

SENTENTIAE,
& exempla

*Ex probatissimis quibusque scriptoribus colle-
cta, & per locos communes digesta
per Andream Eboremsem
Lusitanum.*

Et ne oneroso volumine grauetur lector,
totum opus in duos diuisum est tomos:
quorum alter sententias, alter
exempla refert.

LVGDVNI.

APVD THEOBALDVM
PAGANVM.

1557.

SENTENTIAE,
& exempla

*Ex probatissimis quibusque scriptoribus colle-
cta, & per locos communes digesta
per Andream Eborensē
Lusitanum.*

Et ne oneroso volumine grauarerur lector,
totum opus in duos diuisum est tomos:
quorum alter sententias, alter
exempla refert.

LVGDVNI,
APVD THEOBALDVM
PAGANVM.

1557.

AD LECTOREM
EPIGRAMMA.

*Vt cùm per vivides sylvas, saltusque vagatur,
Solerti cura mella recondit apis:
Sic legit hos flores Eboræ felix alumnus
Aurorum in campis lector amice tibi.
Nam quicquid scitu dignum cecinere poëta,
Quicquid scriptorum seu monumenta tenent,
Seu quicquid diuùm sacrata volumina condunt,
Dispositum mira sedulitate refert,
Vt facile possis in promptu semper habere,
Quæ fuerant varijs sepe petenda locis.
Si sapi, oblatos inter versabere flores:
Hic mella inuenies, nectar, & ambrosiam.*

Ornatissimis atque reli-
giosissimis Olyssipponensis col-
legij, ordinis Prædicatorum
patribus Andreas Ebo-
rensis vtranque
S.

*D*uplici nomine (di-
gnissimipatres, patro-
cinium vestrum in
nostros elegeram flo-
res, & quod à primo
lapide dicati sunt Domino, & quod
congregationem vestram affectuosissi-
mè veneror. iamque accingebat operi,
iam cum chartis luctabatur ingenium,
cùm vestri nominis autoritas, vita ac

religionis integritas, & studiorum consideratus splendor me totum prostravit in faciem. Quid tunc agerem nesciebam. subsistere, timoris: progredi, temeritatis erat. Casus tandem pro consilio fuit: nanque dum soporatum iudicium à seueritatis consideratione subtraherem, dum submissos oculos in utranque vestre professionis nobilitatem subleuo, noua tunc mansuetudinis lux, noua benignitatis effulsit facies, quae propositum meum fecit inuictum: quae prouocare in patronos compulit, quos prius verebar iudices. Illos itaque amplexus, quibus me aliquando admittitis hospitem, in nostra foetura congratulationem flagito. Non est, quòd ex opificis tarditate pretium reputetur operis. vicimus (Patres) vicimus expecta-

tionem

tionera nostram: date locū gloriosis uocibus (scriptorum enim gloriam, non nostram praedico) religiosi nanque auribus grauem, castam, & fructuosam lectionem offerimus, uestro profusus & applausu & commendatione dignam, cum quòd scriptorum uenerationi plurimum tribuendum sit, tum quòd ex uaria lectionis floribus illos tantum decerpimus, qui uel neruis constaret, uel spiritu saperent: ceteros, aut quòd uirtuti minus fauerent, aut quòd displicerent prolixitate sua, ex industria reieciimus: quosdam etiam, ut nostris conatibus sublimiores omnino praetermissimus. cuius sunt generis, qui in antiquis ac recentioribus Spiritus sancti literis continentur. quos reuereri, quàm transcribere, sanctioris pietatis arbitror. in

ipso enim Scriptura campo, ut in hereditario solo, seuerius, efficacius, atque fidelius personant. Caterum semipagano homini, & in humanis literis discenti, quam precipienti proximo, ab ethnicis scriptoribus antiquorum vendicasse sententias et exempla, & ex nostris digniora collegisse sit satis. Sed quid improvidus deserta hostibus statione, inter verborum lenocinia demoror? ecce agmine facto, ruunt detrahentium voces, & quasi in aliena castra transfugerim proditor, vociferantur ac fremunt. Insurgat (grauissimi Patres) vestra seueritatis gladius: ad cuius aciem ingrata iudicia procidant, fateanturque animi omnino non illiberalis esse, certe prorsus non ignaui ingenij, mensuram in honestis transcendere, & quod non possit viribus, arte

& industria conficere. Sed iam ad reliqua propero, ut pietissimis patribus meis, eisdemque dignissimis Euangelij praconibus operis progressus, & auctoris constet intentio. Prauideram ingenij mei non minus quam memoriae damna, quae proprios affectus in viam morum ex Domini misericordia respirantes, aut retardabant, aut certe vetabant progredi. In propria itaque fragilitatis subsidium selectissima scriptorum consulta, praclaraque omnium gentium exempla conuoco, quae mihi paedagogi loco, quae mihi pro censore sunt feceram. Sed nostris tantum prouidisse rebus, infirmae charitatis existimans, literarum etiam, morum, atque pietatis studiosis nostra editione consulere visum est. quorum imperfecta studiorum ratio nostram soli-

citavit operam. Alijs nanque otium, alijs ingenium deest: aliquando etiam alijs ipsi desiderantur codices. quibus in commodis nostra inuentionis facilitate prouisum est: vnáque iam lectio in pröptu suggerit, quod multiplex antea laboriosè præstabat. Et ne quid desideraretur seu ad operis approbationem, seu ad lectiois facilitatem, sententia & exempla per communes locos procedunt: unicuique locum & nomen non per alphabeti ordinem, sed per materialium affinitatem subnexuimus, ut eligēdi copia, & promptior & uberior lectori constaret, singulisque materijs sua adiunximus cōtraria, quòd eadem sit, iuxta Aristoteles, contrariorum disciplina. Valete Patres in Domino.

CONVENTVS

S. D. OLYSSIPO-

NENSIS ANDREAE

SVO S.

Ost innumera beneficia, quibus nos tibi deuinctos habes, Andrea candidissime, etiam hoc nouo beneficij genere deuinctiores habere voluisti, dum nos vigiliarū, & laborum tuorū nō modò participes, sed & patronos facere instituisti. Parum erat, quòd nos opibus tuis, & iucundissima cōsuetudine iuueris, nisi & literis iuuares etiam, & præclarissimis ingenii tui monumentis, præfertim cū non tan-

tum nostris, sed omnium etiam in Christo pie vivere volentium studiis tua editione iuueris. vix enim quicquam hoc eruditissimo seculo præstari poterat, quod magis in re omnis generis studiosorum foret. De laude enim locorum communium, qui de vitiis, & virtutibus tradunt, nihil est, quod in præsentia dicamus. quid enim aliud est in vita aut vtilius, aut iucundius, aut magis necessarium? quid agit philosophia? quid theologia? quid denique ipsæ literæ sacræ? quid aliud conuenientius, atque dignius potest cõcionator pro suggestu tractare? tolle à cæteris doctoribus, tolle vel ab vno Chrystostomo, quæ ille passim inserit de locis communibus, dum in libidinem, aut in auar-

ritiam, aut in ebrietatē, aut intemperantiã proclamat: aut rursus dum totus in laudes fortitudinis, patientiæ, liberalitatis, ac pietatis effunditur, quid in illo iam reliquū erit? Porrò de his locis scripsere multī, & non contēndæ doctrinæ viri, scribunt & passim studiosi omnes, dum vnusquisq; in abditis suis thesaurum recondit insigniū sententiarum, & exemplorum, quod nemo sine huiusmodi penu, atque (vt ita dixerim) suppellectili satis se instructum esse ad agēdum arbitratur. Sed tamē inter alios collectores multiplex tibi debetur gratia: primū, quòd omnes, qui de hac re autores scripserūt, diligentissimè perlegisti, & in vnum hos ipsos exactissimo ordine digestsisti. de-

inde quòd in sententiis, exemplisq;
 eligendis (quæ præcipua huius ne-
 gotii pars est) accuratissimum iu-
 dicium adhibuisti, dum humilia,
 aut vulgaria, aut nimium pertrita
 prætermittēs, præstātissima quæ-
 que selegisti. tertio, quòd multa
 quoque in commune tuis parta la-
 boribus addidisti, vt hunc sapien-
 tiæ thesaurum locupletares. Ha-
 bent igitur pii omnes, quod per
 nos tibi debeant: nos per te Deo,
 qui te pro munere isto (honoratur
 enim in seruis suis) decorabit lau-
 dis, & pietatis laurea: & nos, atque
 adeò tota hæc prouincia immor-
 tales gratias aget. Vale.

CHARISSIMO,

MVLTVMQVE VENE-

rando Fratri Thomæ Roderici medico

Regio, eiusdem artis & doctori, &

Primario apud Conimbricam

Professori, Andreas

Eborensis

S.

*D*ebuerā (dulcissime fra-
 ter) pro natura & mu-
 tua dilectionis iure colle-
 ctiones nostras, quas,
 quòd ingenio non pote-
 rā, indefesso labore transf-
 cripteram, tuæ prius censura, quàm vulgi cō-
 mendare iudicio, quod vt officiosus prosequer-
 rer, mea literarū infantia, tua celebris erudi-
 tionis prerogatiua fecit, tum etiā quòd in no-
 stra editione iudices non sortitus sim, sed eleger-
 im: quod & ceteris excusationis refugium
 adimit

EPISTOLA.

adimit, & mihi, qui ecclesia columnam, qui
 Domini prouocarim antistites, minatur peri-
 culum. impensius itaque (doctor vnice) de-
 precor, collectiones nostras & frater & ma-
 gister admitte, alter aduenienti: letus occurre,
 & que mihi debueras, nostri flores sortiantur
 oscula: alter seueritate, iudicij præceptoris per-
 sonam indue, sententiisque nostris, dum exem-
 pla formamus, præside. & si que tui ingenij
 dexteritatem offenderint, omnino abra-
 de, muta, transcribe, ut cum redie-
 rint, me affectu, te disciplina
 parentem agnoscant.
 Vale felix.

CHARISSIMO

FRATRI, CLARO AC

circumspecto viro, Andrea

Eborensi Thomas Ro-
 derici Doctor me-
 dicus S.

Aii Cæsaris ingenium
 mirari solebam, quòd
 inter militum agmina,
 armorum turbinè, &
 incertam belli fortu-
 nam ita scripserit, vt
 plurimi nostro æuo, qui se humanis lite-
 tis totos consecrarunt, scribentis erudi-
 tionem & integritatem ex animo imitari
 conentur, assequi nemo possit. Sæpe ani-
 mo verso Augustinum Hipponensem,
 Albertum Ratisponensem, Gregorium
 vniuersalem Episcopos, quorum diuinam

vim & animorum aciem nec exinanire, nec obtundere potuerunt commiffæ sibi ecclesiæ sollicitudo, susceptæ religionis obseruantia, assidua pro grege precatio, concionum pensa, litium dirimendarum iudicia, hæreticorum frequentes conflictus, corpora ieiuniis ac morbis confecta, ac penè extincta, quominus terrarum orbè librorū copia & doctrinæ sublimitate repleuerint, vt exēplo Euangelici miraculi inter manus Spiritus diuidētis gratia illis & ingenium multiplicata videantur. Horum vestigia ac felicitatem tu nō elonge sequeris, Andrea doctissime, qui cū in eo loco verferis, vbi orbis in vrbe est, negotiorū fluctibus obrutus, magnatum importunitatibus & obsequiis exagitatus, à plurimis etiam molestè expetitus, quos consilio, ope, fauore iuuas, amplæ rei familiaris prouidentia impeditus, talē nobis opus cūdis quale (spero) plurimis inuidiam, paucissimis calumniam excitabit. Liber est vtilissimus, pulcherri-

mus.

mus, iucundissimus, mole paruus, vsu maximus, & qui vnus omnium instar esse queat. Legebantur sparsim Ciceronis & Senecæ sententiæ, & seorsum poëtarum docta proficua: sed quæ linguam magis exercerent, quàm animum excolerent. Circunferebantur seorsum ex sacris authoribus dictata: sed prolixiora, quàm vt memoriæ mandarentur. tuo verò libro, quid potest esse suauius? in quo exiguo volumine vno illo licet audire vniuersos, quotquot vsquam terrarum philosophati sunt, homines Græcos, Latinos, Barbaros, & hos quidem ita sibi succedentes, & de eodem proposito respōdentes, vt possimus mutuò conferre, quid in exteris natura potuerit, quantum in nostris gratia excelluerit. in quorum prioribus natura exhausta, in posterioribus Spiritus plenissimè effusus esse videtur: vt non sit amplius, cuiusquam excusanda vel auaritia, vel negligentia, qui tantilli æris iactura, tam breui temporis dispendio thesaurum

hunc sibi comparare neglexerit, & sapientiam iam nunc in plateis per te clamantem non admiserit. Superest, suavissime frater, ut quæ & tu sapientissimè scribis, & ego avidissimè lego, exemplo vitæ nostræ peragere festinemus, ut ita non solum in sermone nostro, sed magis in opere nostro glorificetur pater, qui in coelis est.

Vale.

ELENCHVS LOCORVM

COMMVNIVM IN HAC
GNOMOLOGIA CON-
tentorum, ordine alphabe-
tico digestus.

A

Berratio	136	Ambitio	292
Abiectio sui	339	Amentia	194.199
Absentia	164	Amicitia	89
Absolutio	174	Amor	89.286.490
Abstinentia	484	Angelus	458
Abundantia	204	Anima	426
Abusio	153	Animus	ibid.
Accusatio	272	Animaduersio	114
Administratio Reip.	14	Animal brutum	417
Admiratio	530	Antichristus	541
Adolescentia	217	Antiquitas	22
Aduentus Domini	448	Apostolus	459
Aduersarius	108	Appetitus	337
Adulatio	385	Aqua	373
Adulterium	334	Argumentum	420
Aedificium	163	Armorum disciplina	103
Aegritudo	242	Arrogantia	392
Aemulatio	292.535	Ars	348
Aequalitas	284	Artifex	ibid.
Aes alienum	415	Assensio	131
Aetas	222	Assentatio	385
Aeternitas	469	Assuefactio	150
Affinitas	399	Auaritia	76
Affirmatio	81	Asylum	530
Ager	157	Audacia	168
Agricola	ibid.	Auditus	382
Agricultura	ibid.	Auris	ibid.
Alacritas	306	Aurum	57
Alimentum	371	Autoritas	19
Altare	525	Auxilium	319

E L E N C H V S

B			
Baptismus	476	Coitus	334
Beatitudo	469	Colloquium	116
Bellum	103	Comitas	361
Benedictio	522	Commoditas	138
Benefactum	70	Comparatio	284
Beneficentia	ibid.	Compunctio	480
Beneficium	ibid.	Conciliatio	100
Beneficus	ibid.	Concilium	475
Beneuolentia	175	Concordia	101
Benignitas	70.175	Concupiscentia	334
Blanditiæ	385	Conditio	423
Breuitas	354	Confessio	477
Breuiloquium	ibid.	Confederatio	100
		Coniectura	282
C		Coniugium	205
Cæcitas	356	Connubium	ibid.
Cæremonia	525	Confanguinitas	399
Calliditas	196	Conscientia	527
Captiuitas	112	Consensus	131
Caro	430	Conseruatio	396
Castigatio	114	Consideratio	343
Castitas	332	Consilium	125
Casus	250	Consolatio	309
Causa	197	Conspectus	355
Cautela	196	Constantia	252
Charitas	494	Conſuetudo	150
Chriftianus	514	Conſultatio	125
Chriftus	445	Conſummatio	467
Cibus	371	Contemplatio	343.493
Circumſtantia	280	Contemptus	38.293
Ciuilitas	598	Contentio	292.422
Ciuile odium	100	Continentia	332.534
Ciuitas	154	Contrarium	286
Claritas	355	Contritio	480
Clementia	46.317	Controuerſia	422
Clericus	504	Contumacia	423
Cogitatio	343	Contumelia	38
Cognatio	399	Conuerſatio	98
Cognitio	346	Conuerſio	483
		Con	

E L E N C H V S

Coniuitium	38	Deſiderium	357
Conuiuium	375	Deſpectio	38
Copia	107	Deſperatio	260
Cor	426	Deſertatio	384
Corpus	430	Detraſtio	ibid.
Correctio	132	Deuotio	527
Corruptio	ibid.	Deus	435
Corruptio animi	51	Diabolus	541
Creatio	533	Dies	355
Creatura	ibid.	Dies feſtus	503
Credulitas	86	Differentia	286
Criminatio	272	Difficultas	379
Crimen	537	Dignitas	34
Crudelitas	321	Dilectio	89.286.494
CruX Chriſti	452	Diligentia	263
Culpa	357	Diſceptatio	420
Cultus Dei	503.526	Diſciplina	175.186
Cunctatio	364	Diſciplina militaris	103
Cupiditas	78.337	Diſcipulus	420
Cura	266	Diſcordia	100
Curatio morbi	244	Diſcretio	192
Curioſitas	398	Diſcrimen	284
Cuſtodia	396	Diſputatio	420
		Diſpenſatio	23
D		Diſſimilitudo	286
Damnatus	544	Diſſimulatio	424
Damnium	138	Diuerſitas	100
Debitum	415	Diuiſio	ibid.
Deceptio	130	Diues	57
Decor	54	Diuitia	ibid.
Decus	161	Doctor	184
Defenſio	278	Doctrina	ibid.
Deformitas	56	Dolor	306
Defunctus	239	Dolus	130
Deliberatio	125	Dominatio	1
Delectatio	306	Dominatus	ibid.
Delicta	ibid.	Dominium	23
Delictum	357	Domus	163
Dementia	199	Donum	70
Deſidia	196		

E L E N C H V S

Dubitatio	420	Expectatio	258
Dux	109	Experientia	420
	E	Exprobratio	424
E Brietas	374		F
E cclesia	471	F acies	411
E ducatio	203	Facilitas	380
E gestas	57	Facinus	145
E latio	387	Facultas	19
E lectio	506	Facultates	57
E leemofyna	486	Fallacia	130
E loquentia	351	Falstas	84
E loquutio	ibid.	Falfum	ibid.
E mendatio	136	Fama	260
E emptio	412	Fames	376
E ncomium	327	Famulus	26
E piscopatus	111	Famulitium	ibid.
E pulæ	375	Fatuitas	194
E remus	263	Fauor	319
E rratum	135	Feritas	321
E rror	ibid.	Ferocia	ibid.
E rubescentia	403	Fertilitas	204
E ſca	371	Feflinatio	263
E ſuries	376	Fefiuuitas	530
E uangelium	497	Fidelitas	85
E uchariftia	478	Fides	514
E xcaſcentia	357	Fidem habere	86
E xcellencia	34	Fiducia	ibid.
E xceſſus	32	Figura	54
E xcommunicatio	546	Filius	212
E xcuſatio	278	Filius Dei	443
E xecratio	384	Finis	229
E xemplum	281	Flagitium	145
E xercitatio	267	Fletus	311
E xercitium	ibid.	Fœcunditas	204
E xercitus	107	Fœditas	56
E xilium	167	Fœlicitas	324
E xitus vitæ	234	Fœmina	299
E xitium	323	Fœnus	414
E xhortatio	125	Forma	54
			For

E L E N C H V S

Formido	170	I actantia	326
Formofus	54	Iactura	138
Fornicatio	334	Ieiunium	484
Fortitudo	168	Ieſus	445
Fortuna	250.326	Ignauia	196
Frater	399	Ignobilitas	31
Fraus	130	Ignorantia	182
Frons	411	Illiberalitas	76
Frugalitas	368	Imago	130.424
Fuga	263	Imbecillitas	536
Fur	414	Imitatio	281
Furtum	ibid.	Impatentia	258
Futurum	226	Imperator	109
	G	Imperium	1
G arrulitas	122	Imperitia	181
G audium	306	Impietas	536
Generatio	203	Impotentia	423
Generofitas	29	Impoſſibilitas	379
Gloria	327	Improbitas	51
Gloria æterna	ibid.	Imprudentia	182.194
Gloria vana	ibid.&	Impudentia	405
Gratia	522	Incarnatio Domini	448
Gratiarum actio	374	Inconſtantia	253
Gratiitudo	ibid.	Incontinentia	334
Gubernatio	14	Incredulitas	545
Gula	377	Indigentia	65
Guftus	ibid.	Indignatio	357
	H	Indumentum	407
H aereditas	419	Induſtria	348
H ebetudo	196	Infelicitas	311
Homo	295	Infernus	141
Honeſtas	40	Infidelitas	545
Honeſtum	ibid.	Infirmitas	342.536
Honor	54	Ingenium	328
Hopitalitas	555	Ingenuitas	29
Hoſtis	108	Ingratitudo	36
Humanitas	175	Inimicitia	366
Humilitas	389	Inimicus	108
Hypocritæ	424		

E L E N C H V S

Iniquitas	51.145	Lactitia	306
Iniuria	308	Largitas	70
Iniustitia	145	Largitio	ibid.
Innocentia	465	Languor	242
Innocens	ibid.	Lasciua	334
Inopia	65	Latro	414
Inquisitio	124	Laus	327
Infamia	194.199	Lectio	190
Infamia	182	Lex	140
Infidia	83	Lex diuina	501
Inspicientia	194	Liberalitas	70
Intellectus	380	Liberi	112
Intelligentia	ibid.	Libertas	23
Intemperantia	370	Libido	334
Intentio	337	Licentia	23
Integrum	467	Lis	110.422
Interrogatio	124	Literæ	172
Inuidia	395	Litigium	422
Inuitus	149	Locuples	57
Inuisibilia	545	Locus	153
Iocus	416	Loquacitas	122
Ira	357	Loquela	116
Iracundia	ibid.	Lucrum	419
Ira Dei	545	Luctus	301
Iudex	139	Ludibrium	38
Iudicium	ibid.	Ludus	416
Iudicia	545	Lumen	355
Iudicium extremum	544	Lux	ibid.
Iuramentum	378	Luxuria	334
Iurgium	100	Luxus	370
Iurisconsultus	139		
Ius	ibid.	M	
Iustificatio	465	M Agistratus	14
Iustitia	139	M Magnanimitas	168.272
Iustus	465	Magnitudo	32
Iuuentus	217	Maledictio	384
		Maleficium	145
		Maleuolentia	384
		Malignitas	51
		Malitia	ibid.
		Malum	

L Abor 267
Lachrymæ 301

E L E N C H V S

Malum	ibid.	Mulier	299
Malus	ibid.	Multiloquium	122
Mandatum	266	Multitudo	35
Mania	199	Multitudo imperita	31
Manuetudo	361	Mundus	425
Manus pro exercitu	107	Murmuratio	384
Mare	403	Musica	425
Maria virgo	456	Mutatio	253
Maritus	205	Mutuum	414
Martyrium	461		
Mater	214	N	
Matrimonium	205	N Atiuitas Domini	449
Medicamentum	244	Natura	199
Medicina	ibid.	Nauigatio	409
Meditatio	343.493	Necessitas	293.342.
Medium	229	Nefas	145
Melodia	425	Neglectus	293
Memoria	362	Negligentia	264
Mendacium	84	Negotium	266
Mens	426	Nobilitas	29
Mercatura	412	Nocumentum	323
Merces	112	Nomen	346
Meritum	417	Notio	ibid.
Metus	170	Notitia	ibid.
Miles	110	Nouerca	417
Militia	103	Nouitas	227
Minimum	24	Nox	356
Miraculum	530	Numerus	417
Misericordia	317	Nuntius	458
Mitis	361	Nuptiæ	205
Moderatio	364	Nutritio	203
Modestia	ibid.		
Mœror	306	O	
Mionachus	504	O Bediaentia	21.523
Monarchia	1	O Biurgatio	132
Mores	405	Obliuio	364
Mors	234.270	Obscuritas	356
Mortuus	239	Obsequium	21.523
Motus corporis	422	Obstinatio	423
		Obrectatio	384
		Occasio	408
			6 5
			Occul

E L E N C H V S

Occultura	123	Peregrinatio	164
Oculus	355	Perfectio	467
Odium	291	Perfidia	88.538
Odor	419	Periculum	248
Offensa	38	Periurium	379
Officium diuinum	525	Perseuerantia	252
Officium magistratus	14	Persuasio	125.351
Opes	57	Pertinacia	423
Opera bona & mala	518	Peruigilia	241
Opinio	125	Petitio	489
Opportunitas	408	Pharmacum	244
Oppositio	286	Philosophia	400
Opponium	371	Phrenesis	199
Opus	267	Pietas	526
Oratio	351.489	Pigritia	272
Orator	ibid.	Plebs	31
Orbitas	205.308	Poculentum	374
Ordo	197	Pœna	114
Os,oris	411	Pœnitentia	481
Otium	270	Politia	154
	P	Pollicitatio	410
Papa	474	Pontifex Maximus	474
Parcus	75	Populus	31
Parentes	214	Possessio	57
Parfimonia	75.368	Possibilitas	380
Parum	34	Potentia	19
Passio Domini	450	Potestas	ibid.
Pastor	111	Potus	374
Pater	214	Præceptor	184
Pater Deus	442	Præceptum diuinum	501
Patientia	225	Prædicatio	512
Patria	165	Prælatio	509
Pauor	170	Prælium	103
Paupertas	65	Præmium	112
Pax	101	Præstantia	54
Peccatum	537	Præsumptio	392
Pecunia	412	Præteritum	225
Peieratio	379	Prauitas	51
Penuria	65	Preccatio	489

Pretium

E L E N C H V S

Pretium	412	Reatus	537
Princeps	11	Recordatio	362
Principatus	ibid.	Rectum	46
Principium	227	Regere patriam	14
Priuatio patriæ	167	Regimen	ibid.
Priuilegium	416	Regio	165
Probatio	276	Regnum	1
Probitas	46	Religio	503
Prodigalitas	75	Remedium	406
Prodigus	ibid.	Reminifcentia	362
Proditio	88	Remuneratio	112.364
Profectus	136	Reprehensio	132
Profusio bonorum	75	Repugnancia	286
Promissio	410	Responfio	124
Prophetia	521	Respublica	154
Propinquitas	165	Reipublicæ administratio	14
Prosperitas	324	Reipub.præesse	ibid.
Protectio	278	Rhetorica	351
Prouidentia	192	Rigor	174
Prudentia	ibid.	Ritus	303
Pudicia	332	Robur	168
Pudor	403	Roma	407
Pueritia	416	Rubor	403
Pugna	103	Rumor	260
Pulcher	54	Rustica vita	158
Pulchritudo	ibid.	Rusticatio	ibid.
Punctum	222		S
Punitio	114	Sacerdos	504
Puifillanimitas	272	Sacra Scriptura	497
	Q	Sacramentum	475
Quæstio	124	Sacrificium	525
Quæstus	412	Sæuitia	321
Turpis quæstus	76	Sagacitas	196
Qualitas	405	Salus	242
Quijes	247	Sanctitas	462
	R	Sanctus	ibid.
Raritas	34	Sanitas	341
Rarum	ibid.	Sapientia	175
Ratio	197	Satan	541
		Scand	541

AUTORVM NOMI-

NA, EX QVIBVS DECER-
pta sunt sententia, quæ hunc in
tomum sunt con-
gesta.

Græci Autores.

Aristoteles.
Plato.
Homerus.
Plutarchus.
Diogenes Laërt.
Lucianus.
Chrysippus.
Euripides.
Demosthenes.
Aeschines.
Xenophon.
Apuleius.
Sodiades.
Democritus.
Hesiodus.
Theocritus.
Iosephus.
Galenus.
Diuersi alij apud Stobæum.

Latini.

Seneca.
Quintilianus.

Cicero.
Liuius.
Anlus Gelius.
Valerius Max.
Blinius Senior.
Plinius Iunior.
Iustinus.
Columella.
Cato de re rust.
Cæsaris Comment.
Suetonius Tranq.
Plautus.
Publius Mim.
Iuuenalis.
Terentius.
Vergilius.
Martialis.
Ouidius.
Horatius.
Lucanus.
Propertius.
Quintus Curt.
Sallustius.
Silius Italic.
Marcus Varr.

Cornelius Gallus.
Strabo.
Ennius.
Fabius Pictor.
Solinus.
Sidonius.
Ausonius.
Persius.

Sacri.

Beatus Augustinus.
B. Hieronymus.
B. Bernardus.
B. Ambrosius.
B. Gregorius.
B. Chrysostomus.
B. Cyprianus.
B. Anselmus.
B. Basilius.
B. Leo Papa.
B. Antoninus.
B. Hilarius.
B. Remigius.

Illustres viri Chri- stiani.

Nazanzenus.
Tertullianus.
Isidorus.

Hugo.
Valerius Episcopus.
Lactantius Firm.
Platina de vit. Pont.
Historia Saxonum.
Vegetius.
Casiodorus.
Claudianus.
Erasmus.
Volaterranus.
Iuriconsultus.
Cassianus.
Dionysius.
Origenes.
Damasenus.
Fulgentius.
Rabanus.
Beda.
Prosper.
Aurelius.
Alanus.
Boëtius.
Petrus Blesensis.
Richardus.
Chryssologus.
Nestor Abbas.
Innocentius.
Cæsarius.
Petrus Damianus.
Theodorus Gaza.

Prius numerus paginam, secundus columnam,
tertius lineam indicat.

2.1.24. principem, principem. 1.2.28. quilibet, quilibet. 26.1.23. Eicentia, Licentia. 27.1.26. in delenda, indelenda. 33.2.26. & vt. 39. 1.1. iniquo, in quo. 39.1.38. mirabiliz, mirabilia. 45.1.13. Chryst, Chrysof. 56.1.9. pulchra, pulchre. 56.2.31. naturam, natura. 57.1.19. sine decore, sine Dei decore. 61.1.3. sine, sine. 63.1.6. superfluis, electis. 64.2.6. etiam etiam, etiam. & lin. 16. sua, suis. 74.1.13. aded, à Deo. 67.2.29. facientis, facientes. & lin. 32. probum, probum. 85.2.3. praprecipitatione, precipitationis. & lin. 5. studiosè, studiose. 90.2.39. habens, habens. 91.2.10. viros, viros. 93.1.30. qui cum, quicum. & col. 2.40. simplicitus, simplicitas. 98.2.7. qui cum, quicum. 107.1.29. vtilius, vtilius. 109.1.5. non, redundat. 114.2.25. sicuti, secuti. 117.1.6. Rhefo, in Rhefo. & col. 2.19. ipsus, ipsas. 120.2.25. sic lege, contrahit sordes. 125.2.23. connit conuenit. 127.2.28. Bel. Bel. Gall. 131.1.10. habent, habet. 137.2.18. euad, euadat. 141.1.19. scripserant, scripserunt. & lin. 38. facinus mensura penè, facinus mensura pena. 146.1.17. diui. Sion. diuisione. 147.1.23. diligere, deligere. 149.2.20. discissionem, discissionem. 151.2.36. sinus, sinu. 157.2.17. maioris, maiores. 163.1.22. dici, diei. 166.1.23. parij, parit. 168.1.13. existi, existit. 171.1.17. agrorum, agrorum. 188.1.6. optimas, optimos. 190.2.28. speciosas, speciosus. 192.1.36. iudicium, iudicium. 198.1.4. Rhet. 5. Rhet. 20.2.35. vtraque, vtroque. 203.1.26. causa, causa. 205.2.25. sic lege, Qui uxores esse ac bibere secum libenter non vident, sola cum sunt, &c. 206.1.7. cum vero, cum viro. & col. 2.5. Nuptius, Nuptias. 209.1.25. curramus, curamus. 210.1.2. tuus, tuas. 214.2.27. penag, penas. 216.1.17. intricabilior, intricabilior. 220.1.17. vbi vi verecundos, ibi inuerecundos. 235.2.8. nunqua mtimeas, nunquam timeas. 249.2.8. labior, labor. 250.2.9. fortuna, fortuna. 252.2.8. deuoluit, deuolui. 268.2.4. is, hi. 310.1.5. patere, pati.

INCIPIT PRIOR TOMVS SENTENTIAS

COMPLECTENS EX

*probatissimis Autoribus
selectas & per locos
communes dig-
gestas.*

REGNUM.

EX GRÆCIS
AVTORIBVS.

AD Regem pertinet legum latio, Plato de Regno.
Malus rex tyrannus dicitur. Arist. Eth. 8.
Rex debet se habere ad subditos, sicut pastor ad oves. ibid.
Non contingit eum bonum principem agere, qui sub principe non fuit. idem Polit. 3.
Prudentia est precipua virtus principum. ibid.
Nimis viles & egeni nesciunt principem agere. idem Polit. 4.
Oportet principem bonos honorare, & ipsum eis honores distribuere, supplicia autem distribuere

non per se, sed per alios. idem Polit. 5.

Pater & filius non debent simul principem agere nec maior & minor frater. ibid.

Periculosum est principi, subditum dare magnos honores. ibid.

Princeps debet esse Dei cultor, quia minus timent homines iniustum pati à principe, si Dei cultorem eum putant. ibid.

Princeps Dei cultor esse debet plus, & minus civium. ibid.

Princeps nullum virum totius sui dominij debet facere custodem. ibidem.

Rex iustitiam conseruare debet. ibid.

Regnum saluatur per amicos. ibi.

Si plures sint fratres, senior debet

a sem-

semper principem agere. *ibid.*
 Si princeps aliquem a potestate
 sibi tradita deponere velit, gra-
 datim debet hoc facere, & nõ
 simul totam potestatem auferre.
ibidem.

Concedendũ est regi aliquatenus,
 vt regno fruatur. *Plut. de Pol.*
 Tum omnibus, in rebus potissima
 principum pars est, tum maxi-
 mē in condendis vrbibus. *idem*
de fort. Rom.

Regum mores maximē ex mente
 & vocibus deprehenduntur.
idem de virt. Alex.

Si in aliqua causa esset violan-
 dum, imperij causa esset violan-
 dum. *Theb. apud Plut. de tuen.*
bon. valet.

Principes ministri sunt Dei ad cu-
 ram & salutem hominum, vt
 bona, quæ Deus illis largitur,
 partim distribuât, partim ser-
 uent. *Plut. de doct. princ.*

Princeps magis timeat, ne quid
 mali faciat, quàm ne quid pa-
 tiatur. *ibid.*

Licet regi & affectu fieri philo-
 sophum, & fortuna manere
 principem. *ibid.*

Reges deorum discipuli. *idem de*
Discip. Philos.

Nedum sapientia præstare eum
 par est, qui antecedit imperio,
 sed etiam religione & pietate.
Antisth. apud Plut. de profect. morum.

Regna vni honoris ac gloriæ fru-
 ctum, cum multis incommodis

compenfant. *Plut. in Comui-*
uio. 7. Philoso.

Laudo reges & ciuitates, qui ex-
 teris prius, deinde ciuibus dant
 operam. *ibid.*

Impera tibi, Sodiad.
 Imperium nemini conuenit, qui,
 quibus imperat, melior non sit.
Cyr. apud Plut. in apophtheg.

Ditare magis est regium, quàm
 ditescere. *ibid.*

Regium est, cum benefeceris, malè
 audire. *Alexand. apud Plu-*
thar. ibid.

Ille tutus est rex, qui sic subdi-
 tis imperat, vt parentes filijs.
Agésil. apud Plut. ibid.

Bonus rex mitis sit, eoque dum
 contempti nõ sit. *Cleom. apud*
Plut. ibid.

Si princeps secundũ leges vixerit,
 vnaquæq; ciuitas optimè regi
 poterit. *Solon apud Laër. li. i.*
 Qui tuò regnare vult, summope-
 re nitatur, vt beneuolentia
 nõ armis stipatus regnet. *Cleobul. ibid.*

Princeps solidam dormire noctem
 non debet. *Homer. Iliad. i.*

Regum est affectus cohibere. *idem*
Iliad. 20.

Regum indignatio & si in præ-
 senti dissimuletur, tamen est
 timenda in posterum. *Homer.*
Iliad. i.

Regum potestas à Deo est. *ibid.*

Somnia principum non omnino
 negligenda. *ibid.*

Regnũ cum paraueris, scito te hoc
 dignum

dignum esse. *ibid.*
 Imperia pleraque violenta sunt,
 & magis armis quàm iure cõ-
 stituntur. *Demost. in arg. lib.*
 Imago rex est animata à Dei. *idè.*
 Nullus dominatus est perpetuus,
 præsertim violentus, ab alijs ad
 alios imperia transferuntur.
ibidem.

Efficiat princeps, vt subditi me-
 tuant non ipsum, sed pro ipso.
Pittac. apud Stob.

Princeps nullis consiliarijs egeat,
 deliberet tamẽ cum amicis. *ibi.*

Princeps in multis concedat ami-
 cis & familiaribus: inimicos
 autem per omnia superet. *ibid.*

Princeps sit grauis, nõ vultus cõ-
 tractione, sed, institutione rit-
 e, nulla prorsus in re inordi-
 nate se gerens, sed æquè promif-
 siones quaslibet verborum ac
 iusiurandum seruans. *ibid.*

Princeps in concionibus dispositio-
 nes ac habitus decentes consti-
 tuat. *ibid.*

Reuerẽtia diuinitatem præ se fe-
 rens, poterit principem in ad-
 mirationem, honorẽq; apud
 vulgus promouere, benignitas
 charum & amabilem reddit,
 grauitas autem terribilem &
 iniustum hostibus, magnani-
 mum verò & fiducia plenum
 erga amicos efficiet. *ibid.*

Princeps gratiam referat, nõ ha-
 bito respectu ad pretij magni-
 tudinem, sed ad ingenium &
 voluntatem conferentis. *ibid.*

Oportet principem etiam moribus
 imperium docere. *ibid.*

Virtutes principis Dei opera exi-
 stimanda sunt & illius benefi-
 cio illi accessisse. *apud Stob.*

Rex viua est lex, æquitas & con-
 cordia machinãs, iniquitatem
 ac seditiones arcens animo in
 subditos paterno. *ibid.*

Ita statuo, bonum regem necessa-
 rio philosophum esse, & philo-
 sophum statim regio præditum
 esse animo. *ibid.*

Princeps subditos præcedat, non
 dolo & ocio, sed providẽtia &
 industria. *Xenoph. apud Stob.*

Si pax hominibus videtur ingens
 bonum, huius minima pars re-
 dit ad reges, & si pro magno
 bellũ habetur, huius maxima
 pars ad reges pertinet. *apud*
Stob.

Legi ac principi sapientiori cede-
 re par est. *Demosth. apud Stob.*

Boni principis hoc vnum est lu-
 crum, & instar multorum alio-
 rum, omnia sic facere, vt in
 ipso imperij tempore, & post
 id iustitia ac bonorum omnium
 à subditis testimoniũ habeat.
ibid.

Principatum gerens non remini-
 scaris inimicarum & dissen-
 sionum, si quæ tibi prius cum
 aliquibus intercesserunt. *Enseb.*
apud Stob.

Princeps non ideo creatus est, vt
 lederet, sed vt inuaret. *Pythag.*
apud eund.

Nec ira in subditos utendum est, nec peccatis in istis uti suum sine reprehensione reliquendum. iracundia principem ab insanis nihil differre futurum est. hoc vero leuitatem ad peccandum in subditis gignit. Pythag. ibidem.

Imperandi modum singulorum moribus decenter accommodato, cum probis moderatè, cum supinis vehementius, cum audacibus acerbe, cum cautiorebus denique leniter agens. ibid.

Si proposuerit princeps ornamenti quaedam ciuitati consecrare, seipsum pulcherrimo mansuetudinis, iustitiae, & beneficentiae ornamento primum decoret.

Principatus virum ostendit. Aristot. Ethic. 5.

Filio non tradendum imperium est. apud Stob.

Quomodo sol non expectat preces, ut exoriat, sed illico fulget, & salutatur ab omnibus: ita nec expectauerit princeps plausus & strepitus & laudes, ut beneficiat, sed sponte conferat beneficia, & aequè ac sol amabitur. ibid.

Tot tantorumque honorum, & munerum, quae dii largiuntur, nullus est fructus, aut usus rectus sine lege, iure, & principe. Ius finis est legis, principis opus lex, princeps autem imago Dei cuncta administrans. Demosth. apud Stob.

Magnum est argumentum virtutis in principe, si subditi ipsam libenter sequantur, & in periculis una perseuerent. Xenoph. apud Stob.

Propositis tribus statibus, & iis omnibus optimis, ut optime optime pererit populus: optime paucior optime vnus inter haec multo antecellere vnus imperium sentio. Herod. lib. 5. apud Stob.

Nec omne imperium populo committas, nec affligas ipsum nimium tribuens diuitijs, nec vnquam populo virum fidem eicias, nec promoueas plus, quam tempus postulat. haud enim ius est, ne tibi ex ipso fiat insignis tyrannus, ad haec prohibe illum, qui praeter ius honoratur, praui enim felicitate agetes, morbus sunt reipub. Eurip. apud Stob.

Propterea reges prudentes existunt, quoniam alijs in concione aut iudicio inique laesis ius suum restituit, leniter benignis adhortantes verbis. Hestod. apud Stob.

Oportet regem meminisse, quod homo existens potestatem sit adeptus diuinam, ut res honestas & diuinas instituat: sermone autem humano utatur. Philip. apud Stob.

Rex libros de regno scriptos emat ac legat, nam de quibus amici reges admonere non audent, ea in libris sunt descripta. Demet. ib.

Viris

Viris prudentibus dicendi libertatem concedat princeps, ut de quibus dubitauerint cum principe communicent. Isocr. ibid.

Verisimos esse honores princeps existimet, non qui in propatulo cum timore sunt, sed quædo subditi apud se soli mentem principis potius, quam fortunam admirantur. ibid.

Per absentiam principis, si qui nouis rebus studet, aliquid moliri solent. Demosth. in arg. lib.

Qui à principibus aut à ciuitatibus aliquid impetrare studet, consiliarios & oratores in primis sibi conciliari student. ibi.

Respub. potius societatem rerum publicam quam principum colunt. ibid.

Callidi & in rebus gerendis acres amplificare solent imperia. Demosth. 1. Olynth.

Principum mira non sunt contemnenda. ibid.

Principes finitimos primum voluit esse oppressos, & subactos: vel quod ipsorum rebus maxime sunt opportuni, vel quod per eos transitum habere solent ad alienos. ibid.

Etiam regum fortuna potentioribus ludibrio est. ibid.

Verum imperij nomen mihi gerere videtur ille princeps, qui auro inexpugnabilis, ratione facilis captus sit. Themist.

Abstinentum est spectaculum vere imperantibus. nam qui r-

diculis gaudent imperij maiestatem imminuunt. ibid.

Oportet principem non tantum rectè imperare posse, sed etiam humaniter. Arch. in li. de leg. & iust.

Egregium quiddam, rex est, qui fortitudine præcellit, & iura hominum iudicio suo cõseruat. Menand.

Honestius est principi beneficiorum, quam trophaeorum memoriam relinquere. Xenoph. Socrat.

In rege perfecto, ut bonus sit imperator, iudex & sacerdos requiritur. Pythag.

Principes non sunt, qui sceptram ferunt, sed qui regere sciunt. Xenoph. lib. 3. de fact. & dict. Socrat.

EX LATINIS.

OMnes reges ex seruis, omnes serui ex regibus oriuntur: omnia ista longa varietas miscuit, & sursum & deorsum fortuna versauit. Senec. Epist. 44.

Officium est imperare non regnum. idem Epist. 91.

Rege incolumi, mens omnibus una est, amisso rumpitur fides. idem Epist. 105.

Natura certè commenta est regem, quod ex alijs animalibus licet cognoscere: & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est,

in medio; & tutissimo loco. idē de Clement.

Non est ibi rex tutus, ubi nihil a rege tutum est. Scueritas fenervitate mutua paciscenda est. ibid.

Saluum regem in aperto clemētia pręstat. idem ibid.

Vno est regi inexpugnabile munimentum, amor civium. ibid.

Existimet rex non rempub. suam esse, sed se reipub. ibidem.

In vindicandis iniurijs lex est, vt hæc tria princeps cōsideret, aut vt eum, quem punit, emendet, aut vt pœna eius ceteros meliores reddat, aut vt sublatis malis, ceteri securiores vivant. ibidem.

Non minus sunt turpia principii multa supplicia, quàm medico multa funera. ibid.

Remis suis imperātibus melius parretur. ibid.

Quod regnum est, cui nō sit parata ruina, & proculcatio, & dominus, & carnis exod! cuiquā potest accidere quod cuiquam potest. Senec. de Tranq. anim.

Princeps, qui vult omnia scire, necesse est, multa ignoscat. Quintil. lib. 8.

Eloquentia principibus maximè ornamento est. Cice. 4. de finib.

Nihil est tam regium, tam libera- le tamq; munificum, quàm opē ferre supplicibus, excitare affli- ctos, dare salutem, liberare pe-

riculis homines. idē 2. de Orat. Nihil est tam acerbum, quàm ad summum imperium acerbitate adiungere naturæ. idem ad Quint. frat.

Nulla est imperij tanta vis, quæ, premente metu, possit esse diurna. ibid.

Milles perire est melius, quàm principem non posse in sua ciuitate sine armorum præsidio vivere. idem Philip. 2.

Regū afflictæ fortunæ facile mul- torum opes alliciūt ad miseri- cordiam, maximè eorū, qui aut reges sunt, aut viuūt in regno, vt regale eis nomen magnum & sanctum esse videatur. idem pro lege Manil.

Nullum est vitium tetrius, quàm auaritia, præsertim in princi- pibus, & rempub. gubernanti- bus. habere enim quæstui rem- publ. non modo turpe est, sed sceleratum etiam & nephari- um. idem 2. Offic.

Vt cupiditatibus & vitijs prin- cipū insci solet ciuitas sic emē- dari & corrigi continentia. idem 1. de leg.

Imperatoribus vna medicina im- peret. Plin. Senior lib. 24.

Imperatorum autoritatē res ad- uerse minuunt. Cæsar de bell. Gal.

Non minus est imperatoris supe- rare cōsilio quàm gladio. idem lib. 2. de bell. Ciu.

Imperia crudelia acerba magis quam

quàm diuturna. Sallust. de re- pub. ordinand.

Imperio maximo, maxima inest cura. Sallust. pro Corta ad pop. Iracundia apud alios in princi- pe superbia est. idem in coniu- ratil.

Regis nomē in terris, imperij pri- mum fuit. ibid.

Regem armis, quàm munificētia vinci, minus flagitiosum. idem in Orat. Lepid.

Expediuius est augere regnum, quàm fuit accipere. Cur. lib. 10. Nullum minus timeat princeps, quàm qui de solo victu cogi- tat. Vitel. apud Tranq.

Non oportet quenquam à sermo- ne principis tristē discedere. Vespas. apud eundem.

Princeps, qui delatores non casti- gat, irritat. Domi. apud Tranq.

Si tibi Parthorum solum fortu- na dedisset

Chare puer, tetrisque procul ve- nerandus Eois

Barbarus Arsacio consurgeret ore thiaras,

Sufficeret sublime genus, luxurq; fluentem

Deside, nobilitas pesset te sole- tueri,

Alteræ Romanæ longæ rectori- bus aula

Conditio, virtute decet, non san- guine niti:

Tu licet extremos latē dominere per Indes,

Te Medus, te mollis Arabs, te

Seres adorent;

Si metus, si praua cupis, si hæc- ris ira,

Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas

Interius leges. Tunc omnia iure tenebis,

Cum poteris rex esse tui, procli- uior vsus

In peiora datur, suadetque licen- tia luxum.

- Sed comprime motus,

Nec tibi, quid liceat, sed quid fe- cisse decebit;

Ocurrat, mentēque domet re- spectus honesti,

Hoc te præterea crebro sermone mouebo,

Vt te totius medio telluris in orbe Vinere cognoscas, cunctis tua gen- tibus esse

Facta palam, nec posse dari rega- libus vnquam

Secretum vitijs. nam luxū altissi- ma facti

Secretū nihil esse finit; latebrāsque per omnes

Intrat, & obscuros explorat fa- ma recessus.

Sis pius in primis. nam cum vin- camur ab omni

Numine, sola deos æquat clemen- tia nobis.

Neu dubie suspectus agas, neu sal- sus amicus,

Numorūmq; audis, qui talia cu- rat, inanes

Horrebit strepitus, nulla non an- xius hora.

Non sic excubia, nō circumstantia pila,
 Quam tutatur amor, non extorquebis amari.
 Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.
 Qui terret, plus ipse timet, fors ista tyrannus
 Conuenit, inuidcāt claris, fortēsq; trucidant,
 Muniti gladijs uiuant, septique ueniens,
 Ancipites habeāt artes, trepidique minentur.
 Tu cinem patrēmq; geras, tu consule cunctis
 In commune iubes, si quid censēsque tenendum,
 Primus iussa subi, tunc obseruantior equi
 Fit populus, nec ferre vetat, cum uiderit ipsum
 Autorem parere sibi, componitur orbis
 Regis ad exemplum: nec sic insteterē sensus
 Humanos edicta ualēt, quam uita regentis.
 Mobile mutatur semper cū principe uulgus.
 His tamen effectis, nec fastidire minores,
 Ne uete prescriptos homini trāscendere fines,
 Inquinat egregios adiuncta superbia mores.
 Interea misis animas, dum mollior instet,
 Et quae mox imitere legas, nec de-

finat usquam
 Tecum Graia loqui, tecum Romana uetustas,
 Antiquos euolue duces, assuesce futura
 Militia: Latium retro te confer in aeuum.
 Libertas quaesita placet, mirabere Brutum:
 Perfidiam dānas, Metij satiaberē Pēnis.
 Triste rigor nimius, Torquati despicere mores.
 Mors impēsa bonum, Decios uenerare ruentes.
 Vel solus quid fortis agat: te ponte soluto
 Oppositis Cocles: Mutij te flāma docebit,
 Quid mora perfingat Fabius, quid rebus in arctis
 Dū gerat, ostēdet Gallorū strage Camillus,
 Discitur hic nullos meritis obistere casus,
 Discitur in quantum paupertus sobria possit,
 Pauper erat Curius, regem cū uinceret armis.
 Pauper Fabricius, Pyrrhi cū sperneret aurum. Claudia de instit. princip. de quarto Honorij Augusti consulu.
 Nō bene cum focijs, regna uenūsque mauent. Ouid. 3. de arte amād.
 Principis est uirtus maxima nosse suos. Martial. lib. 8.
 Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis. Ouid. 2. de Ponto.

Est

Est piger ad pœnas princeps, ad premia uelox,
 Cuique dolet, quoties cogitur esse ferox. idem 1. de Ponto.
 Nihil rectē inchoatur, nisi post Deum, fauerit imperator, ne quenquam oportet uel meliora scire, uel plura, quam principem, cuius doctrina omnibus potest prodesse subiectis. Veget. in prolog.
 Antiqui bonarū artium studia literis mandabant, & in libros redacta offerebāt principibus. ibidem.
 Boni pastoris est, tōdere pecus, nō deglubere. apud Tranq.
 Conditio principis miserrima est, quibus de coniuratione comperita non creditur, nisi occisis. ibidem.
 Imperium non est experiendum, cuius uis est in cōsensu obedientium. Liius lib. 2. Deca. 1.
 Imperium id longē firmissimum est, quo obediētes gaudent. idem Liu. 9.
 Imperia malē parta, malē gesta, malē retenta obruuntur. ibid.
 Ira & uini amor, imperatoris uirtutibus perniciosi. ibid.
 Maiestas nō est sine uiribus tutā. idem lib. 2. Decad. 1.
 Regnum res pulcherrima est inter deos & homines. idem lib. 2.
 Regnum minime est populare. ibi.
 Vicissitudo imperandi est unum, aequandē libertatis consilium. idem lib. 2. Decad. 1.
 Rege interempto fugiūt satellites. idem lib. 4. Decad. 3.
 Regius mos est, uenēnū secū ferre. idem lib. 10. Decad. 3.
 Regum maiestas difficilium à summo fastigio ad medium detrahitur, quam à medijs ad ima praecipitur. Lii. lib. 7. Decad. 4.
 Praecipere, qualis debeat esse princeps, pulchrum quidem est, sed onerosum, ac propē superbū est. laudare uero optimum principem, ac per hoc specula postēris, uelut specula, lumen, quod sequantur ostendere, idem uilitatis habet, arrogātia nihil. Plin. Iuni. lib. 3.
 Grauisimū principis iudicium in minoribus etiā rebus consequi pulchrum est. idem lib. 4.
 Princeps non patiatur ea demum sibi rogari, quae iam homines habeant. idem lib. 10.
 Parū refert deponere an impartire imperium, nisi quōd difficultilium hoc est. idem in Paneg.
 Imperatori una medicina imperat. Plin. Senior lib. 24.
 In principe, qui electo successore decessit, certissima diuinitas uis fides est, bonus successor. ibid. |
 Princeps nec timeat bella, nec pronocet. ibid.
 Ut nolit princeps pugnare, moderationis est, fortitudinis autē, ut ne hostes uelint. ibid.
 Nullum magno principi beneficii genus dignius, quam quod ir-

a s roga

rogatur in posteros. *ibid.*
 Nihil largiatur princeps dum nihil auferat. *ibid.*
 Nunquam mala causa fisci est, nisi sub bono principe. *ibid.*
 Onerosum est succedere bono principi. *ibid.*
 Aequum est esse clarissimos bono principi, qui inuisi malo fuerant. *ibid.*
 Non tam sine stre cōstitutum est, ut qui malum principem possit imitari, bonum non possit. *ibi.*
 Vita principis censura est. *ibid.*
 De nullo minus principe queruntur homines, quam de quo maxime licet. *ibid.*
 Fidissima est principis custodia, ipsius innocentia. *ibid.*
 Princeps tam parcus sit in edificando, quam diligens in tuendo. *ibid.*
 Non satis amat bonos principes, qui malos satis non oderit. *ibi.*
 Cum de malo principe posteri taceat, manifestum est eadem facere presentem. *ibid.*
 Nunquam deceptus est princeps, nisi qui prius ipse decepit. *ibid.*
 Ibi intemperatus amamus bonos principes ubi liberalius malos odimus. *ibid.*
 Cui nihil ad augendum fastigium superest, hic vno modo crescere potest, si seipse submittat securus magnitudinis suae. *Plin. Iun. in paneg.*
 Indigna res est, honores dare, qui gerere non potest. *ibid.*

Optimus quisque princeps enim debet, ut post se quoque reipub. profut. *ibid.*
 Non potest non nimium esse privatis, quod principi satis est. *ibid.*
 Nemo princeps tam dissolutus est, cuius occupationibus aliqua seueritatis species non contingat. *ibid.*
 Cum plurimis amicis fortuna principis indigeat, precipuum principis opus est, amicos parare. *ib.*
 Precipuum iudicium est non magnum principis, magni liberti. *ibi.*
 Periculosum est graue imperium, difficile est continere, quod capere non possis. *Curt. lib. 1.*
 Princeps se regem esse non mercatorem meminerit. *ibid.*
 Princeps quantuscumque timidis & ignauis videri potest, vni animal est. *ibid.*
 Cum de salute regis timetur, creduli esse debemus. *idem lib. 6.*
 Nihil potestas regum valeret, nisi prius valeret autoritas. *ibid.*
 Regum opes saepius assentatio, quam hostis evertit. *idem lib. 8.*
 Regum ducumque clementia, non in ipsorum modo, quam in eorum, qui parent, ingenij sita est. *ibid.*
 Obsequio mitigantur imperia. *ibid.*
 Mori praestat quam precario imperatorem esse. *idem lib. 9.*
 A licorum regum si exitus repu-

taueris, plures a suis, quam ab hostibus interemptos inuenies. *ibid.*
 Lacrymare plebi, regi honeste non licet. *Ennius apud Hier. in epistap. Nep.*

EX SACRIS ET
 ALIIS VIRIS
 ILLUST.

Laudis contemptus reprehenditur in principe. *Aug.*
 Nec imperatoris est, libertatem dicendi negare, nec sacerdotis, quod sentiat non dicere. *Amb.*
 Hoc interest inter bonos & malos principes, quod boni libertatem amant, seruitutem improbi. *idē.*
 Imperator leges ferat, quas prius ipse custodiat. *idem.*
 Principi non est resistendum, etiam si bona nostra auferat. *Ansel. super Epist. ad Rom.*
 Principes huius seculi sunt Dei ministri. *idem.*
 Principis nomen habere non est esse principem. *Chrysost.*
 Necessē est ut princeps cōsultorem habeat in pectore. *Eras. in Epist. Securitas in paupertate felicitior, quam imperium metu retentum. in hist. Sax.*
 Complures magnos reddit cōmissum imperium. *Eras. in Epist.*
 Reges plerumque creduli. *in histor. Sax.*
 Grauis & efficax autoritas regis inuicis, sed dictum mirum, quā-

to efficacior praestantius, quod iubet. *Eras. in Epist.*
 Principes, quod primum volunt, statunt, quo factum praetextant sum. *ibid.*
 In priuatis hominibus luxus nequitia est, in principe impietas. *ibid.*
 Plerumque princeps iustus, malorum errores dissimulare nouit, non quod iniquitati eorum consentiat, sed quod aptum tempus correctionis expectet: quando eorum vitia emendare, vel punire valeat. *Isido. 1. lib. 3. de summo bono.*
 Benigni principis est, ad clementiam modum transilire terminos equitatis, quoniam sola est misericordia, cui ceterae virtutes honorabiliter cedere non recusant. *Cassiod. in Epist.*
 Iuste & recte regnare, philosophia est. *Hugo in Didascal. 3.*
 Principes sine literis, nauis est sine regimine, & volucris sine peninis. *Pet. Rau. in quad. Epist.*
 Rex & Imperator potest quidlibet dici in domo sua. *apud Iurisp.*
 Rex dicitur lex animata in regno suo. *ibid.*
 In principe causa praesumitur. *ibi.*
 Dignus est, quem princeps legit. *ibid.*
 Dignitatem habens a principe dignior reputatur. *ibid.*
 Imaginem imperatoris coronans, illum norat. *Amb. in Psal. 118.*

Imperator nihil habet iuris in diuina. Amb. Epist. 33.

Malitia idonea regno: idem Offic. 2.

Princeps habeat eloquentiam cum vita integritate. Ansel. super Epist. ad Timoth.

Principatus, quem aut seditio extorsit, aut ambitio occupauit, etiam si moribus atque actibus non offenderit, in ipsius tamen sui inuiti exeplo, semper est vitiosus. & difficile est, ut bono peragantur exitu, quae malo sunt inchoata principio. Leo Pap. in quad. Epist.

Iustitia regis, pax est populorum, tutam patriam, immunitas plebis, monumentum regentis, cura laetorum, gaudium hominum, temperies aeris, serenitas maris, terra fecunditas, solatium pauperum, hereditas filiorum, & sibimet ipsi spes futurae beatitudinis. Apr. de 22. Abus.

Regibus prudentes viros adherere, valde laudabile & bonum est. Greg. in regist. Epist. 16.

Regum mala, & magnatum quandoque toleranda. idem in 1. Reg.

Princeps dicitur quasi primus capiens. Aug. de Grammat.

In principum curijs per pericula ad grandis periculum peruenitur. Aug. lib. 8. conf.

Principibus seculi huius non est confidendum: idem lib. 3. quae-

stio. sup. Leuit.

Non regnat, sed seruit, qui malus est. idem libr. 4. de Ciuita. Dei.

Regna Deus etiam impijs distribuit. idem libr. 5. de Ciuit. Dei. Regna diuina constituantur prouidentia. ibid. cap. 1.

Regi veritatem iubenti resistens, Deo resistit. idem libr. 3. cont. Episto. Parmeniani.

Imperatoris est propriam imperare, apud Platinam.

Rex Dei habet imaginem. idem in quaest. vet. test. quaest. 35.

Femina imperante, regnum est pessimum. idem sup. Ioan. tra. Et. 2.

Facillima est natura principum. Erasim. in Epist.

Non tam literis, quam rei militaris disciplina imbuedus est princeps. apud Platinam.

Vi in mare flumina, sic in magnas aulas vitia influunt. ibi.

Rex qui nulli fidei, inutilis est: nec minus, qui omnibus. ibid.

Qui multos regit à multis regatur oportet. ibid.

Non est regio nomine dignus, qui suis commodis publica metitur. ibid.

Nec qui sacra negligit, ecclesiae prouentum, nec regi qui iuri ducendo non asidet, vestigalia dignus est petere. ibid.

Principum negligentia nascitur ex populi culpa. Chryso. de verb. Esai. Hom. 1.

Principes legem Dei, operum suorum ducem habeant. idem serm. de mansuet.

Rex peritus sit rerum humanarum. Theod. Gaza in praef.

Tyrannis.

EX GRÆCIS.

Tyrannis est genitrix iniuriae. Plutarch. de fortuna. Alex.

Animal maxime noxium est, inter inimitia tyrannus, inter mitia adulator. idem de Amic. & adulat.

Mirabor non solum si tyrannum, sed si gubernatorem videro senem. Theb. apud Plutarch. de conuiuio. 7. Sap.

Tyrannorum preces necessitati sunt admixtae. Plato Epist. 5.

Aduersus tyrannos, vnicum munimentum diffidentia est. Demosthen. in Philipp. declamat. 2.

Tyrannidis & libertatis naturale dissidium. idem decl. 4.

Liberalitas tyrannorum nihil aliud est, quam translatio pecuniarum à iustus dominis ad alienos. idem ex arg. lib.

Tyrannorum est in initio tanta dexteritas, ut eorum dolum nemo intelligere queat. ibidem.

Tyrannus ad opprimendos imbecilliores nihil aliud deest, præter

honestam speciem & occasionem. ibid.

Tyrannica calliditas est, simulare se ijs consultum velle, quibus struunt insidias. ibid.

Per vim imperanti etiam ultro desistere, periculosum. apud Stobæum.

Oportet et tyrannum multis placere. ibid.

Tyrannus iniustitiae mater est. Me-nand. apud Stob.

Tyrannum esse pium non facile est. Sophocles ibid.

Qui vtriusque expertus est, tyrannidi vult subesse, non praesse. Phalereus. ibid.

Tyrannus metuit turbam, metuit solitudinem, metuit satellitum absentiam, metuit ipsos etiam custodes, nec armatos illos apud sese, nec inermes videt liberter. ibid.

EX LATINIS.

Non se obstrinxit scelere, si quis tyrannum occiderit, quantum familiarem. Cicero 3. Offic.

Nulla nobis cum tyrannus societas est, sed summa distractio, nec est contra naturam spoliare eum, quæ fas est occidere. idem 5. Tuscul.

Qui terret, plus ipse timet: fors ista tyrannus

Conuenit, inuideant claris, fortisq; trucidant,

Muniti gladijs viuant, septique
veneni:
Ancipites habeant artes, trepi-
dique minentur. Claudian. de
instit. princ.
Multos timere necesse est, quem
multi timent. Pub. Mim.

EX SACRIS ET
ALIIS VIRIS
ILLVST.

Nullo consulto quicquam ma-
gnæ rei aggredi, tyrāni-
cum est. Eras. in Epist.
Qui tyrannidem affectant, alie-
nis disidijs suas augent opes.
ibid.
Tyrānorum versutia pia fraude
diluenda. Super Matth.

Gubernatio.

EX GRÆCIS.

Perfecta gubernatio apud
vnum vel paucos, multi-
tudo non potest regere. Plat. de
Regn.
Vbi præses fuerit philosophus, ibi
ciuitas erit felix. Aristotel.
Rhet. 2.
Ars gubernandi ciuitates, prin-
cipatum tenet in omnibus ar-
tibus. idem Eth. 1.
Reges naturaliter est dignior re-
cto. idem Polit. 1.
Melius est ciuitatem regi à viro
optimo, quam à lege optima.

idem Polit. 3.
Statim leges ac mores mutare po-
puli, nouisque ea legibus mo-
derari extemplo velle, nõ mo-
do nõ facile, verum ne tutum
quidem omnino est. vt res, quæ
multo tempore, & in genti-
bus viribus indiget. Pluth. de
Polit.

Vir civilis, & republ. tractare
incipiens, ciuium moribus con-
sentaneè viuat, & se ad eorum
naturam accommodet, atque
scitè consecetur ea, quibus po-
pulus soleat delectari, & qui-
bus adduci faciliè, donec opi-
nione virtutis, & fide iam
comparata, autoritati inniti
possit. ibid.

Quævis reip. administratio ini-
micitias & disidia quædam
affert. Simonid. apud Pluth.
de Polit.

Magni atq; perstrenui animi est,
vel paruas ciuitates curandas
suscipere. ibid.

Magistratum, quem diu gesseris,
deponere difficile est. idè num-
sem sit gerenda resp.

Boni ciuis esse videtur, quodcun-
que patriæ munus delatum
fuerit, admittere, & id pro
virili parte curare, etiam si
humilius videatur, quam eius
æstimationi, cui demandatur,
conueniat. ibid.

Non decet remp. gessisse, sed gere-
re. ibid.

Mirabor nõ si tyrannum, sed si gu-
berna

bernatorè videro senem. Plut.
de conuiuio. 7. Sap.

Magistratus, iudèxq; nec pro iu-
stis orādus, nec pro iniustis ex-
orandus. Cato apud Pluth. in
Apopth.

Non populus causa gubernatoris,
sed gubernator causa populi
fit. Plat. apud Volat.

Vocante te patria ipsa ad rempu.
gubernandam, absurdum for-
san est non parère, præsertim
cum simul accidit, vt aditus
paucis hominibus relinquatur.
Plat. Epist. 9.

Oportet leges quidem acriter sta-
tui, mitius autem, quam ipse
iubent, pœnas sumere. apud
Stob.

Viros tales ijs rebus præfice, quas
tu peragere non possis, seu ipse
præstiturus sis culpam eorum,
quæ illi deliquerant. Isocrat.
ibid.

Administrans rempu. respubli-
cas priuatas existimet, priua-
tas verò publicas. ibid.

Magistratus non prudentes tan-
tum sed benignos esse oportet.
Pythag. ibid.

Perinde periculosum est, vt in-
sanienti gladium, sic improbo
viro magistratum cõmittere.
apud Stob.

Apud quos maxima virtus, præ-
mia proponuntur, apud illos
optimi etiam viri rempub. gu-
bernant. ibid.

Gubernari oportet malos à bonis,

& parère se melioribus. Eurip.
apud Stob.

Custodes legum diligenter præui-
deant, primum ne fiant deli-
cta, deinde facta prout ius
postulat, puniantur. Plato
de leg. Dial. 6.

Oportet prudentes magistratus
non propter officium, sed vir-
tutis causa, admirationem sui
parère, vt etiã immutata for-
tuna, eisdem laudibus digni
censeantur. Arist. apud Stob.

Vt ad ignem, sic ad rempub. acce-
dendum est, nec nimis prope, ne
vrauis, nec longius, ne frigetas.
Arist. apud eund.

Ideo ad administrationem rei-
pub. non accedendum, quia si
malè reueris, dijs displicebis, si
bene, ciuibus. Chrysip. ibid.

Bonus princeps à magistratu di-
scedens, non ditior, sed clarior
enadat. Bion. apud Stob.

Principatum, quem gesseris, or-
nes. te ipsum verò non immutes.
ibid.

Nec nautam amo nimis audacè,
nec continentis præsidem. Eu-
rip. ibid.

Non oportet noctem integram
dormiro consiliarium virum,
cui commissi populi, & tan-
tæ res curæ sunt. Hom. Iliad. 6.

Vt vulgus temere te aliquid po-
stulans ex rebus tuis non mo-
net te, sic quauis in re plebem
iniustè aliquid orantem non
reuereris. ibid.

In publicis officijs privata persona deponenda est, & sumenda publica. Demoſth. de Coron.

EX L A T I N I S.

Nulla vicissitudo impedire officium & fidē debet. Cic. ad Cornif.

Regere vi patriam, importunum. Salust. in coniur. Catil.

Ratio ciuiliū officiorū necessitatem quandam nitens imponit. Plin. Iuni. lib. 6.

Nimis multa audire cogitur, nec aliter fieri potest, quibus tota respubl. Commissa est. Cic. pro Milon.

Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. Plin. Iuni. in Pa-neg.

Qui apud multitudinē loquitur, eo gratior est, quo nihil præter publicum cōmodum videt. Liuius Dec. I. lib. 4.

Quæritur in re domestica continentia laus, in publica dignitatis. Cic. pro Flacco.

Nunquam præstantibus in rep. gubernanda viris, laudata fuit in vna sententiā perpetua permansio. idem ad Lent.

Magistratus lex est loquens. idem 3. de leg.

Magistratus opus est, sine quorum prudentia & diligentia ciuitas esse non potest. quorum descriptione omnis rep. mode-

ratio continetur. idem de leg. Arrium studio à rebus gerendis abduci, contra officium est. Cic. 1. Offic.

Nulla re conciliare facilius possunt multitudinis benevolentiam ū qui reipubl. præsumt, quàm abstinentia & continentia. Cic. 2. Offi.

Qui reipubl. præsumt legibus similes sint, quæ ad puniendum nõ iracundia, sed æquitate feruntur. idem 1. Offic.

Omnino qui reipubl. præsumt, duo Platonis præcepta teneat: vñũ vt utilitatem ciuiliũ sicutueantur, vt quidquid agat, ad eam referant, obliui commodorum suorum: alterum vt totum corpus reip. curent, ne dum partem aliquam tueantur, reliquas deserant: vt enim tutela, sic procuratio reip. ad utilitatem eorum qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissi est, gerenda. Cic. 1. Offic.

Est boni magistratus, cum auxilia reip. labefactari conuelliq; videat, ferre opem patriæ, succurrere saluti, sortiuñq; communibus suam salutem posteriorem saluti communi ducere, intercludere omnes seditionum vias. idem pro Rabir.

Est proprium munus magistratus intelligere se gerere personam ciuitatis, deberq; eius dignitatem & decus sustinere, ser-uare leges, iura describere, atque

atq; fidei suæ commissæ meminisse. idem 1. Offic.

Est boni magistratus non solum videre quid agatur, verum etiam providere quid futurũ sit. idem pro Muren.

Bono viro non minori cura est, qualis res post mortem suam futura sit, quàm qualis hodie sit. idem in Lelio.

Caput est in omni procuratione negotij, & muneris publici, vt auaricia pellatur vel minima suspicio. idem 2. Offic.

Prætoris manus non solum à pecunia lucro, sed etiã oculos alibidinoso aspectu continentes esse debent. Max. lib. 4.

Nullò casu arbitror hoc constanti viro posse contingere, vt illa intermissio fiat officij. idem in Lel.

EX SACRIS L I T E R I S, ET ILLUSTR. VIRIS.

Nulla reipubl. administratio proderit, nisi Deus verus colatur. Aug. epist. 52.

Nemo potest recte terrena regere, nisi noverit prius diuinam tractare. Greg. in reg. lib. 4.

Summus locus bene regitur, cum is, qui præest, vitijs potius, quàm fratribus dominatur. idem 26. mor.

In regimine constituti gloriã suã dignitatis dissimulet. idem lib. 5. mor.

Ne locum regiminis subeant, qui viuendo nõ persiciunt, quæ meditando didicerunt. idem in Pasto.

Pondus regiminis aduersa quæq; deficiat, & prospera formidet. ibid.

Plerumq; occupatio regiminis, soliditatem dissipat mentis. ibid.

Hi, qui pondus regiminis per humilitatem resurgunt, tunc vere humiles sunt, cum iudicij diuini non resistunt. ibid.

Locus regiminis desideratibus est negandus, & fugietibus offerendus. idem in reg. lib. 5.

In regni regimine, iustitia & potestas eget aequitate. idem in regist. lib. 7.

Gubernatores prouinciarum intellegant, satius esse, bene & integre viuendo laudem & gloriã: quàm malè agendo diuitias malè partas cum ignominia & nota sempiterna portare. apud Plati.

Magistratus alij merentur, & non habent: alij habent, & nõ merentur. ibid.

Custodia, pastui, ornatui ouium pastores intendere debet. Bernard. sup. Cant. serm. 77.

Præesse, & non prodesse, graue: nolle prodesse, grauius. Bernard. in Epist.

Quærere quæstum proprium, non profectum de subditis, deiecti animi est. Bernard. in dedica. Eccles.

Vacat sibi vix, vel raro, qui alijs
in solitudine præest. Bernar.
sup. Cant. serm. 53.

Gubernatrix tristium sapientia
est. idem in Epist.

Præpositus habeat vicarium. Ba-
sil in quæst.

Pro omnibus tibi subiectis, qui in
domo tua sunt, rationem Deo
reddes. August. ad quendam
Comit.

Omnia indigent domino, & mise-
ra, & felicia quia sine illo non
subleuabitur miser, & felix
non regetur. August. in sup.
Psal. 32.

Vide plura in titulo de dignitate
& honore & in prælatione, &
in Episcop.

Subditus.

EX GRÆCIS, ET LATINIS.

Serua te oratione, non vi con-
tra potentiores. Eurip. in
Orest.

Qui non assueuerunt ad nutum
cuiquam parere, molestè fe-
runt superbissimi hominis im-
perium. Demosth. 1. Olynth.

Subditi nõ tantum morigeri sunt,
sed amantes etiam magistrat-
um. Pythag. apud Stob.

Semper presens status subditis est
molestus. ibid.

Nemo alienigenam dominum pati

vult. Curt. lib. 7.

Eiusdem iuris esse debent, qui sub
eodem rege victuri sunt. idem
lib. 10.

EX SACRIS.

Optimè in moribus dixerim,
qui in nullo prorsus re-
sistit prioribus, aut iauideat
paribus, aut subiectos in su-
perbia præsit. Bernard. super
Cant.

Qui contra præpositam sibi pote-
statem murmurat, liquet, quod
illum redarguit, qui eandem
homini potestatem dedit. Gre-
gor.

Multiplicata obsequia demeren-
tur potius, quam offendunt.
Lact.

Orandum est, vt rectorem subdi-
tis, & matrem pietas, & pa-
trem exhibeat disciplina. Gre-
gor. in Past.

Ad præfecti laudem subiecto-
rum redundat virtus. Veg.
lib. 2.

Genus obsequij indicatur, vitia,
ac mores regis imitari. Lact.

Secundum mores subiectorum
dantur rectores. Gregor. 25.
mor.

Non est, subditorum temere vitia
iudicare regentium ibid.

Subditi se possunt melius agere pu-
tāt, quam præfectos, si eos præ-
esse contingat. ibid.

Vsus rectæ conversationis est, vt
præse

EX GRÆCIS.

præesse non audeat, qui subesse
nõ didicit, nec obedientiã sub-
iectis imperet, quam non nouit
prelatis exhibere. Greg.

Aliud debemus iniuste subditis,
aliud iustis, & non subditis.
Greg. 26. mor.

In correctione subditorum misce-
nda est lenitas cum seueritate.
idem in Past.

Peccatum subditi, culpa pastoris,
si tacuerit, reputatur. idè sup.
Ezech. Hom.

Subiectorum culpa prelatorum
deprimit vitam. idem in regist.

Subiecti à superbis dominis op-
pressi clamant ad Deum con-
tra eos. Greg. 26. mor.

Subiecti vt plurimum imitan-
tur pastores. idem super 1. Re-
gum.

Subiecti malorum principum quam-
uis boni periclitantur. ibid.

Subiecti humiles sepe, quæ supe-
rioribus desunt, accipiunt vi-
siones. ibid.

Tuta est cõditio subiectorum, vbi
vixitur sub aequitate regentis.
Cassiod.

Membrum sequi debet caput. Ber-
nard. in septuag. serm. 4.

Obiurgationi per superiores fa-
cta quidam impatientiam,
quidam contemptum, quidam
imprudenciam defensionis ad-
dunt. Bernar. super Cant. ser-
mo. 22.

Potestas.

Potentum ignorantia teterri-
ma est. apud Plat. de Sum-
bon.

Diuites, & nimis potentes nõ sub-
ijciuntur, nec subijci volunt.
Arist. Poli. 3.

Nemo magnus in potestate cum
stultitia & flagitijs. Pluthar.
de mort. Alex.

Nõ potest latere in potestate ma-
litia. idem de doct. princip.

Invidia necessario potestati comes.
vnde ille recto consilio duci-
tur, qui in maximis rebus eli-
git, quod inuidia est obnoxium.
Tucyd. a. ad Pluth. de vitio. fo-
recc.

Vt computatorum digiti, nunc
vnum, nunc decem millia si-
gnificant, ita regum quoque
amici interim totum, interim
miximũ possunt. Oronth. a. ad
Plut. in Apophtheg.

Veherementes sunt potentium ani-
mi, & aliquo modo leui mo-
mento incipientes, subinde in-
ualescentes difficulter iras de-
ponunt. Eurip. in Med.

Consiliorum multitudo congrega-
ta imbecillior est. stultior ani-
mo summo imperio prædito,
vnius potestas sit, & in re do-
mestica, & in repub. Eurip. in
Androm.

Nulla extra iustitiam poten-
tia priuati & publicè valet.
ibidem.

Nihil est ab eorum potentia periculi, qui nocendi voluntatem non habent. Demosth. i. Olinth.
Saturitas ferocitatem parit, imperia autem potentia coniuncta infaniam. Pithac. apud Stob.
Potentia mansuetudo iungatur. ibid.

EX LATINIS.

Nemo quantum potest experitur aduersus eos, per quos cepit posse. Senec. Epist. 91.

Hæc conditio principum est, ut quicquid faciant, præcipere videantur. Quintilia. Declamat. 3.

Arduum est, duas simul potestates capere. Plin. Iun. in Paneg.

In bonis fortune summa laus est, non extulisse se in potestate: nõ fuisse insolentem in pecunia: nõ se prætulisse alijs propter abundantiam fortune, ut opes & copiæ, non superbiæ videantur ac libidini, sed moderatiæ facultatem & materiem dedisse. Cicer. 2. de Orat.

Malè vim suam potestas alienis iniurijs experitur. Plin. Iun. lib. 8.

Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab inualido. Curt. lib. 7.

Nulla quaesita scelere potètia potest esse diuturna. idem lib. 10.
Cui peccare licet, peccat minus ipsa potestas.
Semina nequitiæ languidiora facit. Ouid. 3. amor.
Summa petit liuor, perflant altissima venti,
Summa petunt dextra fulmina missa Iouis. idem 1. de Remed. amor.

Emitur sola virtute potestas. Claudi. de 3. cons.

In maxima fortuna minima licentia est. in hist. Sax.

EX SACRIS.

Potestas dicitur, ubi voluntati potestas adiacet faciendi. Aug. de Spir. & liter.

Vicina potentibus solet esse superbia. Amb. in Post.

Qui vitur potestate, ut prodesse debeat, posse se nesciat. Greg. in mor.

Magna sublimitas magnum debet habere consilium. ibid.

Malo minus posse honestè, quam plus turpiter. Amb.

Tunc solum potestas bene geritur, cum, non amando, sed timendo retinetur. quæ ut ministrari rectè valeat, oportet primum, ut hanc cupiditas non imponat, sed necessitas idem.

Ideo Deus potètiore esse iniustos permisit, ut essent qui ad malum cogere possent: virtus esset pretiosa

triosa, quod rara est. Lactan. de ira Dei.

Quo maior est potestas, eo perniciosior, si in malum, stultumve incidit. Erasim. in Epist.

Semper grandis potestas maiori timori subiecta est. Chrysost. sup. Matth. cap. 2.

In alto positum non alta sapere, difficile est, & omnino inuisitatum, sed quanto inuisitatus, tanto gloriosus. Bern. in Epist.

Sapius in altum quis tollitur, ut mens altius conquassetur. Raban. in quod. ferm.

Omnis, qui dispensandis terrenis bonis præsidet, occultis hostis iaculis latius patet. Grego. in mor.

Non caret regia potestate, qui corpori suo nouerit rationabiliter imperare. Prosp. in suis sent.

Blanditiæ potentum equiparantur minus. apud Iurifcons.

Potentes non irritandi. Amb. 2. Offic.

Potentia iustitiam comitatur, nõ præit. Aug. 3. de Trinit.

Potentia soror victoria. idè lib. 4. de ciuit. Dei.

Potestas omnis, siue bona, siue mala à Deo est. idem contr. Manich.

Potestatibus siue bonis, siue malis honor tribuendus est. idem in quaest. ex utroque test.

Potestati tribuendum est, quic-

quid ex bonis postulat temporalibus. idem super Epist. ad Roma.

Dominandi cupidus, bestia pessima. idem libr. 3. de ciuita. Dei. cap. 14.

Potètiæ Deum tribuit, elationem malitia nostra adinuenit. Grego. 26. mor.

Potentiam bene regit, qui & tenere illam nouit, & impugnaverit. Greg. in Past.

Potestas tanto premi interius debet, quanto exterius eminet. idem 26. mor.

Potestas culminis, est tempestas mentis. idem in Past.

Potestas principibus data est, ut boni adiuuètur, & commodius subleuentur. idem in regist.

Quibus deficit soboles, sua potentia pœna est. Greg. 15. mor.

Hoc possumus, quod iure possumus. Aug. cont. Epist. gaud.

Obedientia.

EX GRÆCIS.

Quanto quis diligentius obsequitur, tanto maiorem gratiæ obtinebit. Aristotel. econom.

Legibus obtèpera. Demet. Phaler. Nullus est maior, quam inobedientia, malum. apud Stob.

Que hoc tempore habemus bona, ob nullam aliam causam adepti sumus,

sumus, quam ob præstitã obedientiam principis. Xenop. apud Stob.
Obedientia civium, felicitas vrbis. ibid.

EX LATINIS.

DEo parere, libertas est. Sen. de Vit. beat.
Corruptitur. et q; dissolvitur imperantis officium. si quis ad id quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non considerato respõdet. Gel. lib. 1.
Maior est obsequij gloria in eo, quod quis minus velit. Plin. Iun. in Paneg.
Suis quique parat placidius. Curt. lib. 6.
Vilius parere dicto, quam afferre consilium. idem lib. 7.
Obsequio mitigantur imperia. idem lib. 8.
Bis peccas, cum peccati obsequium accommodas. Pub. Mam.
Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat. idem.
Potentiori omnia parent. in hist. Sax.
Multa mala sequuntur ex impunitate. Livius lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

Non attendit verus obediens, quale sit, quod precipit, hoc solum contentus, quod precipitur. Bern.

Obedientia non servili metu, sed charitatis affectu servanda est, nõ timore pænæ, sed amore iustitiæ. Greg. 12. mor.

Obedientiæ victimis iure præponitur. quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò volũtas propria mactatur. idem 13. mor.

Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguã voci: pedes itineri: manus operi: et se totum intus colligit, ut mandatum peragat imperatũ. Bern. de præcept. & discipl.

Non est dubium, quin amplio rem gratiam mereatur, qui se paratum exhibeat ante mandatum, quam qui obedire satagit post mandatum. idem in ferm.

Sola est, qui fidei possidet meritũ, obedientia. apud Iuriss.

Obediens in gravibus minus puniatur. ibid.

Obedientia sola est, quæ hominem Deo conciliat. Ansel. super Epist. ad Hebr.

Obedientia virtutũ omnium mater, & custos. August. 4. de Civit. Dei.

Obedientia maius bonum, quam continentia. idem de bon. coniuga.

Nullum malũ debet per obedientiam fieri. Greg. 35. mor.

Aliquod bonum debet aliquando per obedientiam intermitti. ibi. Obedi

Obedientiã aliquando si de suo quid non habeat, minima est. ibid.
Obedientia debet in adversis aliquid de suo habere, in prosperis nihil.
Obedientia dilatio post citationem ostendit hominem culpabilem. idem ex reg. lib. 5
Obedientiã vincimus demones, ceteris virtutibus oppugnamus. idem in 1. Reg.
Adam non furto, non homicidio, non rapina, sed inobedientia corruit. ibid.
Obediendum est Deo etiam ratio non data. Aug. in sent. suis.
Obedientiã bonũ in primo declaratur homine, & illius præcepto. idem sap. P. salm. 70.
Inobedienciã nõ tam pësanda est, quam intentiã inobediẽtis. Bern. de præcept. & discipl.
Obedientiã amica salutis. Bern. in declam.
Obedientiã circa difficultia gratior: contemptus circa minima damnable. idem de præcept. & discipl.
Obedientiã molestã est suspicari de omni præcepto. ibid.
Obedientiã falsus nummus, propria voluntas: bonus, charitas. idem in die. 5. Andr. ferm. 1.
Oculus & aurem, quos inobediẽtia clausit, aperiat obedientia. Bern. sup. Cant. ferm. 22.
Obediendum Deo absque signis. Chrysost. sup. Actũ. Aposto. Homil. 15.

Obedientiã speculum Christi. Bern. de grad. humil.
Obedientiã fides exigit. Chrysost. ser. 27. sup. Epist. ad Rom.
Obediendum propter Deum hominibus. idem super Matth. Homil. 21.

Dominium.

EXistimare de omnibus hominibus id quisq; debet, quod qui nunquam servivit, is laude dignus dominus esse non poterit. Plat. de leg. dial. 6.
Prius docet dominum expergisci; & posteriũ ire cubitiũ. Arist. economic. lib.
Quod magis impingat equum, est oculus domini. & sterquiliniũ quod agro est optimum, vestigia domini. ibid.
Ex ancillarum moribus & comitum, mores & studia dominarum cognoscuntur. Hierony. ad Demetr.
Non domini donorum Dei, sed ad ministratores sumus. Ambro. lib. 1. Offic.
Dominorum est misereri. Grego. in 7. P. salm.

Libertã, & licentiã, & dispensatiõ.

EX GRÆCIS.
Opus libertatis est, vivere ut quisque vult, quia servit b + non

non vivit, ut vult. Arist. Polit. 6.

Libertas populorum interijt largitionum corruptela. Pluh. de Polit.

Libertas loquendi propria amicitie. idem de amicit. & adulatio.

Libertas senectutis beneficium est. Sophoc. apud Plut. de cupidit.

Satis est libertatem nobis conservare, quam alijs auferre. Agasil. apud Pluthar. in apophtheg.

Est perdifficile, hominibus liberis, præclarisq; legibus, institutis sub servitute durare. Epimenid. apud Diog. lib. 1.

Quod optimum inter homines est, libertas est. Diog. apud Laërt. lib. 7.

Heu non est mortaliū, qui sit liber, aut enim pecunia, aut fortuna servit, aut multitudine civium, aut legum scripta coercerent ipsum, ne vitatur moribus ex arbitrio. Eurip. in Hecub.

Servi non liberi est, quæ quis sentiat, nō dicere. idē in Pheniss.

Tyrannidis & libertatis, naturale disidium. Demosth. in Philip. Orat. 4.

Libertas nomen virtutis est, servitute autem malitiae. Epicur. apud Stob.

Libertas in dicendo ingenuitatis signum est. Sed occasionis di-

ueritas, periculum habet. De morit. apud Stob.

Voluptas contumelie iuncta hominem liberum nō decet. ibid. Sophoc.

EX LATINIS.

Acriores sunt morsus intermissa libertatis, quam retenta. Cicer. 2. de Offic.

Servitus ac libertas, si modū observent, utraque bona sunt, si modum excedant, utraq; mala. Senec. Epist. 9.

Non potest parvo constare libertas, hanc si magno æstimas, omnia parvo æstimanda sunt. idem Epistol. 105.

Deo parere libertas est. idem de beat. vit.

Propriū est paupertatis, cum alia deficiunt, exercere libertatem. Quintil. Declam. 9.

Libertas est potestas vivendi, ut velis, si vivit ut vult, qui retenta sequitur, qui gaudet officio: cui vivendi vita considerata, atque provisa est, qui ne legibus quidem propter metum parat. sed eas sequitur atque colit, qui salutare maxime iudicat: qui nihil facit, nihil cogitat, nisi libenter ac liberè: cuius omnia consilia, resque omnes, quas gerit, ab ipso profisciscuntur, eodēque servantur: nec est illa res, quæ plus apud eum polleat, quam ipsius volū-

tas, & iudicium: cui etiā fortuna ipsa cedit. Cic. in Parad. penult.

Liber est æstimandus, qui nulli turpitudini servit. Cicer. 4. ad Heren.

Ita præclara est recuperatio libertatis, ut ne mors quidem sit fugienda, repetenda libertate. idem Philip. 10.

Bestia, quas delectationis causa concludimus, cum copiosius alantur, quam si essent libera, non tamen facillè patiuntur se contineri. Idem 5. de finib.

Omnes sunt divites, dicunt stoici, qui celo, & terra frui possunt. idem 1. Offic.

Omnes homines natura libertati student. Cæsar de bell. Galli. lib. 2.

Liberis pretium servitutis ingratum est. Curt. lib. 6.

Libertatis magna custodia est, si magna imperia diuturna esse non sinas. Liv. 1. Deca. lib. 4.

Hostis capit pretium libertatis. idem Dec. 3. lib. 4.

Alia alijs licentia est. in histor. Sax.

Inæstimabile bonū est, suum fieri. Senec. Epist. 76.

EX SACRIS.

Concessio facta ratione necessitatis expirat cessante necessitate. apud Iurisf.

Libertas ubi nō est, nec meritum. Bern. de grat. & lib. arb.

Liber est bonus homo etiam si serviat. Aug. lib. 4. de Civ. Dei.

Ille in quavis conditione servitū liber est, qui amore non capitur, avaritia vinculis non tenetur, metu criminis non alligatur, qui securus expectat presentia, quem non pavent futura. Ambr. de Ioseph.

Dispensatio prælatorum mala, dispensatio non est, sed dissipatio. Bern. de confid. lib. 30.

Extorta, seu coacta licentia, non licentia sed violentia est. Bern. in Epist.

Libertas ibi, ubi domini spiritus Anselm. super Epistol. ad Galat.

Sola apud Deum libertas est, non servire peccatis. Sola apud Deum nobilitas, clarum esse virtutibus. Hier.

Libertas indignatur, si opprimatur. ibid.

Rescindenda insipienti potestas, nō adijcienda libertas. Ambros.

Liber homo nō recipit æstimationem. apud Iurisf. conf.

Libertas est nulli necessitati servire. ibid.

Libertatis privilegio renunciari non potest. ibid.

Liber est, quem conscientia non accusat. Greg. in regist.

Beatius est, liberum exire, quam post vincula libertatē querere. idem lib. 4. Dial.

Liber homo si fraudem committit, in persona nõ debet puniri, sed in facultate. idẽ in Reg. lib. 8.
Liberorum hominũ Romani imperatores domini sunt, ceteri autem reges domini seruorum. ibid.
Damnati sumus ex nobis, liberati autem ex gratia. Augu. Epist. 108.
Libertas sine gratia, est cõtumacia. idem Epist. 89.
Libertas christiana non sit velamen malitiæ. idem de fid. & oper.
Libertas naturalis hominis est, idem 19. de ciuit. Dei. cap. 15.
Libertas saepe interitus causa. idẽ Tracta. 7. expos. in Euangel. Ioann.
Solus iustus, liber est. idem serm. 18. de verb. Apost.
Eicentia, nisi coërceatur, parit audaciam, quæ ad omne flagitium & facinus euadet. Lact.
Non est alienus à scelere, qui ut faceret, impetrauit. Cypr.
Quod vna via prohibetur, non debet altera concedi. apud Iurisper.
Non omne, quod libet, licet: nec quod licet statim expedit. Ber. in Epist.
Concessio non valet de eo, quod est prohibitum. apud Iurisc.
Ad vtilitatem ecclesiæ: aliqua sunt dispensanda, vbi necessitas exigit. Bern. de præcep. & dispens.

Dispensatio rerum tuarum, per te ipsum fiat. idem sup. Epist. ad Timoth. Hom. 14.
Licentia, per leges compefcitur. Chrysost. sup. Epist. ad Corint. Homil. 7.

Seruitus.

EX GRÆCIS.

Seruos negantes, ac contradicentes magis flagellamus. Arist. Rhet. 2.
 Domini ad seruum non est amicitia secundum quod seruus, sed secundum quod homo, quia secundum quod seruus, dissimilis est ei, ut homo autem similis. idem Eth. 8.
 Seruus est, organum animatum. ibid.
 Seruus naturaliter non est suis ipsius, sed alterius. idem Poli. 2.
 Multi serui quandoque deterrius seruiunt paucis. idem Polit. 2.
 Qui alteri seruit, non est per se sufficiens. idem Polit. 4.
 Prius decet dominum expergisci, quam seruum, & posteriùs iracubitum. ibid.
 Oportet seruo dare opera, & ritum sufficientem. ibid.
 Impossibile est, non diligentis domini seruos esse diligentes. idẽ Oeconom.
 Serui non de acervo, sed de semine sur

ne surantur. Pluth. de amicit. & adul.
Seruus vino hilaris nõ obiurgandus, id enim demestius. Cicob. apud Diog. lib. 4.
Seruorum nati obscena loqui solent. Archef. apud Diog. ibid.
Moderatè seruitus est, quæ Deo exhibetur, immoderata, quæ hominibus. ibid.
Omne, quod ex necessitate est, seruitus est, testibus Philosophis. Eurip. in Orest.
Probris seruis calamitas est, res dominorum male cedentes, animoque discrutiant. idem in Med.
Angit me seruus maiores domino habens spiritus.
Serui, & obscuri homines mechanici remedia sunt mortalibus, inueniunt ad eos vsus, qui viros dedecent. Eurip. apud Stob.
Non est vlla possessio in vita iucundior, quam beneuolum sibi famulum adipisci. Men. apud Stob.

EX LATINIS.

Serui sunt, imò homines, serui sunt, imò cõtubernales, serui sunt, imò humiles amici, serui sunt, imò conserui, si cogitaueris, in virosque tantundem licere fortunæ. Sene. Epist. 47.
 Totidem sunt hostes, quot serui. ibid.

Colant te potius serui, quam timeant. ibid.
Tarda & trepida sunt officia seruorum. Quint. declam. 2.
Genus seruitutis est, coacta libertas. idem Declam. 7.
Vltima malorum etiam seruorum cõditio est, sine exceptione esse venalem. idem Declam. 9.
Serui, quos bellorum iniquitas victoribus in prædam dedit, eisdem legibus, eadem fortuna, eadem necessitate nati sunt, ex eodem loco spiritum trahunt, nec natura illis, sed fortuna dedit dominum. idem Declam. 13.
Omnis seruitus, misera est. Cicer. Philip. 10.
Seruitus est obediẽtia fracti animi, & abiecti, arbitrio carentis suo. idem in Parad. penult.
Cũ omnis seruitus est misera, tum però intolerabile seruire impuro, impudico, & effaminato. idem Philipp. 3.
Seruorum fides quo minus expectata, eo laudabilior. Max. lib. 6.
Callidus seruus domino imperat. Terent. in Andr.
Seruum nolle mentiri noua religio est. ibid.
Audet plustulcum seruus, quia nihil restare periculi putat, sed non fert id impune. ibid.
Seruorum vitium loquacitas. ibid.
Clientes sine insamia deserui possunt, quibus etiam à propinquis

quis nostris opem ferre institutum. Gel. lib. 5.

Est ingeniosior ad excogitandum seruitus libertate. Plin. Iun. in Paneg.

Frequens recognitio seruorum nec impunitatis spem, nec peccandi locum prabet. Colum. lib. 11.

Lingua mali pars pessima serui. Iuuenal. Sat. 9.

EX SACRIS.

Bonus, etiam si seruiat, liber est. August. lib. 4. de Civit. Dei.

Seruis fidelis, domino absente probatur. Chrysost.

Nihil facit seruus, si multi domini imperent. Lact. lib. 4.

Est sapienti seruire libertas. Hier. ad Simpl.

Vt, ut seruiat caro tua anime tue, Deo seruiat anima tua, debes regi, ut possis regere. August. sup. Ioann.

Prudenter sibi Deus seruire vult, non ut inimitate sua debiles fiant, & postea medicorum suffragia querant, temperandum est enim, ut fieri potest, ceptum obsequium magis prouehatur, quam per inconsideratiam minuat. Amb. sup. Epist. ad Timoth.

Defendere dominum famulus tenetur, apud Iuriconsf.

Seruitus liberis omni supplicio

gravior. Amb. Offic. 3.

Deo aliter iusti, aliter iniusti seruiunt. Augustin. de Agone Christ.

Non seruire Deo, homini, non Deo molestum est. idem lib. 1. 4. de Civit. Dei.

Seruitus boni, libertas est. idem 4. de Civit. Dei.

Seruus, quousque solem tolerauerit, umbram desiderat. idem lib. 5. Mor.

Serui Dei insani reputantur, qui tamen in fine gaudebunt. idem 8. Mor.

Serui dominos non despiciant, idem in Past.

Inuitis seruis dominum durum vocat. idem in Euangel. Homil. 7.

Serui ecclesiarum in eorum dominium transferri possunt, qui ecclesiasticis utilitatibus deserviunt. idem in Reg.

Serui non sunt audiendi in accusatione domini sui episcopi. idem in 1. Reg.

Seruitus occasione dimitti non licet, quae pro libera est accepta. idem in Reg.

Seruitute nostra Deus non indiget. Augustinus lib. 8. de Genes.

Seruitus aut ab iniquitate, aut ab aduersitate est. idem lib. 1. quaestio. sup. Genes.

Seruitutem perfectam Deo praestare non possumus. idem lib. 6. quaest. sup. Iosue.

Nobil

Nobilitas.

EX GRÆCIS.

Nobilitas singularis est, quae à viris, vel mulieribus fit, propter diuitias, vel virtutes, vel propter aliquid aliud, propter quod homo honoratur. Arist. Rhet. 1.

Nobilitas gentis & ciuitatis est, sui iuris antiquos esse praesides & principes, & multos insignes ex istis produsse. ibidem.

Nobilitas est primogenitorum. Arist. Rhet. 2.

Ingenuitas est virtus generis. idem Polit. 3.

Nobilitas, est virtus, & diuitiae antiquae. ibid.

Pulcher libertatis ac licentiae thesaurus est, bonis procreatum esse parentibus. Plushar. de lib. educ.

Ingenuitas tendit ad pudorem. Eurip. in Alceste.

Vnus heroicus vir totam gentem illustrat. Demosth. 1. Olynth.

Generosi animi, hostium successus predicari, non serunt aequis animis. ibid.

De nobilitate parum laudis praedicare possum, bonus enim vir mihi nobilis videtur: qui verò non iustus est, licet à patre meliore, quam Iuppiter sit, genus ducat, ignobilis mihi videtur. ibid.

Nobilitas est, animi & corporis bona temperies. Socrat. apud Stob.

Illum, qui natura sit generosus, impensius laudamus. Pythag. apud Stob.

Nobilior est, à quo genus incipit. ibid.

De nobilitate non minus, quam de alijs bonis gloriari non indignum est. Phaler. apud Stob.

Pecorum nobilitas in bono, validoque corpore sita est: hominis autem in bonitate. ibid.

Quid aliud nobilitatem esse putamus, quam diuitias antiquas, aut veterem gloriae quorum neutrum in nostra potestate est, sed alterum inconstans fortunae: alterum propter humanam intemperiem est. ibid.

Pecuniae domesticae deficiunt, nobilitas manet. Eurip. apud Stob.

Generosa nuptiae praestant opulentis. ibid.

Ipsa generis nobilitas spem facit, quod futuri sint domini regionis. ibid.

Nobilitatem etiam deformium coniugum, liberorum gratia non pauci colunt. ibid.

Ingenuus non calat facta. ibid.

Illud, quod paucioribus actionibus bonitatem suam participat, nobilior est, eo quod pluribus. Arist. de Cel. & mund. lib. 2.

EX LATINIS.

Generosus est ille, qui ad virtutem bene est à natura compositus. Senec. Epist. 44.

Generosa res est, respicere non ad suas, sed ad naturæ suæ vires. idem de vit. beat.

Omnes boni semper nobilitati favent, & quia reipubl. vitale est, nobiles esse homines dignos maioribus suis, & quia valere debet apud nos senex clarorum hominum de rep. meritorum memoria, etiam mortuorum. Cicer. pro sest.

Adulterio quidam nobilitati sunt. Plin. Senior. lib. 29.

Cedit interdum generosus spiritus virtutis, & fortuna viribus succumbit. Max. lib. 7.

Nobilibus in bello delinquentibus, fortuna bona patrociniatur. Sall. in bell. Jug.

Nobilis equus virgæ umbra regitur, ignavus nec calcari quidetur. Curt. lib. 7.

Bonum nobilitatis hoc est, quod nos à maiorum nobilitate degenerare non sinit. in hist. Sax.

EX SACRIS.

Sola apud Deum libertas est, non servire peccatis, sola apud Deum nobilitas, clarum esse virtutibus. Hiero. in Epist. ad Celan.

Animus ingenuus nihil magis,

quam rogari erubescit. Aug. Nulli te unquam de generis nobilitate praponus: nec obscuriores quoslibet, & humili loco natos te inferiores partes.

Nescit religio nostras personas nec conditiones hominum, sed animas inspicit. Hier. ad Celan. Nonnullis solet generis nobilitas parere ignominiam. Gregor. in Dial.

Omnino iniquum est, nobiliora ingenia studijs dehortari minoribus, & eos quos gravia expectant officia, voluptatibus, ac vanitatis occupationibus agitari. Chryso. de Curial. nug.

Ingenia generosa doceri cupiunt, cogi non ferunt. Erasim. Epist. Ille clarus, ille nobilis, ille tunc integram nobilitatem suam putet, cum dedignetur servire vitis, & ab eis non superari. Chryso. super Matth.

Melius est, ut in te gloriantur parentes, quam tu in parentibus. ibid.

Sicut indigna posteritatis laudes antiqui generis abnegat, ita preclara de patribus egregie dicta confirmas. Cassiod. lib. 3. Epist.

Ceteris paribus præfertur nobilior, apud Iuriconsf.

Nobiles mitius puniuntur, quam ignobiles. apud eosd.

Nobiles pro maiori parte sunt superbi, apud eosd.

Ignobilitas, & vulgus.

Tardiores minus provident. Aristot. Elench. 1.

EX GRÆCIS.

EX LATINIS.

Multitudo non potest regere. Plat. de Regn.

Omnis humana turba expers temperantia vivit. idem de leg.

Vulgares propinqui sunt servis. Arist. Ethic. 2.

Turba multa melius iudicat, quam unus tantum. idem Polit. 3.

Qui multitudini placet, in sapientibus displicet necesse est. Plutar. de educand. lib.

Tam mutabile est vulgi ingenium, & perplexum, ut quid constanter velit aut nolit, non facile intelligi possit. Demost. 1. Olynth.

Non ad probatos refugio præceptores, cum ad vulgus refugis. Plat. in Alcibiad.

Quibus ex patre, vel matre immita est macula, eos, quoad vita superstit, in delenda quedam ignobilitatis conivita comitantur, quæ increpare volentibus in promptu magnopere sunt. Plut. de lib. educ.

Ignobilis terre filius dicitur. Plutar. de fort. Rom.

Non respondere rusticorum est, Plat. de scient.

Rusticitatis metu peccare maxime rusticorum est. Plutar. de tuend. bon. valet,

Quod tibi vitandum præcipue existimo, turba est: nunquam te illi tuto commiseris: ego certe confiteor imbecillitatem meam, nunquam mores, quos offero, refero. Senec. Epist. 7.

Clamo: vitate quæcunque multitudini placent ibid.

Populus largitione gaudet. idem Epist. 15.

Non tam bene cum rebus humanis geritur, ut meliora pluribus placeant, argumentum pestifera turba est. idem de vit. beat. Nihil est facilius, quam in quolibet affectum movere populum. Quint. Declamat. 11.

Nulla turba habet prudentiam singulorum.

Maximus magister, populus est. Cicer. 3. Tusc.

Sic est vulgus: ex veritate pauca, ex opinione multa iudicat. idem pro Rose.

In imperfecta multitudine est varietas, & inconstantia, & crebra tanquam tempestas: sic etiam sententiarum commutatio. idem pro Dom. sua.

In vulgo non est consilium, non ratio, non discrimen, non diligentia, sapientisque ea, quæ populus fecisset, semper ferenda, non sent

semper laudada dixerunt. Cicero pro Planc.
 Multitudo studia sua à clamationibus profitetur. Curt. lib. 7.
 Barbarorum ingenia cum fortuna mutantur. Livius Dec. 3. lib. 2.

Multitudo aut seruit humiliter, aut superbè dominatur. idem Dec. 3. lib. 4.

Obscuriorum facta paucis sunt nota. Sal. in coniur. Catil.

Obscuri vitam, & innocentiam tuentur. idem in bell. Ing.

EX SACRIS, ET
 ILLUSTR.
 VIRIS.

Vulgus interdum plus sapit, quia tantum, quantum opus est, sapit. Lact. lib. 2.
 Fere vulgi iudicium simplex incorruptumque est. idem lib. 5.
 Quomodo suspectum esse debet, quicquid multitudini probatur: ita vehementer dispicere vulgo, præiudicium est ad probitatis emendationem. Erasmi in Epist.

Sapit vulgus ingenio, & experientia rerum. ibid.
 Vulgi iudicium errore plenum. Aug. lib. 1. de Civit. Dei.
 Vulgus pauper est, populus indotus. Greg. lib. 16. mor.
 Plebi facile imponitur oratione. Hier. ad Nep.
 Multitudo non est sequenda. Au-

gust. in Psalm. 39.
 Multitudinis instabilis voluntas est. Chrysost. super Ioann. Homil. 42.

Seditionis mater, multitudo populi. Idè super Matth. Hom. 1.

Magnitudo, & excessus.

EX GRÆCIS.

Maximum est, cuius non est excessus. Aristot. Metaph. 10.

Omnis excessus rerum, aut nocet, aut nihil prodest. idem Polit. 7.

Non in habendis rebus, sed in fructibus magnitudo sita est. Plut. de fort. Alex.

Magna qui sectatur, mediocriter consistitur. Eurip. in Bach.

Non magna res statim est bona, sed bona statim est magna. Plat. in Phæd.

Superflua possessio obest. apud Stob.

EX LATINIS.

Nihil magnum rerum natura voluit effici citò, proposuitque pulcherrimo cuique operi difficultatem. Quintil. lib. 10.

Nemo magnus sine aliquo afflatu divino nunquam fuit. Cicer. de nat. Deor.

Ed ventum est, ut à seruis vice impetrari possit, ne eam suspellestem fastidiant, qua vti consules non erubuit. Maxim. lib. 4.

Non est periculum, ne sit nimium, quod esse maximum debet. Plin. Iuni. lib. 8.

Satius est, unum aliquid insigniter facere, quam plura mediocriter. idem lib. 9.

Quantulumcumque possederis, magna rei fuisse participem, non minima est gloria. Col. lib. 11.

Vitiosum est ubique, quod nimium est. Senec. de tranquill. anim.

Is mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiore locum peruenit: non qui ascendit per alterius incommodum. Cicero pro Rosc.

Prima sequentem honestum est, in primis secundisque consistere, quanvis nec illud ipsum quod est optimum, desperandum est: & in præstantibus rebus magna sunt ea, que sunt optimis proxima. Cicero pro Rosc.

Multa quam supervacua essent, non intellexissemus, nisi cum deesse cõperunt. Senec. Epistol. 124.

Non sunt pensanda necessaria supervacuis. Quintil. Declam. 12.

Quedam supervacua dicuntur, sed satius est, hæc dici, quam

non dici necessaria. Plin. Iuni. lib. 5. Epist.

EX SACRIS.

Magnus est, qui aeterna concupiscit. Gregori. 5. mor.

Qui magna agit, scit magna esse, qua agit. idem 27. mor.

Plus habent ponderis ad ruinam, quæ sunt ceteris altiora. Lactan.

Magnum est, soli Deo servire. Greg. in 1. Reg.

Quæ principatum habent, singularitatem amant. August. de bon. coniug.

Magna audent, qui magni sunt, & quia audent, obtinent. Bernar. super Cant.

Magna res est, scire vivere. idem in vig. Pet. & Paul.

Celsitudinem naturali appetit desideramus. Bernar. sup. Cant. serm. 24.

Quibus magnitudo virtutis occasio fuit perditionis: & cum de confidentia virium inordinatè securi essent, per negligentiam inordinatè morentur. Gregori. in Past.

Non omne, quod magnum est, bonum est. Aug. Epist. 61.

Non mole, sed virtute magnus est Deus. idem Epist. 3.

Magnitudo omnis in solo Christo. idem tract. 21. in expos. Evangel. Ioann.

Parum & rarum.

Quod est parum, quasi nihil differt ab eo, quod est nihil. *Arist. Polit. 5.*

Nihil est rarius, quam valde magnum, aut valde minimum reperire hominem. *Plat. de anim.*

Omnia præclara rara: nec quicquam difficilius, quam reperire, quod sit omni ex parte absolute. *Cicer. in Læl.*

Minimum aliqua pars est. *Senec. Epist. 102.*

Nunquam parum est, quod factu est, nunquam satis est, quod multum. *idem Epistola. 120.*

In minimis rebus saepe res magna deprehenduntur. *Cicer. pro Flac.*

Paruum nihil tam est, quod gloriam parere non possit. *Plin. Senior lib. 5.*

Non sic inhæreas minimis, ut maxima penitus excidant. *Eras. in Epist.*

Parva nonnunquam causa rem ingentem molitur. *Liuius 1. Dec. lib. 10.*

Rerum raritas pretium facit. *Bern.*

Aurum idèo carum, quia rarum. *Aug. lib. 2. de lib. arbit.*

Quo rarior usus, eo plausibilior. *Bud. super Pluth.*

Dignitas, & honor.

EX GRÆCIS.

Honor est benefacti, ac operationis signum, & non solum honorantur illi, qui beneficia præstiterunt, sed & qui dare possunt. *Arist. Stole. Rhet. 1.*

Iustum est facere gratiam, et, qui facere potest. *ibid.*

Si quis est in Philosophia honoratus, irascitur ei, qui despici eam. *idem Rhet. 2.*

Omnes honorem appetunt. *idem Top. 6.*

Honor est premium virtutis. *idem Ethic. 4.*

Unusquisque grauius fert, honore priuari. *idem Oeconom. lib.*

Honos non rei præclare merces esse debet, sed signum permanendi rei ad multum tempus. *Plut. de Polit.*

Firmissimus atque fortissimus honorum custos modestia est. *ibid.*

Prægrandes honore, utpote tumidi, & superbi, & immoderate & proceritate citò simul, & facile corruunt. *Pluthar. de Polit.*

Nullus honor est, qui in deserentem magis, quam quibus defertur, se transfert, ac in, qui in senes effunditur. *ibidem.*

Non

Non loca viros, sed viri loca faciunt honorata. *Agel. apud Plut. in apoph.*

Mediocrates honores tempore augentur, excedentes, nimitisque evanescent. *Theop. apud Plut. ibid.*

Summa autoritas etiam si male dixerit, persuadebit. eadem enim oratio à gloriosis, & ingloriosis profecta non idem valet. *Eurip. in Polid.*

Honos alit curas bonas. *apud Stoicorum.*

Dignitas, in opibus, & moribus est. *ibid.*

In primis reuerere te ipsum. *Physthag. apud Stob.*

Proprium est, quod unicuique pro dignitate conuenit. *Pluth. in apophtheg.*

EX LATINIS.

Temur quæ dicta sunt ab his, quos probamus. *Cicer. de Natu. Deor.*

Id ratum habent homines, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. *ibid.*

Quidam habent aures tam agrestes et amque inhumanas, ut ne doctissimorum quidem hominum eos mouere possit autoritas. *idem.*

Rebus præcipuis honor in primis exhibetur. *Plinius Senior. lib. 24.*

Honor virtutis premium, non au-

rum, idem lib. 15.

Potior est bonus dignitas sine vita, quam vita sine dignitate. *Max. lib. 3.*

Sæpe quam absentes habemus auctoritatem, præsentem amittimus. *Ces. de bell. Africo.*

Dignitati magis, quam fama consulendum. *Sallust. in coniur. Catil.*

Solicitiis custodiendus est honor, in quo etiam beneficium amici iudicandum est. *Plin. Iur. lib. 1. Epist.*

In re magna ratio vincat auctoritatem. *ibid.*

Omnes recusare honores ambitio nis est: eligere verò paucissimos, moderationis. *idè in pane.*

Qui sæpius dignitatem recusat, tanquam minorè recusat. *ibid.*

Tunc verissimè iudicatur, meruerit quis honorem, necne, cum adeptus est. *ibid.*

Dignitas in certamine relicta, potentior erit. *Liuius Dec. 1. lib. 6.*

Qui honore præstat, sit dux ad grauiam subeunda. *idem Dec. 3. lib. 6.*

Honore est premium virtutis, studio, iudiciique ciuium ad aliquid delatum. *Cicer. de clar. Orat.*

Is verus triumphus est, cum bene de republ. meritis testimonium à cõsensu ciuitatis datur. *idem Philipp. 24.*

Hones alit artes, omnè que incen-

dimur ad studia gloria. iacēt
 que ea semper, que apud quos-
 dam improbat̄ur. idem 1. Tufc.
 Est angusti animi atque demissi,
 triumphi honorem atque di-
 gnitatem contemere. idem.
 Magistratus magistratu, honor
 honore petitur. Cicer. 2. de
 Orat̄.

EX SACRIS.

Cum allenatur, deicitur, qui
 honoribus proficit, & mo-
 ribus cadit. Greg. in regist̄.
 Sicut leuius est, de plano corruere:
 sic grauius est, de subli-
 mi cadere dignitate. idem in
 Past̄.
 Apud viros bonos indigna ipsa
 sit dignitas, quam multi indi-
 gni possident; frustra enim se
 iactat habere dignitatem, cu-
 ius non exhibet operationem.
 Hier. in Epist̄.
 Non est iustum, vt inde exigas
 honorem, vnde refugis labo-
 rem. ibid.
 Sicut toto desiderio debemus oc-
 cupationem fugere: ita si de-
 sit, qui præsedeat, occupatio-
 nis onus libenti necesse est ani-
 mo suscipere. Gregor. in Re-
 gim.
 Talis debet esse dispensatio regi-
 minis, vt is, qui præsēt, ea se
 circa subditos mensura mode-
 retur, quatenus arridentis ti-
 meri debeat, & iratus ama-

ri, vt nec nimia letitia vilem
 reddat, aut immoderata se-
 ueritas odiosum. Grego. 3. mor.
 Honor non solum maioribus, sed
 etiā equalibus exhibendus est.
 Circa vitam tuam esto auste-
 rus, circa alienam benignus:
 sentiāt te homines parua man-
 dantem, & grauiam facientem.
 Chrysost̄. super Matth. 23.
 Nihil est, quod possit sine vllō mo-
 deratore consistere. Lact. lib. 3.
 Maiores ad maiora astringun-
 tur. Basil.
 Quoad licet, parcendum ijs, qui
 summa publicaque funguntur
 autoritate. Erasim. in Epist̄.
 Quisquis populi speculator ponit̄
 ur, in alto debet stare per vi-
 tam, vt possit prodesse per pro-
 uidentiam. Greg. Homil. 11.
 Vfus recte conuersationis est, vt
 prodesse non audeat, qui sub-
 esse non didicit, nec obedi-
 tiam subiectis imperet, quam
 prælatus, non nouit exhibere.
 idem 1. Dial.
 Nullus à seipso habere potest di-
 gnitatem, vel nobilitatem, sed
 oportet per alterum confera-
 tur: imò qui sua autoritate as-
 sumeret, vt crimen falsi inci-
 deret. apud Iurisp̄.
 Dignitates sunt fugienda ijs, qui
 se impares agnoscunt. Grego. in
 regim.
 Honores sepe mutant mores. idem
 in Past̄o.
 Honor malis exhibitus, in eorum

commutatur ruinam. idem in
 7. Psalm.
 Honor crescente, sollicitudo cre-
 scere debet. idem ex regist̄.
 Honoribus ecclesie pauci se sub-
 trahunt: multi se ingerunt.
 idem in 1. Reg.
 Multi secularibus dignitatibus
 præditi vas fictile, quod ge-
 stant, quam cito sit conteren-
 dum, non attendunt. idem lib.
 1. mor.
 Dignitas, ad quā ambitiose cum
 culpa peruenitur, non potest
 sine culpa relinqui. idem lib.
 14. mor.
 Dignitatem plerique ambiunt,
 laborem pauci. idem in 1. Reg.
 Dignitatibus viri dandi: non vi-
 ris dignitates. Pius secundus. apud
 Plainam.
 Autoritati rationi iuncte stan-
 dum est. August. de quant.
 anim. cap. 7.
 Ita est hominum ingenium: ci-
 tius ducitur ciuitate, quam
 austeritate protrahitur. Eras.
 in Epist̄.
 Honoris magnitudo ijs, qui non
 sunt digni honore, stimulus in-
 cipit esse perniciosa. idem Chry-
 sost̄. sup. Matth.
 Cur viuis debitum honorem inui-
 demus: cur eruditioni non tri-
 buimus, quod vulgus temporis?
 Erasim. in Epist̄.
 Qui de amore non venit honor,
 non honor, sed adulatio est.
 Bernar. sup. Cant̄.

Gloriam, & honorem non debet
 sequi virtus, sed ipsa virtutē.
 Aug. lib. 5. de Ciuit. Dei.
 Dignitati enim habens à principe
 dignior reputatur. apud Iu-
 risp̄.
 Dignus est, quem princeps elegit.
 ibidem.
 Publicis administrationibus im-
 plicitus, ad ecclesiasticum offi-
 cium venire non debet. Greg.
 in regist̄.
 Honores grauis populus, non leuis
 dare debet. Aug. lib. 1. de lib.
 arbit̄.
 Honoris tomes inuidia est. idem
 lib. 3. de mirab. Sac. scrip̄.
 Honor humanus, nihil, nisi fumus.
 idē lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 17.
 Quanto plus honoramur, tan-
 to plus periclitamur. idem in
 Psalm. 106.
 Autoritas præcipientium, &
 qualitas præceptorum atten-
 denda est. Bern. de præcep. &
 dispens̄.
 Honoris totum datur sanitati ni-
 hil. Ber. de consid. lib. 4.
 Gloriam aliorum putat pius esse
 suam. Chrysost̄. de mansuet. Ser.
 Honorans alios seipsum honorat.
 idem sup. Epist̄. ad Heb. Ho-
 mi. 25.
 Honor cum sænore rependendus.
 idē Homil. de David, & Saul.
 Honores ignauius multam perni-
 ciosam afferūt. idem sup. Matth.
 Homi. 41.
 Qui in officio sunt, tandiu hono-
 randi.

randi, quandiu præsunt. Aug. in quæst. ex veter. testam. 35.

Iniuria & contemptus.

EX GRÆCIS.

Peius est iniuriã facere, quam pati. Plat. de Rhet.

Nihil est turpius conuitio, quod in autorem recidit. Plut. de vit. cap. ab inimic.

Mala vita ad sese trahit conuitia. ibid.

Delictorum & iniuriarum auctores mendaces sunt. Plut. in Apophth.

Iniuria affecti tacent, tanquam à potentioribus victi. Eurip. in Med.

Si tam indignarentur illi, quibus non est facta iniuria, quam illi, quibus facta est, nullum in ciuitate admitteretur scelus. Aristot. de virt. & vit. diuis.

Dedecora, & pœna patris nullum ex filijs consequi debent, nisi quis ordine habuerit simul patrem auumque, & proauum morte damnatos. Plat. de leg. Dial. 8.

Plus timetas vituperium, quam periculum. Menad. apud Stob.

Ne iuste querimonia pateas. Dion. lib. 1.

Omnibus respondere, seruire est:

omnes despiciere, stulti. Plut. de Poët.

Bonorum virorum contemptus periculosus est reipubl. Demosth. in Epist.

Non aspernandi sunt pauperes, satis ipsi in ipsa paupertate est mali. idem com. Eub.

Nullus seipsum parui pœdet. Aristot. Rhet. 2.

Vir vituperatur vltimo vituperio, quando nihil facit nisi propter seipsum. Arist. Eth. 11.

EX LATINIS.

Solatiu est, iram potius, quam contemptum pati. Quint. declam. 13.

Non est contemnenda fortuna hominis, in quam dum contemnimus, transire possumus. Senec. Epist. 47.

Nulla tant a potetia est, in quam non irruat iniuria. Senec. de ira lib. 3.

De iniuria nostra Latine queri non possumus, parcendum est verbis, inibenda ex magna parte veritas. Quint. declam. 3.

Omnnes læsi dolent, elati effertur. Cicer. pro Calio.

Habet quendam aculeum contumelia, quem pati prudentes ac boni viri difficilime possunt. Cicer. 5. act. in Verr.

Nihil est tam insigne, nec tam adiuturnitatis memoriam stabile,

bile, quam id, iniquo aliquem offenderis. idem 2. de Orat.

si tempore nomines, in quo punire non possis, maiore cum honore, quam contumelia affici. Gel. lib. 6.

Quis honorem, quis gloriam, quis laudem, quis illud decus tam vngquam expetit? quam vt ignominiam, infamiam, addecus fugiat. Cicer. de Orat.

Sape maiori fortuna locum facit iniuria. multa ceciderunt, vt altius surgerent. Senec. Epist. 92.

Nemo est tam agrestis, quem, si non ipsa honestas, contumelia tamen, & dedecus magnopere moueat. ibid.

Ab improbis irrideri, laudari est. Eras. in Epist.

Iniuriam molientes, defensionem simul cogitant. Sallust. de bell. Jug.

Veterem ferendo iniuriam, iniurias nouam. Pub. Mim.

Iniuriarum remedium, obliuio est. Pub. Mim.

Hominum immortalis est infamia, etiam tunc viuunt, cum mortuam esse credis. Plaut. in Per.

Permulti sunt, qui pro nihilo putant, quæ quibusdam admirabilia videntur. Cicer. in Lelio.

Iniuria virum fortem probant. Aug. in Psalm. 92.

Nos in Dei iniurijs benigni sumus, & in nostris contumelijs exercemus odia. Hieron. sup. Matth.

Gloriosus est, iniuriam tacendo fugere, quam respondendo superare. & si seruus conuitium dicat, iustus taceat: si infirmus iniuriam faciat, iustus sufferat, & si pauper criminetur, iustus non respondeat. Greg. 30. mor.

Iniuria læsesiti ne protinus turbemur. Chrysost. de penit. Homil. 4.

Sicut boni per contumelias meliores existunt: ita semper reprobi de beneficio piores sunt. idem.

Patenter illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit, quod fortasse adhuc ex se habeat, in quo ipse debeat tolerari. idem. 5. Mor.

Nulla est intolerabilior contumelia, quam quæ pro beneficijs rependitur. Eras. in Epist.

Nemo prouocare, nemo offendere audet eum, quem intelligit superiorem fore, si pugnet. Veget. lib. 2.

Lingua virulenta facillimum est ledere, difficillimum mederi. Eras. in Epist.

Irritati mali grauius ledunt. ibid.

Mirum, quàm tenax sit hominibus offensus memoria: quàm profunda sit beneficiorum obliuio. *ibid.*

Iniuriam faciens à quo honoratur, iuste ab honore repellitur. *Grego.*

Coniutium in fratrem, homicidium est. *Hier. in Epist.*

Stultum est, frustra infaniam sustinere. *ibid.*

Si non quaras gloriam, tamè dolebis, cum inglorius fueris. *Raban. sup. Matth.*

Nihil seuius, nihil virulentius, quàm amaris asperisque sermonibus; quorum vulnera tanto difficilius curantur, quanto facilius perferuntur. *Val. epist. in quo. Serm.*

Sicut nihil est deformius, quàm respondere furiosis: ita nihil vilius, quàm tacere pronocatiis: nullus est finis iniuriam, si ad tempus non obtemperemus iratis. *ibid.*

Qui non repellit à socio iniuriam, si potest, tam est in vitio, quàm ille, qui infert. *Amb. de Offic.*

Vltra felicitatem constat esse victoriam, inimicū saluum fecisse: nec iniuriam vindicasse. *Val. Epist. in quo. Serm.*

Coniutia quis facile tolerat, cum in secreto mētis ad mala pepertrandarecurrat. *Greg. 31. mor.*

Iniuriam obliuisci, gloriosum est. *Aug. de verb. domi. Serm. 16.*

Ad nullius iniuriam pertinet,

quod. in genere dictum est. *Erasm. in Epist.*

Ex mutuo contemptu quid oriri potest, nisi similitas semper gliscens in peius. *Erasm. in Epist.*
Non in eo debet despicere, quicquid fuit, qui iam ceperit esse quod non fuit. *Greg. 16. Mor.*

Contemptus nascitur ex conuersatione equali. *apud iurisp.*

Vbi honor non est, ibi cōtemptus est. *Hier. ad Heliod.*

Assiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum illius parit. *ibid.*

Contemptus culpam facit maiorem, vel minorem, secundum differentiam precipientium. *Bernar. de præcep. & discip.*

Contumelia afficere, muliebre est. *Chrysof. sup. acta Apost. homil. 15.*

Contumelia secundum inferentis mentem iudicatur. *idem sup. Ioan. Homi. 78.*

Contumelia libero homini perse moesta est. *idē de prouid. lib. 2.*

Contumeliosum esse necessitatē non habet. *idem.*

Coniutium omne diaboli lectus. *idem sup. Matth. Homil. 52.*

Virtus.

EX GRÆCIS.

Virtus sanitas, prauitas moribus est. *Plat. de rep.*

Virtutis vna species, prauitatis innum

EX LATINIS.

innumera. *ibid.*

Circa difficilia ars sit semper, & virtus. *Arist. Eth. 2.*

Non vt sciamus, quid sit virtus: persequamur, sed vt boni efficiamur. *ibid.*

Virtus melior est, & certior omni arte. *ibid.*

Maior virtus est, bona facere, quàm mala non perpetrare. *idem Ethic. 4.*

Virtuti perfecta nō sit condignus honor. *ibid.*

Virtus, & malitia determinat nobiles, & ignobiles, seruos & liberos. *idem Polit. 1.*

Virtutem proptus tollimus, cum discendam negamus, quando disciplina generatio quedam est, qua factus in animo discentiis à doctore producitur. *Plut. de curios.*

Virtutes non se inuicem sequuntur, fieri enim potest, vt imprudens quispian, ac iustus idem intemperans, ac incōtinens sit. *Aristot. apud Diog. lib. 6.*

Nec in domo nec in ciuitate diuiter habitat virtus. *Bion apud Volat.*

Virtus in homine absolutio est hu mane natura. *apud Stob.*

Tanquam in asylum templum, ad virtutem confugiendum est. *ibid.*

Virtus est, mors concupiscentiarum, & quies earum, secundum quod oportet. *Aristot. Ethic. 2.*

Multum sibi adijcit lacescit virtus. *Senec. Epist. 123.*
Quemadmodum virtutes retentæ exire non possunt, faciliq; earum tutela est: ita initium ad illas eundi arduum. *ibid.*

Bonum est, & optabile, quicquid ex virtutis geritur imperio. *idem Epist. 68.*

Nulla virtus latet, & latuisse nō ipsius est damnum. *idem Epist. 80.*

In optimis quoque antequam erudias, virtutis materia, nō virtus est. *idem Epist. 91.*

Pars virtutis, disciplina constat, pars exercitatio. *idem Epist. 95.*

Marcei sine aduersario virtus. *idem de prouid.*

Virtus ad posteros durabit, non perueniet inuidia. *Quintilia. lib. 3.*

In quibusdā vitia ipsa delectant, in quibusdā virtutes non habent gratiam. *idem lib. 11.*

Virtus nihil aliud est, quàm in se perfecta, & ad summum perducta natura. *Cicero 2. de leg.*

Qui virtutem pretio metiuntur, nullam virtutem, sed malitiam putant. *idem. 1. de leg.*

Nulla potest esse virtus, nisi gratuita, nam que volupiate, quasi mercede aliqua ad officium impellitur, ea nō virtus,

sed fallax imitatio, & simulatio virtutis est. idem. 5. Tusc. Difficile est, persuadere hominibus, honestum propter seipsum diligendum. Cicer. ad Casp.

Si ipsam honestatem vndiq; perfectam, omniumque maxime laudandam penitus videmus, quoniam gaudio complemur: cum tant opere euis adumbata opinione letamur. Cicer. 5. de finib.

Virtutem necessariò gloria sequitur. idem 1. Tusc.

Virtutem etiam in hoste diligimus. idem in Lelio.

Conciliatrix amicitia est, virtutis opinio. ibid.

Propter virtutem iure laudamur, & in virtute rectè gloriamur. Cicer. 3. de nat. deor.

Nesciunt multi, nesciunt, quantas vires virtus habeat, nomen virtutis tantum usurpant, quid ipsa valeat, ignorant. idem Parad. 11.

Non sunt isti audiendi, qui virtutem duram, & quasi ferream esse volunt. idem in Lelio.

Virtus omnia, quae cadere in hominem possunt, subter se habet, eaque despicens casus contemnit humanos, culpaque omnino carens, prater seipsam nihil sentit ad se pertinere. Cicer. 5. Tusc.

Optime virtus se ipsam novit, & quam amabilis sit, intelligit.

idem in Lelio.

Præsdij ad vivendum in virtute satis est. Cicer. Tusc. 5.

Cum fateamur satis vim esse in vitis ad miseram vitam: fatendum est etiam eandem vim in virtute esse ad beatam vitam. ibid.

Virtus in tempestate seu quietate est, & lucet in tenebris, & pulsa loco, manet tamen, atque haret in patria: splendētque per se semper, nec alienis minus quam sordibus obsolevit. Cicer. pro Sest.

Sola virtus in sua potestate est, omnia prater eam subiecta sunt fortune dominationi. idem ad Heren.

Omnis virtus actione consistit. idem. 2. Offic.

Durior est conditio spectatae virtutis, quam incognita. Brut. ad Cicer.

Presentem virtutem non odimus, sed certè negligimus. Erasim. in Epist.

Publica religione consecrata virtus, nulla privata laudatione indiget. Max. lib. 3.

Si virtus per se aestimatur, vita magister est optimus. ibid.

Sola virtus nascitur, non fingitur. ibid.

Nihil est excepta virtute mortali animo, atque virtute immortale queri possit. idem lib. 5.

Virtutis iter arduum est. Sallust. ad

ad Casp. de rep. ord.

Virtus post vitia magis se attollit. ibidem.

Virtus non eget composita oratione. Sallustius, in bello Jugurthino.

Vitia virtutum nomina sortita sunt. idem in coniuratione Catil.

Virtutibus abundat, qui alienas amat. Plin. Iun. lib. 1.

Cui una virtus contingit, omnes contingunt. idem in Paneg.

Nihil tam altum natura constituit, quod virtus non possit emitti. Curt. lib. 7.

Virtus est vitium fugere, & sapientia prima, stultitia caruisse. Horat. lib. 1. Epist.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum. ibid.

Ipsa videm virtus sibi met pulcherrima merces. Silius Ital. lib. 3.

Sat reba fautorum, semper qui hacta facit. Plaut. in Amphitr.

Ingens lucrum puta, cum mens accessione virtutis facta est melior. in hist. Sax.

Peregrina in terris virtus, in caelis civis. ibid.

Virtus maturefcit, senescentibus vitis. Livius. 1. Decad. lib. 2.

Pertinax virtus omnia vincit. idem Dec. 3. lib. 2.

Pulcherrimum, & tutissimum est, in sola virtute spem habere. idem Dec. 4. lib. 4.

Virtus ac vitium in omnibus rebus est. Chrysostom. de verb. Esaiæ. Hom. 4.

Virtus non debet sequi gloriam, & honorem, sed ipsa virtutē. Aug. libr. 5. de Civit. Dei.

Maxima sunt fundamenta virtutum, silenti patientia, loquendi opportunitas, & dignitatum contemptus. Ambr.

Eo virtus eminentior, quo status inferior. Ambros. in quodam Serm.

Nulla sine labore virtus est, quia labor processus virtutis est. idem. sup. Beat. immacul.

Vere divitiæ non opes, sed virtutes sunt, quas secunda conscientia portat, ut in perpetuum divites fiat. Bernar. in Epist.

Tolle discretionem, & virtus vitium erit. idem.

Virtus mater est gloria. sola enim est, cui gloria iure debetur. idem.

Laudo factam de necessitate virtutem, sed plus illam, quam elegit libertas, non inducit necessitas. idem.

Fama virtutem reddit illustriorem, sed non maiorem. idem.

Rara virtus est, aliena non invidere virtuti: multo rarior, gaudere ad illam. idem.

Virtus maxima, inter paucos bene vivere. idem.

Virtus in nobili plus placet.

Etiā in hac vita merces virtutis est. idem.

Virtus diuitias preparat, non vxor. Chryſoſtom. ſup. Matth. hem. 30.

Virtus ſemper odium parit. idem ſup. Ioan. cap. 12. hom. 81.

Vera virtus ſinem neſcit. idem.

Vis virtutes tuas augere, noli perdere. idem.

Gradus eſt ad virtutem, minus impudenter peccare. Chryſoſt.

Gradus primus virtutis eſt, aliena virtuti applaudere. idem.

Virtus dum patitur, vincit. idem.

Aſperam nobis, & inſuauē virtutis viam nimia facit vitiorum conſuetudo, quæ ſi in alteram partem trāſferetur, inuenitur ſemita iuſtitie leuis. Hier. ad Celan.

Bene dicere ad paucos pertinet, bene autem viuere ad omnes. Laſt. lib. 1.

Summa tibi ſcientia, ſumma notitia ſit, vitia virtutesque diſtinguere. quæ quāquam ſemper contraria ſibi ſunt, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur ſimilitudine, vt diſcerni omnino vix poſſis. Hier.

Plerunq; virtus, cum indiſcretē tenetur, amittitur, cum diſcretē, intermittitur, plus tenetur. Grego.

Qui ſine humilitate virtutes congregat, quaſi in vēi um puluerem portat. idem.

Virtus non poteſt cerni, niſi ha-

beat vitia contraria, aut non poteſt eſſe perfecta, niſi exerceatur aduerſis. Laſt. lib. 5.

Nemo virtuti fauet, niſi qui ſeſ qui poteſt. ibid.

Virtutis via nō capit magna opera portantes. ibid.

Efficax quadam res eſt, ipſa virtutis ſpecies, quæ puris oculi oſtenſa mox rapit in amorem ſui. Eraſm. in Epist.

Nō caret egregia virtus, vel laude, vel præmio, etiam ſi præclaris conatibus non reſpondeat euentus. ibid.

Virtutis ſinis eſt, in vſus multorum diſfundi. ibid.

Virtus eximia etiam impios rapit in amorem ſui. ibid.

Bonus odor ex virtute eſt, ſicut malus ex vitio.

Nulla virtus, eſt vera virtus, niſi alijs virtutib; ſit admixta. idē.

Eo virtus pluris æſtimanda, qui plura contemnit. Auguſt. in quod. ſermo.

Non virtus eſt, non poſſe peccare, ſed nolle. Ambr. ſup. Luc.

Omnes virtutes ita coherent, vt qui vna caruerit, omnibus careat. Hier. in Epist.

Virtus in infirmitate cōfirmatur. Ambr. in Hexam. lib. 3.

Virtus eſt, hominis interioris pulchritudo. Auguſt. Epist. 35.

Virtutes niſi ad Deum referantur, vitia ſunt. idem li. 19. de Ciuita. Dei.

Virtutis præmium, eſt ipſe Deus. idem

idē lib. 22. de Ciuit. Dei. ca. 30.
Virtutem ſimulare facile, habere difficile. Idem de Morib. eccl.
Ad virtutem vnica, & ſimplex eſt via. idem lib. 9. de Ciuitate Dei cap. 15.

Meum firmum eſt, quod ex virtute mea habeo. apud Iuriſp.

Virtus nulla, ſine conuiuentia voluntatis. Bernar. ſupra Cantic. ſerm. 40.

Virtus quaſi manu ducit in vitam. Chryſt. Ser. 12. ſup. Epist. ad Rom. cap. 7.

Virtus tāta res eſt, vt impugnatres illam admirentur. idem ad Theod. Epist. 4.

Virtutis non vna via. idem ſup. Matth. Homil. 46.

Virtutes ſuas recitare cum nulla neceſſitas cogat, extrema eſt dementia. idem ſup. Epistol. ad Hebr. Homil. 17.

EX LATINIS.

Q*ui armis vincit, vitijs vincitur. Senec. epist. 51.*

Vitijs ſimplicibus poſſunt obſtare remedia ſimplicia. idem epist. 96.

Nullū intra ſe manet vitium. ibid.

Omne vitium virtute mutandum eſt: non contrario vitio. Plut. de amic. & adul.

Vitia noſtra, quæ amamus, defendimus, & malumus excuſare illa, quàm excuſtere. Senec. epist. ſola. 117.

Omne vitium contra naturam pugnat. idem 133.

Nulli vitium eſt, niſi cui virtus eſſe poteſt. idem Epist. 125.

Serpunt vitia, & contractu nocent, & in proximum quoque tranſliunt. idem de Tranquillitate anim.

Animi totidem vitia ſunt, quot virtutes. Quint. lib. 3.

In quibusdam virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipſa delectant. Quint. libro 11.

Vitijs noſtris per oculum in animum via eſt. idem Declam. 1.

Finem aliquē ſibi vitia ipſa excipiunt. idem Declam. 3.

Vitia virtutum nomina ſortita ſunt. Saluſt. in coniu. Catil.

Sine vitijs nemo naſcitur, optimus ille, qui minimis vrgetur. Horat. lib. 1. ſerm.

Vnicuique dedit vitium natura creato. Prop. lib. 2.

Vt corporū languor: ſic quoque animorum vitium eſt. In hiſt. Sax.

Nobis perſuaſum eſſe debemus, ſi omnes deos celare poſſimus, nihil tamen auarē, nihil libidinoſe, nihil intemperanter eſſe faciendum Cicer. 3. offic.

EX SACRIS.

Q*uot vitia, tot inuenies animæ tormenta. Hieron. ad Demetr.*

Summa tibi ſcientia, ſumma ſit notitia,

notitia, vitia, virtutesq; distin-
guere, quae quanquam semper
sibi contraria sint, aliqua ta-
men ex eis tanta iungitur si-
militudine, ut discerni omnino
vix possit. *ibid.*

Nihil vitiosum nascitur, sed vi-
tium fit, si male utamur affe-
ctibus: virtus, si bene. *ibid.*

Sceleratius est, animum exponere
vitijs, quam corpus incertis
casibus. *Eraſm. in epist.*

Homo malum, cui seruit, domi-
num sibi facit. *Chrysost.*

Pluit vitium, ubi pluit aurum.
Greg. in Regist. lib. 7.

Vitia ante conversionem, quasi pa-
cem cum homine habent, quan-
do autem expelluntur, acriore
virtute consurgunt. *Isid. lib. 3.
de Summo bono.*

Etiam vitia sunt virtutum inci-
tamenta. *August. de Verbor.
relig. cast.*

Vitia, non vitiosi odiendi. *idem
de Quant. ani.*

Vitia accusare, bonorum est: non
hypochritarum. *idem de Serm.
dom. in monte.*

In vitia multis vitijs itur. *idem
9. de Civit. Dei.*

Sicut bonus odor ex virtute est,
ita malus ex vitio. *Gregor. lib.
15. mor.*

Omnia vitia stultitia nomine
includuntur. *August. de Vi-
ta beata.*

Plura sunt vitia virtutibus. *idem
Epist. 29.*

Vitiorum notitia non displicet, sed
ipsa vitia. *idem 9. de Trinit.*

Vitiorum origo est in hominis vo-
luntate. *idem lib. 2. Quest.
sup. Exod.*

Vitiorum Deus non auctor, sed or-
dinator est. *idem in lib. Imperf.*

Vitium hominis, natura est pecc-
ris. *idem lib. 2. de Pecc. orig.*

Vnum etiam vitium a beatitu-
dine excludit. *idem libro 4.
de Baptis.*

Cum vitijs pugna dum est, quan-
diu vivitur. *idem lib. 2. contra
Iulianum.*

Vitia pend cuncta ex increduli-
tatis vitio oriuntur. *Bern. de
Passione domini.*

Vitia virtutibus sunt cognata.
Basil. Serm. de inuid.

Vitia, non in natura, sed voluntate
& arbitrio sita sunt. *Chrys.
sup. Genes. Hom. 29.*

Vitia captum hominem, diabo-
lum faciunt. *idem ad pop. An-
tioch. hom. 4. de pace.*

Bonitas.

EX GRÆCIS.

Quid bonum, hac pul-
chrum, qua quid malum,
hac turpe. *Pla. de nat.
nomin.*

In quo quisq; prudens, in eo bo-
nus. *ibidem.*

Nemo bonus accusat infontem.
idem de Rhet.

Bonus

Bonus Atheniensis valde bonus.
idem de Leg.

Boni, valde divites non sunt. *ibid.*
Quod cuiq; optimum, id maxime
proprium. *idem de Rep.*

Bonum est, cuius contrarium est
malum. *Arist. Rhet. 1.*

Omnia bonum appetunt. *ibid.*
Illud est melius, quod optimo est
propinquius. *idem de Cal. &
mund. lib. 2.*

Illud, quod paucioribus actioni-
bus bonitatem suam partici-
pat, nobilior est eo, quod plu-
ribus. *ibidem.*

Bonus singulari cum ratione indu-
cit. *Arist. Eth. 2.*

Bonus nunquam res turpes sua
sponte agit. *idem Eth. 4.*

Optimus est, qui non solum vti-
tur virtute ad se, sed ad alios.
idem Eth. 5.

Omnia scit operari bonus. *idem
Eth. 6.*

Non est ille bonus, qui ne in ma-
los quidem acerbus est. *Plutar.
de Inuid. & odio.*

Boni viri deorum imagines sunt.
Diog. Laër. lib. 7.

Nullus malus lubens, nec invidus
bonus. *Plat. de Iust.*

Bonus homo, semper bonus, nec
pro calamitate ingenium per-
dit. *Eurip. in Hecub.*

Plura sunt bona mortalibus,
quam mala. *idem in suppl.*
Quamvis hostis, audiet bene vir
bonus. *ibidem.*

Si vis esse bonus, primum crede,

quod malus sis. *Epict. apud
Stobæum.*

Si eisdem bonus unusquisq; est, in
quibus sapiens est: contra ma-
lus, ubi rudis est, & imperi-
tus. *Plat. apud Stob.*

Iucunda res est, bonitas pruden-
tia coniuncta. *Menand. apud
Stob.*

Vir bonus loci in multis saluta-
ris est. *ibidem.*

Probitas, & moderatio utilis est
in calamitatibus. *ibid.*

Boni paucis legibus indigent. *ibid.*
Boni faciles sunt decepti. *ibid.*

Malos reprehendentes vir bonus
non curat. *Plato apud Stob.*

EX LATINIS.

Magna bonitatis pars est.
fieri bonum. *Senec. Epi-
stol. 34.*

Bonus vir sine Deo nemo est. *idem
Epist. 4.*

Vir bonus nec fieri, nec intelligi ci-
tò potest. *idem Epist. 42.*

Aperta decent, & simplicia bo-
nitatem. *idem Epist. 49.*

Ad neininem venit ante bona
mens, quam mala. *idem Epi-
stola 51.*

Quid tibi opus est, ut sis bonus,
velle? *idem Epist. 80.*

Quandiu sim, alienum est: quan-
diu verò vir bonus sim, meum.
idem Epist. 94.

Profunt inter se boni, malus ma-
lo nocet. *idem Epist. 100.*

Pro

Pro optimo est minimè malus. Senec. de Tranq. aum.
 Nihil est tam populare, quam bonitas. Quint. lib. 8.
 Omnis nostra cura debet in hoc versari, ut, si posimus, boni aliqui faciamus. Sin minus, ne quid mali. Cicer. 2. de Orat.
 Semper ita viuamus, ut ratione nobis reddendam arbitremur. idem 3. c. lli. in Ver.
 Quod rectum & honestum, & cum virtute est, id solum opinor bonum. Cicer. Parad. 1.
 Tria sunt genera bonorum maxima, prima animi: secunda corporis: externa tertia. idem 3. Tusc.
 Quicquid est, quod bonum sit, id expetendum est, quod autem expetendum, id certè approbandum, quod verò approbatur: id gratum, acceptumque habendum. idem 5. Tusc.
 Vir bonus non modo facere, sed ne cogitare quidem quicquid audebit, quod non audeat prædicare. ibidem.
 Vir bonus nihil cuiquam, quod ipse transferat, detrahit: itaque in virum bonum non cadit mentiri emolumentum sui causa, criminari, præripere, fallere. ibid.
 Non est res ulla tanti, aut vllum incommodum adeo appetendum, ut viri boni nomine, & splendorem amittat. idem 3. Offic.
 Ut quisque est bonus: ita difficillime esse alios improbos suspicatur. idem ad Quint. frat.

Omnes boni, beati. idem 3. de finib.
 Nec bono quicquid mali enenire potest, nec viuus, nec mortuus: nec inquam eius res à dijs immortalibus negliguntur. idem 5. Tusc.
 Boni nullo emolumento impelluntur in fraudem: impij sepe paruo. idem pro Milone.
 Probitas per se parum tutata est. Sallust. in coniura. Catil.
 Quod bonum est, magis quotidiu placet. Cat. de re Rust.
 Vir bonus & prudens (qualis rix reperit unum,
 Millibus è cunctis hominum consultus Apollo)
 Iudex ipse sui, totum se explorat ad vnguem. Vergil.
 Bonis hoc maxime propositum est, ut malis displiceat. In his. Sax.
 Semper hoc facere cogites, id optimum esse: tute ut sis optimus, si id nequiueris: saltem ut optimis sis proximus. Plau. in Trid.
 Magna nobis inest prohibitio necessitas: cum omnia agamus ante oculos iudicis cuncta certentis. In his. Sax.

EX SACRIS.

Boni & mali discretio omnibus data est. Chryst. sup. epist. qd Hebr. Homil. 13.
 Boni plures sunt, quam à nobis cognoscuntur. Aug. lib. 2. de ord.
 Nemo bonus, nisi prius malus. idem in Quæst. ex utroque test.
 Bonum laudare, non laudat, sed laudan

laudantibus prodest. ibid.
 Bonus ubique bonus. idem lib. 2. de bapt.
 Minus bonus est, qui tantum bonis bonus est. idem confess.
 Mali semper bonis securius viuunt in hoc seculo. idem.
 Quando timore pene, non amore iustitiæ fit bonum, nondum bene fit bonum, nec fit in corde quod fieri videtur in opere: quando mallet homo non facere, si posset impune. Augustin.
 Qui bonum alterius adiuuat, suum facit. Greg. Epist. 36.
 Sicut boni per contumelias meliores existunt, ita semper reprobi de beneficio peiores euadunt. ibid.
 Bonis datur consilium: errantes coercet correctio. Amb.
 Inter bonos bonum esse, salutem habet, inter malos vero & laudem. Bern.
 Bonus desinis esse, ubi incipis nolle fieri melior. idem in Epist.
 Iustus, & sapiens potest esse quiniuius: sed bonus ultra modum non potest. idem.
 Non potest bonus non esse, qui malis displicet, nec is, qui bonis placet. idem.
 Rerum natura sic est, ut quoties bonus malo coniungitur, non ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. Chryst. super Mat.
 Boni nihil facere, est facere malum. Chryst. super Epist. ad Ephes. ser. 18.
 Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est: sic difficile aliquem suspicatur bonum, qui ipse bonus non est. idem.
 Non potest quisquam eligere, & scire, quod bonum est, nisi sciat simul reuerere, & vitare quæ mala sunt. Laet.
 Plerumque scelerati feliciores sunt, & boni miseriorum. idem.
 Bonorum salutem custodit, qui malos punit. idem.
 Naturale est bono, ad alterius salutem coniuuere. idem.
 Insigniter bonus sit oportet, qui malorum contagio non corrumpitur. Erasmi. in Epist.
 Imperitiæ genus est, bonum non facere. ibid.
 Bonitas non omnino patitur sterilitatem: sed qui boni non sunt, alij minus, alij magis mali sunt. Aug.
 Ad bonum tarditas ex ira Dei est. idem in Enchir. cap. 27.
 Nullum est bonum, nisi fuerit spontaneum. Bern.
 Primus gradus bonitatis est, in proximis, secundus in extraneos. Tertul.
 Bonus malo sic connectitur, ut aut pares reddatur, aut citò ab inuicem separentur. Chryst. super Matth.
 Bonitas omnibus grata est. Ambro. Offic. 1.

Bona sunt magis remuneranda,
quam mala punienda. *Augu-
stin.*

Bonus male vti, malum: malis vero
bene vti, bonum. *idem.*

Non sunt omnia bona, quae bona
sunt intentione. *idem cont.
mendac. cap. 27.*

Bonorum quorundam, sicut &
malorum intolerabilis est ma-
gnitudo. *Tertul.*

Toties sacrificamus, quoties bo-
num aliquod facimus. *Lact.
lib. 6.*

Bona non sunt bona, nisi bona
siant intentione. *Aug.*

Nemo inuitus benefacit, etiam si
bonum est, quod facit. *idem 1.
confess. cap. 12.*

Bona, bona non sunt, nisi bene-
fiant. *idem de ver. & fals. pæ-
nit. cap. 8.*

Bona cum agimus, agimur à bo-
no. *idem sermon. 13. de verb.
Apost.*

Bonus, si seruit, liber est. *idem
lib. 4. de Ciuit. Dei. cap. 13.*

Bonorum facta, non recta imita-
ri non licet. *idem de vnic. bapt.
cap. 13.*

Boni decor sunt domus Dei. *idem
sup. P. salm. 25.*

Bonos per malos erudit Deus. *idè
sup. P. sal. 73.*

Per bonos nascuntur boni. *Aug.
sup. Ioan. tract. 11.*

Boni bona sua opera reijciunt:
mala vero ante oculos ponunt.
idem sup. P. sal. 4.

In omni statu, atque conditione opti-
mi admixta sunt pessima. *Hie-
ro. ad Rust.*

Bonorum iudicia non negligenda.
Amb. 1. Offic.

Quod placet optimis, mox place-
bit plurimis. *Erasm. in Epist.*

Bona prodesse non possunt, nisi
mala, quae subrepunt, cauean-
tur. *Greg.*

Bonus in nobis: sed non ex nobis est.
Aug. Epist. 143.

Bonum sine malo esse potest, sed
non malum sine bono. *idem in
Dial. quaest. 65.*

Sola virtus est bonum, quae possi-
dentes bonos facit. *idem.*

Bonum solius iustitiae delectatio-
ne faciendum. *idem lib. 21. de
Ciuit. Dei. cap. 15.*

Summum bonum nemo amittit
inuitus. *idem de liber. arbit.
lib. 2.*

Bonum summum, Deus est. *idem
cont. Manich.*

Quies bonos lucratur, & ma-
los perdit. *idem in lib. 83. qua-
stion.*

Probitas ad omnia disciplina-
rum genera viam aperit. *idem
Epist. 20.*

Probitas ab omnibus laudatur.
*idem lib. 2. de Ciuitate Dei.
cap. 26.*

Boni compatiuntur, si quando vi-
derint alios etiam malos pu-
niri. *Chrysost. super Gen.*

Homo virtutis prouidebit sem-
per bona non solum coram Deo,
sed

sed etiam coram hominibus.
Bern. sup. Cant. ser. 71.

PRAUITAS.

EX GRÆCIS.

Impossibile est, mala penitus ex-
tirpari. *Plat. de scient.*

Malum bene sopitum ne moue-
dem de sum. bon.

Qua quid bonum, hac pulchrum,
qua quid malum, hac turpe.
idem de nat. nom.

Malum est facile, & bonum dif-
ficile. *Arist. Eth. 2.*

Minus malum semper est eligen-
dum. *idem Eth. 5.*

Pessimum est contrarium optimo.
idem Eth. 8.

Turpia sunt hominibus mutua
mala. *Eurip. in suppl.*

Sicut corpus ex valitudine or-
tum corpore obseruari debet:
sic malitia innatam similitu-
dinem in adolescentum pullu-
lantium moribus. *Plut. de sera.
numinis vindict.*

Virtus sanitas, prauitas morbus
est. *Plat. de republ.*

Virtutis una species: prauitatis
innumera. *ibid.*

Virtus & malitia determinant
nobiles, & ignobiles: seruos, &
liberos. *Arist. Polit. 1.*

Improbis ex seipsa supplicium
sibi astruit. *Plut. de ser. num.
vindict.*

Malitia non potest in potestate

latere. *Plutharc. de doctrin.
princip.*

Magnum artifex infelicitatis est,
ipsa peruersitas. *idem de cu-
riof.*

Fortuna non est infelicitatis ef-
fectrix, nisi improbitatis pra-
sidio. *ibid.*

Peruersitas morum omnem for-
tunam in amantem facit. *idem
de virt. & vit.*

Actio est in nocendo maligni-
tas, quam in iuuando amico-
rum dilectio. *idem de amic.
& adul.*

Semper aliquem dolum, & ma-
chinam sibi praetexit improbi-
tas. *apud Stob.*

Qui malus est, & sapiens habetur,
eo plura peragit mala, quo
acutius cernit. *Plat. de rep.*

Agens malum sponte est peior
agenti malum per vim. *Ari-
stot. Metaph. 5.*

Prauis honore non est dignus.
idem.

Malus mittit manum ad impos-
sibilia. *Arist. Polit. 5.*

Vir malus est, & is, qui malum
laudat: & qui à bono vitupe-
ratur. *Plut. de viti. veres.*

Omnes ex magna parte improbi.
Demet. Phaler.

Malus homo, semper nihil aliud,
quam malum. *Eurip. in Hecub.*

Malus malè peribit. *ibid.*

Malus supplicium dat suis af-
fectibus in posterum. *idem in
Alceft.*

N^ollus unquam bonam fortunam habuit iniustus existens. *idem in Helen.*

Et videns malus, & mortuus punitur.

Improbi quo fuerint indigniores ad honores promoti: hoc & negligentiores sunt, imprudentiæque magis, & audacia pleni. *apud Stob.*

Mali semper timent. *Plut. de ser. numi. vindict.*

EX LATINIS.

N^ollum sine autamento malum est. auaritia pecuniã promittit: luxuria varias voluptates. *Senec. Epist. 68.*

In comparatione malorum, boni locum obtinet *Leuius Quintil. lib. 7.*

Miserum est praua voluisse, fecisse miserius. *in hist. Sax.*

Tantum quotidie nequitia proficit, ut satius consequatur, qui inter pessimos non est. *Senec. Epist. 76.*

Ad eo praua uoluit nequitia, ut innocentia nõ rara, sed nulla sit. *idem de ira lib. 2.*

Plerumque plus ualet malorum improbitas, quàm bonorum fauor. *Erasm. in Epist.*

Ad multorum amicitiam faciliorem aditũ habet nequitia, & audacia, quàm cuiusuis virtus & integritas. *Cicer. 5. act. in Verrem.*

Malum publicum minus sentitur, quàm priuatum. *Lin. 3. Dec. lib. 10.*

Improbo nemini bene esse potest. *Cicer. Parad. 2.*

In his, quæ à malis benefiunt, hic tenendus est modus, ut appareat autorem displicuisse, non factum. *Plin. Iuni. in Paneg.*

Bonus nocet quisquis pepercerit malis. *Pub. Mim.*

Noui ego hoc seculum moribus quibus sit malus, bonum malum esse uult, ut sit sui similis. *Plaut.*

Iniustos creuisse queror: tolluntur in alitũ, ut lapsu maiore ruat. *claud. lib. 1.*

EX SACRIS.

M^oltitia comes, indiuidua est miseria. *Aug. super Psalm. 32.*

Improbitas facilis est captu. *Nazanz.*

Vir duplex animo inconstans est in uis suis. *Bern.*

Malitia suæ quisque autor est. *Basil.*

Mens praua semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quæ inferat: vel metuit, ne sibi ab alijs inferatũr: & quicquid cõtra proximos cogitat, à proximis formidat. *Greg. 12. mor.*

Mens semel malignitate capta, stultior ceteris efficitur. *ibid.*
Coerceri omnino nequit animus praua

praua semel voluntate ritatus, quia celus sapere nescit, & ira consilium non habet. *Chrysost.*

Paucorum malitia ceteros inficit.

Frauitatis causa, est ignoratio sui. *Lact.*

Iniquitas florere perpetuò nõ potest. *Aug. sup. Psalm. 61.*

Nulla iniquitas manebit impunita. *idem sup. Psalm. 58.*

Non mali, sed malum ex nobis est auferendum. *idem. 3. cont. Parm.*

Ad malum pronitas ex ira Dei est. *idem in Enchir.*

Misus malum est malum pati, quàm malum facere. *idem.*

Impietas facit periculosissima. *Chrysost.*

Malus, quod est malum, non putat esse malum. *idem.*

Abstinnisse à malis non satis est. *idem.*

Malum unum, est causa multorum. *apud Iurijß.*

Non statim malum est, quod minus bonum est. *August. cont. Epist. Manich.*

Malum ex nobis facimus: bonum autem ex solo Deo. *idem. 2. de peccat. Merit.*

Mala etiam potentiam Dei prædicant. *idem. 22. de Ciuitate Dei.*

Qui sibi nequam, cui bonus erit! *Bernar. in Psalm. Qui habit. Serm. 11.*

Mali cognitio, malum non est, sed actus. *Bern. in Psalm 35.*

Obsequi malo, nemo patitur. *Terullia.*

Malus nunquam nemo necessario fuit. *Chrysost.*

Fit plerumque, ut cum iniqui correcti in se mala defendere nequeant, ex uerecundia peiores fiant, & sic in sua defensione superbiant, ut quadam uitia contra uitam corrigentis, exquirant. *Greg.*

Malus etiam regnans seruit. *August.*

Mali alios de suo æstimant ingenio. *idem. 3. de doct. Christ.*

Mali propter uniuersi decorem creati. *ibid.*

Sicut difficile aliquem suspicatur bonum, qui malus est: sic difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est. *Chrysost.*

Malus nemo est natura, sed uicio. *August. in 1. 4. de Ciuitate Dei.*

Mali ubique mali. *idem. 2. cont. Donatist.*

Malus primo sibi quisque nocet. *idem sup. Psalm 34.*

Melius indicauit Deus de malis bona facere, quàm mala nulla esse permittere. *Aug. in Enchirid.*

Malum hominem t acendo potius, quàm respondendo superabis. *idem.*

Ideo Deus potentiores esse iniustos

Stos permittit, ut cogere ad malum possent, ut virtus esset pretiosa, quod rara est. Lact. de ira Dci.

De malo nullo desperandum est, quandiu vivit. August. in Psalm. 36.

Mali hic sunt herba. idem in Psalm. 48.

Malis malorum copia est solatio. Aug. in Psalm. 96.

Mali genus est, omnis iniustus: idem in Psalm. 130.

Mali, mali simulatione non sunt lucrandi. idem cont. mend.

Quo maior est potestas, hoc perniciosior, si in malum, sultumue incidit. Eras. in Epist.

Semel malus, semper praesumitur malus, saltem in eodem genere mali. apud Iurisp.

Mali emendandi potius, quam perdendi. August. cont. Epist. Manich.

Pro malis orandum potius, quam qui sint querendum. in Psalm. 139.

Malis etiam ad laudem bonorum Deus vititur. idem de grat. & liber. arbit.

Mali bonos procreant. idem tract. 11. expos. Euang.

Malorum tempus breue est. ibidem.

Impius ipse sibi poena est. Ambr. 3. de Offic.

Oculo pravo, vitiatoque mala sunt. etiam quae optima. Eras. in Epist.

Irritati mali grauius ledunt. ibidem.

Malos qui percutit, non est crudelis, sed Dei minister. apud Iurisp.

Mali tolerandi pacis causa. ibidem.

Malorum fuga, est principium bonorum. Basil. in Hexam.

Mala populo propter paucos immittuntur. idem in con. de fam.

Malitia magnus est labor. Chryso. sup. Genes. Homi. 22.

Malitia nunquam placatur. idem sup. Matth. Homi. 42.

Malitia ratione veritatis nunquam corrigitur. idem sup. Matth. Homi. 24.

Malitia semper armata est. idem de nativitat. Domini. Homil.

Malitia caeca est. idem sup. Ioan. Homil. 8.

Malitia semper seruat suum venenum. idem sup. Ioan. Homil. 40.

Malitia hostiliter aduersatur anime. idem sup. Epist. ad Philip. ser. 15.

Pulchritudo.

EX GRÆCIS.

Pulchritudo sola maxime omnium amabilis. Plat. de pulchrit.

Decor est quaedam commensuratio membrorum. Aristot. Topic

Topic. 3.

Pulchritudo semper in magno corpore existit, unde parui formosi dici possunt non pulchri. Arist. Eth. 4.

Si pulcher es, bona fac, si deformis: natura defectum bonis actibus compensa. Demetri. Phaler.

Pulcherrimum omnium mundus est, à Deo enim factus est. Thal. apud Diog. lib. 1.

Pulchritudo alienum bonum est. Bion apud Diog. lib. 4.

Pulchritudo secundum Diogenem, donum est forma: iecundum Socratem modici temporis tyrannis: secundum Platonem naturae privilegium: secundum Theophrastum tacita deceptio: secundum Theophrastum, ebrium detrimentum: secundum Carneadem regnum solitarium. apud Diogen. lib. 5.

Pulchritudo, res infelix est. Eurip. in Helen.

Non facias iudicium ex pulchritudine, sed ex moribus. idem.

Pulchritudo quavis epistola concitatio est. Arist. apud Stob.

Natura decus mores exornant boni, duplo amore accedens capitur. Eurip. apud Stob.

Cæci interrogatio est, querere, cur amatur, quæ pulchra sunt. Arist. apud Stob.

Deformis sim potius, quam pulcher, & malus. Eurip. ibid.

Formosos intueri iucundissimum est, tractare vero, & tangere non sine periculo licet. ibidem.

EX LATINIS.

Gratior est pulchro veniens in corpore virtus. Virgil.

Factus inest pulchris, sequiturque superbia formam. Ouid. 1. Fast.

Lis est cum forma magna pudicitia. apud Ouid. Epist. 9.

Magno cum periculo custoditur, quod multis placet. Pub. Mim.

Forma viros neglecta decet. Ouid. 1. de arte amand.

EX SACRIS.

Neglecta decoris cura plus placet, & hoc ipsum, quod nos non ornamus, ornatus est. Amb. 1. de virg.

Fæda admoda pulchris, pulchriora reddunt pulchra. Bernar.

Pulchritudo corporis, & senectus in vno habitare non possunt. August.

Si vir, vel mulier se ornaverit, & vultus hominum ad se prouocauerit, & si nullum inde sequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum, quia venenum attulit, si fuisse qui biberet. Hier. in Epist.

Delet picturam Dei mulier, quæ vultum suum materiali candore

dore obliniat, quæ exquisito candore perfundit. Ambro. in Hex.

Nihil refert, corpus ligetur ferro, vel auro. Amb. 1. de virg.

Pulchritudo, bonum Dei donum nostro abusu fit malum. Aug. lib. 1. de nupt. cap. 3.

Pulchræ à conditis amore subtrahunt, qui in ipsum autorem pulchritudinis cordis passibus tendunt. Greg. in reg.

Decor animæ duplex, innocentia, & humilitas. Bern. sup. Cant. Serm. 45.

Decor verus, Deus est. idem in Epist.

Decor, qui cum veste induitur, & cum veste deponitur, vestimenti est, non vestiti. ibidem.

Ornatum corporis sancti contemnant, solum animæ decorem quaerentes. Bern. sup. Cant. Serm. 26.

Turpitudō, & foeditas.

EX GRÆCIS.

Ita res habet, ut non possit habere speciosum, quod natura est secundum, quâquam non minus interea imitatio laudatur, quæ rei similitudinem artificiosè assequitur, siue illa sit pulchra, siue deformis. Plut. de Poët.

Si pulcher es, bene fac, si deformis, naturæ defectum bonis actibus compensa. Demetri. Phaler.

Turpis neminens, veretur. apud Stob.

Turpe semper turpe. ibid.

Turpe si feceris, non latebit. ibid.

Ignorare vitia melius est, quam scire ea. Arist. Metaph. 11.

Res timoris plene cogunt cum, cui accidunt, ad actiones turpes. idem Eth. 3.

Turpia tolerare non propter aliud quod decorum, est hominis vitis. ibidem.

Cognata sunt, & maximè conueniunt, turpia turpibus. Plut. de Poët.

Quæcumque turpiter dicta sunt, non protinus solui poterunt, sed per diuersam sententiam alibi prolata. ibid.

EX LATINIS.

Potest ex casa vir magnus exire, potest ex humili, deformisque corpuscule, formosus animus ac magnus. Senec. Epist. 67.

Quosdam mihi videtur in hoc naturam generasse, ut approbet, virtutem omni loco nasci. ibi.

Non deformitate corporis foeditur animus, sed pulchritudine animi corpus ornatur. ibid.

Non dubium est, quin multum, cum ita nati essent, ut quedam contra

Diuitiæ, & possessio.

EX GRÆCIS.

Parturum, quam possessorum amor maior. Plat. de republ.

Moderis hominibus plurimi facienda pecunia est. ibid.

Piores sunt nuper ditati, quam ditati ab antiquo. idem Rhetor. 2.

Pecunia seditionem efficit, & malignitatem. Aristotel. Politic. 2.

Diuites, & nimis potentes non subijciuntur, nec volunt subijci. idem Polit. 3.

Media possessio bonorum externorum est optima, quia facillimum est, obedire rationi. idem Polit. 4.

Difficilis possessio, est homo. Plat. de leg.

Magni odio diuites populus persequi solet, nihil per benignitatem & gratiam depromentem, quam inopem, qui bona subtripiat publica. hoc enim necessitate domina stimulare, illud malignitate, atque contemptu fieri arbitratur. Plut. de Polit.

Diuitem esse, non est diuitias contemnere, nec imò dicat opes possidere, sed non egere superuacuis. idem de cupid. diuit.

A quibus malis nos liberant diuitiæ? siue illud quidem adi-

contra naturam depravata haberent, restituerentur, & corrigere tur à natura, cum seipsa reuocasset aut arte, aut medicina. multi etiam natura vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt. Cicer. 2. de Divin.

Perculum minus fugiendum est, quam turpitudine. Cicer. 1. hil. 6.

Si unum in locum collecta fuerint omnia mala, cum malo turpitudinis non erunt comparanda. idem. 2. Tuscul.

Nemo repente fit turpissimus: gra datim. in vitia labimur. apud Terent. in Andri.

EX SACRIS.

Deformis quisque sine decore. Cypr. de laps.

Fæda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magis fæda redduntur. Bernard. in Epist.

Nigredo felix, quæ parit mentis candorem, lumen scientiæ, & puritatem conscientiæ. Bern. sup. Cant. serm. 2.

Satius est totum aliquid amittere, quam partem cum turpitudine retinere. apud Platum.

Turpitudine iniquitatis est præmipium. Chrysost. serm. 4. sup. Epist. ad Roman.

Verborum turpitudine honestate velanda. idem de patient. Iob. Homil. 4.

munt malum, sui cupiditatem.
ibid:em.

Magna diuitia facile acquiruntur, parua autem non sine labore, & multo tempore. idem.

Homini stulto, & nequam facultatum nullus est modus. idem de conui. v 11. Sap.

Ne diuitias abscondas, cum in eas veneris. Demetr. Phaler.

Ad quid prodest multa quidem possidere, & nihil agere? Alexã. apud Plat. in Apophth.

Aurum nostri dat apertum uocamentum. comprobatur enim auro, cuiusmodi honorum & malorum mens sit. Chilo Laced. apud Diog. lib. 1.

Indignum, hominem diuitiarum causa laudari nolle. Bias. ibid.

Diuitia nerui sunt rerum. ibid.

Ideo pallens est aurum, quia multos habet insidiatores. Dioge. libr. 2.

Diuitia nocent, nisi quis digne utatur. Metrocl. apud Dioge. libr. 6.

Nec equus sine freno, nec diuitia sine ratione retineri diu possunt. Pythag. apud Volat.

Nec auratus lectus egrotum leuat, nec bona fortuna stultum. Socrat. apud eund.

Appetitus fanari difficilis: aduictis uero diuitijs penitus insanus. ibid.

Nô amare diuitias magna res est. & hoc accidet eis, qui non possident eas, qui uera possi-

dēt, duplo quàm ceteri amāt.
Plat. apud eund.

Opes et virtus haud aliter, quàm duo in trutina pondera, quorum altero degraunte, alleuatur alterum. ibid.

In ciuitate tanto boni, virtutēq; præditi sine honore sunt, quãto magis diuidas in pretio. ibi. Diuitia ritij magis, quàm uirtutis ministræ. ibid.

Pecunia inuenit pariter amicos & honore. Soph. apud Volat.

Non est pulchrum diuitem esse, sed è rebus pulchris. ibid.

Diuitum uita, ueluti qui altum nauigium tenent: pauperum uero, qui iuxta littus nauigat. Ariston. apud eund.

Qui sua uult latere uitia, diuitias querit. Theog. apud Volat.

Qui animu curat, seipsum curat, qui corpus, nô se, sed sua curat, qui pecuniam, non se, nec sua curat, sed ualde aliena curat. Demosth. apud eund.

Magnifici pauperes sunt, qui immensas opes cumulant. Dioge. apud eund.

Malo moriès inimicis diuitias relinquere, quàm uiuens amicos frustra rogare. Simonid. apud eund.

Opes honestis uiris ac bonis bonæ sunt: improbis uero malæ. Plat. de diuina.

Nequaquam opes proprias habet mortales, sed qui opes à dijs fluentes habent, procuratores sunt.

sunt. Eurip. in Phœniss.
Timida res est diuitia, & amans uita. ibid.

Ne mihi contingat molestiam habens locuples uita: nec diuitia, quæ meum discruciet animum. idem in Medea.

Diuites in omnibus rebus inclyti sunt, & in omnibus spectabiles. idem in suppl.

Diuitia sapientibus, Deus, cetera inania uerba sunt, & ornamenta uerborum. idem in Cyclop.

Sita est in diuitijs, idq; perperam fit, existimatio uirtutis. existimamus enim diuitem omnia scire rectè. idem in Heracl.

Cum diuitia omnibus in rebus maximum pondus habeant: tum certè in hoc profunt, quod inuitant ad uirum em. pauperitas uero ad malefaciendum. Hesiop.

Pecunia si rectè collocatur, non deest: si male, deest. Demosth. 1. Olimb.

In omnibus pecunia est opus, sine qua nihil recti fieri potest. ibidem.

Diuites paruis expensis magnas opes non grauatè tueri debet. ibidem.

Diuitia nô liberalitate, sed parsimonia retinentur. Lucian. in Timon.

Nullus continuo in stè uiuens ditatus est. Menand. apud Stob. Si quem uolueris diuitem efficere,

non est, quod augeas diuitias, sed minus cupiditates. Epicu. apud Stob.

Magna diuitia nô laboriosè, exigua uero difficulter nanciscuntur. Apollon. apud Stob.

Fortuna diuitem hodie, mendicam facit in crastinum. ibid.

Argentum hominibus sanguis, & anima est. ibid.

Ne puero gladium, dicitur pro uerbio: ego autem dixerim: Ne puero diuitias, nec uiro imperitiam. Plat. apud Stob.

Diuitia imperitiam temeritati coniunctam habent. Eurip. ibidem.

Cæca sunt diuitia, ac se inspicient res obsecant. Menand. ibid.

Falices, ac bonos unã fieri necesse est: prædiuites autem ac bonos impossibile. Plat. de leg.

Ridiculi sunt diuitijs operam dantes: cum eas porrigat fortuna, illiberalitas seruet, benignitas auferat. Bion apud Stob.

Diuitia, fortunæ uomitum sunt. ibidem.

Felix, qui simul opes, ac mentem habet. Menand. ibid.

Vinum immutatur pro uasis: diuitia autem pro moribus possidentium variant. Socrat. apud Stob.

Opes tuas duplici nomine colito, ut à magna iactura facile te expediatur: & ut bono, ac studio homini infortunium patienti succurras. ibid.

Tantas opes habere convenit, quantum nec possideri insidias parerit, nec rerum necessarium inopiam. Plat. apud Stob.

Non quemadmodum calceus maior ineptus est ad usum: ita & possessio copiosior, calcei enim magnitudo utentem impedit: opibus autem vel universis, vel ex parte aliqua suo tempore uti licet. Aristip. ibidem.

Sudor provocatus exercitijs decenter est: sic etiam divitiarum proprijs laboribus acquisita. Socr. apud Stob.

Divitias veluti amicum liberalem, ac promptum ad honestas actiones assumere oportet. ibi. Iustissima hominibus possessio est ager. apud Stob.

Possessio tua est, quam animo tuo tenes. ibidem.

Possidere generosum est. ibid. Nobilis possessio, bonus servus. ibi.

EX LATINIS.

Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Curti. lib. 8.

Nulli aliena respicienti sua placeat. Senec. de Ira lib. 3.

Proprium desinit esse, quod commune alteri est. Quint. lib. 7.

Id cuiusque est proprium, quo quisque fruatur, atque vivat. Cicer. in Epist. famil.

Nihil meum est, aut cuiusquam, quod ferri, quod eripi, quod

amitti possit. idem Parad. 4. Multa, quae libera fuerat, transferunt in ius possidendi. Quint. declam. 3.

Primus divitiarum modus est, habere quod necesse est: proximus, quod sat est. Senec. Epist. 2. Is maxime divitijs fruatur, qui minime divitijs indiget. idem Epist. 14.

Dives ex domino sit Procurator. ibidem.

Divitiarum bona insidiosa sunt, et per ratiibus meliora, quam affectu: si quid in illis esset solidi, dum quando, et impletur. idem Epist. 17.

Multis parasse divitias non sine miseriarum fuit, sed multatis Epicur. apud Senec. Epist. 17. Nihil refert, utrum animus ager in divitijs, vel in paupertate ponatur, malum suum illius sequitur. ibid.

Securus divites erimus, si securus, quam non sit grave pauperes esse. idem Epist. 18.

Magnus est ille, qui in divitijs pauper est, sed securus, qui caret divitijs. idem Epist. 20.

Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit, quarum possessione tibi non interdicet, sed efficere volo, ut illas intrapide possideas: quod uno consequeris modo, si etiam sine illis beate victurum perjuraveris, ut si illas tanquam exituras semper aspexeris. idem Epist. 18.

Brevissima ad divitiarum percontemptum

temptum divitiarum via est. idem Epist. 63.

Quisquis facultates siue ratione possidet, non diu possidet. idem Epist. 75.

Divitia non quia concupiscendae sunt, laudantur, sed concupiscuntur, quia laudata sunt. idem Epist. 83.

Maiore tormento pecunia possidetur, quam acquiritur. idem Epist. 116.

Vitiam qui honores petitori sunt, cum ambitiosus, utinam qui divitijs optaturi essent, cum divitijs delibarent: profecto vota mutassent. ibid.

Neminem divitem pecunia facit, imò contra: nulli non maiorem sui cupiditate pecunia incussit: queris, quae sit huius rei causa, plus incipit habere posse, qui plus habet. ibid.

Sapiens non amat divitias, sed mavult, nec respuit possessas divitias, sed contemnit. idem de vit. beat.

Divitiae apud sapientem virum in servitute sunt: apud stultum in imperio: sapiens divitijs nihil permittit, nobis divitiarum omnia. ibidem.

Sapiens tunc praecipue paupertatem meditatatur: cum in medijs divitijs consistit. ibid.

Sapienti quisquis abstulerit: divitias: omnia sua illi relinquit: vivit enim presentibus letus, futuris securus. ibid.

Id age, ut divitias potius à te, quam à fortuna petas. idem de Tranq. anim.

Divitiarum potentia & favor cum plurimum virum deum, in utranque partem certissimum faciunt: morum experimentum: aut enim meliores propter hoc, aut peiores sumus. Quint. lib. 3.

Ibi opes, ubi amici. idem lib. 5.

Satis divitiarum est, nihil amplius velle. idem Declam. 13.

Divitias, quia qui indignus habere potest, in bonis non numero. Cic. 2. Tusc.

Nihil est tam angusti animi, tamque demissi, quam amare divitias, nihil honestius, magnificentiusque, quam pecunias contemere, si non habeas, si habeas, ad beneficentiam, liberalitatemque conferre. Cic. 1. offic.

Ea maxime desideramus, quibus abundamus maxime. idem Parad. 1.

Qui opibus plus possunt, auctoritate plus valent. idem ad Lent.

Non solum nobis divites esse volumus, sed etiam liberis, propinquis, amicis, & reipublicae. idem 1. Offic.

Omnes sunt divites (dicunt Stoici) qui caelo, & terra suum possunt. ibidem.

Eum intelligimus divitem, cui tanta possessio est, ut ad liberaliter vivendum facile contentus sit, qui nihil querat, nihil appetat, nihil optet amplius.

plius idem Parad. ult.

Expetuntur diuitiæ tum ad vsus vitæ necessarios, tum ad perfruendas voluptates. idem 2. Offic.

Pecunia querenda non solum ratio, sed etiam collocanda, quæ perpetuos sumptus suppeditet, nec solum necessarios, sed etiam liberales. ibid.

Copia singulorum sunt, eorum autem, qui quis egeant, infinita multitudo. idem 2. Offic.

Magne diuitiæ solent possessori conciliare fastum, & supercilium. Erasmi in Epist.

Malo vitam pecuniis, quam pecunias viro indigere. Max. lib. 7.

Diuitiæ iniuriarum suspicioni obnoxia. Salust. in Coniurat. Catil.

Locuples, & factiosus curatur à multis: timetur à plurimis, quod plerumque fortius amore est. Plin. Iam. lib. 1.

Nimis opes magnæ iacturæ locum faciunt. Curt.

Quid nobis diuitiis opus est? quæ nos esurire faciunt. idem lib. 7.

Scilicet uxore, cum dote, fidemque, & amicos,

Et genus, & formam, regina pecunia donat. Horat. 1. epist.

Omnis enim res, Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pulchris

Diuitiis parent, quas qui construxerit, ille

clarus erit, fortis, iustus, sapiens, etiam & rex.

Et quicquid volet. idem 2. Serm. Protinus ad censum, de moribus ultima fiet quaestio. Iuuenal. Sat. 3.

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca, tantum habet & fidei. ibid.

Effodiuntur opes, irrita amata malorum. Ouid. 1. Metam.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,

Census amicitias, pauper ubique iacet. idem 1. Fast.

Imperat, aut seruit collecta pecunia. Horat. epist. 1.

Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crescit. Iuuen. Sat. 24.

Sed quæ reuerentia legum! qui metus, aut pudor properantini auari! Iuuen. Sat. 24.

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam, sed vitio ceci propter patrimonia viuunt. Iuuen. Sat. 12.

Non sunt dicenda bona illa, quibus abundans licet esse miserimum. Cicer. Parad. 1.

Male se res habet, cum id, quod virtute effici debet, tentatur pecunia. idem 2. Offic.

EX SACRIS.

Vtantur diuites consuetudine infirmitatis suæ, sed doleant se aliter non posse: melius enim se possent, si aliter possent.

possent. Si ergo non extollitur pauper de mendicitate, quare extolleris de infirmitate? vtere sibi electis, pretiosis, quia si consuetudinem mitis, agrotas: conceditur tibi, vtere superfluis, da pauperibus superflua: vtere pretiosis, da pauperibus vilia. August. de Verb. domini.

Facile est homini, tunc diuitias despiciere, cum habet: difficile vero, cum non habet, viles aestimare. Greg. 2. moral.

Non est securus diuitiarum possessio, nisi armorum defensione seruetur. Vege. lib. 2.

Pecunia scelervis causa. in histor. Sax.

Res suas, cum moretur, diues seculo tolleret, si ad petentis vocem, cum viueret, tulisset: nam terrena omnia, quæ seruanda amittimus, largiendo seruamus. Greg. in Homil.

Præstat alijs, quam sibi diuitem esse. Amb.

Diuitiæ, ut impedimenta sunt improbi: ita adiumenta virtutis sunt bonis. idem sup. Luc. lib. 8.

Ita inualuerunt mores hominum in adnatione pecuniarum, ut nemo, nisi diues honore dignus putetur. idem de Off.

Quem nec abundantia in superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Gregor. sup. Exech.

Illud possidemus, quo vitimur. Amb.

Possidet male, qui male vititur. Aug. Epist.

Ecclesiæ possessio sumptus est egeorum. Amb. lib. 5. Epist. 31.

Talenti nomine reputabitur, etiam minimum, quod quilibet accipit. Greg.

Interdum diues grauius fastidio, quam pauper inedia cruciatur. Bern.

Diues verè est, qui in Deo diues est. Chrysost.

Abundantia superbia vicina est. Greg. sup. Exech. Homil. 17.

Aurum deo carum, quia rarum. Aug. lib. 2. de Ciuit. Dei.

Nihil clausum constat, quod non auro, argentoque pateat. Valer. episc. in quo. serm.

Si possibile esset in diuites vindictam procedere, videres ex eis repleri carceres vniuersos, sed cum omnibus malis suis vnum malum habent diuitiæ, quod in malignitate peccantes ab vltionibus erunt. idem sup. Epist. ad Hebr.

Vi opulentiæ bonum videatur, aperbitas egestatis facit. Lacl. lib. 2.

Mallet expeditam fortunam, quam amplam. Erasmi in epist.

Maior inter fratres substantia, maioris est causa discordiæ. Greg.

Ingens onus est magna fortuna, quam non minus negotij est

sustinere, quam parare. Eras.
in Epist.

Vbi aurum pluit, ibi pluit vitium.
Greg.

Numus vincit, numus regnat, numus
imperat vniuersis. Alanus
de Conquest. nat.

Omnis copia, quæ Deus meus non
est, egestas mihi est. August.
14. conf. ss.

Diuitiarum morbus superbia est:
nam grandis animus est, qui
inter diuitias isto morbo non
tenetur. Aug. serm. 24.

Difficile est, ut non sit superbus
diues, tolle superbiam, & non
nocebit diuitiæ. ibid.

Aurum est materia laborum, pe-
riculum possidentium: aurum
eneruatio virtutum: aurum
malus dominus, proditor ser-
uus. idem de Verb. dom.

Sufficientiam vitæ non indecen-
ter vult, quisquis eam vult, &
non amplius, quandoquidem
non appetitur propter seipsum,
sed propter salutem corporis,
& congruentem habitum per-
sonæ hominis: ut non inconue-
niens eis, cum quibus viuendū
est, ista ergo cum habentur,
ut teneantur: cum non habentur,
ut habeantur, orandum
est. Aug. ad Proba.

Qui diuitiarum seruus est, diui-
tias custodit ut seruus, qui au-
tem seruitutis discussit iugū,
distribuet eas, ut dominus.
Hier. lib. 1. sup. Matth.

Pars mendicitiæ est, congestam
secretò pecuniam possidere. Va-
ler. episc. in serm.

Diues non presumitur, nisi pro-
betur. apud Iurisp.

Locupletior dicitur factus, etiā
etiam qui non est factus pau-
perior. ibid.

Patrimonium Deo creditum in-
ruto est. Cypr. de Eleem.

Diuites multa comendant, quæ
pauperes dehonestant. Aug.
in Quest. ex utroq. test.

In diuite non pecunia, sed avari-
tia dānatur. Idem in Psal. 51.
Diues nihil ex se diuitiis habet,
quam quod postulat pauper.
idem de Verb. dom. serm. 5.

Diues humiliatus bonus est vir.
idem serm. 212.

Aliud est diuitē esse, & velle fe-
ri diuitē. Aug. de Verb. dom.

Diuites aliorum paupertate pro-
bantur. idem Homil. 15.

Propter diuites sumus pauperes.
idem de Verb. dom. serm. 26.

Diuitiæ utilius tenentur humili-
ter, quam relinquuntur super-
bè. idem Epist. 34.

Diuitiis si habentur, nulla tamen
in eis beatitudo collocetur. idē
Epist. 52.

Diuitias Christiani tenent, nō te-
nentur ab eis. idem Epist. 89.

Diuitiæ aliud, aliud pecuniæ. idē
7. de Ciuit. Dei.
Opes faciles magis optanda sunt,
quam immodica. idem lib. 2.
de Ciuit. Dei.

Aurum

Aurum laudat aliter religiosus,
aliter avarus. idem cont. Iuli.

Aurum non ex se, sed ex vsu
malum. idem de verb. Luc.
Act. 3.

Diuitiæ vix sanctis domini con-
temptiui sunt. Amb. 1. Offi.
Laqueus diaboli diuitiæ sunt. in
Psal. Qui habit. serm. 4.

Abundare, aliquando est penu-
riam pari. Chrysost. sup. Epist.
ad Cor. 16.

Aurum homines in demones mu-
tat. idem sup. Epist. ad Corint.
Homi. 40.

Diuitum est litigare. Chryso. sup.
Matth. Hom. 16.

Diuites pauperibus placeant. idē
serm. 27. sup. Epist. ad Rom.

Diues superflua desiderat. idem
sup. Epist. ad Cor. Hom. 14.

Pecunias contemnere volenti fa-
cile est. idem ad pop. Antioch.
Hom. 32.

Pecuniarum cura, anima morbus
est. ibid. Hom. 68.

Diuitiæ multorum periculorum au-
tores. idem super Matth. Ho-
mil. 3.

Diuitiæ molles homines reddunt.
idem sup. Matth. Hom. 21.

Diuitiæ tanquam latro in solitu-
dine. idem sup. Epist. ad Corin.
Hom. 13.

Diuitiæ multos insanos faciunt.
idem sup. Epist. ad Colos. Ho-
mil. 7.
Opes malitiæ sunt scholæ. idem de
penitent. Hom. 7.

Pecunia causa mororis est. idem
sup. Matth. Hom. 65.

Pecuniæ cupiditas tenebra est.
idem sup. Matth. Hom. 84.

Pecuniarum cupiditas grauior om-
ni tyranno. idem sup. Ioan.
Hom. 58.

Pecuniarum amator ipsam natu-
ram ignorat. idem sup. Ioan.
Hom. 86.

Pecunia terra pulvis est. idē sup.
Epist. ad Cor. Hom. 24.

Pecuniæ cupidus, orbis totius est
inimicus. idem sup. Epist. ad
Timoth. Hom. 7.

Pecunius ablatiis, etiam occasio
peccandi aufertur. idem sup.
Epist. ad Heb. Hom. 10.

Vide plura, in auaritia,
est cupidit. & in posses-
sione.

Paupertas.

EX GRÆCIS.

Viro egeno verecundia non
cōducit. Hom. apud Plat.
de fortit.

Indigentia legem fauere, æquum
est. Plut. de vitand. vsur.

Paupertas à diuitiis securitate
solum differre videtur. Cat.
apud Plut. ibid.

Nemo pauper est earum rerum,
quæ nature sufficiunt. Plut.
de cup. diuit.

e Cum

Cum sis pauper, nō diuitibus irascaris, nisi forte valde videris proficere. Demet. Phalar.

Cum paupertate malorum extremum censeamus: hanc non aliter, ac gravem ac difficilem morbum liberū tradere formidamus. Plut. de amor. parent. erga liber.

Malo virum pecuniarum indigentem, quam pecunias viri. Themist. apud Plut. in Apoph.

Qui pecunijs eget ab amicis repetat, nō petat. Diog. apud Laert. lib. 7.

Diuinus ille est, qui nullius indiget: proximus, qui paucis. Plutarch. apud Volat.

Odi pauperē diuiti dantem. ibid.

Ne properes ditescere, ne citō sis pauper.

Pauperes in bona locupletū inuadere non audeant. Demosth. in Philip. Orat. 4.

Paupertas integritatis signum. Aeschin. in Epist.

Non aspernandi pauperes, satius ipsis in ipsa paupertate est mali. Demosth. cont. Eubul.

Difficile fuerit inuenire pauperē cognatum. Menād. apud Stob.

Si iuuenis simul sapiens, & pauper vnus homo fuerit: admiratione dignum est. Eurip. ibid.

Illo, qui diues fieri potest, melior est, quam qui iam sit. Pericl. ibi.

Nomine paupere nihil fortunatius est, mutationem enim in deteriozem statum non expe-

ctat. Diphil. apud Stob.

Paupertas secundū naturam non turpis est, illa verō, quæ propter turpem causam accidit, turpis est. ibid.

Paupertas subsidium est ad philosophiam. Diog. ibid.

Propter paupertatem nullum inquam torqueri vidi: propter malitiam multos. ibid.

Fames nunquā produxit adultēriū, nec pecuniarū inopia luxuriam, breuis quādā est temperantia, paupertas: & cōpēdiosa legū observatio, penuria. ib.

Paupertas, efficax virtutis gymnasiū. apud Stob.

Paupertas, virtus est per se ducta. Diog. ibid.

Anima timiditati medere, & non metues paupertatē. ibid.

Quisquis in paupertate vixit angustē, et tenuiter, viuere vult. Philim. ibid.

Inopia prompta est in perpetrandis malis. ibid.

Vir inops solitarius est. ibid.

Paupertas, non parua aegritudo est. ibid.

Nullus homini maior hostis est, quam paupertas. apud Stob.

Pauper ad omnia formidolosus est, & se putat ad omnia sperni. ibid.

Dej semper tenuiter largiuntur tenuis fort. unæ hominibus. ibid.

Turpe est, simul & pauperem, & imbecillū reddi. Aristoph. ibi.

Pauperum omnium finis est, nō: abum

obumbrat enim ipsorum mala vbiq. ibid.

Diuites nō adeo solēt misereri infelicium, quam pauperes. Anaxag. ibid.

Paupertas, & diuitie, nomina sunt indigentie, & saturitatis, quā obrem nec diues dicendus est vir dignus, nec pauper indignus. Democ. apud Stob.

Neminē vidi tyrānidem execrari propter paupertatē: omnes vero propter diuitias. Diog. ibid.

Nō potest spoliari nudus. Apul.

EX LATINIS.

Honestā res est, lata paupertas. Senec. Epist. 2.

Cui cum paupertate bene conuenit, diues est. ibid.

Magna diuitie sunt, lege nature composita paupertas. idem Epist. 4.

Nudum latro transmittit, etiam in obessa via, pauperi pax est. idem Epist. 14.

Si ad naturam viuas, nunquam eris pauper: si ad opinionem, nunquam eris diues, exiguum natura desiderat: opinio immensum. idem Epist. 16.

Multis ad philosophandū obstitere diuitie: paupertas expedita est. Secura est. idem Epistol. 17.

Panem & aquam natura desiderat, nemo ad hæc pauper est. idem Epist. 25.

Paupertas nulli malum est, nisi

repugnanti. Sen. Epist. 124.

Vnum paupertatis praesidium est manus habere. ibid.

Omnes, qui in paupertate sunt, malunt maleficio parere diuitias, quam officio paupertatē tueri. Cicer. ad Heren.

Qui pauperes sunt, ijs antiquior officio pecunia est. idem 2. de inuent.

Egens est, qui non satius habet, & is, cui nihil satius esse potest. idē 4. ad Heren.

Animi est mollicies, non virtus, paulisper inopiam ferre non posse. Cæs. de bell. Gall. lib. 7.

Magna indigentia nascitur non ex inopia magna, sed ex magna copia, multa enim desideratur ad multa, quæ habemus tuenda. Gell. lib. 9.

Paupertas certissima est, cum alii cuius indigeas, uti eo nō posse, quia ignores, ubi proiectum iaceat, quod desideras. Colum. lib. 12.

Ingenium fuerat pretiosius auro, & nunc barbaries est grandis, habere nihil. Ouid. 3. am.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores. ibid.

Cantabit vacuus coram latrone viator. Iuuen. Sat. 10.

Quis diues, qui nihil cupit: quis pauper? auarus. Bias per Ansoni.

Magnum pauperies opprobrium inbet, quidvis facere, & pati. Horat. 3. Carm.

Miserum istuc verbum, & pessimū, habuisse, & nihil habere. Plaut. in Rudent.

Nihil habet infelicis paupertas durius in se, quàm quod ridiculos homines facit. Iune. Sat. 5.

Haud facillè emergunt, quorum virtutibus obstat res Angusta domi. ibid.

Semper eris pauper, si pauper es Semiliane.

Dantur opes nullis nunc, nisi diuitibus. Mart. lib. 5.

Paupertatēque ferendo, effecere leuem. Cuid. 8. Metam.

Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus, si vètri bene est, si lateri, si pedibus tuis: nihil amplius diuitia poterunt addere regibus maius. Horat. 1. Epist.

Dedecori est fortuna prior. Luca. lib. 8.

Securitas in paupertate felicior, quàm imperium metu retentū. in Hist. 5. ax.

Pauperes satis stipendū perdunt, si liberos educat. Liuius 1. Decad. lib. 2.

Odi pauperem auxilium diuitiū ferentem. Quint. Decla. 9.

EX SACRIS.

Pauperū amicitia certior est, quàm diuitum. Aug. lib. de amici. cap. 120.

Si vix toleratur diues superbus, pauperē superbū quis ferat? ib.

Quem nec in abūdantia superbia elenat, nec in necessitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Greg.

Paupertatem aequo animo ferre, virtus patientia est: sponte appetere, sapientia laus est. Bern.

Non paupertas virtus reputatur, sed paupertatis amor. idem.

Egestas, sanitatis est mater. Chrysof.

Egestas paterna minimè fuit opprobrio. Basil.

Ut opulentia bonum videatur, acerbitas egestatū facit. Lacf.

Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur pudor & egestas. Erasim. in Epist.

Pauperi datum, non est datum, sed mutuum. Gregor. in regist.

Plus sentimus, quod habuimus, postquam habere desuimus. Hierony.

Omnis philosophia magistra nobis inopia est. August. super Psalm. 76.

Facundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum: via celi est pauper, per quem venit ad patrem: incipe erogare, si non vis errare. Aug. de verb. domi.

Paupertas inopia menti est, non in quantitate possessionis, nam cui cum paupertate bene conuenit, diues est. Greg. sup. Ez. chiel. Homil. 9.

Paupertas est manu ductrix quadam, qua ducit ad celum. Chrysof. Serm. 18.

Pauper dicitur, qui non habet quinquaginta aureos in bonis suis. apud Iurisp.

Cedens bonis remanet obligatus naturaliter tamen, quia civili obligatione liberatur. ibi.

Pauperes procurare nobis debemus pro aduocatis. Grego. in Euang. Homil. 11.

Pauper reprehensibilis monere debet, non despici. ibidem.

Inter pauperes primum domestici curandi sunt. August. Epist. 38.

Paupertas amissa plus dolenda, quàm opulentia perditā. idem Epist. 5.

Pauper misericors diuite laudabilior. idem ex quest. ex viroque test.

Pauperis non est miserendum in iudicio. idem lib. 2. quest. sup. Exod.

Deo dat, qui pauperi dat. idem sup. Psalm. 36.

Paupertas in animo, non in sacculo est. idem in Psalm. 136.

Pauperes aliqui esse volunt co pacto, ut nihil eis dest. Bern. de aduent. domin. Serm. 4.

Paupertas nobis titulus est. idem in Epist.

Paupertas pœna magna, quæ cito in regnum volatur. Bern. de aduent. domin. Serm. 4.

Pauperem compellari, nō est pro-

brosum. Basil. in Hex.

Paupertas philosophia nutrita est. idem in Epist.

Paupertatē faciliorem facit opulentia cæli. Chrysof. sup. Epist. ad Heb. Hom. 19.

Horre pauperū venter est. idem sup. Luc.

Inopia validum telum est. idem ad pop. Antioch. Hom. 2.

Mendicare melius quàm rapere. Chrysof. sup. Matth. Hom. 71.

Pauperum venter pecunias conseruat. idem de ieiunio. Serm.

Pauperiem tolerare documentum est virtutis. idem sup. Matth. Hom. 14.

Pauperes propter utilitatem diuitum facti. idem sup. Matth. Hom. 46.

Pauperes sine delectu excipiendi sunt. idem sup. Luc. conc. 1.

Pauperum manus certus thesaurus. idem sup. Ioan. Hom. 77.

Paupertas simplex non facit beatum. idem sup. Luc. conc. 1.

Paupertatis nomen reges non effugerunt. idem sup. Epist. ad Timot. Hom. 12.

Paupertas ad virtutem conductibilior, quàm diuitia. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 4.

Paupertas humiliat virum. idem sup. Epist. ad Heb. Hom. 18.

Paupertatem Dei filius concupiscens descendit ut eam eligeret sibi: & nobis sua æstimatione faceret pretiosam. Bern. in vig. natal. domini. Serm. 1.

Liberalitas, & beneficium.

DE GRÆCIS.

Liberalitas virtus est animi honestioris sumptuum ministratrix. Arist. de virt. & vit. diuis.

Difficile est, largum fieri diuitem. idem Eth. 5.

Liberalitas distructior esse debet. Demosth. aduers. Aristonicū.

Liberalitas tyrannorum nihil aliud est, quam translatio pecuniarum à iustis dominis ad alienos: apud eund. ex argument. lib.

Liberalitatis est, erogare pecunias in laudabilia, & largitio ad honestos sumptus faciendos, & præsto esse ad auxilium in aduersa fortuna, & non accipere unde non oportet. est autem, & liberalis circa indumentata nitidus, & circa habitationem est instructior magnarū rerum, & oblectationem habentium nulla commodi ducta ratione, est & altor animalium mirum quid aut suauē habentium comitatur autem liberalitatem morum facilis, & comitas, & humanitas, & esse misericordem, & erga amicos beneuolam, & hospitalem, & honesti studiosum. ibid.

Que quis non habet, nec agnoscit, alteri dare, vel ministrare nō

potest. Plat. de amore.

Donum est datio non reddibila. Arist. Topi. 4.

Dare habita grauius est, quam dimittere acceptionem eius, quod non habetur. idē. Eth. 4.

Benefactores plus amant beneficium affectos, quam contra. Arist. Eth. 9.

Da aliquid, & aliquid accipit. apud Stob.

Qui beneficium inuenit, compedes inuenit. Arist. Polit. 2.

Non solum pulchrius est beneficium afficere, quam affici: verum etiam incundius. nulla enim res perinde parit gaudium, ut beneficentia. idem de disput. Philoso.

Non ex pudoris arbitrio, sed ex iudicij delectu donatio, & largitio faciendā est. ibid.

Sæpe instanter flagitantibus damus, non quod dare velimus, sed quod negare non valeamus. ibid.

Vicissitudo beneficiorum in amicitia necessaria. idem de amicit. mult.

Multo regalius est addere, quam auferre. Artax. apud Plut. in Apophth.

Improbi viri dona profectum nō habent. Eurip. in Med.

Principum dona sunt aut oramēta seruituris. apud Demosth. ex arg. lib.

Hominis dona non sunt dona. ibi.

Qui homini nequam dat, non homini

mini dat, sed humanitati. Arist. apud Stob.

Difficile est, ut in eos beneficium conferre semper quis possit, in quos velit. Xen. apud Stob.

Non est tutum, oblata temere accipere. Plat. de vot.

Non minus regium, ac humanum est, parua libenter ac promptē accipere, quam magna tribuere. Anaxer. apud Plut. in Apophth.

DE LATINIS.

Liberalitate nihil est natura hominum accommodatius, sed habet multas cautiones: videndum: est enim primum, ne obstit benignitas, & eis ipsis, quibus videbitur benignē fieri, & ceteris: nā qui alijs nocent, ut in alios liberales sint, non benefici, nec liberales, sed perniciosi indicandi sunt. deinde ne maior sit benignitas, quam facultas: nam qui benigniores esse volunt: quam res patitur, primo in se peccant, quod iniuriosi sunt in proximo. videre etiam licet plerisque: nō tam natura liberales, quam quadam gloria inducti, ut benefici videantur, facere multa, quæ videntur magis proficisci ab ostentatione, quam à voluntate. Tum illud vnum considerandum est, ut pro dignitate cuiusque tribuatur. in

quo mores spectandi eius, in quem beneficium confertur. Cic. 1. Offic.

Liberalitate qui utuntur, benevolentiam sibi conciliant, & quod aptissimum est ad quietē viuendum charitatem. idem. 2. de finib.

Ea liberalitas probanda est, quæ sine periculo existimationis est. idem. 3. in Verrem.

Non ita claudenda est res familiaris, ut eam aperire non possit benignitas: nec ita referenda ut pateat omnibus sequuntur enim largitionem rapinae: cum enim dādo egere capevint homines, alienis bonis manum inferre coguntur, nec tanta assequuntur eorum, quibus deederunt, quantā odia eorum, quibus ademerint. idē. 2. Offic.

Quicquid sine detrimento possit commodari, tribuendum est vel ignotō, ex quo sunt illa communem, nō prohibere aquam profluentem: pati ab igni capere ignem. Si quis velit consilium fide deliberanti dare, quæ sunt q̄i, qui accipiunt, ut illa, danti non molesta. Ennius apud Cic. 1. Offic.

Propositor liberalitas debet esse in calamiticos, nisi forte erunt digni calamitate. benefacta enim (ut ait Ennius) male collocata, male facta sunt. Cicero 2. Offic.

Melius apud bonos, quam apud

fortunatos beneficium collocari puto. *ibid.*

Liberalitatis duo sunt maxime probabiles fontes: verum iudicium, & honesta benevolentia. *Max. lib. 4.*

Liberalitate vitia teguntur. in *Hist. sax.*

Quo minores opes sunt, eo maiorem benefactus gloria pariunt. *Quint. lib. 3.*

Multo plura sunt, quae negant, cum praestant iniuri. *idem declam. 5.*

Omnium beneficiorum ista natura est, ut non sit necessitas, sed potestas. *idem decla. 7.*

Est liberale ferere beneficium, ut metere possis fructum. *Cice. antiquam iret in Exil.*

Distat, adicias aliquid, an detractum restituas, quantum distat beneficij initium ab iniuria sine. *Max. lib. 2.*

Multum occupare habere invidiam potest: multa tribuere, gloria carere non potest. *Max. lib. 4.*

Antiquiora beneficia subvertis, nisi posterioribus cumules. *Plin. Iun. lib. 3.*

Gratissimum est accipientibus dari sibi, quod nulli sit ereptum. *idem in Paneg.*

Omnium beneficiorum, quae merentibus tribuuntur, non ad ipsos magis, quam ad similes redundat. *ibid.*

Quaedam beneficia odimus. *Curt. lib. 6.*

Multa beneficia, quae in amicis contulerunt, leuitate destruant. *Colum. lib. 3.*

Beneficium accipere, libertatem vendere est. *Pub. Mim.*

Beneficium dando accipit, qui digno dedit. *idem.*

Beneficium saepe dare, docere est reddere. *idem.*

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas. *idem.*

Crede mihi, quam ingentia Posthume dones,

Autores pereunt garrulitate sui. *Mart. lib. 5.*

Qui dicit beneficium se dedisse, petit. *Pub. Mim.*

Beneficium dare qui nescit, iniuste petit. *ibid.*

Beneficia plura recipit, qui scit reddere. *ibid.*

Munera (crede mihi) placant hominesque, deosque.

Placatur donis Iupiter ipse datis. *Ouid. 3. de art. amand.*

Saepe Iouem vidi, cum sua mittere vellit

Fulmina, ture dato substinisse manu. *idem 5. Fast.*

Non obligandus, sed remunerandus, qui prior cepit. *Plin. Iun. lib. 7.*

Quod vi datum est, non putes beneficium, sed praedam. in *Hist. sax.*

Officio fungitur suo, qui tantum dat, quantum per fortunam licet. *ibid.*

Semel dedit, qui rogatus, qui non, bis. *ibidem.*

Benefic

Beneficia non sunt exprobranda apud memores. *Liu. 1. Dec. li. 9.*

Odiolum est genus hominum officia exprobrantium, quae meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contulit. *Cicer. in Lelio.*

Largitio fundum. non habet. *Cicer. 2. Offic.*

EX SACRIS.

Beneficij superare debemus. *Ambr. 1. Offic.*

Beneficia pauperibus magis, quam diuitibus eroganda. *ibid.*

Beneficia non solum pecuniaria sunt. *ibidem.*

Donis crescentibus rationes crescunt donorum. *Greg. in Euan. Homil. 9.*

Quod merenti datur, ius est, non beneficium. *Erasm. in Epist.*

Non tantum aures praebere debemus precantium vocibus, sed etiam oculos considerandis necessitatibus. *Amb.*

Hilaris dator non solum a Deo diligitur, sed & qui tribuit in simplicitate. *Bernar. sup. Can. sermo. 71.*

Largitas, liberalitas, & beneficentia, regia laudes sunt. *Lact.*

Bene dispensat propria, qui fideliter administrat aliena. *Gre.*

Modus liberalitatis tenendus est, ut quod benefacis, quotidie facere possis. *Ambr.*

Qui liberalitatis modum seruat,

auarus nulli est, largus omnibus. *idem.*

Non solum liberalitatis est, de suo iure aliquid relaxare, sed etiam commoditatis. *idem.*

Omnis res, quae dando non deficit, dum habetur, & non datur, nondum habetur, quomodo habenda, *Augustin. de doctrin. Christian.*

Liberalitate liberalitas perit. *Hieronym.*

Liberalitas non cumulatione patrimonij, sed largitatis definitur affectu. *idem lib. de Vid.*

In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum & personarum: rerum, & ut non omnia vni, sed singulis quaedam praestentur, ut pluribus prodesse possimus: personarum, ut primum iustis, deinde peccatoribus. *Greg. in regist.*

Minus virum modestum grauat, qui detrahit, quod adest, quam qui tribuit, quod non habet. *Erasm. in Epist.*

Non solum queritur quantum, sed de quanto, & quanto animo deur. *Amb. sup. Epist. ad Corinth.*

Non illa est perfecta liberalitas, si iactantia causa magis, quam misericordiae largiatis affectus tuus nomen imponit operi tuo. *ibidem.*

Dari Deo, accipere est. *Naz. an. 2.*

Melius nemo erogat, quam qui sibi nihil reliquit. *Hier.*

Dandum est, quod nec tibi, nec al-
teri noceat. *Aug. de ser. domi.*
Semper illi, quod largiatur, non
deficit, cui bene velle non desi-
cit. *ibidem.*
Cum aliquid aliquanto tardius
dat Deus, commēdat, non ne-
gat. *Aug. de verb. dom. cap. 1.*
Beneficium exhiberi debet per pie-
tatem, & bonum verbum per
humilitatem. *Grego.*
Non intelligit beneficia diuina,
qui se iuuari adeo tantummo-
do putat. *Lact. lib. 1.*
Verus benefici fructus beneuolen-
tia est. *Bern.*
Beneficio dñj pulchrè sumus crea-
ti, nostra malitia sedati. *Aug.*
gust. lib. 2. Medit.
Id pie, iuste, humaniter fit, quod
sine spe recipiendi fecerit. *idem*
lib. 6.
Qui liberalis, benignusq; est, offi-
cium, nō fructū sequitur. *ibid.*
Benefacit nemo inuitus, etiamsi
bonum est, quod facit. *Ambr.*
Libenter accipiendum est benefi-
cium, quod prosit danti. *Bern.*
Verus beneficis nihil amplius præ-
ter affectum requirit. *idem.*
Verus benefici fructus est, bene-
uolentia. *idem.*
Beneficentia nulla est, ubi cunque
necessitas non est. *Lact. lib. 6.*
Iis maxime laudis est benefacere,
quos nemo sperauit esse factu-
ros. *ibidem.*
Officium non probo, quod grauat
præstātem absque fructu eius,

cui præstatur. *Erasm. in Epist.*
Experientia didici multo esse pe-
riculosius, malis benefacere,
quàm bonis male. *ibid.*
Aut or magnificus pretium ad-
dit suo muneri. *ibid.*
Mirum quàm tenax sit memoria
offense hominibus: & quàm
beneficiorum profunda obli-
uio. *ibidem.*
Libertatem arguendi amittit, &
peccat, qui ab eo accipit, qui
ideo dat, ne corrigatur. *Am.*
sup. Epist. ad Corinth.
Munera excæcant oculos iudicū,
& vim autoritatis inclinant.
ibidem.
Celestis muneris nulla mensura.
Beneficia Dei omnibus horis con-
sideranda sunt. *Chrysoſto. sup.*
Genes. hom. 9.
Beneficiorum Dei memoria magi-
stra est ad vitam. *idem.*
Beneficiorum Dei memoria, suffi-
ciens est, ad virtutū laborem.
idem sup. Genes. Hom. 27.
Non omnia eidem dñj dedere. *E-*
rasm. in Epist.
Officiorum assiduitate hostes con-
ciliandi sunt. *Chrysoſto. sup.*
Genes. Homil. 58.
Benefacere homini, est beneficium
magnum apud Deum deponere.
Chrysoſto. sup. Genes. Ho-
mil. 27.
Benefacta non sunt reuelanda,
nisi cogat necessitas, *idem de*
laud. monach.
Beneficia Deus in nescios collocat
plur

plerunq; idem sup. *Genes. Ho-*
mil. 46.
Beneficium cum simplicitate præ-
standum est. *idem sup. Epist.*
ad Philip. serm. 1.
Beneficij multis Deus etiam inui-
tos afficit, *idem sup. Epist. ad*
Colos. Homil. 10.
Dona Dei, etiam impij habent.
Augustin.
Dona sua differt Deus. vt roge-
tur indulgere. *idem. 3. de mi-*
rab. sac. scrip. cap. 10.
Dona Dei bona nō sunt, nisi Dei
esse consisteamur. *idem cap. 72.*
expof. quarund. dubit.
Dona Dei in nobis reddēda sunt.
idem 10. de Ciuit. Dei. cap. 5.
Donando, nihil perdit Deus. *idē*
lib. 1. Med. cap. 28.
Dona sua non merita nostra co-
ronat in nobis dominus. *idem*
de Grat. & lib. arbit. cap. 7.
Dona Dei que alijs collata sunt
nostra erunt, si non inuidea-
mus. *idem Homil. 16.*
Nemo inuitus benefacit, etiam si
bonum est quod facit. *Augu.*
lib. 1. conf. cap. 11.

Parfimonia.

PARCUS diuitiarū custos in-
felix. *apud Stob.*
Parcus non melior sacrilego. *ibid.*
Parcus ter miser. *ibid.*
Parci parant se cen alie vitæ. *ibi-*
dem.

Sera parsimonia in fundo est. non
enim tātum minimum in imo,
sed pessimum remanet. *Senec.*
Epist. 1.
Non intelligunt homines, quàm
magnum rectigal sit parsimo-
nia. *Cicer. in Parad.*
Res familiaris quæri debet ab his
rebus, à quibus abest turpitu-
do. conseruare autem diligen-
tia & parsimonia, eis dē etiam
rebus auget. *Cicer. 2. Offic.*
Diuitie grandes sunt homini, vi-
uere parce. *Luc. lib. 5.*
Sera parsimonia est, tunc seruare,
cum deficit. *Veg. lib. 2.*
Parcitas Saluis est mater. *Chry-*
soſt. in prop. aduent. domini.

Prodigalitas.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Sumptuositas, incontinentia
pars est. *apud Stob.*
Prodigiorum pecunie, fides sunt.
ibidem.
Qui quod habebat, consumpsit in
que non oportebat, que non
possidet, si contingat, non vt-
tur, in que oportet. *Demosth.*
apud Plut. de Vi. ver.
Prodigi sunt, qui pecunias pro-
fundunt in eas res, quarum me-
moriā aut breuem, aut nul-
lam sunt relicturni omnino. *Ci-*
cer. 2. Offic.
Multi patrimonia sua effuderunt
inconsultè largiendo. *ibidem.*

Parva expensæ sepe factæ consumunt patrimonium. Aristot. Polit. 5.

Non ita claudenda est res familiaris, ut non eam benignitas possit aperire, nec ita referenda est, ut pateat omnibus. sequuntur enim largitionem rapinæ, cum enim dando egere ceperint homines. alienis bonis manum inferre coguntur. nec tanta studia assequuntur eorum quibus dederunt quantam odia eorum quibus ademerint Cicer. 2. Offic.

Cupiditas & Avaritia.

EX GRÆCIS.

C*upiditas diuitiarum vadit in infinitum. Aristot. Polit. 1.*

Avarorum doctrina est: tanti te ipsum putato, quantum habueris. Plur. de Cup. diuit.

Ne cupias, quæ haberi nō possunt. Demetr. Phaler.

Studium pecuniæ est vni ex desiderijs præter naturam. Aristot. Physic. 2.

Avarus non substantiam possidet, sed ab ipsa possidetur. Bion apud Diogen. lib. 4.

Nec à mortuo sermonem, nec ab auaro gratiam expectes. Socr. apud Plat.

Tenaces opum suarum habent cu-

ram, verum ex eis tanquam ex alienis nihil capiunt utilitatis. Bion apud Diog. lib. 4.

Excusatio auaritiæ est, cumulare pro filijs. Apollon. apud Volat.

Causa ignauiæ est luxui inferuisti auaritia, ad proditionem impellens. Demosthe. in Philipp. declam. 3.

Ambitio, & auaritia nullam necessitudinis rationem habet. Demosth. i. Olinth.

Auaritia, vitium est animi, quo turpe lucrum sectamur. Arist. de virt. & vit. diuis.

Auaritiæ species sunt tres, turpis questus, tenacitas, illiberalitas. turpis questus, per quem ditescere querunt videlicet, & lucrum, quam pudorem pluris faciunt. tenacitas autem, per quam sumptui parcunt, & impensæ in re honesta. illiberalitas autem est, per quam expendunt quidem, minutatim tamen, & male, & plus iacturæ faciunt nullo habito o temporis delectu. est autem auaritia plurimi facere pecunias, nec id probum putare, quod questuorum sit, vita mercedaria, & seruilis, & sordida, à munificentia, & liberalitate aliena. Aristot. de vit. & virt. diuis.

Qui suis aliena volunt adijcere, hi sæpius victi sua spe frustrantur. Menand. apud Stobæum.

Acci

Accipere si non esset, nullus esset malus. ibid.

Irrationabilem auaritiam citius consumunt abiectæ res partæ, quam crescentes quotidie immense opes. Euseb. apud Stob.

Auaritia omnis improbitatis est metropolis. Democr. ibid.

Avarus nemo bonus, nec rex, nec liberi esse potest. Herod. ibid.

Auari hydropicis comparandi. Diog. ibid.

Suapte natura vix fruari potest cupiditas, quod si diuitiarum quoque suppeditationem assumpserit, plane sit infans. ibid.

Studium pecuniæ est vnum ex desiderijs præter naturam. Arist. Physic. 2.

EX LATINIS.

P*otius à fortuna impetrem, ut det, quam à me ne petam. Senec. Epist. 15.*

Viri boni auaritas tuta est. idem Epist. 23.

Continere omnia, aliquis potest: omnia habere nemo potest. idem Epist. 63.

Nulli potest secunda contingere vita, qui de re producenda nimis cogitat. Senec. de Paupert.

Temporis tantum honesta auaritia est. idem de Breuit. vit.

Omnia tanquam mortales timeamus: omnia tanquam immortales concupiscimus. ibid.

Tam deest auaro, quod habet,

quam quod non habet. Quint. lib. 8.

Caput est in omni procuratione negotij, ut auaritia tollatur vel minima suspicio. Cicer. 2. Offic.

Cupiditates sunt insatiabiles, quæ non modo singulos homines, sed vniuersas familias euertunt: totam etiam labefactant Rempublicam. ex cupiditatibus odia, dissidia, dissensiones, bella nascuntur, nec hæc se solum foris iactant, nec tantum in alios cæco impetu incurrunt, sed intus etiam animis incluse inter se dissident, atque discordant. Cicer. 2. de Fimib.

Cupiditatis moderatior pudor est. ibidem.

Ea desideramus maxime, quibus abundamus. Cicer. Parad. 1.

Duæ res, quæ maxime impellunt ad maleficium, luxuries, & auaritia sunt. idem 2. Ad Her.

Corrupti sunt, depravatiq; mores admiratione diuitiarum. idem 2. Offic.

Nemo tam firmus habet presidium, quod auaritia non infirmerit, debilitaueritq; idem de Nat. Deor.

Auaritia est opinio vehemens de pecunia. idem 4. Tusc.

Illius morbo, qui permanet in renibus, & inhaeret in visceribus, nec inueteratus euelli potest, nomen est auaritia. ibid.

In quibusdam nec pecuniæ modus est.

est, nec cupiditatis, quas nulla preda unquam improbe parta minuit, sed auget potius, atq; inflammat. idem 2. de Finib.

Auaritia senilis vituperanda est maxime, potest enim quicquid esse absurdius, quam quo minus vitæ restat, eo plus viatici querere Cato maior.

Alienarum rerum hominibus cupiditas, suarum satietas. Plin. Seni. lib. 20.

Si penates, ea ciuitas, id regnum aeterno in gradu facile steterit, ubi minimum virium venere, pecuniæq; cupido sibi veditauerit. Max. lib. 3.

Auaritia latetium indagatrix lucrorum, manifesta preda avidissima vorago, nec habendi fructu felix, & cupiditate querendi miserima. Max. li. 9.

Auaritia animi & corpus efficit. Sallust. in coniur. Catil.

Ira atq; cupiditas, consules pessimi. idem in Bell. Ing.

Pecunia studium paci communi officit. Sallust. de Rep. ord.

Ea inuasit homines, habendi cupiditas, ut possideri magis, quam possidere videantur. Pli. Iun. lib. 9.

Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames? Virgil. 3. Aeneid.

Rape, congere, posside, Relinquendum est. Martial. lib. 8.

Fortuna nimis multis dat, satis nulli. idem lib. 2.

Auarus ipse miseria causa est sua. Pub. Mim.

Auarus, nisi cum moritur, nihil recte facit. idem.

Avaro quid mali optes, nisi ut viuat diu. idem.

In nullum avarus bonus, in se pessimus. idem.

Inopia parua desunt, auaritia multa. idem.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere. idem.

Auaritia & luxuria omnia imperia evertit. Liv. Dec. 4. li. 4.

Animus humanus insatiabilis eo, quod fort una spondet. idem Dec. 1. lib. 3.

Diuitiarum cupido ibi, ubi & versus. Iust. lib. 1.

EX SACRIS.

Minus voluptatibus stimulat, qui non est ubi frequentia voluptatum: & minus auaritia molestias patitur, qui diuitias non videt. Aug. de Sing. cler.

Cupiditas, & auaritia in tantum vnum malum sunt, ut nec auaritia sine cupiditate, nec cupiditas sine auaritia possit inueniri. idem ad quendam comit.

Non est in carendo difficultas, nisi cum fuerit in possidendo cupiditas. idem in lib. Confes.

Insanabilis auaritia est. in libro Sax.

Ubi studium rationis est, cupiditas rationi seruit. ibid.

Liberalitate vitia teguntur, nudantur auaritia. ibid.

Tanto magis adhæret Deo quilibet, quanto minus diligit proprium. idem in Epist.

Non solum avarus est, qui rapit aliena, sed ille avarus est, qui cupide seruat sua. idem in quo. serm.

Auarus antequam lucretur, se ipsum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. ibid.

Auaritia non vitium auari, sed anima peruerse avaritiam avarum derelicta inicitia, qua debuit anteponi auro. idem 12. de Ciuit. Dei.

Cors habet in ventre gulosus, lasciuosus in libidine, cupidus in lucro. idem.

Auari deus, numus est. Ansel. sup. epist. ad Ephes.

Tantum est malum non se continere intra proprios penates, maioribus inhiando, ut propria sepe pereant. Chrysost.

Impossibilia petit, qui cupiditatis terminos inuenire conatur. idem.

Vnusquisque, quod cupit, & veneratur, hoc illi deus est. Hier.

Preccatum auaritia mentem, quam infecerit, ista grauem reddit, ut ad appetenda sublimia attingi non possit. Greg. 14. mor.

Mens auari, quæ prius ex abundantia requiem quaesierat, postea ad custodiam grauius

laborat. idem.
Auarus si potentiorum videt, timet raptorem, si inferiorum, sic sperat furum. idem.

Longa nostra desideria increpat vita breuis, incassum multa portantur, cum iuxta est, quod pergitur. idem.

Cui cupiditas dominari dicitur, subiectus malis omnibus demonstratur. idem. 5. Metam.

Non est morbus cupere, sed cupidum esse. Laet. lib. 6.

Tanta infelix auarus timet, quantum pati timet. Greg.

Multis nomen pauperum, auaritia occasio est. Hier.

Multos facit auaritia inter diuitias indigere: iudicium enim Dei est, ut in eo, quo quis delinquit, puniatur, ut semper indigeat, qui semper indigentiam timet. Petrus Rauen. in quo. Serm.

Bonorum auri aliter inherere non possumus, nisi cupiditatem à nobis, quæ omnium malorum radix, abscindamus. Greg. in homil.

Tria maxime solent homines afficere, opes, voluptates, & honores. de opibus praua: de voluptatibus turpia: de honoribus vana procedunt: nam opes generant cupiditatem & auaritiam: voluptates pariunt gulum, & luxuriam: honores nutriunt superbiam, & iactantiam. Innoc. de vilit. cond. hum.

Mulierum genus avarissimū præsumitur. apud Iurisp.
 Cupiditas ad ea comparanda nobis data est, quæ sunt ad vitæ necessaria. Lact. lib. 6.
 Avari semper pauperes. Aug. 7. de Civit. Dei.
 Cupiditas, male patitiōis fons est. idem de Patient.
 Concupiscimus & quæ habemus, & quæ non habemus. idem in P. salm. 118.
 Avaritia, insatiabilis ebrietas. Chrysof. sup. Gen. homil. 22.
 Avaritia in terra, & mari vagatur. idem sup. Matth. hom. 9.
 Avaritia, canis rabidus est. idem sup. Matth. Homil. 53.
 Avaritia crudeles efficit eos, qui ei serviunt. idem sup. Matth. Homil. 84.
 Avaritia, omnis iniustitiæ fomes est. idem sup. act. Apost. Homil. 26.
 Avaritia turpis mortuus est. Chrysof. hom. 15. sup. Epist. ad Cor.
 Avaritia, dominus morosus est. idem Homil. 8.
 Avaritia, tyrannus crudelis est. idem sup. Epist. ad Corint. Homil. 20.
 Avari animus, sepulchrum est. idem sup. Matth. Hom. 24.
 Avarus cōmunis omnium hostis est. Chryf. sup. Matth. Hom. 82.
 Avarus ubiq; inutilis. ibid.
 Avarus propriam salutem negligit. idem sup. Matth. Homil. 84.

Avarus libentius carnem suam tradit, quàm aurum. idem sup. epist. ad Corint. Homil. 14.
 Avarus ne suis quidē rebus fruitur. ibid.
 Avarus id accidit, quod manna colligentibus. idem sup. Epist. ad Corinth. Hom. 40.
 Avari perpetuò disident. idem sup. Epist. ad Eph. ser. 10.
 Avarus in tenebris vivit. idem sup. Epist. ad Eph. ser. 20.
 Avarus, fur est, & latro. idem sup. Epist. ad Theff. Hom. 11.
 Avari meretricibus sunt peiores. idem sup. Epist. ad Hebr. Homil. 15.
 Avari rectas cogitationes non admittunt. ibid.
 Avarus corpus suū diabolo prestituit. idem sup. epist. ad Hebr. Homil. 15.
 Avarus multa cupiditate ebrius est. ibid.
 Avarus idololatra est. ibid.
 Avarus non est dives. idem sup. Epist. ad Hebr.
 Avaritia, arx malorum omnium. idem sup. Matth. Hom. 67.
 Avari omnem ordinem turbāt. idem sup. Epist. ad Corint. Homil. 37.
 Cupiditas miris modis animū torquet. idem sup. Epist. ad Cor. Homil. 14.
 Cupiditas, & alacritas, contraria sunt. idem sup. Epist. ad Corint. Homil. 19.

EX

Veritas, & affirmatio.

EX GRÆCIS.

Propter veritatem debent sibi philosophi contradicere. Arist. Top. 1.
 Duo sunt opera sapientis, unum est non mentiri de quibus novit: aliud, mentientē posse manifestare. idem Elench. 1.
 Ex falsis sequitur verum, ex veris nil, nisi verū. idem Prior 2.
 Illud, quod est causa, ut alia sint vera, est verissimum. idem Metaph. 2.
 Non oportet tantū verum dicere, sed causam falsi assignare. idē Eth. 7.
 Solutio dubitationis, est inuentio veritatis. ibid.
 Non est conveniens veritatem falsum esse, sed fateri. idem, Num seni sit gerend. resp.
 Simplex veritatis oratio est, nec variariū opus habet interpretationum, iniquus autem sermo egrotans in seipsum medicinum opus habet sapientium. Eurip. in Phœniss.
 Lingua errās interdū vera dicit. Veritatem inquirens, non omnibus modis victoriam quæres, inuenta autem veritate, eris iniunctus. Epictet. apud Stob.
 Veritas principia magna virtutis promovet. Pindarus apud Sto.
 Venit veritas interdum in lucem, non quaesita. Menand. ibid.

Suausissima narrationum veritas est. apud eund.

Mendacium illiberale est, veritas generosa. Apollonius ibid.

Mendacium veritatis opus aliquando est. Hom. ibid.

Tunc rem Deo similem faciunt homines, cum veritatem exercent. Pythag. apud Stob.

Tanto à veritate distat mendacium, quātum auris ab oculo. Thal. apud Stob.

Magis dicimus illum scire rem, qui scit eā affirmatiōe, quam qui scit eam negatiōe. Arist. Metaph. 3.

Cauenda est oratori præsertim in rebus dubijs affirmatio, quæ contentiorem facit auditorem. Demosth. in 1. Olynth.

EX LATINIS.

Patet omnibus veritas, nondum est occupata, qui ante nos fuerunt non domini, sed duces sunt, multum ex illa etiā futuris relictum est. Senec. Epistol. 33.

Veritas in omnem partem sui eadem est, tenue est mendacium, perlucet, si diligenter inspexeris. idem Epist. 80.

Potest nocenti contingere, ut lateat, latenti fides non potest. Senec. Epist. 98.

Supereff, ut ostendamus verum dixisse de futuris, quæ de præteritis non possumus probare
 f
 meu

mentitum. Quint. Declam. 4.
Tantum semper potentiam veritas habuit, ut nullis machinis, aut cuiusquam hominis ingenio, aut arte subverti potuerit, & licet in causa nullum patronum, aut defensorem obtineat, tamen per seipsa defenditur. Cicero in Vatinio.

Multorum improbitate depressa veritas emergit, & innocentia defensione interclusa respirat. idem pro Cluentio.

Est interdum ita perspicua veritas, ut eam infirmare nulla res possit, interdum tamen est adhibenda via veritati, ut eruatur. idem pro Cluentio.

Hominis est proprie veri inquisitionis, atque investigatio. idem in Officio.

Veritas odium parit. idem in Laelii Pueritia, somnus, imprudentia, violentia, insania, eius generis sunt, à quibus sapissime veritas auditur. Cicero in Topicis.

Veritas in praesentia, quibus resistit, offendit. Plinius in Iunio. lib. 3.

Historia non debet egredi veritatem, & honestè factis veritas sufficit. idem lib. 7.

Non bove mactato caelestia numina gaudent, sed quae praestanda est, & sine teste fide. Ovidius in Epistola. 19.

Fidem qui perdidit, perdere ultra nihil potest. Publius in Mimis.

Ego verum amo, verum nolo mihi dicere, mēdacem odi. Plautus.

in Mosto.

Reddite depositum, pietas sua fœdera seruet, Fraus absit, vacuas cedis habete manus. Ovidius. 3. de arte amand.

Nec rumpite fœdera pacis, Nec regnis praeferte fide. Silio in libro 2. Fama, ac fidei damna maiora sunt omni estimatione. Livius in Decade. 1. lib. 3.

Fide abrogata omnis humana societas tollitur. idem lib. 6.

Affirmationem sumit ex homine, quicquid non habet ex veritate. Quintus in Declamatione. 17.

Temerè affirmare de altero, & periculosum propter occultas hominum voluntates, & multiplices naturas. Cicero ad Brutum. Miser, qui se testem contemnit. Seneca in Epistola. 43.

Non ex leuitate testimonium aut si multate causa honestorum hominum providenda est. Cicero pro Silla.

EX SACRIS.

Natura veritatis magistra. Ambrosius in Hexameron. lib. 6.

Fideli est testimonium, quod carissas non habet mentiendi. Hieronymus.

Testimonium vendi non debet. Augustinus in Epistola. 54.

Solus Deus veritatis doctor. Augustinus in libro 6. conf. cap. 6.

Veritas cum inquiritur, arrogantia deponatur. idem.

Veritas tutius auditur, quam predicatur. idem de doctrina Christi. Veritatis non praedicit antiquitas. idem.

Lex omnium artium, ipsa veritas. idem.

Si de veritate sumitur scandalum, vitium permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur. idem de lib. arbitrii.

Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis, et enim aut inimicus reprehensurus est, aut amicus, si inimicus insultat, ferendus est, amicus autem si errat, docendus: si docet, audiendus. idem 2. de Trinitate.

Veritas, & dulcis, & amara est. Augustinus in Epistola. 211.

Veritas propter se, non propter annunciantem diligenda est. idem super Epistolam ad Galatas.

Veritate vinci, bonum est. idem. Veritatem etsi splendor orationis ornent, non tamen facit. idem 2. conf.

Veritatis contemplatio incundissima est. idem de quantitate animi. Qui veritatem occultat, & qui mendacium prodit, uterque reus est, ille quia prodesse non vult: iste, quia nocere desiderat. idem de agone Christi.

Non est idem nolle sequi veritatem, & persequi. Bernartus.

Veritas magis elucet impugnatam. idem in sermone. 99. de tempore.

Turpe est falsitate aliqua posse seduci: veritate autem non posse

reduci. Bernartus in Epistola.

Veritas nihil erubescit, nisi abscondi. Tertullianus. Verum dicere, periculo caret. Nazarianus.

Tantum in te sit veritatis amor, ut quicquid dixeris, iuratum putes. Hieronymus ad Celanum.

Non cretetur audire veritatem, qui fraudulenter interrogat. idem super Ezechielum.

Si propter timorem mortis tacere veritatem, impietas est, quomodo non est maior impietas, propter miserum ventrem, & honoris vanam spem tacere veritatem? idem.

Contra veritatem cognitam dimicare idololatriam superat. Augustinus in Epistola. 48.

Veritas humilibus tantum ostenditur. idem in quaestione ex viroque testis.

Veritas ex fide magis, quam ex ratione percipitur. idem in Epistola. 222.

Veritatis inquisitio peccatis impeditur. idem de verbis religionis. cap. 36.

Nullus suavior animacibus, quam cognitio veritatis. Lactantius in libro 1.

Difficilis est ignorantibus veritas, & facilis scientibus. idem lib. 2.

Magis credunt homines ornatam veritati. ibidem.

Veritas ideo semper inuisa est, quod is qui peccat, vult habere liberum peccandi locum,

nec aliter se putat a voluptate malefactorum securus siui posse, quàm si nemo sit, cui delicta non placeant. idem lib. 5.

Rara inter mortales fides, animique hominum mutabiles. Erasim. Epist.

Veritas laborare solet, vinci non solet. ibid.

Mihi adde inuisa discordia est, vt veritas etiam displiceat seditionosa. ibid.

Veritas perpetua est. August. in Solil.

Veritati vt nunquam fas est aduersari, ita celare expedit in loco. ibid.

Veritas duas habet comites, sapientiam, & constantiam. ibid.

O quanti veritatem querunt, nõ in veritate, sed in vanitate, & quod miserrimum est, in verbis vita lucra mortis negotiantur. Richard. in quod. sermo.

Certus non debet amplius certificari. apud Iuriss.

Certitudo dum modo habeatur, non curetur de modo. ibid.

Veritatis amor, fidus amor est, & custos anime. Bern. sup. Cant. serm. 83.

Veritatis onus leue est. idem in Epist.

Veritas vbique mater est sanctitatis. Chryso. sup. Psalm. 118.

Veritas sole splendidior. idem sermon.

Nemo potest veraciter amicus

esse hominis, nisi fuerit prus ipsius veritatis. August. Epist. sol. 52.

Mendacium.

EX GRÆCIS.

Docentes alios mentiri nõ debent. Arist.

Mentiri, seruire est vitium, & cunctis mortalibus insectandum. Plut. de educ. lib.

Mendax hoc lucratur, vt cum vera dixerit, ei non credatur. Arist. apud Diog. lib. 5.

Mendax ab hoste non differt. Homer. Odys. 9.

Mentiens nemo celat alios multo tempore.

Sape delinquentibus promptissimum est mentiri. Theophrast. apud Stob.

Mendacium de seipso duplex est. ibid.

Mendacium infelix est. ibid.

Mendacium non veterascit.

Mendaces castigandi à pueris. ibidem.

Mendacium, veritatis opus aliquando est. Homer. ibid.

Tantum distat mendacium a veritate, quantum auris ab oculo. Pythag. ibid.

EX LATINIS.

Tenne est mendacium, perlucet, si diligenter inspece-

ris. Senec. Epist. 80.

Mendacium dicere aliquando sapienti concessum est. Quintil. lib. 2.

Aliquando exigit cõmunis utilitas, vt etiam falsa defendantur. ibid.

Magis odimus mendacium, quod simile vero est. idem declam. 11.

Mendacio paratur autoritas. idem declam. 18.

In virum bonum non cadit mentiri emolumentum sui causa. Cic. 3. Offic.

Eminentur saepe homines, in eos, quos oderunt. Cic. pro Rab.

Amor grauis false rei lapsus fidei parit ingentem. Plin. Sen. lib. 22.

Mendacem memorẽ esse oportet.

Vana pro veris saepe valent maxime in bello. Liui. Dec. 4. lib. 4.

Quidam cum nullum crimẽ obijcere possunt, de mendacij magnitudine veritatem captant. Quint. declam. 11.

EX SACRIS.

Qui veritatem occultat, & qui mendacium profert, vterque reus est ille, quia prodesse non vult: iste, quia nocere desiderat. Auf. sup. Epist. ad Corin. 13.

Mendax nõ est, qui falsum dicit, putans se dicere verum. ibid.

Nonnunquam peius est, menda-

cium meditari, quàm loqui. nam loqui plerunq; practione est, meditari vero studiosè prauitatis. Greg. 8. mor. Falsa sunt, quæ falsis congruunt. Lact. lib. 3.

Qui multa mentiuntur, nõ possunt memores esse. Erasim. Epist. Mendacia non diu fallunt. Cypr. Epist. 1.

Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator, autequam mentitus eras, mentiendo efficias, quod vitaueras. idem.

Quicquid figuratè dicitur, aut fit, non est mendacium. Aug. sup. Epist. ad Galat.

Multum interest, quo animo, & de quibus rebus quisque mentiat. idem in Ench.

Mendacium bonis insidiatur. Cypr. lib. 4. Epist.

Mendacium sermionibus, sicut edificium lapidibus fabricatur. Greg. lib. 11. moral.

Omne mendacium iniquitas est, & e contra. idem. 17. mor.

Mentiri non licet, nec pro Dei laude. Aug. Epist. 8.

Mentientis proprium est, aliud in lingua, aliud in pectore habere. idem in Enchir.

Falli minus malum est, quàm mentiri. idem de doct. Christi.

Mendacium improprium est hominis. ibid. lib. 1.

Omne mendacium peccatum est. idem in Enchir.

Mendacia veritate vincenda. idem.

Nullum mendacium laudandum.
idem in Psalm.

Mentienti non est habenda fides.
idem cont. mend.

Mentiri, est animam occidere.
idem cont. lit. Petil.

Mentiri nullo modo licet, verum
occultare aliquando. idem in
Psalm. 5.

Mendacium dubiè proferens non
mentitur, sed qui veritatem,
quam nescit, affirmat. Bern.
sup. Cant. serm. 18.

Mutuum sumere, mendacij prin-
cipium. Basil. in Hexam.

Calumniæ Deus non est capax.
Chrysof. sup. Epist. ad Roman.
serm. 4.

Calumniam inter virum, & vxo-
rem struere, fideles caueant.
idem sup. Epist. ad Ephes. ser-
mo. 20.

Calumniari non potest, qui non
inuidet. idè sup. actus Apost.
Homil. 40.

Decipi, mulierum est. idem sup.
Epist. ad Corinth. Homil. 23.

Mendacia sibi ipsa mentiuntur.
idem sup. Matth. Homil. 39.

Mentiri furantem, necessarium
est. idem ad popul. Antioch.
Homil. 35.

Fiducia, & Fidelitas.

EX GRÆCIS.

Quod nõ credit quis, non mo-
net eum ad timendum, vel

spemandum. Arist. de poet. 2.
Eximia res est lingua, cui fides
adsuerit. Eurip. in Taur.

Qui promerentem laudat, ei rur-
sus fides habetur vituperan-
ti. Plut. de utilit. capiend. de
inim.

Oportet inimicis nec de credibili-
bus fidè habere: amicis autem
etiam incredibilia narranti-
bus credere. Bias, apud Plut. in
conviv. 7. sapient.

Non minus eorum, qui dicunt,
quam de quibus dicitur, mo-
res spectandi sunt. Ages. apud
Plut. in Apophth.

Vnusquisque studiosè curat, ut
ex vita meritis sibi fides ha-
beat. idem.

Credulitas, & Fide- litas.

EX LATINIS.

Vtrunque in vitium est, &
omnibus credere, & nulli.
Senec. Epist. 32.

Homines semper amplius oculis,
quam auribus credunt. idem
Epist. 6.

Sunt plurima vera, sed parum
credibilia. Quint. lib. 4.

Habenda fides est vel in hoc, ut
qui crediderit, speret. idem
lib. 11.

Facinus est facile, vel morti cre-
dere. idem Declam. 8.

Fide carent plurima, priusquam
facta,

fakta, aut visa sunt. Plin. sen.
lib. 7.

Fidem habere dubijs res ardua.
idem in præf.

Libenter homines id, quod vo-
lunt, credunt. Casar, de bell.
Gall.

Nec prudentes suspicari oportet,
sibi parum credi, nec improbis
sere sese timeri. idem de bell.
civil. lib. 2.

Incundum spectaculum, fidus in
aduersis vir. Eurip. in Orest.

Que quisque facile factu pu-
tat, æquo animo accipit. Gel.
lib. 4.

Miseris parua est fides. Sallust. in
conviv. Catil.

Melius omnibus, quam singulis
creditur. Plin. Iun. in Paneg.

Aduersis rebus rarior est fides.
Veg. lib. 3.

Fides maximum vinculum bonis
amicis. Livius. 3. Dec. lib. 4.

Habita fides fidem obligat. idem.
Nisi fide stet resp. opibus non sta-
bit. idem dec. 3. lib. 3.

Nemo ferè credit ei, nisi quem si-
delem putat. ideo perditissimi
est hominis, & amicitiam dis-
soluere, & fallere cum, qui læ-
sus non esset, nisi credidisset.
Cicer. pro Roscio.

Laudanda fiducia, que estimati-
onem sui certo pondere exa-
minat. Max. lib. 3.

Tarda solet magnis rebus inesse
fides. Ouid. Epist. 16.

Scilicet ut fuluum spectatur in

in ignibus aurum:
Tempore sic duro est inspicienda
fides. idem 1. de Trist.

EX SACRIS.

Nemo facere metuit, quod se
bene didicisse confidit. Ve-
get. lib. 1.

Non cuique spiritui credendum
est. Cypr. lib. 4. Epist.

Nihil est, quod in vita fieri pos-
sit, nisi credulitas amè præces-
serit. idem in Symb.

Credendum est melioribus nobis,
de nobis, & non nobis. Greg.
in 1. Reg.

Homnibus ignotis non est passim
credendum. Greg. in reg. 8.

Non est facile de proeecta ætate
credendum, quam & vita præ-
terita defendit, & honorat
vocabulum dignitatis. Hier.
ad Rust.

Fides etiam perfidis præstanda.
Amb. lib. 2. de Offic.

Credulitatis facilitas pessima.
Bern. de consid.

Fiduciã nullam nobis asserre de-
bet lætitia huius seculi. Bern.
in ram. pal. Serm. 49.

Non est facile credendum illud,
quod facile fieri non potest.
apud iuriconsf.

Confidentia magnam habet re-
muneracionem. Chrysof. sup.
Epist. ad Hebr. Homil. 21.

Qui præ se fert odium, protinus
sibi fidem abrogat. etiam in
f 4 causa

cavsa iustissima. Erasmus in Epist.

Hominibus ignotis non est passim credendum. Greg. in regist.

Cura quid expediat, prima est, quam quid sit honestum:

Et cum fortuna statque, caditque fides. Ouid. 2. de Pont.

Manus tollitur in signum fidei commissa. Livius. 1. dec. lib. 4.

Multa nobis visu veniunt, quae relata ignaro fidem perdunt. Apulei.

Opulentos homines, & atatis spatium probatos dignos, quibus creditur, putamus, non recte sortasse, vulgi opinio vix mutari potest. Cicer.

Si quis ob emolumentum cupidius aliquid dicere videtur, de his credere non convenit. Cicer. pro Font.

Vbi quis semel peccarit, ei credere postea, etiamsi per plures deos iuret, non convenit. idem pro Rabir.

Proditio.

EX GRÆCIS.

Infirmare mihi videtur, qui sibi firmam, constantem veramque amicitiam cum eo fore persuasum habebit, qui fratrem prodiderit. Plat. de frat. Alieni fidem habere non debent, qui suorum proditor fuerit. apud Plut. in Apophth.

Proditionem amo, sed proditorem non laudo. ibid.

Insidiator pro hoste habendus. Demosthen. in Philipp. Declam. 3.

Cavere insidias magis necessarium est, quam insidiatores vlcisci. idem. exord. 62.

Fœdera iniuste frangere, impium est, sed hostes fallere, non iustum est modo, & honestum, verum incundum quoque, & lucrosum. apud Plutarch. in apophth.

Prodituri amantur, non qui prodiderunt. apud Stob.

Proditor non fit, homo fugi. ibid.

EX LATINIS.

Vigilandum est semper. multa insidia sunt. Cicer. pro Planco.

Proditio celeri pena vindicanda est. Max. lib. 9.

Falluntur, qui proditionis premium spectant. Curt. lib. 5.

Nullis meritis perfidia mitigari potest. idem lib. 7.

Satius est, insidias subire semel, quam cavere semper. Suet. Tranq. de Julio Cæs.

Maiores dimicatio est cum perfidia, & proditione sociorum, quam cum hostibus. Livius lib. 1. dec. 1.

Semel proditori nulla danda est fides. idem lib. 4. dec. 3.

Nihil aliud superest locorum fraude

de dec

fraude deceptis, quam honesta mortis solatiū ex hostium caede. Curt. lib. 7.

Indici conurbationis premia constituta. Sallust. in Cōiur. Catil.

Non est magis vituperandus proditor patriæ, quam communis utilitatis, aut salutis defensor propter suam utilitatem ac salutem. Cicer. 3. de finib.

EX SACRIS.

Nullus perfidis tutus locus est. Ambr.

Proditorem non amat princeps, etiamsi dignum fraude putat, qui proditus est. Erasmus in Epist.

Vbi nullæ sunt insidia, virtus vera vincit. ibid.

Frequentius conuentionum quæque simulatio, quam arma nocuerunt. Veg. lib. 2.

Amicitia.

EX GRÆCIS.

Prestat ridiculus amicus, quam grauis inimicus. Plutarch. de pulch.

Nisi uterque amat, neuter amicus. idem de amic.

Amici ductu Dei sunt. ibid.

Amicitia melior est diuitiis, & nullus honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam autem sic. Aristotel.

Topic. 8.

Domini ad seruum non est amicitia secundum quod seruus, sed secundum quod homo. quia ut seruus est ei dissimilis: ut homo autem est ei similis. Arist. Eth. 8.

In quibus nihil est commune, nec etiam amicitia; nec iustitia. ibidem.

Nullus eligeret viuere sine amicis, habens omnia bona. ibid.

Proprium, & maius amicorum est conuiuere. ibidem.

Amicus se debet habere ad amicum tanquam ad seipsum, quia amicus est alter ipse. idem. Eth. 4.

Benevolentia non est amicitia, sed principium amicitiae. vnde ex benevolentia causatur amicitia. ibid.

Prauus nihil amicum habet, nec ad seipsum, nec ad alium. Arist. ibid.

Nullus tantum contristatur, & leditur propter malum illatum ab inimicis, quantum tristatur malo illato ab amicis. idem de Poët. 2.

Non possumus aliquo uti amico, & adulate. Plut. de præcept. conuib.

Amicus homo est animal facile natura deprauabilis. Plat. apud Plutarch. de tranquill. anim.

Filius sicut in substantia derelicta, ita in paterna amicitia

f s succed

succedere debet. Socrat. apud eund. de vitand. vsur.
 Graue est tunc sentire, qui non sunt amici, cum amicis opus est. idem de amic. & adul.
 It numum, sic amicum oportet habere nempe probatum, antequam eo sit opus. ibid.
 Non afflicto tantum dulce est vultum intueri viri beneuolentis, verum in vtraque fortuna praesto est amicitia, non minus voluptatē, & gratiam addens bonis, quam malis molestiam adimens, & desperationem. Plut. ibid.
 Morum, & studiorum similitudo conciliatrix amicitiae est. ibid.
 Libertas loquendi propria amicitiae. ibidem.
 Qui verus est amicus, is nec imitatur omnia, sed optima tantum. ibidem.
 Officium, quod proficitur ab amico, ceu viuum quoddam animal, vires maxime proprias in intimis habet. nihil autem accedit ostentationis, quin saepe numero sit, vt quemadmodum fidus medicus aegroti vesicante sanat, sic amicus profit vel cōgrediens, vel discedens, negotium illius amico aegrotante curans. ibidem.
 Ad salutem opus est vel bonis amicis, vel acerbis inimicis. Diogen. apud Plut. de amicis. & adul.

Amicis vsque ad aras vtendum est. idem de vit. verec.
 Praclarum aestima virū, cui conlingit vel amici vmbra. Menand. apud Plut. de amic. & adulat.
 Incōstantia fastidit amicos. ibi.
 Amicitia sanctum nomen est. ibidem.
 Primum ad deligendos amicos in dicio est opus. deinde voluptate in cōuersando simul, postremo vt sui sint si illorum indigeamus, opera. ibidem.
 Molestā est in multis diffusā amicitia. ibidem.
 Vicisitudo beneficiorum in amicitia necessaria est. ibid.
 Odia soluenda sunt, non autem amicitia. ibid.
 Acrior in nocendo est malignitas, quam in iuuando amicorum dilectio. ibid.
 Quidam temere amicorum causa pereunt.
 Amicitia nihil recipit, nisi sit simile. eadem enim velle, eadem sentire, ac fati, eisque affici, ea demum firma amicitia est. ibidem.
 Amicus gaudet bonis, & condoleat tristibus amici sui. Arist. Rhet. 2.
 Amicorum absentium, & presentium aequē memores esse debemus. Thal. apud Diog. lib. 1.
 Diu deliberatos amicos elige, eosque vno affectu, non vno habeas merito. Bias. ibid.

Amicos

Amicos sequere, quos non pudeat elegerisse. ibid.
 Amici vitam, tuam puta gloriam. ibidem.
 Amicus vna anima est in duobus corporibus habitans. Aristot. apud Diog. lib. 5.
 Tales erga amicos esse debemus, quales illos erga nos esse optamus. ibid.
 Amici multi, amicus nemo, ibidem.
 Amicitia, aequitas est reciproca beneuolentiae. ibid.
 Amici secundū in rebus aduocati adsint: in calamitatibus autem sua sponte, atque inuocati. Demosth. ibid.
 Mediocres oportet amicitias esse mortalibus, & ad intimam medullam animae solubiles verō amores esse animi. Eurip. in Hippolyt.
 Praestantiores cum liceat amicos eligere, deteriores ne capias. idē in Heracl.
 Desiderium quoddam amicis est, amicorum cognoscere mala. idem in Helen.
 Nullus malus genius amicis ab amicis. idem in Heracl.
 Amicitiae, & inimicitiae mortaliū non sunt immortales: humana consilia reguntur temporibus, mutantur vtilitatibus. ibidem.
 Opta periculū non facere ex amicis. Hesiod. apud Stob.
 Beneuolentia non est amicitia, sed

principium amicitiae. vnde ex diuina beneuolentia causatur amicitia. Arist. Eth. 9.

EX LATINIS.

OMnia cum amico delibera, sed de ipso prius, post amicitiam credendum est, ante amicitiam iudicandum. Senec. Epist. 3.
 Inter bonos vtros, ac Deum amicitia est conciliante virtute. amicitiam dico: imō necessitudo, & similitudo. ibidem.
 Constat illi licet fides, & beneuolentia, tranquillitati tamen inimicus est: comes perturbatus, & omnia gemens: tristis itaque amicitia veta. de Tranqu. anim.
 Vbi amici ibi, opes. Quint. lib. 5.
 Nullas ego facilius perire crediderim, quam corporis charitates. idem Declam. 2.
 Naud scio, an excepta scientia, quicquam sit homini a dijs immortalibus datum amicitia melius. Cicer. in Lelio.
 Nihil est tam naturae aptum, tam conueniens ad secundas, & aduersas res, quam amicitia. ibidem.
 Qui amicum intuetur, tanquam exemplar aliquod intuetur sui. quocirca & absentes adfunt, & egentes abundant, & imbecilles valent, & quod dictu difficilius, mortui viuunt.

nunt. *ibidem.*

Serpi nescio quomodo per omnem vitam amicitia, nec ullam atatis degenda rationem patitur esse expertem sui, ut vel si, qui se totos tradiderunt voluptati, sine amicitia vitam esse nullam sentiant, si modo velint aliqua ex parte liberallyter vivere. *ibid.*

Quia non possumus per nos omnia agere, (alius enim in alia re est magis utilis) idcirco amicitia comparantur, ut commune commodum mutuis officiis gubernetur. Cicer. pro Rose.

Ea est iucundissima amicitia, quam similitudo morum coniunxit. *ibid.* 2. *Offic.*

Est in amicitia necessarium, ut alter nihilo sese plus, quam alterum diligat, quod si tantillum inter sit, iam amicitia nomen occiderit: cuius est ea vis, ut simulac sibi aliquis, quam alteri maluerit, nulla sit. Cicer. de leg. 1.

Vetus est lex iustae, veraeque amicitiae, ut idem amici semper velint, nec est ullum amicitiae certius vinculum, quam consensus, & societas consiliorum, & voluntatum. *ibid.* pro Plan.

In confirmata amicitia, & perfecta fide commemoratio benosiorum superuacua est. *ibid.*

Perditissimi est hominis, amici-

tiam dissolvere, & fallere eum, qui lasus non esset, nisi credidisset. *ibid.* pro Rose.

Qui fortunis alicuius inducti, amicitiam eius secuti sunt, & simul atque fortuna elapsa est, deuolant omnes. cum enim receperit res ea, quae fuit consuetudinis causa, nihil superest, quare possint in amicitia retineri. *ibid.* 4. ad Herennium.

Literas ad se ab amico missas, offensione aliqua interposita in medium proferre, palamque recitare, nihil est aliud, quam tollere à vita societatem, tollere amicorum colloquia absentium. multa enim solent loca esse in Epistolis, quae prolata si sint, inepta esse videantur, & multa, seria, quae tamen nullo modo diuulganda. *ibid.* Philipp.

Sic in amicitia versari debemus, tanquam meminimus eam ad grauissimas iniurias posse conuerti. *Max. lib. 7.*

In hoc errore versatur, vel prudentissimus quisque, quod plures suos, quam sunt, arbitrat. Plinius Iunior. libro 3.

Amicus certus in re incerta certatur. Cicer. in Lelio.

Si amicitiam ad usum referamus nostrum, non ad illius commodum, quem diligimus, non erit ista amicitia, sed mercatur

catura quadam utilitatis suarum. *ibid.* 2. De nat. deorum. Me ipsum oportet amare, non mea, si veri amici futuri sumus. *ibid.* 2. De finib.

Amicitia non sub dubia utilitatis ratione effici solet, sed ipsa ex se oritur, & sua sponte nascitur. *ibid.*
Est honestius de amicorum pecunia laborare, quam de sua. *ibid.* ad Brut.

In omnibus nouis coniunctionibus interest, qualis primus adiutus sit, & qua commendatione quasi amicitiae fores aperiatur.

Cum in amicitia quae honesta non sunt, postulatur, religio, & fides proponatur amicitiae. *ibid.* 3. *Offic.*

Inimicitias, quae nimis delectant, & minus probantur, magis decere sentiunt sapientes sensim desinere, quam repente praedicere: cauendum erit igitur, ne non solum amicitiae depositae, sed inimicitiae etiam susceptae videantur, nihil enim est turpius, quam cum eo bellum gerere, qui cum familiariter vixeris. *ibid.* 2. *Offic.*

Vna ista sit cautio, atque prouisio in amicitia, ut ne nimis cito diligere incipiamus, neue indignos: digni autem sunt amicitiae, quibus in ipsis inest causa, cur diligantur. *ibid.* in Lelio.
Amicitiae vinculum nulla ex parte sanguinis viribus inferius.

Max. lib. 4.

Amici noui veteribus non sunt anteponendi. Cicer. in Lelio.

Est quatenus amicitiae dari venia potest. Gel. lib. 1.

Cum in rebus aut paribus, aut non longe secus, utilitas amici, & honestas nostra consistit, honestas procul dubio praeponderat. *ibid.*

Amici fide parantur. Sullust. de coniur. Catil.

Apud amicos aequè grata debet esse simplicitas dissentientis, quam probantis auctoritas. Plin. Iun. lib. 2.

Multos amicos habere, multis gloriosum, reprehensioni nemini fuit. *ibid.* lib. 4.

Firmissima est inter pares amicitia, & pares videntur, qui non fecerunt inter se periculum virium. Curt. lib. 7.

Quos viceris, caue tibi amicos esse credas. *ibid.*

Amici vitia si feras, facis tua. Publ. Mim.

Si vitare velis acerba quadam, & tristes animi cauere morsus, nulli te facias nimis sodalem. gaudebis minus, & minus dolebis. Mart. lib. 12.

Illud amicitiae quondam venerabile nomen

Prostat, & in questu pro metrice sedet. Ouid. 2. de Pont.

Ita crede amico, ut ne sit inimico locus. Publ. Mim.

Amicos res optima parant, aduersa

nerse probant idem.
 Ne quid expectes amicos, quod tu
 agere possis. Ennius apud Gel.
 Si vita præstes omnia secunda,
 amicus otiosa res est. Quint.
 declam. 16.
 Mihi defunctorum amicorum co-
 gitatio dulcis est, habui enim
 illos tãquam amissurus, ami-
 si tanquam habeam. Senec.
 Epist. 63.
 Tibi potius, quàm cuius sis ami-
 cus. Idem epist. 9.

EX SACRIS.

Amicitia in malo esse non po-
 test. Aug. ad Confes.
 Amicitia pauperum certior, quàm
 diuitum. idem lib. 1. de Amic.
 Amicus, anima dimidium. idem
 3. Confes.
 Amicus, vita medicamentum.
 idem lib. 6. de Ciuit. Dei.
 Amicitia, quæ desinere potuit,
 nunquam fuit vera. idem.
 Solus est, qui sine amico est. idem
 lib. 6. de Ciuit. Dei.
 Amicus est similis medico, medi-
 cus non amat egrotum, si non
 odit egritudinem, ut egrotum
 liberet, febrem persequitur:
 nolite amare vitia amicorum,
 qui amatis amicos vestros.
 Aug. in quo. serm.
 Amicitia venenum, suspicio.
 idem.
 Amico laudanti credendum non
 est, sicut nec inimico detra-

henti idem.
 Amicitia eterna est, si vera est.
 idem.
 Amicitia nescit superbiam. Am-
 brof. 3. de Offic.
 Nullius repudianda amicitia est
 sese ingreneris ad amicitiam co-
 pulandam, non ut statim reci-
 piatur, sed ut recipiendus opte-
 tur, atque ita tractetur, ut reci-
 pi possit: illum enim in ami-
 citiam recipere debemus, cui om-
 nia nostra consilia refundere
 audeamus. Aug. 8. que est.

Non omnis, qui parci amicus est,
 nec omnis, qui verberat, inimicus:
 melius est enim cum seve-
 ritate diligere, quàm cum le-
 uitate decipere. idem 9. Con-
 fessionum.

Virtus est amicitia, non qua stultus.
 Amb. 3. de Off.

Si quid vitij in amico cognou-
 ris, corripe occultè, si non audie-
 rit, corripe palam, errant è ami-
 cum corripere, incorrigentè de-
 sere. ibid.

Habet vera amicitia nonnunquã
 obiurgationem, adulationem
 nunquam. Bern. Epist. 22.

De amicitia omnis tollenda est
 suspicio, & sic cum amico tan-
 quam cum altero est loquen-
 dum. Hier. in Epist.

Amicitia amoris est vinculum.
 Chrysost. in dist. Ioann. Vos
 amic. mei.

Amicitia parem aut facit, aut
 accipit, ubi inæqualitas, aut
 alterius

alterius eminentia, aut alte-
 rius subiectio, ibi non tam ami-
 citia, quàm adulatio est, unde
 & alibi legitur: sit amicus,
 eadem anima: & lyricus pro-
 amico precans inquit: anime
 dimidium mea. Hierony. sup.
 Matth.

Philosophus sic inter hostes viu-
 dum censuit, tanquam inter a-
 micos ac inter amicos, ac si in
 medijs hostibus viueretur. Chr.
 in Policr. lib. 3.

Vbi amicitia permanet, nihil fa-
 cile creditur, nihil facile reci-
 pitur, quod disidium possit
 operari. idem sup. Matth.

Ut rara supellectile, ita bonis a-
 micis vtendum est. Erasmi in
 Epist.

Plusquam atrox iniuria sit oportet,
 quæ amicitiam dirimat.
 ibidem.

Synceris amicis vtere, fictis abu-
 tere. ibid.

Grave malum, quod insigitur be-
 ne merenti: grauius, quod bene
 merito, grauissimum, quod ve-
 nit ab amico. ibid.

Gravius me ledunt amici supra
 modum laudantes, quàm ini-
 mici detrahentes. ibid.

Nonnunquam accidit, ut inter
 amicos aliqua redargutionis
 nutrita discordia, maiorem
 postea charitatem parturiat,
 ut pote cum corriguntur ea,
 quæ in amico displicere vi-
 dentur. Isidor. lib. 3. de Summo

bono.
 Noue dignitates veteres solent
 amicitias immutare. Cassiod.
 in quad. epist.
 Amicitia ratio est certior, quan-
 to vetustior: quia facile mu-
 tari non potest, quod per lon-
 ga secula custoditur. ibid.
 Vera amicitia tantum inter bo-
 nos oritur, inter meliores pro-
 suit, inter optimos consumma-
 tur. ibid.

Quatuor sunt vitia, quibus præ-
 clarus honor amicitie sapius
 obfuscat, scilicet iracundia,
 instabilitas, suspicio atque gar-
 rulusitas. ibid.

Tantum diligo inimicum, qui mi-
 hi nihil facit mali, quantum
 amicum, qui mihi nihil facit
 boni. ibid.

Amicitia præsumitur inter om-
 nes, nõ autem inimicitia. apud
 Iuriscensul.

Amicus interueni potest accusare
 de iniuria illata amico suo:
 quia ipsius iniuria dicitur.
 ibidem.

Amicus, anima custos dicitur.
 Greg. 27. mor.

Amicitia rerum omnium est vin-
 culum. August. de fide rerum
 inuis.

Nulla est peccati excusatio, si
 amici causa peccaueris. idem de
 Amic. cap. 7.

Solem è mundo tollunt, qui tol-
 lunt amicitiam. ibid.

Nihil sic probat amicum: sicut
 amici

amici oneris portatio. *Aug. in lib. 83. quast. cap. 7.*

Amicitia vera, murus est. Chrysof. sup. act. Apostolor. Homil. 41.

Deo familiaris, est donum maximum. idem sup. *Epist. ad Philip. serm. 5.*

Benevolentia fecit, ut amici vulnere, quam inimici oscula, utiliora sint. *Amb. 1. de Off.*

Inimicitia.

EX GRÆCIS.

Velle eas inimicitias tollere, quibus etiam amicus sit periturus, immanis est nimirum, & admodum feri. *Plut. de Polit.*

Nullus civis pro inimico habendus, nisi is civitati & Reipub. hostis sit. *ibid.*

Prudentis viri est, etiam ex inimicis utilitatem capere. *Xenoph. apud Plut. de Utilit. cap. ab inim.*

Hoc peculiare habet malitia, ut magis vereatur inimicos, quam amicos. *ibid.*

Optima inimici vindicta est, te honestum præstare, ac virum bonum. *ibid.*

Quoniam hinc temporibus ad liberè loquendum penè vocem amicitia loquax est autem assentatio, admonitio muta, superest, ut ab inimicis ve-

rum audiamus. *ibid.*

Pleraq; magis intelligit inimicus, quam amicus. *ibid.*

Cela inimicos calamitatem, ne gaudeant. *Demetr. Phaler.*

Maximus cumulus pernicitatis est, optimis viris inimicum esse. *Plut. De odio & inuid.*

Solicite observandi inimici, primi enim peccata sentiunt. *Amis. apud Laër. lib. 6.*

Ea ratione conuersandum, ut ex inimicis amicos: non autem ex amicis inimicos faciamus. *Eyt. apud Laër. lib. 8.*

Res grauis inimicitia, & ignominiosus habens reconciliatio. *Eurip. in Phœniss.*

Sapientibus optandū est, cum sapientibus inimicitiam habere non autem cum stultis. idem in *Heracl.*

Firma permanēt similitates, quas metus, & odium continet. *Demosth. in. 1. Olinth.*

Priuate & inimicitia multa in publicis negotijs corrigunt. *apud Stob.*

Quomodo civitates, quas si nitimus hostis sobrietatem, & vigilantiam docuit, & leges observant diligentius, & rectius administrant Rempublicam, quos hic inimicitia compulit, ut in vita sobrii sint, & vigilantantes, paulatim & non sentientes ducuntur in consuetudinem non peccandi, morsq; componēdi, si modo paululum adiuue-

adiuenerit ratio. *Plut. de utilit. capiend. ab inimic.*

EX LATINIS.

Omnes habere amicos, operosum est, satis est inimicos non habere. *Sen. Epist. 13.*

Similitates in his desinat, in quibus nascuntur. *Quint. Decl. 9.*

Tacita inimicitia magis tuende sunt, quam indicta, & aperta. *Cicer. in Verr.*

Inimicitia mortales, amicitia immortales esse debent. *Erasm. in Epist.*

Inimicitia priuate aliquādo reipub. profunt. *Sal. in bell. Ing.*

Cum inimico nemo cito in gratiā redit. *Pub. Mim.*

Nulla pestis efficacior, quam familiaris inimicus. *ibid.*

Inimicus diffidens, nunquam pateris incommodum. *Pub. Mim.*

Sermonem inimici nunquam putes amicum. *idem.*

Amicitia, & inimicitia mortaliū non sunt immortales, humana consilia reguntur temporibus: mutantur ratione utilitatis. *idem.*

Frustra eos appellamus, quorum auris, atq; animus à nobis abhorret. *Cic. ad Quint. frat.*

EX SACRIS.

Inimicitia vitanda cautissimè: ferenda æquissimè: finiēda

citissimè. *Aug. lib. 2. de ordi. cap. 8.*

Sicut nec inimico detrahenti, ita nec amico laudanti credendum est. idem *lib. 3. cont. lit. Petil.*

Sicut adulantes amici peruertunt, sic litigantes inimici plerunq; cerrigunt. idem *lib. 9. confes.*

Humana mens omnem, quem inimicum tolerat, etiam inimicū, & impium iudicat. *Gregor. in mor.*

Inimicitia subeunda plerūq; pro amici innocentia. *Ambros. de virg. lib. 1.*

Inimici bonis in usum bonū dantur. *Aug. in quest. sup. Iud. Letificat nos quandoq; inimicorū ruina. Greg. 22. mor.*

Homo, omnem inimicum quem tolerat, inimicum iudicat. *ibi.*

Frustra exteriores inimicos vincimus, si exterioribus parci-mus. idem *lib. 30. mor.*

Inimicos diligere, & eis bene facere, summa est elemosyna. *Aug. in Enchir.*

Inimicus, ut homo, diligendus. idē *lib. 1. de serm. domin. in monte.*

Inimicus ita diligatur, ut diuina illum iustitia non displiceat. idem in *Psal.*

Inimici diligendi, sed cauendi. *Chrysof. serm.*

Inimici famosis nominibus nō appellandi: sunt. idem de *David. & Saul.*

Inimicitiarum vincula ante solis
occasum sunt soluenda. idē sup.
Matth. Hom. 16.

Inimicitia alia vitia generant ex
se. idem sup. Matth. Hom. 31.

Vide plura in titulo de
odio, & hostibus.

Societas, & con-
uersatio.

EX GRÆCIS.

Prauus socius est, qui impedit
commune bonum. Arist.
Topic.

Omnis societas est facta causa ali-
cuius boni. idem Polit. 1.

Ne cuius iniurias dexteram. Py-
thag. apud Plut.

Repellere socios, inuidiosum est.
Eripp. in Rhēf.

Ea societatis conditio est, vt bella
communi consilio suscipiantur,
& deponantur. Demosthen. 1.
Olynth.

Qui socij periclitantibus non suc-
currit, facillimē deserit. ibi.

Sociorum alienatio est, veluti mē-
bri a corpore alienatio. ibid.

Qui ab alijs impulsus bella susci-
piunt, infirmi socij sunt, & ad
tempus in ea manent. ibid.

Non debet homo sane mentis ubi-
cunq; conuersari. Aristotel.
Oeconom. lib.

Si claudo vicinus ambulaueris,

& ipse claudus ambulare di-
sces. Plut. de lib. educ.

Ea ratione conuersandum, vt ex
inimicis amicos, non ex amicis
inimicos faciamus. Pythag. a-
pud Diog. lib. 8.

Hominem qui cum conuerseris, tri-
bus modis considera: nempe, ut
præstantiorem te, aut inferio-
rem, aut æqualem, præstantiorem
quidem auscultare, & obtepe-
rare conuenit: inferiorem per-
suadere modestè: æquali autem
conscire, hoc sanè modo nun-
quam in contentione incidet.
Epictet. apud Stob.

Omnis virtus vrita plus est, quæ
multiplicata. Arist. de causis

EX LATINIS.

Nulla res magis honesta in-
duit, dubiosq; & in pro-
num inclinatos reuocat ad
victum, quam honorum virorum
conuersatio, paulatim enim do-
scēdit in pectora, & vim pro-
cepti obtinet, frequenter audi-
ri, frequenter aspici, occursum
mehercule sapientum iuuat, &
est aliquid, quod ex magno vi-
ro vel tacente proficias. Senec.
Epist. 25.

Amicitia consuetudines, & vi-
cinitatis, quid habeant volun-
ptatis, carendo magis intelligi-
mus, quam fruendo. Cicer. ad
Quirit.

Nulli sunt ad perdendum homini
magis

magis instructi, quam qui cum
eo familiariter vixerunt. Eras.
in Epist.

Assidua conuersatio magnos ho-
mines minus verendos facit.
Liuus 4. Dec. lib. 1.

Sic cum inferiore viuas, quem-
admodum tecum superiorem
velis. Senec. Epist. 47.

Omnis ratio, & institutio vite
adimitia hominum deside-
rat, in primisque vt habeas,
quibuscum familiares sermo-
nes conferre possis. Cicer. 1. Off.
Socij putandi sunt, quos inter res
communicata est. idem 5. act.
in Verrem.

In rebus minimis socium fallere
turpissimū est, propterea quod
se putat auxilium sibi adiun-
xisse, qui cum altero rem com-
municauerit. idem pro Roscio.
Æquē perfidiosum, & nefarium
est, vitam frangere, quæ conti-
nent fidem, & pupillum frau-
dare, qui in tutelam peruenit,
& socium fallere, qui se in ne-
gotio adiunxit. ibid.

Tecti ad alios esse possumus, socij
verò cauere, qui passimus quæ
etiam si metuimus, eius officij
violamus. ibid.

Nullius boni sine socio incunda
possessio est. Sen. Epist. 6.

Luimica est multorum conuersa-
tio: nemo nō nobis aliquod vi-
tium aut cōodat, aut impru-
mit, utiq; quo maior est popu-
lus, cum quo conuersamur, hoc

periculi plus est, nūquā mores,
quos effero, refero, auarior
redeo, ambitiosior, imō verò
crudelior, et inhumanior, quia
inter homines sui, vtrunq; au-
tem deuitandū est, ne vel simi-
lis malis fias, quia multi sunt:
nēve inimicus multus, quia dis-
similes sunt. Senec. Epist. 7.

Recede in te ipsum, quantum potes,
cum his versare, qui te meliorē
facturi sunt: illos admitte,
quos tu facere potes meliores:
mutuō ista fiunt, & homines
dum docent, discunt. ibid.

EX SACRIS.

Ipsi quoq; homini duplices ma-
nus, socias aures, oculos ge-
minos Deus tribuit, vt robu-
stius perageretur officij, quod
duorum fuerat societate com-
plendum. Cassiod. 3. Epist.

Qui socij laboris, & participes
mercedis sint. Bern.

Pauca est societas, in qua nō sint
prauī homines inter bonos. Gre-
gor. in regist.

Societas malorum incorregibilis
fugienda est. idem sup. Execl.
Homil. 9.

Societas mala, res cōtagiosa. Au-
gust. lib. 2. confes.

Multa simul profunt, quæ singula
non iuuant, apud Iurisp.

Dexteras dare, societatis est. Au-
gust. sup. Epist. ad Gal. cap. 2.

Qui malorum contagio non cor-
g 2 rum

rumpitur, is insigniter bonus sit oportet. *Erasm. in Epist.*
 Non sunt alienandi, quos possis leuiter reuocare. *ibid.*
 Sublenatio est laboris, uisitatio collaborantis. *Greg.*
 Sancta cōuersatio confundit inimicū, adificat, proximat, glorificat Deum. *Isid. 2. Soliloq.*
 Qui cum sapientibus congregitur, sapiens est. *Amb.*
 Ex conuersatione aequali nascitur contemptus. *apud Iurisp.*
 Conuersatio mala facit suspectum præsumi. *ibid.*
 Conuersatio obligat ad mores. *ibi.*
 Conuersationis bonae uir celestia amat, terrena despicit. *Greg. in 1. Reg.*
 Cōuersatio bona de præterito presumere facit melius de futuro. *idem Epist. 2.*
 Sunt quædam, quæ in familiarium conuersatione corrigi nequeunt sine culpa corrigentis. *idem 22. mor.*
 Res eximij præmij est, inter malos laudabiliter conuersari. *Greg. 1. mor.*
 Corruptunt bonos mores cōfabulationes pessima. *Hier. ad Nep.*
 Conuersationis aliena sumus curiosi exploratores, aut indices temerarij. *Bern. sup. Cant. sermo. 45.*
 Conuersari sic debet Christi minister, ut ex moribus exterioribus cōpositiones interiores excutiantur. *idem de trip. iud.*

In initio cōuersationis nulla uirtus magis necessaria, quam simplicitas humilis, & grauitas uerecūda. *Bern. in Epiph. Domini. serm. 4.*
 Nihil firmitus ad tuendam rem. pub. concordia collegio.
 Fœdera nobiscum inuit Deus humano more. *Chrysost. sup. Gen. Hom. 36.*
 Cōuersatio optima Deū letificat. *idē sup. Epist. ad Heb. Hom. 25.*
 Cōsiderati debent se inuicē defendere, nisi in bello iniusto. *apud Iuriscōs.*

Vide plura in titulo de Amicitia.

Discordia.

EX GRÆCIS.

Nihil ciuitati perniciosius, quam diuisio, ut nihil melius, quam unio. *Plat. de repub.*
 Populares homines discordant propter inæqualitatē possessionum, generosi autē propter inæqualitatē honorum. *Arist. Polit. 2.*
 Minores, ut fiant æquales, seditionē faciunt, æquales uerō, ut fiant maiores. *Arist. Polit. 5.*
 Nobilitas generis, et diuitia principia sunt & fontes seditionū. *ibid.*
 Omnis diuersitas uidetur facere diuisionem. *ibid.*

EX

DISCORDIA. EX LATINIS.

Discordia duas ex una ciuitates facit. *Liuius lib. 6. Deca. 1.*
 Merces seditionis proposita seditionem protinus excitat. *ibid.*
 Inter hostes discordia serere causas, sapientis est ducis. *Veg. lib. 3.*
 Nulla quamuis sit minima natio cito potest ab aduersarijs deleri, nisi proprijs similitudinibus seipsam consecerit. *ibid.*
 Civile odium ad inimicorum perniciem præceptum est, ad utilitatem suæ defensionis incautum. *ibidem.*
 Discordia atque seditio omnia opportuniora facit insidiantibus. *Liuius Decad. 4. lib. 4.*
 Nihil occultum in intestina discordia esse potest. *idem lib. 10. decad. 4.*
 Principium discordiæ est, aliquid commune tuum facere. *Senec. in prouerb.*
 Concordia res parua crescit, discordia maxima dilabuntur. *Sallust.*

EX SACRIS.

Nulla spatia possunt satis esse discordibus pacificis etiam angusta abundat. dissonis moribus etiam spatiosa arctantur. *Amb. de Patriarcha.*
 Mihi adeo inuisa discordia est, ut

ueritas etiam displiceat seditiosa. *Erasm. in Epist.*
 Dissensiones nunquā debent amari. sed aliquando aut charitatem probant, aut à charitate nascuntur. *Aug. Epist. 87.*
 Discordia est aliquorum diuersio, quos prius amoris uinculū colligauit. *Isid. Etym.*
 Summpere iurgia fuge. nam contra parem contendere, anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum. maxime autem contra saturum contentionem inire. *Cassiod. sup. Psal. Munus non recipitur, nisi prius discordia repellatur ab animo. Greg. 1. sup. Exech.*
 Discordia aditum dispendij potius habet, quam utilitatis. *idem in regist.*
 In seditionibus plus ualet, quod uolentia cogit, quam quod præcipit uerecundia. *in Hist. sax.*
 In discordia nemo benedicit dominum. *Aug. sup. P. salm.*

Vide plura in bello, & inimicitia, & odio.

Pax.

EX GRÆCIS, ET LATINIS.

Nihil perniciosius ciuitati, quam diuisio, ut nihil melius, quam unio. *Plat. de rep.*

EX SACRIS.

Pax diutius retineri non potest, quam finitimi populi patiuntur. Demosth.

Nunquā imperator ita pati credat, ut non se prepararet bello. Veg.

Pax est tranquilla libertas. Cicero. Philipp. 2.

Dulce est nomen pacis. res verò ipsa tum iucunda, tum salutaris. idem Philipp. 3.

Pax est repudianda, si sub eius nomine latet bellum. ibid.

Leges, aut iudicia esse non possunt pace sublata. Cicero. Philipp. 8.

Hoc vni est tempus de pace agendi, dum sibi uterque confidit, & pares ambo videntur. Cæsar. de bello Ciuil. lib. 3.

Bellum pacis est causa. Sallust. ad pleb.

Pax diversis in mentibus esse non potest. Sallust. de bell. Ing.

Pax optima rerum, quas homini nouisse datū est: pax via triumphis

Innumcris melior: pax custodire salutem,

Et ciues equare potens. Silius Ital. lib. 11.

Qui desiderat pacem, preparat bellum. Veg. lib. 2.

Pacem volunt etiam qui vincere possunt. Linius libro 1. Dec. 3.

Melior est, tutior pax, quam sperata victoria. Linius lib. 10. Decad. 3.

Nemo vires suas in pace cognoscit. si enim bella desunt, virtutum experientia non profunt. Nazanz. in Apolog.

Mellem pacem aliquantum iniquam, quam bellum acquisitum. Erasim. in Epist.

Non potest esse diuturna pax absque morum corruptione, nisi prudentibus viris resp. gubernetur. ibid.

Melior est talis pugna, quæ Deo proximum facit, quam pax illa, quæ separat à Deo. ibid.

Non timeas contra charitatem esse, si vnus scandalum multarum pace compensaueris: melius est enim, ut pereat vnus, quam vnitas. Bern. in Epist.

Pax vera est, concordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitijs. Cassi. sup. P. sal.

Concordia malorum, contraria est bonorum, & sicut optandum est, ut boni pacem habeant adinvicem: ita optandum est, ut mali sint discordes: impeditur enim iter bonorum, si vnitas non diuidatur malorum. Isid. lib. 3. de summ. bon.

Pacem super pacem tribuit Deus dilectis suis. idem sup. P. salm. 7.

Pacē amantes, Deum, qui est autor pacis, amant. idē Epist. 41.

Concordia simul iuncta vincere non potest. Cypr. lib. 1. Epist.

Omnis pax à Deo est. Greg. lib. 17. mor.

Qui seruare pacem non curat, ferre fructum spiritus recusat. idem in Past.

Pax transitoria, est quoddam vestigium pacis aeternæ. ibid.

Pacati sibi temporalem pacē perturbari formident. ibid.

Pacem cum bonis habere mali non possunt. idem in regist.

Pacis radix, est humilitas. idem in 1. reg.

Pacem cum carne habere, non possumus. ibid.

Concordia non potest esse sine iustitia. Aug. lib. 2. de ciuit. Dei cap. 21.

Concordia ciuitates construuntur: destruantur autem discordia. Aug. Epist. 5.

Concordia in ciuitate est, quod harmonia in musica. idem lib. 2. de Ciuit. Dei.

Pax ecclesiastica, hereditas nostra. Aug. in lib. 83. Quest.

Pax Christi, inimica diaboli est. idem in quest. ex Nouo Test.

Pacis bono omnia constant. idem 19. de Ciuit. Dei. cap. 13.

Pax Dei omnem superat pacem. idem. 22. de Ciuit. Dei cap. 29.

Pacem, cum solius veri Dei sit donum, dii falsi dare non possunt. idem lib. 3. de Ciuit. Dei.

Pacem etiam ferissima animalia custodiunt. idem lib. 19. de Ciuit. Dei. cap. 12.

Pax plebis in ecclesia, est gloria

ministrorum. idem Serm. 169. de tempor.

Pacem appetentes, & gloriantur contententes, pacem perdunt, & gloriam. Bern. in Epist.

Concordia vnus facit ex pluribus. Chryost. sup. Matth. Homil. 22.

Pax à gratia est. idem Homil. 1. sup. Epist. ad Corinth.

Pax materia est gaudij. idem sup. Epist. ad Coloss. Homil. 3.

Pacis fulgor ecclesiam illuminat. idem serm. de patient.

Pacem contemnent, & gloriam appetentes, pacem perdunt, & gloriam. Bern. in Epist.

Bellum.

EX GRÆCIS.

Optimus locus in bello est medius. quia fortes tenent locum medium inter timidos, & audaces. Arist. in Polit. 2.

Iniquum certamen esse oportet, in quo victorem quidem priuatum esse licet, victum autem regem. A lex. apud Plut. de fori. Rom.

Ingentia pleraque certamina, & si successum non habeant, de decoris certè nullam notam incurrit. ibid.

Non est in bello bis errare. Lamechus apud Plut. in Apoph. Nee esse est, cum multis pugnet, qui multis vult imperare. ibid.

Procul à domo est pugnandum.
ibidem.

Bellum statuta non querit. *ibid.*
Simplicissima contra hostes ratio,
armare manus. *Eurip. in Rhes.*
Vnius manus imbecillis pugna.
idem in Herc. Fur.
Maximè Mars odit cunctantem.
ibidem.

Vir armatus graui armatura
seruus est armorum. *ibid.*
Necessario è bello multa oriuntur
molestia. *ibid.*

Non verbis vincuntur hostes, sed
armis. *Demosth. Exord. 5.*
Cæsi pralio inter victores nume-
randi. *ibid.*

Rare foelicitatis est, multa praelia,
eaque prosperè gerere. *idem ex
arg. lib.*

Si miserrimum est, bellum mouisse
se frustra. quid, si infœliciter,
dicendum. *ibid.*

Qui foris bellum gesturus sit, ope-
ram det, vt domi omnia in tuto
sint collocata. *ibid.*

Transactio bello constantior pax
fit: in tràquillitate autem nolle
belli mouere, haud aequè pericu-
lo vacat. *Thucyd. apud Stob.*

Tria sunt capita belli: rectè regè-
di, velle reuereri, ac obedire
ducibus. *Thucyd. apud Stob.*

Nec vel amicis beneficium maius
præstiteris in bello, quam si ini-
micus ipsi esse videaris: vel hos-
tibus magis vilo pacto voca-
ri, quam si amicitiam ipsorum
simules. *Xenoph. apud Stob.*

Armorum disciplinam discant
pueri. *Plat. de fortit.*

EX LATINIS.

Non ille solus militat, qui in
acie stat. *Senec. de tranq.
anim.*

Prius est parare bella, quam ge-
rere. *Quint. lib. 12.*

Quicquid in pugna patimur, vi-
rorum est. *idem declam. 3.*

Certissima mensura militaris eta-
tis est, posse fortiter facere. *ibid.*

Rei militaris virtus prælat cae-
teris virtutibus, omnia nostra
studia, & hac forensis laus la-
tent in tutela, ac præsidio bel-
licæ virtutis, & simulac incre-
puit tumultus, artes illico no-
stra conticescunt. *Cicero pro
Mur.*

Parua sunt arma foris, nisi sit co-
siliium domi. *idem. 2. Offic.*

Pudor in bello est maximè peri-
culosus. *Planc. ad Cicer.*

Suscipienda bella sunt, vt in pa-
ce sine iniuria viuatur. *idem
1. Offic.*

Non solum aduentus belli, sed me-
tus ipse affert calamitatem.
idem pro lege Manil.

Armorum exitus semper incerti,
& timidi. *idem ad Atticum.*

Omnia sunt misera in bellis ciui-
libus, sed nihil miserius, quam
ipsa victoria, quæ etiam si ad
meliores venit, tamen eos fero-
ciores reddit. *idem ad Marc.*

Armia

Armis sæpenumero deterrimi su-
pioriores sunt. *Erasm. in Epist.*
Difficile est post pugnam incoe-
ptam aciem instruere. *ibid.*

Apero, & absciso castigationis
genere militaris disciplina in-
diget, quæ vires armis con-
stant, quæ vbi à recto itinere
desciverunt, oppressura sunt,
nisi opprimantur. *Max. lib. 2.*

Non est cum hoste confligendum,
nisi occasio obuensisset, vt ne-
cessitas incidisset. *idem lib. 7.*
Sæpe in bello paruis momentis ma-
gni casus intercidunt. *Cæsar li-
bro. 1. de bell. ciuil.*

Miserum est per paucos de summa
rerum, ac periculo decertare.
idem de bell. Alex.

In magna paucitate contra ma-
gnam vim hostium artificio
magis, quam viribus decertan-
dum est. *idem de bell. Afric.*

Bellorum causa, dominandi libido.
Sallust. in coniur. Catil.

Bellum ex arbitrio sumitur, non
ponitur. *ibid.*

Militaris disciplina non tam ex
libris, quam ex acie discitur.
idem de bell. Ingurth.

Victoris in manu est, bellum mu-
tare. *idem in coniur. Catil.*

Arma armis irritantur. *Plin.
Iun. in Paneg.*

Fortuna belli artem victos quoque
docet. *Curt. lib. 3.*

Bellum ex victoria nascitur. *ibid.*
Belli iura etiam in pace seruan-
tur. *idem lib. 7.*

Nō est diuturna possessio, in quam
gladio inducimur. *idem lib. 8.*
Bellum nō suscipiendum, nisi cum
maius emolumentum spei, quam
damni metus ostenditur. *Cæ-
sar Aug. apud Tranq.*

Nulla salus bello, pacem re posci-
mus omnes. *Virg. lib. 10.*

Nulla fides, pietasque viris, qui
castra sequuntur.

Venalestque manus, ibi fas, vbi
maxima merces. *Lact. lib. 10.*

Scientia rei bellicæ dimicandi mu-
trit audaciam. *Veget. lib. 1.*

Bellum est iustum, quod necessa-
rium est, & arma sunt pia,
quibus nulla, nisi in armis re-
linquitur spes. *Linus libr. 9.
Dec. 1.*

Euentus belli, quasi iudex iustus.
idem lib. 1. Decad. 3.

Nunquam minus, quam in bello
euentus respondent. *idem libr.
10. Dec. 3.*

Bellū seipsum alit. *Cato apud Li-
uium. lib. 4. Deca. 4.*

Luxuria, & otio militaris disci-
plina tollitur. *idem libr. 10.
Dec. 4.*

Nūquam ad publicum certamen
produxeris militem, nisi cum
eum videris sperare victoriam.
Veget. lib. 3.

Congruens clamor magni refert
in acie. *Linus. 3. Deca. lib. 10.*

EX SACRIS.

Non queritur pax, vt bellum
exerceatur: sed bellum ge-
ritur.

ritur, ut pax acquiratur Aug. gust. ad Bon.
 Cum iustum bellum suscipitur, utrum apertè pugnet quis, an ex insidijs, ubi ad iustitiam interesi. idem in lib. Quest.
 Non semper pendet ex viribus bellorum exitus. Eras. in Epistol.
 Nullum bellum tam feliciter cessit, quam illius attulerit mali, quam boni. ibid.
 Militare industriam quo melius habet resp. hoc minus desideret. ibid.
 Integros honor, lapsos dolor ad pugnam incitat. Cypr.
 Non prohibuit militare, qui proprium si impedire sufficere precipit. August. in serm.
 Ordo mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli autoritas, atq; consilium penes principes sit. idem cont. Faust.
 Apud veros Dei Cultores etiam bella patrata sunt, quæ non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, sed ut mali coercentur, & boni subleventur. idem de verb. domin.
 Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est. Ambr. de Offic.
 Si bona fuerit causa pugnantis, belli exitus malus esse non poterit, sicut nec bonus iudicabi-

tur finis, nisi causa non bona, & intentio non recta præcesserit. Bern. de noua milit.
 Ars bellandi si non præcluditur, cum fuerit necessaria, non timeatur. Cas. lib. Epist.
 Militare nõ est delictum, sed propter prædam militare, peccatum est. Aug. de verb. domi.
 Quædam modum certantibus ventis mare concutitur: sic regibus sibi aduerfantibus populus regni vexatur. Chrysostom. sup. Matth.
 Bellum iustum est, quod sit de præcepto principis, de rebus repetendis, vel propter iniuriam repellendam. apud iurijcon.
 Aduersariorum pugna constanter aliquando appetenda est, & prudenter aliquando declinanda. Gregor. lib. 3. mor.
 Sapientis non est velle certare, & periculo se velle committere. quoniam & vincere non est in nostra potestate, & est anceps omne certamen. Laet. lib. 6.
 Nemo pugnat acrius, quam qui nolens, & inuitus ad pugnam protrahitur. Eras. in Epist.
 Si desit pugna, & hostis nulla virtoria est. Laet. lib. 6.
 Bellum dicitur, quod minimè bellum. Aug. de princ. Dial. lect.
 Belli summe difficultatis est initium. idem de vera relig.
 Bellum à belluis nomen habet. Ludouicus V. tues. in 4. de Ciuitate Dei.

Felicitior videtur qui pronocare non dubitat. Veg. lib. 3.
 Nemo pronocare bello audet, aut facere iniuriam ei regno, aut populo, quem intelligit expeditum, atq; promptum ad vindicandum. ibid.
 Bellorum tempora, & exitus, à Deo pendet. August. lib. 5. de Ciuit. Dei. cap. 22.
 Bellis corruptos hominum mores Deus emendat. idem lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 1.
 Pax videtur maximum homini bonum: bellum maximum malum. idem lib. 19.
 Bellum etiam iustum detestandum. idem lib. 19. de Ciuit. Dei.
 Bella cum suo genere non gerunt bestia. idem 12. de Ciuit. Dei.
 Militie quis fructus! ubi occisor mortaliter peccat, & occisus æternaliter perijt. Bernar. ad mil. templ.
 In alijs rebus si quid erratum est, potest postmodum corrigi. præliorum delicta emendationem non recipiunt. Veg. lib. 3.
 Vtilius cõstat erudire armis suos, quam alienos mercede cõducere. ibid.
 Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat. idem lib. 2.
 Qui desiderat pacem, præparet bellum. ibid.
 Qui secundos euentus desiderat, dimicet arte, non casu. ibid.
 Non est diuitiarum securus possesses-

sio, nisi armorum defensione seruetur. ibid.
 Inexpertis dulcis est pugna. idem lib. 3.
 Animis pene omnium hoc naturaliter euenit, ut trepident, cum ad conflictum venerint. ibid.
 In prælio amplius solet iuuare occasio, quam virtus. ibid.
 Difficile vincitur, qui de suis, & de aduersarij copijs verè potest iudicare. ibid.
 Qui dispersis suis inconsultè sequitur, quam ipse acceperat, hosti vult dare victoriam. ibid.
 Qui frumentum necessariũ quo comæatum non præparat, vincitur sine ferro. ibid.
 Cum consilium tuum aduersario proditum cognoueris, dispositionem mutare conuenit. ibid.
 Magna dispositio est, hostem vregere fame. ibid.
 Quo genere pugnaturus sis, nesciat hostis, ne aliquibus remedijs resistere moliat. Veg. lib. 3.
 Pugnantibus supremam pugnam inire credendum est, vincentibus iam primam. in hist. Sax.

Exercitus.

Exercitui opus est, si suo officio fungi velit, ut vacet nunquam, aut hostibus nocens, aut sibi prodens. Xenoph. apud strob.

Exercitus sine duce, magna bestia est sine capite. Epaminond. ibi. dect.

Militaris turba sine duce, est sine spiritu corpus. Curt. lib. 10.

Pluribus casibus subiacet amplior multitudo. Veg. lib. 2.

Cautela necessaria est, ut ad qua loca sit profecturus exercitus, ignoret. tutissimum namq; in expeditonibus videtur facienda nescire. idem lib. 3.

Melius est post aciem multa seruare praesidia, quam latius militem spargere. ibid.

Exercitus labore proficit, otio conuenescit. ibid.

Ita exercitus incommoda tegenda sunt, ut spem aduersarij non augeamus. Caesar lib. 2. de bel. ciuil.

Hostis.

Quamuis hostis, audiet bene vir bonus. Eurip. in Heracl.

Hostium dona non sunt dona. Demosth. in arg. lib.

Ad reprimendum communem, & potentiozem hostem, etiam hostium societas expeditur. ibi.

Nostris animum addere non melius possumus, quam extenuatis hostium viribus. ibid.

Principis obstandum, nisi velis hostem progredi longius in dies. Demosth. 1. Olimih.

Hostium incommoda, nostra esse

commoda dicendum est. ibid.

Tunc commodissime inuaduntur hostes, cum eorum fines infestantur. ibid.

Hostes non contenti ex agris petere necessaria, quod superest, proteruè deuantant. ibid.

Qui incolumes resistere non poterunt, non resistunt perditii. Caesar lib. 2. de bell. ciuil.

Subita conterunt hostes, & statim vilesunt. Veg. lib. 3.

Aduersarius reconciliatus vehementer cauendus. in hist. Sax.

Hostis in domo formidabilis est. ibid.

Pati hostilia non indignetur, qui fecerit. Linius lib. 6. Decad. 3.

Barbari naturaliter hostes vs, qui non sunt Barbari. idem lib. 1. Decad. 4.

EX SACRIS.

Dum paruus est hostis inter sic, ut nequitia elidat in semine. Hier.

Philosophus sic inter hostes viuendum censuit, tanquam inter amicos: atq; inter amicos, acsi in medijs hostibus viueretur. Cbrystost.

Nihil in bellis perniciosius, quam hostem quamuis imbecillum committere. Erasmi. in Epist.

Occiditur hostis sine peccato. August. lib. 1. de liber. arbit.

Hostes sublata videntes, irrident. Grego. lib. 6. Mor.

Hostis

Hostis antiquus in iuuenem nequitia valde rescitur. idem in 1. Re. Hostes hominis Christiani, sunt facta carnis. Aug. de Cont. Via hostibus, qua fugiant, non est munienda. Veget. lib. 3.

Dux.

EX GRÆCIS.

Qui bellicis rebus praesse dux debet, hunc non in fronte modo, sed in tergo oculos habere conuenit. Plutar. in Apophth.

Turpissima Imperatoris vox est: dicere, non putaram. ibid.

Bonus Imperator legibus pareat. ibidem.

Cautus Imperator praferendus est audaci. apud Stob.

Imperator habeat aduersus hostes audaciam: erga subditos beneuolentiam: in opportunitate verè rationem, & consilium. Agesil. ibid.

Militaris disciplina non sine usu, & experientia paratur. Anibal. apud Stob.

Idem est inter imperatoriam, & oratoriam artem, quod inter bellum, & pacem. Themist. apud Stob.

Dux non potest omnibus gratificari. ibid.

EX LATINIS.

Dux sunt artes, quae possunt homines locare in am-

plissimo gradu dignitatis, vna Imperatoris: altera oratoris boni: ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo belli pericula repelluntur. Cic. pro Mur. In summo Imperatore quatuor haec virtutes inesse debent: scientia rei militaris, virtus, autoritas, felicitas. idem pro leg. Manil.

Haec sunt virtutis Imperatoriae, labor in negotijs, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in cõficiendo, consilium in prouidendo. ibid.

Felicitas rerum gestarum exercitus beneuolentiam Imperatoribus, & res aduersa odia conciliant. Caesar de Bel. ciuil. lib. 2.

Alia sunt partes legati, alia Imperatoris. idem lib. 3.

Nihil Imperator faciat libentius, quam supplicibus ignoscere. idem de bell. Alex.

Nihil minus in perfecto duce, quam festinatio, & celeritas conuenit. Tranq. de Cas. Aug.

Ad ducum laudem subiektorum pertinet virtus. Veg. lib. 3.

Inter hostes discordia, serere causas, sapientis est ducis. ibid.

Boni duces nunquam publico certamine, nisi ex occasione, aut necessitate configunt. ibid.

Viso in acie Imperatore, animi militum acceduntur. Linius lib. 2. Dec. 1.

Imperatoris est prudentis, nihil inexplorato agere. idem lib.

Miles.

10. Dec. 2.

Ira, & vini amor Imperatorum virtutibus pernicioſa. idē Dec. 2. lib. 9.

Prudentia conſulum, cupiditatem pugnandi militibus acuit. idem lib. 2. Dec. 3.

Artes imperatoria, & militares, non eadem ſunt. idem lib. 5. Dec. 3.

Ducis eſt, fortuna ſe præbenti non deeſſe. ibid.

Segne imperium conſulis aſpernantur milites. ibid.

EX SACRIS.

Quomodo poteſt dux militum ſuorum probare virtutem, niſi habeat hoſtem. Laſt. lib. 5.

Multo glorioſius eſt, civitates condere, quàm evertere. Eraſm. in Epist.

Imperator nullum inuitum militem producat in aciem. ibid.

Magnanimitas in Imperatore eſt. apud Iuſt. conſ.

Exercitui non niſi probatus præficiatur dux. Greg. epist. 8.

Duces impij ſunt, qui verbo, & exemplo ducatum præbent erroris. Greg. lib. 24. mor.

Bellorum dux Deus erat antiquitus. Chryſoſt. Ad populum Antioch.

Imperator nullum militem ducat in aciem. Veget. lib. 3.

In re militari reuereri duces, ſimul & fortitudinis, & imperio parēſis militis non tenuē eſt argumentum. Plutarch. de Poēt.

Parere Imperatori melius eſt, quàm hoſtem necare. idem in Apophth.

Miles metuat ducem magis, quàm hoſtem. apud Stob.

Verecundum militem apud ſanctas Imperatoris aures minus pudet conſiteri, quàm queri. Quint. Declam. 3.

Non minus in milite modeſtiam, & continentiam, quàm virtutem atq; animi magnitudinem deſidero. Caſar de bell. Gall. lib. 7.

Quis credat militem bellicoſum, cuius diſſimulatione ſitu ac ſerugine arma ſadantur? Veg. lib. 2.

Qui victoriam cupit, militem imbuat diligenter. ibid.

Facilius eſt ad virtutem inſtrueret novos milites, quàm renovare perterritos. idem lib. 3.

Milites præna & timor in ſediſibus corrigunt, in expeditionibus ſpes & præmium faciunt meliores. ibid.

Animi militum accenduntur, niſo Imperatore in acie. Liniuſ lib. 2. Dec. 1.

Miles horridus eſſe debet, non calatus auro, & argento, ſed ferro &

ro & armis fidens. idem lib. 9. Dec. 1.

Milites indignati in Imperatorum ex induſtria torpent in aere. ibid.

Devotus miles non ſentit ſua, cum benigni ducis intuetur vulnura. Bern. in ſerm.

Pulchrior eſt miles in prælio occiſus, quàm in fuga ſaluus. Tert.

Victoria.

EX GRÆCIS.

Non ſolum vincere, ſed etiam ſcire vincere ſpecioſum eſt, in hiſ præſertim rebus, in quibus victoria detrimentum parit. Plut. de Educ. liber.

Victoria tota eſt poſita in conſultatione bona. Eurip. in Phœniſ.

Potentes & celebres aduerſarios vincere, ea demum magna gloria eſt. Demoſth. ex. ag. lib.

Omnia bona illorum, qui victi ſunt, victoribus accedunt. Plat. apud Stob.

Inter victores numerandi ſunt prælio caſſi. Demoſth. in Orat. funebr.

Victoria tota poſita eſt in bona conſultatione. Eurip. in Ion.

EX LATINIS.

Multa in victoria eorum arbitrio, per quos vicit, facienda ſunt, etiam ab inuito

Imperator. Cicer. ad Marc. Victoria eſt ſemper in olēs. idem ad Cornium.

Facile eſt vincere non reſpondentem. idem. 1. Tuſc.

Nulla eſt laus ibi eſſe integrum, ubi nemo eſt, qui aut poſſit, aut velit irruere. idem Act. 2. in Terrem.

Multo ſcipulum, quàm hoſtem ſuperpaſſe, operoſus eſt. Max. lib. 3.

Victoris in manu eſt bellum mutare. Salluſt. in Catil. coniuſ.

Pulcherrimum victoriae genus eſt terrore domare. Plin. Iun. 2. Epist.

Tam victoribus, quàm victis perēgrina lingua diſcenda eſt. Curt. lib. 6.

Ex victoria naſcitur bellum. ibidem.

Quos viceris, caue amicos tibi eſſe credas. idem lib. 7.

Clarior laus eſt, quo clarior eſt, quum viceris. idem lib. 8.

Bis vincit, qui ſe in victoria vincit. Pub. Mim.

Pars victoriae eſt inimicum turbare ante, quàm dimices. Veget. lib. 3.

Vincere quidem bonum eſt: ſupervincere autem inuidioſum. in hiſt. Sax.

Vincere, quàm vii victoria, faeilis. ibid.

Victores nuſquam honeſtius, quàm in caſtris hoſtium perueniunt. Juſt. lib. 2.

112 CAPTIVITAS.
Conditiones pacis dicere, eius est,
qui dat pacem. Livi^{us} 3. Dec.
lib. 10.

EX SACRIS.

SI desit hostis, & pugna, vi-
ctoria nulla est. Lact.
Non mihi placet victoria, qua
iactura necessitudinis emitur.
Eras^m. in epist.
Quadam melius fugiuntur, quam
vincuntur. ibid.
Interdum vinci, est beneficio affi-
ci. ibid.
Qui facile vincitur, non vincitur,
sed consentit. Aug.
Victoria non minor est, hostes to-
lerare, quam hostes vincere.
Greg.
Impari cursu, sed pari animo ad
palmam tendendum est. Hier.
in Epist.
Victorem esse passionis beatum
est, non autem esse in passione.
Ambr.
Non est tanti gaudij excelsa te-
nere, quanti mororis est, de
excelsis corruiere: nec tanta glo-
ria sequi potest victoriā, quan-
ta ignominia potest sequi rui-
nam. idem.
Non est gloriosa victoria, nisi
ubi fuerint laboriosa certami-
na. Amb. 2. Off.
Victoria turpis, inhoneste est qua-
sita. idem lib. 3. de Offic.
Victoria de hoc mundo non no-
stris viribus ascribetur. Au-

P R A E M I V M.
gust. lib. 22. de Civitate Dei,
cap. 25.

Captiuitas.

Serui, quos bellorum iniqui-
tas victoribus in praedam
dedit, eisdem legibus, eadem
fortuna, eadem necessitate na-
ti sunt, ex eodem loco spiritum
trahunt, nec natura illis, sed
fortuna dedit dominū. Quint.
Declam. 13.
Conditiones accipiendae sunt à vi-
ctis, non ferendae. Livi^{us} 1.
Dec. lib. 4.
Captiuitatis nulla maior calamitas
est, quam ad alienam li-
bidinem trahi. Hier. in Epist.
Captiuitatis nescia est pudicitia
Ambr.
Qui redimitur, ex aliqua capti-
uitate liberatur. Gregor. 11.
mor.
Captiuitatis persecutio imputatur
ad martyrium. Chrys. de As-
dom. serm.

Praemium.

EX GRÆCIS.

Satisfactio quietat iram. A-
rist. Eth. 5.
Omnia amamus, sed praemium ma-
gis. idem Polit. 7.
In hoc pereunt plures resp. quan-
do quisquam vir fortis, & stren-
uus,

P R A E M I V M.

num, nihil aufert deterioribus
plur. Eurip. in Hecub.

EX LATINIS.

Nemo nostrum in reipub. pe-
riculis cum laude ac vir-
tute versatur, quin spe poste-
ritatis fructuque ducatur. Cic.
pro Rabir.
Vix inuenietur, qui laboribus sus-
ceptis, ac periculis aditis, non
quasi mercedem rerum gesta-
rum desideret gloriam. idem 1.
Offic.
Nec domus, nec resp. stare potest, si
in ea nec recte facti praemia
extenti vlla, nec supplicia pec-
catis. idem 1. de nat. Deorum.
Legē praemia proposita sunt vir-
tutibus, & supplicia vitij.
idem 1. de Orat.
Quis enim virtutem amplectitur
ipsa praemia si tollas. Iuven.
Sat. 10.
Spes praemij minuit poenam. in
Hist. Sax.
Scire volunt omnes, mercedē red-
dere nemo. Iuven. Sat 7.

EX SACRIS.

Merces summa est, videre
Deum. Augusti, Epi-
stol. 113.
Si praemia non inuitant, poena nos
terreant. idem.
Praemia proposita sunt post la-
borem. Chrysost.

113

Omne opus leue fieri solet, cum
eius praemium cogitatur, &
spes praemij solatium sit laboris.
Hierony.

Nutriunt praemiorū exempla vir-
tutes, nec quisquam est, qui nō
ad morum summa nitatur a-
scendere, quando irremunera-
tum non relinquitur, quod
cōscientia teste laudatur. Cas.
lib. 2. Epist.
Aequum est, ut unicuique pro-
ficiat labor suus. idem Epist. 8.
Qui vera caelestis patriae praemia
negligunt, in suis hic volu-
ptatibus cadunt. Grego. lib. 11.
mor.
Hominum industria in quouis
genere virtutis consensescere so-
let, nullis calcaribus adhibitis,
quibus hominum ingenia ad
laudem excitentur. apud Pla-
tinam.
Ante laborem sumere cibum, &
ante meritum exigere pre-
mium, praeposterus ordo est.
Bern. serm. 46.
Praemia virtutis cui libet referen-
da. in Hist. Sax.
Indiscreti hominum mores, con-
fusi que vagarentur, nisi culpa
formidinem, aut virtus pre-
mium non haberet. Cas. lib. 2.
Sicut aequum est desidiosis labo-
rantium praemium denegare:
ita conuenit exultantibus id-
em est laborantibus remunera-
tionis optata concedere. idem
lib. 4.

In laeva meritum, in sinistra praemium continetur. Bern. in vig. Nat. Domin. serm.

Punitio.

EX GRÆCIS.

Ardua verberatio non admittis precibus nõ efficit in seruis, vt pœniteat peccasse, sed vt prospiciant, ne sentiatur peccare. Plut. de cohib. irac.

Non peccantes solium, sed peccare gestientes punito. Cleob. apud eund.

Qui punit iniustos, is cateris iniuriam fieri prohibet. apud Stob.

Qui verberat sine ira, peior est verberante cum ira. Aristot.

Ethic. 7.

EX LATINIS.

Nihil minus, quam irasci punientem decet. Senec. de ira. lib. 1.

Magna pars hominum est, quæ non peccati irascitur, sed peccatoribus. idem 2. de ira.

Ciuitatis mores magis corrigi parcitas animaduersionum, facit enim consuetudinẽ peccandi, multitudo peccantium. idem de Clement.

Sapius ea committuntur, quæ saepius vindicantur. ibid.

Minus iniquus est, vt euadat pœnam nocens, quam vt contem-

nat. Quint. Declam. 11.
Omnis castigatio, & animaduersionis contumelia vacare debet. Cicer. 1. Off.

Prohibenda est maximè ira in puniendo, nunquam enim irasim, qui accedit ad puniendũ mediocritatem illa seruabit, quæ est inter nimium, & parum: cauendum est igitur ne maior sit pœna, quam culpa. ibid.

Magna est illicebra peccandi, impunitas spes. idem pro Mil.

Qui adolescentum peccatis ignosci putant oportere, falluntur, propterea quod atas illa non est impedimento bonis studijs; at ij sapienter faciunt, qui adolescentes maximè castigant, & quibus virtutibus omnẽ vitam tueri possunt, eas in etate maturissima velint comparari. idem 4. ad Herenn.

Improbis pœna statuenda est, ne minus q̃s, qui sicuti erunt altitrum, quam qui ipsi fuerint impietatis auctores. idem in Latio.

Quos ipsa natura retinere in officio non potest, ij magnitudinem pœna maleficio submouendi sunt. idem pro Roscio.

Quis quisq; reperitur, qui impunitate propõsa, abstinere possit iniuria? impunitas enim est maxima peccandi illicebra. idem 3. Off.

Est vtilius vnius improbi supplicio multorum improbitatem coercere, quam propter multos im-

improbos vni parcere. idem 5. Act. in Verrem.

In corpore siquid eiusmodi est, quod reliquo corpori noceat, vri, aut secari patimur, vt membrorum aliquid potius, quam totum corpus intereat: sic in reipub. corpore vt totum saluum sit, quicquid est pestiferum amputetur. idem Philipp. 9.

Est acerbum parentum scelera filiorum pœnis lvi. idem ad Brutum.

Graves pœnae, exempla dicuntur. Terent.

Ipe turpi honesta insultatio est in senem. ibid.

Sicteneros animos aliena opprobria saepe absterrent à vitijs. Horat. lib. 1. serm.

Est q; pati pœnam, quam meruisse minus. Ouid. 1. de Ponto.

EX SACRIS.

Vbi non est par culpa, non debet par procedere pœna. Bern. in Epist.

Providentia Dei gubernantur omnia, & quæ putatur pœna, medicina est. Hier.

Pœna nos terreat, si premia non inuitant. Aug.

Deus non solum nos donis, sed flagellus erudit. Greg.

Iustus domine, & sic est, vt pœna sit tibi omnis inordinatus

animus. Aug. lib. 1. confess.

Non est euadere pœnam, prevenire sententiã. Cypr. lib. 2. Epist.

Quia impunitum non debet esse peccatum, punitur à te, ne tu pro illo puniaris, peccati tuam iudicem te habeat, non patrum. idem de vtilit. penit.

Non uniformiter, secundum mensuram delictorum increpationes quoque oportet inferri, sed diligenter officere eorum, qui deliquerunt, vires, atque propositum. Chrysost.

Castigare videtur, quicunq; dissentit.

Nocentes vltro pœna sequitur. Era. sm. in Epist.

Sape magis propitius est, Deus, cum immitit amara, quam cum delinit dulcibus. ibid.

Aliter punitur ciuis, aliter hostis. Greg. 26. mor.

Bonorum salutem custodit, qui malos punit. Lact. de ira Dei.

Mitius punitur nobilis, quam ignobilis. apud Iurisc.

Peccata nostra praelijs puniuntur barbarorum. Hier. in Epist. Nep.

Pœna grauior, grauius peccantibus. August. de peccat. & merit.

Supplicium est scelus in scelere. idem lib. 21. de Ciuit. Dei.

Pœnam Deus non ex ira infert, vel affectione. Chrysost. super Genes. Hom. 29.

Mitigat vim dolorum considera-

za aq̄uitas feriētis. Gre. 7. mor.
Castigare videtur, quisquis dis-
sentit. Laet. lib. 5.
Vbi nō est par culpa, par nō debet
procedere p̄na. Bern. in Epist.
Homo ex culpa venit ad p̄nam,
ex p̄na venit ad amorem.
Greg. 11. mor.
Deus vnius p̄na plurimos corri-
git. Amb. sup. Psal. 118.

Sermo.

EX GRÆCIS.

Qui doceri vult linguam, is
in multitudinem mitten-
dus est, linguæ enim
magister est populus. Plat. de
Nat. nom.
Senilis sermo libenter audiendus.
idem de rep.
Euitanda est curiositas verborū,
idem de regno.
Quod bene dicitur, repetere non
nocet. idem de leg.
Omnis sermo si breuior fuerit,
quàm oporteat, obscurat intel-
lectum: si longior difficilis erit,
retentionis, & discipulo obli-
uionis inducit. Arist. de Pol. 2.
Ratiocinatio cum eruditione, dux
est vite. idē in Epist. ad Alex.
Qui negat loquelam, petit loque-
lam. Arist. Metap. 4.
Lingua eadē optima, & pessima.
idem de offi. aud.
Sermo dicentis non interrumpen-
dus. ibid.

Mores boni approbant verba. ibi.
Sermo auditus, seminis vice no-
bis est. ibid.
Lingua non discrepat à mente.
Demetr. Phaler.
Quanta res est, tanta & oratio,
qua videri, esse debet. Cleom.
apud Plut. in Apophth.
Ex sermonibus, vt ex amicis, opti-
mus ille, firmissimisque habe-
tur, qui in calamitatibus pra-
sens adest. & indigentibus au-
xilium affert. Plut. de exilio.
Lingua preire animo nō permit-
tedum Chilo apud Diog. lib. 1.
Inter loquendum, non est agitan-
da manus, est enim recordi.
ibid.
Quod facere institueris, noli pra-
dicare. nam si facere nequiu-
ris, rideberis. Pyth. ibid.
Noli cito loqui, est enim insan-
tia indicium. Bias ibid.
Peculiare ingenij est, elicere ex
rebus sermones accommodatos.
Socrat. apud Diog. lib. 2.
Dicenda sunt, quæ utilia futura
sunt, & dicenti, & auditori.
Diog. lib. 3.
Citius credendum equo infrani,
quàm verbo incōposito. Theop.
apud Diog. lib. 8.
Homini bus non conuenit vnquā,
factis linguam valere plu-
Eurip. in Hecub.
Incontiens lingua, turpissimus
morbis. idem in Orest.
Celeritas non habet institiā, tar-
di verò sermones multum pro-
ficiunt

ficiunt ad sapientiam. idem in
Pheniss.
Omnis efficit oratio, & ferrum
hostile efficere potest. idem.
Directam sermonum seca riam,
net duplex sis vir. idem Rheso.
Facinorum malorum sermones
quoque sunt cavendi. Socrat.
apud Stob.
Nulla est oratio, quæ longa vi-
deatur, quando res ordine pro-
feruntur. ibid.
Duo tibi dicendi tempora præ-
scribere: vel de rebus indubiè tibi
perspectis, vel necessarijs verba
facias. ibid.
Aut silere oportet, aut afferre
meliora silentio. Pyth. apud
Stob.
Sermonis vitium in lingua est,
facti verò in animo. Antiph.
ibidem.

EX LATINIS.

Eruditus sermo non ostendit
verū robur animi, est enim
oratio etiam timidissimis au-
dax. Senec. Epist. 26.
Nunquam nimis dicitur, quod
nunquam satis dicitur. idem
Epist. 27.
Nulli, nisi audituro dicendum est.
idem Epist. 29.
Verba etiam si adsint, & possum
sine vilo tuo labore decurrere,
tamen temperanda sunt. nam
quemadmodum sapienti viro
incessus modestior conuenit, ita

oratio pressa, non audax. sum-
ma ergo summarum hæc erit,
tardiloquum te esse inbeo. idem
Epist. 40.
Hæc sit propositi nostri summa,
quod sentimus, loquamur, &
quod loquimur, sentiamus: cō-
cordet sermo cum vita. idem
Epist. 72.
Consuetudinem verborum voca-
bo consensum eruditorum: sicut
viuendi consensum bonorum.
Quint. lib. 1.
Eos alloquamur potissimum, quos
cōciliare nobis studemus. Quint.
lib. 2.
Quidam & nimium dicunt, nec
tamen totum. idem lib. 5.
Quorūdam elocutio res ipsus effe-
minat, quæ illo verborum ha-
bitu restituntur. curam ergo
verborum, rerum volo esse soli-
tudinem. idem lib. 8.
Otiosum sermonē dixerim, quem
auditor suo ingenio non intel-
ligit. ibid.
Nisi maxima rerum versantur
momenta, non debemus de re-
bus esse solliciti. ibid.
Vim rebus aliquādo ipsa verbo-
rum humilitas affert. ibid.
Verba honesta moribus perdid-
imus. idem lib. 8.
Dandi sunt ei, cui vocem accom-
modamus, sui mores. idē lib. 11.
Sonus homines, vt ara tinniu di-
gnoscimus. ibid.
Et si vile est, subito sepe dicere,
tamē illud vtilius, sumpto spa-
h 3 116

ratio ad cogitandum paratius atque accuratius dicere. Cicer. 1. de Orat.

Verba inuenta sunt, non quae impedirent, sed quae indicarent voluntatem. Cicer. pro. Cec.

Interpres mentis est oratio, verbis discrepans, sententijs congruus. idem. 1. de leg.

Sermone vti co debemus, qui notus est nobis. idem. 1. Offic.

In primis provideamus, ne sermo indicet vitium aliquod inesse moribus, quod maxime tunc solet cœuere, cum studiosè de absentibus, detrahendi causa, aut feruere, aut maledicè, contumelioseque dicitur. ibid.

Quoties de nobis aut dicimus, aut loquimur: toties de nobis iudicatur. idem. 1. de Orat.

Sape grauius offendunt animos auditorum, qui aliena flagitia aperte dicunt, quam qui committunt. Cicer. in Sallust.

Cauendum est, ne quid agendo, dicendoque facias, cuius imitatio rideatur. idem de clar. Orat.

Oratio debet esse ornatiore sententijs, quam verbis. idem.

Non tam copia, quam modus in dicendo. est quarendus. idem pro leg. Manil.

Difficile est dictum, quantopere conciliet animos comitas, affabilitasque sermonis. Cic. 2. Offic.

Fieri potest, vt rectè quis sentiat, & id quod sentit, politè eloqui non possit. idem. 1. Tusc.

In his linguis, quas non intelligimus surdi profecti sumus. idem. 5. Tusc.

Verba neminem mouet, nisi eum, qui eiusdem lingua societate conuincit. idem. 3. de Orat.

Vite moribus prateritis, & vitæ verbis presentibus. Gel. lib. 1.

Tanquam scopum, sic fugias inauditum, atque insolitum verbum. ibid.

Qui facta sua verbis adornant, non ideo predicare, quia fecerint, vt predicent, fecisse creduntur. Plin. Iuni. libro 1. Epist.

Multo magis vana vox afficit. idem lib. 2.

Melius eadem pronunciat, qui perperit. idem.

Nescit. vox. missa reuerti. Horat. de arte Poët.

EX SACRIS.

PRO signo sunt interioris hominis verba erumpentia: minoribus enim maiora monstrantur. vultus enim, & oculi dissimulari non potest conscientia. Hier. sup. 12. Proph. lib. 2.

Colloquium familiaritatis indicium. Tert.

Si alicuius sermo non pungit, sed oblectat audientes, iste sermo non est sapiens. idem.

Diu considera, quid loquendum est, & adhuc tacens provide, ne quid

ne quid dixisse peniteat. idem. Sape doctore dominus verbum pro gratia tribuit auditori. nonnunquam verò propter auditorem culpam subtrahitur sermo Doctore. Greg. in Past. Cibus mentis, est sermo Dei. idem Homil. 5.

Præui sicut in sensu leues sunt: ita in locutione precipites, quia quod leuis conscientia concepit, leuior protinus lingua prodit. idem. 3. mer.

Lingua sub magni moderaminis moderatione serananda est, non insolubiler obliganda, ne aut laxata in vitium defluat, aut restricta etiam ab utilitate torpescat. idem. 8. mor.

Cum intentionem bonam locutio cauta non sequitur, ipsa pietati propositio in transgressionis vitium vertitur. idem. 5. Moral.

Bonum verbum per humilitatem dicendum est, vt beneficium per pietatem exhiberi debet. idem.

Verba instituta sunt propterea, vt nos se inuicem homines fallant, sed vt ad alterius quisque notitiam cogitationes proferat. verbi ergo vti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Greg. in Mor.

Quod in genere dictum est, ad nullius contumeliam pertinet. Erasim. in Epist.

Bonus sermo secreta non quarit. Hier.

Quicquid dicere volumus, ex ipsa prius nostri sermonis qualitate colligamus. ibid.

Loca in quibus vana, & superflua dici debeant, inuenire non possunt. ibid.

Est tempus, quando nil, & est tempus, quando aliquid est dicendum: nullum verò tempus est, quando sunt omnia. ibid.

Loquentem conscientia non prepedit, cum vita linguam antecedit. Greg. 6. mor.

Modus loquendi in tribus consistit: quo gestu, quo sono, qua significatione aliquid dicitur disciplina autem iubet, vt loquens sit sermo modestus, & humilis: sonus demissus, & suavis: significatio verax, & dulcis. Hieron. de discipl. monaster.

Quibus quis vitam fide muniat, scientia regat, castitate, & sobrietate componat, nihil est, quod in homine placeat, si in toto lingua displiceat. Valer. Epist. in quod. serm.

Periculum est dicere non solum falsa, sed etiam vera, si in ea non quibus oportet, insinuet. Amb. sup. Beat. immac.

Quam plures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quempiam tacendo, ad eod tacere, quam loqui difficilium est. Amb. 1. Offic.

Sermones proferamus libra iustitia examinatos, ut sit gratus in sensu, in sermone pondus, atque in verbis modus. idem Offic. 3.

Frequenter in longum protractus sermo caret intelligentia. Aug. de doct. Christi.

Dicens aliud, quam vult, videtur non dixisse. apud iurif. conf.

Caco lumen, surdo sermonem, sapientiam bruto offerre, labor irritus. Cypria. libro 4. Epist.

Loquimur imitatione. Aug. de quant. anim. cap. 18.

In verbis amanda sunt vera, non verba. idem. 4. de doct. Christi.

Verba sunt signa rerum. idem de magist.

Verba per res illustrantur. ibidem.

Verborum questionibus immorari, turpe est. idem lib. 11. cont. Acad.

Verbum scriptum, non est verbum, sed verbi signum. idem in princip. Dialect.

Pauca proprie loquimur, plura improprie. Aug. lib. 11. conf. cap. 20.

Quotidiana fornax, nostra est quotidiana humana lingua. Aug. 10. conf. cap. 37.

Linguarum cognitio ad interpretationem scripturarum necessaria est. idem lib. 2. de doct. Christi.

Lingua Dei, est spiritus sanctus. idem de essent. divinit.

Linguarum diversitas hominem alienat ab homine. idem.

Lingua coercita dicit bonos affert. idem de verb. domini. serm. 40.

Ream linguam non facit, nisi mens rea. August. de verb. Apost. serm. 26.

Linguis omnium gentium loquitur ecclesia. idem serm. 187. de temp.

Vocabula nobis cum Deo sunt communia, sed discrepant in affectu. idem in quest. ex vitroque test.

Divinus sermo potio est. Bern. sup. Cant. serm. 59.

Vox operis validior, quam oris. idem sup. Cant. serm. 59.

Lingua est multa mala faciat, tamen est optima. idem de tripli. serm. 1.

Lingua paruum membrum innumeras contrahit. Sordes. ibid.

Lingua, quam litera efficiatior. idem in Epist.

Lingua quintuplex: dissoluta, impudica, vaniloqua, dolosa, maledica. idem de triplic. gener. bon.

Lingua modicum membrum strifanata non fuerit, totum corpus corrumpit. idem ad soror.

Lingua tenuis est, & lata, evacuandis cordibus aptum instrumentum. ibid.

Os nostrum ostium est cordis nostri. Bern. de pass. domin.

Verba generalia debent generaliter

valiter intelligi. apud iurif. conf. Verborum geminatio, et actus reiteratio devotat firmitatem propositi, voluntati, & consensus. ibid.

Linguae veritas facit cohabitationem. Chrysost. sup. Genes. Homil. 30.

In lingua habere robur, muliebree est. idem sup. act. Aposto. Homil. 3.

Lingua stomachum non seducit. idem sermo. 10. sup. Episto. ad Roman.

Narratio sepe doctrina loco est. idem sup. Act. Aposto. Homil. 4.

Silentium.

EX GRÆCIS.

Silentium mulieri præstat ornamentum. Arist. Poli. 1. Nunquam me permitit tacuisse, quod locutus sum. sepe. Simo. id. apud Plut. de tuend. bon. valet.

Silentium sapientibus responsi loco est. Eurip. apud Plut. de vitio. verec.

Obsigna verba silentio, silentium autem occasione. Demetr. Phaler.

Magna est sapientia tempestivum silentium, & omni certe est sermone præstantius. Plut. de Educ. liber.

Pauca loquentibus, paucis legibus

opus est. ibid.

Nemo stultus tacere potest. Solon apud Diog. lib. 1.

Est ubi silentium, sermone potius est: est ubi sermo, silentio. Eurip. in Orest.

Silentij non opus est in malis. idem in Hippolyt.

Silentium cum ubique culpa vacet: tum maxime in aliorum consuetudine, nescio quid egregium Socraticum, aut potius herculeum præferret. Plut. de loquacit.

Multis hominibus pharmaci malorum est taciturnitas. apud Stobæum.

Silentij premium periculo vacat. ibid.

Silentium, obscurus est interpretis sermonis. Theognid. apud Stobæum.

Nullus stultorum in consuetudine silentium præstare potest. ibidem.

EX LATINIS.

Quid prodest totius regionis silentium? si affectus fremunt. Senec.

Res omnium difficillima, tacere, & audire. Gell. libr. 1.

Interdum non minus oratorum est tacere, quam dicere. Plin. Iun. lib. 6.

Mire silentio, & tenebris animus alitur. idem lib. 9.

Lingua grauius castigatur, quam illum probum: nec magna

res sustineri possunt ab eo, cui tacere graue est. Curt. lib. 4.

Cum iudi camus inuisi, & cum tacemus, suspecti sumus. idē. li. 6.

Loqui ignorabit, qui tacere nescit. Pitac. per Auson.

Tacere, consensus species in histō. Sax.

EX SACRIS.

Nonnumquam contra officium est, salutare: tacere vero, officiosum. Erasim. in Epist. Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam. Chrysostom.

Malum hominem tacendo potius, quam respondendo superabis. idem.

Quam plures vidi loquēdo in peccatū inci disse, vix quenquam tacendo. Amb. 1. de Offic.

Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuitiarum, sunt maxima fundamenta virtutum. ibidem.

Diu considera, quid loquendum sit, & adhuc tacens proinde, ne quid dixisse peniteat. Hieronym. in Epistō.

Taciturnitas est, quandoq; habenda pro confessione. apud iuriscōsul.

Tacēs verum, ita incurrit crimen falsitatis, sicut si falsum doceret. ibidem.

Rectē scit dicere, qui scit ordinatē tacere. Greg. 3. mor.

Silentium est quoddam verbum trimentum. idem sup. Execr. Homil. 10.

Silentium sentitur non audiendo. August. lib. 11. de Ciuit. Dei. cap. 7.

Tacite multa fieri possunt, que nō possunt fieri expressa. apud iuriscōsul.

Taciturnitas domini nobis ad exemplum facta est. Bern. in Epiph. domini. sermo. 2. Spectare debemus dominum cum silentio. Bern. sup. Cant. serm. 63.

Loquacitas.

EX GRÆCIS.

Multa cognoscendi studium comitatur garrulitas vitium. Plut. de curiosit.

Multarū rerum cognitio aut, valde le dicit, inuat quidem, virum dextrum, & modestum, & commodum. le dicit autem eum, qui facile quemuis sermonem, & apud quemuis loquitur. seruat. apud Stobæum.

Nulla fides lingua est. Eurip. ibid. Garrulitas est deambulatio lingue. ibid.

Si continuē, & multa, & celeriter loqui, signum esse prudentiæ, hirundines dicerentur multo sapientiores nobis. ibid.

Decorum silentium, corona est viri. loquacitas autem nec incidit. dum aliquid habet, & mala

off

est conuersationi, & inutilis cinitati. ibid.

Nec ex manu, dimittentis ponderosum lapidem facile est cohibere, nec ex lingua sermonem. ibidem.

Tyrannicum quiddam est, multa sere loqui. Aesch. ibidem.

Dicendi modus nō penes loquentem, sed audientem est. ibid.

Auaritia quadā est, omnia vel dicere, & nihil audire. Philē. ibid.

Intempestiua inter potandū garrulitas plerōq; dum iugatur, transversum rapit, & animi libidini obsecundare compellit. Plutar. Prob. 7.

Fieri non potest, vi garrulitatem non comitetur maledicentia. Plut. de curiosit.

EX LATINIS.

Mellem indiscretam prudentiam, quam stultam loquacitatem. Gel. lib. 1.

Non iteratum dicitur, quod factū esse nescitur. Aurel. apud Plat.

EX GRÆCIS.

Linguosus vir amat mendaciam. August. in Psal. 139. Verbofi incepti amici. idem de Amicit.

Est tempus, quando nil, & est tempus, quando aliquid, nullum

autem est tempus, in quo dicenda sunt omnia. Hugo de disciplina. monast.

A dolescens verbosus, iustitia hostis. Bern. libr. 4. de consid.

Loquacitas inter epulas valde effransus est. Greg. lib. 1. mor.

Loquacitas, impudicitia argumentum est. Bernar. de Passio. domini.

Multiloquium raro absque peccato. Chrysost. ad popul. Antioch. homil. 21.

Secretum.

EX GRÆCIS.

Facilium in lingua carbō ignis contineri poterit, quam secretus sermo. Socrat. apud Stobæum.

Nihil interest, aliquid mulieri, an omnibus pronuntiare in foro narris. ibid.

Mira vis est melioris fortune in occultandis hominum peccatis, at si quid acciderit similitere, cuncta ista omnia protinus detegentur. Demosth. ibid.

EX LATINIS.

Honesti boni, non occulta quarunt. Cicero. 3. Offic. Communi sit vitio nature, vi non visis, atque incognitis rebus magis considamus. Cesar de bell. civil. lib. 2.

Crede

Crede mihi, bene qui latuit, bene
vixit, & intra

Fortunam debet quisq; manere
suam. Ouid. 3. de tristib.

Vel ne facias tegenda, vel. solus
facias. Publ. Mim.

EX SACRIS.

Secretum si tribus est manife-
statum, omnibus est divul-
gatum. August.

Occultum non est, quod conscien-
tia teste committitur. Chrysof.

Nihil occulti in intestina discor-
dia esse potest. Erasim. in Epist.

Per hoc, quod foris agitur, quic-
quid intus latet, aperitur. Gre.

Occultum penè est, quod per pau-
cos probari potest, et quod pau-
ci sciunt. apud iuriconsul.

Quod non apparet, præsumitur
non esse. ibid.

Colloquium secretum, ad aures fa-
ctum facit præsumi mandatū,
si statim sequatur maleficium.

ibidem.

Abscondi Deo nil potest. Grego.
in regist.

Latere, criminosè est conscientia.
Ambr. de Virg. lib. 3.

Ama nesciri, & laudet te os alie-
nū. Bern. serm. 6. in Nat. domi.

Occulta Dei iudicio committen-
da, nec de illo temere iudican-
dum. August. Epist. 137.

Occulta non debet esse doctrina:
sicut nec Evangelium occul-
tū est. Bern. sup. Cāt. serm. 44.

Interrogatio.

EX GRÆCIS.

Necessè est, interroganti in-
terrogatū sequi, quocinq;
ducit. Plat. de sanct.

Singulos interrogo, paucis respon-
deo. idem de scient.

Qui litigatione interrogat, præu-
disputat. Arist. Top. 8.

Ad interrogationes multas non
est danda vna responsio. idem
Elench. 2.

Cæci interrogatio est querere, cui
amētur, quæ pulchra sunt. A-
risto. apud Stob.

Calumniatores convincere oportet,
interrogantes autem docere.
Chrysof.

Proximus cognitioni est, qui quod
debet inquirere, prudenter ag-
noscit. in Coll. 2.

Interrogādo docemus alios. Au-
gust. lib. 1. de magist. cap. 1.

Interrogare multa, non est scire.
idem de duab. anim. cap. 8.

Interrogant multi, quæ ipsi ex-
plicare non possunt. idem de
pecc. & merit.

Responsio.

Non respondere, rusticorum
est. Plat. de scient.

Singulos interrogo, paucis respon-
deo. ibid.

Ignorantia causa est respondendi
varia

varia, & non eadem. idem de
Nat. nom.

Cum respondenti proponitur mul-
tiplex, quod non intelligit, con-
cessum est ei dicere: non intelli-
go. Arist. topic. 8.

Ad interrogationes multas non
est danda vna responsio. Arist.
elench. 2.

Sapientibus responsi loco est silen-
tium. Eurip. apud Plutarc. de
vitijs. verec.

Omnibus respondere, servile: om-
nes despiciere, stulti. idem de
Poët.

Consilium, & opinio.

EX GRÆCIS.

Inter sapientiam, & ignorantiam
media res est opinio.

Plat. de Amor.

Consilium res sacra est. Plat. de
Sapient.

Quoties quis aliquid alicuius gra-
tia querit, de illo ipso consul-
tatio est, cuius gratia aliquid
queritur, nō de eo, quod qua-
eritur alterius gratia. idem de
Fortit.

Consilium non est de fine, sed de
ijs, quæ sunt ad finem. Arist.
Rhet. 2.

Consilium vincit manus, apud Stob.

De necessarijs, & impossibilibus
consultandum non est, sed de
contingentibus, & aliter se ha-
bere potentibus, quam in no-

stra potestate sunt. ibid.
Consulta oportet operari veloci-
ter, consulere autem tardè.
Arist. Eth. 6.

Consilium mulieris est inualidum,
pueri verò est imperfectum.
idem Polit. 1.

Opportunitas non observata cum
omnibus in rebus affert malū,
tum verò in admonendo detra-
hit utilitatem. Plut. de Amic.
& adulat.

Inter pocula non est admonen-
dum. ibid.

Quidam salicitatem rem esse pu-
tant, ad quam admonitio non
possit accedere. ibid.

Pleriq; mortales opus habent alie-
na prudentia consilijs. ibid.

In admonendo ne contentiosus, &
contumaces simus. ibid.

Istud haud quaquam fieri con-
mit, ut qui admonetur, vi-
cissim admoveat, & liber-
tatem opponat libertati. ibi-
dem.

Facillimum omnium est, ab alio
admoeri. Thal. apud Laërt.

Principi consule non dulciora, sed
optima. Solon apud eundem
lib. 1.

Duo maxime sunt contraria con-
silio: ira, & festinatio. Bias
ibidem.

Sana consultatio ex eruditione,
rerumq; peritia, & experimen-
to contingit. idem.

Victoriatota posita est in bona
consultatione. Eurip. in Phen.

Inops

Inops consilij, felicitas, idem in
Con.

Noctū consilium à sapientibus ini-
tur, idem.

Aliud deliberationis tempus, a-
liud accusationis. Demosth.
Exord. 12.

Nihil decernendum ante rem be-
ne cogitam, idem Exord. 19.

Sapiens sapientum est consilium.
Prava consilia statim reprehendi
maximè expedit. idē exord. 56.

Caute admonenda, quæ lege ali-
qua sunt interdicta, aut popu-
lo ingrata, idem ex arg. lib.

In magnis deliberationibus ma-
gno emendum est fidele confi-
lium, & prudens, idē r. Olinth.

Indeliberationibus Reipubl. alijs
affectibus repudiatis, bonum
publicum duntaxat est spe-
ctandum, idem.

In arduis consultationibus attentè
cupidèq; audiendi sunt, qui con-
siliū dare volunt, idem.

Graue est consilium cœcūdi so-
cietatem belli, cum ijs præfer-
tiam, qui statim armis defenden-
di sunt, idem r. Olinth.

Optabile est deliberantibus vel à
meditatis, vel ab impræmediata
iis offerri vitale consilium, idem.

Non temere irruere, sed aliquid
vtile præmeditati accedere de-
bemus ad consilium, idem.

Malum maximam hominibus, o-
pinio falsa, idem de Rhet.

Fortune etiam in deliberationi-
bus est quedam habenda ra-

tio. Demosth. r. Olinth.

In exhortando prodēt audito-
ris prædicare virtutem, & fa-
licitatem, idem.

Prudentes ex omnium consilijs vi-
tile faciliè deligunt, idem.

In deliberationibus animus in om-
nes partes est versandus, om-
nia persequenda sunt tam com-
moda, quam incommoda, que
eis sunt, idem.

Facilius est inuenta consilia com-
probare, quam inuenire, idem.

Inventio consiliorum est pruden-
tis oratoris, electio autem pruden-
tis auditoris, idem.

Res ipsa vltro monet, quid oporteat, consiliumq; attentis longè melius suppeditat, quam perplexæ orationis conciones, idem.

Exhortandi cunctantes optima ratio est, apponere, emulum, qui quod ipsi dubitant accipere, alijs intercipere student, Demosth. r. Olinth.

Sunt, qui alijs melius consulunt, quam sibi, salutemq; suam negligant, alienam curent, idem.

Dura conditio est eorum, qui in dandis consilijs, & in gerendis rebus solent versari, cum eorum fides ex euentu solet aestimari, idem r. Olinth.

Diuersitas opinionum est causa litis, Arist. Metaph. 5.

Opinio diuiditur in verum, & falsum, electio verò in bonum, & malum, idem.

Veritas apud sese vincit: opinio autem

autem apud exteros. Epict. apud Stob.

Perturbant homines non res ipse, sed rerum opiniones, idem.

Opportunitas non obseruata cum omnibus quidem in rebus ingens affert malum, tum verò maximè in admonendo detrahit vilitatem, Plut. de Amic. & adulat.

Qui fortune aut euentui sua consilia aptat, nusquam inuenit gratiam, idem lib. 2. Dec. 4.

Ad exhortationem præcipiè valent imperia, Quint. lib. 5.

Consilium non habet scelera, idem lib. 7.

Semper apud sollicitos in deterius prona persuasio est, idem Declam. 11.

In rebus magnis memoriq; dignis consilia primùm, deinde acta: postea euentus spectantur, Cicero. 2. de Orat.

Hoc plerunq; facimus, vt consilia euentibus prouideremus, & cui bene quid processerit, nullum illi præuidisse, cui secus: nihil sensisse dicamus, idē pro Rab.

In persuadendo nihil est optabilius, quam dignitas, idem 2. de Orat.

Summi gubernatores in magnis nonnunquam tempestatibus solent à rectoribus admoneri, idem Philip. 7.

Successus bene consultorum in manu est, Erasmus in Epist.

Nullò consilio quicquam magnas rei aggressi, tyrannicum est, idem.

Humana consilia castigantur, quando celestibus præferuntur, Max. lib. 1.

Timet, atq; eis omnia desicere videtur, qui in ipso negotio consilium capere cogitur, Cas. de Bell. lib. 5.

Consultantes de rebus dubijs odio atq;

autem apud exteros. Epict. apud Stob.

Perturbant homines non res ipse, sed rerum opiniones, idem.

Opportunitas non obseruata cum omnibus quidem in rebus ingens affert malum, tum verò maximè in admonendo detrahit vilitatem, Plut. de Amic. & adulat.

Qui fortune aut euentui sua consilia aptat, nusquam inuenit gratiam, idem lib. 2. Dec. 4.

Ad exhortationem præcipiè valent imperia, Quint. lib. 5.

Consilium non habet scelera, idem lib. 7.

Semper apud sollicitos in deterius prona persuasio est, idem Declam. 11.

In rebus magnis memoriq; dignis consilia primùm, deinde acta: postea euentus spectantur, Cicero. 2. de Orat.

Hoc plerunq; facimus, vt consilia euentibus prouideremus, & cui bene quid processerit, nullum illi præuidisse, cui secus: nihil sensisse dicamus, idē pro Rab.

In persuadendo nihil est optabilius, quam dignitas, idem 2. de Orat.

Summi gubernatores in magnis nonnunquam tempestatibus solent à rectoribus admoneri, idem Philip. 7.

Successus bene consultorum in manu est, Erasmus in Epist.

Nullò consilio quicquam magnas rei aggressi, tyrannicum est, idem.

Humana consilia castigantur, quando celestibus præferuntur, Max. lib. 1.

Timet, atq; eis omnia desicere videtur, qui in ipso negotio consilium capere cogitur, Cas. de Bell. lib. 5.

Consultantes de rebus dubijs odio atq;

atq;

atq;

atq;

atq;

atq;

EX LATINIS.

Gladiator in arena consilium capit, Senec. Epist. 22.

Honestà bonis suadere, facillimè est, Quint. lib. 3.

Nulla sunt meliora consilia, quam que ignorauerit aduersarius, antequam facias, Veg. lib. 3.

Non est consilium in vulgo, in hist. Sax.

Mala consilia pares euentus sequuntur, Linius lib. 6. Dec. 1.

Præuata res semper offecere, officientq; publicis consilijs, idem lib. 2. Dec. 2.

Consilia mala plerunq; vincunt, idem lib. 5. Dec. 3.

Multa, quæ natura impedita sunt consilio expediuntur, idem lib. 18. Dec. 3.

Ab nullo genere non periculum est, si cœtus, & consilia, & secretas consultationes esse sinas, idem lib. 3. Dec. 4.

Nemo melius consilium dat, quam ipse facturus est, idem lib. 7. Dec. 4.

atq;

atq;

atq;

atq;

atq; amicitia vacare debent.
Sallust. in Coniur. Catil.

Quorundam consiliorum autoritas,
pro ratione est. Plin. Iun. lib. 1.

Acer, & ad palmam per se cur-
surus honoris,

si tamen horteris, fortius ibit
equus. Ouid. 2. de Pontio.

Gravior, & validior est decem vi-
rorum bonorum sententia, quam
totius multitudinis imperitia.
Cic. pro Planc.

Non exitus rerum tantum, sed &
hominum consilia legibus pu-
niuntur: minus quidem dolen-
dum est re non perfecta, sed pu-
niendum certe nihilominus. Ci-
cer. pro Milone.

Quot hominum, tot sententia, suus
cuique mos. Terent. in Phorm.

Que volumus, & credimus, liben-
terque sentimus ipsi, reliquos
quoque sentire speramus. Cas. de
Bell. ciuil. lib. 2.

Perere de viris doctis iudicare,
ne quorum opinionem improbo,
illos videat improbasse.
Gell. lib. 9.

Quod primum deserit infelices, bo-
na opinio est. in hist. Sax.

Opinio infinitos perdit. apud Stob.
Opinio stultos distendit. ibid.

Nihil opinionis causa omnia con-
scientia facito. Senec. de Vi-
ta beat.

Gravior, & validior est decem bo-
norum virorum sententia, quam
totius multitudinis imperitia.
Cic. pro Planc.

EX SACRIS.

Solet recta opinio pravam cor-
rigere consuetudinem, &
prava opinio rectam depra-
uare naturam. Aug.

Plerumque contingit, ut qui per ne-
gligentiam de se male opinari
permittant, per semetipsos nul-
la inquam mala faciant, sed
tamen per eos, qui se imitari
suerint, multipliciter delin-
quunt. Greg.

Earum rerum non est scientia, sed
opinio, que pro ingenij va-
ria est. Lact.

Vbi absuit consilium, abest cul-
pa. Greg.

Nisi per consilium fulciatur, val-
de fortitudo destruitur, quia
quo plus se prodesse conspiciat,
eo virtus sine moderamine de-
terius in preceptis ruit. idem in
Mor.

Dare stulto consilium, charitatem
est: dare sapienti, ostentatio-
nis: dare vero tempore peruer-
sitatis, sapientia. ibid.

Admonitio modica sufficit ti-
mentibus deum. Basil.

Modici hominis est, & quocumque
velle admoneri. Eras. in Epist.

Plures sanat tempestiva admoni-
tio, quam sana obiurgatio. ibi.

Ea est hominum corruptela, ut
sepe numero bonum consilium
atque sanum damno sit consul-
tori. ibid.

Consilium bonis datur, correctio
erran-

errantes coercet. Amb.

Quid tibi prodest habere sapien-
tiam, si consilium neges, si con-
sultandi copiam includas, clau-
sisti fonte, ut nec alijs influat,
nec tibi proficit. idem lib. 5. Offic.

Sint multi necessarij, vnus tamen
consiliarius. Bern.

Inducere consultationem, est tol-
lere dubium consultationis.
Tertul.

Plus utilitatis afferunt duo sidi
monitores, quam multa lau-
dantium milia. Eras. in Epist.
Consilia callida, & audacia pri-
ma fronte lata, tractantur dura,
euentu tristia. ibid.

Ex abundantia pietatis est, lubri-
cam etatem mouisse. Hieron.
ad Saluinam.

Plurimum laudis iuuenes moribus
suis applicat, quoties de nego-
tiorum meritis ambigentes, ad
peritorum consilia decurrunt.
Cass. part. 2. lib. 1. Epist. 9.

Consilium imitari negligit impro-
uidus, sapientiam vero ille qua-
rit in altero, penes quem est
scientia magnitudo. ibi. 3. lib.

Quidam omnia imprudenter a-
gunt, & ipsis pro voto succe-
dunt, quidam ad omnia consi-
lio se disponunt, & semper in
contrarium eis cedunt. ibid.

In magno numero discriminum angu-
stij, vbi domestica consilia re-
medium non inuenerunt, coru-
suffragia implorantur, quo-
rum prudentiam in altioribus

negotij experientia diuturna
approbat. ibid.

Vbi publica iactura est, & disse-
dium commune, sicut dolor in
vniuersitate se porrigit: ita
communi consilio, & auxilium
est utendum. Pet. Rau.

Consiliarius bonus est, qui sibi con-
sultat. Amb. 1. Offic.

Consilium peritorum ex apertis
obscura estimat, ex paruulis
magna, ex proximis remota, ex
partibus tota, scit enim qua
via egredi debeat, & cito sin-
gula & distincte videt. Petr.
Rau. in Epist.

Consilium mutare in melius, non
est turpe. apud Turisconsf.

Monitio preceptum importat. ibid.
Nouum factum, nouum consilium
expetit. ibid.

Bonorum iudicia non negligenda.
Ambr. 1. Offic.

Consilia nostra viribus nostris
non tribuamus. Greg. 1. mor.

Consilia Dei occulta super nos ti-
menda sunt. idem Homi. 3. sup.
Euang.

Consilium religionis ab irreligio-
sis petere, non est consilium ac-
cipere. idem 1. Reg.

Consilium in rebus arduis non de-
bet esse preceptis. idem Epist. 5.

Consiliorum gubernaculum, lex
diuina. Cyp. lib. 2. Epist.

Consilium Dei nemo, nisi spiritua-
lis intelligit. Aug. in lib. expo-
si. quest. quart.

Consilium misericordibus congruit
Aug.

Augustin. lib. 1. de serm. domini. in monte.
 Consilium omne à Deo est, à quo-
 nunque proficiscatur. August.
 lib. 1. de doct. Christ.
 Consilia perfecta non sunt absque
 prudentia, & benevolentia.
 Bern. in Epist.
 Opinio communis habet vim con-
 suetudinis. apud Iuriscos.
 Consilientem dominum qui non
 auditur, audient finaliter con-
 demnantem. Bern. serm.
 Persuasio certa per fidem est. Chry-
 sost. super Epist. ad Coloss.
 Homil. 4.

Fraus.

EX GR A E C I S.

Portet eum, quicumque de-
 cepturus sit alium, ipse
 minime decipiendus, similitu-
 dinem & dissimilitudinem rerum
 cognoscere. Plat. de pulch.
 Qui ab alio facile decipitur, &
 hoc non sentit, ipse etiam à se
 patitur sepe. Arist. Elench. 2.
 Omnes homines non decipiuntur,
 nisi in eo, quod nesciunt: aut in
 eo, cuius cognitio non est valde
 manifesta. idem Metaph. 4.
 Nequior est, qui decipit, quam qui
 decipitur. Demost. Exor. 5. 4.
 Nemo mirari debet, ab improbo
 homine esse deceptum, magis
 mirandum est, non esse dece-
 ptum. Demosth. 1. Olynth.

Dissimulatio actio melius subre-
 pit. Quint. lib. 4.
 Simulatio amicitiae repugnat ma-
 xime, delet enim veritatem, si-
 ne qua nomen amicitiae valere
 non potest. Cicero. in Lelio.

EX S A C R I S.

Suspensione quod caret, fraudi
 est opportunius. Nazanz.
 Seductio semper habent boni co-
 lorem. Chrysost.
 si casum me simulo, & aliud sum
 in conscientia, habeo gloriam
 mercenariam, sed supplicia pec-
 catoris, & in comparatione duo-
 rum malorum, leuius est in alium
 peccare aperte, quam simula-
 re, & fingere sanctitatem. Hier.
 sup. Esaiam.
 Nulla res sic exterminat bonum,
 sicut simulatio. nam malum sub
 specie boni celatum, dum non
 cognoscitur, non cauetur. Chry-
 sost. super Matth. 7.
 Vitam tam facile esset praestare,
 quam facile est simulare boni-
 tatem. Lact. lib. 6.
 Quod maxime dissimulas, frequen-
 tius exit in lucem. Hier. in Epist.
 Simulata aequitas non aequitas
 est, sed duplex iniquitas, quia
 iniquitas est, & simulatio.
 Aug. sup. Psal. 63.
 Simulationem falsitatis nemo, nisi
 subtilioris ingenij facit. idem
 26. mor.
 Fingimus aliquando sine menda-

cio. Aug. lib. 2. quest. Euang.
 Misericors est mentiendo fallere,
 quam mentientibus credendo
 falli. idem.
 Artes inimici sunt praecauenda.
 Ansel. sup. Epist. ad Corinth.
 Non multum in vitio, aut decepi-
 re, aut decipi posse. Hier.
 Non meretur audire veritatem,
 qui fraudulenter interrogat.
 idem.
 Calumniatores convincere oportet,
 interrogantes autem docere.
 Chrysost.
 Falsum exprimere detestabilius
 est, quam verum tacere. apud
 Iuriscos.
 Nullius calumnia subiicienda sunt
 ea, quae diu comprobantur. Eras.
 in Epist.
 Vbi nulla insidia, virtus vera
 vincit. ibid.
 Falsitatis mater, similitudo. Au-
 gust. lib. 2. Soli.
 Falsitas non est in rebus, sed in
 sensu. ibid.
 Quae simulatur, duplex sunt pec-
 catum. Aug. in Psal. 63.
 Calumniator iniuriam facit ho-
 minibus. Basil. in Epist.

Consensus.

Cum proponitur obsecrum, non
 est concedendum simpliciter.
 Arist.
 Ipsa consuetudo assentiendi pericu-
 losa est, & lubrica. Cic. 2. Offi.
 Impedire bonam rem est melius,
 quam

quam consentire male. Cicer. 3. de leg.

Qui consentit, opus perficit. Aug. de continent. cap. 1.

Nihil interest, utrum scelus admittas ipse, an propter te admitti velis. idē lib. 2. de morib. Manich.

Non vincitur, sed consentit, qui facile vincitur. idē in lib. quaest. Noni & Vet. test.

Stulti est hominis rebus incertis temere assentiri. Lact. lib. 3.

Consensus species, tacere est. in Histor. Sax.

Occidit & faciens, & consentiēs, Aug. sup. Psal. 56.

Posto, vel concesso toto, censetur posita, vel concessa qualibet parstotius. apud Iurifconsf.

Reprehensio.

EX GRÆCIS.

REbus malè succedētibus iracundè succedere nō conuenit. Plut. de tranq. anim.

Non modo peccantes castigat, sed peccaturos etiā cohibet. Periād. apud Stob.

Temerarium est, vtram hominis mortui affligere, viuos castigare decet, nō mortuos, & ipsa iustitia mortuos vindicat. ibid.

Amor simpliciter obiurgās, magis pramit. Eurip. apud Plut. de amic. & adulat.

Cum verecundè reprehendit ami-

cus, verecundiam gignit in amico. ibid.

Exagitamur verecundia, & dolore, cum arguimur apud eos, quibus probari cupimus. ibid.

Laus obiurgationi est admiscenda. ibid.

Reprehensio initium est bonæ frugis. ibid.

Optimè ac iustissimè viuemus, si quæ in alios reprehendimus, ipsi non faciamus. Diog. lib. 1.

Amicum ad amicū conuenit liberè dicere, reprehensiones autem non clanculū dicere. Eurip.

Reprehensio, alienum bonum est. apud Stob.

EX LATINIS.

ALiena vitia quisq; reprehēda manul, quam sua. Quint. lib. 2.

Sunt qui magis emendare volunt deos, quam se. Senec. Epist. 108.

Nulla sapientia naturalia vitia animi aut corporis ponuntur, quicquid infixum & ingeniū est, leuiter arte non vincitur, alioquin haberet sapientia rerū naturam sub imperio, si omnia eraderet vitia. Sen. Epist. 11.

Quātum potes, te ipsum coargue, inquire in te, accusatoris primū partes fungere, deinde iudicis, nouissimè deprecatoris, aliquando etiā te offendē. idē Epist. 28.

Obiurgationes etiā nonnunquam incidunt necessariæ, in quibus

videndum est fortè & vocis cōtentione maiore, & verborum gravitate acriore. Cice. 1. Offic.

Nilli patientius reprehenduntur, quam qui maximè laudari merentur. Plin. Iun. lib. 7.

Non fati est reprehēdisse peccantem, si non doceas recti viam. Colum. lib. 7.

Aliena vitia in oculis habemus, nostra à tergo sunt. Senec. de ira lib. 2.

EX SACRIS.

Non putes te amare seruum, quando eum non cedis, aut tunc amare filium tuum, quando eum non corripis, non est ista charitas, sed languor. Aug. de charit. serm. 7.

Qui peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt, ut omnes timeant. qui secretò peccauit in te, secretò corripe, nam si solus nosti, & eum vis coram alijs arguere, non es corrector, sed proditor. idē de ver. domi.

Qui potest emendare, & negligit, participem procul dubio se cōstituit, qui alterius bonum inuat, suum facit. Greg. in reg. Correctio errantes corripit, consilium bonis datur. Amb.

Dulcior est religiosa castigatio, quam blanda remissio. idē. Malum si comprimās tuum, reputabitur tibi ad iustitiam, si

alienum, ad gloriam. idē. Tūc proteruos melius corrigimus, cum ea, quæ bene egisse credunt, male acta demonstramus, & vnde adepta gloria creditur, inde vtilis confessio subsequatur. idē in past.

Iuuenes plerumque seueritas admonitiōis ad profectum dirigit, senes verò ad meliora opera deprecatio blanda componit. ibidē.

Si is, qui corrigere nititur, ira superatur, opprimit antequā corrigat. nā dum plusquam debet, accenditur, sub iusta ultionis obtentu, ad immanitatē crudelitatis increpatur. idē. 21. mor. Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos insurgere derisionis odia formidamus, iam non lucra Dei, sed nostra querimus. ibid.

Nonnunquā qui inter flagellorū duriciem remanent incorrupti, dulci sunt admonitione mulcēdi: nam plerūq; quos cruciamentā non corrigunt, leuia blandimenta comescunt. idē in past.

Sicut decretum, laudabileque est, reuerentiā debitam, & honorē exhibere maioribus: ita rectitudinis, & Dei timoris est, si quid in eis correctione indiget, nulla dissimulatione postponere, ne totum corpus (quod absit) incipiat mortuos inuadere. si languor non fuerit curatus in capite. ibid.

Coerceri omnino non potest animus, mala semel voluntate vitiatus, quia & elus sapere nescit, & ira consilium non habet. Chrysof.

Mutare rerum statum, proclive est: mutare in melius, difficilimum. Erasmi in Epist.

Non amat, qui sinit impune peccare, si queat obistere. ibid.

Quicquid lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitatis corrigentis. Dilige, & dic, quicquid voles. August. sup. Epist. ad Galat.

Non uniformiter secundum mensuram delictorum increpationes quoque inferri debent, sed diligenter aspicere eorum, qui deliquerunt, vires atque propositum, ne forte volens rupta sarcire, maiorem operetur diruptionem, & cupiens erigere collapsa casum inferat graviorē. Chrysi. in suo Dial. lib. 2.

Circa vitam tuam esto austerus, circa alienā benignus. audiant te homines parua mādantem, & gravia facientem. Chrysof. sup. Matth. 18.

Malum si perseverat, augetur, & remediabile bonum est in peccato, accelerata correctio. Cas. 3. Epist.

Castigare videtur, quicumque desentit. Lact. lib. 5.

Correctionem perdit, qui fallaciter viuit. Greg. 17. mor.

Māi, uel i benignē corripēdi sunt,

inquieta seuerē. Bern. sup. Cant. serm. 37.

Ex reprehensione nascitur confusio. Ansel. sup. Epist. ad Timoth.

Reprehensio generalis non vni personæ iniuria est. Hier. sup. Esaiam. lib. 7.

Vt nunquam ferē non nocet laudator: sic semper prodest reprehensor. Erasmi in Epist.

Altius vitij in dormientes aperius in clamare necesse est. ibid.

Reprehensio fieri debet, postquam persecutio facta est. apud iuriss.

Corripiant boni malos, ne cum eis hic flagellentur. Aug. serm. 143. de tempor.

Corrpi debet frater à fratre etiam repugnans, & inuitus. idem Epist. 50.

Correctio inuidiosa res est. ibid. Inste alios reprehendit, qui non habet, quod in se alius reprehendat. Aug. in Psal. 5.

Correctio igne, & ferro vehemētius operatur. Chrysof. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 31.

Corripere, ut prosit, Dei est. idem sup. Matth. Homil. 13.

Corripere peccantē plus est, quam orare. idem sup. Act. Apost. Homil. 24.

Reprehensurus alios à temeritate sit longissimus. Chrysof. contra Gentil.

Difficilius malū corrigitur, quod perfectionis etiam prosperitate sulcitur. Greg. 33. mor.

ERROR.

ERROR.

EX GRÆCIS.

Præsum error in principio, in sine sit maximus. Arist. 1. de cæl. & mund.

Non est in bello bis peccare. Lactantius apud Plut. in Apoph. Fortiter, ac recte factis errata condonentur. ibid.

Error duorum in vnum cum conuenierit, maximū malum. Eurip. in Phœniss.

Quisquam sagittarius artis suæ iam peritus est, ut non aliquando erret ab scopo! Demosth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

Recti apud nos nomen obliuet error, ubi publicus factus est. Senec. in Epist.

Nemo sibi tantum errat, sed alieni erroris causa, & autor est. idem de vit. beat.

Nihil sentire est melius, quam praua sentire. Cice. pro Cluen.

In hoc errore vel prudentissimus quisque versatur, quod plures amicos suos quam sunt, arbitratur. Plin. Iun. lib. 3.

Nulla disciplina est, in qua non peccando discatur. nam si quid perperam administratum cesserit in prosperē, vitatur quod sefellerat, illuminatq; rectam viam docentis. Colum. lib. 1.

Et mala sunt vicina bonis errore sub illo.

Pro vitio virtus crimina sepe tulit. Ouid. 1. de rem. amor.

EX SACRIS.

Nonnulli errare prosunt, sed in via pedum, non in viamorum. Aug. in Epist.

Nimis peruersē seipsum amat, quis aut alios vult errare, ut error suus lateat. idem de Marcel.

Diligendū sunt homines, ut eorum non diligantur errores. ibid.

Nihil grauius; quam errantem adeo deserere, ut se reuocare non possit. Amb. de Cain. et Abel.

Libenter errat, qui se errare nescit. Lact. lib. 2.

Error in pluribus est: correctio autem in paucis. Amb.

Aberrare nunquam, magnū diuinum, quam humanum. Tert.

Error intolerabilis est à iure reprobatus. apud iuriss.

Erroris etiam fortissimi viri non potuerunt cauere. Amb. in Apolog. David.

Erroris propriū, ut quod tibi, etiā Deo displicere cogitet. Aug. lib. 2. de Genes. cont. Manich.

Errare non potest, qui nihil appetit, aut appetit, quod debet. idē lib. 2. de liber. arbit.

Errandi occasio, mens crassa. idem de morib. Eccles. cap. 17.

Non errare, angelicum est: errore defendere, diabolicum. idem lib. 2. de baptis.

Error ex eo est homini, quod sibi est incognitus. idē lib. 1. de ord.

Omnis erroris principium est de scripturis non intellectis. idem in lib. 83. quæst. quæst. 69.

Emendatio, & profectus.

EX GRÆCIS.

Quod si tibi non facile forte fuerit, vniuersa omnino quæ sunt animi vitia extergere, ac panitus emaculare, illa certe tibi tollenda, minuendaue sunt, quæ apparent maxima, primoque conspectu occurrunt. Plut. de Polit.

Non desperandum decepto oratione falsa emendari posse. Demost. Exord. 35.

Primum indicium profectus est, amor vehemens: secundum asperam non habere vitam: tertium reclamare prauis animi suggestionibus: quartum, præstare animi placabilem, minimèque irritabilem: quintum, virtutem cognoscere ex collatione ad vitia: sextum, cum iudicio omnia legere, & ad bonam frugem traducere: septimum, quacumque videris exempla virtutum facere: octauum, ostentatione & rixas fugere: nonum, non captare applausum: decimū, vneris neglectus, vndecimū præfrictam deponere fratem: duodecimū, si pecces, correctionem admittere: tertiumdecimū, peccati etiā lenis suspitione tollere:

quartumdecimū, hostes in gratiā reducere: quintumdecimū, animū in fractū gerere aduersus fortunæ insultus: sextumdecimū, in somnis nihil flagitiosū videre septimūdecimū, affectus noxios in se videre sedatores: decimum octauū, virtutē, quā admiraris, æmulari, & vitium illaudatū fugere: decimū nonū incommoda virtuti iuncta non formidare: vicesimū, apertū, consilans gerere peccus: vicesimū primū, cauere peccata etiā minima. Plut. de profect. morū.

EX LATINIS.

Argumentum est in melius translata animi, quod vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Senec. Epist. 6.

Tunc scito te esse omnibus cupiditatibus solutum, cum eō peruenis, vt nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. idem Epist. 10.

Agamus bonū patrem familie, faciamus ampliora, quæ accepimus. maior ista hereditas à me transeat ad posteros, nullumq; adhuc restat operis, nullumque restabit, nec vili nato post mille secula precludetur occasio aliquid adiciendi. idem Epist. 65.

Magna pars est profectus, velle proficere. idem Epist. 7.

Profectum tuum vitā æstima, & tantū scire, quātum non cupis,

non

non times. idem Epist. 116.

Plus proficit, si præponatur spes utilitatis futura, quàm præteriti beneficij recordatio. idem 2. de Orat.

Non deprehēdes quemadmodū tibi vir sapiens proficit, profuisse deprendes. Senec. Epist. 47. Sunt qui prodesse non nisi pretiosa putant. Plin. Sen. libr. 29. Pōt videri satū emendatus, qui in odriū eorū in quibus errauerat, ipse cōuersus est. Quint. lib. 11. Quædam emendatio, penitentia est. Quint. declam. 8.

Multos vidi & audiui, non modo qui primoribus labijs gustassent genus hoc vitæ voluptaria, & extremis (vt dicitur) digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emeruisse aliquando, & se ad bonū frugē (vt dicitur) recepisse. Cicer. pro Marc. Cal. Optimum, & emendatissimum existimo, qui ceteri ita ignoscit, tanquam ipse quoties peccet: ita peccatis abstinere, tanquam nemini parcat. Plin. Iunior. lib. 8.

Ex vitio alterius sapiens emendat summ. Pub. Mam.

EX SACRIS.

Nouit Deus mutare sententiā, quando tu noueris mutare delictum. Ambr. sup. Luc. Nos præcedere potest ad vitam,

pet. nouissimum reputamus. Pet. Rau. in quad. Epist. Malum cum perseuerat, augetur. remediabile bonum est in peccato, accelerata correctio. Cast. 3. Epistol.

Emendatio vitæ non differenda. Aug. de verb. domi. sup. Matt. De manu fugit ferietis, quæ iustā corrigi prauitatem. Greg. 18. mor. Molestia non debent esse, quæ profunt. Chrysostō.

Saluum est, quicquid pluribus profuit. Laet. lib. 3.

Virtutis finis est, in vsus multorū diffundi. Erasmi. in Epist. Nullam ætatem serā arbitror ad id vt seipso, quisq; melior euasibidem.

Non placere pluribus, sed prodesse omnibus studendum. ibidem. Qui fratri prouidet, seipsum curat. Hier.

Nemo quātum proficit, nisi inter aduersa, cognoscit. Grego. 24. mor.

Non omnia omnibus profunt. August. lib. 1. cont. Creconium.

Sicut cuiq; à Deo est parata mensura fidei, sic proficit. Aug. sermon. 44. de temp.

Proficere non semper in bono accipitur. idem in Psalm. 118.

Prodesse studeat, qui prodesse cupit. Bern. sup. Cant. serm. 23.

Proficere, proficiisci est. idem in vigil. nat. domin. sermon. 2.

Profectus hominis, donum Dei est. Bern. ad soror.

Vtilitas, & Com-
moditas.

EX GRÆCIS.

Vtilitas quauis ratione obla-
ta, repudianda non est.
nisi pugnet cum honestate. De-
mosth. 1. Olinth.

Multa speciem habent vtilitatis,
sed vnum expedit. ibidem.

EX LATINIS.

Omnes expetimus vtilitatem,
ad eamq; rapimur, nec face-
re aliter vilo modo possumus.
nam quis est, qui vitia fugiat?
aut quis potius, qui ea non stu-
diosè persequatur! Cicero. 3. Of-
fic.

Nemo est quin putet expeten-
dam esse maximè dignitatem,
sed vincit vtilitas plerunque.
idem. 2. de Orat.

Cum vtilitas ad se rapere, hone-
stas contra renouare ad se ri-
detur, sit, vt distrahatur de-
liberando animus, afferatque
incipitem cogitandi curam.
idem. 1. Offic.

Nostra vtilitates nobis omittenda
non sunt, cum ipsi ipsas egeamus,
sed sue cuiq; vtilitati, quod si-
ne alterius iniuria fieri possit,
seruendum est. idem. 2. de Of-
fic.

Vtilità vtile est, quod in trans-
itu proficit. Senec. Epist. 2.

EX SACRIS.

Non solum liberalitatis, sed
etiam commoditatis est,
aliquid de suo iure relaxare.
Ambr.

Qui inutilis est omnibus, sibi vti-
lis esse non potest. idem.

Commodè sit, quod sine difficul-
tate sit. apud iuriconsul-
Publica vtilitas est cuiuslibet pri-
legio preferenda. ibid.

Vtilia non omnia, quæ profutura
videntur. Chrysost. sermon.
14. super Epistola, ad Ro-
man.

Damnum.

EX GRÆCIS.

Nequaquam facile est, vt qui
multa alijs inferunt dama-
na, ipsi non multa vicissim
ab alijs patiantur. Plat. Epi-
sto. 8.

Damnum præstat turpi lucro. apud
Stob.

Tum deniq; homines nostra intel-
ligimus bona, cum quæ in po-
testate habuimus, ea amisimus.
Plaut. in Capt.

EX LATINIS.

Damnum est, id perdidisse,
quod se volueris, emen-
dum est. Quint. declam. 3.
Non tam cumulus bonorum incun-
dit

Iudex, Iustitia,
Iudicium.

EX GRÆCIS.

A Mor, & odiù, & proprius
commodum facium sepe
iudicem non agnoscere verita-
tem. Arist. Rhet. 1.

Qui magnis in rebus se iustitiæ
cultorem exhiberi vult, eum
ius aliquando in parvis vio-
lare necesse est. Plut. de Polit.
Nemo potest simul esse & accusa-
tor, & Iudex, Sap. apud Plut.
in Apophth.

In severitate iudicis sita est legum
auctoritas. Demost. cont. Mid.
Etiam religiosus iudex potest præ-
ue iudicare. Demosth. aduers.
Arist.

Iudicantes eadem mente præditos
esse oportet, quæ legistatores.
Lysias apud Stob.

Præstat parum bene, quàm mul-
ta insufficienter determinare.
Plat. de Scient.

Difficile est, nobis iudicare id nõ
esse bonum, in quo naturaliter
delectamur. Arist. Eth. 2.

Melius est iudicare secundum leges
& literas, quàm ex pro-
pria scientia, vel sententia. idẽ
Polit. 2.

Malem inter inimicos iudicare
quàm inter amicos. quippe ex
inimicis alterum futurum ini-
micum. Bias apud Laër. lib. 1.
Nunquam decernas, audias nisi

ius esse potest, quàm molestã
discessio. Cicero. 2. Tuscul.

Mulæ parta, malè dilabuntur.
idem. 2. Philip.

Non possunt in vna ciuitate mul-
titem, atque fortunam amitte-
re, vt non plures secum in ear-
dem calamitatem trahant. Ci-
cer. pro lege Manil.

Parta amittere maius dedecus
est, quàm nihil parauisse. Sal-
lust. in bell. Iugurth.
semper grauior est in paucitate
iactura. Curt. lib. 4.

EX SACRIS.

Non sic sapit lucrum, quàm
dolet damnum. Augu. in
sermo. de sanct.

Quãto minor est in possessione cõ-
moditas, tantò minor est in a-
missione dolor. Grego.

Damnum est commodi amissio.
apud iuriconsul.

Damnum qui certat evitare po-
tior est eo, qui certat lucrum
querere. ibidem.

Damna parua nonnunquam ma-
gni lucri sunt causa. Gregor. 3.
Dial.

De damno alterius nemo lucrum
expectet. idem in Reg.

Damna maiora timentes, celestis
ira damna incurrunnt. idem
lib. 6.

Damnum quis pati non debet,
qui pro communi bono aliquid
expedit. idem in Regist.

tu prius ambos. apud Plat. de consult.

Nihil magis contrarium est iudicio, quam sine iudicio perscribere aliquē. Demost. aduers. Arist.

Tum in omnibus iudicijs præteritam vitam considerare oportet, tum in illis causis maximè, in quibus ipsa vita accusatur. apud Stob.

Præclarissima virtutum est iustitia. Arist. Eth. 5.

Sine iustitia impossibile est habitari ciuitatem. idem Polit. 3.

Ad iustitiam exercendam utile est nonnunquam, & quod iustum est prætermittere. Plut. de curios.

Iugum stateramque ne transcendas. id est, plurimum fac iustitiæ, nec eam illo modo transcendas Pyth. apud Plut. de educ. liber.

Iustitia est virtus animi, vnicuique secundum dignitatem distribuens. Arist. apud Diog. lib. 5.

Summo iure vtere moderate: nauis enim summa vi tenens rudētibus mergitur, erigitur iterum, si laxaueris rudētes. Eurip. in Orest.

Iustitia seruans lucem, multos effugiet hominū sermones. idem in supplic.

Iustitia est, distributiuum esse eius, quod est secundum cuiusque dignitatem, & tueri patrias consuetudines, & instituta, & seruare scriptas leges, & re-

ridicum esse in controuersijs, & stare conuentionibus, & statari autem iustitiā, & sanctitas, & veritas, & fides, & vitiorum odium. ibidem.

Iustitia harmonia, & concordia est totius animæ cum concinnitate. apud Stob.

EX LATINIS.

ODit iudex litigantis securitatem. Quint. lib. 4.

Quod prudentior sit iudex in deprehendēdo scelere, quam reus in admittendo, hoc esse in causa puto, quod alter tantum pro se cogitat, alter pro parte & traque. idem Declm. 1.

Prætoris non solum manus à pecunia, & lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu continentibus esse debent. Max. libro. 4.

Ad penitentiam properat, citò qui iudicat.

Cum iudici dicenda sententia est, meminerit se Deum habere testem, id est, mentem suam, quam nihil homini dedit ipse Deus diminius. Cicer. Offic.

Est sapientia iudicis in hoc, ut nō solum quid possit, sed etiam quid debeat, Ponderat: nec quantum sibi permissum meminerit, sed etiam quantum commissum sit. idē pro Rabir.

Nec cōtra rempub. nec contra iurandum amici causa vir bo-

nus faciet, nec si iudex quidem erit, de ipso amico, ponit enim personam amici, cum induit iudicis: nam si omnia faciendā sunt, quæ amici velint, non amicitia tales, sed conuentiones putandæ sunt. idem 3. Off.

Iudex bonus nemo esse potest, qui suspicione certa non mouetur. Cicer. in Verrem.

Scriptum sequi calumniatoris est: boni vera iudicis auctoritatem, voluntatēque defendere, quæ lex enim, quod senatusconsultum, quod magistratus edictū non infirmari, aut conuelli potest? Si aduerba despectere voluerimus: consilium autem qui scripserāt, & rationem, & auctoritatem relinquamus, non enim ex verbis pendet ius, sed verba seruiunt hominum consilijs, & auctoritatibus, nec verba veniunt in iudicium, sed ea res, cuius causa verba in leges cōiecta sunt. idem pro Cæcina.

Tanto melior speratur magistratus, quanto sepius fuerit. Plin. Iun. in Paneg.

Magistratum delicta iudicanda grauius, quam plebeiore. Aestima iudicia, ne numeres. Senec. Epist. 29.

Maximum bonæ sententiæ præmium est, bene iudicasse. Plin. Iun. in Paneg.

Breuisima est iustitiæ vindicta, cum facimus menjura pendē est. Quint. declam. 2.

Iustitia sine prudentia, plurimum poterit, sine iustitia nihil valebit prudentia. Cicer. 2. Off.

Primum iustitiæ munus est, ut nulli liceat, nisi lacessitus iniuria: deinde ut cōmunibus pro cōmunibus vtatur: priuatis autem ut suis. idem 1. Off.

Solitario homini, atque in agro degenti iustitiæ opinio necessaria est, atque ijs etiam, qui vendunt, emunt, conducunt, locant, contrahendisque negotijs implicantur, iustitiā ad rem gerendam necessaria est: cuius tanta vis est, ut nec illi quidem, qui male scio, & scelere pascuntur, possint sine vlla particula iustitiæ viuere. idem Off. 2.

Totius iustitiæ nulla est capitulior pestis, quam eorū, qui tunc cum maximè fallunt, id agunt, ut boni viri videantur. idem 2. Off.

Officij scientiæ antepōnda sunt officia iustitiæ. Consideratē enim agere plus est, quam considerare prudenter. ibid.

Nihil aliud iustitiæ est, quam iniustitiæ priuatio. Gel. lib. 5.

Egregium in primis est ut foris, ita domi, ut in magnis, ita in paruis, ut in alienis, ita in suis agitare iustitiā. Plin. Iun. lib. 7.

Ius laborat, non extinguitur. Livius lib. 2. Decad. 3.

Omnia sunt incerta, cum à iure discessum est. Cic. ad Papir.

Nihil est iuri tam inimicum, quam vis. Cicero. pro Caelio.
Maximè ducuntur quidam, ut eos iustitia capiat obliuio, cum in imperiorum honorem, gloriae cupiditate incidunt. Cicero. 1. Off.

EX SACRIS.

Iustum est homines propter iustitiam diligere, non autem propter homines iustitiã postponere. *Greg. in Reg.*

Iustitia vincit odium. in hist. Sax.
Facile deniat ad iustitia, qui in causis non deum, sed homines pertimescit. Chrysol.

Iustitia sine misericordia non est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. idem.

Iustitia est animi libertas, tribuens unicuique suam propriam dignitatem, maiori reuerentiam, pari concordiam, minori disciplinam, Deo obedientiam, sibi sanctimoniam, inimico patientiam, egero operosam misericordiam. Ansel. cur Deus homo.
Iustitia temperata sit. Ambr. de Vid.

Vigor iustitia semper feruidus sit, sed nunquam præceps. Bern.

Iustitia actio, libertas dicitur. Ansel. sup. epist. ad Rom.

Non sufficit Christiano, unam partem iustitia implere, cum

utraq; præcipitur. Hier.
Sicut nonnunquam grauius est peccatum diligere, ita nequius est, odisse iustitiam, quam non fecisse. Greg. 5. mor.

Iustitia regis, pax est populorũ, tutamen patrie, immunitas plebis, temperies aeris, serenitas maris, terrae secunditas, solatium pauperum, cura languorum, gaudium hominum, hereditas filiorum, & sibi met ipsi spes futurae beatitudinis. idem.

Regula iustitia manifesta est, quod à vero non deceat declinare bonum virum, nec damno iusto officere quenquam, nec aliquid dolo amectere rei suae. Amb. de Off.

Iustitia est constans, & perpetua voluntas, ius suum unicuique tribuens, non quatum ad actum, sed quatum ad effectum. apud Iuriconsul.

Vera iustitia compassionem habet, & non ex odio, sed ex bono zelo coercenda. apud eosd.

Iuris præcepta tria sunt, honestè vivere, alterum non ledere, ius suum unicuique tribuere. ibid.

Iustitia etiam hostibus debetur. Amb. in Epist.

Ius commune natura, prinatum usurpatio facit. idem 1. Off.

Iustitia præponenda est pietati. Greg. 19. mor.

Bonorum causa, iustitia est. idem 26. mor.

Vnde agnoscitur, quid est iustitia,

ia, inde eruditur, ut videat, quid est culpa. idem Mor. 31.
Summum in rebus bonum est, iustitiam colere. idem epist. 119.
Iustitiam diuinam post peccatum non timere, periculosum. in 1. Reg.

Non sensus, sed animus in falsè in dicendo fallitur. August. lib. 12. de Genes.

In paupertate equitatem seruare, noua ac perfecta iustitia est. idem in Quest. ex utroque testam.

Sine iustitia ne Iupiter quidem principem agere potest. Lud. Vines sup. Aug.

Iustitia sola respub. sustentatur. Aug. 2. de Ciuit. Dei.

In iustitia sua inflatus, Deo odibilis est. idem sup. Psal. 41.

Humana iustitia, iniustitia, si diuinitus districtè iudicetur. idem 21. Mor.

Iustitiam falsam habentes, alios despicunt. Gregor. in Euang. Homil. 34.

Iustitia via est, per quam ad iustitiam venitur. Ber. in Epiph. dom. Serm. 4.

Iustitia prima portio, non peccare: secunda, per penitentiam damnare peccatum. idem in Annunc. beat. Mar. Ser. 1.

Iustitiam cum feceris, fac & pacem. idem de Verb. Apost. Modum iustitia querit. Bern. de consid. lib. 1.

Iudicium rendi non debet. Au-

gust. epist. 54.
Dannatur ubiq; præceps iudicium, sed potissimum in exitu. Iudicium absolutum nõ debet esse in rebus dubijs. Greg.

Diues cito iudicium corrumpit meritis, pauper autem dum nõ habet, quod offerat, non solum audiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. idem 3. de Summo bono.

Iudicium temerarium maioris nocet iudicanti, quam iudicato. August. lib. 2. de Serm. domi. in monte.

Non solum decretũ potest esse, quod non plurimorum videbitur habuisse consensum. Cypr. Epist. lib. 2.

Quicumq; cõsanguinitate, aut amicitia, aut è diuerso hostili odio, inimicitijs in iudicando ducitur, præuertit iudiciũ dei Christi, qui est iustitia. Hier.

Iudicium Dei imprecari, maledictus est. Aug. sup. Psal. 53.

Sine iudicio nemo debet condemnari. Greg. in Reg.

Iudicium in alium non ferimus, nisi quia illo nos honoratioris reputamus. Bernard. sup. Cant. Serm. 16.

Iudicij censuram ira enervat, mollior affectus precipitat. idem de consid. lib. 3.

Ignorantia iudicij, sepe fit calamitas innocentis. August. lib. 9. de Ciuit. Dei.

Mitigat iudicem pudor reorum: excitat

excitat autem pertinacia de-
negantium. Ambros. de Cain,
& Abel.

Iudicis non est, sine accusatore
damnare. Ambros. ad Corint.
Mitigat vim doloris considerata
aquitas ferientis. Greg.
Corruptio est, quicquid offertur li-
te pendente. Chrysostr.

Apud bonos iudices satis habent
firmitatis vel testimonia sine
argumentis, vel argumenta sine
testimonijs. Lact.

Iudex peccatis veniam dare non
potest, quia voluntati seruit
alienæ, deus autem potest, quia
est legis suæ dispensator, ac iu-
dex. Lact. de ira Dei.

Iniquum iudicem dicimus, non
qui iniuste iudicat, sed qui ri-
gidus est, & parum reo fauēs.
Erasmi. in Epist.

Vos non attenditis merita causa-
rum, sed personarum, non iu-
ra, sed munera, non quod rati-
o dicet, sed quod voluntas
affectet: non quod sentiat, sed
quod mens cupiat: non quod li-
ceat, sed quod lubcat: nunquam
in vobis est, ita simplex oculus.
ut totum corpus sit lucidum,
sed aliquid semper admittitis
fermentis, quo totam massam
corrumpitis. Innoc. lib. 2.

Pauperum causam cum mora ne-
gligitis, diuitum causam cum
instantia promouetis, in illis ri-
gorem ostenditis: in istis ex
mansuetudine dispensatis: illos

cum difficultate respicitis: istos
cum facinore tractatis: illos ne-
gligenter auditis: istos subtili-
ter auscultatis. ibid.

Alienum te à personis omnium
redde iudicio, ac propter iusti-
tiam in iudicio pauperem non
defendas, nec propter gratiam
diuiti indecenter assistas, aut
si non potes facere, cogniti-
onem respice causarum. Hier.
ad Damas.

Non vos iudicetis maleuolos esse,
quando alterius crimen iudi-
catis, magis quippe nocentes
estis, si fratres vestros, quos iu-
dicando corrigere potestis, ta-
cendo perire permittatis. Au-
gust. de Comm. vit. cler.

Noli querere fieri iudex, nisi ve-
leas virtute irrumperere iniqui-
tates. Greg. in Homil.

Lucem debet aspicere, qui de tem-
bris vult iudicare. idem.
Facilius est de alienis iudicare,
quam de suis. Lact. lib. 2.

Adlocutus potest vendere pa-
tronicium suum: consultus po-
test vendere consilium suum:
iudex autem non potest ven-
dere sententiam suam. apud
Iurisconsult.

Apud misericordē iudicem nun-
quam sine venia culpa relin-
quitur. Greg. 27. Mor.

Iustus iudex transfert se in perso-
nam proximi. idem 19. Mor.

Iudicem aditurus, patronū con-
quirat. idē in Euang. Hom. 33.
Iudex

Iudex vtrique parti litiganti se
exhibeat cōmunē. idē in regist.

Iudex habeat actionē districtā,
& linguam mitem. ibid.

Iudex citius ad preces fleclit, si
à prauitate sua petitor corrige-
tur. ibid.

Nemo bene iudicat, quod igno-
rat. idem 27. mor.

Qui quos vult iudicat, iudicari
ferat. Aug. Epist. 174.

Apud iustum iudicem sola con-
scientia propria timenda est.
idem sup. Psalm. 37.

Iudices criminum suorum memo-
re misericorditer agere possūt.
idem Epist. 54.

Iudex noster, sit Deus. Augu. in
orat. de quinque her.

Iudex per præconem loquitur. idē
tract. 13. ex pos. Euang.

Iudicis potestas non potest exce-
dere ultra, quod in iudicium
deductum est. apud Iurisconsf.
Iustitia, radix est vite. Chrysostr.
sup. Epist. ad Rom.

Publicum ius est, quod principa-
liter spectat ad cōmunē vi-
tutatem. apud Iurisconsf.

Iniustitia, & male- ficion.

EX LATINIS.

Nillum nefas est sine exceplo.
Senec. Epist. 76.

Tua esse scelera possunt, secura
non possunt. idem Epist. 78.

Nullum scelus impunītū est, quia
sceleris in scelere supplicium est.
ibid.

Dignum est odio scelus, quod non
habet causam. Quint. lib. 7.

Difficillima est cuiusq; grauissimū
sceleris fides. idem lib. 4.

Scelera non habent consiliū. idem
lib. 7.

Præter animum nihil virium ha-
bet parricida. idem Declam. 1.

Omnia facinora causas aut de cu-
piditate, aut de simultatibus
trahunt. idem Declam. 15.

Nemo parricidæ supplicio miseri-
cordia commouetur. Cicero. 4.
Tusc.

Summorum facinorum ipsa im-
manitas, innocentia est. Quint.
Declam. 10.

O superbia inauditam, in faci-
nore gloriari, Cicero. ad Brutum.

Et quisq; sceleratior est, quō mi-
nore causa ab honesto abdu-
citur. Erasmi. in Epist.

Facinore admissio, ad sanitate re-
uerti pudet. Cesar de bell. Gall.

Vnius hominis aut temporis scelus
toti nationi perpetuam labem,
& dedecus immittit. Demo-
sthe. 1. Olynth.

Homo sacra res, iam per iocum
& ludum occiditur. Senec.
Epist. 96.

Mors per omnes it, qui occidit,
consequitur occisum. idem Epi-
stol. 94.

Felicis est palam occidisse, quem
timeas. Quint. Declam. 4.

Occidi non est poena, sed exitus.
idem Declam. 11.

Lucrifacit mortis atrocitate, quis
quis laudatus occiditur. ibid.

Nihil est crudelius morte homi-
num, quos populus occidit. ibi.

Cedes manifesta expiatur saltem
pecunia. Livi. 1. Dec. lib. 1.

Inuidiosa res est feminas occide-
re. Eurip. in Polid.

Quisnam hominum est? quem tu
conctum videris uno flagitio,
Iuue. Sat. 10.

Iniustitia, vitium est animi, quo
amplius, quam par sit, sibi su-
munt. Arist. de virt. & vit.
diui. Sion.

EX SACRIS.

Qui sine publica administra-
tione maleficium occidit,
velut homicida indi-
cabitur. Aug. 1. de Ciuit. Dei.

Nihil interest vtrū ferro, an ver-
bo occidas. Lact. lib. 6.

Tot occidimus, quot ad mortem
quotidie tepidi & tacentes vi-
demus. Greg. sup. Exech.

Qui bonum odit in homine nun-
quid homicida poterit appel-
lari? adhuc vivit homo, &
iam est reus mortis. Bern. in
quod. ferm.

Maleficium nullum sine formidi-
ne est, quia nec sine conscientia.
Tertul.

Maleficio praeda coivicta est. Lac.
Non est immuns a scelere, qui vt

facevet, impetrauit. Cypr. lib.
2. Epist.

Scelus vindicta sequitur. Cypr.
lib. 4. Epist.

Non est magni negotij occidere.
Eras. in Epist.

Ita scelera festinant, quasi con-
tra innocentiam festinatione
praevalent. Cypr. Epist. 1.

Ledere nemo non potest. Eras. in
Epist.

Parricidiam legem nullam Solon
constituere voluit. Aug. lib. 3.
de Ciuit. Dei. cap. 6.

Homicidij radix, iracundia est.
Chrysof. sup. Matth. Hom. 17.

Homicidium, diaboli opus. ibid.

Magister autor factus malitia
maius meretur supplicium. idem
sup. Epist. ad Cor. Homi. 9.

Nocens est, qui aut innocenti nocet,
aut nocenti parit. Chrysof.

Iniustitiam satius est ferre, quam
facere. Aug. lib. 2. conf. 1.

Ciuitati nihil tam inimicum, quam
iniustitia. idem lib. 2. de Ciuit.

Dei. cap. 21.

Lex.

EX GRÆCIS.

Legum ratio ad regem perti-
net. Plato de regno.

Lex est veritatis imitatio. ibid.

Lex est veritatis inuentio. ibid.

Sicut optimū animalium homo le-
ge fruens, sic pessimum anima-
lium est homo a lege & iustitia
separatus. Arist. Polit. 1.

Sententia

EX LATINIS.

Sententia communis, quæ vim suam
in plures potest extendere, non
est despicienda, sed dum vni
negotio proprie conuenit, ad
similia nihilominus traducen-
da est. Plut. de Poët.

Vere legibus antiquis: obsonijs
vero recentibus. Demetr. Phal.

Optima ciuitas est in qua omnes
legem non minus, quam tyran-
num timent. Bias apud Plut.

in conu. 7. Philof.

Ciuitia iura violari possunt, natu-
ra non possunt. idem in Apoph.

Paucis legibus opus est pauca lo-
quentibus. ibid.

Leges hominum, non homines le-
gum esse dominos oportet. Paus.
ibid.

Lex est hominibus temperatis
Deus, intemperatis vero volu-
ptas. Plat. Epist. 9.

Si quis omne genus legum propo-
neret hominibus, & optimas
sibi consideratis omnibus dili-
gere iuberet singulis suas recep-
turi essent. ita quilibet omnium
longè præstantissimas suas leges
existimant. Herod. apud Stob.

Qui paucis vtuntur legibus, non
habent opus legibus. ibid.

Qui legibus seruit, dijs seruit. Pla-
to de legib. Dial. 6.

Necessarium est, naturæ condole-
re: legi autem suffragari. Bias
ibid.

Oportet leges acriter statui: mitius
autem, quam ipse iubet, punas
sumere. Sene. apud Stob.

Non agnoscunt leges ac iura
miseros. Quint. Declam. 11.

Legibus propofita sunt supplicia
vitijs: premia autem virtuti-
bus. Cicero. 1. de Orat.

Principio leges tales sint, quæ non
ad opes, pecuniâsq; comparan-
das, nec ad libidinis metes con-
uertant, sed cum tria sint: ani-
ma, corpus, pecunia, virtutem
animi maximè anteponat. se-
cundo verò, virtutè corporis, ter-
tio, vltimòq; gradu pecuniarū
pretium collocet, animo, corpo-
riq; ministrans. Plat. Epist. 9.

Leges sunt inuenta, quæ cum om-
nibus vna, eademque voce
loquerentur. idem 2. Offic.

Nihil est tam ad ius cōditionemq;
naturæ, quam lex, sine qua
nec domus vlla, nec ciuitas, nec
genus, nec hominum vniuersum
genus stare, nec rerum natura
omnis, nec ipse mundus potest.

idem 3. de leg.

Maiores hereditas venit vnicuique
nostrū à iure, et legibus, quam
ab ijs, à quibus illa bona reli-
cta sunt, nam vt perueniat ad
nos fundus testamēto opus est,
vt retineamus, quod nostrum
factum est, sine iure ciuili non
potest. idem pro Cæcin.

Silēt leges inter arma. idem p. Mil.

Hoc spectant leges, hoc volunt: in-
columem esse ciuim coniu-
ctionem. idem 3. Offic.

Et corpora nostra sine membris: ita
 civitas sine lege. idē pro Cluent.
 Et ex medicina nihil oportet ex-
 pectare proficisci, nisi quod ad
 corporis utilitatem spectat,
 quoniam eius causa est insti-
 tuta: sic à legibus nihil conue-
 nit arbitrari, nisi quod reipu.
 cōducatur. proficisci, quoniam eius
 causa sunt comparata. idem 1.
 de invent.
 Publica instituta priuata pietate
 preferenda iudico. Max. lib. 2.
 In minimis quoque rebus, omnia
 antiquæ consuetudinis momē-
 ta seruanda sunt. idem lib. 2.
 Non aliquid in vniuersum, quod
 quasi certam formam habeat,
 cōstitui potest. Pli. Iun. lib. 10.
 Respice quid moneant leges, quid
 curia mandet. Iuuen. Sat. 8.
 Legibus solui licet in casu oppor-
 tuno. Liu. lib. 10. Dec. 1.
 Legum imperia potentiora, quam
 hominum. idem lib. 2. Dec. 1.
 Lex noua semper abrogat anti-
 qua. idem lib. 3.
 Res fortis, lex est, si principem ha-
 beat. Pub. Mim.
 Improbus orator leges subuertit.
 idem.
 Legum finis est conseruatio bono-
 rum. Demosth. in Epist.
 In legibus sita est iudicium auto-
 ritatis. idem Cont. Mid.
 Legum autoritas sita est in seue-
 ritate iudicis. ibid.
 Legum autoritas prauitati cōsuetu-
 dinis anteferenda. idē cont. eūd.

Non quantum valeat decretum,
 sed voluntas scriptoris atten-
 denda est. idem aduers. Arist.
 Non indulgendum leges de indu-
 stria violāti. Demosth. aduers.
 sus Theoc.
 Si esset ista cognitio iuris magna,
 ac difficilis, tamen utilitatis
 magnitudo deberet homines
 ad suscipiendum dicendi labo-
 rem impellere. Cicer. 2. de Orat.
 Veri iuris, germaneq; iustitia soli
 dā, ac expressam imaginē nul-
 lam habemus, umbras, & ima-
 ginibus vtimur. idē 3. de Offic.
 Iura inuenta metu iniusti. Horat.
 lib. 1. serm.

EX SACRIS.

Qui lege accepta nati sunt,
 pleriq; lucem nō viderū.
 Greg. lib. 4. mor.
 Lex omnium artium, ipsa veritas.
 Aug. de verb. relig.
 Leges multa concedunt, qua di-
 uina providentia puniuntur.
 idem lib. 1. de lib. arbit.
 Legibus malis boni probantur: bo-
 nis mali emendantur. idē lib.
 3. contr. Cresc.
 Puniantur acrius, qui sub mani-
 festa lege peccant. idem in
 quest. ex vitroque test.
 Ratio legem commendat. Tert. de
 corona milit.
 Patrum instituta non temere de-
 ferenda. Basil.
 Leges conscientiam punire non
 possunt. Lact. de ira Dei.

Lex

Lex pauciloqua est, personarum
 autem infinita circumstantia.
 Erasim. in Epist.
 Facta sunt leges, vt earum metu
 cōrceatur audacia, tutaq; sit
 inter improbos innocentia, &
 in ipsis improbis formidato sup-
 plicio refranetur nocēdi facul-
 tas. Isidor. 2. Ethym.
 Qui legem carnaliter accipit, in-
 sulsum cibum comedit. Grego.
 lib. 6. mor.
 Laborem legis Christi mutauit
 in libertatem. idem. 28. mor.
 Lex à loco vim habet. idem ad-
 uers. iud. Orat. 4.
 Erit lex iusta, possibilis, secundum
 naturam, secundum consuetu-
 dinem patrie loco, temporique
 conueniens, necessaria, utilis,
 manifesta quoque, ne aliquid
 per obscuritatem in captione cō-
 tineat, nullo priuato commo-
 do, sed pro communi utilitate
 ciuium ascripta. ibid.
 Lex est cōstitutio populi, qua ma-
 iores nati, simul cum plebibus
 aliquid sanxerunt. apud iu-
 riscons.
 Lex est testatoris voluntas. ibid.
 Ratio legis, est anima legis. ibid.
 Ratio naturalis sufficit pro lege.
 ibidem.
 Constitutio noua publicata, non
 ligat absentes, & infirmos
 tempore publicationis. ibid.
 Lex natura maior est, quam legū
 perscriptio. Amb. 1. de Abrah.
 Metu legum cōrceenda vitia.

August. Epist. 54.
 Legibus terrenis etiam aliquan-
 do sancti vtuntur. idem lib.
 2. cont. Polic.
 Leges sunt instrumenta munda-
 toria. idem serm. 22. de verb.
 Apost.
 In plebem vim habent leges, in
 potentes mutæ. Pius Papa apud
 Platinam.
 Res grauiores armis, non legibus
 definiuntur. ibid.
 Ira humana per reges Deus gē-
 tibus tribuit. August. tract. 7.
 expof. Euang. Ioann.
 Lex vniuersalis est, nemini faciē-
 dum, quod pati non vis. idem
 lib. 2. de ordine.
 Lex habens plures intellectus, non
 potest præcisè ad discissionem
 causarū allegari. apud iurificōs.
 Lex malitiæ hostis est. Chrysof.
 sup. Epist. ad Roman. serm. 12.
 Leges communes sunt, etiam si solū
 ad viros videantur tendere.
 Chrysof. sup. Matth. Homil. 17.
 Lex legislatori subiecta est. idem
 sup. Matth. Homil. 21.
 Legis exercitia corrigunt ani-
 mam. ibid.
 Lex non inuenitur absque pena.
 idē sup. Act. Apost. Homil. 5.

Violentia.

EX GRÆCIS.

Nillum violētū est perpetuū.
 Arist. de cæl. & mund.

Vi nihil agendum. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Violentia comites habet, inimicitiam, atque periculum. apud Stob.

EX LATINIS.

Non qui iussus aliquid agit, miser est, sed qui inuitus. Senec. Epist. 62.

Longam facit operam, quod repugnamus. Quint. lib. 12.

Multo plura sunt, quae negantur, cum praestant inuiti. Quintil. declam. 5.

Quicquid in alicuius honorem inuentum est, desinit privilegium vocari, si cogas. Quint. declam. 7.

Genus seruitutis est, coacta libertas. ibidem.

Nulla poena est, nisi inuito. idem declam. 11.

Non modo quod non possumus, sed neque quantum possumus quidem cogimur. Cat. maior.

Quicquid imperio cogitur, exiget magis, quam praestanti acceptum refertur. Max. in Epist.

Violento ciuilitate resisti solet. apud Terent. in Eun.

Nihil tam facile est, quod non fiat difficile, si inuitus feceris. in Hist. Sax.

Nihil iuri tam inimicum, quam vis. Cicer. pro Caelin.

Vi opus est, ut vim repellamus. Curtius lib. 8.

EX SACRIS.

Inuitus, & volens, & nolens potest esse. August. de duab. anim.

Inuitus qui facit, etiam voluntate fecisse videtur. idem de spir. & anima.

Nemo inuitus bene egit, etiam si bonum est, quod agit. Aug.

Violentorum non est adiutor Dem. Greg. lib. 10. mor.

Violentia est caelis inferenda. idem sup. Psalm. 7.

Non omne, quod vi sumitur, iniuriose auferitur. August. Epist. 54.

Cogi homines, & non docere inutile est. Epist. 127.

VSVS, & CONSVETUDO.

EX GRÆCIS.

Multa, quae naturaliter non sunt delectabilia, cum assuescunt sunt, delectabilia sunt. Arist. Rhet. 1.

Omne consuetum est delectabile. ibi. *Quod* consuetum est, velut immatum est. ibid.

Omne inconsuetum est obscurum. idem Top. 6.

Consuetudo est altera natura. idem Physic. 2.

Coniunctum semper est notius. idem Metaph. 2.

Quam vim habeat consuetudo, leges ostendunt, in quibus plus valent

valent fabulosa, & puerilia cognitione de ipsis propter consuetudinem. ibid.

Non parum differt à iuuentute, sic, vel sic assuescitur, sed multum. idem Erb. 2.

Optimam tibi viuendi rationem elige, eam tibi iucundam reddet consuetudo. Plur. de viil. cap. ab inim.

Non tam durum est non accipere, quam solitum non accipere. Xenoph. apud Volat.

Quicumque non consuevit gustare mala, fert quidem, sed dolet cervicem imponens iugo. Eurip. in Hecub.

EX LATINIS.

Tardum est & rarum, quod vsus docet, quicquid natura tradit, & aequale est omnibus, & statim. Sen. Epist. 122.

Res sordida est, trita, & vulgaria viuere. idem Epist. 123.

Inter causas malorum nostrorum est, quod vinimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. idem Epist. 124.

Consuetudinis magna vis est, pernoctant venatores in niue, in montibus vri se patiuntur. Cicer. 2. Tuscul.

Consuetudo laborum perpesionem efficit faciliorem.

Consuetudo peccandi maleficij remouet dubitationem. Cicer. 2.

ad Herenn.

Alienus magis, quam nostris viuimus. Plin. Senior lib. 29.

Placet assuetudine vultus. *Qui* semel imbuerit, magis nutritis amabit.

Qui refugit matrem. Auson. *Quod* male fers, assuesce, feres bene multa vetustas.

Lenit. Ouid. 2. de art. amand. *Grauisimum* est imperium consuetudinis. Pub. Mam.

Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsus.

Et teritur, pressa vomer aduncus humo. Ouid. 4. de Pont.

Quae ex vsu sunt, non timentur. Veg. lib. 3.

Consuetudo domina est verborum. in Hist. Sax.

Vsus & inuentorum ab alijs scientia, & dispositio, puta, relicta nobis medicamenta, quibus sanaretur oculi. Senec. Epist. 65.

Quaecumque attribuit conditio nascendi, & corporis temperatura, cum multum se diuque animus composuerit, herebunt. Linius 3. Dec. lib. 3.

EX SACRIS.

Ipsa mutatio consuetudinis, etiam qua utilitate adiuvat, nouitate perturbat. Aug. lib. 1.

Facile cor humanum omnibus, quae frequentat, adheret. Bern.

Consuetudo debitorum facit. idem. *Aegre* reprehendus, quod finis consuescere. Hier. ad Latam.

Conſuetudo, quaſi ſecunda, & quaſi affabricata natura dicitur. Aug. lib. 6. de muſica.
 Solet recta opinio pravam depravare conſuetudinem, & prava opinio rectam depravare naturam. idem. de doct. Chriſt.
 Peccata quamvis magna, & horrenda cum in conſuetudinem venerint, aut parva eſſe, aut nulla creduntur, vſqueadco vt non ſolum non occultanda, verumetiam prædicanda, diffamandaque credantur. Aug. in Ench. cap. 82.
 Vincere conſuetudinem, dura eſt pugna. idem ſup. Pſalm. 30.
 Conſuetudo eſt ius quoddam moribus conſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, & tenetur, cum ea deſcit. Iſid. lib. 2. Eth.
 Conſuetudo autoritati cedit: prava vſum lex, & ratio vincat, cum vero nec ſacris canonibus nec humanis legibus conſuetudo obviare monſtratur, inconcuſſa ſervanda eſt. Iſid. in Synon. lib. 2.
 Conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt. Cypr. in Serm.
 Conſuetum quicquid eſt, ſemper præſumitur. apud iuriſconf.
 Conſuetudo eſt optima interpres. ibidem.
 Conſuetudo, qua ſine peccato ſervari non poteſt, non valet. ibi.
 Conſuetudo habet poteſtatem principis. ibidem.
 Conſuetudo facit contractu rſura-

riu haberi pro no rſurario. ibi.
 A conſuetudine non eſt recedendum, niſi rationi adnerſetur. Aug. lib. 2. Muſic.
 Conſuetudo cedat, veritate manifeſtata. idem lib. 6. de Bapt.
 Nihil firmiter, ſi conſuetudini veritas ſuffragetur. idem lib. 4. de Bapt.
 Non locus conſuetudinem, ſed conſuetudo locum commendat. Greg. ſup. 1. Reg.
 Non bene olet, qui bene ſemper olet. Hier. ad Demet.
 Vſus cito commutat naturam. Amb. 1. de off.
 Vſus arte fecit. idem ſup. Pſal. 37.
 Cæpit eſſe licitum, quod publicum. Cypr.
 Vſus facit virtutes, non naturatum eſt autem abutendo facere vitia, aut bene vëdo virtutes. Bern. de conſid. lib. 2.
 Communis vſus loquendi præfertur propria ſignificationi vocabuli, etiam in ſcriptura divina, & in materia odioſa, & ſtricta, ſeu pœnalis. apud iuriſp.
 Conſuetudo contemptum aſſert. Chryſoſt. ſup. Ioann. Hom. 34.
 Conſuetudo ſecunda natura eſt. idem ſup. Epiſt. ad Corinth. Hom. 7.
 Conſuetudo iura nature immutat. idem de milit. ſpirit. Homil.
 Conſuetudo peſſima non ſtatim abicitur. idem de pœnit. Homil. 3.
 Abuſio.

EX SACRIS.

Magna abuſio, parcitas pſtatur avaritia, ſobrietas, auſteritas creditur, ſilentium triſtitia reputatur. Bern. in Apolog.

Dominari ancillam, & ancillari dominum, magna abuſio eſt. idem.
 Res quidem monſtruoſa eſt, Philoſophus curialis & dum vtrunque eſſe affectat, neutrum eſt eo, quod curia philoſophum excludit, & ineptias curiales philoſophus vſquequaque non recipit. Chryſoſto. de nug. Cur. cæco lumen, ſurdo ſermonem, ſapientiam bruto offerre, labor irritus. Cypr.

Duodecim ſunt abuſiones clauſtri, quibus tota religionis ſumma corrumpitur: ſcilicet prælatus negligens, diſcipulus inobediens, iuuenis otioſus, ſenex obſtinatus, monachus curialis, religioſus cauſidicus, habitus pretioſus, cibus exquisitus, rumor in clauſtro, lis in capitulo, diſſolutio in choro, irreuerentia iuxta altare. Hug. lib. 2. de clauſt. anim.

Ridicula res eſt, aut magis periculosa, ſpoculator cæcus, præcursor claudus, prælatus negligens, præco mutus. Gilbert.

Duodecim ſunt abuſiones ſeculi: ſcilicet ſapiens ſine operibus, ſe-

nex ſine religione, adoleſcens ſine obedientia, dives ſine elemoſyna, femina ſine pudicitia, dominus ſine virtute, Chriſtianus contentioſus, pauper ſine diſciplina, populus ſine lege. Auguſt. de 12. abuſ.

Inter abuſiones huius ſeculi ſola maior eſt, ſenis obſtinatio. Hugo de Clauſt. anim. lib. 2.
 Abuſus lugèdus, quo vitia reputantur virtutes. Bern. in Apolo.

Locus.

EX GRÆCIS.

Maximum omnium, locus eſt, capit enim omnia. Thales apud Diog. lib. 1.

Viri loca faciunt honorata, non loca viros. Ageſil. apud Plut. in Apophth.

Forum ad fallendum inuicem, & ad dadas avaritiæ manus deſtinatus locus eſt. Anach. ibid.

Anguſtia, & incommoditas locorum rixas parit. Demoſtli. in arg. lib.

Homini ſalicitatem locus nullus: ſicut nec virtutem, nec animi præſtantiam auferit. Democr. apud. Stob.

Quibus in locis calamitoſus aliquis fuit, ad iſtos accedere nequaquam gaudet. ibid.

EX LATINIS.

Magis quis venerit, quam quo intereſt. Sen. Epi. 28.

Omni loco bene vivere positum est. *ibidem.*

Non tantum corpori, sed etiam moribus saluber locus eligendus est. *idem Epist. 51.*

Mulum ad tranquillitatem locus confert. *idem Epist. 53.*

Veteres iniquitatem indulgentia loci, & consuetudo etiam inter iniurias dei met. *idē Epist. 71.*

Apertiora sunt ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus, ac tenuis, quam eorum, qui utuntur crasso caelo, atque concreto, quin etiam cibo, quo utantur, interest ad metis aciem. *Cicer. 3. de nat. deorum.*

Salubritas loci non incolarum colore detegitur, quoniam affueti in pestilentibus durant. *Plin. senior lib. 18.*

EX SACRIS.

Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum exornat. *Grego.*

Medius locus, tutus est. *Bernar.*

Castitas etiam loci abolet infamiam, non locus infamat castitatem. *Ambr. 1. de Virg.*

Locum appetens indebitè superiorem, in ultimo est constitutus. *Greg. in reg.*

Locus iustorum bona conuersatio est, *idem in 1. reg.*

Locus predicatoris, non iacendi, sed standi officium habet. *ibid.*

Ciuitas, & resp.

EX GRÆCIS.

Ut ciuitas bene regatur, aut philosophos regnare oportet, aut reges philosophari. *Plat. de rep.*

Quot mores hominū, totidem resp. *ibidem.*

Ciuitas, & libera, & prudenti, & sibi amica sit. *idē de legib.*

Ubi præses erit philosophus, ibi ciuitas erit felix. *Arist. Eth. 2.*

A mulieribus male regitur ciuitas. *idem Polit. 1.*

Ciues sunt socij vnus ciuitatis. *ibid. Polit. 2.*

Maximum ciuitati bonū est amicitia. *ibidem.*

Omnis ciuitas artificibus indiget. *ibidem.*

Ciuitas est ciuiū multitudo. *idem Polit. 3.*

Ciuitas non est vna propter eandem muros, sed propter eandem Politiam. *ibid.*

Melius est ciuitatem regi à viro optimo, quam à lege optima. *idem Polit. 3.*

Non est idem bonus vir, & bonus ciuis. *ibid.*

Oportet optimam ciuitatem de virtute esse sollicitam. *ibid.*

Politia est ordo quidam habitantium ciuitatem in principado, & subijciendo. *ibid.*

Quicumque politicè intendunt vtilitatem communem, rectè sunt iusti. *ibid.*

iusti. *ibidem.*

Sine iustitia impossibile est habitari ciuitatem. *ibid.*

Ciuitas non constat ex vna parte tantum, sed ex multis, quarum vna sunt agricola, alia artifices manuales, alia qui negotiantur circa forum, alia mercenarij, vltima propugnatores, & armigeri, quos in ciuitate necessarium est existere, si non debeat inimicis seruire. *Arist. Polit. 4.*

Bona fortuna est ciues mediocrem substantiam habere, tanquam sufficientem eis, quia per tales bene regitur ciuitas. *ibid.*

Magnæ ciuitates magis sunt cum seditione, quam parue. *Arist. Polit. 4.*

Non solum oportet Politia à principio institui, sed etià oportet ipsam corrigere. *ibid.*

Sine principibus impossibile est, esse ciuitatem. *ibid.*

Politia maximè dissoluntur, propter iustitiæ transgressionem. *idem Polit. 5.*

Necessarium est in ciuitate omnino aliquid emi, & aliquid vendi. *idem Polit. 6.*

Optimus populus est, qui terræ colendæ deditus est. *ibid.*

Ciuitas est domorum pluralitas, agro, & pecunijs sufficienter abundans ad bene viuendum. *idem Oeconom. 6.*

Nulla ciuitas est, quæ non aluerit intra se inuidiam, emulatio-

nem, contentionem, quibus ex affectibus simultas potissimum nasci consuevit. *Plur. de vtil. capiend. ab inim.*

Optima mihi videtur ciuitas, in qua omnes, non minus legem, quam tyrannum timeant. *Etas apud Pluth. in copiu. VII. Sap.*

Ciuitates tunc intereunt, cum boni nequeunt discerni à malis. *Arist. apud Diog. lib. 6.*

Non est culpanda ciuitas male audiens propter gubernatoris malum. *ibid.*

Coloniæ in barbaras provincias deducenda, vt nostræ inopiæ consulatur, tum vt illæ ad veteram religionem, & humanitatem perducantur. *Demosth. in arg. lib.*

Vt coniugatorum, ita etiam vrbium dispar est fecunditas. *ibidem.*

Vrbes ac regiones in medio potentium sitæ materia sunt bellorum. *ibid.*

Resp. societatem potius rerum publicam, quam principum querunt. *ibid.*

Coloniæ tactis rebus secundis oblitæ veteris coniunctionis, tamen in periculis ad Metropolim, tamen quam filij contumaces ad parentes conseruiunt. *ibidem.*

Vnius imperium liberis ciuitatibus presertim finitimis timendum. *ibidem.*

Arcium extractio in vrbibus

non tam firmamentum est saluti, quam monumentum firmitutis. ibid.

Civitas, ut animam, qua recte vi-
ctura sit, scientiam complectatur: quemadmodum, qui egrotat, medicum: & qui prospere navigare vult, gubernatorem. Plat. in Alcib.

Multo melior est status civitatis, quae licet deterioribus, firmis tamen legibus vitur, quam illius, quae bonis quidem, sed irritis Tucid. apud Stob.

Primum luxuria civitates ingreditur, deinde saturitas, postea contumelia, postea exilium. ibidem.

Optima civitatum est, quae viros bonos habet. Pyth. ibidem.

Si ciues magistratui obediunt: magistratus autem legibus, civitas in optimo statu erit. ibidem.

Optimus eius civitatis status mihi videtur, in qua iniuriarum autorem ad ius trahunt, accusant, puniunt, etiam illi, qui iniuriam passi non sunt. ibid.

Ille populus bene compositus est, ubi remp. administrantes magis infamiam, quam legem metuunt. Cleob. apud Stob.

Bene civitati est, ubi malis imperare non licet. Pitt. ibid.

Optima civitas est, quae maxime leges, minime rhetores audit. Cleob. ibidem.

Civitas virum docet. Simonid.

EX LATINIS.

Nunquam boni civis inultus est opera auditu enim, visu, vultu, nutu, obstinatione tacita, incessuque ipso prodest. Senec. de tranq. anim.

Proprium est civitatis, ut sit libera, & non sollicita suae civis rei custodia. Cicer. 2. Offic.

Civem ab hoste, non natura in loco, sed animo factisq; distinguimus. Cicer. Par. 2.

Respub. nomen vniuersae civitatis est, pro qua mori, & cuius totos dare, & in qua omnia iura strae ponere debemus. idem. de legib.

Nihil est in rebus humanis purius, quam de repub. bene mereri. idem ad Planc.

Magnus est in republic. campus, multis apertus cursus ad laudem. idem Philipp. 4.

Duabus rebus continetur respub. praemio, & poena, Solon apud Cicer. ad Brutum.

Ut corpora nostra sine membris: ita civitas sine lege. idem pro Planc.

Necesse est in repub. ut plus in ea valeat, qui plus sapit, parat, qui minus. Erasim. in Epist.

Nullum oppidum firmis ornamentum, quam civium numerum. Plin. Iun. lib. 7.

Nulla provincia est, quae non peritos, & ingeniosos viros habeat. idem. lib. 8.

Si incolae bene morati sunt, bene munitum est oppidum. Plant. in Pers.

Fortuna vrbis vrbem tutatur. Livius lib. 1. Dec. 2.

Populus vltus, aut civitas non divitiis, quam necesse est, permanebit in ea conditione, cuius eum permittet. idem lib. 8. Dec. 1.

Nulla magna civitas quiescere diu potest, si foris hostem non invenit, quarit domi. idem lib. 10. Dec. 3.

Respub. incolumis, res priuatas servat. Livius lib. 6. Dec. 3.

Vir virum, & civitas servat civitatem.

Sua cuiq; civitati religio est: non strae nobis officia, non eadem disparibus aetatibus tribuuntur: aliaq; sunt iuuenum, alia seniorum, alia constantis aetatis, sunt & extrema quaedam senectutis studia. Cat. mai.

EX SACRIS.

Civitas à coniuventium conversatione dicitur. Greg. lib. 12. Mor.

Vnaquaq; civitas, ac provincia suos habet mores, suos sensus, qui tolli sine perturbatione rerum subitò non possunt. apud Platinam,

Vrbanus suam domum civitati, civitatem regioni, regionem mundo, mundum Deo subijcit Pius secund. apud Plat.

In bene ordinata civitate etiam carnifex suum locum tenet. Augusti. lib. 2. de Ordine. cap. 4.

In civitate concordia idem est, quod harmonia in musica. idem lib. 2. de Civit. Dei. cap. 22.

Civitatis suae Deus ipse vita, & victus est. idem lib. 22. de Civit. Dei. cap. 11.

Civitatis Dei finis, est vita aeterna in pace. idem lib. 19. de Civit. Dei.

Civitati nihil tam inimicum, quam iniustitia. idem lib. 2. de Civit. Dei.

Civitates quò maioris eò deteriores. Chrysostom. de Orat. dom. Serm.

Tunc totum Reipubl. corpus roboris sui integritate rigebit, tunc optima compositionis suae specie venustabitur, & elegantis pulchritudinis decorem induit, si singula quaeq; locum teneant fortia decet, si fuerit officiorum non confusio, sed distributio. Chrysost. in Polic. lib. 1.

Multò gloriosius est civitates condere, quam evertere. Erasim. in Epist.

Ager, & agricultura.

EX GRÆCIS.

Agricole magis appetunt luctum, quam honorem, & ideo delectabilis est eis laborare,

rare, quam principem agere,
& dominari. Arist. Polit. 5.
Ignavae sunt ad agros colendum
manus bene educatae. Eurip.
in Rho.
Vivendi pater est hominibus ager.
apud Stob.
Dum pacis amans, intueor agrum,
odi civitatem. ibid.
Iustissima hominibus possessio est
ager. ibid.

Agricola semper in proximū an-
num dives est. ibid.
Agricoltura suavitatis non nihil
amari mixtum habet. ibid.
Agricoltura res est infinita, &
nunquam absoluitur. idem.
Agricoltura aliarum artium pa-
rens. ibid.

EX LATINIS.

Omnium rerum ex quibus ali-
quid exquiritur, nihil
est agricultura melius, nihil
uberius, nihil dulcius, nihil ho-
mini libero dignius. Cic. 1. Offi.
Vita rustica maxime distincta
est cupiditate, & cum officio
coniuncta. idem pro Rosc.
Vita rustica, quam nos agricolam
vocamus, parsimonia diligen-
tia, iustitia magistra est. ibid.
Agricola semper ita vivunt, ut
quastum noscant nullum: fru-
ctum autem eum solum, quem
labore pepererint.
Ipsa ratio arandi spe magis, & io-
cunditate quadam, quam fru-

ctū, & emolumento tenetur
idem 5. act. in Verrem.
Malus est ager, cum quo dominus
luctatur. Plin. Seni. lib. 18.
Falluntur, qui segnitiam priorum
agri domini pro emptore esse
arbitrantur, nihil est damno-
sius deserto agro, itaque Cato de
bono domino potius emi, nec
contemnendam alienam disti-
plinam. ibid.
Agricolam vendacem esse oportet.
ibid.
Frons domini plus agro consueti,
quam occipitium. ibid.
Arva alternis annis cessare te-
piunt.
Minimè invidiosus, minimèque ma-
cogitantes sunt, qui in agro oc-
cupati sunt. Cat. de re Rust.
Villicus non plus sentiat sapien-
se, quam dominus. ibid.
Villicus primus cubitum surgat,
postremus cubitum eat. ibid.
Res rustica sic est, si vnam rem se-
ro feceris, omnia opera sero fa-
cies. ibid.
Vtilior ager est, qui salubritatem
Varro de re rust.
Agricola ad duas metas deri-
gere debet: ad utilitatem, &
voluptatem: utilitas quantū
fructum, voluptas delectatio-
nem. ibid.
Nemo eadem utilitate, non for-
mosius quod est agrum emere
vult plures, quam si est fructuo-
sus turpis. ibid.
Non est prudentis, credere tellu-

rem,

rem, quae divinam, & eter-
nam inuentam sortita, communis
omnium parens dicta sit, quia
& cuncta peperit semper; &
deinceps paritura sit, velut ho-
minem consensere. Col. lib. 1.
Sola res est, quae sine dubitatione
proxima, & quasi consanguinea
sapientiae est, tam descendentibus
egret, quam magistris. ibid.
Agricoltura opus non solum scien-
tiam, sed & viridem etatem
cum robore corporis ad labores
sustinendos desiderat. ibid.
Vulgaris existimatio est, rem ru-
sticam sordidum opus esse, &
id negotium, quod nullius egreat
magisterio praceptoris. ibid.
Procul vero est, quod plerique cre-
diderunt, facillimam esse, nec
nullius acuminis rusticationem.
ibidem.
In agricultura voluntas facul-
tatisq; citra scientiam saepe ma-
gnam dominis afferunt iactura-
ram, cum imprudenter facta
opera frustrantur impensas.
Colum. ibid.
Si praesentia domini deest in agri-
cultura, ut in exercitu cum
abeest Imperator, cuncta ces-
sant officia. ibid.
Qui agrum parabit, domum ven-
dat, nec magis urbanam, quam
rusticam larem colat. idem lib. 1.
Pessimè mulctatur ager, cuius do-
minus, quid faciendum sit, non
docet, sed audit villicum. ibid.
Nemo sanus debet facere sumptuos

in cultura sterilis soli, nec ru-
sus pestilenti quavis feracissi-
mo pinguiq; agro dominus ad
fructus peruenit. ibid.
Laudatio ingentia rura, exiguum
colito. Virg. in Bucol.
Non maior, quam calculorum ra-
tio exigit, ager emendus est.
ibidem.
Imbecillior ager, quam agricola
esse debet. ibid.
Non dubium est; quin minus red-
dat laxus ager non bene cul-
tus, quam angustus eximie.
Col. lib. 1.
Emendus est ager, quo potiamur,
non quo oneremur. ibid.
Non satis est possidere velle, si co-
lere non possis. ibid.
Ager, quem mercari volueris, se-
pius revisendus est. Columel.
lib. 1.
Cum sit sapientis, non ubique eme-
re, nec aut ubertatis illicebitis,
aut ex delicatarum concinnita-
te decipi: sic verè industrii pa-
trisfamilias est, quicquid eme-
rit, aut acceperit facere fru-
ctuosum. ibid.
Paterfamilias vendax sit, non
emax. Cato de re Rust.
Prima adolescentiae paterfami-
liis agrum conferere oportet.
ibidem.
Patrem familiae claritatem spe-
ctare, & rei, & virtuti, & glo-
riae est. ibid.
Ventos, & varium caeli perdisce-
re morem

Cura

Cura sit, ac patrios cultusq; habitusq; locorum,

Et quid quaeq; ferat regio, & quid quaque recuset. Vergilius.

Nullus ager sine profectu colitur. Colum. lib. 1.

Nusquam experimentorum varietas omittenda est, longaeq; etiam in pingui solo magis audendum est, quoniam nec laborem nec fructum frustratur effectus. ibid.

Eleganter adificet agricola, nec sit tamen adificator, atq; agrorum tantum complectatur, quantum ne villa fundum querat, neue fundus villam. ibid.

Quod inchoatur adificium, sicut salubri loco: ita saluberrima parte regionis debet constitui. ibid.

Paterfamilias comiter agat cum colonis, facilem se praebeat, & avarius opus exigat, quam peniones, quoniam & minus id offendit, & tamen in riuersum magis prodest. ibid.

Nulla est maior vel nequissimi hominis custodia, quam operum exactio. ibid.

Domini non vnaquaque re, cui colonum obligauerit: tenax esse sui iuris debet, sicut in diebus pecuniarum, in lignis, & ceteris paruis accessionibus exigendis: quarum cura maiorem molestiam, quam impensam rusticis af-

fert, nec nobis est vindicandum, quicquid licet: nam summum ius antiqui summam putabant crucem: nec rursus in totum remittendum, quoniam vel optima nomina non appellando sunt mala. ibid.

Res mala est, frequens locatio fundi: peior tamen urbanus colonus, qui per familiam manuum agrum, quam per se coere, ab eiusmodi enim homine pro mercede lis redditur. Colum. lib. 1.

Cum mediocri adest, & salubritas, & terrae bonitas, nunquam non ex agro sua cuique cura reddidit, quam coloni, nunquam non etiam villis, nisi si maxima vel negligentia serui, vel rapacitas interuenit: quae utraque peccata plerumque domini vitio vel committi, vel foueri non dubium est, cum liceat cauere, ne talis praesciatur negotio, aut iam praepositus ut submoneatur curare. ibid.

Paterfamilias pareat etiam minus bonis, ita ut potius timeant eius sueritatem, quam crudelitatem detestentur: id contingere poterit, si maluerit custodire subiectos, ne peccet, quam negligentia sua committere, ut negligat delinquentes. idem lib. 2.

In riuersum hoc magis obtinendum est magistro pecorum, ne quid

quid se putet scire, quod nesciat: queratque semper addiscere, quod ignorat. ibid.

Nomnunquam cum operariis iocetur dominus, & aliquid ipsis iocari permittat. ibid.

Cum mulum prodest perire quid facere: tum mulum obest perperam fecisse. ibid.

Non fatigatione, quemadmodum plurimi crediderunt, nec senio, sed nostra incurtia minus benignè nobis arua respondet. ibid.

Seu sponte, seu quolibet casu destituta humus cum est reperta cultu, magno senore cessationis colono respondet. ibid.

Nihil aliud est colere, quam fouere, & fermentare terram. ibid.

Studioli agricolationis hoc primum docendi sunt: vberimum esse fructum vinearum. idem lib. 3.

Quocunque praesentis domini oculi, frequenter accessere in ea parte maiorem in modum fructus excuperat. ibid.

In omni genere impensarum plerumque noua opera fortius asspicantur, quam tuentur perfecta. ibid.

Sunt qui sumptum aruum resurgentes, & hoc primum reditum certissimum existimantes, impendere nihil audent, quasi planè fuerit necesse vi-

neas facere, quas mox auaritia deserrent. idem lib. 4.

Vinea, res est tenera, infirma, iniuria maxima impatiens, quae plerumque nimio labore, & vberitate consumitur, perijtq; si modum non adhibeas fecunditate sua. Colum. lib. 4.

Arboris perpetua cultura est. ibid.

Diligentis patrisfamilias est, primam quamque arborem senio confectam tollere. ibid.

Omnes arbores quāto altius arantur, & circumfodiuntur, maiore fructu excuperant. ibid.

Omne arboris simpliciter cultus est, quam vinearum, longèque ex omnibus stirpibus minorem impensam desiderat olea. ibid.

Qui arat oliuetum, rogat fructum, qui stercorat, exorat: qui cadit, cogit. Colum. lib. 5.

Celeriter locupletari potest, qui bene pascit: vel qui mediocriter pascit, uel etiam qui male pascit. Cato apud Colum. libro 5.

Ex domitis bubus valentissimum, eundemq; placidissimum cum indomito iungimus, qui & procurrentem detrahbat, & cunctantem producat. Colum. lib. 5.

Quia peruicax contumacia plerumque sauetem fatigat, vitius est citra corporis recitationem fame potius, & siti bonem emendare. nam eum re-

hementius afficiunt naturalia desideria, quam plaga ibid.

Custodiendum est, ne in corpora-
tione, vel statura, vel viri-
bus impar bos cum valentiori
iungatur, nam vtraque infe-
riori celeriter affert exitium.
ibid.

Non prodest cibus satiari pecora,
nisi omni adiuentur diligen-
tia, vt salubri sint corpore, vi-
resque conseruent. ibid.

Post maiores quadrupedes secun-
da ratio est ouilis pecoris, quae
prima fit, si ad vtilitatis ma-
gnitudinem referas. ibid.

Exiguus ouium numerus, cum pa-
bulo satiatur, plus domino red-
dit, quam maximus grex, si
senserit penuriam. ibid.

Sape frigoris, atque hyemis seuitia
pastorem decipit. idem lib. 7.

Pastor duci propior sit, quam do-
mino: & in cogendis recipien-
disque ouibus acclamatione,
ac baculo minetur, nec vnquam
telum immittat in eas. ibid.

Pastor non alterius generis se-
quatur pastores, sed suum sem-
per antecedit agmen. ibid.

In omni genere quadrupedum
species maris diligenter eligitur,
quoniam similior patri
frequetior est progenies, quam
matri. ibid.

Vbi est vberitas pabuli, submit-
tere prolem semper expedit,
ibid.

Villicum fundo, familieque pra-

poni conuenit atatis nec pri-
mae, nec vltima, nam seruilia
sic tyrunculum contemunt, vi-
senem, quoniam ille nondum
nouit opera ruris: hic exequi
iam non potest. ibid.

Præstat villicum magistrum esse
operariorum, non discipulum.
ibid.

Male agitur cum domino, quem
villicus docet. ibid.

Docendus est à pueritia, rursus
et operibus educandus, multi-
tisque prius experimentis in-
spiciendus erit futurus villicus.
ibid.

Tam docendus est futurus villicus,
quam futurus sigulus, aut
faber, & haud facile discer-
num illa tanto expeditiora
discitibus artificia, quam
minus ampla sunt, rusticatio-
nis autem magna, & diffi-
cilis est materia, partisque si ve-
mus eius percensere, vix im-
mero percensemus. ibid.

Villicus somni, & vini sit
stinentissimus, vtraque enim
sunt inimicissima diligentia.
idem lib. 2.

Plurimum refert colonos à primi
mane opus aggredi, nec leu-
tos per otium pigre procedere.
ibid.

In agrestis negotio dici vix po-
test, quid gnauus operarius
ignauo, & cessatori præstat.
ibidem.

Colonus, vbi crepusculum inces-

sit, neminem post se relinquat,
sed omnes subsequatur more
optimi pastoris, qui è grege nul-
lum boue patitur relinqui. ibi.
Frequens cognitio seruorum nec
impunitatis spes, nec peccandi
locum præbet. ibid.

Villicus non coloniae suae terminos
debet egredi, ne absentia suae
familiae aut cessandi aut delin-
quendi spatium det, hospitem
non, nisi ex amicitia domini
quam rarissime recipiat. ibid.

Credat villicus prætermittas non
duodecim horas, sed annum
perijisse, nisi sua quaeque die,
quod instat, effecerit. ibid.

Satis prouidus erit agricola, cui
licebit ante multos dies sus-
pensa cauere tempora. Col. lib. 11.

Inertis est agricola, expectare di-
ci breuitatem, praesertim in his
regionibus, in quibus brumales
dies horarum nouem sunt,
noctesque horarum quindecim.
ibid.

Villicus hortorum quoque curam
suscipiat, vt & quotidiani vi-
ctus leuet sumptum, & adue-
nienti domino præbeat inem-
ptas ruris dapes. ibid.

Finis autem fodiendi vineas nul-
lus est, nam quanto sepius fo-
deris, tanto vberiore fructum
reperies. idem lib. 12.

Agricola ex scientia siderum tem-
pora arandi, seminandi, & col-
ligendi agnoscit. Chrysostr. su p.
Genes. Homil. 6.

Agricola magna sapientia præ-
diti. idem sup. Gen. 12. Hom. 11.

Agricoltura à diuina gratia
pendet. idem sup. Epist. ad Co-
rinth. Hom. 15.

Agricoltura sine imperatoria
constare non potest. idem sup.
Epist. ad Cor. Homil. 16.

Domus, & aedificium.

EX GRÆCIS.

Optima domus debet regi à se-
niore. Arist. Polit. 1.

Domus partes sunt: homo, & pos-
sessio. idem Oeconom. lib.

Regna, & ciuitates pauci guber-
nant, focus vero, & domus ad
paucos pertinet. Pluth. in con-
uiu. 7. Sap.

Optima illa domus, est in qua talē
se præstat dominus, qualem
foris leges cogunt. Bias apud
Plut. ibid.

Priusquam domo quis exeat, quid
acturus sit, apud se pertractet,
rursus cum redierit, quid ege-
rit, recogitet. Cleob. apud Diog.

Inops consilij, calamitosa domus.
Eurip. in Orest.

Vnius potestas sit, & in re dome-
stica, & in republi. idem in
Andro.

Facilius est destruerere, quam con-
struere. Arist. Pol. 6.

Aedificat homines vt immorta-
les: obsonant tanquam parum
victuri. apud Plut. de cup. diui.

Domus sine nuptijs, manca est. apud Stob.

Optima est domus, in qua domino plurimum otij agere licet. Thal. ibid.

Optimè constituta est domus, in qua superfluum nihil abundet: & necessarium nihil desit. Pit. ibid.

Omnis actio in bene recta domo ac moderata quauquam ab utroque; unanimiter geritur, apparet tamen, atque extat imperium, atque voluntas viri. Plut. de praecep. connub.

EX LATINIS.

Non domus dominum, sed dominus domum exornat. Cicer. 2. de diuinit.

Domum paternam vendere, antiquitus infame erat. idè cont. Sallust.

In re familiari laboriosior est negligentia, quam diligentia. Colum. lib. 12.

Quod inchoatur adificium, ut salubri loco: ita saluberrima parte regionis debet constitui. idem.

EX SACRIS.

Domus deserta, sunt cogitationes prauae. Gregor. 13. mor.

Domus Dei, domus orationis est. idem in Euang. Hom. 39.

Domus regis alia est, alia populi. idem in 1. Reg.

Vna domus bonos, & malos habet. Cypr. lib. 4.

Domus felix, in qua de Maria Martha conqueritur. Bernardi. in assumptio. beat. Mar. serm. 3.

Domum Dei se esse cognoscat, qui non in carne, sed in spiritu ambulat. idem super Cant. sermo. 47.

Domus nostra curam geramus in primis. Chrys. sup. Act. Aposto. cap. 21.

Domus cuiusque propria, sit ecclesia. ibid. Hom. 26.

Peregrinatio, & absentia.

EX GRÆCIS.

Quibus domi nihil boni vsus est, dulcis est peregrinatio. Plut. de Polit.

Peregrinus vir iustus non modo ciue, sed etiam cognato maioris faciendus est. Pyth. apud Stob.

Peregrinus accomodat se ciuitati. Menand. ibid.

Peregrinatio docet frugalitatem. ibid.

Peregrini deo cura sunt. ibid.

Distantia loci non separat amicitiam, sed operatione. Arist. Eth. 8.

Non

Non vna, eademque est molestia rerum presentium, & absentium. Eurip. in Ion.

EX LATINIS.

Peregrinantibus hoc euenit, ut multa hospitium habeant, nullas amicitias. Sen. Epist. 2. Tutissimum iter est, quod suspensissimum. idem Epist. 60. Nullum sine exitu iter est. idem Epist. 78.

Omnibus peregrinantibus gratum est, minimarum rerum, quae domi gerantur, fieri certiores. Cel. ad Cre.

In externis locis minor est ad facinoram recundia. Cicero ad Marc.

Externa ut autoritatis minus habent,

Sic aliquid gratæ veritatis afferre videntur. Max. lib. 1.

Peregrinis succurrens paria obtinebit aliquando. Pub. Mim.

Cum improbo viro non facias iter. idem.

Quidam etiam presentibus absunt. Senec. Epist. 56.

Omnia, quae absunt, vehementius homines perturbant. Cæs. de bell. Gall. lib. 7.

EX SACRIS.

Cui peregrinatio dulcis est, non amat patriam, si dulcis est patria, amara est pere-

grinatio. Aug. sup. Psal. Peregrinatio, est vita nostra. Aug. serm. 1. de consol. mort. Peregrini hospitio suscipiendi sunt. idem serm. 56.

Peregrinos accipiendo saepe Christus accipitur. idem serm. 62. de temp.

Absens dicitur, qui tantum distat, ut verba loquentis non possit audire. apud Iurif. cons. Absens causa reipub. restituitur ad omnia commoda, quae habuisset praesens. ibid.

Absens praesumitur scire, etiam illud, de quo est publica fama. ibidem.

Absentia computatur à die preparationis ad iter arripendum, non à die recessus. ibid.

Constitutio noua publicata non ligat absentes, et infirmos tempore publicationis. ibid.

Delectatione, & spiritu absentes coniungimur. Cypr. lib. 3.

Patria, & vicinitas.

EX GRÆCIS.

Non sufficit patriam, parentes, & ciues amauisse, sed amare. Plut. an sciri sit gerend. resp.

Quibusdam est patria dedecori, quidam sunt patriæ dedecori. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Nemo gloriatur, quod magna rebus ciuis sit, sed quod sit dignus magna.

magna, & illustri patria.
Arist. apud Diog. lib. 6.

Sic erga patriam ingrata: ut
erga matrem nos gerere debe-
mus. apud Stob.

Quicquid patriæ prodest, id etiam
singulis ciuitatibus prodest.
ibidem.

Vnicuique natura generis est pa-
tria. Eurip. ibid.

Si claudus vicinus habitaueris, ut
ipse claudus ambulare discas.
Plut. de lib. educ.

Pradium vendens Themistocles
proclamari iussit, bonum quo-
que vicinum habet. apud Plut.
in Apophth.

Nihil tuarum rerum facile in-
teribit, si habeas vicinum bon-
num, qui statim in periculo
succurrat. Hesiod.

Ipsa vicinitas lites, & contro-
uersias, & bella parit De-
mosth. 1. Olynth.

Vicini alendi sunt in fame. apud
Stobaeum.

EX LATINIS.

Laudanda est, vel amanda
potius vicinitas retinens
illum officij morem. non insu-
scata malevolentia, non assue-
ta mendacijs, non fucata, non
fallax. Cicero pro Planc.

Nam tua res agitur, paries cum
proximus ardet,

Et neglecta solent incendia sume-
re vires. Horat. 1. Epist.

Nunc ego illud verbum experiri
vetus, aliquid mali esse pro-
pter vicinum malum. Plaut.
in merc.

Patriam tuam mundum existima.
Senec. de vit. beat.

Malo à ciue spoliari, quam ab ho-
ste venire. Quint. lib. 12.

Patria est, ubicunque bene est. Ci-
cer. 5. Tusc.

Bono viro non minori cura esse
debet, qualis respubl. post mor-
tem suam futura sit, quam
qualis hodie sit. idem in Lalin.
Aequa virtutis est, & bona pa-
tria auxisse, et mala in se trahi-
ferre voluisse. Max. lib. 1.

Patria communis omnium patri-
æ. Cicero in Catil.

Patria est, ubicunque vir fortis
sedem elegit. Curt. lib. 6.

Patriæ memoria dulcis. Lilius
lib. 5. Dec. 1.

Grave est, patriam perdere: gra-
uius, timere: grauisimum virtus
que. Senec.

Non potest cognatio vlla esse pro-
pior, quam patria. Cicero. 1. de
Orat.

Commune patriæ solum charum
est, & iucundum, & delectabi-
le. ibidem.

Quoniam sunt omnia commoda
patriæ accepta, nullum incom-
modum pro patria graue per-
tandum est. ibid.

Si contentio quadam, & compa-
ratio fiat, quibus plurimum
tribuendum sit officij, prin-
cipi

Exilium.

EX GRÆCIS.

Priuari patria, magnum ma-
lum est, & maius re, quam
sermone. Eurip. in Phanis.

Maximum exilij malum est, ca-
rere libertate loquendi. ibid.

Spes pascunt exules. ibid.

Turpe est exilium filie cum cæco
patre. ibid.

Exilium nos bonis non priuat.
apud Stob.

Exilij nulla iactura, nisi cum im-
probis habuerit. ibid.

Exules multi, ditati. ibid.

Exilium multis profuit. ibid.

EX LATINIS.

Exilium est, sceleratorum pæ-
na. Cicero. 4. parad.

Exilium est ibi, ubi virtuti non
est locus. idem pro Milone.

Omnes scelerati, & impij, quos
leges exilio affici volunt, exu-
les sunt, etsi solum non mutent.
idem Par. 9.

Exilium terribile est q̄s, quibus
quasi circumscriptus est habi-
tandi locus, non q̄s, qui omnem
orbem terrarum, vnam urbem
esse dicunt. ibid.

Si abesse à patria miserum est,
plena miserorum sunt prouin-
cie, ex quibus admodum pauci
in patriam reuertuntur. idem
5. Tuscul.

eipes sunt, patria, & paren-
tes, quorum beneficijs maxi-
me obligati sumus. idem. 2.
de Offic.

Sapientis est, carere patria: &
duri, non desiderare. idem
ad Marc.

EX SACRIS.

Cvi peregrinatio dulcis est,
non amat patriam: si dul-
cis est patria, amara est pere-
grinatio. Aug. sup. Psalm.

Patria patris loco nobis est. idem
lib. 1. de liber. arbitr.

Est aliquid in patria viuere.
Erasm. in Epist.

Interdum expedit patriam ne-
gligere, ut sapietiam quis pos-
sit acquirere. Cas. lib. 1. Epist.

De loco peregrinationis proprij
domicilij crescit affectus. idem
sup. Psalm.

Delicatus est adhuc, cui patria
dulcis est, fortis autem, cui iam
omne solum patria est, perfe-
ctus autem, cui mundus exi-
lium est. Hug. in Dida. lib. 3.

Patria sapietis, mūdus est. Amb.
de Offic. 2.

Virtutis splendor nescio quo pa-
cto, in sua cuique patria ob-
scurior obtigit. Eras. in Epist.

Bonus nullus est finis consulendi
patriæ. Aug. Epist. 20. 2.

Vicinum amare est, illum cor-
rigere. August. tract. 8. ex-
pos. Euang.

Exilium non supplicium est, sed profugium, portusque supplicij. Cicer. pro Caccina.

Exilium, id quod sit, propter alienam, & offensam populi voluntatem, malum est. Cicer. 5. Tuscul.

Fortitudo, & audacia.

EX GRÆCIS.

NEC Hercules quidem contra duos. Plat. de amicis. Robur existit in nervis, & osibus. Arist. Topic. 3.

Fortitudo corrumpitur à superabundantia, & defectu, à medio verò saluatur. idem Ethicor. 2.

Fortitudo non eget ira, si quidem à ratione iuncta est. Plut. de cobib. ira.

Nulla fortitudinis vis est absente iustitia. Plut. in Apophth.

Fortem mansuetum esse oportet, ut proximi non tamen metuant, quam reuereantur. Diogen. lib. 1.

Fortitudine cum sumus iuuenes valcimus, & cum senescere incipimus, prudentia utimur. idem lib. 4.

Nullus vir fortis dignatur clam occidere hostem, sed congressus palam. Eurip. in Rhese.

Fortitudo virtus est animose partis, per quam mortis metus non

facile ingruit. Arist. de vir. & vit. diu.

Fortitudo est, inconcussus à mortis metu, & constantem in malis, & intrepidum ad pericula esse, & malle honeste mori, quam turpiter seruari, & victoriam causa præstare præterea autem fortitudinis est, & laborare, & in animo instituire, & posse: accedit autem fortitudini, & audacia, & animi præstantia, & fiducia, & confidentia: ad hæc industria, & tolerantia. ibidem.

Fortuna corporis, & animi committatur fortitudinem. Xenoph. apud Stob.

Fortitudo nemini inesse potest, qui in morte, ac labore aliquid mali inesse persuasum habuerit. apud Stob.

Robur cum imperitia sæpius damnosum est. ibidem.

Fortitudinis non est parare diuitias, sed continentiam animi. Arist. Polit. 1.

Audacia principium actionis est. fortuna enim dominatur fini. Democ. apud Stob.

Sapientiam iunctam habere audaciae, plurimum conuenit. ibidem.

Nullum est vitæ maius, quam audacia, iaticum. ibidem.

Omnis audacia virium mensuram excedit. Isocr. apud Stobum.

Contemptum periculorum astituas periclitandi dat. Senec. de prosp.

Tuitorum audacia est, tentare, quibus paratior venia est. Quint. lib. 12.

Nihil est tam sanctum, quod non aliquando violet audacia. Cicer. pro Rose.

Felicitas cedunt audacia, quam moderata consilia. Erasmi. in Epist.

Crescit audacia experimento maxime. Plin. Iun. lib. 9.

In audaces non est audacia tuta. Ouid. 10. Metamor.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito. Virg. 6. Aenid.

Audaces fortuna iuuat. Ouid. 2. Fast.

Animus vereri qui scit: scit tunc aggredi. Pub. Mam.

Audentes forsque Veniuntque iuuat. Ouid. 2. Fast.

clausis ex desperatione crescit audacia: & cum spei nihil est, sumit arma formido. Veg. libro. 3.

Audacia, & temeritati potius sero, quam nunquam obuiandum. Livi. 1. Dec. lib. 4.

Quædam tam fortiter tuendi, quam facta sunt. Quint. lib. 6.

Fortitudo est virtus pugnantis pro æquitate. Cicer. 1. Offic.

Fortes, & magnanimi habendi sunt non qui faciunt, sed qui

propulsant iniurias. idem. Est viri quidem fortis, ne supplicij quidem moueri, ut fortiter fecisse peniteat. ibidem.

Quasi abnuui natura viriisque boni largitionem, sic supra humanam felicitatem sit, euidentem, & sapientissimum esse, & valentissimum. Max. lib. 9.

Fortitudo non est ea, que contra naturam monstri vice fungitur. Gell. lib. 12.

Amplius valet virtus, quam multitudo. Curt. lib. 7.

Quid prodest fors esse strenuum, si domi male viuitur? Max. lib. 2.

EX SACRIS.

Fortitudo corporis, imbecillitas animi: & rursus imbecillitas corporis, fortitudo animi est. August. in origin. sup. Euang.

Virum fortem iniuria probant. idem.

Fortitudo atque constantia, via regia est, à qua declinat ad dexteram, qui temerarius est, & pertinax ad sinistram, qui formidolosus est, & pavidus. idem in orig. sup. Esaiam.

Valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur. quia quo plus se posse conspicit, eo Virtus sine moderamine in deterrius ruit. Greg. 5. mor.

Fortitudo si nulla necessitate cogente,

gente, aut non pro causa honesta certum periculum subierit, in temeritatem conuertitur. Laet. lib. 6.

Fortitudo rerum contemptu constat. Ambr. 1. Offic.

Fortitudo sine iustitia, iniquitatis materia est. ibid.

Fortitudo, quae per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est. ibidem.

Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Bern. in Epist.

Fortitudinis est, in audendis considerare. Naz. anx.

Viri fortes semper in pace modesti sunt, & iustitiam nimis diligunt, qui frequenter pericula tractauerunt. Cas. lib. 5. Epist.

Hæc est vera fortitudo, quæ natura sum, sexus infirmitatem, mentis deuotione transgreditur. Aug. de vid.

Qui vera virtute fortis est, nec temere audet, nec inconsulte timet. idem sup. Epist. ad Heb.

Grandis violentia est in terra nasci, & calum rapere, & habere per virtutem, quod non possumus habere per naturam. Chrysostom. sup. Matth.

Nulla tanta vis, quæ non ferro, & viribus debilitari queat. Laet. lib. 6.

Fortis omnibus bene vititur. August. de ver. relig.

Fortis viri non est, dicere: hoc non patiar, sed hoc non faciam. Ludov. V. in sup. Aug. 1. de Ciuita. Dei.

Fortes aliquando infirmitatis res suscipiunt. Grego. 12. mor.

Manus fortitudinem significat. Aug. lib. 6. music.

Christiana infirmitas, fortitudo est. Amb. serm. 22.

Timor, & Turbatio.

EX GRÆCIS.

Vbi timor, ibi & pudor. Plauto de sanct.

Metus, & pudor sunt custodi sufficientes. idem de repub.

Res timoris plane cogunt eum, cui accidunt, ad actiones turpes. Arist. Eth. 2.

Boni viri color non mutatur, nec timeant nimium. Homer. apud Plutar. de virt. morum.

Pavor non solum (vt Tucidides inquit) excutit, sed quodum etiam constitutum quemuis conatum, quemuis mentis impetus. Plut. de virt. & fortitud. Alex.

Mali semper timeant. idem de ser. num. vind.

Quod timeant, facile oderunt omnes. idem de odio, & inuid.

Quod in præsens nil perturbat, expectatum nil conficit. Epic. apud Diog. lib. 10.

Omnia meticolosa suadentur, cum per hostilem pes graditur terram. Eurip. in Phanis.

Timiditas est, & quod maius est, amittere: & quod minus est capere. ibid.

Nemo beatus est, nemo scilicet, qui in metu est, qui suspectam habet vitam. idem in Ion.

Qui habent, unde viuant, grauatim militatum abeunt, & pericula formidant. apud Demost. ex arg. lit. lib.

Agricola, & mercatores ab admittendo bello melius deterreri non possunt, quam si ex negotiationis euersio, illis egorum vastatio proponatur. ibid.

Ad terrorem incutiendum quedam ultra fidem, verecundè tam amplificantur. ibid.

Timor orationis est vinculum. Hip. apud Stob.

Metus adulationem parit, sed beneuolentiæ expers est. Democri. ibidem.

Homines perturbati, minus conseruant orationes. Aristotel. Elench. 13.

Alteratio subita non habet principium. idem Physic. 2.

Sapiens non omnino perturbatioibus caret, verum perturbatur modicè. idem apud Diogen.

Animal magni cordis naturaliter est pauidum: parui vero, est audentius. idem de anim. 12.

Imbecilla mentis est, formidare in experta. Senec. Epist. 61.

Omnium animos mala aliena, atque repentina sollicitat, nec ad id tantum, sed ad crepitum exagitantur. idem epist. 74.

Quicquid expectatum est diu, leuius accidit. idem Epist. 79.

Multos fortuna liberat pena, metu neminem. ibidem.

Necesse est multos timeat, quem multi timeant. Idè de ira lib. 2. Non est innocentiæ metus, cum timeatur aliena tormenta. Quint. declam. 7.

Vt aliquid crudele, sauumque sit, metus facit. idem declam. 11.

Vtrumque timidi est velle, & non velle mori. Senec. in Trag.

Sunt qui quod sentiunt, etiam si optimum sit, inuidia metu non audent dicere. Cicer. 1. Offic.

Beneuolentiæ vix est maxima, metus imbecillis. Cicer. 2. Offic.

Timor non diurni officij est magister. Idem Philipp. 2.

Malus custos diurnitatis est metus. contraque beneuolentia fidelis est ad perpetuitatem. id igitur amplectamur, vt metus absit, charitas retineatur. idem 2. Offic.

Plus metuendo est mali, quam in eo, quod metuatur. idè ad Torq. Exercitum maximi saepe fusi, ac fugati sunt terrore ipso, impetumque hostium, sine cuiuscumque uo mo-

do morte, verumetiam vulnere. idem pro Cal.
Magna est stultitia, id ipsum, quod verecari, ita cavere, ut cum vitare possis, vltro accersas & attrahas Cicer. ad Brut.
 Omnes quorum in alterius manu vita posita est, sapius illud cogitant, quod possit is, cuius in ditione, ac potestate sunt, quam quid debeat facere. idem pro lege Manil.
 Si laus nos ad recte faciendum allicere non potest, nec metus quidem a scdissimis factis potest auocare. idem pro Milone.
 Natura docet, quae timenda sunt, Plin. Seni. lib. 8.
 In summo periculo timor misericordiam non recipit. Cas. de bell. Gall. lib. 7.
 Verecundia liberi est, serui vero metus. apud Terent. in Andr.
 Primus metus admittit consilium, recogitatio vero reddit confidentiam. idem in Eunuch.
 Apud alios timor timorem, apud alios ratio vincit rationem. idē libr. 5.
 In pauore simile prudētia est alie num consilium suo praeferrī. idem lib. 6.
 Timor esse emendator acerrimus. ibidem.
 Dolendi modus est, timendi non est. Plin. Iun. lib. 8.
 Ingeniosior est ad excogitandum metus amore. idem in Paneg.
 Omnem sensum territis fortuna

excitat. Cicer. lib. 5.
 Trepidatio conscientiae indicium est, non memoria vitii idē lib. 7.
 Canis timens vehementius latrat, quam mordet. ibid.
 Strenuus metus est: velocior tamen spes. ibid.
 Nemo ei satis fidus est, quem mutuit. Curt. lib. 10.
 Metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi. idem libro. 11.
 Vires subtrahit ipse timor. Ouid. Epist. 13.
 Stultum est timere, quod vitari non potest. Pub. Mam.
 Degeneres animos timor arguit. Virg. 4. Aeneid.
 Non timentur, quae ex visis sunt. Veg. lib. 3.
 Dum metus languet, audacia triumphat. in Hist. Sax.
 Metus, periculumque exhortationem audire non sinunt. ibid.
 Iustiores causam fortes metum. ibidem.
 Prudentius est timere, quam sperare. ibidem.
 Externus timor, maximum in re bene concordia vinculum. Linius 1. dec. lib. 2.
 Metus semper malus interpretatur. idem. 3. Dec. 7.
 Metus verecundiam vincit. ibid.
 Vitium est, omnis animi perturbatio. Quint. lib. 5.
 Paruulis noctium turbamur offensus: excitant nos exigui plerumque motus, vox incerta loquenda.

qua, & aliquando ipsum silentium. idem Declam. 2.
 Non est innocentia metus, cum timentur aliena tormenta. Quint. declam. 7.

EX SACRIS.

Timor praesens securitatem gignit sempiternam. Aug. sup. Psalm.
 Expedi multo bene timere, quam male fidere, & vtilius est, ut infirmum se homo cognoscat, ut fortis existat, quam fortis videre velle, & infirmus emergat. idem.
 Emendatio nulla, ubi nullus est metus. Tert.
 Metus est necessarius iis, quibus ad honestam vitam deest ratio. idem.
 Timor iustus nullus est periculi dubij. idem.
 Timor hominis, Dei honor est. idem.
 Ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus vincit. Hier.
 Quando timore pena, non amore iustitiae sit honum, nondum bene sit bonum, nec fit in corde, quod fieri videtur in opere, quando mallet homo non facere, si posset impune. August. cont. Pelag. lib. 2.
 In via Dei a timore incipitur, ut ad fortitudinem veniatur. Gregor. in Mor.

Facile deuiat a iustitia, qui in causis non deum, sed hominem perhorrescit. Chrysost. in Serm. de Ioan. Baptist.
 Humanus timor diffidentiam tribuit: diuinus autem spei firmamenta concedit. Cas. sup. Psalm. 14.
 Metus est instantis vel futuri periculi causa, mentis trepidatio. apud Iuricons.
 Timere cogitur, qui timet: exigit pariter penas de potentiore sublimitas. Cypr. lib. 2.
 Plerique deum non metuunt, quem videre non possunt. Gregor. 16. Mor.
 Humani terrores fumo sunt similes. idem Epist. 36.
 Quidam nisi territi, Deum timere nesciunt. idem 7. Mor.
 Qui timere se Deum cognoscit, se sapientiam Dei habere intelligit. idem 19. Mor.
 Timendum est iudicium diuinum, ne timeatur. idem in Euang. Homil. 26.
 Timor est testis nequitiae impiorum. idem 12. Mor.
 Timor diuinus est fidei fundamentum. idem 28. Mor.
 Timor sine pietate nullus est. idem sup. Ezech. Hom. 19.
 Timor sine spe in desperationem precipitat. idem in 1. Reg.
 Timor temporalium multa mala operatur. Aug. Epist. 180.
 Timendum non est, quod vitare possumus. August. serm. 43. de

de Verb. dom.

Timor, animæ tortor est. idem in
Psal. 48.

Timor Dei est humilium. idem de
Sermo. dom. in monte.

Pars victoria est, inimicum tur-
bare ante, quam dimices. Veg.
lib. 3.

Diffidentia, timoris est. Veg. de
fide.

Timor servilis bonus est, & vi-
lus, licet insufficientis & imper-
fectus. Bern. Serm. 7.

Timor poenam habet, amor suavi-
tatem. idem sup. Cant. ser. 22.

Turbari, bonum: sed non pertur-
bati. idem sup. Miss. est. Ho-
mil. 4.

Timor Dei doctrine opus habet.
Chrysoſt. sup. Epist. ad Hebr.
Homil. 9.

Seueritas.

EX LATINIS.

Reipub. causa adhibenda est
clementia seueritas, sine
qua administrari recte ciui-
tas non potest. Cic. 2. Off.

Turpe est, valdeq; vitiosum in re
seuera conuictum dignum, aut
delicatum aliquem inferre ser-
monem. idem 3. Off.

Necessaria est ad res gerendas ho-
minum benevolentia, austeri-
tas vero solitudinem amicorū
parit. Plat. Epist. 4.

Iudicij acerbis ciuitas magis na-

statur, quam corrigitur. Sal-
lust. ad Cas. de Rep. ord.
Arcum intentio frangit, ani-
mum remissio. Pub. Maxim.

EX SACRIS.

Seueritas nisi intra congruen-
tes nocentium penas se co-
erceret, sit seua crudelitas.
Lact. lib. 6.

Temperanda est seueritas, ne vi-
niatur ad deteriora. Cypr. lib.
4. Epist.

Regat disciplina rigor mansueti-
dinem: & mansuetudo ornet
rigorem, & sic alterum comen-
detur ab altero: ut nec rigor sit
rigidus, nec mansuetudo dissi-
luta. Greg.

Nimia seueritas extorquet sepe
terrore mendacium. Ambros.
de Off.

Beatus, qui rigorem, & mansue-
tudinem tenet, ut altero disci-
plina seruetur, altero innocen-
tia non opprimatur. idem.

Rigor iuris obseruandus est in
duobus casibus: scilicet cum po-
pulus inde scandalizatus est
secundo, quando multis gra-
uantibus opus est exēplo, apud
Iuriscons.

Seueritas, quasi seua veritas di-
ciunt. Aug. serm. 27. de Verb.

domini.
Sententia iustæ seueritatis ple-
runq; per clementiam tempo-
rantur. Greg. sup. 1. Reg.

seueritas apud Deum benigna
est. Chrysoſt. de Interdict. ar-
bitr. ad Adam.

qui tenent primas. idem de
Summo bon.

Scientiarū possessio nocua absq;
optimi cognitione. idem de
Voto.

In his, quæ sapimus gloriamur, &
superbimus. idem de Amic.

Dignoscit, qui inuenit: inuenit,
qui querit: querit, qui putat
se ignorare. idem de Nat. nom.

Scientia est præsentium & futu-
rorum: reminisci autem præ-
teritorum est. Arist. top. 2.

Vna scientia est melior altera: vel
quia certior, vel quia de me-
liori. idem Top. 8.

Quod scimus, sepe transpositum
ignoramus. idem Elench. 2.

Quibusdam magis est operæ præ-
tium videri sapientes, & non
esse, quam esse, & non videri.
idem Elench. 1.

Scientes vniuersale, sepe ignorant
ipsum singulare. idem.

Tunc scimus, cum causas cognosci-
mus. ibid.

Scientiarum alia est perfecta,
quæ est per causam, alia im-
perfecta, quæ est sine causa.
idem Physic. 2.

Scientia est bonorum honorabi-
lium. idem de Anim. 1.

Sicut conseruantium corpus est
sanitas: ita conseruantium ani-
me est eruditio. idem in Epist.
ad Alex.

Scientiæ sibi vendicant præstan-
tiam. idem de Animal. 10.

Omnes homines natura scire desi-
derant.

Benignitas, & hu- manitas.

Benevolentia peccatum conti-
git. apud Stob.

Malo diu benignus, quam breui
tēpore dominus appellari. Phi-
lip. apud Plut. in Apophth.

Humanitas est morum habitus, ad
hominū amicitiam valde bene-
ficus, habitus in omnes benefi-
cia conferens. Plat. de Fin.

Benevolentia facit, ut inimici vul-
nera sint. Amb. 1. de Off.

Benevolentia præstat liberalita-
ti. ibid.

Humanitas lege naturæ docetur.
Amb. 1. Off.

Nihil honestius culpa benignita-
tis. Plin. Iun. lib. 7.

Necessaria est ad res gerendas ho-
minum benevolentia: austeri-
tas vero solitudinem amicorū
parit. Plat. Epist. 4.

Scientia.

EX GRÆCIS.

Aliud est scientiam habere,
aliud vti, & possidere.
Plat. de Scient.

Nemo leditur a scientijs cateris,

derant. idem *Metaph. 1.*
Signum scientis est, posse docere.
ibi dem.

Absurdū est simul querere scientiam, & modum sciendi. Idem *Metaph. 2.*

Finis scientiæ speculatiuæ, est veritas: practica verò est opus. ibidem.

Eiusdem scientiæ est opposita considerare. idem *Metaph. 4.*

Licet omnes scientiæ nobiles sint, tamē diuina est nobilior: quia eius subiectum est nobilius. idem *Met. 5.*

Sapiens meliora in votis habet, deteriora in expectatione, & utrunq; autem temperamento vitur, in neutram partē nimius. *Plutarch. de Tranq. ani.*

Quicquid sapiens agit, id omne ex virtute agit. idem *de Fort. Alex.*

Sapientem odi, qui sibi non sapit: idem an bene lateat viuens.

Cum reliqua omnia tempore diminuantur, scientia sola senectute augetur. idem *de Liber. educand.*

Studiorum liberalium amara radices sunt, fructus autem dulces. *Arist. apud Diogenem lib. 4.*

Eruditio inter prospera est ornamentum, inter aduersa refugium. ibid.

Sapiens ipse sibi sufficit, ipsius enim sunt, quæ aliorum sunt bona. *Arist. ibid.*

Sapiens non secundum consuetudinem leges viuat, sed secundum iustitiam normam. ibid.

Sapienti nihil nouū, aut peregrinum est. ibid.

Docti tegunt suas iacturas. *Litcrarij expers, non videt vidū. Baculus est eruditio vitæ.*

Duplum, quàm alij, vident, qui literas diuiderunt.

A sapiente conuenit sapientiam discere. *Eurip. in Rhes.*

Omnes ex equo varia scimus. *Theog. apud Stob.*

Nimis sapere, non est sapientia. ibidem.

Scientia quæuis, remota iustitiæ aliq; virtute, non sapientia, sed calliditas est. ibid.

In bello ferrum auro præstat, in vita autem eruditio diuitijs. *Socr. ibid.*

Sentire, ac sapere illustre aliquid stude. *Cleob. apud Diog. lib. 1.*

EX LATINIS.

Nemini, nisi sapienti sua placeant: omnis stultitia laborat fastidio sui. *Sen. Epist. 9.*

Sapiens non semper eat vno gradu, sed vna via. idē *Epist. 20.*

Vnus dies hominum eruditorum plus patet, quàm Imperatorum longissima ætas. ibid.

Sapiens est artifex domadi mali, dolor, segestas, ignominia, carcer, exilium, ubique horrenda,

cum ad huc peruenerint, mansueti sunt. idem *Epist. 87.*

stude, ut non plus alijs scias, sed melius. idem *Epist. 90.*

Est iusta, ut potius innata cupiditas scientiæ, natique sumus ad congregationem, & societatem, ad communitatem generis humani. *Cicer. 4. de finib.*

Exempla omnia iacerent in tenebris, nisi literarum lumen accederet. idē *pro Arch. Poët.*

Si ex literis delectatio tantum quereretur, tamen hanc animaduersionem humanissimam, ac liberalissimam iudicaremus, nam cetera nec temporum sunt, nec neque ætatum omnium, nec locorum: hæc studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis refugium ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, permocant nobiscum, peregrinantur, rusticantur, quod si ipsi nec attingere, nec sensu nostro gustare possumus, tamē ea mirari debemus, cum in alijs videmus. ibid.

Multi cum in potestate essent hostium, ac tyrannorum, multi cum in custodia, & exilio, doctissime studijs dolorem suum leuauerunt. idem *5. de finib.*

Litera posteritatis causa reperita sunt, quæ oblivioni subdito esse possent. idē *pro Scylla.*

Non tam præclarum est, scire la-

tinè, quàm turpe, non scire. *Cicer. ad Brut.*

Nihil est, quod quisquam magnitudinem artium ex eo, quod senes discant, perimeant. nam aut senes ad eas accesserunt, aut usque in senectutem in studijs detinentur, aut sunt tardissimi. idem *3. de Orat.*

Sapientia est rerum diuinarum, humanarumque scientia, cognitioque: quæ cuiusque rei causa sit, ex quo efficitur, ut diuina imitetur: humana omnia inferiora virtute ducat. idem *4. Tusc.*

Sapientia est, sanitas animi. idem *3. Tusc.*

Sapientia ars viuendi putanda est, quæ cæstitiam pellit ex animis, quæ exhorrescere metis non sinit, quæ præceptrice in tranquillitate viuere potest, cupiditatum ardore restincto. idem *2. de fin.*

Sapientia hominis est custos, & procreatrix. idem *4. de finib.*

Nihil est turpius, quàm sapientum vitam, ex insipientum sermone pendere. idem *2. de finib.*

Ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offensio non prohibet sapientē esse. idē *5. Tusc.*

Sapientissimus est, cui quod opus est, venit in mentem. idem *pro Cluent.*

Non est sapientis: dicere, non putabam. idem *3. de finib.*

Si sapientia oculis videri posset, omnes in amorem sui compelleret. *ibid.*
 Nihil est dulcius otio literarum. *idem* 5. *Tuse.*
 Eruditus oportet semper ex se aliquid importat, quo alios delectet, aut seipsum laudibus illustrat. *idem.*
 Docti non solum vivunt, ac praesentes studiosos discendi erudiunt, atque docent, sed hoc etiam post mortem monumentis literarum assequuntur. *idem* 1. *Offic.*
 Non paranda nobis solum, sed fructu sapientia est. *idē* 1. *de finib.*
 Sunt qui se ita literis abdiderunt, ut nihil possint ex ijs nec ad communem fructum afferre, nec in aspectum, lucemque proferrere. *idem* pro *Arch.*
 Sape sub sordido palliolo latet sapientia. *idem* 2. *Tuse.*
 Scientia aliena sibi quidam famam occupant. *Plin. Sen. in praefat.*
 Quasi abnuvit natura utriusque boni largitionem: ne supra mortalem sit sollicitatem, eundem & valentissimum esse, & sapientissimum esse. *Max. lib. 9.*
 Quicumque sunt habitus sapientissimi, dicuntur multa scisse, non omnia. *Colum. lib. 12.*
 Adde quod ingenium didicisse fideliter artes,
 E mollit mores, nec sinit esse ferros. *Ouid. 2. de Pont.*
 Non datur ad musas currere lata

via. *Properit.*
 Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit. *Iuven. Sat. 14.*
 Scientiam amasse, propemodum parasse est. *in Hist. Sax.*
 Vnus me genuit, mater peperit memoria. *African. apud Gel.*
 Plus scire velle, quam sit satis, in temperantia genus est. *Senec. Epist. 87.*
 Studiorum salutarium etiam citra effectum laudabilis tractatus. *Sen. de vit. beat.*

EX SACRIS.

Non aliam putes sapientiam, nisi veritatem, in qua tenetur, & cernitur summum bonum, nullo loco est, nisi quum deest, foris admonet, inuis detet, demeretur in se omnes in melius commutat, à nullo in deterius commutatur: nullus de illa indicat, nullus sine illa benedicat. *Aug. de lib. arbit.*
 Haec tota scientia magna hominum scire, quia ipse nihil est per se, & quod quicquid est, ex Deo est, & propter Deum est. *idem sup. P. salm. 70.*
 Sapiens nusquam minus solus quam cum solus. *Amb.*
 Sapiens ubique, cuius. *idem Epist. 36.*
 Sapiens nunquam solus esse potest, habet enim omnes secum, qui sunt, & qui fuerunt boni, & animum liberam quocunque vult profert, & transfert, & quod

quod corpore non potest, cogitatione complectitur, & si hominum penuria fuerit, loquitur cum Deo, nunquam bonus solus erit. *Hier. cont. Iovin.*
 Sapiens est, qui cum sapientibus congregatur. *Amb.*
 Ad veram sapientiam pervenire non possunt, qui falsae scientiae fiducia decipiunt. *Gregor. in mor.*
 Vera sapientia afficit, sed non extollit. *ibid.*
 Multi student, plus alta sapere, quam apta proferre, & erubescunt plana & humilia, ut hac solum scire videantur. *Bernard.*
 Sapientiae otia negotia sunt: & quo otiosior est sapientia, eo exercitior in suo genere. *idē.*
 Non probatur multa sciens, si modum sciendi nesciat. *idem sup. Cant. serm. 36.*
 Sunt, qui scire volent eo sine tantum, ut scient, & turpis curiositas est, & sunt qui scire volunt, ut scientiam suam vendant: & turpis quaestus est, & sunt qui scire volunt, ut scientur ipsi, & turpis vanitas est. Sed sunt quoque qui scire volunt, ut adificent, & charitas est, & sunt qui scire volunt, ut adificentur, & prudentia est. *ibid.*
 Posito in altum, non altum sapere, difficile est. *Bern. in Epist.*
 Sciendi modus potius quaerendus, quam scientia. *idem sup. Cant. serm. 36.*
 Sapiens nullus, nisi seculo stultus fiat. *Tert.*
 Scire nihil, est omnia scire. *idem.*
 Sapientiae coniuncta simplicitas est. *idem.*
 Sapere plus, quam oportet, superbia est. *Ansel.*
 Nulla est sapientia, si utilitate pietatis non habet: & inutilis est pietas, si scientia discretione careat. *Greg.*
 In modico sermone sapientiae plus laudatur rusticus, quam in magno philo sophus, & puer si aliquid dixerit sapiens, laudatur, ubi perfectior non auditur. *Chrysost.*
 Praecedit scientia virtutis cultum: quia nemo potest fideliter apparere, quod ignorat: & malum nisi cognitum fuerit, non timetur. *idem in Policr. lib. 3.*
 Sapientes alij stulti, alij dementes. *Ansel.*
 Primus gradus sapientiae est, falsa intelligere: secundus, vera cognoscere. *Zach. lib. 1.*
 Plus sapit interdum vulgus, quia tantum, quantum opus est, sapit. *idem lib. 2.*
 Non est scientia, sed opinio earum rerum, quae pro ingenij varia est. *ibid.*
 Non in lingua, sed in corde sapientia est. *idem lib. 3.*
 Sapientia, anima alimentum. *ibid.*

Cito inueniri debet scientia, vt cito accipiatur. *ibid.*
 Quis omnibus horis sapuit vnquā?
Erasm. in Epist.
 In comparatione Dei scientia nostra, ignorantia est. *Greg.*
 Non parum est scire, quod nescias. *Hieron.*
 Qui se diligit stultum, non parum proficiet ad sapientiam: nec fiet quisque qualis esse cupit, nisi oderit qualis est. *August. de ver. relig.*
 Qui se dicit scire, quod nescit, temerarius est: qui se negat scire, quod scit, ingratus est. *idem in serm. de ascens.*
 Nihil magis ad spem percipiendae sapientiae erigit mentes, quam cum eos, quos in sapientia clarescere miramur, aliquando paruos, & indoctos fuisse meminimus. *Hieron. sup. Prouer.*
 Ad maiorem culpae cumulum pertinet, scire quinquam, quid sequi debeat, & sequi nolle, quod scit. *Isido. de summo bon. lib. 2.*
 Otium stultitiam, labor scientiam generat. *Hug. de claus. anim. lib. 2.*
 Scientia literarum, quod primum est in homine, mores purgat, quod secundum, verborum subministrat gratiam, & ita utroque beneficio & tacitos ornat, & loquentes, cuius est facere de irato beneuolum, de

sapientia placatum, de aucteris mitem: de aduersante propitius *Cast. 1. Epist.*

Scientia violentia non aufertur: antiquitate non corrumpitur: absconsione non minuitur, comunitate multiplicatur. *idem in Epist.*

In literis prudens inuenit, vnde sapientior fiat, ibi bellator inuenit, vnde virtute animi roboretur, vnde princeps accipit, quomodo populos sub aequalitate componat. nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quae literarum non augeat gloria. *sa notitia. ibid.*

Sunt quatuor scientiae praecaten scidae: Theologia, quae est anima pabulum: leges, quae sunt egenis remedium: decreta, quae sunt sublimatio humilitum: physica in morbi subsidium. *apud Iurifcon.*

Scientia est de diuinis, sapientia de humanis. *ibid.*

Sapientia in homine longo rato reperitur. *ibid.*

Scientia doloris adiectio est. *Ambr. de bon. mor.*

Sapientis patria, mundus est. *idem Offic. 2.*

Sapies omnis, diues est. *idem lib. 2. Epist. 8.*

Sapientia in omnibus sese ostendit rebus. *Aug. lib. 2. de lib. arbit. cap. 16.*

Sapientia egere, miserima est. *stas est. idem de beat. vit.*

Sapie

Sapientia legem, & misericordiam in lingua portat. *idem de spirit. & anim. cap. 9.*

Ad sapientiam ordine peruenitur. *idem lib. 2. solil. cap. 13.*

Sapiens nemo, nisi beatus. *idem de beat. vit.*

Sapiens nemo miser. *idem lib. 1. cont. Acad. cap. 5.*

De sapiente solus sapiens iudicare potest. *idem lib. 18. de ciuit. Dei. cap. 8.*

Sapientibus credere, est tutissimum. *idem de vtilit. cred.*

Sapiens sine operibus, sapientiae abusus est. *idem de. 12. abus.*

Scientia rerum falsarum esse non potest. *August. lib. 14. de Trinit.*

Scientia nostra ex visis, & creditis constat. *idem Epist. 112.*

Sapiens est, cui res sapiunt, prout sunt. *Bern. sup. Cant. serm. 50.*

Sapientia victrix singula vitia eradicat, & singulas inserit virtutes. *Bern. de sept. don. spirit. sancti.*

Scientia literarum bona, scientia propria infirmitatis melior. *idē sup. Cant. serm. 36.*

Scientia mundi docet vanitatem, scientia carnis voluptatem. *ibidem.*

Scientia sine operibus cibo indigesto comparatur. *idem sup. Cant. serm. 36.*

Initium sapientiae, timor domini: medium, spes: charitas, plenitudo. *Bernar. in die sancti*

And. serm. 1.
 Discere Iesum omni scibili est salubrius. *idem in Epist.*

Scientia sui timore Dei generatur in anima: scientia Dei eius amore. *idem sup. Cant. sermo. 37.*

Sapientia, armatura oris est. *Chrysof. de spirit. sancti. Homil.*

Scientiae pars est, obscura cognosci. *idem super Matth. Homilia. 1.*

Scientia sine charitate dementia est. *idem sup. Epist. ad Corinthi. Homil. 20.*

Scire, omnium: facere, paucorum est. *idem sup. Ioann. Homil. 70.*

Scire non omnia neminem pudeat. *idem serm. 2. sup. Epist. ad Roman.*

Scientia temporum multas huius vitae commoditates affert. *Chrysof. super Genes. Homilia. 6.*

Scientiam amasse, propemodum parasse est. *in Hist. Sax.*

Sapientiae coniuncta simplicitas est. *Tertull.*

Plebeis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco literae sunt. *Pius. 2. apud Platinam.*

Vinci literis amant docti. *Basil.*
 Multos hoc decipit, quod ante tempus sapientes videri volunt, vt iam & simulare incipiant, quod non sunt, & quod sunt, erubescunt. *Hugo lib. de Didasc.*

Doctrina in diuina duplici causa commendabilis. August. in quæst. ex viroque test.

Nec auarum pecunia, nec doctum cognitio rerum nunquam repleuit. Pius. 2. apud Plat.

Cui plura datum est nosse, eo maiora sequuntur dubia. ibid.

Ignorantia.

EX GRÆCIS.

Nescienti quid laudet, vel quid vituperet, non est adhibenda fides. Plat. de scientia.

Ignorantia potentum, teterrima est. idem de summ. bono.

Ignorantia causa est respondendi varia, & non eadem. Plat. de nat. nom.

Argumentum inscitia est, à sapientibus dissentire. idem de mendac.

Turpe est nescire, quæ necessaria sunt. idem de legibus.

Turpe est ignorare, quod omnibus scire conuenit. Aristot. Rhet. 2.

Imperiti velut distantes à longe speculantur. idem Elench. 1.

Quod scimus, sæpe transpositum ignoramus. idem Elench. 2.

Qui nescit, quantum querit, nescit quando inuenerit eum. Arist. Metaph. 3.

Ignoratio eorum, quibus cum tibi viuendum est, ut opinione

ac spe frustreris, ac captis se. penumero decidas, sæpe in causa est. ibid.

Inspicienti sapientia loquens decipere videtur. Eurip. in Bacch.

Ignorare turpia melius est, quam scire ea. Aristot. Metaph. 11.

Imperitis, ac rudibus nullus precipitationis finis est. Senec. Epist. 173.

Multa sunt imprudentia genera. Plat. de volo.

Imperitia maiore ex parte omnibus dominatur. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Vnicum est bonum, scientia: & malum vnicum, inscitia. Socrates apud Diog. lib. 2.

Inspicienti sapientia loquens decipere videtur. Eurip. in Bacch.

EX LATINIS.

Imprudentes non sibi reliquendi sunt. Senec. Epist. 12.

Hoc est maximum ignorantia malum, quod credit eam scire, qui moncat. Quintilian. lib. 12.

Optimus ac grauisimus quisque confitetur se multa ignorare, & multa sibi etiam atque etiam esse discenda. Cicero. 3. Tuscul.

Nescire quod antea, quam nasci sis, acciderit, id est, semper esse puerum. idem in Orat.

Orat. ad Brut.

Idem difficulter ad sanitatem peruenimus, quia nos egrotare ignoramus. idem.

Homines imperiti facilius, quod fultè dixeris, reprehendere, quam quod sapienter tacueris, probare possunt. Cicero. 2. de Orat.

EX SACRIS.

Melius est nescire, quam errare. melior est fidelis ignorantia, quam temeraria scientia. August. serm. 22. de verb. Apost.

Ignorans, quæ sciri nequeunt, culpa vacat. idem.

Ignorantia Dei plerumque desperationem parturit. Bernard. super Cantic. sermo 27.

Ignorantia sui, initium omnis peccati: ignorantia Dei, consummatio omnis peccati. ibidem.

Rescindenda insipienti potestas est, non adijcienda libertas. Ambrosio.

De duobus imperfectis, melius est rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Hierony. in Epist. ad Nep.

Non omnis ignorans immunis est, sed is solum, qui non habuit, unde disceret. August. in quæst. ex viroque test. quæst. 67.

Indoctum esse minus malum est, quam esse indocibilem. Augustin. lib. 3. cont. Acad. cap. 8.

Multa nobis vsu veniunt, quæ ignaro relata fidem perdunt. Apul.

Infirmi tanto quempiam iustiorum putant, quanto faciliorem. Greg. 16. mor.

Prauitatis causa ignoratio sui. Lact.

Ignorantiam consistere, pulchra temperantia est. August. 5. confess. cap. 7.

A luce veritatis in tantas ignorantie tenebras corruimus, ut nos ipsos ignoremus. Gregor. 11. mor.

Tolerabilius est Deo quempiam cum ignorantia in humilitate iucere, quam cum elatione alta sapere. idem. 17. moral.

Deus per ignorantiam nostram nobis absconditur. ibid.

Ignorans in nocte est. idem super. 1. Reg.

Quantumcunque rectum agere credimus, sit ne rectum ignoramus. Greg. 2. mor.

Disciplinarum ignari, diuinum rerum quaestiones non attingant. August. lib. 2. de ord. cap. 6.

Omnis indoctus est curiosus. August. lib. 2. de mirab. sac. scrip. Ignorantia infidelitatis peccatus non excusat. idem de grat. & lib. arbit.

Ignorantia sui, superbiam cau-
sar. Bern. sup. Cant. ferm. 27.

Ignorantia filia, falsitas, & du-
brietas. ibid. ferm. 28.

Ignoratur periculosè, quando ve-
niat, aut vadat spiritus, non
ita, unde veniat, aut quò va-
dat. idem sup. Cant. ferm. 18.

Imperitiam comitatur temeritas.
Naxanz.

Præceptor, & do- ctrina.

EX GRÆCIS.

Doctrina naturaliter proce-
dit de homine ad homi-
nem, secundum operationes,
quas habet doctor ad discipu-
lum. Arist. Polit. 1.

Docentes alios mentiri nõ debent.
idem de mort.

Hi solum docet, qui causas de sin-
gulis dicunt. idem Metaph. 1.

Signum scientis est, posse docere.
ibidem.

Omnis doctrina est ex præcogni-
tis. idem Eth. 6.

Ei qui non docet, non illi, qui non
didicit, peccatum est imputan-
dum. Dioge. apud Plur. de cu-
riosis.

Præceptoris opera ad hoc prodest,
vt honesta faciat pueris incun-
da. ibidem.

Loci autorum ita exponendi, vt
honestas patitur. idem de
Pœt.

Socordia natura vires perenn,
doctrina tollit ignaviam. ibid.

Qui regem erudit, atque ad vir-
tutem instruit, eos & subditos
quoque instruere ad fortitu-
dinem, & probitatem certum
est. Antig. apud Diog. lib. 7.

EX LATINIS.

Optimus quisque præceptor,
frequentia gaudet. Quin-
til. lib. 1.

Præcipiamus omnia, vt saltè plu-
ra faciant. ibid.

Præceptor nec habeat vitia, mi-
ferat. idem lib. 2.

Tradi omnia, quæ ars efficit, mi-
possunt. idem lib. 7.

Parum valet doctrina, nisi indu-
stria, studio, labore, diligenti-
comprobetur. Cicer. 3. ad Ho-
renn.

Quæ bona sunt, fieri meliora pos-
sunt doctrina: & quæ nõ opti-
ma, acui tamen, & corrigi ali-
quo modo possunt. idem. 2. de
Orat.

Quò quisque est solentior, & in-
geniosior, hoc docet iracundus,
& laboriosus: quod enim ipse
celeriter arripuit, id eum tar-
dè percipi videt, scrutantur.
Cicer. pro Rosc.

Nullum munus melius, maiusve
reipub. afferre possumus, quam
si doceamus, atque erudiamus
iuuentutem, ijs præsertim mo-
ribus, ac temporibus, quibus
ipsa

ipsa prolapsa est, vt omnium
opibus refrananda, atque coër-
cenda sit. idem. 3. de diuinat.

Non facile est inuenire, quid hui-
sciat, alteri non tradat, ita non
solum ad descendum propensi-
sumus, sed etiam ad docendum,
Cicer. 2. de finib.

Facile est cuius, in genere præci-
pere. Erasmi. in Epist.

Doctrina proficit, vt politiora, nõ
vt meliora sint ingenia. Max.
lib. 5.

Nihil aliud præcipere debemus,
nisi quod prius nobis impera-
uerimus. idem lib. 8.

Pars est prima scientia, ipsam,
quam præceptorurus sis, estima-
re personam. Palad. de re rust.

In hoc gaudeo aliquid scire, vt do-
ceam, si cù hac exceptione de-
tur sapientia, vt illam inclu-
sam teneam, rejiciam. Senec.
Epist. 6.

Qui se ad descendum pauperè cre-
dit, ad docendum se locupletem
inuenit. Max. lib. 6.

EX SACRIS.

Doctor vnus, solus, & verus,
Basl. ad diuit.

Tutor est discipulis, quam docen-
tis conditio. Aug. in sent. 355.

Mihi propemodum donatum cre-
do, quicquid lectorem meum
melius sentire cognosco. Greg.
in mor.

Doctrina cum omni imperio do-

ceat, quando prius agitur,
quam dicatur, nam doctrina
subtrahit fiduciam, quando
conscientia precedit linguam.
ibidem.

Quantacumque doctrina mens pol-
leat, grauis eius imperitia est,
velle docere meliorem. idem. 6.
mor.

Hoc habet proprium doctrina ar-
rogantium, vt humiliter ne-
sciant inferre, quæ doceant: &
recta quæ sapiunt, etiam rectè
ministrare non possunt. idem
24. mor.

Frequenter de malo homine bona
doctrina procedit: sicut terra
vili pretiosum aurum produ-
cit. & sicut terra relinquitur,
& aurum eligitur: sic & res
doctrinã accipit, & mores vo-
lunquie. Chryso. sup. Matth. 23.

Omnis humanus affectus ponen-
dus est ei, qui veram pietatem
studet animis hominum infere-
re. Erasmi. in Epist.

Viam indicasse, maximus profe-
ctus est. ibid.

Qui scientiam communicare no-
lunt, peiores sunt, quam insa-
mes auari. siquidem ab illis, si
nihil aliud certè mors trãsfert
in vsus aliorum, ab illorum ro-
go nihil redit ad heredem, nõ
suas cogitationes literis man-
darunt. ibid.

Iniquissimum est, doctrina impu-
tare, quicquid peccant audito-
res. ibidem.

Secundum capacitatem discipulorum, moderetur lingua doctorem. Greg. 31. mor.

Disce diu, quod doceas. Hiero. ad Ruft.

Docere, quod nouerit ille, quem doceas, stultum est. idem.

Experto crede. aliquid amplius inuenies in syluis, quam in angulis, ligna, & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis. Bernard. in. 4. Epist.

Non minus pium est, docere animam scientiam, quam escam præbere corpori. idē sup. Cant.

Clausum habeat os peccator, qui seipsum docere nō potuit, alios non doceat. Beda. de temp. sal. Omne quod non edificat audientes, in periculum vertitur auditium. Hier. in Epist.

Delicatus magister est, qui pleno ore de ieiunij disputat. Hiero. ad Nep.

Sæpe doctori dominus verbū pro gratia tribuit auditoris. non inquam verò propter auditoris culpam subtrahitur serm. doctori. Greg.

Quemadmodum plurimum ledit, qui fontem inscit, ita latissime patet illius beneficium, qui pectus instruit omnibus imperatorum. Eras. in Epist.

Nulla res discipulo tam perniciosa, quam vita magistri contumeliosa. Boët. de disc. schol.

Non omnes omnia docendi sunt.

August. de ver. relig. cap. 28. Docens, & nō audiens, alijs prodest, & non sibi. Aug. 5. com. Donatist.

Falsa doctrina est lepra mentis, idem de verb. Apost. serm. 10.

Doctrina alia edificat, alia destruit. idem serm. 39. de tēp.

Non minus debemus vjs, à quibus rectē viuendi, quam à quibus viuendi initia duximus. Eras. in Epist.

Doctrina optima, vita docens, Chrysost. sup. Act. A postol. Homil. 30.

Doctrina per partes digesta facilius percepta. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 14.

Doctrina peregrina nugarum plena. Chrysost. ad popul. Antioch. Homil. 1.

Qui vias vitæ ingredi vult, præceptorem, & ducem sibi assumat. Bern. sup. Cant. serm. 77.

Non minus pium est, docere animam scientiam, quam escam præbere corpori. idem sup. Cān. serm. 16.

Discipulus, & Disciplina.

EX GRÆCIS.

Disciplina, generatio quædā est, qua fetus in animo discens à doctore producitur. Plut. de curios.

Initium à disciplina: vsus ab exercitio, & meditatione fit. idem de

de educ. lib. Ecce res est sine disciplina naturæ. ibidem.

Honestatis fons, ac radix est, legitimum cōsequi disciplinam. ibidem.

Hæres disciplinarum, labores, ac somnū. Plat. ibid.

Disciplina, optimum viaticum est ad senectutem. Aristot. apud Diog. lib. 5.

Disciplina magis necessaria est, mula deducere. ibidem.

Bona educatio verecundiam affert. Eurip. in sup.

Quandiu ascendam, quandiu viuatur. Solon apud 1. l. de ser. Adarscere aliquid, aclectabile est. Arist. Rhet. 2.

Oportet discitem credere. idem Elench. 1.

Quod addiscitur, quodāmodo sciunt. idem Priorum. 2.

Qui discit, fit sciens. idē Elench. 2. Audiendi ratio prior, quam docendi. Plut. de aff. aud.

Fastus abst. ab audire, & liuor. ibid.

Auditor improvidus ipse sibi nocet. ibid.

Auditor ex suis ipsis affectibus probat, aut damnat auaritia. ibidem.

Auditor aciem oculorum in discitem semper intendit, ita, vt minime eum fallat, quam attempto sit animo. ibid.

Libenter audi magis, quam multa. Demetr. Phaler.

Præstator est ille, qui bene, quod dicitur, audire potest, atque corrti, quam qui per seipsum omnia assequitur. Xenon. apud Diogen. lib. 7.

Nauigatio gubernatori auscultandam est: viuendo illi, quò plus ratione valet Socrat. apud Stobæum.

Qui breui tempore pro pudore disciplinam non patitur, omnī tempore in pudore insipientiæ permanabit. Pyth. in suis præcept.

EX LATINIS.

Homines discunt, dum docent. Senec. Epist. 7.

Semper discendum est, quod au sciamus, experiri nō possumus.

Idem in Epist. 26.

Nec si quia discere satis non est, ideo necesse non est. Quint. lib. 1.

Vt quisq; audit, mouetur. Idem lib. 11.

Natura primum atque ingenium ad ascendam vim affert maximam. Cicero 1. de Orat.

Omnia cuiusmodi sint, cupere scire, curiosum est: duci verò maiorum rerum contemplatione, seniorum virorum est priandum. Cicero 5. de finib.

Disciplina cuiusq; gentis singula suadet suis, atq; imperat. Senec. Epist. 3. 6.

Disciplina mores facit. Colum. li. 7.

Ne sit vitiosus sermo pedagogis, ac nutricibus, quos, si fieri possit, sapientes Chrysiippus optauit, certe quantum res pateret, optimas eligi voluit. natura enim tenacissimi sumus eorum, quæ à pueris discimus, & hæc ipsa magis pertinaciter hæret, quæ deteriora sunt. Quint. lib. 1.

EX SACRIS.

Summopere cauendum est, qui querit scientiam, ut non negligat disciplinam. Hug. lib. 3. Didasc.

Quæuis in nullo loco disciplinam homo deserere debet, diligētius tamen ibi conseruanda est, ubi vel neglecta pluribus generat scandalum: vel custodita bonæ imitationis exemplum. Hug. de Instit. noui.

Disciplina, & misericordia sese comitari debent. Gregor. sup. Cant.

Disciplinarum excogitatrix est ratio. Augusti. lib. 2. de Ordin. cap. 12.

Disciplina homini, optima medicina. idem. 22. de Ciuita. Dei. cap. 22.

Quem diuina disciplina conterit, humanis flagellis non est contereendus. Greg. sup. 1. Reg.

Omnis scientia disciplinæ est, creatorem & creaturam cognoscere. Augusti. lib. 85. quaest.

Principium discipline, humilitas est, cuius cum multa sint documenta, hæc tria ad auditorem, vel lectorem pertinent, primū ut nullam scripturam, nullam scientiam vilem teneat: secundum, ut à nemine discere erubescat: tertium, ut cum scientiam adeptus fuerit, ceteros non contempnat. Hug. didasc. 1.

Disciplina in animo hominis est. August. de immort. anim.

Disciplina à discendo dicta est. idem. lib. 2. solil.

In disciplinis non aequè res, ut nomina nota sunt. idem de musc. lib. 3. cap. 2.

Disciplina intellectum ad diuina offerunt. idem libr. 2. de Ordin. cap. 17.

Disciplinarum omnium excogitatrix est ratio. idem libr. 2. de Ord. cap. 12.

Disciplinarum vsus extra Deum infelix, cū Deo non improbat. idem lib. 5. confess. cap. 4.

Disciplinarū gnari, famelicij sunt. idem de vit. beat.

Arduas quæstiones non attingant disciplinarū ignari. idem lib. 2. de Ord. cap. 17.

Disciplina humana cum magna temporis iactura perdiscuntur. idem libr. 2. de Genes. ad lib. cap. 9.

Disciplina animi sanitatē instaurat. idem de morib. Eccl. cap. 27.

Disciplina nos à prauis cupiditatibus coercet. idem lib. 2. de Cr.

uit. Dei. cap. 22.

Disciplina moralis debet subesse, coesse, præesse. Bern. sup. Cant. serm. 22.

Discimus quædam, ut sciamus, quædam ut faciamus. Aug. sup. Psalm. 118.

Tutor est discenti, quàm docenti conditio. idem in Sent. suis.

Eam naturæ putamus legē, quam discimus. Hier.

Ad discendum, quod opus est, nulla ætas sera videri debet. Aug. in Epist. ad Hier.

Ab omnibus libenter discere, quod nescis: quia humilitas tibi commune facere potest, quod natura fecit commune. ibid.

Cognito discipulo, cognosces facile qualis fuerit magister. Amb.

Sapientior omnibus eris, si ab omnibus discere volueris. Hug. lib. 3. Didasc.

Discipulus debet excusare sententiam magistri. apud Iurisc.

Discipuli perfectio, magistri laus. Ambros. sup. Epist. ad Theosal.

Discipulus, ut discit, faciat. Cypr. lib. 4. Epist.

Ad discendum duo sunt necessaria: autoritas, & ratio. Aug. in Sent. suis.

In primis optandum, ut prima quæq; elementa discantur, ab artifice summo. Eras. in Epist.

Naturæ ordo sic se habet, ut cum aliquid discimus, rationē præcedat autoritas. August. de

Mor. eccl.

Discipuli. filij præceptorum spirituales. Basil. sup. Psalm. 73.

Discipulus, domini fieri, aut non in hominis potestate est situm. Basil. in Quæst.

Disciplina, participatio est sanctitatis. Chrysost. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 29.

Discipuli est, magistrum imitari. idem sup. Epist. ad Heb. Hom. 28.

Nulli disciplinæ sui canones desunt. Eras. in Epist.

Scriptura hominum.

Quoniam ut libet, nō possum scribere, ut possum non libet. Theocr. apud Stob.

Quæ amici reges non audent monere, in libris descripta sunt. Demet. apud Plut. in Apoph.

Quædam scripturæ non faciunt animum. Senec. Epist. 65.

Paucis opus est ad bonam mentem literis, sed nos, ut cætera, in superuacuum diffundimus, ita philosophiam ipsam, quemadmodum omnium verum: sic literarum quoq; intemperantia laboramus, non vita, sed scholæ discimus. idem Epist. 107.

Non tam refert, qualia sint, quæ intra nos metipso composuimus, quàm quomodo offerantur. Quint. lib. 11.

Plurima ad alieni sensus coniecturam, non ad suum iudicij scribuntur. idem.

Vix quicquam tutum in literis committitur. *Erasm. in Epist. Libri, vni magistri sunt. Gell. lib. 14.*

Historias scribere, magno vsui est. *Sallust. in Coniur. Catil.*

Historias scribenti mentiri turpe est. *Cic. cont. Sallust.*

Vt alia bone res, sic bonus liber, melior est quisq; quo maior. *Plin. Iun. lib. 1. Epist.*

Tanto scriptura maiorem gratiã apud doctos habere debet, quanto minorem apud indoctos habet. *idem lib. 2.*

Nillus est liber tam malus, quod non aliqua parte prosit. *idem.*

Quatenus nobis denegatur diu vire, relinquamus aliquid, quo nos vixisse testemur. *ibid.*

Quia liberius, tanto libentius scribimus. *ibid.*

Qui placidã causã scribunt, qualia placere viderint, scribunt. *ibid.*

Felices, quibus contigit aut scribere legenda, aut legere scribenda. *idem lib. 5.*

Aliud est epistolam, aliud historiam, aliud amico, aliud omnibus scribere. *idem.*

Historia non debet egredi veritatem, & honeste facti veritas sufficit. *idem lib. 7.*

Scriptores, qui rei totius summã sententijs consequi student, modum artis instruat, quam faciunt artificem. *Colum. lib. 1. scribimus indocti, doctiq; poemata passim. Horat. 2. Epist.*

Autores in eadem re sepe differunt. *Plin. Sen. lib. 18.*

Est summi amoris negare veniam breuibus epistolis amicorum, quamvis scias illis constare rationem. *Plin. Iun. lib. 9.*

Littere sunt, vna fidelis custodia rerum gestarũ. *Linus 1. De lib. 5.*

Epistola non loco reddita, offendunt. *Cic. ad Brut.*

Scriptores opera sua, non secus ac filios adamant. *Erasm. in Epist. Nullum grauius tedium, quam ingenij scribendo desessi. ibid.*

Molestior recognoscendi, quam cudendi labor. *ibid.*

Scribendum taruẽ Hier. Grauiore consideratione indiget, quã scribimus. *Cypr.*

Scribendo multa discimus. *Aug. lib. 3. de Trinit.*

Historiographi de se in aliorum persona plerunq; scribunt. *idem.*

Lectio.

EX GRÆCIS.

Non qui plurima legit, sed qui vilia, speciosas habendus est. *Arist. apud Diog. lib. 1.*

Studere negamus, vt ingrosiosiores videamur. *Aristotel. Topic. 3.*

Studiose non vacat meminisse voluptatum. *Plutarch. de Tuscul. bon. valet.*

EX

EX LATINIS.

Lectio multorum voluminum, & omnis generis autorum, habet aliquid vagum & instabile: certis ingenijs immorari, & innutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod animo fideliter sedeat. *Senec. Epist. 2.*

Qui legere non potest, quantum habet: sat est habere, quantum legit. *ibid.*

Alit lectio ingenium. *idem Epist. 86.*

Probatos semper libros lege, & si quando ad alios diuertis libuerit, ad priores redi. *ibi. Epist. 2.*

Incredibile est, quantum more lectionis festinatione adyctatur. *idem.*

Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit, sed repetere sepius licet, siue dubites, siue velis memoria affigere. *Quint. lib. 10.*

Lectioem sine vlla delectatione negligo. *Cic. 2. Tuscul.*

Multum legendum, sed non multa. *Plin. Iun. lib. 6.*

Legendi semper occasio est, legendi non semper. *idem lib. 2.*

Non solum iudicãt, qui maligne legunt. *idem lib. 9.*

Est aliquis, & nescio an maximus ex secretis studijs fructus. *Quint. lib. 2.*

In scholis omnia liberẽ fingimus, & impune, quia pro factis est

quicquid volumus. *Quint. lib. 6.*

Diuersa sunt hominũ studia. *Cic. ad Brut.*

Suo quisq; studio maxime ducitur. *Idem. 5. de Finib.*

Vt ex studijs gaudium, sic studia ex hilaritate proueniunt. *ibid.*

Studium, vnicui doloris leuamentum est. *Plin. Iun. lib. 8.*

Vt in vita, sic in studijs pulcherrimum, & humanissimum existimo, seueritatem, comitatẽq; miscere, ne illa in trisultitiam, hæc in petulantiam procedat. *ibidem.*

Quia plerunq; euenit, vt eorum, que meminimus, memoria nos deficiat, ea sepius ex commentario reuocanda sunt. *Columel. lib. 11.*

EX SACRIS.

Lectio tunc utilis est, cum facimus ea, que legimus. *Aug. in lib. de Oper. mon.*

Legentibus Deus loquitur. *idem sup. Psalm. 85.*

Legimus aliqua, ne negligatur: legimus, ne ignoremus: legimus, non vt teneamus, sed vt repudiemus. *Amb. sup. Luc. lib. 1.*

Lectio iterata operit obscura. *Chrysost.*

Sit ipsa lectio temperata, cui sine consilium, non lassitudo imponatur: nam studium intemperans lectionis in reprehensionem cadit: & quod laudabile est in suo

suo

suo genere, sit inimitate sui culpabile. Hier. ad Demetr.

Omnino iniquum est, studijs dehonefari minoribus, & eos, quos ardua, & grauias expectat officia, voluptatis, & vanitatis occupationibus agitari. Chrys. de Curial. nug.

Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit: quæ enim nescimus, lectione discimus, quæ didicimus, meditatione conseruamus. Isid. lib. 3. de Summo bono.

Lectione duobus modis fastidium ingerere solet, & affligere spiritum, & qualitate videlicet si obscurior est, & quantitate si prolixior extiterit, in quo utroque uti magno moderamine oportet, ne quod ad refectio-nem quaesitum est, sumatur ad suffocationem. Hug. in Didasc. 3. Optimus lector est, qui non cogit illud dictis contineri, quod ante lectionem presumpsit ad intelligendum, sed qui doctorum intelligentiam expectat. Hilari. 1. de Trinit.

Lectione scripturarum, munitio est aduersus peccatum. Chr. sap. Luc.

Prudentia, & Discretio.

EX GRÆCIS.

Prudenti viro paucorum sapientius potius, quam multorum insipientium indicium est veredum. Plat. de Amore. In quo quisque prudens, in eo bo-

nus. idem de Nat. nom. Prudentia proprie est virtus principum. Arist. Polit. 2.

Murus tutissimus, prudentia est. Arist. apud Diog. lib. 6.

Providere difficile est, videre autem facile. Arist. Elench. 2.

Non tam videndum, quid in presentia blandiatur, quam quid deinceps sit è re futurum. De mosth. 1. Olynth.

Prudentes facile ex omnium sententis vtilia eligunt. ibid.

Frugi, & bonus vir prateritorum meminisse debet, agere presentia, futura cauere. Isocr. apud Stob.

Robur, & murus, & arma sapienti prudentia praestat. Pyth. lib.

Prudentia, non corporum, sed rerum est inspectio. Plut. apud Stob.

Prudentia, virtus est rationalis partem, ad felicitatem spectantia preparans. Arist. de Virt. & vit. diuis.

Prudentia est consilium agitarum, discernere bona, & mala, & omnia, quæ sunt in vita sequenda, fugienda: honestè vitio-nibus bonis: cum alijs rectè vitari: perpicere occasiones: solet ter verbis, & rebus vitii: experientiam habere vtilium omnium: memoria autem, peritia, & solet ita vel manant à prudentia, vel prudentia sunt affecta: aut partem prudentia adminicula, ut experientia, & memoria: partim ita quæ prudentia partem

ut consilium, & solertia. Arist. de virt. & vit. diuis. Providentia, magnum mortalibus lucrum est. Anax. ibid. Homo boni tactus semper est discretus, non sic de alijs sensibus. Arist. 2. de anim.

Iustitia sine prudentia plurimum potest: sine iustitia nihil valet prudentia. idem 2. Offic. Deorum prudentia minus administratur: ijdem consulunt rebus humanis, nec solum vniuersis, verum etiam singulis. Cicer. de nat. deorum.

EX LATINIS.

EX SACRIS.

Quid refert providere, quod effugere non possis? senec. Epist. 88.

Homines plus in alienis negotijs vident. idem Epist. 110.

Nec solis viribus equum credere. Sepe acri potior prudentia dextra. Valer. Flac. 4.

Non temerè incerta castum reputat, quem fortuna nunquam decept. Liu. lib. 10. Decad. 3.

Prudentia est, rerum expetendarum scientia. Cicer. 2. Offic.

Nihil est homini prudentia dulcius, aut sagaci ac bona mente melius. idem 2. Tus.

In prudentia duo vitia vitanda sunt: ne incognita pro cognitis habeamus, ipsisque temerè assentiamus, quod vitium effugere qui velit omnes autem velle debent) adhibebit ad considerandas res & tempus, & diligentiam: alterum est vitium, quod quidam nimis magnè stuitiè, multamque operam in res obscuras, atque difficiles conserunt, easque non necessarias. Cicer. 2. Offic.

Prudentia absque simplicitate, malitia est: & simplicitas absque ratione, stultitia est. Hiero.

Prudentia Dei omnia gubernantur, & quæ putatur poena, medicina est. idem sup. Exech.

Prudentia sedes, caput est. Aug. lib. 2. cont. Faust.

Prudens, quasi porro videns dicitur. idem sup. Psal. 73.

Grandis est prudentia, aurum in luto quæerere. Hier. ad Let.

Prudentes stans non tantum nobis. Basil. in quaest.

Prudentia, & fortitudo, virtutes principis sunt. idem in Epist.

Tolle discretionem, & virtus vitium erit. Bern. sup. Cant.

Tantum valet discretio, ut sine illa omne otium turpe sit, & labor inutilis. Hug. lib. 3. Didasc.

Plerumque virtus dum indiscretè tenetur, amittitur, dum discretè intermittitur, plus tenetur. Greg. 26. mor.

Est quidem discretio, non tam virtus, quam quaedam moderatrix

virtutū, ordinatrix affectuū,
 & doctrinx morū. Ber. sup. Cāt.
 Discretio est, in iudicandis causis
 prouida humanarū mentiū rati-
 o moderatrix. Isid. in Synon.
 Sola discretio perturbatis cogita-
 tionibus non succumbit. Greg.
 in mor.
 Vbi virtus discretionis perditur,
 intentio, quæ virtutis inimicū
 habcat, erimnis finem accipit.
 Greg. lib. 3. mor.
 Discretio in afflictione carnis ser-
 uanda. idem sup. 1. Reg.
 Auviga virtutum, discretio est.
 Bern. sup. Cant. serm. 49.
 Prudens non semper videt, quid
 conueniat. Chrysoſto. serm. 22.
 sup. Epist. ad Rom.

Stultitia.

EX GRÆCIS.

Agere incōsultiū, signū est stul-
 titiæ. Arist. in Epist. ad
 Alex.
 In via nec propera, nec manum
 moueas, stulti enim iudiciū est.
 Demetr. Ethal.
 Homini stulto, & nequā facultat-
 um nullus est modus, nūc enim
 hoc, nūc illo indiget, prout cupi-
 ditates ferūt. Plat. in conuiu.
 7. Sap.
 Nemo stultus tacere potest. Solon
 apud Diog. lib. 1.
 Molestā re est, si ultescere cū stul-
 tis. Eurip. in Phœniis.
 Stulti nō audiūt vocem clamā-

ris sapiētia. Demost. 1. Olynthi.
 Stultitia mihi magna videtur, in-
 telligere quidē, quæ oportet, nō
 autē cauere ea. Men. apud Sto.
 Non est quicquā audacius, quā
 imperitiā. ibid.
 Stulti desiderant absentia: præsen-
 tia verō, & si meliora præteri-
 tis, negligūt. Democ. apud Sto.
 Stultus diues, mancipium est au-
 reum. Socr. apud Stob.
 Stultitia, proficiendi impedimen-
 tum est. Bion ibid.
 Quod statua durius est, stultus est.
 Clean. ibid.
 Timidus arma cōtra se habet: sū-
 tus pecunias. Plat. in Memn.
 Tonitrua pueros in primis, & mi-
 nos terreat. apud Stob.
 Stultitia, orationis est vitū malū
 viuendi causa. Arist. de vit.
 & vit. diuis.
 Imprudentia est, iudicare perue-
 se de rebus, deliberare perpetū
 rti nequire præsentibus bonis,
 in falsam adduci opinionem,
 de his, quæ ad vitam sunt be-
 na, & honesta. Sectatur au-
 tem imprudentiam incititia, in-
 continentia, rusticitas, obliuio.
 Arist. ibid.
 Illegitima stultitiæ finis est, insu-
 tunium. apud Stob.
 Imprudentibus satius est regi-
 quā regere. ibid.
 Stultitia, hæreditarium malum.
 Eurip. ibid.
 Ineptos si dixeris, nec ex illa
 parte prudentes maiores ha-
 minet,

mines, non errabis. idem in
 Medea.

EX LATINIS.

Omnis stultitia laborat fasti-
 dio sui, nisi sapienti sua
 non placent. Sen. Epist. 9.
 Inter cetera mala, hoc quoq; ha-
 bet stultitia, semper viuere in-
 cipit. Sen. Epist. 13.
 Stulti vita ingrata est, trepida
 est, tota in futurū fertur. idem
 Epist. 15.
 Omnium malorum stultitia est
 mater. Cicer. de petend. consul.
 Multa sunt incommoda, quæ sa-
 pientes commodorum compen-
 satione leniunt, stulti nec vi-
 tare venientia possunt, nec ser-
 uare præsentia. Cicer. 2. de natu.
 Deorum.
 Stultorum plena sunt omnia. idē
 4. Tusc.
 Omnes stulti insaniunt. ibid.
 Nobis hominum stultitiæ deuorā-
 da sunt. idem de clar. orat.
 Contra omnes sapere, desipere est.
 in Hist. Sax.

EX SACRIS.

Stultitia misera est etiam stul-
 torum iudicio. Aug. lib. 1.
 cont. Acad.
 Qui se diligit stultum, non profi-
 cit ad sapientiam: nec fiet quis-
 que, qualis esse cupit, nisi ode-
 rit, qualis est. idem.

Insipientium proprium est, sese ad
 uocandum leues. Naz. an. 2.
 Quo maior est potestas, hoc perni-
 ciosior, si in malum, stultumve
 incidit. Erasim. in Epist.
 Est sapienti seruire, libertas, ex
 quo colligitur, quod stulto im-
 perare, seruitus est, & quod
 peius est, cum paucioribus præ-
 sit, pluribus dominis, & gra-
 uioribus seruit, seruit enim
 proprijs passionibus, seruit suis
 cupiditatibus, quarum mina-
 tio nec die fugari potest, nec
 noctu: quia intra se dominos
 habet, intra se seruitium pati-
 tur intolerabile. Hiero. in Epi-
 stol. ad Simp.
 Tanto quis stultior, quanto pluri
 conatur sapiens videri. Grego.
 18. mor.
 Stultitia, est animi egestas. Au-
 gust. de beat. vita.
 Stultitia nomine omnia vitia con-
 tinentur. ibid.
 Stultus iuxta scientiam suam nō
 viuūt. Greg. lib. 5. mor.
 Stultus si tacuerit, an sapiens sit,
 an stultus abscondet. idem lib.
 11. mor.
 Sicut nec auris escas, nec guttur
 verba cognoscit: ita nec stul-
 tus sapientiam sapientis intel-
 ligit. Greg. 24. mor.
 Stultitia huius seculi, nobilitas
 est apud Deum. idem 20. mor.
 Leuis dicitur, qui de facili credit,
 quod probari non potest. a-
 pud Iuriscons.

EX GRÆCIS.

Qui à deceptione tutus esse vult, à similitudine summo pere debet cauere. *Arist.*
 Cauendum, ne sapius in eandem fraudem nostrā culpa incidamus. *Demosth. 1. Olynth.*
 Solertia, animi celeritas est, non tarditas. *Plat. de temp.*
 Solertia, est subtilitas quadam in non prospecto tempore mediū inueniendi. *Arist. Polit. 1.*

EX LATINIS.

Qui quib. versutior est, & calidior est, hoc inuisor, & suspicior detracta opione bonitatis. *Cic. 2. Offic.*
 Scientia, quæ est remota à iustitia, calliditas potius, quam scientia est appellanda. *Plat. apud Cic. 2. Offic.*
 Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
 Omnibus vnica cibus ara subesse putat. *Ouid. 2. de pont.*
 Esto alieno periculo cautior. in *hist. Sax.*
 Quisquis ferrum preparat neci, sic illud habet, ut possit suum negare. *Quint. Declam. 1.*

EX SACRIS.

Omnes sumus in minimis cauti: in maximis negligentes.

tes, hoc ita sit, quia ubi vera vita sit, ignoramus. *Hier.*
 Solus in illicitis non cadit, qui se aliquando & à licitis caute restrinxit. *Greg. 15. mor.*
 Cæcum est humanum genus, & si enim futura prauidet, nõ tamen, ut decet, sibi canet. *apud Plat.*
 Tãto debemus cautius ambulare, quãto scimus nos inter Dei inimicos esse. *Greg. in regist.*
 Cautè agendum in diuinis rebus. *Aug. lib. 2. de mirab. sac. scrip.*
 Contra aduersarium maiori fortitudine, & cautela opus est ab ea parte, vnde instat acrior. *Bern. in Epist.*

Ignauia.

EX GRÆCIS, ET
LATINIS.

Diuus si desidiosus, pauper erit. *Pub. Mim.*
 Cum multo dolore vident sapientes ignauiam eorū, quibus consultū velint. *Demosth. 1. Olynth.*
 Homines socordes presentia negligunt, futura bene successura putant. *ibid.*
 Aduersariorū ignauia sepe magis crescunt aliqui, quãm sui opibus. *ibid.*
 Ignauia, vitium est animose partis, quo consternantur periculis, præsertim mortis. *Arist. de virt. & vit. diuif.*

Ignauia est, quouis metu facile perturbari, & mortis maximè, & noxarum corporis: & arbitrari præstabilis esse quomodocunque seruari, quam pulchre mortem obire: comitatur autem ignauiam mollicies, effeminatio, torpor, vite studium: subest etiam quadam timiditas, & contentionis detractio. *Arist. ibid.*
 Nullus ignauis in celebrem virum euadit. *Eurip. apud Stob.*
 Ignauia nemo immortalis factus. *Sallust. in bell. Ing.*
 sepe tadio laboris, ad vtilitatem sui compelluntur ignaui. *Curt. lib. 5.*

In suo quisque negotio hebetior est, quã in alieno. *idem lib. 7.*
 Ignauum pectus est, quod nullis precibus excitatur. in *Hist. Sax.*
 Secunda res segnicie inducunt. *Liuius. 3. Decad. lib. 3.*
 Desidia, fomes omnis malitia. *Chrysof. sup. Ioann. Homil. 43.*
 Studium studium generat: ignauia ignauiam. *idem.*

Ratio, & causa.

EX GRÆCIS.

Quod caret ratione, ars non est. *Plat. de Rhe.*
 Querere rationem, & dimittere sensum, infirmitas est intellectus. *Arist. Physi. 8.*

Omnes, qui vtuntur ratione, & cum hac volunt omnia agere, tanquã bonos, & optimos existentes laudamus: contrarios vero contrario modo. *idem in Epist. ad Alex.*

Ad principia non est ratio. *idem Eth. 6.*

Rationis officium est, omnia incuncta reddere. *Plut. de virt. et vit.*
 Rationi seruire, libertas est. *Plut. de profanorum.*

Qui rei cuiuslibet probabilem rationem inuestigare satagit, is rerum miracula ubi tollit funditus, & euerit. *idem probl. dec. 5.*

Præstat rationabiliter esse infelicè, quã absque ratione felicem. *Epic. apud Diog. lib. 10.*

Multitudo rationū prudentes expedit, hebetiores intricat, & inopes consilij facit. *Demosth. 1. Olynth.*

Quisquis aliquid alicuius gratia agit, non id vult, quod agit, sed illud, cuius gratia agit. *Plat. de Rhet.*

Sine causa, & principio impossibile est aliquid esse, vel fieri. *Arist. Rhet. 1.*

Tunc scimus, cum causas cognoscimus. *idem Post. 1.*

Causa prior est eo, cuius est causa. *ibid.*

Hi solum docet, qui causas de finibus dicunt. *idem Metaph. 1.*
 Causa alicuius semper agit, qui intellectū habet. *idē Metaph. 2.*

Causa omnium natura, lex, ars.
apud Stob.
Alia ex alijs eueniunt. Eurip.
in Rhet. 5.

EX LATINIS.

SI vis tibi omnia subycere, te
subyce rationi multos reges,
si ratio te rexerit. Sen. Epist. 37.
Munus animi est, ratione vti. Ci-
cer. 3. Tuscul.

Bene adhibita ratio cernit, quod
optimum sit: neglecta multis
implicatur erroribus. idem. 4.
Tuscul.

Societatis humana vinculum est
ratio & oratio, nec vlla alia
re absumus à natura ferarum.
idem. 1. Offic.

Vt patrimoniu homini ab homine
relinquitur: sic ratio homini
à Deo. idem. 3. de nat. deorum.

Nihil potest esse equabile, quod
non à certa ratione proficiat.
idem. 2. Tuscul.

Plus apud nos vera ratio valeat,
quam opinio vulgi. Cicer. Pa-
rad. 2.

Sunt homines, qui rationē à djs
immortalibus bono cōsilio da-
tam, in fraudem, malitiāque
conuertunt. Cicero. 3. de natu.
deorum.

Cum præcipitur, vt nosmetipsis
imperemus, hoc præcipitur, vt
ratio cœrceat temeritatem.
idem. 2. Tuscul.

Ratio in consolando plurimū va-

lere debet. Cicer. apud Curt.
In re magna ratio vincat autori-
tatem. Plin. Iun. lib. 1.

Apud alios timor timorem, apud
alios ratio rationem vincit.
idem lib. 5.

Nihil diuturnum potest esse, cui
non subijt ratio. Curt. lib. 4.
Ratione viuendum est, non affe-
ctu. in Hist. Sax.

EX SACRIS.

VNiuerfis animalibus data
est ratio, sed brutis tan-
tummodo ad vitam tuendam:
homini autem ad propagan-
dam. Lact. lib. 2.

Ratione cessante, autoritate stan-
dum est. Aug.

Ratio legem commendat. Tertul-
de corona milit.

In omni negotio duo sunt necessa-
ria: ratio, & opus. Hug. lib. 3.
Didasc.

Ratio contra vim parum valet.
apud iuricons.

Ratio legis, est anima legis. ibid.
Ratio naturalis sufficit pro lege.
ibidem.

Plus ratio tribuit homini, quam
natura brutis. Lact. de opif.
Dei.

Sicut absente domina ancilla va-
ganitur, sic absente ratione co-
gitationes. Greg. 1. mor.

Rationē præcedit autoritas. Au-
gust. lib. 1. de morib. eccles.

Ratio fide præcedente plurimum
valet.

valet. idem Epist. 222.
Recte fieri dicitur, quod à recta
ratione proficiat. idem de
vtilit. credend.

Libera ratio quodammodo capiti
uatenetur. Bern. in sept. serm. 1.
Causa peccandi leuior non alleuat
crimen, sed exaggerat. Erajm.
in Epist.

Omnis causa per quas nascitur,
per ipsas dissoluitur causas.
Chrysof. sup. Matth. 19.

Causam morbi ignorans, non po-
test curare morbū. apud iurisc.
Causa primaria omnium est ipse
Deus. Aug. 3. de Trinit. cap. 3.

Ratio, est res quaedam tacita, in-
fita mentibus hominum. apud
iuricons.

Deficiente causa necessaria, aut
substantiali, deficit effectus.
ibidem.

Factorum cause exquirenda in
diuinis literis. Chrysof. serm.
16. sup. Epist. ad Roman.

Infania.

AMentia hominibus, sponta-
neum infortunium. Me-
nand. apud Stob.

Insanimus omnes, cum irascimur,
apud Stob.

Infania flos est iracundiæ. Apol.
ibidem.

Et dementia ventum est, vt no-
stra cuiusque vita magis ex
aliorum, quam ex seipja pen-
deat. Plat. de tranq. anim.

Non ignem ferro cadas: id est, non
irrites furentem. Pyth. apud
Plut. de liber. educ.

Vt sapientis est, fortuitos casus
magno animo sustinere: sic
dementis est, ipsum sibi malam
facere fortunam. Colum. lib. 1.

Nihil interest, quam ex honesta
causa quis insaniat. Hier.

Extremæ dementiæ est, parua rei-
cere, vbi magna consequi non
ualeas Chrysof.

Phrenesis nulla maior existima-
tur, quam impenitentia cordis,
& obstinata peccandi volun-
tas. Bern. de conuersi.

Infania quaedam sancta. Bern. de
nat & dign. amor. diuin.

Infania manifesta est, alienis
bonis cruciari. Chrysof. super
Epist. ad Corinth. Homil. 26.

Præcipuus animi morbus, demen-
tia est. Plut. de morb. anim. &
corp.

Senes cum venia delirant: iuue-
nibus autem turpissima est
deliratio. Erajm. in Epist.

Natura.

EX GRÆCIS.

IN natura nihil est superfluum.
Arist. Phisic. 2.

Natura agit propter finem. ibi-
dem.

Tentare demonstrare, naturam
esse, ridiculum est. ibid.

Natura multa complet, que sunt

per artem, & ars multa, quæ sunt per naturam. *ibid.*

Natura nihil molitur absque ratione, nec casu, nec frustra. *idem de cæl. & mund.*

Natura non deficit in necessarijs, nec abundat in superfluis. *idem de anim. 3.*

Natura maximè saluatur in locis proprijs. *idem de mort. & vit.*

Natura constituit rem nobiliorem in loco nobiliori, ut cor in medio. *idem de animal. 12.*

Natura est perinde, ac prudens paterfamilias, & rector. *ibidem.*

Boni aut mali natura non efficiuntur. *idem Eth. 2.*

In naturalibus concupiscentijs pauci peccant. *idem Eth. 3.*

Faciliss est consuetudinem mutare, quam naturam. *idè Eth. 6.*

Natura maximè delectabile, & fugit tristite. *ibid.*

Omnis homo naturaliter omni homini amicus est. *ibid.*

Natura suapte natura se offert ducem ad honestum capessendum. *Plutar. de fort. & virt. Alex.*

Facilissima est natura principum. *Erasm. in Epist.*

Natura operatio fortuna non indiget. *Plut. de fort.*

Ingens natura vis est. malum enim hominè nullus bene educando bonum reddidit. *Eurip. apud Stob.*

Rem facillimè secundum naturam vivere, difficilem facit communis infania: in vitia alter alterum trudit. *Senec. Epist. 4.*

Non desiderabis artifices, si naturam fueris affectus. *Senec. Epist. 91.*

Ad parata nati sumus, nos omnia difficilia fastidio facimus. *idem.*

Aequius est nos natura, quam nobis parere naturam. *idem Epist. 94.*

Ad deteriores faciles sumus: quia nec dux potest, nec comes desesse, & res ipsa etiam sine duci, sine comite procedit. non primum tantum iter est ad vitia, sed præceps. *Senec. Epist. 98.*

Curam nostri nobis natura mandavit, sed ubi nimium indulseris, vitium est. *idè. Epist. 117.*

Satis natura homini dedit roboris, si illo vitamur, si vires nostras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos contemimus. *ibid.*

Quia tutela certissima ex proximo est, sibi quisque commissus est. *idem Epist. 122.*

Similis est ars plerunque natura. *Quint. lib. 8.*

Habet etiam natura nostra sublimè quiddam, & erectum, & impatiens superioris. *idem lib. 11.*

Natura

Natura dux optima. *Cato apud Cicer.*
Sua cuiusque animantis natura est. *idem.*

Multis signis natura declarat, quid velit, ac querat, ac desideret, obfusderimus tamè nos eo modo, nec quæ ab ea monentur, audimus. *Cicer.*

Sunt ingenijs nostris semina innata virtutum, quæ si adulescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. nunc autem simulac editi in lucem, & suscepti sumus, in omni cõtinuò prauitate versamur, ut pere cum lacte nutriticis errorè suxisse videamur. cum verò parentibus redditii, deinde magistris traditi sumus, tum ita varijs imbuimur erroribus, ut vanitatis veritas, & opinioni cõformata ipsa natura cedat. *Cicer. 3. Tusc.*

Natura ducere errare nullo modo possimus. *Cicer. 1. de legib.*

Homo natura obediens, homini necere non potest. *idem. 3. Offic.*

Omnia quæ natura aspernatur, in malis sunt, quæ asciscit, in bonis. *Cicer. 1. Tusc.*

Nihil est aliud, natura repugnare, quam gigantium more pugnare cum dijs. *Car. apud Cic.*

Omnis natura est ditigens sui. *idem. 3. de finib.*

Omnis natura est conservatrix sui. *ibidem.*

Omne animal sibi cõmendatum

est. & se saluum, & in suo genere esse vult incolume. *idè. 4. de fin.*

Est nõ scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus. ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela, aut latrones, aut inimicos incidisset, omnis honesta ratio est expetenda salutis. *idem pro Milone.*

Diligentissime hoc eis, qui institunt alios, atque erudunt, videndum est, quo sua quæque natura maximè ferre videtur. *idem. 3. de Orat.*

Natura non atinet repugnare, nec quicquam sequi, quod assequi nõ queas, quod nihil detinet, inuita (ut aiunt) Minerva, id est, repugnante, & adversante natura. *idem. 1. Offic.*

Multis sine doctrina natura ipsam secuti, multa laudabilia fecerunt. *idem. 3. de finib.*

Sapius ad laudem, atque gloriam natura sine doctrina, quam doctrina, sine natura valuit, ibi.

Meliora sunt ea, quæ natura, quam quæ arte perfecta sunt. *idem. 2. de nat. deorum.*

Omnis natura artificiosa est, & habet quasi quandam viam, qua sequatur. *ibidem.*

Natura in eisdem locis mutatur. *Plin. seni. lib. 16.*

Naturam omnem experiri non possumus. *ibidem.*
 Natura iniquis falso ab hominibus accusatur. *Sallust. in cōiur. Catil.*
 Prima pietatis magistra, natura est. *in Hist. Sax.*
 In alio sua quæque; natura declarat. *Plin. l. in Paneg.*

EX SACRIS.

Naturaliter multa sunt, quorum ratio nos latet. *August. lib. 21. de Civit. Dei. cap. 7.*
 Natura nostra vinci non vult. *idem.*
 In omnibus animalibus, quia sapientia carent, cōciliatrix sui, sapientia est. *Lact. lib. 5.*
 Socialis est hominum, ac benefica natura. *idem.*
 Omne quod nascitur, rusticū putatur. *Hieron.*
 Nullū vitium ita contra naturam est, ut natura deleat extrema vestigia. *Aug. in quod. serm.*
 Vince naturam diligentia, excludere corporis somnum, naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam. *Ambr. in lib. de Ioseph.*
 Natura veritatis magistra est. *idem.*
 Ipsa natura magistra est verecundia. *idem.*
 Cito naturam mutat usus. *idem.*
 Natura ipsa, legis instar. *Tertul.*

Ad naturæ ductum quæcumque sunt, plerumque bene succedunt. *Nazanz.*
 Natura ad propriam rem facile reuertitur. *apud iurisp.*
 Natura rei cuiusque; Dei est voluntas. *Aug. lib. 21. de Civit. Dei.*
 Natura divina ubique præsens est. *Greg. lib. 6. mor.*
 Natura diuina à mente inhiante, sine aspectu cernitur, sine voce auditur, sine motu suscipitur. *ibidem.*

Natura omnes homines æqualiter genuit. *idem 21. mor.*
 Quicquid in hac mortalitate patimur, ex infirmitate natura est. *Greg. in 1. Reg.*

Omnis natura, in quantum natura, est bona. *Aug. lib. 3. de liber. arbit.*

Natura vitiosa per peccatum est. *Idem lib. 22. de Civit. Dei. cap. 22.*

Natura neminem cogit peccare. *idem lib. 2. de act. cum sal. Mat. nich.*

Natura peccavit, homine peccante. *id. lib. 2. cont. Pelag.*

Quicquid ad naturam pertinet, à Deo est. *idem in resp. ad artic. fid. sibi fals. impo.*

Quod à natura inest, nec saluat, nec damnat. *Aug. in quest. ex utraq. test.*

Natura industria nunquam in nobis dormitet, grande profectus in nobis donis natura, ipsa est. *Bern. sup. Cant. serm. 63.*

Nat

Natura indoctus est. *Basil. in Hexame.*
 Natura opifex, Deus est, *Chrysostom. sup. Genes. Homil. 39.*
 Natura nostra ne abutiamur in damnum nostrum. *Idem sup. Act. Apost. homil. 33.*
 Naturaliter multa sunt, quorum ratio nos latet. *August.*
 Naturam partium sequitur totum. *Basil. in Hexam.*

Generatio, & Educatio.

EX GRÆCIS.

Principium generationis, ut plurimum, est numero septuaginta annorum, in mulieribus vero quinquaginta. *Aristot. Polit. 7.*
 Generatio vnius, est corruptio alterius. *idem de gener.*
 Inuenum coitus prauus est ad filiorum procreationem, similiter femina, virorum vero bonus. *Arist. Polit. 7.*
 Coniunctio maris, & femine in irrationalibus est solum cause prole procreande. in rationalibus vero, non solum huius gratia, sed & alterius, ut parentes in senio imbeciles efficiantur, adiuuentur à filiis potentibus. *idem Oeconom. lib.*
 Spontanea molestia est, filiorum procreatio.
 Nulli rei maior diligentia adhi-

benda, quam filio institucendo. *Plat. de Sapient.*

Filij à verborum turpitudine retrahendi sunt. ut enim ait Democritus, actionis umbra existit oratio. *Plutarch. de educ. liber.*

Liberi intra fores increpandi sunt. *idem in Apophth.*

Principium generationis omnibus ciuitatibus nuptiarum comertus, atque communio. *Plat. 4. de leg.*

Cognere debemus, & educare liberos, vitam ceu lampadem alijs post alios tradendo. *Plut. apud Stobæum.*

Ne gignas liberos dijs inuitis Enrip. *ibidem.*

Adhortor omnes homines, ut ex bonis viris bonos liberos gignant, sic enim nunquam malus euentus accidit. *ibid.*

Nemo, qua sit prognatus muliere, dixit, sed quo sit patre. *ibi.*
 Suscepta proles ad temperantiam valde monet. *ibidem.*

Parere sicutum necessitatis opus est: educare autem, pater amoris. *ibidem.*

Homo est sol generans hominem. *Arist. Physic. 2.*

Homo generat ante terseptimum annum, sed debilem & imperfectum. *Aristot. de anim. 5.*

Homines naturaliter valde pingues parum generant. *idem de anim. 14.*

Mulieres facilius concipiunt, sed

in puerperio vehementius laborant idem de animal. 7.

EX LATINIS.

Foelix proles, quæ efficit ut genuisse iuuet, & generare libeat. *Max. lib. 4.*

Ex pessimo genere ne catulus quidem habendus. *Iust. lib.*

Commune omnium animantium est, coniunctionis appetitus procreandi causa, & cura quedam eorū, quæ procreata sunt. *Cicer. 1. Offic.*

Fœmina celerius, quàm mares, gignuntur, & celerius senescunt. *Plin. Sen. lib. 7.*

EX SACRIS.

Solent feri partus vel ob hoc esse gratiores, quòd nihil præterea speratur. *Erasm. in Epistol.*

Filios malos generando, parentes non sunt in culpa. *Augu. lib. 5. cont. Iulianum.*

Nulla res seipsam gignit. idem de immortal. anim.

Gignendi officium sine peccato est. idem lib. 3. de Genes. ad lit. cap. 3.

Generandi benedictionem Deus non abstulit ab homine post lapsum. idem lib. 22. de Civit. Dei. cap. 22.

Non omne generans sibi similem generat. idem lib. 6. cont. Iulia-

num.

Inter generationem, & processionem in divinis est difficillima. idem lib. 5. de trinit.

Mulieribus generando vis inest ab anno. 2. vsq; in 46. *Augu. de mirab. sacr. scrip.*

Fertilitas.

AD maturitatem non pervenit nimia fecunditas. *Idem nec. Epist. 39.*

Ipsa ex nimia cupiditate non abundat. *Quint. declam. 11.*

Fertilitas arborum fere alterna. *Plin. Sen. lib. 16.*

Fertilitatis causa, cura est. *Idem lib. 18.*

Fecunda minus, quæ maiora suo corpore. idem lib. 10.

Precocia maioris sunt pretij. idem lib. 15.

Ex abundantia invidia oritur. *Sallust. in coniur. Catil.*

Fertilitas terrarum non calidioribus, sed divine misericordia a describenda est. *Ambr. Hexam. lib. 4.*

Abundantia temporalium, eternorum facit oblivionem. *Bern. de advent. domin. ferm. 3.*

Fertilitatis causa, cura est. *Plin. Sen. lib. 18.*

Quicquid fuerit abundantius, & maius, quàm esse debeat, hoc est malum. *Plat.*

Sterilitas, & orbitas.

Dolorifica res est, si quis homo dies nullum habeat domi suæ successorē. *Menand. Nuptiæ steriles iurgia habent. Basil.*

Sterilitas viam parit virginitati. *Chrysof. sup. Genes. Hom. 49.*

sterilitas à domino venit. idem sup. Genes. Hom. 33.

Matrimonium.

EX GRÆCIS.

Mulieres coniugari oportet circa ætates annorum octodecim viros verò circa triginta sex. *Arist. Polit. 7.*

Maximus est honor mulieri castæ, si viderit virum sibi castum esse, & de nulla alia curare, sed præ omnibus ipsam fidam, & castam existimare. idem *Oeconom. lib.*

Oportet virum ducere uxore puelam, ut eam doceat bonos mores. *Idem.*

Societas secundum naturam maxime convenit mari, & femine. *Idem.*

Si mulier cognoverit sibi castum, & fidum virum, ipsa etiam casta, & fida erit. *Idem.*

Primæ gratia, quæ ab ore vocèq; sponte demanet, bene composita, & apta, & suavis esse oportet. *Plutarc. de Præcep. coniu.*

Principio controuersia, offensio- nésq; magna cura coniugali- bus cavenda sunt. *ibid.*

Brevis amor novorum coniugum corporis forma inflammatus, nec durare posse, nec firmum esse, existimandum est, ni in bonis moribus collocatus fouea- tur. *ibid.*

Moderata uxor cum viro existens, sese maxime videndam exhibeat: cum verò abest, ædes custodiat, ac lateat. *ibid.*

Uxor viri moribus consonet. *ibid.*

Uxor nullum proprium affectum habeat, sed studia, curas, risum, communia habere cum viro. *ibid.*

Cultor musarum dominus multos musicos facit, sic vir voluptuari- us uxorem facit intemperan- tem, amator probitatis, & dec- coris modestam, & pudicam. *ibidem.*

Qui uxore esse, ac liberè secum libenter non viderit, sole cum sint, eas impleri docent: ita qui non hilare cum illis concubuit, nec iocum, risumq; communi- cant, docent sine ipsis proprias querere voluptates. *ibid.*

Ut temperatum, est plus inquit aquæ, vinum appellamus, ita substantiam, & rem familia- rem, quamvis uxor plus contru- lerit, mariti dici oportet. *ibid.*

Frequentes, ac quotidianæ iri, & uxoris offense magis eos disjungunt, & vite confor-

tium labefactant. ibid.

Pudice, continentiq; mulieri maxime erga virum gratius opus esse arbitror, vt quemadmodum Metrodorus dicebat, iucunda non propter continentiam irata cum vero conuersentur. ibid.

Fragilis mulier, & viri amans blanditias, munditiam non negligat: nam sicut morositas honestatem mulieris iniucundam facit: ita & sordes fragilitatem reddunt inuisam. ibid.

Præstare maritum vxori par est, non vt dominus pecori, sed vt anima corpori. ibid.

Est quadam naturalis emulatio benevolentia erga maritum, inter vxorem, & mariti matrem, cuius affectus vnica curandi ratio est, vt seorsum sibi benevolentiam vxor conciliet viri, & matris non conuellat, atq; diminuat. ibid.

Mulieres quæ sana mente sunt, cum irati mariti clamant, silentium agunt, cum vero silent, eos alloquuntur. ibid.

Cum semper & vbiq; fugiendum est, ne vir vxorem, neue vxor offendat virum, tum in primis, ne id accidat in concubitu, & dum quiescunt, cauendum est: nam simultates, quas torus gignit, alio loco, alioue tempore non est procline dissoluer. ibid.

Vxoribus se admovent viri casti, integri, atq; puri aliarum

mulierum consuetudinis. ibid.

Viros non irritent vxores. ibid.

Cum vxore non contendas, ne ei multum fidas. Demet. Phil. Nuptius parca facito. idem.

Filias locari conuenit etate virgines, & prudentia mulieres, & vt hoc fiat, docendæ virginis sunt. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Cum muliere presentibus extraneis, nec iurgandum, nec blanditijs agendum. ibid.

Vxorem tibi parem elige: nam si clariorem te duxeris, affines dominos habebis. Cleob. apud Diog. lib. 1.

Si turpem duxeris, habebis penam si autem formosam, erit communis. Bion apud eund. lib. 4.

Tempus vxorem ducendi est inuenibus nõdum: sanibus autem nunquam. Diog. lib. 7.

Thalami concordia nihil dulcius. Homer. Odyss. 3.

Vxori non temere credendum. idem lib. 1.

Nempe lex est matrone, viros ut aspiciant ex aduerso. Eurip. in Hecub.

Nuptia sana quibuscumq; bene constituta sunt mortalibus, si beata vita contigit, quibus vero non bene cedunt, domi, firvisq; infelices sunt. Eurip. in Orest.

Probabile est, male vxoris viri fieri malum. ibid.

Maxima existit salus, cum mulier

lier cum viro non disidet. Eurip. in Med.

Mulier aliàs quidem metu plena, quando autem in matrimonio iniuria affecta est, non est aliam mens truculentior. ibid.

Amicos existimet vxor, quos maritus existimat. ibid.

Faciles coniugum sunt reconcilia- tiones. ibid.

Nunquam dicam nuptias exhalare plus, quam tristificare. idem in Alceste.

Nullum est maius malum, quam frustrari fida vxore. ibid.

Non venustus, sed virtutes oblectant maritos. Eurip. in And.

Conuenit vxorem, etsi malo viro locata sit, contentam esse sua sorte. ibid.

Mulier cum priuatur viro, priuatur vita. ibid.

Nunquam duplicia connubia collaudauero mortalium, nec duas matres habentes liberos. ibidem.

Res mala est, vnicum virum binos habere lectos. ibid.

Vna nox resoluit inimicitia vxoris erga viri thorum. Eurip. in Troad.

Presentem virum amare oportet, mortuum missum facere. idem in Helen.

Nuptia hominibus, optabile malum. idem.

Vita egestas, est viri mulier. idem.

Sponsa sine dote nõ habet loquen-

di libertatem. idem.

Procella domestica, est viri mulier. idem.

Satis magnum regnum est marito, liberi, & vxor. Eurip. apud Stob.

Sæpius vxor benevolentia in maritum filios superauit. apud Stob.

Vxor non onus, aut molestia est, imò res molestas, ac pergrauas ipsa lenat. ibid.

Coniux marito in agritudinibus, & in sinistra fortuna, suauissima res est. ibid.

Quisquis vxorem ducere deliberat, non rectè deliberat, nam vbi deliberauit, statim ducit. ibid.

Si quis pauper pecuniosam vxorem habet, non vxorem, sed dominam habet. ibid.

O ter infelix, quisquis in paupertate duxit vxorem, Menan. ibid.

Bini sunt cum vxore iucundissimi dies, alter quo ducitur, alter, quo mortua effertur. Hipponach. apud Stob.

Astrictus nuptijs, non amplius liber est. ibid.

Similes res sunt senectus, & nuptia: vtrunq; enim cõsequi desideramus: postquam vero nati fuerimus, tristamur. Theod. ibidem.

Cum semel vxor benevolentia in maritum priuata est, minime vitalis ei vita reliqua est. Lycorg.

curg. apud Stob.

Quid homini suauis fuerit? quam
vxoꝝ grata, quid dulcius tum
aliis, tū in etate iuuenili, sed
eīdē rei, cui iucunditas inest,
in vicino est molestia. ibid.

Matrona officium est, viro suo
placere. Themist. ibid.

In hoc conuenient, vt mas impe-
ret, obediat mulier: erit autem
imperij genus, non quale do-
minorū est, vbi superioris vtili-
tatis curatur: nec qualis arcūū,
vbi inferioris tantum cura est,
sed simile ciuili, in quo commu-
nis vtilitas ex aequo promoue-
tur. ibid.

Viri obediant ciuitatis legibus:
mulieres virorum ingenijs. So-
crat. ibid.

Pietas muliebri, amor eius erga
maritum, risus autem conti-
nuitas, & intentus, deterior est
iracundia: idcirco maxime vi-
get in scortis, & in pueris stoli-
dioribus: mihi verò magis fa-
cies ornari videtur lachrymis,
quam risu: lachrymis enim vt
plurimum bona aliqua doctri-
na coniungitur, risui verò losci-
nia: & flendo quidem nemo
sibi concitauit autorem contu-
mētiæ, ridēdo autem spem eius
auxit. ibid.

Mariti in somno, ac cubili maxi-
mè decipiuntur: cauende itaq;
sunt adulationes vesperi: mane
verò tumultus, & clamores.
ibidem.

Omnia mulieres per viros factam
oportet. ibid.

Nuptiæ propter amicitiam con-
tracta meliores sunt, aliter ve-
rò periculosa. Plut. apud emul.

Vir corporis studiosus, vxora
efficit ornatai deditam: vlti-
ptuarius amatoriam, & luxu-
riosam: at boni, honestiq; ama-
tor temperantem, & modo-
stam. ibid.

Certe si mihi tale corpus alterum,
quale meum est, accederet, mi-
nuere possem, tantum nego-
tiorum mihi exhibens, pro-
nitente corporis, & victu
dies colligendo, & pro gloria
ac temperantia, celebrisq; pe-
ma, ac bene viuendi gratia
quid igitur fieret? si alterum
quoq; tale corpus similiter mi-
hi procurandum foret: consti-
itq; quod vxor etsi viro eius-
rissima fuerit, non minus cito
mori facessit negotij circa au-
res, aut dolores, quanquam ip-
samet sibi: itaq; pro duobus co-
poribus, quod ad sanitatem,
victum, temperantiam, &
namq; sanam attinet, curam
gerat: oportet, quod si in super-
liberi nascatur, iam omnia tri-
uis plena sunt, & iuuenilis au-
mi exultatio disperit: & facie
haud amplius eadem est. apud
Stob.

Malum sunt mulieres, verū tamē
hoc sine malo domum habitant
non licet. ibid.

Non omnes infortunati sunt in
nuptijs, aut fortunati: calamito-
sus est autem, qui incidit
in malam mulierem: felix, qui
in bonam. Eurip. ibid.

Quicumque nuptias fato sibi non
destinatas ambient, frustra la-
borant: vxor autem viro fatali
manens etiam absque omni cu-
ra domum ingreditur. Eurip.
ibid.

Opes nuptijs acquisitæ vxoris, in-
utiles sunt, ac cito dissoluntur.
ibid.

Res dua potissimum vxorem du-
luro consideranda: nempe, vt
facies blandā, & boni mores:
hec enim alunt benevolentiam
mutuam. ibid.

Ducas virginem, vt bonis illam
instituas moribus. Hesiod.

Canes, & equos nobis nobiles, &
ex bonā progenie quarimus,
malam verò vxorem, malique
patris filiam ducere nō curra-
mus. Theognid.

Non tam recipienda est nobilitas
parentum, quam ipsa vxor,
multa enim perquam honestis,
& bonis parentibus nata de-
prebense sunt mala, & impo-
dica. Nicost. apud Stob.

Inter cetera signa, quæ in futura
vxore consideranda sunt, vocē
quoque mulieris considerato,
nimirum enim suauior est vox
canora tum mane, tum a pran-
dio; debet autem magis ad le-
nitatem cōtrahi, clamorē verò,

nec asperum sermonem edat.
nam huiusmodi signa magis
viriles mulieres indicant. Iud.
de signis mulier.

Vide in titulo de facie.

Quod bonum generum nactus
est, inuenit filium: qui ve-
rò malum, simul & fi-
liam perdidit. Democr.

Nunc iuuenes adhortor omnes, ne
in senectute nuptias celebrent,
sed paulatim in iuuentute li-
beros procreent, nihil enim vo-
luptatis habet, & res est inimi-
ca mulieri vir senex. Eurip.
ibid.

Multos diuitijs, & genere gloriā-
tes tulta domi mulier infames
fecit. ibid.

Hostibus eneniat inimicas habere
vxores. ibid.

Mulier paternā egressa domum,
noū parentum est, sed mariti.
ibid.

Fit quodammodo mulier inimica
omnibus, qui prius familiares
erant, vbi coniuncta est secu-
ndo marito. ibid.

Hic tibi sit maritus, quem paren-
tes decreuerint, etsi fuerit pru-
dens, felicissima es, sin aliter
virum sortita fueris, istū quo-
que ferre necesse est. Numach.
apud Stob.

Principio stultè maritum agētem
tolera, est enim necessarium, sa-
pius & morbum sustine quan-
tum

tumuis anxia, celatōq; in pe-
lore tuis curas, nec dicas om-
nibus, quæ facit, nec omnia pa-
rentibus indices, sed solum de-
spicientem instituas, idq; leni-
ter, vt decet. nam contumelia
prudenter quoque virum irri-
tat, sapius autem oratio lenis
etiam insipientem virum de-
mulcet. *ibid.*

Mulieris felicitas est, si diliga-
tur à marito. *Sophoc. apud
Stob.*

Docere te filia volo, in puerili
etate, non vltra illam sapien-
dum est, inter virgines autem
virgineos mores serua, cum ve-
ro sub egregij viri lauiam ve-
neris reliqua studia viri fini-
to. *ibid.*

Ad salutem præcipuum est, vxo-
rem à viro non dissentire. *ibi-
dem.*

Opportet mulierem egredientem
domum, hunc ætatis terminum
attigisse, vt qui non cognoscit
ipsam, cuiusnam sit mater, non
autem cuius vxor, interrogent.
Hyperid. ibid.

Domica coram viro liceat vxori or-
nare se, vt libet. ornamenta
autē, quæ sumit egressura do-
mum, non ad maritum, sed ad
alios spectant. *ibid.*

Timere non conuenit non tam
viri minas, quam legis voces.
Talis quoque pecuniarum socie-
tas connubio coniunctis con-
uenit, vt vnā in substan-

tiam rebus omnibus confusis,
ac mixtis, non hanc partem
propriam, illam alienam, sed
omnia propria, ac nihil ali-
enum arbitrentur, vt potionem
temperatam, & si plus insiti
aquis, vinum tamen appella-
mus: ita substantiam, & rem
familiarem, quamuis vxor plus
contulerit, mariti dici oportet.
Plut. apud Stob.

Vt medici eas febres, quæ ab in-
certis causis paulatim collectæ
eueniunt, magis suspectas ha-
bent, & timent, quam quæ
manifestas, magnasque cau-
sas habent: sic latentes plerūq;
que paruæq;, ac quotidianæ
viri, atque vxores offensivæ
eos disungunt, & vitæ
fortium labefactant. *ibid.*

EX LATINIS.

Licet matrimonijs paulatim
reuerentia grauitatis ac-
cedat, possunt tamen distracti
facilitate, quæ cōcunt. *Quint.
Declam. 2.*

Mulieris, quæ post liberos indu-
citur, non contingit matrimo-
nij tua reuerentia. *ibid.*

Omnis alius percussor sentitur an-
tē, quam faciat, vxor non sen-
titur, nisi dum occidit. *ibi-
dem.*

Lex mariti oculos tantum præsi-
nit vxori, quibus & formam
suam probet, & placere desi-
deret;

deret, his decoris instrumenta
comparat, his sit speciosa, ho-
rum certiori credat noitiæ,
vltior illius conspectus su-
peruacua irritatione accersit-
us, in suspitione, & crimine
hæreat, necesse est. *Maxim. li-
bro 1.*

Summa nuptiarum potestas in
patre nuptiarum posita est.
apud Terent.

si sine molestia possemus esse, om-
nes ea molestia careremus, sed
quoniam ita natura tradidit,
vt nec cum illis satis commo-
dè, nec sine illis illo modo viui
possit, salutis perpetuæ potius,
quam breui voluptatis consu-
lendum est. *Gel. lib. 1.*

Vitium vxoris aut tollendum, aut
ferendum est, qui tollit vitium
vxoris commodiorem præstat,
qui fert, sese meliorem facit.
ibid.

Vxori sufficit obsequij gloria.
Plin. Iun. in Paneg.
Argentum accipi dote, imperium
vendendi. *Pub. Maxim.*

Quæ indotata est, ea in potesta-
te est viri: dum modo morata
rectè veniat, dotata est satis.
ibidem.

EX SACRIS.

Bene vitur malo, concupi-
scentiam restringens con-
nubio. *Aug. de puer. bapt.*
Copula nuptialis: nou est quasi

culpa vitanda, sed quasi ne-
cessitatis sarcina declinanda.
Amb. de vid.

Casus ita coniugatorum, donum
Dei est. *Ansel.*

Nuptiæ steriles iurgia habent.
Basil.

Magis veretur vxor maritum,
quem agnouit & præceptorē.
Erasm. in Epist.

Sine culpa ad matrimonium ve-
niunt, si nondum meliora de-
uouerunt. *Hierony. in Epistol.
ad Ruf.*

Adulterum virum facit mulier
ab eo discedens. *Aug.*
Nuptiæ inuita solent malos habere
proventus. *Ambr. sup. Epist.
ad Corinth.*

Nuptiæ carnales à lætitia inci-
piunt, & in luctu terminantur.
Greg. Dial. 37.

Mulieris insolentia viro est oppro-
brium. *Ansel. sup. Epistol. ad
Corinth.*

Nemo miles cum vxore pergit ad
bellum. *Ambr.*

Omnia priusquam emanant, proban-
tur, sola vxor non ostēn-
ditur, ne antè displiceat, quam
ducatur. *Hug. ad Soc.*

Mulier plebeia nubens nobili, no-
bilis efficitur. *apud Iuriscons.*
Vxorem pauperem alere difficile
est: diuitem ferre, tormentum
est: quid prodest diligens cu-
stodia: cum vxor seruari im-
pudica non possit: pudica non
debeat, insidia enim custos ca-
stia

statis, est necessitas, & illa
verè pudica dicenda est, cui li-
cet peccare, sed noluit. Hiero.
cont. Iouin.

Vxor sortitur forum mariti. apud
Iuriscos.

Nupturis matris consensum ne-
cessarium natura fecit. Aug.
serm. 238.

Prima nuptia melioris sunt meri-
ti, quam secunda. idem de bon.
viduitatis.

Coniugium humile melius est vir-
ginitate superba. August. sup.
Psal. 29.

Coniugium dissensio, totius do-
mus est perturbatio. idem sup.
Psal. 33.

Matrimonium non est, vbi datur
opera, ne femina pariat. idem
lib. 2. de morib. Manich.

Matrimonium, vinculū est. An-
bro. de vid.

Felicio est mulier nupta, quam
virgo nuptura. Aug. de sanct.
virg.

Vxor lingua, nō mariti ira, sibi
conciliat malum. idem libr. 9.
confess. cap. 9.

Intemperans in coniugio, quid
aliud, nisi adulter vxoris est?
Aug. lib. 2. cont. Iul.

Vxor diuitiarum cupida, duplex
malum. Basil. in conc. ad diuit.

Mulier absque viri consensu mo-
nasterio deputata ad illius cō-
sortium redire non prohibetur.
Greg. in regist.

Coniugem sortiri eisdem moribus

viuentem, maximum bonum
est. Chryss. sup. Genes. Hom. 48.
Nuptijs peractis ridicula multa
sequuntur. Chryssost. sup. Epist.
ad Cor. Homil. 12.

Vxoris quaedam viros ad adulte-
ria compulerunt. idem super
Matth. 2. Homil. 28.

Vxoris crimen celans, turpitudi-
nis est patronus. idē sup. Matth.
Homil. 33.

Vxoris admonitio voluptatem ha-
bet. idem sup. Ioan. Hom. 61.

Vxor qualiscūque viro casto bo-
na videtur. idem sup. Matth.
Homil. 20.

Vxor saepe insidiatrix est. idem de
libell. repud. serm.

Vxor pulchra, res est suspitioni
plena. idē ad popul. Antioch.
Homil. 67.

Filius.

EX GRÆCIS.

Quales filij, talis domus gub-
ernatio. Plat. de fortit.
Filius sicut in substantia
derelicta: sic in paternis suc-
cedat amicitijs. Soc. apud Plu.
de vit. vsur.

Quicquid id est, quod à filijs spe-
ramus, natura totum sibi ven-
dicat. idem, an seni sit ger. resp.

Quorūsum ruitis homines, qui om-
ne in comparādis pecunijs res-
trum studium facitis, filiorum
verò, quibus hæc relinquitis,

nul

nullam sanè curam suscipiis.
Plat. de educ. liber.

Beatus est, qui beatus est in libe-
ris. Eurip. in Orest.

Malarum matrum mores fugere
cōuenit liberos. Eurip. in And.
Filij mares sunt columna fami-
lia. idem in tauro.

Vnum fortasse inter multos inue-
nies, qui non sit deterior patre.
idem in Heracl.

A dijs dantur liberi mortalibus.
idem in Ion.

Filius cum videmus, nouum lu-
men videmus. Theocr.

Liberorum sufficiens numerus
mas, & femina. Plat. de leg.
lib. 1.

Filia, laboriosa possessio patri.
apud Stob.

Nihil est tam honorificum filijs,
quam bono, & honesto genito-
re esse natos. ibid.

Sermone breui probos, ac mode-
stos filios erga suos parentes
vit. decorum est. Sophoc. ibid.

Plures sunt deteriores: pauci verò
patribus meliores. ibid.

Fratres relinquendi filijs potius,
quam pecunia. apud Stob.

Filius bonus, bonus ciuis. ibid.

EX LATINIS.

Filius parentis diuitias in con-
spectu habeat, non in vsu.
Senec. de ira lib. 2.

Parentibus liberi non præstant
alimenta, sed reddunt. Quint.

declam. 5.

Non habent discrimen liberi, nisi
in calamitate. ibid.

Hic solus affectus maior est,
quam filios amare, filijs mise-
reri. ibid.

Non alit populus hominem, quem
alere filius debet. ibid.

Nihil dulcius hominum generi à
natura datum est, quam sui
cuique liberi. Cicer.

Petulus filius patris præcepta
contemnit. apud Ter.

Filius omnia libera parētibus re-
linguat. Plin. Iun. lib. 4.

Et quisque vult filium esse; ita
est. apud Ter.

Nulli liberi impatientius deside-
rantur, quam qui propter pa-
trem videntur occidisse. Quint.
declam. 8.

Parentes charissimos habere debe-
mus, quod ab his vita, patri-
monium, libertas, ciuitas trā-
dita sit. Cicer. pro Cluent.

EX SACRIS.

Iustus est, ut in te glorientur
parentes, quam tu in paren-
tibus. Chryssost.

Filius patris iniquitatem imitās,
patris pœnas in vita præsentī
perfoluet. Greg.

Qui parentes laudat, filios pro-
uocat. Cypr.

Filiorum numerus liberalitatem
minuit. idem de elemos.

Puella parentum iudicia spectent

in sponsalibus. *Ambro. 1. de Abrab.*

Filiorum est diligere, non timere. *Greg. sup. sept. P. salm.*

Filij considerare debent, quod ipsi futuri sunt aliquando patres, et et ipsi obediunt patribus. *Amb. sup. Epist. ad Theosal.*

Filius magis in patris, quam in matris est potestate. *August. Epist. 109.*

Filius patri debet, quod est, non pater filio. idem de fide.

Filij dicuntur, quotquot sunt in una familia. idem sup. *Genes. lib. 1.*

Filij Dei non natura, sed gratia sumus. *Epist. 54.*

Filij nostri sunt opera nostra. idem sup. *P. salm. 103.*

Qui fallere audebit patres, qualis erit in ceteros? *Cassian. in Epist.*

Filij alimentorum vices parentibus referant. *Chrysost. aduersus vitup. vit. Monast. serm.*

Parentes.

EX GRÆCIS.

Preces parentum aduersus filios sepe audiuntur. *Plat. de legib.*

Matres plus diligunt filios, quam patres. *Arist. Eth. 8.*

Pater tria beneficia dat filio, causam essendi generando, causam viuendi educando, & causam

discendi in informando. *ibid.*
Parentes amant liberos, tanquam aliquid sui existentes: filij vero parentes, et ab illis aliquid existentes. *ibid.*

Pater potest abnegare filios, & non contra. *ibid.*

Quicquid id est, quod a filiis speramus, natura totum sibi vendicat. *Plut.*

Cum paupertate malorum extremum consistamur, hanc haud aliter, ac grauem, ac difficilem morbum liberis tradere formidamus. idem de amor. *Parcut. erga lib.*

Plerisque ego parentes vidi, quibus amor nimius, ne amarent, causa exitit. idem de lib. *educ.*

Parentes celeres, quam graues se scipere panag. praestat. *ibid.*

Ante omnia opus est, et patris non solum nihil peccando, verum etiam honeste singula peragendo, manifestum esse filiis exhibeant exemplar, et in eorum vitam se et in speculum intueantur. *ibid.*

Quicumque parentibus stipendia intuleris, eadem ipse a filiis expectat. *apud Diog. lib. 1.*

Parentes, qui filios erudiendos curant, multo honorabiliores sunt illis, qui solum generant: eos enim viuendi tantum, illos autem bene, beatęque viuendi autores esse. *Arist. apud Diog. lib. 5.*

Patris minime non valde terrent. *apud Stob.*

Mauius est pater prudentior, quam iracundior. *ibid.*

Filium benevolentia patris meliorem facit. *ibid.*

Emendandi sunt liberi non tam duriter tractando, quam verbis suadendo. *Men. ibid.*

Non a prolem domi procreare vis. maximam inimicitiam filij tuis concitas. *ibid.*

Consecutum est, feminas sollicitas esse circa filios, & non mares. *Arist. de anim. 16.*

EX LATINIS.

Nato filio, pater optimam spem de illo habeat, ita diligetior a principijs fiet. *Quint. tit. lib. 1.*

Mauius pater corrigere, quam abdicare. idem *De clam. 7.*

Miserrimus est pater, quisquis inducit filio nouercam. idem *De clam. 1.*

Nemo inquam pro liberis plus dedit, quam qui sibi nihil reliquit. idem *De clam. 5.*

Diuersitas parentum de filiorum procedit moribus. *ibid.*

Filium expectare morientem, longa presentia est. idem *De clam. 7.*

Non est tanta pietas seruasse filium, quantum facinus occidisse. idem *De clam. 8.*

Cum habemus paruos liberos, & incertum est, quam longa cuiusque nostrum vita futura sit, colere viui ac prospicere de-

betimus, et illorum solitudo, ac pueritia quam firmissimo praesidio munita sit. *Cicer. 3. Act. in Verrem.*

Nullum est nomen amantius, indulgentiusque, quam matrum. idem pro Cluent.

Dimidiatum matris genus est perperisse, & protinus abiicisse. *Gel. lib. 12.*

Pater cogitet se fuisse puerum, & ita hoc, quod esse pater, utatur, et memnerit hominem se esse, et hominis patrem. *Plin. in lib. 8.*

Lac, & spiritus maternus longe magis ingenij, ac incrementa corporis auget. *Colum. lib. 7.*

Patrum autoritas vilis est apud liberos. *Lucret. 3. Decad. lib. 6.*

EX SACRIS.

Amandus est generator, sed praeponendus est creator. *Aug. in quod. serm.*

Primus gradus pietatis est iste, et quos autores tibi voluit esse Deus, honores obsequijs, abstineas contumelias, nec vultu laudanda esse pietas parentum. *Amb. sup. Matth.*

Meretur cecitatis suae subire periculum, qui parentum vultu toruo visu despexerit, & elatis oculis leserit pietatem. *Hier.*

Si necessitas venerit, et amor parentum, siue filiorum amore Dei comparetur, & non possit utrunque seruari: odium in

suos pietas in Deum seruanda est. idem sup. Matth.
 Pater non est, qui filio caret.
 Aug. in exposit. Euang.
 Patres huius temporis peccantes filios aut obiurgare volūt, aut timent. Greg. sup. 1. Reg.
 Patres huius temporis Deum minus, quam filios diligunt. ibid.
 Hostē in se nutrit, qui filio nimis indulget. Pius. 11. apud Plat.
 Paterfamilias facit in domo, quod prædicator in ecclesia.
 Aug. sup. Psalm. 50.
 Parentum cura habēda ad vltimum vsque spiritum. Chrysost. sup. Ioann. Homil. 24.
 Patris ignominia, turpitudine est filiorum. idem sup. Epist. ad Philipp. serm. 9.

Pueritia.

EX GRÆCIS.

Pueris pulchra nomina sunt imponenda. Plat. de sap.
 Pueri armorum disciplinam discant. idem de fortit.
 A primis annis pueri honestis iocis assuefaciēdi sunt. idē de rep.
 Pueri ad expectandas pugnas ducendi sunt. ibid.
 Omnis tenera etas nō potest quiescere. idem de legib.
 Infantium exercitatio confert ad virtutem capeffendam.
 Puer omni bestia intractibilior. ibidem.
 Pueri primò appellant omnes vi-

ros patres. Arist. Polit. 1.
 Vinum bibere nō cōuenit pueris, nec eorū nutricibus: quia nihil differt pueros vinū bibere, & nutrices. idē de somno, & vig.
 Non solum pueri erudiendi sunt in arte vtili, & necessaria, sed etiam in artibus liberalibus, & honestis. idem Polit. 8.

Videant pueri, vt otium in quam honesta re collocant. Plat. apud Plut. de tuēd. bon. valet.
 Pueri ne ex tempore dicant: quod enim inconsulto, & temere dictum est, aut factū, id pulchrum esse nequit. difficilia enim honesta sunt. idem de lib. educ.
 Liberalibus pueris maiorem laudes ac vituperia, quam verbera commoditatem afferunt. Plut. de liber. educ.

A continuis laboribus danda quedam pueris respiratio. ibi.
 Puerorum desiderijs remittenda sunt aliquando habena, nonnihilque laxande: quandoque rursus intendende. ibid.
 Ea, pueri discāt, quibus sunt sensus vsuri. Agesil. apud Plut. in Apophth.
 Tria sunt pueris necessaria: ingenium, exercitium, & disciplina. Arist. apud Diog. lib. 5.
 Nō puero gladiū. Plu. apud Val. Max. puerilis dolorem nescit. Eurip. in Medea.
 Lactis nutrimentum maximè familiare est corporibus puerorum. Arist. Polit. 7.

EX

Minora facilius minores percipiunt. Quint. libr. 1.
 Ad virile robur per pueritiam iter est. idem declam. 3.
 Quis vllam vllius boni spem habebit in eo, cuius primū atatis tepus palū fuerit ad omnes libidines diuulgatū? Cic. ad Sena.
 Relinquendum est pueris in ingenio, quod dies, atque etas mitificet. Gel. lib. 3.
 Nunc adhibe puro pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
 Quis semel est imbuta recens seruabit odorem

Testa diu.

Non tantum celerius, sed etiam perfectius imbuuntur, quæ à pueris discuntur. Veg. lib. 1.
 Nescire, quod antea, quam natus sis, acciderit, hoc esse, quæ semper puerum. Cic. in orat. ad Brut.

EX SACRIS.

In modico sapiētia sermone plus laudatur rusticus, quam in magno philosophus. & puer si aliquid dixerit sapienter, laudatur, vbi perfectior non auditur. Chrysost. sup. Matth. 8.
 A etates quedam sunt meritorū, nam & senectus morum inuenitur in pueris, & innocētia infantium inuenitur in senibus. Ambr.
 Puerorum ore nōnunquam Deus loquitur. Cypri. lib. 3. Epist.
 In pueris peccata lenius puniēda.

IUVENTVS. 217
August. lib. 10. de Genes. ad literam.

Pueri vocabulum nō tantum atatis, sed etiam conditionis est. Ambr. de Abrah.
 Pueri nō inanibus rebus instruantur. August. lib. 1. confes.

Iuuentus.

EX GRÆCIS.

Iuuenis non potest esse sapiens, quia prudentia requirit experientiam, quæ indiget tempore. Arist. Eth. 6.
 Potētia est in iunioribus: sapiētia autē in senioribus. idē Polit. 7.
 Ama iuuenis pulchrè quid agere: senex vero sentire. Demetr. Phaler.
 Iuuentus imperata faciat: senectus imperare debet. Plut.
 Petulantem vigorem atatis non facile à voluptatum obseruabis incurfu. idem de educ. lib.
 Optima est adolescentia, si quis ea bene vti sciat. Demosthen. 1. Olynth.
 Evitandum est, vt qui libidinis succumbunt, & increpationibus omnino rebelles sunt, concubio subiugentur. hoc si quidem tutissimum est iuuentutis vinculum. ibid.
 Sicut hyemi per serenitatem necessaria parari conuenit: ita & boni mores, & optimum ad senectutem viaticum, modestia in ipsa iuuentute reponatur. Plut. de lib. educ.

• 5 Iuue

Iuuenibus animi sapius fluctuntur. apud Stob.

Iuuenis ambitiosus, praeox est malitia. ibidem.

Difficile est aliquid de iuuenibus diuinare. est enim aetas incerta sine scopo, multis mutationibus obnoxia, & aliis aliorum agitur. Theoph. ibid.

EX LATINIS.

Studia, quae sunt in adolescentia, tanquam in herbis significant, quae virtutis maturitas, & quanta fruges industriae sint futurae. Cicer. pro Calio.

Est adolescentis, maiores natu reuereri: ceteri; ipsi diligere optimos, & probatissimos, quorum consilio, & auctoritate nitatur. incensus enim aetatis incertitia senum constitutenda, & regenda est prudentia. Cicer. 1. Off.

Adolescentibus praesertim fugienda occasio mali. Erasim. in Epi. Coniectura est, satis emendatum esse adolescentem, qui a grauissimis senibus laudatur. Plin. Iun. lib. 4.

Iuuenis animi instituedi in rebus ad mediocritatem. apud Stob. Iuuenium mors, naufragium. ibid.

EX SACRIS.

Adolescentia rara pietas. Chrysostom. aduers. ritum. vit. monast. lib. 3.

Vicina est lapsibus adolescentia:

quia variarum aetatis cupiditatum feruore calentes inflammatur aetatis. Ambr. de vid. lib. 1.

Ferarum morsus, ornamenta sunt iuuentutis. Tertul.

Senes cum venia delirant, iuuenibus autem turpissima est deliratio. Erasim. in Epist.

Sicut in equis ferocioribus, ita interdum ex adolescentium vitijs praecleara virtutum in dolens apprehenditur ibidem.

Sicut in senibus sobrietas, & perfectio morum requiritur: ita in adolescentibus obsequium, & subiectio, & obedientiae debetur. Cypr. de 12. abus.

Iuuenis etiam recte sapiens non debet incaute ad praedicandum proficere. Greg. 10. mor. Iuuentutem qui sine fructu praeferunt, saltem in senectute respiciat. idem in Euang.

Iuuentus peccandi initium. idem de Noe.

Iuuetus & senium esse posse in animo. Aug. lib. 1. retr. Iuuentuti graue est Christi iugum. Ambr. de obit. Valent.

Adolescentes a lascinia seuoarum, difficile bellum. Chrysostom. de Anna, & Samuel. educ.

Iuuenes cito matrimonio subdendi sunt. idem sup. Epist. ad Theoph. lib. 5.

Iuuentus per seipsam ad ruinam procliuus est. idem sup. Genes. Homil. 61.

Iuuentus otiosa omni bestia immanior. idem sup. Matt. hom. 38. Iuuentus neglecta siluestra. idem sup. Matth. homil. 51.

Senectus.

EX GRÆCIS.

Hominem senescere est via in corruptionem. Aristot. Polit. 1.

Animalia multum coeuntia citius senescunt. idem de log. vit. Labor exicat, & senium inducit. unde multum laborantes senescunt magis. ibidem.

Senectus est frigida, & sicca: iuuentus calida, & humid. ibid. Mos senum sine tristitia est. nullo enim dolore eis contingente moriuntur. idem de mort. & vit. Potentia est in iunioribus: prudentia vero in senioribus. idem Polit. 7.

Senectutis beneficium est, libertas. Sophoc. apud Plut. de Cup. diu.

Nullus honor est, qui in differentiam magis, quam quibus defertur, sese transfert, ac si, qui in senes effunditur. idem.

Senes in primis, fame minus viuo capiuntur. Aristot. apud Plut. probl. Dec. 1.

Cum cetera omnia tempore diminuuntur, scientia senectute augetur. idem de educ. lib.

Opera iuniorum: consilia autem senum vim habent. Eurip. ibid.

Nullus tam diligit vitam, quam qui senescit. ibid.

Senex fuit iuuenis aliquando, an vero iuuenis futurus sit senex, incertum est. perfectum igitur bonum futuro, praesertim incerto, praestantius est. Democr. apud Stob.

Qui sponte a voluptate recedit, sapiens est, qui vero ipsam prorsus non desiderat, beatus est. Senectus autem vtrique istorum idonea est. nam & prudentiores homines, & voluptatum negligentiores reddit. ibid.

Vetusta corpora paruo momento lapsa quiescunt. mors enim senibus diversorio similis est. iuuenilis autem tanquam erectio, & naufragium est. elabitur enim anima violenter contrito corpore. Themist. ibidem.

Senectus ob caloris defectum fit. ibidem.

Quanto magis me corporis voluptates desiciunt, tanto cupiditates confabulandi, & voluptates, quam ex ea re capio, augetur. Plat. lib. 1. de rep.

Remissa quaedam res est, senile malum. Eurip. ibidem.

Senis omnimoda imperfectio est: omnia habet, & omnibus indiget. Democr. ibid.

Non beatus existimandus est senex, quia senescens moritur, sed si absint omnia habeat bonorum numerum. nihil atque ipse se tribuendum est. Metrod. ibid.

Vigens atas veri, declinans æstati, & autumno: senectus hyemini comparanda est. ibid.

Non est gravis sapientum senectus, quorum mens diuina luce nutrita est. Sophoc. ibid.

Semibus elegantioribus quantum corporis voluptates marcescunt: tantum rursus eruditionis desiderium augetur, & tanto firmius docere possunt alios. Anax. ibid.

Optimum senectuti est viaticum, quod etiam iuuenibus: nempe iuxta viam, & rationem naturæ vivere. Muson. ibid.

Vbi impudens est senectus, vbi vi reuercundus esse iuuenes necesse est. Plut. de lib. educ.

Senectus omnium malorum est portus, si quidē. ad ipsam cuncta confugiunt. Bion apud Diog. lib. 4.

Non est exprobranda senectus, ad quam venire cupimus. ibid.

Ad senectutem optimum viaticum est disciplina. apud eund. lib. 5.

Miseria in vita res est, senex egenus. idem lib. 1.

Omnes gressus, pèsq; senis solet manus alienæ expectare lenamina. Eurip. in Phœnis.

Pacata quedam res est, senum genus. Eurip. in And.

Adultis iuuenibus etiam senex si fuerit animosus, melior est. ibi.

Seni patri nihil suauis filia. masculorum quidem maiores sunt animi, & ad blâditias minus

suauis. idem in supplic.

Viaticum ad senectutem semper reconde. idem.

Molestus vir est inter iuuenes. Senex. ibid.

Canities temporis indicatio est, nisi prudentia. ibid.

Time senectutem, non enim venit sola. ibid.

Senex amator, extrema mala fortuna est. ibid.

EX LATINIS.

Plena est voluptatis senectus, si illa scias vi, dices: molestum est mortem ante oculolobere. ista tam iuueni ante oculos esse debet, quam sen. Senec. Epist. 12.

Nihil est turpius senē viuere incipientē. idem Epist. 13.

Satis multum temporis sparsimus, incipiamus in senectute nos colligere. in feto viximus, moriamur in portu. idē Epist. 14.

Si vis senem agere, & implere vitam, non annis adiciendum, sed voluptatibus detrahendum est. idem Epist. 20.

Frugalitas producere senectutem potest. idem Epist. 59.

Eadem volumus senes, quæ volumus pueri. idem Epist. 62.

Ante senectutem curauis, ut bene viuerē: in senectute, ut bene moriar. bene autem mori, est iūberent mori. ibid.

Quisquis senex ad sapientiam peruenit,

annis peruenit. idem epist. 68.

Senectus, insanabilis morbus est. idem Epist. 109.

Miseria est senectus, quæ se oratione tantum defendit. Cat. maior.

Est quiete, pure, & eleganter acta ætatis; placida, & ac lenis senectus. idem.

Acta ætas, ac splendida tantam affert consolationem, ut eos, qui ita vixerint, aut non tangat egritudo, aut leuiter pugnet animi dolor. Cic. 3. Tusc.

Omniū ætatum certus est terminus: senectutis autē nullus certus est. Cato. maior.

Senibus labores corporis sunt minuendi: exercitationes animi etiam augere videntur. Cicer. 1. Offic.

Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti foedissima est: duplex enim inde malū est, quod & ipsa senectus dedecus concipit, & facit adolescentium impudentiore petulantiam. idem 2. Offic.

Auaritia senilis vituperanda est maxime: potest enim quicquid esse absurdius, quam quod minus vita restat, eo plus viatici querere. Cato.

Senectus audaciam præstat. idem.

Perdificile est senis mutare linguam. Eras. in Epist.

Senectus ipsa morbus est. Terent. in Phormion.

Senectus nos admonet, ut sarcinus

colligamus antè, quam proficiscamur à vita. Varro de re Rust. lib. 1.

¶ Sola fortes garrulitate senes. Corn. Gall.

Plurima iuuenum discrimina: pulchrior illo hic, atq; ille alio: multum hic robustior illo: una senum facies, febre caret sola, circumflit agmine factio morborum omne genus. Iuuen. Sat. 10.

Ad omnia alia ætate sapimus rectius: solum hoc vitium affert hominibus, attentiores sumus ad rem omnes, quàm sat est. Terent. in Adelph.

Frustra cum ad senectam ventum est, repetes adolescentiam. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Senes iuuenum sunt exempla. Chrysost. Ad popul. Antioch. Homil. 40.

Iuuetus & senium simul esse possunt in animo. August. lib. 1. Retract.

Cum sibi homines optant senectutem, quid aliud optant, nisi longam infirmitatem? idem de Cath. rud.

Senectus, & pulchritudo corporis in vno habitare non possunt. August.

Senibus non solum sermo sit grauis, sed etiam breuis. idem in quod. serm.

Cum cuncta vitia in senē conseruunt,

conseruunt,

conseruunt,

conseruunt,

conseruunt,

nescunt, sola auaritia iuuenescit. *ibid.*

Etiam si senes magis decet docere, quam discere, magis tamen decet discere, quam ignorare. *idē sup. epist. ad Heb.*

Nemo tam fractus viribus, & decrepitate atavis est, ut non putet unum adhuc annum se esse victurum. *Hier. in Epist.*

Vt aequalium usus, ita senum dulcior est. *Amb.*

Quæ pueri suscipimus, senes postea relinquamus. *idem.*

Erubescat senectus, quæ se emendare non potest. *idem.*

Quid naturam incusces ò homo, habet illa impedimēta quædam, senectutem, & infirmitatem: sed senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consilijs subtilior, ad constantiam mortis promptior, ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, sobrietas mentis est. *idem in Hexam. lib. 1.*

Ætates quædam sunt meritorie, nam & senectus morum inuenitur in pueris, & innocentia infantium inuenitur in senibus. *idem in Sermon. de Pasch.*

Senibus mors est in ianuis: iuuenibus autem in insidijs. *Bern.*

Senas non sunt imperio cogendi. *Ansel. sup. Epist. ad Phidem.*

Iusti senes peccata adolescentie formidant. *Greg. 12. Mor.*

Senes cum venia delirant: in iuuenibus autem turpissima est

deliratio. *Erasm. in Epist.*

Senectus non facit laudabilem. *Hier.*

Inter abusiones huius seculi sola maior est senis obstinatio. *Hugo de Claust. anim. lib. 1.*

Plus omnibus religioni operam dare, senibus conuenit, quos presentis seculi florida atav transacta deseruit. *Cypr.*

Nihil est, quod senectuti magis noceat, & dies hominis abbreviet, quam tristitia: nihil est hilari senectute inuendim. *Cassia. in quad. Epist.*

Canities senectutis venerabilis est. *Amb. epist. 60.*

Aniquitas, & senectus prauisciant mortem. *Anselm. sup. Epist. ad Hebr.*

Senectuti nulla atav succedit. *August. Epist. 120.*

Iuuentutem qui sine fructu proterit, saltem in senectute respicit. *Greg. in Euang.*

Tempus, & atav.

EX GRÆCIS.

Tempus quietat iram. *Arist. Rhet. 2.*

Dormientibus, & ijs, qui faciunt opus, delectabile videtur tempus eis breue, quia delectatio prohibet eos cõprehendere motum: & è contrario eis, qui laborant. *idem Physic. 4.*

Finiti ad infinitum nulla est proportio.

portio. *idem Physic. 8.*

Instans est principium futuri, & finis præteriti. *ibid.*

Rectè eruditi temporis rationem habent. *Lycurg. apud Plutarc. in Apophth.*

Sapientissimum omnium tempus est, cuncta enim inuenit. *Thal. apud Diog. lib. 1.*

Sumptus pretiosissimus tēpus est. *Theoph. ibid.*

Nullum tempus est intempestiuum ad animæ sanitatē. *Epic. apud Diog. lib. 10.*

Suam infirmitatē agnoscat atav. *Eurip. in Heraclid.*

Tempus est potentius legibus.

Alijs tēporibus alia conueniunt. *Demosth. in Lep.*

Spatio temporis, & infinitæ propagationis exolefcit coniunctio familiarum, & urbium, & hostes sunt, qui olim erant inter se coniunctissimi. *Demosth. ex arg. lib.*

Paterna bona tempus facit aliena. *Mænand. apud Siob.*

EX LATINIS.

Quem mihi dabis? qui ali-quod pretium temporis ponat, qui diem æstimet, qui intelligat se quotidie mori. *Senec. Epist. 1.*

Omnia aliena sunt, tempus tantum nostrum est. *ibid.*

Etiam si multum superesset atav, parçè dispensandum erat,

ut sufficeret necessarijs: nunc (quæ demencia est) superuacua discere in tanta temporis egestate. *idem Epist. 49.*

Punctum est, quod viuimus, & adhuc puncto minus. *ibid.*

Nulla atav vacauit à culpis, luxuria, & negligentia boni morum, hominum sunt vitia, nõ temporum. *idem Epist. 98.*

Quam stultum est atatem dispo- nere, nec crastino quidem nominamur. *idem epist. 100.*

Non tam benignum, ac liberale natura nobis tempus dedit, ut aliquid ex illo racet perdere. *idem Epist. 118.*

Vitam nobiscum diuidit somnus, & hoc tempore tam angusto, & rapido quid iuuat maiorem partem mittere in vanum. *ibidem.*

Infirmæ, terrenæq; mentis est, memorare annos. *Quint. Decl. 4.*

Nihil est, quod longinquitas temporis efficere non possit. *Cicero. 2. de Diuinat.*

Tempori cedere, id est, necessitatè parere, semper sapientis est habitum. *Cic. ad Marc.*

Confero nostram longissimam atatem cum aternitate: & sic breuissima reperietur. *idē I. Tusc.*

Nihil est opere, aut manu factum, quod aliquando non consiciat, & consumat vetustas. *idem pro Marc.*

Quid est in hominis vita diu? mihi ne diuturnum quidem videtur.

detur. *ibid.*

Hora cedunt, dies, & mensis, & anni: nec prateritum tempus inquam reuertitur, nec quod sequatur, scripi potest. idem.

Nihil semper fleret, atas succedit atati. Cic. Philipp. 11.

*Quis est, quamuis sit adolescens? qui exploratum habeat se ad vesperum esse victurum. *ibid.**

*Sensim sine sensu atas senescit, nec subito frangitur, sed diuturnitate extinguitur. *ibid.**

Cursum est certus atatis, & via una natura, eaq; simplex, suae cuiq; parti tempestiuitas est data. idem.

Quae potest esse in vita incunditas? cum dies ac noctes cogitandum sit iamiam esse moriendum. idem 1. Tusc.

Dies alius de alio indicat. Plin. Senior lib. 2.

Alijs tempora desunt, alijs temporibus supersunt. Max. lib. 6.

Tanto breuius omne, quanto foelicis tempus. Plin. Iun. lib. 8.

Vtendum est atate: cito pedelabitur atas:

Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit. Ouid. 3. de Arte aman.

Aetas parentum peior auis, tulit nos nequiores mox daturus progeniem vitiosorem. Horat. 3. Carm.

Singula de nobis anni praedantur euntes,

Eripere iocos, viderem, con-

uiuia, ludos.

Diuersos diuersa iuuant, non omnibus annis

Omnia conueniunt, res primae acta nocet.

Exultat leuitate puer, gravitate senectus.

Inter utrunq; manens stat inuenile decus. Cornel. Gall.

Aetas feruorem, & audaciam quotidie affert. Linius 1. Du. lib. 2.

EX SACRIS.

NE dicas meliora tempora suare, quam nunc sunt: vitutes faciunt dies bonos: vitiamulos. Hier. sup. Eccl. lib. 2.

Tempus amissum difficulter recuperatur. Chrysost.

Nihil pretiosius tempore: sed heu nihil eo vilius hodie inuenitur. Bern. ad Scol.

Ne nimium opera consumas in rebus leuissimis, fugax atas, & vitrea res valetudo non quibilibet est impendenda: quaedam despicienda sunt, & animus ad magna est erigendus. Erasmi in Epist.

*Saepe tempus remedium affert rebus immedicabilibus. *ibid.**

Tempora non fortuito, sed Dei providentia labuntur. Aug. Epist. 49.

Temporibus alijs alia conueniunt. idem lib. 3. Confess.

Tempus nullum apud Deum est. idem

idem lib. 5. de Trinit.

Non annis atas, sed viribus est aestimanda. Erasmi in Epist.

Hominis crescenti non adduntur, sed subtrahuntur anni. idem sup. Psalm. 65.

Tempus quid sit, nemo facile explicabit. Aug. lib. 11. Confess. cap. 14.

*Tempus mensura est species. *ibid.**

Tempora transeunt, vt veniat mensura prouiso. idem de bono vid.

Tempus praesens.

Instans est principium futuri, & finis prateritii. Aristot. Physic. 8.

Praesens apud te necessaria meditare, ne praesens absis. Aeschi. apud Stob.

Non queritur quid, vel qualis fuerit, sed quid sit, prateritania nec condemnant, nec iudicant. Amb.

Praesentia querit, amissionem metuit. Greg. lib. 9. mor.

Hodie semper est. Chrysost. super Episto. ad Heb. Rom. 6.

Prateritum.

Praeterita deleri omnino non possunt, nec iterum in posterum praestari. Plutarchi. de tranq. anim.

Factum quod est, nouit & stultus. Homer. Iliad. 25.

Non quid factum sit, sed qui fieri debeat, spectandum. Demosth. aduers. Aristonic.

Miserum est meminisse, quod fueris. Quint. Declam. 5.

Praterita mutare non possumus. Cicer. in Pison.

Non potest dies esse sapius, qui semel fuerit. Cicero. 2. de finib.

Praterita non praterisse impossibile est. Plin. Senior lib. 20.

Quod fieri debet de proximo, habetur pro facto. apud Iurif. consul.

Ex prateritis futura credimus. Aug. de fide rerum inuis.

Praterita magis reprehendi, quam corrigi possunt. Linius libr. 1. Dec. 1.

Futurum.

Inspicientes bona quoq; praesentia transmittunt, unde aded ad futurum vergunt intentissima semper eorum cura, prudentes contra, ac recordatione reducentes in rem praesentem, vel ea, quae iam non sunt, instare etiam, atque adesse faciunt. Plut. de tranq. anim.

Saepe praterito futurum, occultumque manifesto deterius est, ac terribilius. Plutarch. de ser. num. vind.

Ad melius verte futurum, quodcunque accidet. Eurip. in Helena.

Sape vtile est non scire, quod futurum sit, miserum: est enim nihil proficiscentem angere. Cice. 3. de nat. deorum.

Nihil est pro certo futurum, quod possit aliqua procuracione accidere, ne fiat. idem 2. de diuin. Nunc satis est placuisse paucis, posteritatis equiora sunt iudicia. Erasim. in Epist.

Ex preteritis possunt futura deprehendi. Plin. Iun. lib. 1.

Plerumque non futura, sed transacta perpendimus. Curt. lib. 8.

Ad nihil tam cupidus homo est, quam ad futura cognoscenda. Chrysof.

Futura praeuisa minoris sunt timoris, cum praesentia fuerint. Greg. in Psal.

Futura tam non possunt fieri, quam praeterita non fuisse facta. Aug. lib. 22. cont. Faust.

Futura mutatione nesciunt. Chrysof. de resurre. ferm. 1.

Antiquitas.

Quam venerationem praceptoribus meis debeo: eandem antiquis praceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Senec. Epist. 68.

Pro parente est conditor, & multae autoritatis affert vetustas. Quini. lib. 3.

Exempla ex veteri memoria, & monumentis, ac literis plena dit-

gnitatis, plena antiquitatis ac plurimum solent & autoritatis habere ad probandum, & incunctatis ad audiendum. Cicer. in Verrem.

Multo plura reperiuntur apud veteres, quae nobis probanda sunt, quam quae repudianda. Colum. Sed longa vetustas destruit, & saxo longa senectia nocet. Ouid. 5. Fast.

Omnia post obitum fingit maiora vetustas:

Maior ab exequiis nomen in ora venit. Proper. lib. 7.

Antiquitas bonarum artium studia literis mandabat, atque libros redacta offerebat principibus. Veget. in prolog.

Antiquitas humana diuinitus scuit. Linius 1. Dec. lib. 1.

Antiquis in rebus si qua res similia, pro veris accipiuntur. idem 1. Dec. lib. 5.

Nihil motum ex antiquo probabile est. Linius 4. Dec. lib. 4.

Veteribus standum est, nisi quae res euidenter arguit. ibid.

Multa egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt. Senec. Epist. 69.

Antiquitas non praedicit veritati. August. in questio. ex utroque test.

Antiquorum gesta, nobis prophetiae sunt. Greg. sup. sept. Psal.

Veteribus suo multa licuerunt sculo, quae nunc non licent. August. 3. confes.

Nouitas.

Quaedam delectat noua, quae postea similiter non faciunt. Arist. Eth. 10.

Etenim & ingenia, & mores mutare populi, noui quae ea legibus moderari ex tempore velle non modo non facile, verum ne tutum quidem omnino est. Plut. de Polit.

Sapienter nihil nouum, aut peregrinum. Aristot. apud Diog. lib. 6.

Magna pars mali, apud imperitos nouitas est. Sen. Epist. 77.

Superuacua foret in studiis longus labor, si nihil liceret melius inuenire praeteritis. Quintilia. lib. 3.

Nihil est simul inuentum, & perfectum. Cic. de claris Orat.

Nemo est tam fortis, qui non rei nouitate perturbetur. Caesar de bell. Gall. lib. 6.

Cum aures hominum nouitate latentur, tum ad rationem vicia exemplis erudimur. Plin. Iun. lib. 8.

Eventus varios res noua semper habet. Ouid. 3. de ponto.

Nouum omne, & incognitum quod est, suspectum est. Tert.

Gratiam conciliat nouitas. Erasim. in Epist.

Nouum factum nouum consilium expetit. apud Iuricons.

Est tentanda sunt, quae si male ceferint, minus nocent: si bene,

plurimum profunt. Veget. lib. 3. Nouitas contra ecclesiae ritum non placet, mater temeritatis, soror superstitionis, filia leuitatis. Bern. in Epist.

Principium.

EX GRÆCIS.

Principium in vnaquaque re, maximum. Plat. de Republica.

Principium, dimidium operis est. idem de legibus.

Sine causa, & principio impossibile est aliquid fieri. Aristot. Rhet. 1.

Oportet dare viam animae auditoris, quae sit per proemium. idem Rhet. 3.

Proemium auditores debet facere dociles, attentos, & beneuolos. ibid.

Principium est maximum diffidulum omnium. idem Elench. 2.

Principium, quantitate est minimum, potestate est maximum. ibid.

Principio inuento facile est augere reliquum. ibid.

Contra negantes principium non est disputandum. idem Physic. 1.

Alteratio subita non habet principium. idem Physic. 2.

Multa consulta, & praeuisa, quae fieri expediebat, dissoluta sunt saepe propter digniores inchoationes. idem de somno, & vig.

Principium non intelligitur, nisi in re, quæ habet finem: & quod habet finem, necessario habet principium. ibid.

Primum est, quod primo principio est propinquius. idem Metaph. 5.

Principia maximè valent ad sequentia. idem Eth. 1.

Principium est plus, quàm dimidium. ibid.

Ad principia non est ratio. idem Eth. 5.

Propensi in vitia fugiant ab initio. Plut. de Polit.

Difficultas inijit patienter ferenda, habent enim initia nonnihil obscuritatis, quod iuvenes inexpertos torqueat. idem de Offic. audit.

Qui docere aliquid instituit, necesse habet certum, & indubitatum præstare principium. Diog. lib. 7.

Fundamentis rei crebè indigemus, membris non ita. Epicur. ibid.

Si initio statim prudenter, & diligenter administraremus omnia, res nostra meliore loco essent, & molestiis, quas parit discordia, careremus. Demost. 1. Olynth.

Principijs obstandum, nisi velis hostes in dies progredi logius. ibidem.

Principia rerum gerendarum difficultatem habet, post alia negotia alijs.

Acerbitas orationis condenda est præfatiuncula. ibid.
Incipientibus malis obstruenda sunt via. apud Stob.

EX LATINIS.

VT peruenire ad summa, nisi ex principijs, non potest: ita procedente iam opere, minima incipiunt esse, quæ sunt prima. Quint. lib. 10.

A dijs immortalibus sunt nobis agenda capienda initia. Cicero. de legib.

Omnium rerum principia parua sunt, sed suis progressibus res augentur. idem 5. de finib.

Principij nulla est origo, namque principijs oriuntur omnia. idem 1. Tusc.

Omnia principijs inquit inesse solent. Ouid. 1. Fast.

Minores fiant, necesse est, quorum initia confirmare successum. Quint. Declam. 4.

EX SACRIS.

Egressus malitia, virtutis operatur ingressum. Amb.
Sæpe sinistra principia ad felicem perueniunt finem. Hierony.

Principio nihil antiquius. Basil.
Interdum ex malo principio magna nascitur gratia. Erasmi. ibi Epistol.

Principium spectatur, quando fini

finis habet necessariam consequentiam ad principium. apud Iuriconsf.

Quod à principio est malè ordinatum, nõ potest ex se postea efficaciam sumere. ibid.

Sicut nemo suum cognouit initium, sic nec cognouit exitum. Greg. 29. mor.

Quod inter principium, & finem clauditur, breue est. idem. 4. mor.

Medium.

Medium sapit naturam extremorum. apud Iuriconsf.
Aliquando dimidium plus est, quàm totum. Plat. de legib. 3.
Principium, dimidium operis est. ibidem.

Quanto aliquid magis accedit ad medium: tanto est melius, & quanto magis recedit, tanto est peius. Arist. Polit. 4.

Mediocritas ad omnem cultum, vsunq; vite referenda est, in omnibus rebus mediocritas est optima. idem 1. Offic.

Inter vtrunque tene: medio tutissimus ibis. Ouid. 2. Metamor.

Medius locus tutus est. Bern. de consid. lib. 2.

Medium tene, si non vis perdere modum. ibid.

Primordia recolenda sunt, attendenda media, nouissima memoria rãda. Ber. de prim. med. nouif. Per extrema probatur medium, &

probatis extremis præsumitur medium. apud Iuriconsf.

Mediocritas amabilis est. Chrysost. sup. Act. Apost. Homil. 16.

Mediocritate seclusa, vbique malum est. idè sup. Act. Apost. Homil. 12.

Finis.

Cuius finis est melior, ipsum quoque est melius. Arist. Top. 3.

Finis est magis eligendus, quàm ea, quæ sunt ad finem. ibid.

Finis, non solum est vltimum rei, sed & optimũ. idem Physic. 2.

Quoties exitus rei satis ostendit principia, debemus esse contenti, quo reliqua intelliguntur. Quint. lib. 4.

Hoc plerunq; facimus, vt consilia euentis ponderemus, & cui bene quid processerit, multum illum præuidisse: cui secus, nihil sensisse dicamus. Cic. pro Rabir.

Exitus acta probat: carcat successibus opto,

Quisquis ab euentu facta notanda putat. Ouid. 2. Epist.

Exitus in dubio est. idem. 2. Metamor.

Homini euentus spe semper minores. in Hist. 5. ax.

Euentus belli, quasi index iustus. Liuius. 3. dec. lib. 1.

Si rationem posteritatis habeas, quicquid non est inchoatũ pro peractõ est. Plin. Iun. lib. 4.

Exitus manifestat, quod à principio calabatur, & quæ dubia sunt in origine, probantur in fine. Hugo de medit.

Finis est, ad quem cuncta referuntur. August. in princip. Rhet. cap. 2.

Finis opus laudabile reddit. idem de morib. Manich.

Sicut non est finis gaudio bonorum: ita non est finis tormentorum malorum. Gregor. libr. 4. Dial.

Quoniam euentus rerum voluntati nostræ se non accommodant, nos voluntatē euentibus accommodare oportet. Arist. apud Stob.

Finis presentis vitæ coherere debet futuræ vitæ principio. Ber. in die Apost. serm. 2.

Si, finis bonum est: ipsum quoque bonum est. apud Iurisconsult.

A sine denominatur res: ergo finis inspicendus est, non principium. ibid.

Vita.

EX GRÆCIS.

Inter homines, non inter arbores vivendum. Plato de pulchr.

Melius est bene vivere, quam vitæ. Arist. Topic. 3.

Cognoscens proportionē istius vitæ ad tempus sempiternum, nõ

procurabit vitam propriam. idem Physic. 2.

Circa duo versatur vita, & omnis studium animalium in procreando, & in alendo. idem de anim. 8.

Non possumus dicere: vivens hoc non putat: possumus dicere: vivens hoc non faciam, mentiri scilicet, & similia. Plutar. de tranq. anim.

Dei munus est, quod vivimus: Philosophiæ autem, quod bene vivimus. Stoic apud Plutarch. sera num. vind.

Sic existimo, hoc ipsum, quod vivimus, quod omnino nascimur, quod in hominum genus assumus in hoc à Deo datum esse, ut innotescat. idem.

Mali ideo vivunt, ut edant, libantque: sed boni ideo cibum sumunt, ac potum, ut possint vivere. idem.

Vivens fac lauderis, moriens Beatus pateris. Demetr. Phalar.

Vita nostra in remissionem, & studium est divisa. idem de lib. educ.

Vita vitæ nomen habet, sed re ipsa labor est. Eurip. apud Plut.

Non malum est vivere, sed male vivere. Diog. lib. 7.

Nemo nostrum sibi soli natus est, sed ortus nostri partem sibi vendicat patria: partem parentes: partem amici. Plat. Epist. 9.

Vita

Vita, peregrinatio quædam est. idem Epist. 10.

Vita certè brevis, sed tamen dulcis. Eurip. in Alcest.

Anima vna vivere, non duabus debemus. ibid.

Sævis, & vitæ omniibus meo iudicio vita non vita est, sed calamitas. ibid.

Suavis est vita, si quis eam non cognoverit.

Vita natura, & legibus regitur. Demosthe. advers. Aristote.

Vita est eligenda perfectissima: vita autem iucundissima. Socrates. apud Stob.

Vitam humanam conservant benesicentia, honor, & pecunia. ibidem.

Quidam tempus exiguum vivunt: annos verò multos. Simon. apud Stob.

Vita similis est carceri vivendi, & totum vitæ spatium vni diei æquale propemodum dixerim, per quem intuiti lucem, posteris deinde vitam tradimus. Amph. ibidem.

Quam iucundum est vivere, si quis cum illis vivat, quos probat? Menand. apud Stobæum.

Homini fortunato brevis est vita: infortunato longa. ibidem.

In vita tanquam in theatro tantum vivendum est, quando verum, & operum huius vi-

te futurum fuerit spectaculum. Plat. apud Stobæum.

EX LATINIS.

Intus omnia dissimilia sunt, frons nostra populo conveniat: non splendeat toga, sed ne sordeat quidem: non habeamus aurum, in quo solidi auri calatura defenderit: sed non putemus frugalitatis iudicium auro, argenti que caruisse: id agamus, ut meliorem vitam sequamur, quam vulgus, non contrariam aliquam quos emendare volumus, fugamus, & à nobis advertimus. Senec. Epistola 5.

Vitam semel, ad quam vivas, regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. idem Epist. 20.

Nemo quam bene vivat, sed quædiu, curat, cum omnibus possit contingere, ut bene vivant, ut diu nulli. idem Epistola 22.

Molestum est semper vitam inchoare: male vivunt, qui semper vivere incipiunt, quia semper illis imperfecta vita: quidam tunc vivere incipiunt, cum desinendum est, si hoc iudicas mirum, adiciam, quod magis admireris, quidam autem vivere desierunt, quam inciperent. idem Epist. 23.

Aper vite vt non abijciendus: ita minuendus est, vt si quando res. exigit, nihil nos detineat, vel impediatur, quo minus parati sumus statim facere, quod quandoque faciendum est. idem Epistola. 26.

Sape fit, vt qui diu viuit, parum vixerit. idem Epistola. 50.

Vt satis vixerimus, non anni, & dies faciunt, sed animus. idem Epist. 62.

Si fines bonorum, & malorum cognouerimus, nec vita tadio erit, nec mors timori. idem Epist. 79.

Non vt diu viuamus, curandum est, sed vt satis, animo longa est vita, si plena est: impletur autem cum animus sibi bonum suum reddidit, & ad se potestatem sui transtulit. idem Epist. 49.

Queris, quod sit amplissimum vite spacium, vsque ad sapientiam viuere. ibid.

Viuere profecto, militare est. idem Epist. 97.

Etiā in longissima vita minimum est, quod viuatur. idem Epist. 10.

Sic formemus animum, tanquam ad extremum ventum sit: nihil differamus, qui quotidie vite suae manum imponit, non indiget tempore. idem Epist. 102.

Singulos dies, singulos dies patimus. ibidem.

Sape in hoc est bene viuere, ne diu. ibidem.

Omnis vita, seruitium est. idem de tranqu. anim.

Non accepimus breuem vitam, sed fecimus, nec inopes eimus sumus, sed prodigi. idem de breuit. vit.

Vita si scias vi, longa est, sed exigua pars est vite, quam viuimus, ceterum omne spacium, non vita, sed tempus est. ibidem.

Viuere in tota vita descendum est: & quod magis mirandum est, in tota vita descendum mori.

Qui dies suos, tanquam vitam ordinat, nec optat crastinum, nec timet. ibid.

Maxima vite iactura, dilatio est. ibidem.

Consuetudinem sermonis vocabo, consensum eruditorum, sicut viuendi, consensum bonorum. Quint. lib. 1.

Quantum ad cognitionem rerum pertinet, etiam praeteritis seculis vixisse videmur. idem lib. 12.

Tota vita hominis, vnus est dies. idem declam. 4.

Solus vixit, quantum voluit, qui mori mauult. idem.

Nemo impune viuit. idem declam. 5.

Nemo est tam demens, tamq. pa-

rum

rum de se cogitans, qui alienam vitam magis, quam suam diligit. Cicer. in Vat. in.

Commorandi nobis natura diuersorium hoc, non habitandi dedit. idem de Senect.

Dimidio vita viuimus. Plin. Iun. lib. 2.

Vita silentio nõ transgenda. Salust. in coniu. Catil.

Virtutum efficax ad bene viuendum & bene institui, & feliciter nasci. Plinius Iunior in Pan.

Nihil est spiritui miseris mortalibus charius. Curt. lib. 6.

Non est (crede mihi) sapientis dicere: viuam.

Sera nimis vita est crastina: viuere hodie. Martial. lib. 1.

EX SACRIS.

Vita vite immortalis spes est vite immortalis. August. sup. Psalm. 3.

Vita immaculata, senectutis stipendium est. Ambr.

Vita medicamentum, amicus est. August. de amic.

Nemo tam decrepita senectutis est, vt non se putet, vnum adhuc annum esse victurum. Hieronym.

Longa nostra desideria increpat vita breuis. incassum multa portantur, cum iuxta est, quod pergitur. Grego.

Magna sunt vita acliua meri-

ta, sed contemplatiua potiora. idem.

Vita ignominiam coniunctam habens, fugienda. idem.

Ante vita, quam doctrina querenda est. vita bona sine doctrina gratiam habet, doctrina sine vita integritatem non habet. idem serm. 40.

Tantis malis vita hac repleta est, vt comparatione sui mors remedium putetur esse, non pena. ibidem.

Diu vixit, qui paucis annis multa talenta lucrificat Christus. Erasmi. in Epist.

Vita hominum media est inter vitam angelorum, & pecorum: si viuit homo secundum carnem, pecoribus comparatur, si viuit secundum spiritum, angelis sociatur. Augustin. sup. Ioann.

Vita in peccatis mors est. idem de tripl. habit.

Viuere omnes & miseri, & felices optamus. idem lib. 3. de liber. arbit.

Vita praesens, nox est. August. sup. Psalm. 76.

Vitam diuturniorem petere, non est inuistum. idem lib. 2. contra Gaud.

Huius vite tempus, cursus ad mortem dicimus. idem lib. 3. de Ciuit. Dei. cap. 10.

Viuendum est humiliter, sociabiliter, ordinabiliter. Bernar. in vig. Pet. serm. 1.

Vita, via est. Basil. in conc. de reb. temp.

Vita præsens, deceptio. Chrysol. sup. Genes. Homil. 34.

Vita præsens, certaminum cauea. idem sup. Luc.

Vita præsens, ludus. idem serm. 10. sup. Epist. ad Roman.

Vita præsens, stadium est. idem serm. 26. sup. Epist. ad Roman.

Vite humane tempus cursoribus comparatur. idem.

*Viuimus in mundo, tanquã puel-
lus in vtero.* idem paran. 1. ad Theod. laps.

*Nihil in hac vita addo magnificum, aut suauē, quod magno-
pere sit expetendum ei, cui Chri-
stiana fides verè sidem fecerit.*
Erasim. in Epist.

*Nihil in hac vita laboriosius,
quàm desiderij terrenis est ua-
re, & nihil hic quietius, quàm
huius seculi nihil appetere.* Ber-
nard. sermo. 6.

Mors.

EX GRÆCIS.

Maximum, & optimum
bonum est hominibus for-
tiri finem bonum. Aristotel.
de Cal. & mund.

*Mors scilicet sine tristitia est, quia
nullo eis dolore contingente mo-
riuntur.* idem de morte & vi-
ta.

*Mors nihil aliud est, quàm resep-
sus anime à corpore.* ibidem.

Mors Metaphoricè dicitur finis.
idem Metaph. 5.

*Mors maximè omnium est terri-
bile.* est enim vltimum vita.
idem Eth. 3.

*Quem diligunt dèi, iuuenis mori-
tur.* Menandr. apud Plut. in
Orat. de consol.

*Paucissimos, & sapientes & pru-
dentes viros, in sua patria su-
neratos iuuenis.* idem de Exil.
Mortuo nõ male dicendum. Chil.
apud Diog. lib. 1.

*Nihil in vita mali est ei, qui sen-
tit, nihil in vita priuationis
mali esse.* Epic. apud Diogen.
lib. 10.

Malus malè peribit. Eurip. in
Med.

*Vltimus morborum medicus, mori
est.* apud Stob.

*Dux sunt mortis doctrina, alte-
ra, tempus, antequàm natisse-
mus, altera, somnus.* ibidem.

*Nõ mihi sine luctu mors eueniat,
sed mortuus relinquam dolo-
res, & suspiria.* Eurip. ibid.

*Deus saepe quos plurimi facit, eos
citiùs auferit à vita.*

EX LATINIS.

In hoc certè fallimur, quòd mor-
tem prospicimus. magna pars
eius iam præterijt, quicquid
atatis retro est, mors tenet. Se-
nec. Epist. 1.

si quid

*Si quid te vetat bene viuere, be-
ne mori non vetat.* idem Epi-
stol. 17.

*Semel incidi, quàm semper premi,
satius est.* idem Epist. 19.

*Nemo non ita exit è vita, tan-
quam modo intrauerit, qua-
cumque vis occupa.*

*Adolecentem, senem, medium
iuuenis aequè timidū mortis,
aequè infirmū vitæ.* idem Epi-
stol. 22.

*Quid est turpius, quàm in ipso li-
mitis securitatis esse sollicitum.*
ibidem.

*Non repère in mortem incidimus,
sed minutatim procedimus,
quotidie morimur. quotidie e-
nim dimittitur aliqua pars vi-
tæ. huic etiam, quem agimus
diem, cum morte partimur.* Se-
nec. Epist. 24.

*In vtrunque admonendi, & fir-
mãdi sumus, vt ne nimis ame-
mus vitam, & ne nimis oderi-
mus. vir fortis, & sapiens non
fugere debet è vita, sed exire.*
ibidem.

*Vnus dies de omnibus fert senten-
tiam.* idem Epist. 25.

*Quia incertum est, quo loco te
mors expectet, tu illam omni
loco expecta.* idem Epist. 26.

*Meditare vtrunque commodius
est, vel mortem trãssire ad nos,
vel nos ad mortem.* ibid.

*Meditare mortem qui discit, li-
bertatem iubet, qui mori dis-
cit, seruire dedit.* idem Epi-

stol. 26.

Viuere noluit, qui mori non vult.
vita enim cum exceptione mor-
tis data est. idem Epist. 30.

*Quis queri potest, in ea conditio-
ne se esse, in qua nemo non
est.*

*Tu mortem vt nuqua mtimesas,
cogita.* ibid.

*Pulchra res est, consummare vi-
tam ante mortem.* idè Epist. 32.

*Mors, quam pertimescimus, ac re-
cusamus, intermittit vitam, nõ
eripit. veniet iterum, qui non
reponat in lucem dies.* idem E-
pist. 36.

*Quoniam infantes, ac pueri, ac
mente lapsi mortem non timènt,
turpissimum est, eam securita-
tem rationem nobis non præ-
bere, ad quam stultitia perdu-
cit.* ibidem.

*Ante senectutem curari, vt be-
ne viuere, in senectute vt be-
ne moriar: bene autem mori, est
libenter mori.* idem Epist. 62.

*Ante ad mortem, quàm ad vi-
tam preparandi sumus.* ibid.

*Nihil interest, anima per os, an
per iugulum exeat.* idem Epi-
st. 77.

*Nihil interest, quo loco desinas,
desine quocunq; uoles: tantum
bonam clausulam impone.* idè
Epist. 78.

*Mors per omnes it, qui occidit, cõ-
sequitur occisum.* idem Epi-
st. 94.

Quem putas perijisse, præmissus est.
Senec.

Senec. Epist. 100.

Cui nasci contingit, mori restat, intervallis distinguimur: exitu equamur. ibid.

Non licet plus efferre, quam intuleris. idem Epist. 102.

Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, aeterni natalis est. tunc in tenebris vixisse te dices, cum totam lucem totus aspexeris, quam nunc per angustissimas oculorum vias intueris, & tamen illam admiramur procul. ibid.

Bene moritur, quisquis moritur, dum lucrum fuit. idem Epistol. 116.

Quod grauisimum natura fecit, commune fecit, ut crudelitatem sati, consolaretur equalitatem. idem de breuit. vite.

Mors misera non est. aditus ad mortem miser est. idem lib. 8.

Nulla mors inquietior, quam qua statim tota est. Quintilian. declam. 2.

Neminem inuenies mori volentem, qui non inueniat aliquem vetantem. idem. declam. 4.

Pro incolumitate hominis natura commenta est, ut periremus inuiti. ibid.

Solus vixit, quantum voluit, qui mori mauult. ibid.

Mortem quisquis damnatis praestat, indulget. idem Declamatio. 11.

Nihil est delicatius exitu. idem declam. 17.

Mors semper imparata miseriam, gata cupientibus. ibid.

Vtrumque timidi est, velle, & non velle mori. idem.

Sapientissimus quisque aequissimo animo moritur: stultissimus iniquissimo. Cicero in Paradoxi. Morti nihil est tam simile, quam somnus. Cato maior.

Ex vita descendendum est tanquam ex hospitio, non tanquam e domo. Cicero de Senectute.

Si hac die non obieris, paucis post diebus tibi moriendum est, quia homo natus es. Cicero ad Sulp.

Mortem omnibus horis impendendam temens, quis tranquillo animo potest consistere? idem.

Qui mortem non timet, magnum sibi praesidium ad beatam vitam comparauit. idem. 2. Tusculanae.

Non est iniustus imperatoris, id est Dei, de statione, ac praesidio vitae descendendum. Cato maior.

Non deterret sapientem mors, quae propter incertos casus semper imminet, & propter breuitatem vitae nunquam longè potest abesse. idem 1. Tusculanae.

Ipse anima discessus à corpore fit sine dolore, & fit plerumque sine sensu, non nunquam etiam cum voluptate: totum hoc leue est, & quaecumque sit: fit enim ad punctum temporis. ibid.

Mors terribilis est istis, quorum cum vita omnia extinguuntur: non quor

quorum laus emori non potest.

Idem in Paradoxo.

Quid refert humine, an sublimi putrescas. Max. lib. 6.

Humane vitae conditionem primus, & ultimus dies continet. Max. lib. 7.

Non solum fortior, sed etiam sapientior est aliquando mortis, quam vitae cupiditas. idem lib. 9.

Mors erumnarum est requies. Salustius in Declam.

Mors turpis viro forti non potest accidere. Cicero contra Catil.

Lucuosissimum mortis genus est, quod non ex natura. Plinius in Iun. lib. 1.

In istis, qui morbo finiuntur, magnum in necessitate solatiū. ibid.

Impetu procurrere ad mortem commune cum multis: cum de liberatione autem ingentis animi est. ibid.

Qui voluptatibus dediti quasi in diem viuunt, viuendi causas quotidie finiunt, qui vero posteros cogitant, & memoriam suam operibus extendunt, istis nulla mors non repentina est, ut quae semper inchoatum aliquod abruptat. idem lib. 4.

Dum suppetit vita, enitamur, ut mors quam paucissima quae potest aboleri, inueniat. Plinius in Iun. lib. 4.

Effugit mortem, quisquis contempserit, timidissimum quemque consequitur. Curtius lib. 4.

Fortius virorum est, magis mor-

tem contemnere, quam dissi-
vitam. Curtius lib. 5.

Non satis est pigre ire ad mortem. ibid.

Dulce mori miseris, sed mors optata recedit:

Et cum tristis erit, praecipitata ruit. Corn. Gall.

Mors sola fatetur, quantula sint nostra corpuscula Iuuenalis Saty. 10.

Puluis, & umbra sumus. Horatius lib. 4.

Frange thoros, pete vina: rosas cape: tingere nardo:

Ipsc ubet mortis te meminisse Deus. Martialis lib. 2.

Non nasci bonum, natum aut cito morte potiri. Ausonius Eclog. de Vitibus.

Pallida mors equo pulsat pede pauperum tabernas, regumque turres. Horatius 1. Carm.

Serius, aut citius sedem propinquam ad vitam.

Tardimus huc omnes: haec est domus ultima. Ouidius 10. Met.

Mortem optare malum: timere, peius. Pericles per Auson.

EX SACRIS.

MInus timet mortem, qui minus deliciarum nouit in vita. Vegetius lib. 1.

Libenter cupit comori, qui scit se sine dubio esse moriturum. idem lib. 3.

Non mala mors putanda est, quam

bona

bona vita præcesserit. Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei.

Vocantur ante tempus, ne diutius vexentur à malis: mali vero, & impij tolluntur, ne diutius bonos persequantur. idem de Vit. Christ.

Latet vltimus dies, vt obseruetur omnis dies. idem Epist.

Non potest malè mori, qui bene vixerit, & vix bene moritur, qui malè vixerit. idem de Doctri. Christ.

Tantis malis vita hæc repleta est, vt comparatione sui, mors remedium putetur esse, non poena. Ambr.

Mori non solet, nisi quod nascitur. Tertul.

Mors non capit immortalitatem: mortale autem capit. idem.

Natura corruptio, alia natura est. Idem.

Mori timet, qui non sperat viuere post mortem. Chrysof.

Quando omnis sapientum vita, secundum Platonem, meditatio est mortis, debemus & nos præmeditari, quod aliquando futuri sumus: & quod velimus, nolimus, non longius abesse potest. Hier. ad Helioid.

Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab alijs libenter arripere. idem sup. Ioan.

Inter eum, qui decem vixit annis, & eum, qui mille, postquam idem finis aduenerit, & irrecuperabilis mortis necessitas, trãf-

actum omne tantundem est, nisi quod magis senex onustus peccatorum fasce proficiscitur. idem ad Helioid.

Ad hoc autem conditor noster latere nos voluit finem nostrum, diemq; mortis nostræ esse incognitum, vt dum semper ignoratur, semper proximus esse creatur, & quanto quis fit feruentior in operatione, tanto fit incertus in vocatione. Gregor. 12. Mor.

Qui considerat, qualis erit in morte, semper pauidus erit in operatione, atque inde in oculis sui conditoris viuere. idem 12. mor.

Nemo alio tempore mori potuit, nisi eo ipso, quo moritur. idem. Fit miseris mors sine morte. idem in Moral.

Multo grauior expectata, quam illata mors. ibid.

Mortis diem omnes affuturum sinitis, & tamen omnes, aut penè omnes differre conamur, etiam qui post mortem se beatius credunt esse victuros: tantam habet vim carnis, & animæ dulcedis confortium. Aug. De gratia noui test.

Quidam mortis suæ negotium ridentes exequentur. Gregor. in Moral.

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito tenemur reddere. Chrysof. sup. Matth. cap. 10.

Percutitur hac animaduersione peccator, vt moriendo obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei. Cæcilius in admon.

Mori nolle iudicium est parui profectus. Aug. in Qu. est. 17.

Post mortem nullum est meritum. idem in Enchir.

Morte nihil certius, incertius nihil hora. idem de Spir. & anim.

Mors ciuitatis poena est. idem 22. de Ciuit. Dei.

Morte spontanea nemo perit innocens. idem contra Gaud.

Non quali morte, sed quales ad se exeant, attendit Deus. idem Epist. 122.

Mortem horror non opinio, sed natura. idem sup. P. sal. 44.

Mors à Deo vindicante est. idem in Retract.

Mors bonis bona, malis mala. idem 13. de Ciuit. Dei.

Mors vita via est. Amb. de Bon. mort.

Mors pro remedio nobis est data. idem de Vit. resurrect.

Mortuus est, qui Deo non viuuit. Aug. in Man.

Mortui permissu Dei viuus apparere possunt. idem de Cur. pro mort. genen.

Mortui laudari non cupiunt, nisi pro viuentium consolatione. idem Epist. 124.

Mors iusti bona propter requiem, melior propter nouitatem: optima propter securitatem. Bern. in Epist.

Mors peccatorum mala, peior, pes-

siua, sed bonorum mors, bona, melior optima. idem in Paru. Serm.

Mortem spirituales optant sibi carnales, quorum vitam abhorrent. idem sup. cant. Serm. 2.

Mors Christianis est somnus. Chrysof. Homil. 45.

Mors, anima obliuio est. Bern. in Sentent.

Mors bona, quæ vitam non auferit, sed transfert in melius. idem de Circumcisione Dom. Ser. 1.

Mortem iustus est non enitat, cerè tamen non timet. idem in Epist.

Mors à morte, vita ab errore, à peccato gratia liberavit. idem Ad milit. templ. Serm.

Mori velle, hominis non est. Chrysof. sup. Math. Homil. 35.

Mors, nomen tantum fidelibus. idem sup. Gen. Hom. 29.

Mortis consolatio, habere liberos. Chrysofom. sup. Matth. Homil. 35.

Mortem hominis insanabilis moribus præcedit. idem sup. Matth. Hom. 47.

Mors radicem ex peccato habet. idem de Auar.

Defunctus.

Nihil à morientibus fingitur. Quint. Declam. 17. Propter defunctorum virtutem Deus

240 DEFUNCTVS.
Deus miseretur uiuentium.
Chryſoſto. ſuper Genes. Homi-
lia 32.

Officium humanitatis defuncto
collatum, præſtantiffimum.
Ambr. de Thob.

Mihi defunctorum amicorum co-
gitatio dulcis eſt: habui enim
illos tanquam amiſſurus: a-
miſi, tanquam habeam. Se-
rec. 64.

Somnus.

EX GRÆCIS.

NEceſſe eſt, omne, quod vigi-
lat, dormire. Ariſt. de
Somn. & Vigil.

Somnus ex quarundam laſitu-
dinum genere prodiit. ibid.

Somnus eſt requies data anima-
libus propter ſalutem eorum.
ibidem.

Homo non ſomniat ante quartum
annum, ſed poſt. idem de Ani-
mal. 4.

Homines, qui nunquam ſomnia-
uerunt, viſo ſomnio mutantur,
vel in morbum, vel in mortem.
ibidem.

Inter canam, & ſomnum inter-
uallum aliquod intercedat.
Plutar. de Tuend. bona valet.

Somnia peruerſorum turbata. Plu-
tarch. de Virt. & vit.

Hoſtes diſciplinæ, labor, &
ſomnus. Plat. apud Plut. de Li-
ber. educ.

SOMNVS.
Suauiſſimus palpebrâ accedit ſon-
nus ab aurora. Eurip. in Rhes.
Somnus mortis frater eſt. Plat.
de Leg.

EX LATINIS.

Somnus ipſe, pars vita eſt.
Quint. Declam. 2.

Nihil eſt, quod facilitas humana
poſſit facilius imitari, quam
dormientis ſimulatio. ibid.

Inter dormientem, & ſimulan-
tem non eſt niſi conſcientia
ibidem.

Nihil eſt tam ſimile morti, quam
ſomnus. Cato maior.

Non bonus eſt homini ſomnus poſt
prandium. Plaut. in Moſt.

Somnus altiffimus in ſecunda vi-
gilia noctis. Liu. 1. Dec. lib. 7.

EX SACRIS.

Triſtitia ſomno mitigatur.
Auguſt. lib. 10. Conſol.
cap. 13.

Somnus, medicamentum fatiga-
tionis eſt. Anſel. ſup. Epiſt. ad
Rom.

Somnus, aliquando iniqua
quies. Auguſt. lib. 2. de Ciuit.
Dei. cap. 22.

Somnus corpori, vigilia ani-
mæ tribuatur. Gregor. lib. 18.
Mor.

In ſomnio exteriores ſenſus dor-
miunt, & interiores cernunt.
idem 23. Mor.

Somnus

VIGILIA.

Somno membra languſcunt, quod
fit frigidum & humidum. Au-
guſt. de Quant. ani.

Somnus duplex, animæ, & cor-
poris. idem ſuper Pſalm. 62.

Somni futuri temporum grauado,
indicium eſt. idem ſuper Pſal-
mo 131.

Somnia non ſunt obſeruanda.
Auguſt. in Specul.

Somnus obliuione ſignificat. idem
ſup. Pſalm. 4.

Sopor leſio conſanguineus eſt.
idem lib. 4. de Anim.

Somnus iucundus eſt ſeruo. Chry-
ſoſto. ad popul. Antioch. Ho-
mil. 2.

Vigilia.

Quicumque viuere, & ſape-
re cupit, maximè quam

longiſſimo tempore vi-
gilet ſola ſanitatis commodita-
te ſeruata, ad hanc verò non
multò opus eſt ſomno, ſi bene
aſſueſceris ſomnijs, magiſtra-
tus profectò in urbibus noctis
vigilantes hoſtibus terrori ſunt.
Plat. 3. de legib.

Maximum peruigilia malum.
Luſt. lib. 25.

Somnus corpori, vigilia anima
tribuatur.

Quò pluribus horis vigilamus,
pluribus horis viuimus.

Nocturnas lucubrationes, & in-
tempeſtiua ſtudia fugito. nam
& ingenium extingunt, &

SANITAS. 241

valetudinem vehemèter offen-
dunt, aurora muſis amica eſt.
Eraſm. in Epiſt.

Sanitas.

EX GRÆCIS.

Optimum, bene valere: ſecun-
dum, formoſum eſſe: ter-
tiu, diuitias habere nulla frau-
de quaſitas. Plat. Rhet.

Sanitas eſt commensuratio cali-
dorum, & frigidorum. Ariſt.
Phyſic. 7.

Si gloria affectada eſt, optimum
eſt eam ſanitatis cauſa impe-
rata abſtinentia affectare.
Plat. de tuend. bon. valet.

Bona valetudo maximè diuinum,
ſuauiſſimumque eſt condimen-
tum. ibid.

Magnum ad rectè, & ex animi
ſententia viuendi compendium
eſt, commoda corpori valetu-
do haud oppreſſi, ſed agiliſ,
atque ad omnem vite fun-
ctionem rectè peragenda pro-
bè conſtituti. Plutar. probl.
Dec. 6.

Pauca voluptati debentur, multa
ſanitati. Demoſth. Exord. 19.

Incredibile eſt alicui tãtam igna-
uiam eſſe inſitam, vt ſalu-
tem ſuam negligat. idem 1.
Olynth.

Morbus non afferre debet ſocor-
diam, ſed recuperata ſanitas
augere diligentiam. ibid.

Plerique conualescunt negligentiæ bono. Quintil. Declam. 8.

Prima pars sanitatis est, ut libenter accipias. idem Declam. 13.

Homines ad deos nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando. Cicero. pro leg. Manil.

Habenda est ratio valetudinis: utrendum exercitationibus modicis. Cato maior.

Salubritas loci non semper incolarum colore detegitur, quoniam assueti etiam in pestilentibus durant. Plin. Sen. lib. 18.

Nihil salubre est, nisi quod toto anno salubre est. ibid.

Animalia omnia noscunt sibi salutaria præter hominē. idem lib. 27.

Ita salubritas, quæ ducitur æ cælo ac terra, non est in nostra potestate, sed in naturæ, ut tamē multum sit in nobis, quod grauiora quæ sunt, ea leuiora facere diligentia possumus. Varro de re rust.

Salutis argumentum, placidi mores.

EX SACRIS.

Salutis propria non præsumitur quis immemor. apud Iurisconsult.

Valetudo bona fallax. Basil.

Incolumes exercere salutem corporis ad salutem mentis. Greg. Nemo insanabilior, quam qui sibi sanus videtur. idem supra sept. Psalm.

Quid boni habeat sanitas, lægum ostendit. Hier. in Epist.

Sanitas hominis perfectissima, est ipsius immortalitas. August. Epist. 56.

Nihil prodest sanitas in superficie corporis, si vulnus animæ intrinsecus latet. Gregor. in epist.

Salus à solo Deo est, quibusque modis detur. August. in Psalm. 34.

Sanitas corporis redundat, in nobis. Bern. in Epist.

Salus hominum in Christi morte posita est. Chrysost. sup. Matth. Homil. 35.

MORBUS.

EX GRÆCIS.

Infirmans ponit felicitatem sanitatem: pauper vero lectus, diuitias. Aristotel. Ethicor. 1.

Implacidissima res est ægritudo. Plut. de tranq. anim.

Medici quos morbos vellere potius nequeunt, extrinsecus deuertendos ad corporis superficiem putant. idem de Polit.

Iudicium cum effectu ægrotans habet. idem de virt. mor.

Non morbi omnes adueniunt tacti. Hesiod. apud Plutarc. de tuend. bona valet.

In quouis vite genere ægritudini locus est. ibid.

Præcipuus animi morbus, demencia est. idem de morb. anim. & corporis.

Vulneratus qui est, prælio non se admisceat. Homer. Iliad. 3.

Difficile est tractare ægrotantem hominem. Eurip. in Orest.

Facilius est aliquando ægotare, quam ægotantem curare. Eurip. in Hippol.

Facilius morbum cum tranquillitate, & generoso animo ferres. ibid.

Morbus non asferre debet focioriam, sed recuperata sanitas augere diligentiam. Demosth. 1. Olynth.

EX LATINIS.

Non querit æger medicum eloquentem, sed sanantem. Senec. Epist. 76.

Est, mihi crede, vel in lecto virtuti locus. idem Epist. 79.

Multos morbos, multa feracula fecerunt. idem Epist. 96.

Nullam habet salutis spem æger, quem ad intemperantiam medicus hortatur. idem Epistola. 124.

Nunquam sine querela ægra tanguntur. idem de ira. lib. 3.

Quæ se adhuc secari plaga per-

mittit, in summo est. Quintil. Declam. 10.

Tales esse sani perseveremus, quales nos futuros profitemur infirmi. Plin. Iun. lib. 7.

Inauditum vulnus inaudito cauterio extirpandum est. in Hist. Sax.

Ægris corporibus vna salus credenda est. si pax à deis impetretur. Livi. 1. Dec. lib. 7.

Vulnera sanari non possunt nisi tacta, & tractata non fuerint. idem 3. Dec. lib. 8.

EX SACRIS.

Aægrotare incipimus mox, ubi nascimur. August. sup. Psalm. 111.

Multorum experimenta morborum cogunt multas inuenire medicinas. idem ad Bonifac.

Infirmitas corporis, sobrietas mentis est. Amb.

Ægrotus etiam debet seruare decorum. Nazanz.

Ægritudo diutius premit propter prolixiora vitia. Greg. in Euang. Homil. 19.

Fortitudo corporis, imbecillitas animi est: & rursus imbecillitas corporis, fortitudo anime est. Hier.

Infirmitas considerans propria mala, nobis excusat aliena. Greg. 4. mor.

Languentes nec locus prohibet ab importuna petitione. Amb.

Longè facilius morbus declinat, quàm admissus eicitur. Erasim. in Epist.

Satius est stomachū dolcere, quàm mentem Hieron.

Corporis debilitas nimia etiam animi vires frangit, mentis quoque ingenium marcescere facit, quicquid cum modo, & temperamento sit, salubre sit. Hiero. in Epist.

Infirmitas virtutū officina. Ambrosius in Psalm. 36.

Morbus est perpetuus, hæc vita. Aug. serm. 74.

Morborum genera non omnia in medicorum libris sunt comprehensa. August. lib. 22. de Civi. Dei. cap. 22.

Corruptum cum corrupto misceri potest. apud Iurifcons.

Aegrotus factus sanus Dei non obliuiscatur. Chrys. sup. Matth. Homil. 25.

Aegrotationum omnium mater delictiarum vsus. idē sup. Matt. Homil. 50.

Aegrotos episcopus visitet. idem de sacer. lib. 1.

Morbi ex peccatis plerumque generantur. idem sup. Ioan. Homil. 37.

Medicina.

EX GRÆCIS.

Omnis cura eò tendit, ut bonum, & vtile ei, qui cu-

ratur afferat. Plat. de Sanit. Non potest oculus mederi, nisi prius caput, nec caput absque totius corporis medicina curatur. idem de temper.

Rhetor non semper persuadet, nec medicus semper sanat. Arist. Topic. 1.

Fabrum sanitatem fecisse acedens est, quoniam non est aptus ad faciendam sanitatem faber, sed medicus. Arist. Metaph. 5.

Eo quis facit ferculum delectabile, medicus autem vtile. ibidem.

Medendi ars, ratio sanitatis est. idem Metaph. 11.

Medici non apud sanos, sed viti sunt agroti, conuersare debent. Pansa apud Plutar. in Aphtheg.

Medicorum præstantissimi adu- pentinos fluxuum impetus medicinarum confestim non effugerunt remedia. Plut. in Orat. conf.

Medicus vir multis alijs æquandus. Homer. Iliad. lib. 11.

Medicus garrulus, egrotanti secundus morbus est.

Multorum medicorum visitatio me perdidit.

Medicina inter artes liberales elegantia ornatus, iucunditatis nulla minus complectitur, magnam verò contemplationem de sanitate suis studiosis exhibet. Plut. apud Stob.

EX

EX LATINIS.

Nihil æquè sanitatem impedit, quàm remedium crebra mutatio. Senec. Epist. 2. Non gaudet egrotō medicus elato. idem Epist. 98.

Nulla dura videtur curatio, cuius salutaris videtur effectus. idem de ira.

Non minus sunt turpia principii multa supplicia, quàm medico multa funera. idem de Clem.

Non medicina sanat, sed quicquid videtur sana esse, medicina est. Quintil. declam. 8.

Maxima medicina pars esse cepit, sanare posse. ibid.

Iniquissimum est, desperationem vocare, quoties remedium medicina non inuenit. ibid.

Nemo magis desperat, quàm qui se negat nosse languorē. Quint. declam. 8.

Medicina mortuorum sera est. ibidem.

Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur inuitus. idē declam. 15.

Noli imitari malos medicos, qui in alienis malis profitentur se tenere medicina scientiam, se ipsos curare non possunt. Sulpit. apud Cicer. in Epist.

Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamuis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignam sine vsu,

& exercitatione consequi possent. idem. 2. Offic.

Aegri quia non omnes conualescunt, non ideo nulla medicina est. idem 2. de nat. deorum.

Nulla ars inconstantior medicina est, nec sepius mutatur, cum sit fructuosior nulla. Plinius Senior lib. 29.

Medici famam nonitate aliqua aucupantes animas nostras statim negotiantur. ibid.

Vt quisque inter medicos loquendo pollet, illico Imperator nostra vite, cadisque sit. ibid.

Multa millia gentium sine medicis degunt, nec tamen sine medicina. ibid.

Non medicam antiqui damabant, sed artem. ibid.

Minus credimus, quæ ad salutem nostram pertinent, si intelligimus. ibid.

In hac artium sola euenit, ut unicuique medicum se professo statim credatur, cum sit periculum in nullo mendacio maius. ibidem.

Discunt periculis nostris, & experimenta per mortes agunt, medicoque tantum hominem occidisse, impunitas est. ibid.

Lues morum non aliunde maior, quàm è medicina. ibid.

Imperatoribus vna medicina imperat. idem lib. 24.

Medicamenta si forte in mensis ponuntur, non profunt. idem lib. 28.

Medicina ab animo hominis pendentes non omittenda. *ibid.*

Medicina præcipue efficacissimus magister vsus. *ibid.*

Medici futurarum rerum incerti præsentibus indicij certam valentudinem promittunt. apud Terent.

Medici salubres, sed voluptate carentes cibos blandioribus eloquijs prosequuntur. *Plin. Junior. lib. 1.*

Medici quamquam in egritudine nihil serui, ac liberi differunt, mitius tamẽ liberos tractant. *ibid.*

Medici nihil, quod nociturum sit in corporibus ægris relinquunt. *Curt. lib. 6.*

Cuncta prius tectanda, sed immedicabile vulnus

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ouid. 1. Metamor.*

Eripit interdum, modo dat medicina salutem. *Idem 2. de trist.*

Mala est medicina; ubi aliquid nature perdit. *Pub. Mim.*

Non eadem ratio, sentire, & demere morbos.

Sensus iners cunctis tollitur arte malum. *Ouid. 4. de Pont.*

EX SACRIS.

Omnia medicina habet ad tempus amaritudinem, sed postea fuerit doloris sanimitate monstratur. *Hier. sup.*

Hier. lib. 2.

Improbis, & imperitis est medicus, qui alienum mederi appetit, & ipse, quod patitur nescit. *Greg. in past.*

Medicus ubi cessat curare, desperat. *Hier.*

Nomẽ medicina à modo, & temperamento impositum creditur, ut non satis, sed paulatim adhibeatur. nam in multo contristatur natura: in mediocriter autem gaudet. *Isid. 4. Eth.*

Naturalis cura est, ægris dare iustitiam: fac inualidum gaudere, & senatus est. *Cassiod. 1. Epist.*

Dat Galenus opes, & lectin Instiniana.

Ex alijs paleas, ex istis colliggrana. apud iuriconsf.

Causam morbi ignorans, non potest curare morbum. *ibid.*

Medicina aliquando similia similibus, aliquando contrariis contrarijs curat. *Grego. 2. mor.*

Medicina vtraque tam corpori, quam animæ est à Deo. *idem 1. de morib. Eccles. cap. 28.*

Mederi, opus misericordie est. *idem lib. 4. de doct. Christi. cap. 16.*

Medicinas laudantes: non laudamus morbos. *idem de spirit. & anim.*

Bonus medicus non pecuniam, sed salutem querit egroti. *Pim. apud Plat.*

Medic

Medicina cognitio scripturis necessaria est. *idem de doct. Christi.*

tas est. apud Stob.

Tranquillitas inter bonos est. *ibidem.*

Quies, & securitas.

EX LATINIS.

Securitas est habitus nos à timore prohibens. *Plat. in de finit.*

Non multitudine negotiorum, sed paucitate securitatem animi metiri conuenit. *Plut. de tranq. anim.*

Quies à laboribus originem trahit. *Plat. de leg. sedendo, & quiescendo anima sit prudens. Arist. Physic. 7.*

Requies, & ludus videntur necessaria in vita. *idem Ethicor. 4.*

Non valentes continuo operari, requie indigent. *idem Ethicor. 10.*

Requies necessario est delectabilis, quia est medicina iustitiæ, quæ conficit in labore. *idem Polit. 8.*

Hoc ipsum nihil agere nonnullos sepe à recta animi institutione deturbat. *Plutar. de tranq. anim.*

Praes propria domui. *Demetr. Phaler.*

Pulchra res, quies est. *ibid.*

Vita nostra in remissionem, & studium est diuisa. *Plut. de liber. educ.*

Commoda sapientiæ, tranquillitas

Vitam securam, & sine vllis fortune incurisionibus mare mortuum vocabat Demetrius. *Senec. Epist. 68.*

Homo non est tutus ab eo, quem fortuna fecit non timendum. *Livius 3. Dec. lib. 5.*

Ego semper hac opinione tractus fui, ut eum, qui nihil commiserit, sibi nullam pœnam timere existimare. *Cicer. in Vatim.*

Dandum est aliquod interuallum animo, ita tamen, ut non resoluatur, sed ut remittatur. *Senec. Epist. 15.*

Danda est remissio animis meliores nanque, & aciores resurgunt. *idem de tranquill. anim.*

Cum iuuenes relaxare animos, & dare se iucunditati volent, caueant intemperantiæ, meminertint recundia. *Cicer. 1. Offic.*

Primum argumentum bene composita mentis est, posse consistere, & secum morari. *idem.*

Multum ad tranquillitatem locus confert. *idem Epist. 53.*

Nulla placida quies est, nisi quam ratio componit. *idem Epist. 57.*

Interdum quies inquieta est. ibidem.

Gravior est quies, quibus ex lassitudine calamitatum venit. Quint. declam. 2.

Grata est pigritia corporum fatigatis. Curt. lib. 8.

Remissio est malorum, vita tranquillitas.

Felix, qui proprijs aui transigit in aruis,

Ipsa domus puerum, quem videt ipsa senem. Claud. de senat. Veron.

Vix quenquam inuenies, qui posset aperto ostio viuere. Senec. Epist. 43.

EX SACRIS.

AB animo petenda est tranquillitas. Eras. in Epist.

Quiescere est, bene in potestate esse. Greg. 4. mor.

Quae in tranquillitate persistere nequeunt, se ipsa confundunt. idem lib. 8. mor.

Amor propria quietis, prauidicare non debet sanctae obedientiae actibus. Bern. serm. 47.

Quies bonos lucratur, & malos perdit. August. in lib. 83. quaest.

Nemo securus debet esse in vita ista, quae tota tentatio nominatur, ut qui fieri potuit, ex deteriore melior, non possit fieri ex meliore deterior. Aug. 10. confess.

Securitas diligentes homines negligentes facit. Chrysof.

Securitas nostra in solis Dei promissionibus est. August. sup. Psalm. 49.

Conuersio securitatem parit. Greg. 24. mor.

Quibusdam saepe virtutis magnitudo, perditionis occasio fuit, ut cum de confidentia virium inordinate securi essent, per negligentiam inordinate morerentur. Greg. in Psal.

Nihil est securius, quam illi omnia committere, qui non suis cultoribus congrue profutura praestare. Cassian. supra Psalm. 72.

Securitatis magna portio est, nihil inique facere, confusam vitam, & perturbatam potentes agunt, tantum metuum, quantum nocent. idem Epist. 16.

Securitas, periculosa res est. August. in sentent. suis.

Securitas, pessima reipub. perditio. idem sup. Psalm. 13.

Periculum.

EX GRÆCIS.

Circa labores, ac pericula fortitudine opus est, & patientia. Plut. de fort.

Prudenter periculum aggredere. Sodiad.

Quicquid tutum est, id solum

veri

verè laudatur, quod verò cum periculo sit, id etiam admiratione prosequimur. Plutar. de educ. liber.

Nullus sibi similis in periculis homo, quoties ad audaciam ex metu venit. Eurip. in taur.

Pro dignis subeundum est discrimen. idem in Rhes.

Commune periculum saepe coniungit eos, qui alioquin inter se dissident. Demosth. in argument. lib.

EX LATINIS.

AB homine homini quotidianum periculum. Senec. Epist. 104.

Quantum possumus, nos à lubrico recedamus. in sicco etiam pariter firmiter stamus. idem Epi. 117.

Auida est periculi virtus. Senec. de prosp.

Mirari apud te aliquando pericula accessisse, quae circa te semper errauerunt. idem de traq. anim.

Serò animus ad periculorum patientiam post pericula instruitur. ibidem.

In periculis maximè versatur affectus. Quint. lib. 6.

Periculo quaesita maximè placet. Plin. Sen. lib. 9.

In suo quisque periculo magnum animum habet. idem.

Vbi paria sunt periculum, & praemium, & secundis rebus am-

prior fructus est, & aduersus solatium maius. Curt. lib. 9.

Nunquam periculo sine periculo vincitur. Pub. Mimus.

Aetius, periculumque exhortationem audire non sinunt. in hist. Sax.

Labor, & periculum impeditur, unde honor, & periculum speratur. Livius 1. Dec. lib. 6.

Plus animi est inferenti periculum, quam propulsanti. idem 3. Dec. lib. 8.

Incautum est magnas res eisdem casibus, eisdem tempestatibus subdere. Plin. Iun. lib. 3.

EX SACRIS.

Nemo diu tutus est, qui periculo proximus est. Cypr. Periculis se offerre, temeritas est. Amb. 1. de Off.

Periclitatur castitas in delitijs, humilitas in diuitijs: pietas in negotijs: veritas in multiloquio: charitas in hoc mundo. Bern. in quod. serm.

Singulare periculum singularem exigit operam. idem.

Ex consideratione remedij, periculi aestimatur quantitas. Bern. in Nat. domin.

Periculum non incurris, quantumque te humilias. idem sup. Cant. serm. 27.

Periculosè viuatur absque praetore. idem de tribus ordinib. eccles.

Fortuna, & Sors.

EX GRÆCIS.

Bona fortuna est, quando ali-
quod bonum eueniat. ma-
la autem, quando aliquod ma-
lum euenit. Arist. Physic. 2.

Fortuna non est in rebus anima
carentibus, nec infantibus, nec
brutis. ibidem.

Muliebres dictum est, neminem vi-
tare posse fatum. Plut. de Rhet.
Quidam anteuertunt fortunam,
ipsamque occupant. Plut. de
tranq. anim.

Fortuna non est infelicitatis effe-
ctrix, nisi improbitatis presi-
dio. idem de curiosit.

Natura operatio, fortuna non in-
diget. ibidem.

Fortuna nobis cyatos exiccanti-
bus, si vnum bonum infundit,
tria mala infundit. apud Sto-
beum.

Fortuna diurna est. Eurip. in He-
racl.

Fortuna diuitibus pecunias non
donauit, sed mutuo dedit. Bion
apud Stobæum.

EX LATINIS.

Quod non dedit fortuna, non
eripit. Senec. Epist. 60.
Malo me fortuna in ca-
stris suis, quam in delictis ha-
beat. idem Epist. 68.

Fortuna non semper vna via, ne
tota quidem incurrit: modo non
stras in nos manus aduocat,
modo suis contenta viribus in-
uenit pericula sine autore, nul-
lum tempus ei certum est. In
ipsis voluptatibus cause dolo-
ris oriuntur. idem Epist. 91.

Nulli fortuna tam dedita est, ut
multa tentanti ubique respon-
deat. Senec. de Ira. lib. 2.

Cum fortuna ruere, dementia est.
Quintil. Declam. 4.

Non solum ipsa fortuna cæca est,
sed etiam ipsos plerumque effi-
cit cæcos, quos amplexa est. Ci-
cer. in Lælio.

Fortunam laudare, stultitia est:
vitiuperare, superbia est. idem
de inuent.

Ei non multum obesse potest for-
tuna, qui sibi firmius in virtu-
te, quam in casu subsidium col-
locauit. idem. 4. ad Herenn.

Fortitudini fortuna adiumento
esse solet. idem 2. ad Herenn.

Perenda est fortuna, præsertim
quæ abest à culpa: idem ad
Torq.

Fortuna multis in penam parit.
Plin. Sen. lib. 6.

Fortuna aduersas res cupido ani-
mo infigit, secundas parco.
Maxi. lib. 7.

Multum tum in omnibus rebus,
tum in re militari fortuna po-
test. Cæsar de bello Gall. lib. 6.

Multum fortuna in repentino ho-
stium aduentu potest. ibidem.

Fortu

Fortuna quisque faber est. Ap-
pius apud Sallust.

Fortuna, quos vni sibi credere
coëgit, magna ex parte au-
dos magis gloriæ, quam capa-
ces facit. Curt. lib. 4.

Fortuna nunquam simpliciter in-
dulget. ibidem.

Fortuna rebus famam, pretiumque
imponit. idem lib. 9.

Nullum numerus abest, si sit pru-
dentia, sed te

Nos facimus fortuna deam, cie-
loque locamus. Iuuenalis
Sat. 14.

Efficacior est ad breue tempus for-
tuna, ad longum virtus. in hi-
sto. Sax.

Fortuna virtutem sequitur. Linius
Dec. 1. lib. 3.

Quis sit Mæcenus, ut nemo,
quam sibi sortem

Sen ratio dederit, seu sors obie-
cerit, illa

Cõtentus viuat, laudet diuersa
sequentes.

Fortunati mercatores, grauis
annis

Miles ait, multo iam fractus
membra labore.

Contra mercator, nauem iactan-
tibus austris,

Militia est potior, quid enim?
concurritur, horæ

Momento aut citò mors venit,
aut victoria lata. Horat. 1.

Serm.
Quid refert, qualis status tuus sit,
si tibi videtur malus. Senec.

Epist. 8.

Fata viam inuenient. Vergil. 3.
Aeneid.

Quod manere incipit, sors esse de-
sistit. in Hist. Sax.

Plerumque casus imitatur indus-
triam. ibidem.

Sibi quisque dat mores, conditio-
nes casus assignat. ibidem.

Omnia, quæcumque agimus, mille
casibus subiecta sunt. Linius 3.
Dec. lib. 10.

Cuius potest accidere, quod cui-
quam potest. Senec. de tranq.
anim.

Casus fortuitus non dicitur, quem
diligentissimus quisque præui-
disset. apud Iurifconsult.

Si fortuna volet, fies de rhetore
consul,

Si volet hæc eadem, fies de con-
sule Rhetor. Iuuenal. Sat. 7.

EX SACRIS.

Sorte Ionas in mare missus, for-
te Mathias in Apostolum
electus est. Greg. sup. 1. rég.
Sors vniuscuiusque propria, est
conuersatio. idem.

Sola fortuna prospera est, qua
otium dat philosophi. Augu-
lib. 2. contra Academic.

Fortuna necessaria est sapienti,
idem libro tertio, contra A-
cad.

Fortuna bona sapientes non ri-
ment. idem Epist. 151.

Sortem tuam ita reddes tolerabi-
liorem,

liorē, si quod vis esse, sis. *Erasm.*
in *Epist.*

Constantia, & Perseuerantia.

EX GRÆCIS.

Tardè aggredere, quod aggressurus sis, perseueranter prosequere. *Demetr. Phalar.*

Rare felicitatis est, celeritas, & magnitudo, rarioris, diuturnitas, & constantia. *Demosith.* in *arg. lib.*

Inconstans mente, cæcus, aut surdus. *apud Stobæum.*

Inter homines multi boni, maliq; sermones incidit, quibus haud exterrearis, nec sinas ab instituto operis dimoueri. *Pythag. apud Stobæum.*

Vt aduersas, sic secundas res immoderatè ferre, leuitatis est, præclaræque est in omni vita æquabilitas, idemq; vultus eademque frons. *Cicer. 2. Offic.*

EX LATINIS.

Non est satis indicare, quid faciendum, vel non faciendum sit, sed stare etiam oportet in eo, quod sit iudicatum. *Cicer. 2. de finib.*

Nemo ad bonam mentem certo animo contendit, qui non per-

uenit. *Erasm. in Epist.*

Admittendum est etiam, si summa desperes. in *Hist. Sax.*

Non si præstantis ingenij vis, vel inclytarum artium defecerit instrumentum, confestim debemus ad otium, inertiamque deuoluit, sed quod sapienter sperauimus, perseueranter consecrari debemus. *Colum. lib. 1.*

Homines agere unum magnam rem puta: præter sapientem autem nemo unum agit, ceteri multiformes sumus. hoc exige à te, ut qualem te præstare institueris, talem te ad exitum serues. de eo, quem vidisti liberi, merito dici potest: hic qui est, tanta mutatio est. *Senec. Epist. 121.*

Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. *idem Epist. 2.*

Nihil est, quod non expugnet pertinax opera, & intenta, ac diligens cura. *idem Epist. 66.*

In excelso est beata vita, sed perseuerantia penetrabilis. *ibid.*
Querendi defatigatio turpis est, cum id, quod quaritur, sit pulcherrimum. *2. de fin.*

EX SACRIS.

Cœpisse, multorum est: perficere autè paucorū. *Hier.*
Nititur quis frustra, nisi immititur. *Bernard. super Cant. Ser. mo. 85.*

Quod sepius agitur, crebroq; retentatur, aliquando succedit. *Eras. in Epist.*

In cassum bonum agitur, si ante vita terminū deseratur, quia frustra velociter currit, qui prius, quàm ad metas venerit, deficit. *Greg. lib. 1. Mor.*

Perseuerantia est vnica filia summi regis, sinis virtutum, earumq; consummatio, totiusq; boni repositorium, & virtus sine qua nemo videbit Deū. *Bern. in Epist.*

Ab his perseuerantia, nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequitur, vigor virium, virtutis consummatio est, nuptrix est ad meritum, mediatrix ad præmium, soror est patientiæ, constantiæ filia, amicitiarum modus, mansuetudinis vinculum, sanitatis propugnaculum, tolle perseuerantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo, denique non qui inceperit, sed qui perseuerauerit usque in finem, saluus erit. *Bernard. Ser. 2. in vigil. Pet. & Pau.*

Non desistit, qui non deficit, idem.

Nihil non poteris, modo animus non desit. *Erasm. in Epist.*

In via Dei non progredi, regredi est. *Bern.*

Perseuerantia in bonis à Deo est,

Aug. de Eccl. dogm.

Multò melius est non capisse, quàm non perseuerasse. *idem de Continent.*

Currite fratres, tota curia celestis vos expectat. *Bern. in Vig. nat. Dom. Ser. 3.*

Mutatio, & inconstantia.

EX GRÆCIS.

Vita genus aliud, atq; aliud identidem mutare à molestijs, perturbationibusq; animi eximere nequit. *Plutarc. de Tranq. ani.*

Permutatio, res tristis, cui verò semper male est, nihil dolet, ex consuetudine infelix existens. *Eurip. in Herc. fur.*

Clarissima olim vrbes, nunc nihil sunt, que nunc maximè superbiunt, eandem aliquando fortunam experientur. *Demosith. in Arg. lib.*

Quanta res, est miseratio mortaliū, qui nonnunquam eorū, quos oppugnarunt, opem implorare coguntur. *ibid.*

Omnia mortalia propter necessitatem nature in mutationibus voluntur, dum aut à meliore, in deteriore statum transeunt, aut contra: res enim nata augentur, aut vigent: vigentes senescunt, & tandem corrumpuntur.

puntur. Eurip. in Hippol.
 Ipsa dies quandoq; parens, quan-
 doq; nouerca. Eurip. ibid.
 Similis est vita theatro: quocirca
 sepius pessimi quiq; honora-
 tissimum inter homines tenent
 locum. Demosth. ibid.
 Inconstantia fastidit amicos. Plu-
 tarch. de Amic. & adul.

EX LATINIS.

Nisquam est, qui ubiq; est.
 Senec. Epist. 2.
 Non conualescit planta, quæ sa-
 pius transfertur. ibid.
 Quidam vt aliquid sui videren-
 tur afferre, etiam recta muta-
 runt. Quint. lib. 3.
 Difficile est mutare animum, est
 quid est penitus insitum mori-
 bus, id subito euellere. Cicer. ad
 Quint. frat.
 Dies intermissus vnus, aut nox
 interposita sepe turbat omnia,
 & totam opinionem, & par-
 ua nonnunquam cõnulat au-
 rarumores. Cic. pro Mur.
 Sepe tẽpore sit, vt quod plerunq;
 turpe haberi soleat, habeatur
 non turpe. idem 3. Off. c.
 Tempore commutate officium,
 vt non sit idem, idem 1. Off.
 Abeunt omnia, vnde orta sunt.
 Cato maior.
 Non potest quisquam nostrum
 subito fingi, nec cuiusquam vi-
 ta mutari, aut natura conuer-
 ti. idem pro Scyll.

Minimis momentis maxime tem-
 porũ inclinationes fiunt. idem
 Philip. 5.

Vindex insolentia, varietas hu-
 mana conditionis est. Max.
 lib. 4.

Plerunq; mutatis rebus ea quoq;
 mutata videtur, quæ manent.
 Plin. Iun. lib. 8.

Nescis, quid optes, aut fugias, ita
 ludis dies. Pub. Mim.

Quid quisq; velit, nunquam homi-
 ni satis cautum est in hora.
 Horat. lib. 2. Carm.

Optima quæq; dies miseris mu-
 talibus aui

Prima fugit, subeunt morbi,
 tristisq; senectus,

Et labor, & duræ rapit inde-
 mëtia mortis. Virg. 3. Gen.

Optima ferè manibus rapiun-
 tur auaris.

Implentur numeris deteriora
 suis. Ouid. lib. 2. Amor.

Simul parta decora vnus hora
 fortuna euertere solet. Linius
 3. Dec. lib. 10.

Tam facile seruum tuum, inge-
 numum videre potes, quam ille
 te seruum. Senec. Epist. 2.

Meliora prateruolant, deteriora
 succedunt. Senec. Epist. 109.

EX SACRIS.

Inconstantia ex leuitate gene-
 ratur. Greg. in Past.
 Inconstantes seiplos negligunt.
 ibidem.

Frustra

Frustra currit velociter, qui prius
 quàm veniat, ad metam desi-
 cit. idem 1. Mor.
 Afficit, & mutabile est omne,
 quod patitur. Aug.

Patientia.

EX GRÆCIS.

Simplicem dolorem cum liceat,
 non feras duplicem. Eurip.
 in Taur.

Quidam magnis passionibus, non
 mouentur: quidam vero paucis
 mouentur, & quidam nulla
 causa eminente mouentur. A-
 rist. de Anim. 1.

Cum iratus fueris, nihil nec dixe-
 ris, nec feceris, prius, quàm vi-
 gintiquatuor literas percurrere.
 Athenod. ad Cesarem. a-
 pud Plutarch. in Apophth.

Tolerantia perpessio est malorum
 propter honestatẽ, habitus perferendi
 laboris honestatis cau-
 sa. Plat. in Desinit.

Postquàm quæ honesta non sunt,
 patrare ausus es, patere &
 quæ non lubet. Eurip. in Hec.
 Non est vlla ita difficilis aut pas-
 sio, aut calamitas, cuius nõ suf-
 ficere queat pondus, hominum
 natura. idem in Orest.

Stultitias eorum ferre, qui rerum
 potiuntur, necesse est. idem in
 Phœniss.

Vtile est, vt qui fideliter moneãt,
 tolerentur. Demosth. in Sext.

exord.

Certamen patientia tale est, vt
 qui vincitur, ipso victore est
 melior. Eurip. apud Stob.

Magnam peritiam existimato,
 qua ferre potes aliorum imperi-
 ritiam. Pythag. apud Stob.

Fortuna mutationem sustine: na-
 uiga secundum fluium: nau-
 iga secundum fortunã. ibid.

Prudentium virorum officium est,
 ne quid mali fiat, cauere: for-
 tium autem, id, quod factum

est, moderatè ferre. Pittac. ibid.

Lex dicit optimum esse in aduer-
 sis, quàm maximè fieri potest,

quietem agere, nec conq̃ueri,
 quod incertum sit: id quod ac-
 cidit, bonũme, an malũ: tum

quod nihil dolor ad sequentia
 conserat, nec vlla humanarum
 rerum magni pendenda sit,
 eiq; quod subito praesidio esse po-
 test, dolor impedimento sit.

Plat. lib. 10. de Republ.

EX LATINIS.

Tormenta quidẽ à me abesse
 velim, sed si sustinenda
 fuerint, vt me in illis fortiter,
 honestè, animosè geram, opta-
 bo. Senec. Epist. 68.

Cauere fortunam potest, qui ferre
 potest. idem Epist. 99.

Non quid, sed quemadmodum fe-
 ras, interest. idem de Prouid.

Si imbellior est, qui te lesit, parce
 illi, si potentior, tibi. idem de
 Ira.

Ira. lib. 3.

Fortior est patientia, cum pietas
scit se omnia fecisse pro vita.

Quint. Declam. 8.

Inter sanitatem, & patientiam ni-
hil interest, si utrunq; ferre no-
potest. idem *Decl. 14.*

Speremus, quod volumus, sed
quod acciderit, feramus. *Cicer. pro Sest.*

Versis rebus omnibus, cum consi-
lio profici nihil potest: una ratio
videtur, quicquid enenerit,
ferre moderatè. *Cic. ad Torq.*

Patientia tam similis est fortitu-
dini, ut cum ea, vel ex ea nata
videri possit. *Max. lib. 3.*

Patientia queri debet, quod gra-
tia impetrare non potest. *ibid.*

Perfer, & obdura: dolor hic ti-
bi proderit olim.

Sæpe tulit lassus succus amarus
opem. *Ouid. 3. Amor.*

Leniter, ex merito quicquid
patiari, ferendum est.

Quæ venit indignè pœna, do-
lenda venit. idem *Epist. 5.*

Fortiter malum quod patitur, idè post
patitur bonum. *Plaut. in Asin.*

Cuiusvis doloris remedium, est pa-
tientia. *Pub. Adim.*

Feras, non culpes, quod vitari non
potest. idem.

Furor fit lasa sapiens patientia. *idè.*

Qui perferre novit, vincit. *in Hist. Sax.*

Qui se vltro morti offerant, faci-
lius inuenies, quam qui dolore
patienter ferant. *Cæsar de bell.*

Gall. lib. 7.

Qui sua metitur pondera, ferre pro
test. *Mart.*

EX SACRIS.

Perfacile est vestem cõtemptam
habere, inclinato capite
incedere, velum super humeros
dimittere, sed verum humilem
patientia ostendit iniuria. *An-
gust. ad Probam.*

Patientia vera ipsum amat, quem
portat: nam tolerasse, & odisse
non est virtus mansuetudinis,
sed velamentum furoris. *Greg.
sup. Exech. Homil. 7.*

Doctrina viri per patientiam co-
gnoscitur: tanto ergo quisq; mi-
nus ostenditur doctus, quanto
conuincitur minus sapiens. idem
sup. Euang. Hom. 35.

Patientia finis, promissorum est
expectatio. *Amb.*

Non bona patientia est, cum pos-
sis esse liberum, seruum te pro-
mittere fieri: vera patientia est,
pati, vel agere contra quod li-
beat, sed non præter quod li-
ceat. *Bern. 2. de Consid.*

Nunquam est virtus patientia in
prosperis: ille verò patiens, qui
aduersis conteritur, & tamen
aspectu suæ reuerentia non
curuatur. *ibid.*

Sapientes dum perturbationi suæ
minimè resistunt, etiam si qua
fuerant à se tranquilla mente
bene gesta, confundunt, & im-
provisè

provisè impulsu destruit, quic-
quid forsitan diu labore pro-
nido construxerunt. *ibid.*

Plerumq; ideo patientes videmur:
quia retribuere mala non possi-
mus, sed qui idcirco malum non
retrahit, quia nequaquam va-
let, proculdubio patiens nõ est:
quia patientia non in osten-
sione inquiritur, sed in corde.
idem in *Homil. sup. Euang.*

Nihil ita confusionem facit pa-
tientia malum, quam tolerantia
patientis. *Chrysost. sup. Epistol.
ad Hebr. fer. 30.*

Remedij pars est, non sentire ma-
lum. *Eras. in Epist.*

Verè magni animi est, quasdam
iniurias negligere, nec ad quo-
rundam conuitia aures, vel lin-
guam habere. *ibid.*

Pulchrius est, alienam petulantiam
ferre, quam referre. *ibid.*

Leuius feruntur mala, quæ non
possunt esse diuturna. *ibid.*

Victoria non minor est, hostes tole-
rare, quam hostes vincere. *Gre.
Semel vincit, qui statim patitur.
Cypr.*

Illud est magnificum, si sabiectus
contumelys, iudicium Dei lau-
des: si vexatus agritudine, in-
iudicio Dei deputes: si te inopia
premit, non reuocet, quo minus
laudes iudicium Dei. *Ambr.
sup. Beat. immac.*

Paupertatè æquo animo ferre, vir-
tus patientiæ est: spõte appete-
re, sapientiæ laus est. *Bern.*

Sive digni, sive indignè depositi
sunt, Deo iudiciu derelinquit,
& patienter sustinet, quod de
se indicatum est, isti & à Deo
misericordiam consequetur, &
frequenter etiam ab hominibus
reuocantur ad pristinum gra-
dum, & ad gloria, quam ami-
serunt. *Orige. sup. Exechie. Ho-
mil. 10.*

Magna virtus est, si non ledas, à
quo læsus es: magna virtus est,
si cui nocere potuisti parcas:
nobile vindictæ genus est, igno-
scere victo. *Hugo. 3. de Anim.*

Patientia est honestatis, aut vir-
litis causa, difficultium reru,
ac arduarum voluntaria, ac
diuturna perpessio. *Cassiodo.
sup. Psalm.*

Voluntariè Deo sacrificauit, quò
inter angustias passionum iu-
giter gratias agit. *ibid.*

Affirmandum est animus ad om-
nia, quæ possunt homini ac-
cidere. *Eras. in Epist.*

Patientis iniuriæ, melior conditio
est, quam facientis. *Aug. sup.
Psalm. 5.*

Patientia sapientiæ comes est. idem
de Sapient. cap. 2.

Patientia, & mansuetudinis ex-
ercitium in tribus consistit: in
verborum iniurijs, in damnis
rerum, in corporis læsione. *Bernard.
in purific. beat. Mar.*

Non in passione esse, sed victo-
rem esse passionis, beatum est.
Aug. 1. lib. de Sapient. lib. 2.

Impatienſia.

Ipsa, quæ mater est omnium per impatientiæ vitium virtus charitatis amittitur. Gregor. in Paſt.

Magnum malum est, ferre non posse malum. Bion apud Diog. lib. 4.

Non fert vllum ictum illaſa felicitas. Sen. de provid.

Impatientiæ quædam nescita produnt. Greg. 22. mor.

Homines vt plurimum sunt impatientes. idē in Euang. Hom. 15.

Dominus iratus saepe cōcedit impatientibus, quod petunt. idem sup. sept. Psalm.

Impatientia saepe inimica est potestati. idem 20. mor.

Impatientia stimulum summum, libido est. Tertull.

Impatientia malum malo cumulat. Aug. de patient.

Magna cum deliquimus, vix ferimus reprehendi. Bernar. sup. Cant. serm. 37.

Impatientia Deum contra nos prouocamus. Chryſoſto. de prouid. Dei. lib. 2.

Abſurdē dicitur, male non esse, quàm miser esse. Augu. lib. 2. de liber. arbit.

Spes.

EX GRÆCIS.

Periti ab imperitis bona spe differunt. Chil. apud Diog. li. 1.

Dulcis res spes est. Bias ibid. Spes paſcunt exules. Eurip. in Phœnis.

Sperare, non ignaui viri est. idem in Hercul. fur.

Meliora semper expectanda sunt. Apollod. apud Stob.

Quod extremum in vita est, spes est. Diog. ibid.

Spes mala sicut malus via ducit ad peccata ducit. ibid.

Nec nauim vna sola anchora, ne vitam vna sola spe viuam oportet. ibid.

Vt crura, sic spem quoq; non vltra extendere conuenit, quam sunt commodē potest. ibid.

Quod maximē commune est, spes est. Thal. ibid.

Spes temeraria plerunque fallunt homines. Eurip. ibid.

Spes vigilantium, est somnium. Pind. ibid.

EX LATINIS.

Voluntatem spes facit. Quint. lib. 5.

Ab altero expectes, alteri quid feceris. Senec. Epist. 95.

Mobiles sunt miserorum spes. idem Declam. 12.

O fallacem hominum spem, si agnoscimus; fortunam, & inanes nostras cōtentiones, quæ in mediis spatio saepe franguntur, & corrūnt, & anie in ipso portu obruuntur, quàm portū conspiciere potuerint. Cic. 3. de Orat.

Sola

Sola

Sola spes hominem in miseris consolari solet. Cicero. in Catil. Strenuus metus est, velocior tamē spes. Curt. lib. 7.

Sæpe aliquem solers medicorum cura reliquit,

Nec spes huic vena deficiente cadit. Ouid. 1. de Pont.

Credulam vitā spes facit, & meliorem cras fore semper ait. Tibul. lib. 2.

Spes etiam valida solatur compe vinculum.

Crura sonant ferro, sed canit inter opus. idem.

Insuperata accidunt sepius, quàm quæ expectes. Plaut. in Most.

Nec letabitur vnquam, nec morabitur nimis, qui semper in seipso omnem spem reponit sui. Cic. 5. Tuscul.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12.

idem sup. Psalm. 12. Spem in creatura ponere, de creatore desperare est. Gregor. 1. mor.

Tria considero, in quibus tota spes mea consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redemptionis. Bern.

Frustra sperat, qui Deum non timet. Greg. 17. mor.

Sperantibus, non timentibus iustitia Dei reuelatur. August. lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 24.

Bene sperant solum, qui bonam conscientiam habent. idem sup. Psalm. 81.

Spes aliqua si subest, hominis vires auget. idem de quāt. anim.

Spes, comes amoris est. idē de bono viduit.

Spes sine fide esse nō potest. idem in sentent.

Spes futurorum omni presentia temporalium certior. idem sup. Psalm. 74.

Spes in dominum fallere non potest. idem serm. 170. de temp.

Sperare debemus dominum cum silentio. Bernar. sup. Cantic. serm. 63.

Spes inter timorem, & securitatem collocatur. idem serm. 52.

Spes sunt vigilantium somnia. Basil. in Epist.

Bona nobis à Deo cōcessu, magnā de futuris spē concedunt. Chryſoſt. sup. Gen. Homil. 35.

Spes sine fide non habet firmitatē. idem sup. Genes. Homil. 22.

idem sup. Genes. Homil. 22.

idem sup. Genes. Homil. 22.

idem sup. Genes. Homil. 22.

idem sup. Genes. Homil. 22.

Spesare nihil, nisi à Deo, sed nihil querere, nisi Deum, singularis perfectionis est. Bern. sup. Psalm. Qui habitat, serm. 9.
 Spes miserorum, Deus. ibid. ser. 15.
 Spes vite aeternae letitiam facit. idem sup. Cant. serm. 27.
 Spes futurorum bonorum presentem fortunam lenit. Chrysost. sup. Genes. Hom. 27.

Desperatio.

Inspertatum rerum finem inuenit Deus. Eurip. in Alceste.
 Desperatio causa est, inuentibilis timor poenae. apud Stob.
 Turpiter desperatur, quicquid fieri potest. Quint. lib. 1.
 Nihil grauius, quam destituta spes torquent. idem Declam. 12.
 Desperatio vitia honesti anteponit. Erasmi. in Epist.
 Diu immortales tum omnibus casibus praesunt, tum praecipue eis, quibus nihil ratione potest administrari. Caesar de bell. Alex.
 Nemo desperet fieri posse, quae facta sunt. Veg. lib. 3.
 Clausis ex desperatione crescit audacia, & cum spei nihil est, sumit arma formido. ibid.
 Libenter cupit commori, qui scit sine dubio esse moriendum. ibidem.
 Prima salus est declinare culpam: secunda, non desperare veniam, Hugo de verb. Sap.

Desperatio cum perperatione n. quita sociatur. idem lib. 8. mor.
 Licet non exaudiamur de tribulatione, non est tamen desperandum. idem 26. mor.
 Nullus desperet veniam, etiam si circa finem vite ad penitentiam conuertatur, nunquam enim Deus de suo sine, non de vita praeterita iudicat. Ipsi. de summo bon. lib. 2.

Desperatio, certa mors est. Aug. sup. Psal. 50.
 Desperatio, homicida est anima. idem serm. 6.
 Desperatio ex ignorantia Dei nascitur. Bern. sup. Cant. ser. 27.
 Desperatio solitudinem generat. Chrysost. sup. Matth. Hom. 16.
 Desperationis radix, ignauia. idem Para. 1. ad Theod. Laps. Epist.
 Iniquissimum est, desperationem vocare, quoties remedium medicina non inuenit. Quintil. Declam. 8.

Nemo magis desperat, quam qui se negat nosse languorem. ibid.

Fama.

EX GRÆCIS.

Famam, quam multi populi celebrant, non ex toto perij. Arist. Ethic. 7.
 Non curandum multos cognoscere, sed à nullo ignorari. Scip. apud Plut. in Apophth.

Fit ut

Fit natura quadam, ut ignauissimi homines nihil curent, quae sit de ipsis futura opinio: probatissimi autem viri cuncta faciant, quae in futuris seculis bene inter homines audiant. Plat. Epist. 2.

Rerum gestarum fulgor perstringit oculos. Lucian. de vit. Demosth.

Si bene vis audire discite bene loqui, & cum bene loqui didiceris, rectè facere conator: hoc enim modo bonam famam acquires. Epith. apud Stob.

De homine mortuo bene ominare. Chil. ibid.

Omnibus haec consuetudo est praecomibus, bis tantum exaggerare, ac facta sunt. Eurip. in Heracl.

EX LATINIS.

Haec fama natura est, ut primò sit vnus hominis audacia. Quint. Declam. 11.
 In rumore cuius probationes, cuius argumenta non habes, calumnicae genus est. primum credere. ibid.

Famam accendit contentio non credentium. Quint. Declam. 8.

Homines non minus opinione famae, quam aliqua certa re commoueri solent. Cicer. pro lege Manil.

Famam ex malo querunt aliqui. Plin. Senior lib. 8.

Plerumque in nouitate fama antecedit. Caesar de bell. ciuil.

Rumoris publici autoritas instar oraculi est. Cicer. in Orat. perf. Multi famam, conscientiam paucè verentur. Plin. Lum. lib. 3.

Summam rerum nunciat fama, non ordinem. idem lib. 4.

Fama bella constant, & saepe, quod falsum creditur, est, verum locum obtinet. Curt. lib. 8.

Nunquam ad liquidum fama perducitur, omnia, illa tradente, maiora sunt vero. Curt. lib. 9.

Sed famam vigilare inuat: quis nosset Homerum, Ilias aeternum si latuisset opus. Ouid. 3. amor.

Bona opinio homini, melior tamen pecunia est. Pub. Mim.

Honestus rumor, alterum patri-monium est. idem.

Nocte, dique pater, totaque ex ere sonanti,

Tota fremit, vocisque refert, iteratque quod audit. Ouid. 1. Metamor.

Fama malum, (quo non aliud velocius ullum)

Mobilitate riget, virisque acquirir eundo.

Parua metu primo, mox sese attollit in auras,

Egrediturque solo, & caput inter nubila condit. Virg. 7. Aeneid.

Fama loquax, quae veris addere falsa

Gaudet, & è minimo sua per mē-
dacia crescit. Ouid. 9. Metam.
Fama, ac fidei damna maiora
sunt, quam vt estimari possint.
Linius Dec. 1. lib. 3.
Fama rerum gestarum post mor-
tem viuere facit. idem. 3. Dec.
lib. 5.
Instita cupido hominibus augen-
di rumores. idem. 3. Dec. lib. 8.
Nomen bonum magis affectan-
dum, quam honores. idem. 3.
Dec. lib. 9.
Otium plebis rumores excitat. idē
3. Dec. lib. 6.
Negligere quid de se quisque sen-
tiat, non solum arrogantis
est, sed dissoluti omnino. Cicer.
2. Offic.
Perditissima ratio est, diligere for-
mam, & negligere famā. idem
4. ad Herem.
Ex sententijs omnium nostra fa-
ma pendet. idem in Pisonem.
Minus gratia rebus ex nūtio ve-
nit. Quint. Declam. 15.

EX SACRIS.

DVo sunt tibi necessaria: sci-
licet conscientia, & fa-
ma: conscientia propter te, fa-
ma propter proximum. Chry-
sost. de commu. sermone.
Pretium fame perdit conscientia
se publice prodens. in Hist.
Sax.
Sic doctor bonam eligat vitam,
vt bonam etiam non negligat

famam. Chrysof. de doctrin.
Christ.

Quos fama bene commendat, si
inuicem videre desiderant.
August.

Fama virtutem reddit illustra-
rem, tamen si non maiorē. Bern.
sup. Cant. ser. 17.

Fama mendacio gaudet. Tertull.
Fama cupiditas serē omnibus in-
genita post mortem. idem.

Fama bona coram hominibus est
necessaria. Anselm. sup. Epist.
ad Corinth.

Falsus rumor cito opprimitur, &
vita posterior indicat de pri-
ori. Hier. in quad. Epist.

Homicidij genus est fama ho-
minis impetere. Eras. in Epist.

Honestā fama multa commoda,
quamuis non affectes, secum
trahit. ibid.

Ad parandam famam, pluri-
mum habebit momenti, si dili-
gas argumentum fecundum,
& plausibile, quod vicinij
tractatum, suis ipsius dotibus
commendari possit lectori. ibi-
dem.

Minus tutum est rumores subna-
scentes negligere, quam eis non
credere. ibidem.

Famam suam negligens, crude-
lus est. Anselm. sup. Epist. ad
Philipp.

Fama absentes facit presentes.
Fama mōstrum mille luminibus.
Aug. lib. 2. contra Acad.

Famam qui custodit, non tantum
in se,

in se, sed etiam in alios est mi-
sericors. idem de bon. vid.
Etiā si copia plurimū solet ha-
bere fastidium, bonum tamen
nomen repetitum semper effi-
citur gloriosum. Cassiod. lib.
2. Epist.

Vide etiam in titulo
de laude.

Solus, & solitudo.

Homo solitarius, aut angelus,
aut bestia. Arist. Polit. 1.
Vnus vir non omnia videt. Eurip.
in Phœniz.
Vnius manus imbecillis pugna.
idem in Heracl.
Hominem solum quantumuis an-
gustus fortuna alit. ibid.
Sapius potest esse quis inter mul-
tos existens. Bern. sup. Cant.
serm. 33.
Solus est, qui sine amico est. Au-
gust. de amici. cap. 5.

Experto crede, aliquid amplius
inuenies in syluis, quam in an-
gulis, ligna, & lapides doce-
bunt te, quod à magistris au-
dire non possis. Bern.
Solitudine vitia multa vitantur.
Hierony.

Malum, quod nemo videt, nemo
arguit, vbi autem non time-
tur reprehensor, securus acce-
dit tentator, licentius perpe-
tratur iniquitas. idem.

Vox vnius, vox nullius. apud in-
risconsul.
Solitudinis palæstra difficilis. Cy-
pri. de nat.
Non prodest solitudo corporis, si
dæst solitudo mentis. Grego.
30. mor.
Solus est, qui à Deo relinquitur.
idem sup. 1. Reg.
Solitudo menti necessaria. Aug.
tract. 17. expos. Euang.
Eremus nudos amat. Hieron. ad
Heliod.
Eremus aliquando deserenda.
idem ad Ruft. monach.
Eremi solitudo multo spiritu fer-
uentes euomuit. Bern. sup. Cant.
serm. 64.
Solitarius incedere curans, ceteris
est molestus. Bern. in purific.
Mar. serm. 1.
Solitudo superbiorum est, quia so-
los se reputant, & appetunt re-
putari. Bern. de fallac. præ-
sent. vit.
Solitudo locus idoneus ad Philo-
sophiam. Chrysof. sup. Ioann.
Homil. 41.

Festinatio, & diligen-
tia, & fuga.

Diligens industria utilior,
quam bonum ingenium.
apud stob.
Diligentia iusta irreprehensi-
bilis est. ibidem.
In tumultu festinatio quoq; mo-
ra est. Curt. lib. 9.

Sat celeriter sit, quicquid satis bene sit. *Aug. Caesar. apud Træg.*
In rebus bellicis celeritas amplior solet prodesse, quam virtus. *Veget. lib. 4.*

Non potest in eo esse succus diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutus. *Cic. 2. de Orat.*

Anima cupienti nihil satis festinat. *Bern. serm. 73.*

Festinemus, ut habitemus sine metu, abundemus sine defectu, epulemur sine fastu. *ibidem. serm. 26.*

Quorum opes ignavia nostra auerit, easdem diligentia destruat. *Demosth. 1. Olynth.*

Non potest iusta diligentia unquam reprehendi. *Sophoc. apud Stob.*

Quod quaeritur, comprehendi potest: effugit autem, quod negligitur. *ibidem.*

Diligentia subiiciuntur omnia. *Antiph. ibidem.*

Nimia diligentia suspicionem facit. *Hier.*

Nemo futurum putat diligentem, quem in ipsa novitate operationis suae non videt esse custodem. *Cassiod. lib. 1. Epist.*

Vince naturam diligentia, excludere corporis somnium: naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam. *Ambr. de Ioseph.*

Sicut in vnoquoque mater est diligentia, ita vniuersa doctri-

na, & disciplina nouerca est negligentia. *Boët. de discipl. scholast.*

Diligentia in omnibus rebus plurimum valet haec praecipue colenda est nobis, haec semper adhibenda, haec nihil est, quod non assequatur: qua vna virtute reliqua omnes virtutes continentur. *Cicer. 2. de Orat.*

Diligentia nimia saepe nocet. *Plin. Senior lib. 25.*

Ad res gerendas simul adhibetur, & industria celeritas, & diligentia tarditas. *Geli. lib. in Somnium, & vniu. vtraque sunt inimicissima diligentia. Colum. lib. 11.*

Plerumque casus comitatur industriam. *apud Terent.*

Dij facientes adiuvant. *Varro de re rust.*

In nocte fugitiuus multam valet. *Eurip. in Rhes.*

Vide plura in titulo de cura, & sollicitudine.

Mora, & negligentia.

EX GRÆCIS.

IN ipsa mora malorum sunt remedia. *Eurip. in Herc. fur.*
Cunctantem maximè Mars odit. *idem in Heracl.*

Sero est hosti tunc demum occurrere, cum finitimi omnes subacti sunt. *Demosth. Olynth. 1.*

Omnis

Omnium nostra vita cunctando perit, & hinc est, quod vniuersi quique nostrum inter negotia moritur. *Epic. apud Stob.*
Perpetua cunctatio facit actiones imperfectas. *Demetr. ibid.*
Temporis dilatio lucrum non affert. *ibidem.*

EX LATINIS.

NEgligentia nascitur ex re bene gestâ. *Liuius lib. 3. Dec. 3.*

Plerisque longiori tractatu vis quadam accidit, & pondus: vix corpori ferrum, sic oratio animo non ictum magis, quam mora imprimitur. *Pl. Iv. li. 1.*
Incitantur homines ad cognoscenda, quae differuntur. *id. li. 9.*
Pelle moras, brevis est magni fortunae fauoris.

Nam mora dat vires, teneras mora percoquit vites,
Et validas segetes, quod fuit herba, facit. *Ouid. de remed. lib. 1.*

Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus,
Dilatam longæ damna tulisse mora. *ibidem.*

Tolle moras, semper nocuit differre paratis. *Luc. lib. 1.*

Releborum frustra, cum iam cunctus agra tumebit,

Poscentes videas, venienti occurrere morbo. *Perfusus Sat. 3.*

Mora omnis odio est, facit sapientiam. *Pub. Mim.*

Magnum ira remedium, est mora. *Senec. lib. 2. de ira.*
Nihil difficilius est, quam differre gaudia. *Quint. Declam. 2.*
Plerumque sera pro nullis sunt. *idem Declam. 2.*

Maxima vite iactura, dilatio est. *Senec. de breuit. vit.*

EX SACRIS.

QUISquis cunctatur, inuitus videtur dare. *Erasm. in Episto.*

Quod differtur, non aufertur. *apud iuriconsult.*

Mora saepe periculosa est. *ibidem.*

Nescio hoc ipsum, quod concupiscimus, sit iucundius, dum vitatur. *August. de spirit. & lit.*

Hominem negligentem, res dubia facit. *Chrysostom.*

Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes. hoc ita fit, quia ubi vera vita sit, ignoramus. *Hier. de homi. perf.*

Negligentia saepe de virtute facit peccatum. *Grego. 13. mor.*

Quodam modo custodiiri negligentius solet, quicquid facile creditur posse reparari. *Cassian.*

Negligentes vix saluari possunt. *Grego. sup. 1. Reg.*

Vitanda negligentia est, nam in grauiore periculo est desperationis iudicium. *Bern. sup. P. sal. qui habit. serm. 11.*

Diuturnum tempus facit praesumpti consensum. *apud iuriconsult.*

Negligentia non inferenda, ubi studium

dium impendendum. Chrysoſt.
Serm. 1.

Negligentes facit incerta puni-
tio malos. idē ſup. Gen. Ho. 24.

Quidam ea ſemper differunt, qua
differrī non expedit: ubiq; ſunt
precipites, ubi res ſaniorē con-
ſilio indiget. Petr. Rav.

Cura, & Sollicitudo.

EX GRÆCIS.

Nemo habet parem curā ſuo-
rum, & alienorum. A-
riſt. Oeconom. lib.

Incomoda natura induſtria cor-
riguntur. in vit. Demoſth.

Iuuenis cura dolere non aſſolet.
Eurip. in Med.

Stulta verborum cura cum negli-
gētia rerū. Demoſth. exord. 10.

In magnis negotiis oportet vnum
negotiarī ad vnum opus: quia
melior eſt cura intenta in vno,
quā circum plura. Ariſtotel.
Polit. 3.

Dulciſſimum vitæ genus eſt, age-
re ſua.

Quod plurimorum eſt commune,
minimè curam fortitur, quia de
proprijs magis curāt homines:
de communibus autem minus,
quā quantum ſingulis com-
petit. Ariſtotel. Polit. 3.

EX LATINIS.

Simplex recti cura eſt, multi-
plex, pravi. Senec. Epist. 123.

Stulta cura eſt, quæ ſpem non ha-
bet. Quintil. Declam. 6.

Non eſt conſentaneum, vllam ho-
neſtam rem, actionē meæ, ne ſo-
licitus ſis aut non ſuſcipere, aut
ſuſceptam deponere. quod ſi cu-
ram fugimus, virtus fugienda
eſt, quæ neceſſe eſt, vt cum ali-
qua cura, res ſibi contrarijs
aſpernetur, atque oderit, vt
bonitas malitiam, temperantia
libidinem, ignauiam forti-
tudo. Cicer.

Attenuant vigiles corpus miſe-
rabile curæ. Ouid. 3. Metam.
Humanum ingenium pro illa ha-
bet maximam curam, in quibus
ſua poſitam videt eſſe ſub-
ſtantiam. Veget. lib. 2.

Cura ſomnium excitat. in Hiſtor.
Sax.

Cura curam trahit. ibid.
Sollicitudo requiem moratur. Cur.
lib. 4.

Cura, fertilitatis cauſa eſt. Plin.
Sen. lib. 18.

Alterum mater, alterum indu-
ſtria gignit. Max. lib. 8.

Otiū ſecuritas eſt: negotium ſo-
licitudo. apud Ter.

Diligentia res in integrum reſti-
tui poſſunt, quæ negligentia pe-
rierant. Demoſth. Declam. 3.

EX SACRIS.

Mens curis occupata, ad ſu-
perna nō atollitur. Gre-
gor. 5. mor.

Quanto quis hic altius erigitur,
tanto curis grauioribus onera-
tur. idē 17. mor.

Qui adhuc vitijs impugnari ſe ſen-
tiunt, aliorum curam ſuſcipere
omnino non præſumant. idē
23. mor.

Ex natura corrupta, & mala con-
ſuetudine curæ oriuntur. idē
23. mor.

Solliciti eſſe vetamur, laborare iu-
bemur. Chryſoſt.

Nequaquam vterioris cura diei
te cōterat. cuius enim diei ſpa-
tium te viſurum neſcis, quā
ob cauſam illius ſollicitudine
torqueris? idē ſup. Matih. 6.

Curæ, & ſollicitudo eſtimatur pre-
tio. apud iuriſconſ.

Terræ ſollicitudines impediunt
orationis effectum. Gregor. 10.
mor.

Nonnunquam qui quietus alicuius
eſſe meriti creditur, poſitus
in qualibet actione diuiditur.
Greg. in mor.

Sicut homo nunquam inuitus be-
ne ſeruit: ita nec occupatus be-
ne commēdata cuſtodit. Max.
Epiſc. in quod. ſermo.

Negotium ex negotio ſeritur. E-
raſm. in Epist.

Facito aliquod opus, vt te ſemper
diabolus inueniat occupatum.
Hieron. ad Ruſt.

Sollicitus eſt Deus de his, qui de
ipſo ſunt ſolliciti. Bern. ſup. Cāt.
Sermo. 70.

Sollicitudo, officium prælati eſt,

non ceſſitudo. idē de conſi-
der. lib. 1.

Sollicitudo, deſperationis eſt ſilia.
Chryſoſtom. ſup. Matih. Ho-
mil. 16.

Labor, Opus, & Ex-
ercitium.

EX GRÆCIS.

Nimia vitæ exercitationes ob-
ſunt magis, quā pro-
ſunt. Eurip. in Hipp.

Præcipuum opus ducim, in præ-
lio ſuperare: præcipuum opus
agricolarum, ex terra alimen-
ta colligere. Plat. de ſcient.

Vnum opus optimè fit ab vna.
Ariſtot. Polit. 2.

Exercitium conſert ad corpus, &
animum. Plat. de ſcient.

Exercitatio infantum conſert ad
virtutem capeſſendam. idē de
legib.

Repletis, & laſſatis non conuenit
exercitium. Plut. de tuend. bo-
nalet.

Nec corpus exercendum eſt ſine
animo, nec animus ſine cor-
pore.

Vt nauigatio iuxta littus, ſic am-
bulatio iuxta mare incun-
diſſima eſt. idē probl. Dec. 1.

Qui exercitio vitur, cænet laſſi-
tudinem: qui bona fortuna
fruitur, inuidiam. Bias apud
Stobæum.

268 L ABOR, OPVS, ET EXERC.

Diuturnum in operibus exercitium plus confert, quam pulchre instructi sermonis brevis adhortatio. Thucyd. ibid.
Plures sunt exercitatione boni, quam natura. Democr. apud Stobaeum.
Labor excicat, & senium inducit. vnde multum laborantes senescunt magis. Aristot. de long. vit.
Circa labores, ac pericula sortitudine opus est, ac patientia. Plut. de fort.
Totius honesti dux, & fundamentum, continentia labor in primis est. Pytt. apud Volat.
Operando viri pecuniosi fiunt, & dices: atque laborans multo magis amatur a dijs. Hesiod. apud Stobaeum.
Per labores virtus incedit. idem.
Labor (vt aiunt) bona fama patet est. ibid.
Labores cum abiere, dulces sunt. ibidem.
In rebus inutilibus noli plurimum laborare. ibid.
Laborare non dedecori est, sed otiosi. ibid.
Labor generosum facit. ibid.
Laborare nolle iuueni turpe. ibidem.
Labor sit seipso fortior consuetudine. ibidem.
Labores gloria sequitur. ibidem.
Laboribus patria proficit. ibidem.
Labor est, natum esse. ibid.

Hanc rationem Deus sequitur in bonis viris, quam in disciplina suis praepitores, qui plus laboris ab eis exigunt, in quibus certior spes est. Plat. de prosper.

EX LATINIS.

Non est viri, timere sudorem. Senec. Epist. 30.
 Et labori incumbendum est, vt effectus promittitur. Quintilia. Declam. 6.
 Labor damno incenditur. idem. Deciam. 13.
 Viris labor, mulieribus munditia conueniunt. Sallust. in Iug.
 Vastitas instantis laboris, animas debilitat. Colum. lib. 4.
 Praestat opere fatigatum vnum, aut alterum diem quiescat, quam pressum nimio labore vixam concipere. idem lib. 12.
 Labor, & periculum impediunt, vnde honor, & emolumentum speratur. Lilius Dec. 1. lib. 4.
 Labor & voluptas dissimillima natura, societate quadam interta sunt. ibid.
 Onus non est appellandum, quod cum letitia feras, ac voluptate. Cicer. in Verrem.
 Quem in ipsa re trepidare nolueris, ante ipsam rem exerceas. Senec. Epist. 18.
 Ea solidissima pars est, quae exercitatur crebrius. idem de Prosper.
 In omni doctrina infirma est o-

mnis artu praepitio sine summa assiduitate exercitationis. Cicer. 3. ad Heren.
Vita humana proprie vti ferru est: ferrum si exerceas, conteri- tur, si non exerceas, tamen rubigo interficit: item homines exercendo videmus conteri, si nihil exerceas, inertia, atq; torpido plus detrimenti affert, quam exercitatio. Gell. lib. 11.
Difficile est tenere, quae acceperis, nisi exerceas. Plin. Iun. li. 8.
Habenda est ratio valetudinis: vtendum exercitationibus modicis. Cato. maior.
Omnium mortalium opera mortalitate damnata sunt, interperitura viuimus. Senec. Epist. 92.
Omnis virtus in actione consistit. Cicer. 2. Off.
Plus in negotijs geredis res, quam verba profunt. idem Off. 2.
Sunt facta verbis difficiliora. idē ad Quint. frat.
Opificium quaestus sustinetur frequentia, alitur otio. idem in Catil.
Commode agendo factum est, vt sepe agerem, sepe agendo, vt minus comode, quia assiduitate nimia facilitas magis, quam facultas paratur. Plin. Iunior lib. 6.
Omne opus difficile videtur, antequam tentes. Veg. lib. 2.
Quod semper agitur, aliquando succedit. In hist. Sax.

Nascitur ex assiduitate laborum animi hebetatio quaedam, & languor. Senec. de Tranq. ani.

EX SACRIS.

Otium parit fastidium, exercitium famem Bern.
N ullus labor durus, nullum tempus longum videri debet, quo gloria aternitatis acquiritur. Hier. in Epist.
Libentius suscipitur labor pro desiderio voluntatis, quam pro amore virtutis. Leo Papa de Ieiun.
Nemo vult in incertum laborare. Laet. lib. 3.
Laborant etiam, qui mente operantur. Aug. de Ope. mon.
Laborandum est, vt victus pareatur. idem lib. 2. de Serm. dom. in monte.
In omnibus laboribus fructus semper pensandum est. Gregor. 13. Mor.
Sine labore transire non possumus aetum huius seculi. idem in Regist.
Inter laborandum psallendu est. Aug. de Opere mon.
Laborauit Paulus nobis in exemplum. ibid.
Homo ad laborem natus est, si refugit laborem, non facit id, ad quod natus est. Bernar. in Decl.
Homo animal est onerificu. idem in Psal. Qui habit. Ser. 71.
 Labores

Laborat quisquis potest propter corporis robur. Basil. in Summo mor.

Opus inferius artifice. Tertul.

Opera de mane est melior, quam de sero. apud Iurisc.

Operamur tanto attentius, quanto difficilior. August. lib. 6. de Music.

Aliquod opus facito, ut te diabolus inueniat occupatum: non enim ab illo facile capitur, qui bono vacat exercitio. Hier. in Serm.

Labor noster inanis, nisi manus domini adiuuet. sup. Gen. Homil. 5.

Laborem, & dolorem multi sustinent, quem tamen Deus non considerat. Bernard. Serm. de Penit.

Ad laborem cum veneris, sic temperabis opus agendum, ut sollicitudo operis intentione animi tui ab his, que Dei sunt, non aueritat. Bern. in Doctr.

Laboribus prelatorum consideratis, minus affectari debet eorum honor. idem dom. in ram. palm. Serm. 3.

Labor malos mores corrigit. Chrysostom. sup. Psal. Quis est. Homil. 1.

Laborantibus finis dulcis est. idem super Matthæum Homil. 48.

Homo natus est ad laborem, et si non ad laborem creatus est, Bern. Ad frat.

Otium.

EX GRÆCIS.

Videant pueri, ut otium in quavis honesta re collocent. Plat. apud Plutarch. de Tuend. bona valet.

Ingenium hominis, ceu cariem, & senium in otio contrahit, propter obscuritatem, & inuacuiques, vitæq; sedentaria in otio semota, non corporibus modis, verum etiam animis maruerem conciliat. Plutar.

Laboris condimentum, est otium. idem de Educ. lib.

Homo sauis otiosus, quam febricitans, multo miserior est. Mandand. apud Stob.

Idem est, otiosus, & malum cuius ibid.

Otium tabefacit corpus, animam vero socordia. Euf. apud Stob.

EX LATINIS.

Nihil tam certum est, quam otiositas negotio discuti. Senec. Epist. 57.

In otio inconcusso iacere, non est tranquillitas, malitia est. idem Epist. 68.

In facinur otiosus ardor erumpit. Quint. Declam. 4.

Nihil est dulcius otio. literario. Cicer. 5. Tusc.

Otium non minus, quam negotium ratio habenda est. idem pro Plant.

Otium,

Otium, securitas est: negotium autem sollicitudo. apud Terent.

Ex otio provenit amor. apud eun. satius est otiosum esse, quam nihil agere. Plin. Iun. lib. 1. Epist.

Multa otium, secretumq; dicitur, atq; inuenit. ibid.

Nihil est pigrius delicatis, aut curiosis otiosis. idem lib. 9.

Nihil agendo homines male agere discunt. Colum. lib. 11.

Otia si tollas, periure Cupidinis artes. Ouid. 1. de Remed. amor.

Variam semper dant otia mentem. Lucan. lib. 4.

Animi otio, & copia lasciuunt. Liuius 1. Dec. lib. 2.

Otium plebis rumores excitat. idem 3. Dec.

Luxuria, & otio disciplina militaris tollitur. Liv. 4. Dec. li. 10.

EX SACRIS.

In otio viuens, res aliorum concupiscit. Ansel. sup. Epist. ad Thessal.

Nihil tam facile, quam otiosum, & dormientem de aliorum laboribus, & vigilijs disputare. Hier.

Nihil in sancto proposito otio deterior est, quod non solum modo non acquirit noua, sed etiam peracta consumit, sancta vite ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit, ac deficit: quotidianis, ac recentibus

virtutum incrementis instauranda mens est, & viuendū hociter non de transacto, sed de reliquo metiendum. idem ad Demetr.

Otium parit fastidium: exercitium famem: famem autem miro modo dulcia facit, que fastidium facit insipida. idem in Epist.

Otium maleficij principium est. Basil.

In otio cauendum est otium. Bern. Serm.

Sapientia otia negotia sunt, & quo otiosior sapientia, eo exercitator in suo genere. Bernard. sup. Cant.

Subito procedenti de umbra ad solem, de otio ad laborem, male cernitur omne, quod incipit. ibidem.

Si propterea otiosum est verbum, quod nullam rationabilem causam habeat, quam rationem de hoc reddere poterimus, quod est præter rationem. idem in Serm.

Otium philosophorum, est studium, quia philosophus otiatur, quando studet: sed otium vulgare est, quando vacatur ab opere seruil. apud Iurisc.

Ab otiosis ad noxia verba, à leuioribus ad grauiora venimus. Greg. in Past.

Otio perit Roma, deleta Carthagine. August. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 30.

Otium omnem malitiam docet. Chrysost.

Chrysost.

Chrysof. sup. Gen. Hom. 1. 4.
Abhorrenti quavis causa per-
suadet otium. Eras. in Epist.

Magnanimitas.

Magnanimitas virtus est,
per quam utraq; fortuna,
virtusq; & ignominia fe-
runtur. Arist. de Virt. & vit.
diuis.

Magnanimitas est pulchrè ferre
& felicitatem, & infelicitatem:
& honorem, & ignominiam:
& non admirari nec de-
litiari, nec clientelas, nec pote-
statem, nec victorias gymnica-
sas: habere autem animi altitudi-
nem, & magnitudinem. est
autem magnanimus, nec vi-
tam magni faciens, nec vitam
amans: simplex porò moribus,
& generosus, iniuria potens la-
cessiri, & non vindex: sequitur
autem magnanimitatem sim-
plicitas, & veritas. Aristot.
ibidem.

Magnanimitas est ornatus om-
nium virtutum. idem Eth. 5.

Magnanimi est, magna contè-
nere, & mediocria malle, quam
nimia. Senec. Epist. 39.

Magno animo de rebus magnis
iudicandū est. idem Epist. 71.

Magnanimitas in Imperatore est.
apud Iuriconsf.

Magnanimitas pugnat cum pro-
digalitate. Chrysof. sup. act.
Apost. Homil. 48.

Pufflanimitas, &
pigritia.

Pufflanimitas vitium est ani-
mi, per quod neutram for-
tunam, nec honorem, nec igno-
miniam ferre possunt. Arist.
de Virt. & vit. diuis.

Pigro, supplicij loco labor est: la-
xurioso frugalitas pena est.
Senec. Epist. 71.

Nec pigri quidem sua fata dispr-
nunt, sed vnicum bonum, diu-
turnam vitam existimantes sepi
acerba mors occupat. Cur. lig.
Grata est pigritia corporum su-
tigatis. idem lib. 8.

Pigri est ingenij contenti esse, q̄,
que sunt ab alijs inuenta.
Quint. lib. 10.

Sic sunt animo consternati homi-
nes inassueti laboris, vt omnia,
que imperantur, sibi patien-
da, & perferenda existiment.
Caesar de Bello Gall. lib. 6.

Pigritia malitiæ coniuncta est.
Basil.

Pigritia cū auaritia certamē est.
Aug. Ser. 22. de Verb. Apost.
Pufflanimes ad orationem vix
excurgūt. Ber. sup. Cant. Ser. 10.

Accusatio.

EX GRÆCIS.

Aliud accusationis, aliud de-
 liberationis est. tempus.
Demosth.

Demosth. Exord. 12.
Accusare improbum periculosum
est. idem.
Criminationes mutua inter nos
odia pariunt. idem 1. Olynth.

EX LATINIS.

Facillimum est alienam cul-
pam accusare, vbi fateris
tuam. Quint. lib. 2.

Est iniqua in omni re accusanda,
prætermisibis bonis, malorū enu-
meratio, vitiorūque selectio.
Cicer. 3. de leg.

Nemo potest simul esse accusator,
& iudex. Scip. apud Plutar. in
Apopht.

Carere debet omni vitio, qui pa-
ratus est in alium dicere, is de-
mum maledicit, qui non po-
test verum ab alio audire. Cic.
in Sallust.

Semper ij diligentissimè, laborio-
sissimeque accusarunt, qui se-
p̄ ipsos remisit in discrimen exi-
stimationis arbitrantur. idem
in Verrem.

si accusatores multos esse in ciui-
tate vitile est, vt metus conti-
neatur audacia, verūm hoc ita
est vitile, vt ne planè illuda-
mur ab accusatoribus. idem pro
Roscio.

Omnes, qui alterum in iudicium
vocant, providere debent, non
solum quid oneris in præsentia
tollant, sed etiam quantum in
omnem vitam negotij suscipere

conentur, legem enim ipsi sibi
inducant innocentiæ, continen-
tiæ, virtutumque omnium, qui
ab altero rationem vite repo-
sunt, atque eò magis id fa-
ciunt, nulla alia re, nisi vtili-
tate communi commoti, etenim
non solum accusator, sed ne ob-
iurgator ferendus est is, qui
quod in altero vitium repre-
hendit, in eo ipso deprehendi-
tur. idem 5. act. in Verrem.

Ex accusatione accusatoris opti-
mè intelligitur accusationis ve-
ritas. Plin. Iun. lib. 3.

EX SACRIS.

Præsumitur semper, quod ac-
cusatio fiat causa inuidiæ.
apud Iuriconsf.

Accusator præsumitur calum-
niari statim quod non probat.
ibidem.

Accusatio non tenetur, si non
constat, de persona, que pro-
duxerit illam. ibid.

Accusatio est iustus metus fugæ.
ibid.

Accusatio de crimine non con-
summato fieri non potest. ibid.

Accusatus, non est reus, sed con-
uictus. ibid.

Actio non datur contra pa-
trem. ibid.

Actio sequitur forum rei. ibid.

Accusatio alicuius electis Dei
non potest nocere. Ansel. sup.
Epist. ad Rom.

Accusationes propter promissiones deserunt; punitur. Greg. sup.

1. Reg.

Accusatur frustra, qui à iudice laudatur. Aug.

Vir bonus sapius accusat, quam accusatur. Erasmus in Epistol.

Accuset se quisque, & propitium iudicem habebit. Chrysof. sup. Epist. ad Hebr. Hom. 32.

Accusare se, & non corrigere, Deum est tētare. idem Hom. 1. sup. Psal. 50.

Accusantur non solum qui auferunt, sed qui non miserentur. idem sup. Ioan. Hom. 40.

Accusans seipsum, iram Dei mitiget. idem de patient. Iob. Hom. 40.

Accusantes aliena, grauiora nostra peccata facimus. idem ad popul. Antioch. Hom. 13.

Accusatio peccati exitialis est peccato. idem sup. Luc. de Laz. Conc. 4.

Accusator suspensus, est iustus. Chrysof. tom. aduers. Iudæ. Oratio. 5.

Venia, & absolutio.

EX GRÆCIS.

DEus sepe parcat malis, à quibus optimos oriturus nouit. Plutarch. de Sera num. vind.

Fortiter, ac rectè facti errata condonentur. Fab. Max. apud Plut. in Apophth.

Venia ultione melior est, illa namque mitis est ingenui; hac autem ferini. apud Stob.

Qui de malis penas non sumunt, bonos affici volunt iniurijs. Lycias apud Stob.

EX LATINIS.

Simbecillior est, qui te lapsi parce illi, si potentior, libi. Senec. de ira lib. 3.

Illis facile ignoscitur, qui non peccauerunt, sed ab errato se recuare moluntur. Cicer. in Vat.

Est vitilius, vnius improbi supplicium multorum improbitatem coercere, quam propter multos improbos vni parcere. idem in act. in Verr.

Qui aliàs delinquit, delinquentibus facile parcat. apud Terent.

Facilitas causa est delinquentibus. ibid.

Petere veniam solemus, aut cum imprudenter errauimus, aut cum compulsi peccauimus. Gell. lib. 11.

Nemo parcat morituro, nec cuiquam morituro. Curt. lib. 6.

Ignoscas alijs multum, tibi nihil. Pittac. per Auson.

Bonis nocet, quisquis pepercit malis. Pub. Mim.

Crede mihi, miseris celestia numina parcunt.

Nec semper lesos, & sine fine premunt. Ouid. 3. de Pont.

Tam obseruans esto ad vitandam culpam tuam, quam facilis es ad remittendam alienam. in Hist. Sax.

Plus est, quam absolvere, dimittere defensionem. Quintil. Decla. 2.

Vitilius est absolui nocentē, quam innocentem causam dicere. Cic. pro Roscio.

Nemo absolui potest, nisi qui dixerit causam. Curt. lib. 7.

Hominem improbum satius est accusare, quam absolvere. Liuius 4. Decad. lib. 4.

Est non modo liberale paululum nonnunquam de suo iure dimittere, sed interdum etiam fructuosum. Cicer. 2. Offi.

Magna est illecebra peccandi impunitatis spes. Cicer. pro Milon.

Quotuisque reperitur, qui impunitate proposita, abstinere possit iniuriæ impunitas enim maxima peccandi illecebra est. Cicer. 3. Offi.

Multa homines, ne bellare necesse sit, voluntate remittunt, quæ bello, & armis cogi non possunt. Liuius lib. 5. Dec. 1.

EX SACRIS.

Plurimum interest, quo animo quisque parcat, sicut enim aliquando est misericor-

dia puniens: ita & crudelitas parcens. August. ad Maced. Epist. 64.

Delicti cessatio, radix est veniæ. Tertull.

Gratia non fit, nisi offensa. idem. Quoad licet parcendum est eis, qui summa, publicæque funguntur autoritate. Erasmus in Epistol.

Culpam indulgentia præuenire non debet, ne securitas audaciam alat, & ad delinquendum fiducia remissionis inuitet. Cassiod. in quadam Epistola.

Venia via omnibus patet. Cypr. lib. 3. Epist.

Maior pars misericordia est, dimittere, quam dare. Grego. 12. mor.

In quibusdam factis certi de venia redimus. Gregor. libr. 9. mor.

Impunitas incuria soboles, insolentia mater, radix impudicitiae, transgressionum nutritrix est. Bernard. lib. 3. de consid.

Occurrendum est, ne tractu temporis, impunita malitia crescat, & vires iniquitati dissimulatio, vel indulgentior gratia subministrat, sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & coërceat audaciam. Cassiod. in Epist.

Citius culpa dimittitur, quæ malitia studio non perpetratur. Greg. 10. mor.

In sola ecclesia est purgatio culpa. idem 8. mor.

Culparum remissio aliquādo plus valet, quam punitio. idem in regist.

Sunt culpa, in quibus culpa est relaxare vindictam. ibid.

Civis parcendum est iniurianti, ne venia viā tibi intercludas. August. lib. 4. de Civit. Dei. cap. 5.

Sceleris non innocentia, sed magnitudo impunitatem facit. Augusti. de Civit. Dei lib. 4. cap. 4.

Indulgentia Dei multi abutuntur. idem Epist. 54.

Sis humilis ad petendam veniam, facilis ad dandam: & si membra erunt in pace. Bernard. de verb. Apost. serm. 1.

Veniam delicti affectum, si iterum peccat, gravius iudicium sibi preparat. Basil. in summo moral.

Multitudo sociorum impunitatem non facit criminis. Hiero. in Epist.

De suo iure aliquid relaxare, non modo liberalitatis, sed etiam commoditatis est. Ambros.

Iudex veniam dare peccati non potest, quia voluntati seruit aliena: Deus autem potest, quia legis suae dispensator est, ac iudex. Tertul.

Humanitatis omnium id, in quo quisque sibi indulget, non

agrè ferre ceteris. Bernard. in Declam.

Probatio, & testimonium.

EX GRÆCIS.

Non omne, quod videtur probabile, probabile est. Aristot. Top. 1.

Probabilia sunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & ijs, vel omnibus, vel pluribus, vel maximè istis, vel præcipuis. ibid.

Mihi contingat, nec latere virtutes, nec turpia agentis multum habere testes. Eurip. in Hippod. Partiantur inter se mendacitates. Demosth.

Tutius est, famam citare testem, quam ipsum aliquid affirmare. idem 1. Olynth.

Recta solutio est, manifestatio falsi. Arist. Elench. 2.

EX LATINIS.

Nullus probationis generis debet inimicum videri, quod solum est. Quintil. De clama. 7.

Frustra asserimus, quod fingimus, cum vix prodest verum fateri. ibid.

Quis credibilior in cade pauperis, quam dives inimicis. ibid.

Non debemus quicquam agere, cum

cuius non possumus probabilem reddere causam. Cicero. 2. Offic. Ad eligenda, quæ dubitationem afferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam visu peritos, & quid eis de unoquoque officij genere placeat, exquirere. ibid.

Satis absolutum existimo, de quo tanta diversitate regionum discreti hominum iudicia consensuunt. idem lib. de Orat. 2.

Nihil motum ex antiquo probabile est. Livius l. 4. Decad. 4. Nullius calumnia subiicienda sunt, quæ dy comprobauere. idem lib. 5. Dec. 4.

Non potest de veritate dubitare, quoties cum incertis experimēta consentiunt. Quintil. Declam. 4.

Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem, qui audiunt, audita dicunt, qui vident, planè sciunt. Plaut. in Trucul.

EX SACRIS.

Turpe est ingenioso, id dicere, quod si neget, probare non possit. Laet. lib. 3.

Probationis genus firmissimum, quod ab aduerario sumitur Tertull. De certis incerta probatur. Laet. lib. 2.

Magis credunt homines ornata veritati. ibid.

Apud bonos iudices satis habent

firmitatis vel testimonia sine ornamentis, vel argumenta sine testimonijs. Laet.

Testimonium fidele est, quod causas non habet mentiendi. Hiero. In propria causa nemo idoneus testis est. idem.

Confangueus bona opinionis, ac fame potest esse testis pro consanguineo. apud iurifcons.

Voluerunt maiores nostri, hanc patere inimicitijs viam, ut quæ quisque adisset, eum testimonio possit tollere, mentiuntur enim sæpe in eos, quos oderunt. Cicero. pro Font.

Onus probationis reo non incumbit. Greg. sup. 1. Reg.

Textus legis, & canonis, est locupletissimus testis. apud iurifconsul.

Efficiator probatio requiritur ab illo, qui vult probare id, quod non est verisimile. ibidem.

Testis non tenetur in tantum recordari de tempore, sicut de loco. ibidem.

Testimonium proprium suspectum est. Chrysost. sup. Ioann. Homil. 12.

Quamuis vera sunt, credenda non sunt, nisi quæ certis indicijs comprobantur, nisi quæ manifesto examine conuincuntur, nisi quæ ordine iudiciali publicentur: non enim qui accusatur, sed qui conuincitur, reus est. Isid. l. 1. soliloq.

Defensio, & excusatio.

EX GRÆCIS.

Sic est turpe non posse se defendere corpore, turpius est non posse se defendere sermone. Arist. Rhet. 1.

Odit Deus vim, sed parva possidere iubet. non ad rapinas relinquenda sunt diuitia. Eurip. in Hel.

Quos nobis defensores paramus, hi saepe hostilia parant. Demosth. ex Arg. lib.

Nisi ciues ipsi studiosi defendendae patriae vna militent, mercenarij, qui solum mercedem expectant, rem plerumque male gerunt. ibid.

Ij sedulo tuendi sunt, quibus perditis, & tibi sedulo pereundam est. idem 1. Olynth.

Non curiositatis, sed officij est, amicorum causam agere. Demosth. in Epist.

Si gratie, vrbaniusque recuses, non minus grata fuerit excusatio, quam computatio. Plutar. de tuend. bona valet.

Oportet eum, qui pro ciuitate aliquid agit, ciuitatis ingenium imitari. Demosth. apud Stob.

EX LATINIS.

Difficilius semper est, defendere, quam accusare. Quint. lib. 5.

Nescit tacere reprehensorum serulorum trepidatio, & statim respondet, illa cum suo sibi serulere parata defensio. tacere facilius est deceptis, quam deprehensis. idem Declam. 2.

Qui confessum defendit, non absolutionem sceleris petit, sed innocentiam. idem.

Sine summo scelere non potes, quid maleficcium in alijs vindicare, idem in aliorum socio cum suis res, defendere. idem pro Scill.

Hominem seruare, summa laus. Plin. Seni. lib. 15.

Melior est causa suum non tuentis, quam alienum posentis. Curt. lib. 7.

Vt cuique succedat res, malo defensionem meam displicere, quam causam. ibid.

Tu cum defenderis, aliena oppugnas. Liuius lib. 9. Dec. 3.

Nihil minus conuenit aduocatis partibus, quam reo capite periclitanti subsidium miserationis auferre. Quint. Declam. 2.

Domus iurisconsulti, est totius vnitatis oraculum. Cicero. 1. de Orat.

Qui adducti numeribus, alijs patrocinantur, honestam defensionis speciem quaerunt. Demosth. ex arg. lib.

Satius est purgatos esse, quam suspectos. Curt. lib. 7.

Culpam praesertim deprehensam excusare, altera culpa est. Quint. lib. 6.

Ingenia humana facunda ad suam cuiusque culpam leuandam. Liuius 3. Dec. lib. 8.

Aliquando exigit communis utilitas, vt etiam falsa defendantur. Quint. lib. 2.

EX SACRIS.

Coepeisti non defendere peccatum tuum, iam inchoasti iustitiam. perficietur autem in te, quando nihil aliud facere delectabit. Aug. serm. 4.

Criminibus alterius nemo se defendat. idem.

Si alienum opus excusare non potes, excusa intentionem. Bern. sup. Cant. serm. 2.

Nihil impudētius arrogancia aduocatorum, qui in subiectos tumide intonant. Aug.

Fidelis aduocatus est, qui non quaerit quae sua sunt. idem.

Peccatum peccato addit, qui in culpa, quam fecit, patrocinia defensionis adiungit. Grego. 22. mor.

Turpe est defendere, quod constat iustum non esse. idem.

Non debet iudex rendere iustum iudicium, aut testis verum testimonium: quia vendit aduocatus iustum patrocinium: illi enim ad vtraque partem ad examen adhibetur. isti ex vna consistunt. Aug. ad Maced.

Verbosum aduocatum, & studentem eloquentiae, cum sapientia

sit inanis, non aliud, quam iustitiae hostem reputes. Bern. de consid.

Apud causi dicos silentium venale est. Custod. sup. Psalm. 73.

Non est facile de perfecta etate malum credendum, quam vita praeterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. idem in Epist. ad Ruft.

Fit plerumque, vt dum iniqui correpta in se mala defendere nequeant, ex verecundia peiores fiant, & sic in sua defensione superbiant, vt quadam vitia contra vitam corrigentis exquirant. Greg. 10. mor.

Aduocatus perfectissimas causas nullo modo suscipiat. Greg. sup. Exech.

Nemo, quem crimine aggrauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. idem in Past.

Cum is, qui mittitur ad intercedendum, displicet, irati animus ad deteriora prouocatur. ibidem.

Iudicem adiuturus patronus quaeratur. idem sup. Euag. Homil. 33.

Pauperes prouocare debemus nobis pro aduocatis. idem in Euag. Homil. 2.

In cassum munita sunt omnia, cum locus vnius, quo hosti pateat aditus, non est munitus. Grego. in mor.

Nulla est peccati excusatio, si amicit causa peccaueris. Aug.

de Amic. cap. 7.

Criminis socius est, qui male defraudantem defendit. idem Epist. 5. 4.

Excusatio perfecta, testimonium conscientia sua. Bern. de cons. lib. 2.

Excusationis genus est, cum argueris, alium inculpate. idem in part. serm.

Excusationem de ignorantia non habent monachi. idem de aduent. domini. serm. 3.

Consultor perdit memoriam, si sibi non solvatur debita merces. apud iuricons.

Habens loquendi locum apud diuitem, damnationem pro reo talento timeat, si non apud eum, sicut valeat, pro pauperibus intercedat. idem in Homil.

Doctor, qui consuluit, in causa aliena, tenetur illud consilium sequi in propria. apud iuriconsul.

Studiosus iuris debet esse humilis, nec presumat indicare de lege, nisi tota lege perspecta, & quare. ibidem.

Satisfactio veniam sibi conciliat. serm. de confess. serm.

Coniectura, & suspicio.

EX GRÆCIS.

Prima coniectura est scientis. Plat. de nat. nom.

Verisimile est in multis magis fieri peccatum, quam in paucis. Arist. Top. 7.

Non omne, quod apparet, verum est. idem Metaph. 4.

Oportet, quod ex usu ex his, que confinia sunt, & similem habent speciem, colligere. Chrysippus.

Ex manifestis occulta deprehendit. Demetr. Phaler.

Sæpe quodam animi presagio diuinamus, à quibus nobis bona, vel mala impendantur. apud Demosth. in arg. lib.

Suspicio calumniam parit. ibid.

EX LATINIS.

Trivisimum iter est, suspicissimum. Senec. Epist. 60.

Inter suspecta male viuunt. idem Epist. 75.

Morbum signa prænuñciat. idem de ira lib. 3.

Fælicior innocentia est citra suspicionem. idem Declam. 17.

De futuris rebus difficile est dicere: tamen interdum posis coniectura propius accedere, cum res est eiusmodi, cuius exitus præuideri potest. Cice. ad Torq.

Multis signis coniectura constat. apud Terent.

Signa quædam sunt scelerum certissima. Cicer. in Catil.

Tam suspitione, quam crimine cavere oportet. Cæsar apud Tranq.

Suspicio

suspicio, grave est hominibus malum. Pub. Mim.

Perinde vt est opinio de cuiusque moribus: ita quod ab eo factum est, & non factum existimari potest. Cicer. pro Cluent.

EX SACRIS.

Quanti non dederunt error locum, & dederunt suspitioni. Amb.

Suspicio tollenda est, nõ inferenda. Chrysof.

Innocentiã præstare possum, quid homines de me loquantur, non possum. Erasim. in Epist.

Namquam sic eluatur magna crimina, quin hæreat in animis hominum aliquod suspitionis vestigium. ibid.

Suspiciari de illo creditur, qui à pluribus admonetur. Casiodo. lib. 7.

Sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est: sic difficile aliquem suspicatur bonum, qui ipse malus est. Chrysof. tom. sup. Matth.

Suspiciones suas quisq; ferè cognitiones putat. Aug. Epist. 5. 4.

Suspicio, amicitia venenum est. idem de utilit. cred.

Non tantum curemus habere bonam conscientiam, sed quantum potest nostra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis humanae, curemus nihil etiã

facere, quod veniat in malam

suspicionem infirmo fratri. Augustin.

Arbitror esse boni viri, etiam falsam insamiam metuere. Erasim. in Epist.

Coniectura declarat, qualis fuerit animus. apud iuricons.

Coniectura, est semiplena probatio. ibid.

Coniectura est, verisimilis ratio, suspitionem inducens, non de necessitate personam vincens. ibidem.

Ex circumstantiis facta, & dicta æstimanda sunt. Aug. lib. 3. de doct. Christ.

In incertis, non incertis locus est coniecturis. apud iuricons.

Ex usu, vel consuetudine viuentis præsumitur voluntas eiusdem morientis. apud iuricons.

Talis quisq; præsumitur esse, qualis est habitus, quem gerat. ibidem.

Exemplum, & Imitatio.

EX GRÆCIS.

Arduum est, absque exemplis res magnas lucide ostendere. Plat. de regno.

Exemplis utimur in dicendo, vt facilius intelligatur illud, de quo dicitur. Aristoteles de Poët. 1.

Exempla ponimus, vt sentiant adolecentes. idem Priorum. 1.

Eorum, qui reipub. præsunt, non modo singula verba, nec res tantum publicis gestis animaduerti, notari que solent, sed virtus quoque, iocique simul, & seria quoque, domus ipsa, familia, &xor, cubile curiosius conqueruntur. Plat. de Polit.

Laudatur imitatio, quæ rei similitudinē artificiosè assequitur, siue illa sit pulchra, siue deformis. Plutar. de Poët.

Ut plantarum semina: sic hominum vita, regionibus similes sunt. Cyrus apud Plutarch. in Apophth.

EX LATINIS.

Magna pars artium, imitatio est. nam ut inuenire primum fuit, est que præcipuum: sic ea, quæ bene inuenta sunt, ritile est sequi Quintil. lib. 10.

Non qui maximè imitandus etiam solus imitandus est. ibid.

Nihil est, quod facilius humana calliditas possit imitari, quàm dormientis simulatio. Quintil. Declam. 2.

Habenda est ratio diligētior, quos imitemur, quorum similes esse velimus. Cicer. 1. de Orat.

Magni interest, quos quisque audiat domi quotidie, quibus cū loquatur ad puerum, quemadmodum patres, pedagogi, & matres etiam loquantur. Cicer. de clar. Orat.

Imitandi sunt maiores, primum illud exemplum, ne vitia sim imitanda. Cicer. 2. Offic.

Cum sit arduum, similitudinem fingere è vero: tum longè difficillima est imitationis imitatio. Plin. Iun. lib. 4.

Quæ imitari homines consueverunt, nemo, aut rarissimi possunt. ibidem.

Omnes dociles sumus imitationibus, ac pravis. Iuv. Sat. 14.

Studiosè pleriq; facta principum imitantur. Cicer. 1. Offic.

Hoc generi hominum propè à natura datum est, ut qua in familia laus aliqua fortè floruit: hanc ferè qui sunt eius similes, cupidissimè prosequantur. Cicer. pro Rab.

Longum iter est per præceptabene, et efficax per exempla. plures moribus, quam ex verbis hinc. Senec. Epist. 6.

Aliquis vir bonus nobis eligendus est, & semper ante oculos habendus, ut sic tanquam illo spectante viuamus, & omnia tanquam illi vidente faciamus. idem Epist. 11.

Magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat. aliquid quem habeat animus, quem reatur, cuius autoritate etiam secretum suum sanctius faciat felicem, qui aliquem sic vereeri potest, ut ad memoriam quoque eius se componat, atque ordinet. qui sic aliquem vereeri potest,

potest, citò erit verendus. ibidem.

Nisi ad regulam praua non corriges. ibidem.

Qui in altiore honoris gradum exténditur, magis in exemplum spectantibus patet. Quintilianus Declam. 3.

Duo nos maximè mouent: exemplum, & similitudo. Cicer. 3. de Orat.

Quod exemplo sit, id etiam iure fieri putant homines. idem ad Caium Seuer.

Graves pœnæ, exempla dicuntur. apud Terent.

Exempla mala ex bonis iniurijs orta sunt. Sallust. in coniuratione. Catil.

Cum aures hominum nouitate latentur: tum ad rationem vite exemplis erudimur. Plin. Iun. lib. 8.

Post Deum pauci, ad Deum omnes ire volunt. Bern. sup. Cant. sermo. 12.

Inuenio apud sapientes honestissimum esse maiorum vestigia sequi, si modo recto itinere proesserint. Plin. Iun. lib. 4.

EX SACRIS.

Exemplo bonorum, non malorum debemus duci. Augustin. de vit. & necess. prænitent.

Qui in conspectu populi malè viuunt, quantum in illo est, eum, à

quo attenditur, occidit. Greg. in Psal.

Cum maiores voluptati deseruiunt, minoribus lasciuia fræna laxant. idem.

Pulcherrimus ordo est, & saluberrimus, ut onus, quod portandis imponis, tu portas prior, & ex te discas, qualiter oporteat alijs moderari. Bernard. Epistol. 72.

Exemplum nullum maius eo, cuius est exemplum. Tertul.

Sic sit opus in publico, quatenus inuentio maneant in occulto, ut de bono opere proximis præbetur exemplum, & tamen per intentionem, qua soli Deo placere querimus, semper optemus secretum. Grego. Homil. 11.

Nunquam exemplum à malis sumitur. Hieronym.

Plerumque contingit, ut qui de se malè opinari permittunt, per semetipsum nulla inquam mala faciant, sed tamen per eos, qui se imitari fuerint, multiplices delinquant. Grego. in Psal.

Nillum ego consilium melius arbitror, quàm exemplo tuo fratrem docere studeas. idem 10. Mor.

Sermo viuus, & efficax, exemplum operis est. Bernard. Sermo. 56.

Exemplum vitiosum est, si aut falsum est, ut reprehendatur: aut si improbum, ut non sit imitandum, aut maius, aut minus, quam

quàm res postulabit. Cicer. 2. Rhet.

Exempla sunt omnium: tormenta paucorum. Cyp. de lapsf.

Antiquorum exempla ad instannandam huius vite instabilitatem intuèda sunt. Greg. 4. Mor.

Ad exemplum non sunt ostendenda, nisi quæ firma sunt. idè in Pustf.

Exempla adiungit Deus, cum eius verba audire nolumus. idè in Euange.

Parabola antiquorum non commendat. Hieronym. ad Orat. Roman.

Exempla bona vitæ à Christo, & ab eius actibus assumere debemus. Bernard. sup. cant. Serm. mon. 23.

Quisquis malos non imitatur, offendit. Cyp. lib. 2. Epistf.

Amar unusquisque sequi vitam parentum, Amb.

Seruata veritate historia, imitari spiritualiter possumus, quod carnaliter audiuiimus. Gregor. lib. 1. mor.

Deum imitari desiderat, qui fastigium potentie adeptus alijs prodesse desiderat, non præse. Grego. 26. mor.

Turpe est nõ imitari, quod sumus. idem in Pustf.

Imitari nolle bonum, & apud Deum, & apud homines peena est. idem in registf.

Imitatores doctorum reproborum

in idem præcipitium corrumpunt idem sup. 1. Reg.

Exemplum multitudinis fugientium. Chrysolom. sup. Luc. de Laz. conc. 1.

Operatur filius, quæ viderit patre facientè. Aug. 2. de Trim.

Aequalitas, Similitudo, Comparatio.

EX GRÆCIS.

Omnia omnibus sunt similiter, ac semper. Aug. apud Plat. de rect. nom. ratio. Qui à deceptione turus esse nulli, deceptione caueat. idè de scienc. Similis simili semper hæret. idem de amore.

A similibus similia non licet ferri. Arist. Rhet. 2.

Tale additũ tali, facit ipsum magis tale. idem Topic. 3.

Iuvenes se in speculo intueantur, & qui formosi sunt, digni ut specie fiant: qui autè deformes, eam deformitatem eruditione tegant. Socrat. apud Diogen. lib. 2.

Signa ferè præcedere solent, quæ tunc magna mala aut ciuitati, aut genti alicui imminenti, apud Stobæum.

Multa per se dicta alia videntur comparata cum suis causis longè alia. ibid.

Non est natura comparatum, vt quilibet homo cuiq; conueniat, nec fortuna finit eadem quibusus esse paria. Plutarch. de Amic. mult.

Aequalitatem cole, quæ amicos semper amicus, ciuitatibusq; ciuitates, socios socijs colligit: æqualitas enim legitima hominibus est. idem.

si equalis conditio omnium fuisset, nulla esset inter homines inuidia. apud Stob.

Inequalibus equalia, inaequalia sunt, nisi mensuram accipiãt. Plat. de Legib. Dialog. 6.

Aequalitas temporis cum ad equalis voluptates propter similitudinem trahat, amicitiam parit. ibid.

EX LATINIS.

Nihil potest esse equabile, quod non à certa ratione profisciscatur. Cic. 2. Tusc. Non in omnes omnia conueniunt. idem pro Roscio.

Asiduum inter pares discordia malum. Inst. lib. 6.

Comparatio aliarum felices etiã quasdam miseras facit. Quint. Declam. 5.

Corpora quamuis excelsa, procerioribus admota decreseunt.

Plin. Iun. in Paneg. Multa sunt eadem, sed aliter. Quint. lib. 2.

Aliud est proximum esse, aliud,

secundum. idem lib. 10. Multum signa faciunt, & ex alia memoria venit alia. idè lib. 11. Nihil in rebus humanis natura voluit esse tam simile, quod nõ aliqua proprietate secerneretur. idem Declam. 8.

Omnibus veris falsa quaedam adiuncta sunt tanta similitudine, vt nulla sit indicandi, & assentiendi nota. Cicer. de Nat. deor.

Duo nos maximè mouent, similitudo, & exemplum. idem ad Quint. frat.

Nihil est, quod tam attrahat, & alliciat ad amicitiam, quàm similitudo: qua sit, vt boni bonos diligant. idem in Lelio.

Pares cum paribus facillimè congregantur. Cato maior.

Tantisper similis, & cõpar eorũ fies, dum paria, & consimilia dicas, atq; audias. Gell. lib. 5.

Signis opus est apud non intelligentes. Plin. Iun. lib. 2. Epistf.

Antiquis in rebus si qua similia veris sunt, pro veris accipiuntur. Liuius 1. Dec. lib. 5.

Imagines maiorum ad virtutes quosdam accendunt. Sallust. in Bell. Iug.

Ab altero expectes, alteri quod feceris. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Bona clarcescunt, cum fuerint malis comparata. Bern. in Epistf.

Epist.

Quae per comparationem dicitur, non per omnia esse similia necesse est. Aug. lib. 16. contra Faust.

Comparatiuus non semper, quod ante dictum est, auget. idē lib. 3. contra Cresc.

Paeda admota pulchris, pulchriora reddunt pulchra, & magna paeda redduntur. Bern.

Et aequalium versus dulcor, ita senum tuior est. Amb.

Simulata equitas, non est equitas, sed duplex iniquitas, quia iniquitas est, & simulatio. August.

Par in parem non habet imperiū. apud Iurisconf.

Simile non potest dici, ubi dissimilitudo inest. ibid.

Simile dicitur, quod concordat in multis, licet in vno discrepet. ibidem.

Pictores imitatur arte naturam. Chrysof.

Pictura gentibus pro lectione est. Greg.

Fingimus aliquando sine mendacio. Aug. lib. 2. Quae. Euang. Quae. 50.

Imago, & quod ad imaginem, de vicino se respiciunt. Bern. sup. Cant. Serm. 8.

Ubi duo sunt similia, magis simile est eligendum. apud Iurisc.

Falsitatis mater, similitudo. August. lib. 2. Soliloq.

Imagines non adorantur, sed

quod per imagines representatur. Greg. in Regist.

Contrarium, & dissimilitudo.

Contraria iuxta se opposita magis elucescunt. Arist. Rhet. 2.

Impossibile est, contraria eidem semper inesse. idem Topic. 2.

Omne, quod corrumpitur, a contrario corrumpitur. idē Physic.

Eiusdem sententia est, opposita considerare. idem Metaph. 4.

Omnis comoditas sua fert incommoda, & rursus omnis incommoditas sua fert comoda. Demosth. 1. Olynth.

Contraria sicut simul esse non possunt: sic nec carnales, & spirituales diuitiae. Bern. Serm. 4.

Non est vna omnium facies. Cic. 1. de Nat. deorum.

Dispari mores disparia studia sequuntur. Cato maior.

Oderunt hilarem tristes, tristēq; iocosi:

sedatum celeres, agilem, quauumq; remisit. Hor. Epil. lib.

Dissensio omnia turbat. Chrysof. sup. Ioan. Homil. 81.

Amor.

EX GRÆCIS.

Amor audacia, & confidentia preceptor est. apud Stob. N atui

Natura quodammodo omnis amā, tractabilis est. ibid.

Qui ad senectutem amare differt, ille vna soluit iuuentutis serenus. Menand. ibid.

Amor, nec coitus gratia sit, nec sine ea. Arist. ibid.

Si quod capit amantes, forma faciei esset, omnes eandem amarent: idem enim oculorum iudicium est. ibid.

Solus amor inter homines nullo sermone, consilioue mouetur. Menand. ibid.

Amor hominibus furor est. ibid.

Amor otiosa res est, & inutilis ad opera. ibid.

N ullus mortalium mendicans ritum amant, sed inter diuites iuuenis cupido agit. ibid.

Infidus amor est. ibid.

Amor, si cogas, magis solet interdi. ibid.

Amor tenebras infundit. ibid.

Amor natura surdus est admodum. ibid.

Amor est cuiusdam irrationalis cupiditatis excessus, qui velocem habet accessum, tardum autem discessum. Theop. ibid.

Amor animae otiose affectus est. ibid.

Omni voluptas ab amore superatur. Plat. de Amore.

Quisquis amat, hallucinatur, & cecidit in eo, quod amat. Plut. de Amic. & adul.

Amor confidentiam ad quiduis audendum subministrat. Plat.

in Trim.

Amor vacantium occupatio est. Diog. lib. 7.

Amor est immortalitatis desiderium. Plat. de Amore.

Amare, est alicui velle bene, eius gratia. Arist. Rhet. 2.

Amicus est, qui amat, & conuerso amatur. ibid.

Vnusquisq; naturaliter, & maxime amat seipsum. Arist. Polit. 2.

Amor ille validissimus, atq; sanctissimus omnium merito habetur, quem quis per virtutem ad ciuibus, & popularibus sibi comparat. Plut. de Polit.

Cum ubiq; sit loquax amor, nunquam is verborum profusior, quam in laudando. idem Probl.

Dec. 1.

Flamma seui amoris parua quidem primo vapore, sed fomento consuetudinis exarsit. Plut. lib. 6.

In via amoris nulla est via.

EX LATINIS.

Sunt, qui neminem amant, nisi cum perdidierint. Senec. Epist. 36.

Quantum amoris in hominem liceat, illi magis, qui amat, sciūt. Quint. Decl. 15.

Admirabilior charitas, in quam coimus viribus nostris. idem Declam. 16.

Minus debetur homini, qui aliquem

quem

quem ideo amat, quia necesse est. *ibid.*
 A primis etatibus in eadem coire vitam, habet aliquid fraternitatis affectuum. *ibid.*
 Nescis an diligat, cuius non habeat experimentum, nisi sola felicitas. *ibid.*
 Laus, & charitas sunt vita sine metu degende praesidia firmissima. *Cicer. 2. de Finib.*
 Rerum omnium, nec aptius est quicquam ad opes tuendas, ac tenendas, quam diligi, nec alienius, quam timeri. *idem Off. 2.*
 Nihil minus videtur hominis, quam non respondere in amore. *id. 2. a quibus prouocaris. idem ad Brut.*
 Parcendum maxime charitati hominum, nec temere in eos dicas qui diliguntur. *id. 2. de Orat.*
 Tantum amori fraterno dandum non arbitror, ut quisque de salute eorum consulat, communem relinquat. *idem pro Scill.*
 Amor, inuentionis causa. *Plin. Senior lib. 5.*
 Vbi maximus, & honestissimus est amor, aliquando praestat morte, quam vita distrahi. *Max. lib. 4.*
 Eo certius, quo miserius experimentum habet charitas. *idem lib. 5.*
 Notis suis amor plerumque percurrit. *Plin. Iun. lib. 4.*
 Est suspectum, & anxium, de eo, quem ardentissime diligit, in-

terdum nihil scire. *idem lib. 5.*
 Non obligandus, sed remunerandus, qui prior cepit. *id. lib. 7.*
 Facilius est, unum amare, quam multos. *idem in Paneg.*
 Nemo fideliter diligit, quem aliquando fastidit. *Curt. lib. 5.*
 Conciliari nisi turpi ratione amor turpis non potest. *Sen. epist. 29.*
 Amantes de forma iudicare non possunt, quia sensum oculorum premit amor. *Quint. lib. 6.*
 Habet aliquod solatium, quisque in amore miser est. *id. Decl. 1.*
 Is tantum in amore sanatur, qui quod desinit, sibi debet. *ibid.*
 Aegre amantes de re uxoriae dicunt. *Terent. in And.*
 Amicus perpetuo, amator ad tempus. *apud eund.*
 Quinq; sunt amoris lineae: visus, colloquium, tactus, oscula, succubitus. *ibid.*
 Insuauissimus amor est, quo frui non licet. *ibid.*
 Stultus amator, irridenti credit. *ibidem.*
 A mantibus omnia sunt suscipienda. *ibidem.*
 Amatores solatio angit non loquitur. *idem in Hecyr.*
 Penitus heres amor fastidio presentium accenditur. *Curt. lib. 7.*
 Omnes humanos sanat medicina dolores:
 Solus amor morbi non amat articulum. *Propert. lib. 2.*
 Heu mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis. *Ouid. in Epist.*

Difficili

Difficile est longum subito deponere amorem. *Catul.*
 Errat, qui finem vesani ponit amoris.
 Verus amor nullum nouit habere modum. *Propert. lib. 2.*
 Libertas quoniam nulli iam restat amanti,
 Nullus liber erit, si quis amare velit. *ibid.*
 Non bene conueniunt, nec in una sede morantur.
 Maieestas, & amor. *Ouid. 2. Metam.*
 Finem qui quaeris amori,
 Cedit amor rebus, res age, tutus eris. *idem 1. de remed. amor.*
 Diuitis alitur luxuriosus amor. *idem 2. de remed. amor.*
 Sed tamen apparet dissimulatus amor. *idem in Epist.*
 Ire interueniunt, redeunt rursus in gratiam, verum ira, si qua forte veniunt huiusmodi inter eos rursus, si reuertunt in gratia est, bis tanto amici sunt inter se, quam prius. *Plaut. in Amph.*
 Amantium ira, amoris redintegratio est. *Terent. in And.*
 Nihil ita amorem incitat, quam carendi metus. *Plin. Iun. lib. 4.*

EX SACRIS.

A mor formae, rationis obligatio. *Hier. in Epist.*
 Violenta res est, & impotens, amor. *Erasm. in Epist.*

Ardentissimus amor cum metu non cohaeret. *ibid.*
 Solet spiritus amor in iram conuertere. *ibid.*
 Amor pudorem, modum, consilium non habet. *Bern. sup. Cant. serm. 73.*
 Amor purus, mercenarius non est. *idem serm. 83.*
 Amor ubi est, labor non est. *idem serm. 86.*
 Amari non nisi nota possunt. *Aug. lib. 3. de Trinit.*
 Amare alium non potest, qui se ipsum non amat. *idem.*
 Quaecunque amore possessa sunt, non sine dolore pereunt. *idem in Enchir.*
 Non amatur, quod propter se non amatur. *idem de vnic. baptis.*
 Amatur aliquando res bona non bono amore. *idem 2. contra sec. Manich.*
 Quod non videtur, plus amatur. *idem sup. Ioann. tract. 32.*
 Diligendi sunt homines, ut eorum non diligantur errores. *idem.*
 Non amatur, nisi quod delegat. *idem serm. 17. de verb. Apost.*
 Non potentior est spiritus noster ubi animat, quam ubi amat, nisi forte magis putetur esse, ubi vincitur ex necessitate tenetur, quam quo sponte, & alacri fertur voluntate. *Bern. Lingua amoris ei, qui non amat, barbara est. idem.*

Vsurpatio, unanimi-
tatis indicium
est. idem.

Non est sincerus amor,
qui suspitionis
faciem retinet. idem.

Vs amoris hoc agere
solet in animo,
vt in quem ipse
semper cogitat,
nullum alium
ignorare putet.
idem.

Nemo aliquem amat,
quem non vult
esse meliorem.
Gregor. 12. mor.

Nemo potest aliquid
obliuisci, quod
amat: aut retinere,
quod odit.
Chrysof.

Verus amor animis
constat, quem
sæpenumero vel
minuit, vel
dissoluit corporis
coniunctio.
Erasm. in Epist.

Solidus amor est à
virtute profectus,
tam finem nescit,
quam ipsa
virtus. ibid.

Qui puerili impetu
se prosequuntur,
pari leuitate
desiscunt, quæ
acceserant. ibid.

Benevolentiam
conciliat malorum
societas. ibid.

Charitas cor vnum
multorum fratrum
facit. Aug. sup. Ioan.
tract. 14.

Charitas in totum
se extendit orbem.
idem sup. Ioan. Epist.

Est inter bonos
studiosusque viros
publica quadam,
sed constantissima
necessitudo, &
similitudinum
administratione
constata. Eras. in Epist.

Verè amat, qui
gratis amat. ibid.

Amare nihil,
difficile homini.
Hier. de cust. virg.

Difficile est, ab
his diligere, qui
precedas. idem.

Inaudita est dilectio,
quæ amicis amat,
& presentiam
eius non amat.
Cassiod. sup. Psalm.

Dilectio absentie
damnum non sentit,
cùmque diuturnitate
temporis pleraque
solent infirmari,
dilectio & temporis
tractu, & locali
distantia consuescit.
Petr. Rav. in Epist.
stol.

Amor verus est, si
propter Deum
amatur, quod
amatur. idem
lib. 4. confess.

Ad anorem
inuitatio est maxima,
preuenire amando.
idem de Cat. rud.

Amor ordinale
amandus est.
idem lib. 15. de Ciuit. Dei.

Amor læsus
irasci debet. Hier. ad
Heliad.

Amor monet &
memorè. Eras. in
Epist.

Amate rei
subtractio, desiderii
augmentatio est.
Bernard. sup. Cantic.
serm. 56.

Amor dominum
nescit, omni ex
æqua intrinetur.
idem sermo 58.

Mens amoris
occupata, sui
non est. Bern.

Amanti semel
aspicere non sufficit.
Greg. in Homil.

Omnis creatura
cùm bona sit, bene
amari potest, &
male bene, ordine
constituito, male
ordine perturbata.
August. de Ciuit. Dei
lib. 15.

Amor amore
superatur. Hier. ad
Vest.

Nihil amantibus
labor est. Hier. in
Epist.

Quos amamus,
nonnunquã mor-
su petimus. Chrysof. sup. Epist.
ad Corinth. Homil. 24.

Amamus nõ ex
necessitate. idem
sup. Epist. ad Ephes. serm. 2.

Amare nescire,
turpe est. idem
super Epist. ad Cor. Homil. 27.

Amare corporis
famã, est deformitatem
admirari. idem
sup. Epist. ad Heb. Hom. 4.

Cupidinis
incendium, fœcordia est.
idem ser. 4. sup. Epist. ad Rom.

Amoris affectum
exprimit nyctrix.
idem sup. Epist. ad Theff.
Homil. 3.

OdiuM.

EX GRÆCIS.

OdiuM cæcum est.
Plutar. de vili. cap. ab inimic.

Odia soluenda:
non autem inimicitie.
idem de amic. mult.

EX LATINIS.

Non est prudentis
errantes odisse, alioquin
ipse sibi odio erit.
Senec. de ira. lib. 1.

Infixa nobis est
auerfatio eius rei,
quam natura
damnauit. idem Epist. 99.

Optabile est,
plus favoris mereri:
sic proximum, odij minus.

Quintil. lib. 4.

Semper odiorum
honestus occusus, &
dum simultates
nihil aliud habent,
quam nocendi
cupiditate, speciosa
in melius animi
mutatio est. idem
Declam. 9.

Perpetua res est,
odisse sine causa.
Quint. Declam. 14.

Multorum odij
nulla opes sufficere
possunt. Cicero. 2. Offic.

Quem metuunt,
oderunt, quem quisque
metuit, perijisse
desiderat. ibid.

Non tam ea, quæ
sunt recta probantur,
quam quæ praua
sunt, fastidijs
adherent. idem 1. de
Orat.

Hoc natura
infitum est, vt quem
timueris, quicum de
vita, sortibusque
contenderis, cuius
insidij euaseris,
hunc semper oderis.
idem pro Sill.

EX SACRIS.

Odio habeantur
peccata, non homines.
Leo Papa distin. 86.

Qui præ se fert
odiuM, protinus sibi
fidem abrogat,
etiã in causa iustissima.
Eras. in Epist.

Facile redit in
gratiam, qui odit
inuitus. ibid.

Nemo potest
perfectè diligere, quod
vocatur, nisi oderit,
vnde reuocatur.
Aug. de ver. relig.

Propemodum
naturale est, vt
fœcrus uirum, &
uirus oderit

forum. Hier. sup. Mic.
Sicut rex in imagine sua honoratur: sic Deus in homine diligitur, & oditur, nō potest hominem odire, qui Deū amat; nec potest Deum amare, qui hominem odit. Chryst. sup. Matt. 22.
Nemo potest aliquid obliuisci, quod diligit, aut retinere, quod odit. Greg. in Homil.
Odium proximi impedit orationis fructus. Greg. 10. mor.
Odia aliquando sunt pro veritate sustinenda. idem in Regist.
Odium, est ira inueterata. Aug. sup. Psalm. 25.
Odiū tenebrat conscientia. Grego. lib. 5. mor.
Odientes nos debemus diligere, & quantum in nobis est, pacem habere. idem in Regist.
Odium, spiritus est tenebrarum. Chryst. sup. Matth. Hom. 13.
Odium omne malum suggerit. idē sup. Matth. Homil. 43.

Aemulatio, & Ambitio.

Aemulus est figulus figulo, atque fabro emulus artis protinus est consors. Hesiod. apud Plut. de tranq. anim.
Natura comparatum est, vt inter eos aemulatio contentiosa non inuascatur, qui diuersa virtute, diuersis moribus, non eodem studij genere operam rei cuiuspiam dant. idem de Polit.

Aemulatione virtus cognoscitur. Homer. Iliad. 23.
Inter pares nulla potest esse aemulatio. Quint. Decla. 9.
Nihil est tam prouum ad similitates, quam aemulatio, in faminis praesertim. Plin. Iunior in Paneg.
Tunc bene fortis equus reserato carcere currit,
Cum quos praterat, quosque sequatur, habet. Ouid. 3. de Art.
Cum praestare ceteris concupieris, difficile est seruare aequitatem. Cicer. 1. Offic.
Pestis nulla maior in amicis esse potest, quam in quibusdam honoris, & gloriae certamen, ex quo inimicitiae saepe maxime inter amicissimos extiterunt. idem in Lelio.
Aemulationi discretio necessaria est. Bern. sup. Cant. ser. 49.
Ambitio, improba res est, multam dum materna quaerunt, amiserunt paterna. Herod. apud Stob.
Plurimae seditiones ambitiois causa in ciuitate oriuntur, de honoribus enim non quilibet, sed potentissimi contendunt. Arist. apud Stob.
Ambitiosi obsequij conciliandi. ibid.
Ambitio, frequenter causa virtutis est. Quint. lib. 1.
Ambitio virtuti, quam auaritia affiniore. Sallust. in coniurat. Catil.

Tunc

Tunc maxime fauor, & ambitio dominatur, cum sub aliqua seueritatis specie delitescit. Plin. Iun. lib. 3.
Cauenda est gloria cupiditas, eripit enim libertatem, pro qua magnanimis viris omnis debet esse contentio. ibid.
Ambitio possidet omnium virtutum praemia. Aug.
Potestatis ambitio angelum potestate angelica priuauit, scientiae appetitus hominem immortalitatis gloria spoliavit, non Euam cibis deslexerat, non mandatorum destituerat obliuio, sed promissi honoris ambitio illecebrosa decepit. Ber. ser.
Omnis ad eundem honoris ecclesiastici abscindatur ambitio, si se indicandos potius, quam iudicatos hi, qui praesse volunt populus, cogitent. Orig. sup. Epist. ad Rom.
Ambitiosi tractantur eleganter. Hier. ad Rust.
Officium aliquando putatur ambitio. Hier. ad Saluinam.
Ambitio furoris causa. Bern. Epist. 126.
Ambitio latere vult. ibid.
Ambitio, hypochrisis mater. idem serm. 5. in dominic. Palm.
Ambitio, pessimus demon. Basil. in Epist.
Aemulari misericordiam Dei debemus. Chryst. sup. Genes. Homil. 17.
Ambitio caecos reddit homines.

idē sup. Act. Apost. Hom. 28.
Qui agit, vt prior sit, forsitan si non transibit, aequabit. Quint. lib. 10.
Quisquis intelligit habere se vitā, famaeq; amulum, attentē sibi cauet, facta sua circumspicit, vitam omnem componit: quādoquidem, & hoc habet peculiare malitia, vt in peccando magis vereatur inimicos, quam amicos. Plutar. de vit. cap. ab inim.
Multum sibi adijcit laesita virtus. Senec. Epist. 13.
Exhortandi cunctantes optima ratio emulum, qui, quod ipsi dubitant accipere, alij intercipere studeant. Demosth. 1. Olynth.
Marcet sine aduersario virtus. Senec. de proud.

Contemptus.

EX GRÆCIS.

Contemptus, magnum auspicada Philosophia instrumentū est. Plut. de Traq. anim.
Aequē cōtemnit pecunias vs, qui largitur, ac vs, qui non admittit. Plut. de virt. Alex.
Turpe est, voti factum compotem, ea negligere, quae optaueras. Demosth. 1. Olynth.
Eō magis dolendum virtutis neglectus, quō maiorem fructū confert illius accessio. Plutar. de prof. morum.

EX LATINIS.

Dicimus, ut bona temporalia contempnas, non ut nō habear, sed ne sollicitus habear. Senec. de vit. beat.

Brevissima ad divitias, per divitiarum contemptum via est. idem Epist. 63.

Contemptus corporis mei, certa libertas est. idem Epist. 66.

Que virtus est superuacua contemneret tunc te admirare, cum contempseris necessaria. idem Epist. 111.

Ad quæ noscenda iter ingredi, transmittere mare solemus, ea sub oculis posita negligimus. Plin. Iun. lib. 8.

Pecuniam in loco negligere, interterdum lucrum est. Terent.

Nemo est omnino negligendus, in quo aliqua virtutis significatio apparet. Cicer. 1. Offic.

EX SACRIS.

Omnia contemnit, qui nō solum, quantum potuit, sed etiam quantum voluit, habere contendit. Aug. de cat. rud.

Virtus est pluris estimanda, quod plura contemnit: magnæ virtutis est, cum sollicitate lucrari, magnæ felicitatis est, a sollicitate non vinci. idem.

Bona hæc contemnit, qui præ virtute negligit, contemnit, qui non eis fidit, contemnit, qui sibi non

possidet, contemnit, qui benigne erogat, contemnit, qui non affligitur ablati, se quando fortuna, quod suum est, repetit. Erasmi. in Epist.

Rerum contemptus constat fortitudo. Amb.

Omnia relinquere possumus etiam retinendo. Greg.

Non sunt contemnedæ quasi parvæ, sine quibus magna constare nō possunt. Hier. ad Latam.

Si rem regæ maiestatis quantumvis humane humanis legibus capite plecti sancitum est, qui finis contemnentium divinam omnipotentiam erit? I. Greg. in moral.

Contemne divitias, & eris dives: contemne gloriam, & eris gloriosus: contemne supplicia inimicorum, & tunc eos superabis. Chrysost. super Epist. ad Hebr.

Age ergo, qui relinquere disponsis omnia, te quoque inter relinquenda memorare memento. Bern. in colla.

Quod non metuitur, contemnitur. Lact. de ira Dei.

Vtilius terrena opulencia tenetur humiliter, quam superbia relinquatur. Aug. ad Paul.

Plus est animum deposuisse, quam cultum. Hier. Epist. 120.

Qui spernit modica, paulatim descendit. August. lib. 9. confess. cap. 8.

Magis est contemnere seipsum, quam

quam mundum. idem de spirit. & anim.

Mundus hic non corpore, sed corde fugiendus est. idem de bon. perfen.

Qui terrena contemptissimus, necesse est, ut flagrantè desiderio celestia requiramus. Bern. in parv. serm.

Relinquere omnia, quam relinquere, melius est. idem in Decla. Terrena esurit avarus, mendicus fidelis contemnit, ut dominus liber. Ben. sup. Cant. serm. 22.

Homo.

EX GRÆCIS.

Homo aliud est, quam corpus suum. Plat. de nat. nom.

Omnis homo lucri cupidus est. idem de lucr. cupid.

Femina, & vir æquè ad omnia apti, sed femina imbecillior. idem de republ.

Homines ut in pluribus sunt mali: in paucioribus autem boni. Arist. Topic. 2.

Difficilis possessio, homo est. Plat. de leg.

Nos sumus quodammodo finis omnium. Arist. Physic. 2.

Homo est melioris carnis, quam cetera animalia. idem de anima 2.

Masculi generaliter sunt longioris vitæ, quam femina, quia masculus calidior est, quam fe-

mina. idem de long. vit. Homo est rectissimum animalium.

idem de mort. & vit.

Homines habitantes in montibus, fortiores sunt habitantibus in planicie. idem de anim. 8.

Hominum saliva serpentum morsibus aduersatur. ibid.

Homo mortuus quæquam habeat eandem effigiem, & formam figuræ, non tamen est homo. ibidem.

Homines magis dominantur à primo patre, quam à prima matre. idem Metaph. 5.

Omnes homines natura scire desiderant. idem Metaph. 1.

Homo naturaliter est animal politicum. idem Polit. 1.

Masculinum naturaliter dignius est feminino. ibid.

Sicut omnium animalium melior est homo lege fruent, sic omnium animalium pessimum homo à lege, & iustitia separatus. ibidem.

Hominem homini nihil aliud mansuetum, & mitè reddit, quam benevolentia, iustitia, & probitas fides. Plur. de Polit.

Homo ex homine non alta cogitatur. Pit. apud Volat.

Nihil habet commune cum mortali animante animal homo in immortalibus bonis exercitatus. Pitt. apud Diog. lib. 10.

Homines vehementer boni, aut mali per pauci sunt: medijs autem plurimi. Plat. in Phæd.

Felices aio homines inuuptos, & sine liberis: vna enim anima est, cui pro seipsa doloris onus est mediocre. Eurip. in Alcest. Homo nihil omnino, quam ipsa calamitas est. Herod. apud Sto.

EX LATINIS.

Quod natura satis est, homini non est. Senec. Epist. 120.

Homo in adiutorium mutuum generatus est. idem. 1. de ira.

Sunt quidam non re, sed nomine homines. Cicer. 1. Offic.

Hoc natura prescribit, vt homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam causam tantum, quod homo est, consultum velit. idem. 3. Offic.

Sunt in terra homines, non vt incolae, & habitatores, sed quasi expectatores superarum reru, atq; celestium. idem. 2. de legib.

Nec figura corporis, nec excellens vis ingenij humani significat ad hanc vnam rem natum hominem, vt fruere voluptatibus. idem. 1. de finib.

Sic caueo te no esse mortalem, sed corpus hoc. id. de Somnio Scip. Homini ex homine plura mala. Plin. Senior lib. 7.

Hominum natura nouitatis auda. ibidem.

Homini industria belluaru vim longè superat. Sallust. in conu. Catil.

Homines aut mortalitatem suam, aut immortalitatem cogitare debent. Plin. Iun. in Epist.

Homo, est imbecillitatis exempli, temporis spoliū, fortuna lusus, inconstantia imago, iniuria, & calamitatis trutinaria: liquum verò pituita, & bilis. Arist. apud Stob.

Animalia cuncta noscunt sibi salutaria, præter hominē. Plin. Sen. lib. 27.

Duplex est hominum natura, sed præstantius eorum, qui sunt viri. Cicer. pro Roscio.

Hoc solum animal homo nati pudoris, ac verecundia particeps, appetens coniunctionem hominum, ac societatem, animaduerrensque in omnibus rebus, quas ageret, aut diceret, ne quid ab eo fieri, nisi honestum, & decorum. Cicer. 4. de finib.

Nihil vni tam simile, tam par, quam omnes inter nos inest ipsi sumus, quod si deprauatio consuetudinum, si opinionum varietas imbecillitatem animorum no torqueret, ac fleceret, quocumque cepisset, sui memo ipse tam similis esset, quam omnes essent omnium: itaq; quicumque est hominis definitio, vna in omnes valet, quod arguementi satis est, nullam dissimilitudinē esse in genere, quæ si esset, non vna omnes definitio contineret. Cicer. 1. de leg.

Nullum est animal præter hominem,

nem, quod habeat aliquam no tiam Dei. ibid.

Si considerare volumus, quæ sit in homine excellentiæ natura, & dignitas, intelligemus, quam sit turpe diffuere luxuria, & delicatè, ac molliter viuere: quam honestum parcè, continenter, seuere, sobriè. idem. 1. Offic.

Cum aspicere ceperimus, quid sit sentire, quid simus, & qd animatibus cæteris differamus, tunc ea insequi incipimus, ad quæ nati sumus. idem. 2. de finibus.

Cum volem nominis æstimationem inire, & scire, quale sit, nudum inspice, ponat patrimonium, ponat honores, & alia fortuna mendacia, corpus ipsum exuat, animum intueri, qualis, quantusque sit. Senec. Epist. 4.

Vt magnas utilitates adipiscimur ex consensu hominum, sic nulla tam detestabilis pestis, quæ non homini ab homine nascatur. Cicer. 2. Offic.

EX SACRIS.

Optima medicina homini est homo. Petr. Ele. in libr. de Amic.

Homo sine crimine potest esse, non autem sine peccato. August.
Vniuersis animalibus data est ratio: brutis tantum ad vitæ tuendam: homini autem ad propa-

gandum. Lact.

Omne hominum genus est si ignoret, qualè Deū habere debet, tamè habendum scit. id. lib. 1. Homo natura obediens homini nocere non potest. ibidem.

Animalia fecit Deus propter hominem: hominè autem propter seipsum. si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo hominibus non ministrabit propter seipsum? Chrysost. sup. Matth.

Præ omnibus malis homo est pessimus malum. qualibet bestiarum habet & proprie malū: homo autem omnia. diabolus autem ad iustum accedere non aude: sed inuis homo non timet, sed contemnit. idem sup. Matth. Homil. 11.

In homine est omnis creatura. August. quæst. 67. in lib. 83. quæst.

Homo, magnum est miraculum. idem lib. 10. de Ciuit. Dei.

Homo est spiritus, & caro. Gregor. 4. mor.

Homo ad contemplandum creatorem suum cõditus est. idem. 8. mor.

Quia homo de humo sumptus est, iudicia Dei discutere, illius no est. idem 11. mor.

Plerumque homini non vacat, quod & brutis animantibus. idem 10. mor.

Homo nascitur in mundo: sicut flos in campo. idem 11. mor.

Homo non solum exterius, sed etiã interioris patitur mutabilitatem. *ibidem.*
 Homo semper ad deteriora tendit, nisi disciplina arceatur. *ibid.*
 Homo cateris animalibus, non hominibus per naturam prælatius est. *ibid.*
 Plus libet homini iutueri, quid sibi in se placeat, quam quid sibi in se displiceat. *idẽ 22. mor.*
 Homo non ex eo, quod ipse est. sed ex ijs, quæ circa ipsum sunt, honorari debet. *idem 24. mor.*
 Omnis homo in quantum rationalis, debet ex ratione cognoscere eum, à quo conditus est, esse Deum. *idem 27. mor.*
 Homo potest dici Deus, non colitur Deus. *idem 29. mor.*
 Hominum dignitas magna est, quia amici Dei vocatur, *ibid.*
 Homo mirabiliter conditus est, sed mirabilius redemptus. *ibid.*
 Humanum genus, maximum ornamentum est terris. *Augu. lib. 9. de Genes. ad liter. cap. 9.*
 Grande profundũ est homo. *idem lib. 4. confes. cap. 14.*
 Homo omnium elementorum particeps. *idem contra Prisc.*
 Omnes homines in Christo, vnus sunt homo. *idem sup. P. salm. 29.*
 Homo, & peccator quasi due res sunt. *idem tract. 13. in Euang. Ioann.*
 Homo de sapientia, quam recepit à Deo, gaudet. *idem tract. 14. in Euang. Ioann.*

Homo iumentum est, Deus autem possessor. *idem.*
 Homine nulla inmanior fera, sibi relinqueretur. *idem lib. 22. de Ciuit. Dei. cap. 24.*
 Homo vitreo vase fragilior est. *idẽ tract. 1. de verb. Domin.*
 Homo in seipso Deum cognoscit, *idem de spirit. & anim.*
 Homo Deo comparari non potest, etiam si esset sine peccato. *idem de nat. & grat.*
 Homo Trinitatis exemplar in se habet. *idem 63. de verb. Domin.*
 Homo etsi sine peccato esse potest, nemo tamen est, qui sit. *idem de spirit. & anim.*
 Homo sua malitia malus factus est, non creatus. *idẽ de cõtin.*
 Aduerte homo, quod limus es, & non sis superbus, quod Dauid inunctus, & non sis ingratus. *Bern. in vig. nat. dom. serm. 4.*
 Homo exterior per faciem cognoscitur: interior verò per voluntatem. *idẽ in die. 6. Petr. Serm.*
 Homo non de qualibet terra, sed de limo plasmatus dicitur. *idẽ de tripl. gener. cogn. nost.*
 Homines duo sunt, vetus, & vnus. *idem in paru. sermo.*
 Homines, pro dolor, plerumque ad ea, que facta sunt, quam ad ea, ad que facta sunt, se occupant. *idem in die Pent. serm. 2.*
 Homo, parvus mundus est. *idẽ in Hexa.*
 Homo cognatus terræ. *Chrysost. de verb. Esai. a. Vidi dom. Hom. 4*

Homo duplex in homine. *idem in cap. Matth. 12. Homil. 29.*
 Hominem purum inuenire, difficile. *idem sup. Ioan. Homi. 59.*

Mulier.

EX GRÆCIS.

Fœmine omnes sunt in animose, quam mares, præter vsam, & pantheram. *Arist. de anim. 8.*
 Mulier melioris est pietatis, quam vir, sed maioris inuidiæ. & malitiosior est viro, et facilius decipit. *ibidem.*
 Silentium præstat mulieri ornamentum. *Arist. Polit. 1.*
 A mulieribus male regitur ciuitas. *ibid.*
 Mulierum nullum in tenebris discernim. *Plur. de præcept. cõnub.*
 Nisi sermonum optima semina mulieres suscipiant, & participes eruditionis virorum fiant, absurda multa, præuag. consilia, atque cogitationes, & affectus malos pariunt.
 Omnium, quæ prædita sunt anima, mulieres sumus miserima creatura, quas oportet primum quidem diuitiarum excellentijs maritum emere, & dominum corporis accipere. malo etiam hoc ad hoc tristius malum est, et in hac re periculum magnum est, aut malum adipisci, aut bonum, non enim honesta diuortia sunt mulieribus.

non licet repudiare maritum, ad novos vero mores, & leges ea, quæ peruenierit, oportet ratem esse, quæ non dixerit donum, quæ re maximè vitatur maritus. vir verò quãdo molestiã cõcipit in domesticis foris progressus molestiam animi sedat, aut ad quẽdam amicorum, aut ad æqualem se conferens, nobis verò necesse est ad vnã animã respicere, *Eurip. in Medea.*
 Mulieres ad bona quidem ineptissime, malorum verò omnium effectrices sapientissima. *ibid.*
 Mulier ad lachrymas nata est. *ibidem.*
 Habet vim quandam ad mouendam misericordiam mulier. *idẽ in Taur.*
 Adua res est, contra reptiles bestias remedia præbuisse deos, sed nullus contra mulierem malam remedia adhuc inuenit. *idem in Androni.*
 Omnia per mares mulieribus peragere conuenit. *ibid.*
 Mulieres beniuolæ inuicem sunt, & ad seruandum res communes aptissima. *idem in Taur.*
 Mulieri conuenit mulier. *idem in Helen.*
 Bona mulier inter malas mixta cedio habetur.
 Perpetuum, & necessarium malum est mulier. *apud Stob.*
 Inter omnes alias res maximè inexpugnabilis est mulier. *Eurip. ibidem.*

Mulier brevis genus exempta parente
odit. *ibid.*

Odi mulierem illam præcipuè,
quæ cum malè egerit, blandè
loquitur. *ibid.*

Rarum est mulieris beneficium.
apud Stob.

Non vel per murus, vel pecunia
tam difficilis custoditur, quam
mulier. *ibid.*

Ego mulieri hoc vni credo, quod
à morte non recuiscat. *Antiph.*
ibid.

Egregios mulierum mores impro-
bis sermones corrumpunt. *ibid.*

Mulier nec alios videre, nec ipsa
videri debet, præsertim quæ ele-
ganter ornata sit. *vt*runq; enim
ad res inhonestas incitamentum
est. *Eus.* apud Stob.

Mulierem non in civilibus nego-
tijs, sed in domesticis oportet
ingeniosam esse. *ibid.*

EX LATINIS.

Facilius mulieres incorruptam
antiquitatem conser-
uant, quod multorum sermo-
num expertes ea tenent semper,
quæ prima didicerunt. *Cicer.* 3.
de Orat.

Mulieris samã mutorum oculis lux
clara custodiat. *idè.* 2. de legib.

Mulier, quæ vini usum immoder-
atè appetit, & virtutibus om-
nibus inanem claudit, & vi-
tijs aperit. *Max.* lib. 7.

Mulieri imperare non concedit na-

tura. *Publ. Mim.*

Mulier domui damnum est. & se-
lus. *Pub. Mim.*

Mulier à muliere parum distat.

Mulieris emulatio totam urbem
domum. *ibid.*

Thesaurus malorum est, mulier
mala. *ibid.*

Aut amat, aut odit mulier, non
habet medium. *idem.*

Qui potest mulieres vitare, vitat.
Plaut.

Intolerabilius nihil est, quam su-
mina dives. *Iuuenal.* Sat. 6.

Nulla diu suamina pondus habet.
Propert. lib. 2.

Varium, & mutabile semper, su-
mina. *Virg.* *Aeneid.* lib. 4.

Malo in consilio femina vincere
viros. *Pub. Mim.*

Nèue puellarum lachrymis moue-
re, caueto.

Vt fleret, oculos erudiere sinit.
Ouid. de remed. *A. mor.*

Femina cum par esse cœperit, se-
perior efficitur.

EX SACRIS.

Avdax est ad omnia, qui
cumq; amat, vel odit fe-
mina, & artificiosa est nocere,
cum vult. *Valer.* in Epist. ad
Ruf.

Mulierem est lingua telo vici-
sus affectus. *Erasm.* in Epist.

Mulier dicitur à mollitie mèns,
ideo variu, & mutabile testi-
moniu profert. apud *Iurif.* *conf.*

Mulier

Mulierum genus auarissimè præ-
sumitur. *ibid.*

Femineus sexus ad decipiendum
vstatus. *Amb.* *Serm.* 44.

Femina viri portio est. *Cypr.* de
Habit. virg.

Mulier dicitur mens infirma, &
indiscreta. *Greg.* 13. *Mor.*

Mulier viro propinavit mortem:
mulier viro nunciauit vitam.
idem in *Regist.*

Mulieris stulta petitio est. *ibid.*

Mulier, vocabulum sexus est, non
corruptele. *Amb.* ad *Virg.*

Mulier nec docere potest, nec tes-
tis esse, nec fidem dicere, nec iu-
dicare, quanto magis non po-
test imperare? *Aug.* in *Quest.*
ex *vtroq;* test.

Mulier propter virum formata.
Chrysof. sup *Gen.* *Hom.* 15.

Mulierum sexus incautus. *idem*
sup *Matth.* *Hom.* 44.

Mulier antiqua malitia. *idè* sup.
Matth. *Hom.* 15.

Muliere bona nihil potentius. *idè*
sup *Ioan.* *Hom.* 60.

Mulier particeps imperij. *idè* *Ser.*
6. sup *Epist.* ad *Rom.*

Mulier, maximum securitatis re-
medium. *idem* sup *epist.* ad *Co-*
rinth. *Hom.* 26.

Mulier vorax, turpis res. *idè* sup.
Epist. ad *Corinth.* *Hom.* 43.

Mulieribus cum virtute imperan-
dum, non temere. *idem* sup *Epist.*
ad *Ephes.* *Homil.* 13.

Mulieres gloriæ vanæ studium in
se habent. *ibid.*

Mulieri peculiare est ornari. *ibid.*

Mulierum omnia vitia, excepta
fornicatione ferenda sunt à vi-
ris. *idem* sup *epist.* ad *Ephes.*
Hom. 16.

Mulieres saepe pereunt, si lugere
prohibeantur. *idem* ad *popul.*
Antioch. *Hom.* 18.

Lachrymæ.

EX GRÆCIS.

Mulier ad lachrymas nata
est. *Eurip.* in *Med.*

Amare mortuum producit la-
chrymas. *idem* in *Alect.*

Lachrymare ignobilibus liberum
est, & misera loqui. *idem* in
Suppl.

Afflictis hominibus suaves sunt
lachrymæ. *idem* in *Troad.*

Tristitia profert lachrymas, tan-
quam arbor ista fructum. a-
pud Stob.

Hominibus etiam luctum, aliqua
est gratia. *ibid.*

Mortuum sepelita, nec supra unã
diem lachrymandum est. *Ho-*
mer. *Iliad.* 7.

Casus veteres non deplorandi sunt
novis lachrymis. *ibid.*

Suspirium, morsus est doloris. a-
pud Stob,

si quis tristantem aliquem secu-
tus ei dixerit, salue: neces-
sario eum lugere iubet. *Philom.*
ibid.

EX LATINIS.

Sunt, qui gratum facere mortuis, si grauius eos lugent, arbitrentur. Cic. 1. Tusc.

Per lachrymas argumentum desiderij quærimus, & dolorem non sequimur, sed ostendimus: nemo enim sibi tristis est. Sen. Epist. 63.

Nihil facilius, quam lachrymæ inarescunt. Quint. lib. 6.

Lachrymæ penitentia sunt indices. Curt. lib. 5.

Nemo sibi tristis est: clarius cum audiuntur gemunt, & taciti, quieti; dum secretum est, cum aliquos viderint, in fletus nos excitantur. Sen. Epist. 100.

Ingemiscere nunquam viro concessum est, idq; raro eiulatus, ne mulieri quidem, nihil est enim viro fletu muliebri turpius.

Lachrymæ prius nobis deerunt, quam causa dolendi. Senec. de Breuit. vit.

EX SACRIS.

Vincit lachryma inuincibile, ligat omnipotentem, inclinat virginis filium Hier. in Epist.

Est pijs affectibus quedam fletus voluptas, & plerumq; graues lachrymas enaporat dolor. Amb. de Obi. Valent.

Sæpe quod torpentibus latuit, fletibus innotuit, & afflicta nos

citius inuenit malum, quod fecerat, & reatum suum, cuius secura non meminit, hunc in se commota deprehendit. Grego. 8. Mor.

Sicut per vehementes imbres, minus aer, ac purus efficitur: ita & post lachrymarum pluuia serenitas mentis sequitur, atq; tranquillitas. Chrys. sup. Mat.

Multis consolationi sunt lachrymæ, & ex parte maxima magnitudinem doloris minuunt, dolor siquidem speciem ignis gerit, qui dum plus regitur, plus ignescit. Petr. Bles.

Ei si pietas pro defunctis fidei- bus flere iubet, fides tamē pro eis lugere vetat. Isid. 3. de Summo bono.

Lachrymæ penitentium cadunt in conspectum Domini. Aug. Serm. 3. in Fest. nat.

Lachrymæ infantium, testes sunt nostræ miserie. idem Hom. 15. Fletus multus apud multos, sed fructus nullus. Bern. sup. Cant. Serm. 26.

Lugentes sunt aliqui, sed si extor- de procederent lachrymæ, nec tam cito soluerentur in risum. Bern. de Aduer. dom. Ser. 4.

Lachrymæ, cibis sunt anime. Bas. sil. de Liber. arbitr.

Lugendum est, & post luctum consolandum: post consolationem ad cælestia contemplanda accedendum. Bernar. de Conuers. ad cleric. Serm.

Lugent

Lugere impudenter, prohibetur. Chrysost. sup. Ioan. Hom. 67. Lugendum cum modestia decoro. idem sup. Epist. ad Philip. Serm. 3.

Lugere mortuos ex pusillanimitate fit. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 26.

Rifus.

Rifus in ecclesia diaboli opus. Chrysost. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 15.

Rifus non procul abest à derisu. Quint. lib. 6.

Rifus grauitate fit mixtus. August. de Spir. & anim.

Voluptas.

EX GRÆCIS.

Nec voluptas omne bonum, nec dolor omne malum. Plat. de Sum. bono.

Voluptas, & tristitia, quæ proprie anime est, voluptates, & dolores corporis præcedunt. ibid. Voluptas, effugium doloris est. ibidem.

Omnis voluptas ab amore separatur. idem de amore.

A voluptatibus separari, extrema inscitia est. idē de Sophist. Propter voluptatem mala operamur, & propter tristitiam à bonis recedimus. idem Eth. 2.

Deliciae saneratores fecerunt, non secus ac aurifices, & nuguetarios, ac iunctores. Plutarch. de Vit. risur.

Voluptates corruptibiles sunt: honores autem immortales. Cleo. apud Diog. lib. 1.

Natura solatium quidem haud postulat, si delicias solatium appellas: refocillationē autem postulat, quæ media est inter voluptatem, & laborem. idem de Tuend. bona valetud.

Ipse voluptatis contemptus, si affuescerimus, in iudicissimus est. Diog. apud Laert. lib. 1.

Mali viri, voluptates mala. Eurip. in Suppl.

Magnæ stultitia est propter breuem voluptatem cum alijs digladiari. Demosth. in arg. lib.

Voluptates oportet tanquam sirenes fugere eum, qui virtutem, tanquam patriam intueri desiderat. Socr. apud Stob.

Voluptates venari conuenit, quæ labores sequuntur, non illas, quæ præcedunt. Demosthenes ibidem.

Delectatio vincita honesto optima, secus pessima est. Isocrat. apud Stob.

EX LATINIS.

In præcipiti voluptas ad dolorem vergit, nisi modum teneat, modus autem tenere difficile est, in eo, quod bonum esse credide

credideris. Senec. Epist. 13.

Quemadmodum scelerum etiam si non sint deprehensa, cum fierent, sollicitudo non cum ipsis abiit, ita improbarum voluptatum etiam post ipsas penitentiam est. idem Epist. 27.

Quis hostis in quenquam tam contumeliosus fuit, quam in quosdam voluptates sue sunt. idem 30.

Quidam voluptatibus suis seruiunt, non fruentur, & quod malorum intimum est, mala sua amant: tunc autem consummata est infelicitas, ubi turpia non solum delectant, sed placent: & desinit esse remedii locus, ubi quae fuerant vitia, mores sunt. ibid.

Effeminat animos amicitias. Senec. Epist. 51.

Proba istas, quae voluptates vocantur, ubi transcendis modum, paena sunt. idem Epist. 84.

Eo delictarum peruenimus, ut nisi gemmas calcare nolumus. idem Epist. 87.

Vis ciborum voluptatem contemneret, exitum expectat. idem Epist. 111.

Id actum est ab illo mundi conditore, qui nobis viuendi iura descripsit, ut salui essemus, non delicati, ad salutem omnia apparatus sunt, & in promptu, delictis omnia miseret, ac sollicitudine comparantur. idem Epist. 120.

Voluptas non est merces, nec casus virtutis, sed accessio. idem de

Vit. beat.

Malorum esca voluptas, qua homines capiuntur, ut hamo piscis. Cato maior.

Imitatrix est boni voluptas, malorum mater omnium, cui blanditibus corrumpuntur, quae natura bona sunt. Cicero. 2. de Legib.

Maximas virtutes iacere oportet, voluptate dominante. idem ad Attic.

In voluptatis regno non potest virtus consistere. Cato maior.

Impedit consilium voluptas, & rationi inimica est, ac mentis, ut ita dicam, perstringit oculos. ibid.

Nemo est dignus nomine hominis, qui unum diem totum velit esse in voluptate. idem. de Finib.

Quo maior est voluptas, eo magis mentem a sua sede statim dimouet. Cicero. 1. Parad.

Fluit voluptas, & prima quae euolat, sapiensque relinquitur: sicut penitendi, quam recordas di. idem. 2. de Finib.

Omnibus in rebus voluptatibus maximè finitimum fastidium est. idem. 2. de Orat.

Trahit sua quaeque voluptas. Virg. Eclog. 2.

Cogitate cum animis vestris, si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille cito recedet a vobis, benefactum a vobis, dum viuistis, non recedet, sed si qua per voluptatem

voluptatem nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum illud apud vos semper manebit. Gel. lib. 16.

Voluptatem commendat varior usus. Iuuenal. Sat. 11.

Voluptates abeuntes consideranda. in Hist. Sax.

Voluptates peregrina vigore animi extinguunt. Liu. 4. Dec. li. 8.

Infelix, qui huic rei viuunt, ut altitia decenter secet, nisi quod inferior est, qui hoc voluptatis docet, quam qui necessitatis disuit. Senec. Epist. 47.

EX SACRIS.

Minus voluptatibus stimulantur, qui non est, ubi frequentia voluptatum: & minus auaritia molestias patitur, qui non videt diuitias. August. de sing. cler.

Sicut vitanda sunt amara salubria, ita semper vitanda est amara dulcedo. idem.

Semper voluptas famem sui habet, & transacta non satiat. Hier. ad Damasc.

Mortis est fabricatrix voluptas. Laet. lib. 6.

Temoneo, ut oblectamenta ista terre pro magnis, ac veris bonis habere, ne credas, quae sunt non tantum fallacia, quia dulcia, verum etiam insidiosa, quia dulcia. Laet. de opif. Dei.

Voluptas sub necessitate aliquan-

do se palliat. Greg. 30. mor.

Voluptas, & dolor, ad sensum pertinent communem. August. lib. 2. de lib. arbit.

Voluptatem pariuunt conuenientia, dolorem resistentia. idem de ver. relig.

Voluptas ex calore nascitur. idem lib. 20. contra Faust. Manich.

Delectatio illecebrosa cogitationis est, paruum in anima motum faciat, sed tamen post se relinquit vestigia. idem de cons. ad cler.

Voluptas corporis malum: afflictio bonum. Bern. de aduent. domin. serm. 3.

Deliciae sunt spinae. Chrysostr. sup. Math. Homil. 45.

Deliciae animam resoluunt, quasi copiosus amnis. idem sup. Act. Apost. Homil. 24.

Deliciae ad corporis necessitatem non pertinent. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 5.

Deliciae mortis auctores. idem serm. 13. sup. Epist. ad Hebr.

In facietis multa periuria. Chrysostr. sup. Epist. ad Ephes. serm. 15.

Valetudinis firmamentum luxus subruit. idem ad populi. Antioch. Homil. 55.

Voluptati inest supplicium. idem sermo. 4. super Epistol. ad Roman.

Voluptati formosos difficile impetere. idem de continent. Ioseph. serm.

Voluptas, ut torrens, omnia sub-

uerit. idem sup. Act. Apost. Homil. 27.

Voluptas fera grauis. idem contra lux, & crapul. serm.

Mundi luxus pia anima crux est. Aug. in manual. cap. 5.

Tristitia.

EX GRÆCIS.

TRISTITIA egritudinum maxima. apud Stob.

Propter voluptates mala operamur, & propter tristitiã à bonis recedimus. Arist. Eth. 2.

Melancholici naturaliter semper indiget medicina. idem Eth. 7.

Natura omnia molesta fugit. Plut. in consol. ad uxor.

Seueris, ac tetricis omnibus me iudice vita, non vita est, sed calamitas. Eurip. in Alcest.

Mæores hominibus pariunt morbos. ibid.

Non appellandus est felix, qui pecunias habet plurimas, sed qui non tristatur. ibid.

Vbi quis dolet, illic animum conuertit. ibid.

Tristitia, multiplex malum. ibid.

EX LATINIS ET SACRIS.

NON debemus causas doloris accersere. Sen. Epist. 100. Summa stultitia est, frustra confici dolore, cum intelligas nihil

posse profici. Cicer. 3. Tusc. Nihil est precipue dolendum. quam in eo, quod accidit. uersis. idem ad Torq.

Tristitia somno mitigatur. Aug. lib. 10. confes. cap. 13.

Communis est tristitia, ubi communis est causa. Bern.

Tristitia pia est, aliorum tribulari. idem Epist. 145.

Vn nunquam esse tristis, bene uie, bona vita semper gaudium habet. Hugo 3 de Anim.

Tristis ex propinquo habet inam. Greg. in Past.

Tristitia præcedit latitiã. Aug. in serm. de temp.

Tristitia sepe grauitatem sequitur. Greg. lib. 1. mor.

Non dolere stipitis est, nõ homini. Aug. lib. 4. de Ciuit. Di. cap. 9.

Tristibus Deus leta semper misceat. Chrysof. sup. Act. App. Hom. 8.

Stultius nihil est, quam famam captare tristitia. Senec. Epist. 97.

Lætitia.

EX GRÆCIS.

IN communi re gaudens salu nõ recte facit, Eurip. in Ion.

Gaudium præsens est, odium in posterum. apud Stob.

Multa, quæ naturaliter non sunt delectabilia, cum sunt afflicta

facta, delectabilia sunt. Aristot. Rhet. 1.

Vnicuique est delectabile quod amat. idem Eth. 1.

Qui delectari uelit sine tristitia, ad philosophiam recurrat. idem Polit. 2.

Omnis habemus, unde latemur. Plur. de tranq. Anim.

Quod incunctissimum, idem calamitosum. Eurip. in Hippolyt.

EX LATINIS.

ANIMUS debet esse alacer, & fidens, & super omnia erectus. res seuera est, verum gaudium. Senec. Epist. 23.

Sola uirtus præstat gaudium perpetuum, securum, etiamsi quid obstat quod nubium modo interuenit, quæ infra feruntur, nec inquam diem vincunt. ibid.

Quæ gaudium semper animos inquietat, modus raro latis rebus interuenit. Cassiod. 4. Epist.

Nihil difficilius, quam differre gaudia. Quint. Declam. 2.

Spem gaudia parat, aduersa contritionem. idem Declam. 15.

Recto ordine prius metus tollatur, quam gaudium infundatur. Tert.

In profuso gaudio lacrymæ erumpunt. idem.

Gaudia, principium nostri sunt sepe doloris. Ouid. 7. Metamorph.

EX SACRIS.

Lætitia nostra sit timore permixta. August. sup. Psal. 85.

Miseria nulla maior, quam falsa lætitia. Bern. de lib. arbit.

Lætitia, iusti comes est. Chrysof.

Lætitiã quæ patere solet, extra nos sunt. Basil.

Gaudium priuatum, vanum est. Greg. Solet lætitia arcana mentis aperire, atq; aperienda amittere, aduersa uerò cum nos cauterius depriment, interius cautiore reddunt. Greg. 28. mor.

Verum gaudium non possidetur, nisi pax, & iustitia teneatur, prima enim est, & quasi radix iustitiæ, secunda pax, tertia, gaudium: de iustitia nascitur pax, de pace gaudium generatur. Cæsarini in admo. nit. 2.

Gaudium properat, & non fert lætitia moras. Cypr. Epist. li. 6.

In gaudio communi maior est episcopi portio. idem lib. 1.

Lætitia satietatis, penuria est tribulationis. Greg. 1. mor.

Lætitia ex propinquo habet luxuriam. idem in Past.

Delectatio est pòdus anima. August. lib. 6. music. cap. 11.

Delectatio parit tolerantiam laborum. idem de Pa. cap. 4.

Præsentis temporis ita agenda lætitia est, ut nunquam amaritudo sequenti iudicij recedat

à memoria. Greg. Homil. 32.
Unde quis gaudeat, plurimum inter-
terest. August. libr. 6. confes.
cap. 6.

Gaudium malorum, stultitia est.
idem de agone Christ. cap. 7.

Populi applausus ex eorum est nu-
mero, quæ fortuna, non iudicio
contingunt. idem lib. 1. de mu-
sic. cap. 6.

Gaudendum est de ijs, quæ expecta-
mus, & gaudendum de ijs, quæ
sustinemus. Ber. de verb. A-
post. serm. 2.

Gaudendum in bono alieno ma-
gno magis, quam in proprio
paruo. idem sup. Cant. ser. 49.

Gaudium in materia conuertibili
mutari necesse est re mutata.
idem de fallac. present. vit.

Gaudium solummodo verum est,
quod de creatore concipitur.
idem in Epist.

Hilarem diligit Deus. Bernar. de
mag. serm. 3.

Latos vos esse volo, sed nondum
securos. Bern. sup. Psal. Qui ha-
bit. serm. 4.

Gaudere prosperitate aliorum ge-
nerosius est, quam deslere ca-
lamitatem. Chrysost. serm. 22.
sup. Epist. ad Roman.

Gaudere in calamitatibus alio-
rum, impudentium est. idem
ad popul. Antioch. Homi. 24.

Gaudium ex opinione venit. idem
super Epist. ad Hebra. Ho-
mil. 20.

Delectamur per voluntatem, &

exercemur per rationem. Ber-
nard. serm.

Orbitas.

EX GRÆCIS.

Nullum est viro maius ma-
lum, quam frustri fida
vixore. Eurip. in Alceft.

Nullum inter homines maiorè da-
lorem inuenies, quam liberis
mortuos aspicere. idem in Supp.

Vir ex familia cum moritur,
desiderabilis: mulieris verò tu
imbecilles. idem in Taur.

In ceteris minus offendi potestus
lier, at si marito priuatur, vita
priuatur. Eurip. apud Stob.

Mulier cum priuatur viro, priua-
tur vita. apud Stob.

EX LATINIS.

Libenter se orbitas decipit,
magnas calamitates vana
ratio sustinet. Quint. Decl. 10.
Nihil est sceleratius prudenti or-
bitate. ibid.

Quisquis orbitatem facile credit,
festinat ad impatientiam secu-
ritatem. Quint. Declam. 16.

Senectus, & orbitas licentiam
præstant. Max. lib. 6.

EX SACRIS.

Orbitatis magnitudo, reli-
gionis occasio est. Hier. ad
Saluinam.

Vidua

Vidua præ ceteris vacare debent
orâioni. Ansel. sup. Timoth.

Vidua gratius contra concupi-
scenciam configit, quam vir-
go. Aug. contra Iulian.

Vidua defensorem nullum habet.
Chrysost. sup. Ioann. Homil. 6.

Vidua psallunt noctu, & die. idè
sup. Epist. ad Corinth. Rom. 30.

Consolatio.

EX GRÆCIS.

Animo malè affecto medici-
næ sunt sermones. Plut. in
Orat. consol.

Facilius est consolari afflictum,
quam sustineri. Eurip. in Al-
ceft.

Nūquam vlla de re dixeris, quod
amiseris eam, sed quod reddi-
deris. silius obiit, redditus est:
ablatus est mihi ager, & hic
redditus est, sed malus est, qui
abstulit: quid est, quod cures,
per quem is, qui dederit, rece-
perit: quandiu verò conceditur
tibi curam eius habeto tan-
quā alienæ possessionis: quem-
admodum prætereuntes diuer-
sorum. Epist. apud Stob.

Minus habet mæroris præsentem
inuitus amicum. Suaue enim
quiddam est amici sermo. Phi-
lem. ibidem.

Inest etiam verbis quadam volu-
ptas, cum obliuionem inducunt
malorum. ibid.

Cui corpus malè affectum est, is
opus habet medico: cui autem
anima, amico. ibid.

Consolatio maximum est reme-
dium tristitia. Socion. ibid.

Qui aliorum mala perpenderit,
minus ægrè feret sua. Phil.
apud Stob.

In rebus secundis oportet intueri
in eum, qui vititur minus se-
cundis: in aduersis vero, in eum
qui vititur magis aduersis. Py-
thag. apud Volat.

EX LATINIS.

Si intelligimus, solatium est
æquo animo perdere quod
perituum est. Senec. Epist. 99.

Nihil tam acerbum est, in quo
æquus animus non inueniat
solatium. idè de Tranq. anim.

Necessitas ferè de conditionis hu-
manæ quasi cum Deo pugna-
re prohibet, admonè que esse
hominem, quæ cogitatio ma-
gnopere luctum leuat. Ciccr.

Tusc. 3.

Leuis est consolatio ex miserijs
aliorum. Ciccr. ad Torq.

Ipsa ægritudo lenitur, cum obijci-
mus mæretibus imbecillitatem
animi effeminati, cuiusque co-
rum grauitatem, constan-
tiâque laudamus, qui non
turbulenter humana patiuntur.
Ciccr. 4 Tusc.

Motus animi sollicitudines, ægri-
tudinesque obliuione leniuntur.

tur, traductis animis ad voluptatem. *ibid.*

Hæc sunt officia consolantium: tollere ægritudinem funditus, aut sedare: nec patere manare longius, aut ad aliam traducere. idem.

Sunt, qui consolationem respiciunt, sed refert quomodo adhibeatur: ut enim tulerit quisque eorum, qui sapienter tulerunt, non quo quisque incommodo prædicandum est. Cicero 3. Tuscul.

Consolationum multa sunt viae, sed illa rectissima: impetret ratio, quod dies impetratura est. idem ad Atticum.

*Est in potestate abijcere dolorem, cum velis, temporis seruientem. *ibidem.**

Dies stultis mederi solet. Cicero ad Attic.

*Est tarda illa quidem medicina, sed certissima, quam affert longinquitas, & dies. *ibid.**

Sola spes hominem in miseris consolari solet. idem in Catil.

Difficillima est in luctu consolatio. Erasmi in Epist.

Amatores consolatio angit, non lenit. Tert.

Mediocre solatium est, quos amamus, nihil queri. Plinius In-nior. lib. 1.

Vt tridum adhuc vulnus medentium animos reformidat, deinde patitur, atque vltro requirit: sic recens animi dolor con-

solationes rejicit, atque resistit, mox desiderat, & clementer acquiescit. Plin. Iun. lib. 5. Maximum solatium est, vacare culpa. Cicero ad Marc.

Non interpretemur male naturæ beneficium: abstulit, sed dedit. Seneca. Epist. 73.

Quisquis aliquem queritur mortuum esse, queritur hominem fuisse. idem. 100.

Homini est dolore affici, & solatia admittere, non solatij non egere. Plin. Iun. lib. 8.

*Vnicum doloris leuamentum, studium est. *ibid.**

Flebile principium melior fortuna secuta est. Ouid. 7. Metam. Nec fera tempestas toto tamescitur in anno.

Et tibi, crede mihi, tempora vris erunt.

Bonus animus in re mala, dimidium est mali. Plaut. in Psenk.

Animus æquus, est optimum fortuna condimentum. idem in Rud.

Esset aliquod imbecillitatis nostri solatium, si tanto tempore repararentur cuncta, quanto feriuntur. Seneca. Epist. 92.

Ratio in consolando plurimum valere debet. Cicero apud Curt.

EX SACRIS.

Festina consolatio bonorum, consideratus finis malorum, tunc enim ex eorum interitu malum

malum conspiciunt, quod eandem leue æstimant quicquid in hac vita aduersum patimur. Greg. 21. mor.

Facilis erit consolatio, si inter flagella, quæ patimur, quæ fecimus delicta, ad memoriam reuocemus. idem in Registr.

Sera consolatione nihil potest esse frigidius. Erasmi in Epist.

Non est probus consolator, quem proprij vincunt gemitus. Hier.

Prolixior consolatio diutius afficit, quem consolari vis. Ambr.

Requiescimus in memoria illius, quem amissum dolemus. idem.

Solatium dolentis est, doluisse. idem.

Consolatio mitis esse debet, non aspera, quæ magis dolorem leuiat, feruorem mitiget, quàm commotionem excitet. idem in lib. de Ioseph.

Consolatur nos Deus, ut alios condolemur. Ansel. sup. Epist. ad Corinth.

Magna consolatio tribulationum est, auctoris nostri dona ad memoriam reuocare. Greg. 1. mor.

Consolationem vxor marito præbet. Chrysost. sup. Genes. Homil. 38.

Consolatio amplior est, quàm afflictio. idem sup. Epist. ad Corinth.

Consolatio ex præteritis sepe prodest. idem sup. Epist. ad Hebr. Homil. 11.

Subleuatio est doloris, visitatio

collaborantis. Greg. 4. mor. Postquam non abstulit, nisi quod dedit, sua recipit, non nostra abstulit. Greg. in mor.

Infœlicitas, & tormentum.

EX GRÆCIS.

Infœlicitas inops consilij est. Eurip. in Ion.

Nec voluptas omne bonum, nec dolor omne malum. Plat. de summo bono.

Nemo est, qui miseris inuideat. Plut. de inuid.

Malorum suorum homo sibi causa. Homer. Odyss. lib. 11.

Non respicit iustitia miseris. Eurip. in Phœnis.

Voluptas, & tristitia, quæ propria est anima, voluptates, & dolores corporis præcedunt. Plat. de summo bono.

Si ego miserè habeo, nihil in hoc glorieris, & tu miserè habere poteris. Eurip. in Androm.

Quando miseris bene volunt deij, cedit aduersa calamitas in melius. idem in Rhes.

Quibus est aduersa fortuna, non surdi solum sunt, sed ne videntes quidem res conspicuas vident. Sophoc. apud Stob.

Non facile est inuenire dominum sine malis viuentem, quisquis autem minus habet, illi videtur maius quiddam contigisse,

quam alteri. Herod. ibid.
 Non potest vllum tam graue dici
 verbum, nec affectio, nec cala-
 mitas diuinitus immiffa, cuius
 molem natura hominis non fe-
 rat. Eurip. ibid.
 Bona quarētibus vix obtingunt,
 mala etiam non quaefita. De-
 metr. ibidem.
 Infelix, quem pater Saturnus
 in fenectus limine misera ca-
 lamitate perdidit. Homer. apud
 Stob.
 Homo femper infelix, natura
 credulus est. ibid.
 Quemadmodum & corpori, sic &
 familia, vitæq; morbus accidit.
 Democr. ibid.
 Inuidius demon maximè videtur
 hoc ftudere, vt inopinatam ca-
 lamitatem inducat. ibid.
 Dolor apud illos liberis manet,
 apud quos alitur, & augetur.
 ibidem.
 Dolor refolutio anime est. Clean-
 t. ibidem.
 Quam felices funt, qui à puero
 infelices fuerunt. Dion. ibid.
 Aduerfa fortuna docet, quam
 multos habeas amicos. Plut. in
 Apophth.
 Si infelicitates in commune con-
 ferrentur, & vnusquisque ex
 æquo partiretur, futurum erit,
 vt plures fuas capientes, difce-
 dant. Socrat. apud Plutar. in
 Orat. confol.
 Promptius ad amicorum aduerfos
 cafus, quam ad fecundos fucef-

sus fuccurrendum est. ibid.
 Difficilis res eft ferre mutationem
 rerum in deterius. Bias apud
 Diog. lib. 1.
 Et mortalium aduerfitates, &
 ventorū ftatus non femper im-
 petū habēt. Eurip. in Herc. fur.
 Dolentes per fuffiria leuantur.
 idem in Alceft.
 Calamitas eft ipsis, qui perferunt,
 & fpectatoribus vilis. Pla-
 in Gorg.

EX LATINIS.

Est aliqua doloris ambitio.
 Senec. Epift. 64.
 Plus oftentatio doloris eft, quam
 dolor. ibid.
 Oportet alios efle miferos, & aliu
 felices. Pub. Mim.
 Repente infelicem efle, geneta
 furorem.
 Sine fpectatore ceffat dolor. Senti-
 Epift. 54.
 Bonum virū Deus in delicijs non
 habet, experitur in dura, fuis
 illū preparat. Senec. de prouid.
 Est naturalis fauor pro laboran-
 tibus. Quint. lib. 4.
 Qui intermittere in agendo dolo-
 rem potest, videtur poffe etiam
 deponere. idem lib. 11.
 Semper fe cūft odiūt miferi, ne eft
 meliores defināt. idē Decla. 1.
 Dolor membrorū totam cogitatio-
 nem in fe rapit. idem Decla. 6.
 Non debet dolere, qui potest glo-
 riarī. ibidem.

Est

Est quidem difficilis felicitibus mi-
 feriarum vera æftimatio. idem
 Declam. 9.
 Quam verum est, quicquid excla-
 mat calamitas, nec ab infeli-
 cibus ficti temere exeunt ge-
 mitus. ibid.
 Nihil crudelius calamitate, quam
 gaudia reducūt. idē Decla. 11.
 Lenior eft dolor, qui difponitur.
 idem Declam. 12.
 Quod vltimum miferis eft, misera-
 tionem perdere. ibidem.
 Vltimum miferis fpecs eft. ibid.
 Nobiles funt miferorum fpecs. ibid.
 Habet aliquod folatium, qui-
 quis in amore miferescit. idem
 Declam. 13.
 Difficile eft tacere, cūm doleas.
 Cicer. pro Sil.
 Doloris magnitudo vim quandā
 dicendi nobis dat, & tribuit.
 idem ad Atticum.
 Leniora funt ea, qua repētino ali-
 quo motu accidunt, quam ea,
 qua pæmeditata, atque præ-
 parata inferuntur. idē in Off.
 Dolor difimulatione crefcit. Iuft.
 lib. 8.
 Nihil infelicius eo, cui nihil eue-
 nit aduerfi. Senec. Epift. 92.
 Calamitas virtutis occafio eft. ne-
 mo duraret, fi eandem vim ha-
 beret rerum aduerfarum affi-
 duitas, ficut primi ictus. Senec.
 de tranq. anim.
 Spem gaudia parant: aduerfa con-
 tritionem. Quintil. Declam. 5.
 Aduerfa res fe domant, & do-

cent, quid opus fit factu. fe-
 cunda res letitia transfuersum
 trudere folent, ac rectè confu-
 lendo, atque intelligendo. Gell.
 lib. 7.

Res humane femper in deterius
 prolabantur. Salluft. in coniur.
 Catil.

Siqua venit fero, magna ruina
 venit. Propert.
 Si nihil infestū durus vidiffet
 Vlyffes,
 Penelope felix, fed sine laude
 foret. Ouid. 5. de Trift.

Miserrima est fortuna, que nec
 in occulto quarit, nec in com-
 perto auxilium implorare au-
 det. Cæfar de bell. Gall. lib. 1.

Miferis parua est fides. Salluft. in
 coniurat. Catil.

Si dolori frænum remittas, nulla
 materia magna non est. Plin.
 Inn. lib. 4. Epift.

Multa luctuofa dolor inuenit.
 ibidem.

Est quada dolendi voluptas, præ-
 fertim fi in amici finu defleas,
 apud quem vel laus fit parata,
 vel venia. idem lib. 8.

Dolendi modus est, timendi non
 est. ibid.

Aggrauat dolorem absentia, &
 mali impendentis ignorantia.
 ibidem.

Habent fua verba miferi, fua ver-
 ba felices idem in Paneg.

Difcunt quidam efle infelices, &
 quibusdam folatio est noffe for-
 tem fuam. Curt. lib. 4.

Optimè miseras ferunt, qui abscondunt. *ibidem.*

Nisi mutò essemus miseri, olim aliis alio potuissimus esse facti dīo. *ibid.*

Dignus est omni malo, qui fortuna sua erubescit. *idem lib. 5.*

In communi calamitate sua quisque habet fortunam. *idem libro 6.*

Reperire verba innocentis facile est, modum verborum misero tenere difficile. *ibid.*

Magna est calamitas. *ibid.*

Recens dolor præteritum reuocat. *idem lib. 10.*

Recludit aliquando soporatus dolor. *idem lib. 7.*

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret. *Pub. Mim.*

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,

Et sensum cum re, consiliūque fuit. *Quid. 4. de Pont.*

Non est miser, nisi qui se esse credit. *in Hist. Sax.*

Assuetudo mali animos effert. *Liuius 3. Dec. lib. 8.*

Dedecori est fortuna prior. *Lucanus.*

Mobilis, & varia est sermè natura malorum. *Iuuenalis Sat. 3.*

Omnia, ad quæ gemimus, & expallefcimus, tributa vitæ sunt. *Senec. Episto. 27.*

In dolore maximè est providendum, ne quid abiectè, nequid timidè, nequid graudè, nequid

molliter, ne quid seruiliter, mihi libritè, & que faciamus. *Cicer. 2. Tusc.*

EX SACRIS.

Affligit Deus nec iniuste, nec crudeliter. *August. lib. Medit. cap. 39.*

Nemo quantum proficit, nisi inter aduersa cognoscit. *Gregor. in mor.*

Cum quis positus in prosperitate diligitur, incertum est, vitium prosperitas, an persona diligitur. amissio autem prosperitatis interrogat vim dilectionis, nec prosperitas quippè amicum indicat, nec aduersitas inimicum celat. *idem.*

Aduersitates misericordia interpollat. *Nax. anax.*

Afflictio, optimum quandoque remedium est ad salutem. *idè.*

Calamitas, inuentrix est ingeniosa. *idem.*

Aduersitas nostra, non est in Dei, sed admonitio. *Chrysost. 1.*

Aduersa non deiciunt quem prospera non corrumpunt. *Gregor. 31. mor.*

Aduersitas, prolatio virtutis est. *idem Episto. 126.*

Impossibile est scire afflictionem afflictorum ei, qui experientium afflictionis non habuit. *Chrysostom. sup. Epist. ad Hebræ. Sermo. 30.*

In afflictionibus philosophan-

dam. *Basil.*

Dolor non solum eloquentes, sed etiam ingeniosos facit. *Erasm. in Episto.*

Nihil aduersum, nisi quod nobis obstat ad æternam felicitatem properantibus: nihil prosperum, nisi quod Deo conducit. *ibidem.*

Sape fit expulsa nube serenus dies. *Cypr.*

Aduersitas, quæ bonis votis, aut viris obijcitur, probatio virtutis est, non indicium reprobationis. *Greg. in mor.*

Moderata afflictio lachrymas exprimit. *idem. 9. mor.*

Dolor anime tortor est. *August. de verb. Domini. Serm. 42.*

Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessæ sunt. *idcm.*

Tandem quisque perfectus est, quando quisque perfectius sentit dolores alienos. *ibid.*

Fugere persecutionem, non est culpa fugientis, sed persequentis. *Bernard.*

Incrementum doloris est, id quod dolet scribere. *Ambr.*

Dolor nimius non deliberat. *Bernard. Serm. 1.*

Fexatio dat intellectum. *Petr. Chrysol. in quod. serm.*

Persecutio non proficit ad salutem, nisi frustrationabiliter suslineatur. *Grego. in Regist.*

Absurdum est dicere, malle non esse, quam miser esse. *Aug.*

Miseria comes inuidia est ma-

litia. *idem.*

Gratus est miseris de misericordia sermo. *Bern.*

Horredò modo sit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors semper riuat, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. *Greg.*

Quid miserius misero non miserante se? *August. in confess.*

Ille bene nouit in exterioribus miseris subsistere, qui scit de spè interna gaudere. *Gregor. sup. Ezech.*

Sicut pura veritas non nisi puro corde videtur, sic miseria fratris non nisi misero corde seruatur. *Bernard. de 12. grad. Homil.*

Tribulantur boni, & mali, sed magno discrimine. *Augusti. lib. 2. de consens. Euang.*

Tribulatio cordis, merces est penitentis. *idè in Quest. ex utroque test.*

Tribulatio omnium maxima est, delictorum conscientia. *idem sup. P. salm. 45.*

In tribulationibus mali decidunt, boni confirmantur. *idem sup. P. salm. 144.*

Dolor timere nescit. *in Hist. Sax.*

Plus aduersa, quam prospera prodest fortuna. hæc enim fallit, illa instruit. *Veg. lib. 3.*

Ex infortunio sunt aliqui felices. *ibid.*

Timendum est, ne nobis cadenti-

tibus surgat, qui nobis surgentibus irridetur. Gregor. 16. mor.

Aduersitates solum mali malus aestimant, & metuunt. Aug. lib. 3. de Ciuit. Dei.

Persecutio non semper iniustitia signum. idem. Epist. 63.

Non omnis persecutio bona, sed quae propter iustitiam toleratur. idem de sermo. Domini in monte.

Persequitur grauius mala faciendo, quam bonus mala coercedo. idem.

Amantis, & inuidenti similis dolor est. Basil. de Virg.

De tribulatione multum eruditio nis sancti venit. Chrysost. sup. Matth. Homil. 12.

Afflictio, materia pietatis. idem sup. Epist. ad Philipp. serm. 15.

Aduersitas bonorum non est ira Dei, sed admonitio. idem sup. Matth. Homil. 34.

Afflictio, pedagogus noster est. idem sup. Act. Apostolo. cap. 43.

Afflictio temporaria peccatum diluitur. idem sup. P. salm. 49. Homil.

Per afflictiones solum regno caelorum nos fieri dignos est possibile. idem sup. Genes. Hom. 32.

Afflictus valde non propterea à Deo credendus derelictus. idem sup. Genes. Homil. 32.

Calamitas quaeuis ex sacra scriptura suam habet medicinam.

idem sup. Genes. Homil. 28.

Calamitas, & tentatio ad sapientiam animam preparant. idem sup. Ioann. Homil. 60.

Dolor immodicus demergit animam. idem sup. Lucam.

Tribulatio amicos facit. idem sup. Act. Apost. Homil. 42.

Dolore caremus, si deliciae desint. idem serm. de dispensat. rerum tuarum.

Tribulatio vera philosophia est mater. idem ad popul. Antioch. Homil. 72.

Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum est ad salutem. Aug. sup. P. salm. 27.

Si putas te non habere persecutorem, nōdum cepisti esse Christianus. idem in quod. Serm.

Solatio dolentis est doluisse. Ambro.

Breuius miser est, qui non sua culpa miser est, sed factorum iniquitate. Eras. in Epist.

Tribulationes nō tantum patienter, sed etiam grauitate ferunt sancti. Aug. in quatuor. utroque test.

Tormenta praemia crescunt. Cyr. lib. 3. Epist.

Non facile inueniuntur in aduersitate praesidia, quae non fuerunt in pace quaesita. Aug. Epist.

Tormenta plerumque cruciant, sed non emendant. Gregor. 7. mor.

In huius vitae tormentis timor do-

lorem habet, dolor timore non habet. idem 9. Mor.

Tormenta à notis illata plus nocent, quam ab ignotis. idem in Euang. Hom. 35.

Corripit Deus, quem diligit. Tert. Deus non solum nos donis, sed flagellus erudit. Greg.

Clementia, & misericordia.

EX GRÆCIS.

Difficile est simul & miserari, & sapere. Plutarch. in Apophth.

Qui flagitiosum miseratur, non mores miseratur, sed hominem. Arist. apud Diog. lib. 4.

Miserandum immerito infelicibus. apud Stob.

EX LATINIS.

Est clementia hominibus omnibus necessaria, maxime autem decora Imperatoribus. Senec. de Clem.

Saluum regem in aperto clementia praestat. ibid.

Ipsa regentis clementia verecundiam peccandi facit. ibid.

Clementia est temperantia animi in potestate vlciscendi, vel lenitas superioris aduersus inferiorem in constituendis poenis. ibid.

Petant etiam innocentes miseri-

cordiae auxilium. Quint. lib. 11. Nihil minus videtur partibus aduocari conuenire, quam reo caute periclitanti subsidium misericordiam auferre. Quint. Declam. 2.

Quod vltimum miseris est, misericordiam perdere. idem Decl. 12. Nihil est laudabilius, nihil magno viro, & praclaro dignius placabilitate, & clementia, quae ita probanda est, ut adhibeatur reipub. causa seueritas, sine qua administrari recte ciuitas non potest. Cic. 2. Off.

Fauor, & misericordia acres primos impetus habent, paulatim consilio, & ratione quasi restincta concidunt. Plin. Iam. lib. 2. Epist.

EX SACRIS.

Melius est, ut nullus sit miser, quam ut tu facias misericordiam. August. sup. P. salm.

Plurimum interest, quo animo quisque parcat: sicut enim aliquando est misericordia puniens: ita & crudelitas parcens. idem Epist. 64.

Gratus est miseris de misericordia. Serm. Bern.

Cum aliena infirmitati compatimur, valentius à nostra roboramur. Greg. 7. Mor.

Tanto quisque perfectus, quanto perfectius sentit dolores alienos. idem

idem 29. Mor.

Instituta sine misericordia, non est iustitia, sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. Chrysof. sup. Matth.

Misericors volens proximo, sibi ipsi prius debet misereri. Gregor. 19. Mor.

Misericordia artem non habet. Hier.

Sub pratectu misericordia non in dicandum iniuste. idem.

Sola misericordia comes est desunctorum. Amb. Serm.

Plus est aliquando compati ex corde, quam dare: quia quisquis indigenti perfecte compatitur, minus estimat omne, quod dat: & rem quamlibet plerumque dat, qui non compatitur. Greg. 20. Mor.

Sic mens per compassionem doleat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat. idem in Homil.

Nonnulli dura sunt ceruice, & atrita sunt fronte, ut quod magis eis compatimur, tanto magis nostra compassione, & patientia abutantur. Bern. in Ser.

Tria sunt, per qua probatur vera compassio: scilicet occulta beneficia, paupertas, & mors. Hugo de Claustr. anim. cap. 9.

Misericordia est animi condolentis affectus, cum additamento beneficii, ut compatiamur de proximo, & largiamur de pro-

prio. Aug. de Finit.

Non est, quod fugias a deo tracto, nisi ad deum placatum. idem sup. Psalm. 74.

Misericordia virtus tanta est, ut sine illa cetera etsi sint, proficere non possunt. Leo papa in Serm. de Appar.

Sola misericordia est, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recusant. Cassiod. in Epist.

Praecedentis misericordiae beneficium perdidit, qui putat egredienti sufficere quod semel donauit. Valer. Episc. in quodam Serm.

Misericordia Dei est, summum ius latium multorum. Gregor. Moral.

Misericordia tempus nemo perdat. idem sup. Euang. Hom. 34. Lex Dei, misericordia est. idem sup. 7. Psalm.

Misericordia, verum est sacrificium, si propter Deum fiat. August. lib. 10. de Ciuit. Dei. cap. 6.

Misericorditer multos occidit Deus. idem lib. 3. contra lit. Peil.

In misericordia Deus iudicium non omittit. idem sup. Psalm. 32.

Misericordia laudabilior in paupere, quam in diuite. idem in Quaes. ex utroque test.

Misericors esse non potest, qui in se crudelis est. idem sup. Psalm.

Misericordia domini desperationi opponenda est. August. Ser. 122. de Temp.

Misericors

Misericordia quae fit de exiguo, placet Deo. Hugo in Quaes. ex utroque test.

Misericordia promittitur miseranti. Bern. de Conuer. ad cler.

Natura mollior est homo ad compatiendum, quam ad indignandum a superior. idem sup. Cant. Serm. 37.

Clementia Dei mensuram non recipit. Chrysof. de Peniten. Homil. 3.

Misericordiae apud Deum pelagus est. Chrysof. Serm.

Misericordiae etiam iusti indigent. idem Hom. 2. sup. Psalm. 50.

Misericordia dei nequitiam homini vincit. idem Ad pop. Antioch. Homil. 80.

Misericordia Dei, pallium breue non est. Bern. sup. Cant. Ser. 66.

Peccata aliqua minima sunt, alia magna; alia mediocria; & propterea egent triplici misericordia, parua, mediocri, & magna. Bern. de Primord. med. & nouiss. nost. Serm.

Misericordia rationem quandam habet. Chrysof. sup. Matth. Homil. 33.

Misericordia, est salutis praesidium. idem de Miseric. Hom.

Misericors vir, pretiosa res. idem de Verb. Esaiæ Homil. 4.

Misericors, magnus homo, & honorabilis vir. idem de Penit. Homil. 7.

Pij cordis est, cedere importunitati. Bern.

Fauor, & auxilium.

EX GRÆCIS.

Ippiter mihi auxiliator, non metuo. Eurip. in Heracl. Non est cadentis alium erigere, nec ignorantis docere, nec incompositi componere, nec imperare eius, qui non pareat imperio. Plutarch. de Doctrina princip.

Odi auxilium ferre sero amicis. Eurip. in Rhes.

Dis enim nihil opus est amicis, satis enim ipse Deus qui viuat, cum vult. idem in Her. fur.

Manus manum lauat, & digitus digitum.

Decretis auxilijs, apparatu celeris, legationibus facundis, & promptis, animi trepidantes sociorum confirmantur. Demosth. 1. Olynth.

I, qui sibi ipsi benefacere nolunt, alijs cogendis sunt bona suppeditare. Cyrus apud Plutarch. in Apophth.

Deus ante omnia opera inuocandus. Plat. de Legib.

Solet diuinitas auxilium sui fauoris non in parujs ostendere, sed ubi spes humana deficit. Ioseph. lib. 1. Antiquit.

EX LATINIS.

Alteri viuas oportet, si tibi viuere. Sen. Epist. 43. Homo

Homo in adiutorium mutuum generatus est. idem 2. de Ira.

Paucis natus est, qui gentes etatus sua tantum cogitat, multa annorum milia, multa populorum superueniunt, ad illa cogita, respice. idem Epist. 80.

Noceat facile est, prodesse vero difficile. Quint. lib. 8.

Nihil habet alicuius fortuna melius, quam ut possit, nec natura, quam ut velit seruare plurimos. ibid.

Homines hominum causa generati sunt, ut ipsi inter se alij alijs prodesse possint. Cic. 2. Off.

Hoc natura perscribit, ut homo homini, ob eam tantum causam, quod is homo sit, consultio velit. idem 3. Off.

Si quam praestantiam virtutis, ingenij, & fortune, consecuti sunt nonnulli, impartiant eam suis, communicentq; cum proximis, ut si parentibus nati sunt humilibus, si propinquos habeant imbecilliores, vel animo, vel fortuna eorum augeant opes, eisq; honori sint, atq; dignitati. idem in Lelio.

Omnis pro laborante fauor est. Quint. Declam. 9.

Hoc natura affert, ut eis fauamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus ingrediuntur. Cic. pro Mur.

Fauor, & misericordia acres primos impetus habent, paulatim ratione, & consilio quasi re-

stincta concidunt. Plin. In lib. 2.

Quo se fortuna vertit, eo se sanus hominum inclinatur. Iust. lib. 5.

Quis est, qui inopis, & optimi vii causa non anteponat in operando gratiam fortunati, & potentis a quo enim expectatur, & celerior remuneratio re videtur, in eum ferè est voluntas nostra propensior. Cic. 2. Off.

Sat habet fautorum, semper qui rectè facit. Plant. in Amph.

EX SACRIS.

Solent principum fauores ventorum in morem subindeflere in diuersum. Erasmi in Epist.

Illis fauemus sapius, a quibus referenda gratie vicem speramus. Amb.

Equorum cursus fauore pernicior sit. Hier. ad Latam.

Primus locus apud regem lubricus est. Pius 2. apud Plat. lib. 3.

Nihil tam secundum naturam est, quam iuuare confortem natura. Amb. de Off.

Si non potest alteri subueniri, nisi alter ledatur, commodius est, neutrum iuuare, quam grauare alterum. ibid.

A diuuare imbecille charitatis est, adiuuare velle potentem, elationis. Greg. 7. Mor.

Vult enim deus unumquemq; al-

terius angustias sentire ut proprias, & quomodo sibi, si in tali tribulatione esset, subueniri cuperet: ita ipse alteri propter Deum subuenire non postponat. Hier. in Epist.

Impudens postulatio tempore necessitatis, & angustia, ab eo petere auxilium, quem in prosperitate cõtempseris. Hier. sup. Hier. lib. 1.

Nullius ope indigere se putat, qui alteri suam negat. Laet. lib. 6. In rebus deploratissimis plerunq; ope numinis experimur. Erasmi in Epist.

Age sic aliud, ut tuum non obliuiscaris negotium, amicis ita enim prodesse debemus, ut nobis non noceamus. Cassiod. in Epist.

Gratum debet esse subsidium, ut sicut in vna mercatione raro solet existere, vterque videatur desiderata commoda percepisse. ibid.

Homines omnes diligendi sunt, sed omnibus si prodesse non possis, ijs potissimum subueniendum est, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus restricti tibi quadam sorte vniuntur. August. de doctr. Christ. serm. 2.

Hec est lex diuina providentia, vtenim a superioribus adiuuetur ad cognoscendam gratiam Dei, qui non ad eandem

puro affectu inferioris adiuuerit. idem de ver. relig.

Eleganter dictum est, cum quis in puteum cecidisset, & aqua eum suffocaret, accessit alius, eo viso admirans ait: Quomodo huc cecidisti: obsecro (inquit) cogita, quomodo hinc me liberares, non quomodo huc ceciderim, quaras. idem sup. Epist. ad Hebr.

Auxilium diuinum nobis adest, cum in iniurijs mansueti sumus. Chrysost. ad popul. Antioch. Hom. 79.

Auxilium diuinum per bonam vitam conciliandum. idem sup. Genes. Homil. 40.

Auxilium inimicis nec dare, nec ab eis accipere oportet. idem sup. Matth. Homil. 1.

Coadiutores Dei sumus consensu voluntatis. Bernar. de grat. & arbit.

Crudelitas, & vindicta.

EX GRÆCIS.

Crudelitas & gentes, & ciuitates, perdit semper. Eurip. in Orest.

Crudelitas, & persidia deterrent a deditioe, & reconciliatioe. Demosth. 1. Olynth.

Viro natura bono, necessitate autem scuo, multo durius est, de alijs, quam de se sumere

Supplicium. Lucian. in Phalar.

Optima inimici vindicta est, te honestum, & bonum virum prestare. Diog. apud Plutar. de vtilit. capi. ab inimic.

Humanū habetur, vltionem inimici, si quando per occasionem incidit, negligere. ibid

Nemini intendendæ mine, muliebri enim est. Chilo apud Dio gen. lib. 1.

Frater fratris necem vltiscitur. Homer. Iliad. lib. 24.

Vltio vltionem vocat, & cades cædem. Eurip.

Melior est venia, quàm vindicta, illa enim mitis est ingenij: hac autem ferini. apud Stob.

Vltio, passio iniustitia est. ibid. Vindex, malus, & miser. ibid.

EX LATINIS.

Minuti semper, & infirmi animi voluptas, vltio. Iuuenal. Sat. 14.

Reclius est in auctores criminum vindicari: ad multos metus, ad paucos poena pertinat. Veget. lib. 2.

Vltio proxima est auxilio.

Genus vltionis est, pacera, & non misereri. Quint. Decla. 5.

Vindicta nemo magis gaudet, quàm femina. Iuuenal. Sat. 13.

Cruelitas minime humanū ma-

lum est, indignūque vltio animo: ferina ista rabies est, sanguine gaudere, ac vulneribus, & abiecto homine in hylæstre animal transire. Senec. de clement.

Seuitia non vltra fata procedit. Quint. Declam. 12.

Omnibus est odio crudelitas, & amori pietas, & clementia. Cic.

Nullis supplicum precibus crudelitas inhiberi potest. Cur. lib. 7.

Nec crudelitati luxuria, nec luxuria crudelitas obstat. idem lib. 10.

Superbia, & crudelitati: si ius, non tamen leues veniunt poena. Liuius lib. 3. Dec. 1.

Lento gradu ad vindictam sua diuina procedit ira, & tantitatem supplicij grauitate compensat. Max. lib. 1.

EX SACRIS.

Pauperem, & medicum persequi, sola seuitia est, & crudelitas, cuius neo honor queritur, nec abundantia facultatis ambitur. Cassiod. sup. Psalm.

Cruelitas non est punire malum cum autoritate iuris. apud Iuriscōs.

Cruelitas est qui negligit famam suam. ibid.

Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam. Chrysosto. sup. Matth.

Surgamus ad vindictam, non quia lesi sumus, sed quia disciplina seruetur, mores corrigantur, licentia comprimatur. Lact. de ira Dei.

Non minus mali est referre iniuriam, quàm inferre. ibid.

Vindicta sequitur scelus. Cyp. lib. 4. Epist.

Ira in vindicta malorum sequi rationem, non praere debet. Greg. Epist. 9.

In vltiscendis vitijis sepe crudelitas fit, & iustitia putatur. Greg. 32. mor.

Vindicari velle, est de alieno malo latari. August. lib. 3. quest. sup. Leuit.

Vindicta tarda fit in regibus. idem 5. de Ciuit. Dei.

Vindictam, quam petunt Scripturae, prophetia est, non vindicta. idem sup. Psalm. 108.

Vindicta in corde posita nocentior vpera. Chrysost. sup. Act. Apost. Homil. 41.

Damnum.

EX GRÆCIS, ET
LATINIS.

Nocere facile est, prodesse vero difficile. Quintili. lib. 8.

Quid refert, animo quis noceat, an membris? idem Declam. 13.

Qui alteri exitium parat, eum scire oportet, sibi paratam po-

stem, vt participet parem. Cicer. 2. Tusc.

Animaduertamus, ne cum alios iniurare velimus, ceteros offendamus, sepe enim aut eos ledimus, quos non debemus, aut eos, quos non expedit, si imprudenter, negligentia est: si scienter, temeritate. Cicer. 2. Offic.

Quod prudentis opus: cum possit, nolle nocere.

Quod stulti proprium? non posse, & velle nocere. Bias per Aulon.

Non decet ob leuia magna accersire mala. Eurip. in Androm.

EX SACRIS.

Homo nature. obediens, homini nocere non potest. Lact. lib. 6.

Deplorata malitia est, cum nulla parte sis vitilis, totum conatum tuum vertere in perniciem aliorum. Erasim. in Epistol.

Esti omnes, qui mare, & terram incolunt, conueniant ad ladendum, nocere nequaquam poterunt ei, qui à semetipso non leditur. Chrysosto. de rep. lap.

Perditionis indicium est, quando affectatis iniquitatibus subsequens fallit affectus. Gregor. 6. mor.

Fœlicitas.

EX GRÆCIS.

Nemo fœlix, nisi sapiens. Plat. de nat. nom.
 Fœlix non differt à misero per dimidium vite. Arist. Eth. 1.
 Fœlix eget suffragio externorum. ibidem.
 Infirmatus ponit sanitatem esse fœlicitatem, pauper verò factus, diuitias. ibidem.
 Cum puer nominatur fœlix, nominatur propter spem futuræ fœlicitatis. ibidem.
 Quantò maior est fortuna, tantò minus est securus. idem Eth. 8.
 Fœlix amicis indiget honestis. idem Ethic. 9.
 Duplex est fœlicitas contemplatiua, & politica, quarum prima est melior. idem Pol. 7.
 Fœlicitas perfecta vsus virtutis est. ibidem.
 Secundus maximè rebus homines meminisse Dei debet. Xenoph. apud Plut. de tranq. Anim.
 Fœlicitatem rem esse putamus, ad quam admonitio non possit accedere. idem de Amicit. & adul.
 Per paucis contingit fœlices esse, & sapere. ibidem.
 Nihil tam superbum, nihil tam intractabile, quàm homo, què fœlicitatis opinio corripit. idem de doct. princ.
 Fœlicitas non fortuitò, sed ex se

contingit. Plutarch. de viris. & vit.

Fœlicitatis magnitudo, ac splendor septennumero inuidiam extinguit. idem de inuid. et odio.
 Generosi viri officium est, secundam ferre fortunam: sine inuidia verò hominis bene instituti. idem de liber. educ.
 Non curo fœlicitatem ex funibus pendentem. Plut. in Apophth.
 Ille maiore anxietate detinetur, qui se maximè cupit esse fœlicem. Diog. lib. 4.
 Impartire amicis tuam fœlicitatem, & non solus bonum uictus habeto, quin intercipere etiam labores vicissim. Enrip. in Orest.
 Virum probum non conueniunt Etù honoribus, mores mutant. idem in Supp.
 Fortunato quæuis terra patria. Pulchrum est quidem in foco igni conspici splendidum: in fœlicitate autem animum. Socratic. apud Stob.
 Difficilius inuenitur vir, qui secundam fortunam bene ferat, quàm qui aduersam. Hero. ibidem.
 EX LATINIS.
Clausus causas, si alia desiciant, nimia sibi fœlicitas inuenit. Senec. Epist. 92.
 Non est, quòd credas, aliquem ferri aliena fœlicitato fœlicem. idem Epist. 95.

In ipsa

In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet, & cõtra iniurias fortuna inter beneficia formetur. idem Epist. 18.
 Omnia (mibi crede) etiam fœlicibus dubia sunt. idem Epist. 102.
 Non est, vt æstimat homines, auida fœlicitas, sed pusilla. idem Epist. 119.
 Non egere fœlicitate, fœlicitas nostra est. idem de prosp.
 Res inquietas, fœlicitas est. ibidem.
 Horum, qui faciles vocantur, hilaritas ficta est. ibidem.
 Complurium seruus est, quem vulgus fœlicem appellat. idem de vit. beat.
 Non est calamitatis loco numeranda parum plena fœlicitas. Quint. Declam. 6.
 Tristis mensura calamitatum est, magna fœlicitas. idem Declam. 8.
 Difficilis est fœlicibus miseria-rum vera æstimatio. idem Declam. 9.
 Vt aduersas, sic secundas res immoderatè ferre, leuitatis est, præclaræque est æquabilitas in omni vita, & idem semper vultus, eademque frons. Cicer. 2. Offic.
 Sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus aduersos reformidant. idem 4. ad Heren.
 Difficile est virtutes eum reuereri, qui secunda semper fortuna

sit vsus. ibidem.

Esi optabilius est, vita cursum confici sine dolore, & sine iniuria, tamen ad immortalitatem gloria plus affert desideratum esse à suis ciuibus, quàm omnino nunquam esse violatum. idem pro domo sua.
 Difficile est secundis in rebus non obliuisci sui. Erasim. in Epist.
 Fœlicitas, & moderatio diuiduum contubernium habent. Max. lib. 8.
 Consuescunt dij immortales, quòd grauius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro scelere eorum vlcisci volunt, ijs secundiores interduum res, & diuturniorem impunitatem concedunt. Cæsar lib. 1.
 Res secunda insolentiam pariunt. Sallust. in bell. Iugurt.
 Tantò breuius omnia, quando fœlicius tempus. Plin. Iun. lib. 8.
 Ex aduersis secunda, ex secundis aduersa noscuntur. idem in Paneg.
 Vtile est ad vsum secundorum per aduersa venisse. idem.
 Fœlicitas est, quantum velis, posse: magnitudinis, posse quantum velis. ibidem.
 Vera fœlicitas est, fœlicitate dignum videri. ibidem.
 Habet hoc primum magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum patitur. ibidem.
 Fortunati semper pares querunt. idem lib. 5.

Felicitas pressis manibus tenenda est. lubrica enim est, nec inuita teneri potest. idem lib. 7.

Qui felicitati suæ imponit frænum, melius illam regit. ibidem.

Inter obsequia fortune non satis cauta mortalitas est. Curt. lib. 8.

Res secundæ valent commutare naturam. idem lib. 10.

Fortuna cum blanditur, captatum aduenit. Pub. Mim.

Fortunam citius reperies, quam retineas. idem.

Fortuna vitrea est, cum splendet, frangitur. idem.

Leuis est fortuna, citò reposita, quæ dedit. idem.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum. Claud. lib. 1.

Hæc infelicitas infelicitate est, quod nunquam tota perueniat, vel nunquam perpetuò subsistat. in Hist. Sax.

Rarò bona fortuna, bonæque mæs datur homini. idem 3. Dec. lib. 10.

Res secundæ negligentiam creant. idem Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

Felicitas non dea, sed Dei donum. non igitur colenda, sed à Deo petenda. Aug. lib. 4. de Ciuit. Dei.

Felicitas terrena, semper est suspecta. idem.

Cum quis positus in prosperitate diligitur, incertum est, utrum prosperitas an persona diligitur. amissio autem felicitatis interrogat vim dilectionis. nec prosperitas quidem amicum indicat, nec aduersitas inimicum celat. Greg. in mor.

Auræ citius, aut literis in aqua scriptis confidere poteris, quam prosperitati humana. Nazanz.

Felicitas seculi euentus est contrarius. Anselm. sup. Euang. Prospera temperantur aduersis. Chrysof.

Nulla res longa mortalium est, omnisque felicitas seculi damnatur, amittitur, eim enim tribulationis tempus aduenit, omne, quod præteritum est, nihil adiuuat sustinere. Hieron. sup. Esaiam. lib. 7.

Difficile, imò impossibile est, ut presentibus quæ, & futuris fruatur bonis, ut hic ventrem, & illic impleat mentem, ut de delicijs ad delicijs transeat, & in utroque seculo pinus sit, ut in terra, & in celo appareat gloriosus. Hierony. in Epist.

Prosperitas, nouerca virtutis est. Chrysofomus 2. de nug. curial.

Bona temporalia sunt, non tantum non felicia, quia dubia, vel etiam infidiosa, quia dulcia. Lact.

Magna felicitatis pars est, nihil magnopere mirari. Erasms. in Epist.

Conseo fortunam amplectendam vel ob id, quod pluribus prodesse queas, vel ob hoc, ne pessimo cuique sis contempui. ibidem.

Nihil aduersum, nisi quod nobis obstat ad æternam felicitatem properantibus: nihil prosperum, nisi quod Deo conducit. ibidem.

Nihil verè prosperum, nihil felix dici potest, quod non fortunari totius felicitatis autor. ibidem.

Non admodum plausible felicitas est, quæ plurimorum emittitur infelicitate. ibid.

In hoc potissimum sita est hominum felicitas, si quisque ad hoc applicetur, ad quod est ex natura compositus. ibidem.

Non omne, quod feliciter, bene succedit: nec omne, quod bene, feliciter. Greg.

In prosperitate turbatur iustus. idem.

Magna virtutis est, cum felicitate luctari: magna felicitatis, à felicitate non rinari. August. de verb. Domini. cap. 13.

Prospera huius mundi prosperitatem habent veram, incunclatam falsam. idem. Epistol. 36.

Præsens vita prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam prouocet, aliquando vi in æternum plenius damnet. Greg. in Past.

In omni aduersitate infelicitissimum infortunij genus est, suis se felicem. Boët. lib. 2. de consolat.

Prosperitas animo periculosior est, quam aduersitas corpori. Aug. sup. Psalm. 41.

LAUS.

EX GRÆCIS.

Reprehenditur collaudatio, in qua ut cunctis, & maxima præferantur, falsa proferrantur. Plat. de amore.

Laus est, sermo elucidans magnitudinè virtutis. Arist. Rhet. 1.

Laudare præsentem, adulatoris est. idem Rhet. 2.

Laus, & gratiarum actio debetur danti, non accipienti. idem Eth. 4.

Nec ignis concepit funum, nec gloria gignit inuidiam, si repente utrunque, celeriter emicuerit. idem. apud Plut. de Polit.

Non est, qui minus gloriari possit. Menand. apud eund. de Tranq. anim.

Sic lauda hominem, tanquam animal mutabile. apud Plutar. de cohib. ira.

Graui sermoni non conuenit laus ridicula.

Nulla est auditio laude suauior. Xenoph. apud Plut.

Gloria simulac fama, ut persimilius, ita quoque haud difficilis conseruatio. modicis enim foementis opus habet: si quis uero, & extingui eam, & frigere planè sinat, non sine magno negotio, ut iterum ardeat, effecerit. *ibidem.*

In nobis est bene, & malè audire. Philipp. apud Plutar. in Apophth.

Qui à malis laudatur, timeat ne aliquis malè fecerit. An. apud Lact. lib. 1.

Boni cum laudantur, quod ammodo odio laudantes habent, si præter modum id fecerint. Eurip. apud Iob.

Etiam laus nimia, onus est. Zen. apud eund.

EX LATINIS.

Neminem gloriari, nisi in suo oportet. Senec. Epist. 42.

Gloria, umbra virtutis est. *idem* Epist. 79.

Qui virtutem suã publicari uult, non uirtuti laborat, sed gloria. *idem* Epist. 114.

Non debet dolere, qui potest gloriari. Quint. Declam. 6.

Lucriferis mortis atrocitatem, quibus laudatus occiditur. *idem* Declam. 11.

Etiam propagatur. sicla omnia tanquam flosculi celeriter decidunt, nec simulacum quicquam potest esse diuturnum. Cicer. 2. Offic.

Ea est profectò iucunda laus, quæ ab his proficiscitur, qui & ipsi in laude uixerunt. Cicero ad Marc.

Breuis uita data est, & memoria bene redditæ uita sempiterna. *idem* Philipp. 24.

Exiguum nobis uita periculum natura circumscripsit, immensum gloria. *idem* pro Rab.

Honos alit artes, omnesque incitatur ad studia gloria, iacentes ea semper quæ apud quosque improbantur. *idem* in Tuscul.

Opifices etiam post mortem nobilitari uolunt.

Gloria formam, & similitudinem honestatis habet. Cicer. ad Cat.

Cum optimus quisque maxime posteritati seruiat, esse aliqui uerisimile est, cuius post mortem sensum sit habiturus. *idem* 1. Tuscul.

Non uita hæc dicenda est, quæ spiritu, & corpore continetur illa, in qua illa est uita, quæ uiget memoria seculorum omnium, quam posteritas alit, quæ ipse æternitas semper intuetur. *idem* pro Mar.

Lavis, & charitas, sunt uita sine metu degendæ firmissima præsidia. Cicer. 2. de finib.

Non est uita res tanti, aut com-

modum illi tam expetendum, ut uiri boni & splendorem, & nomen amittas. idem. 3. Offic.

Est hominis ingenui, & liberaliter educati, uelle bene audire à parentibus, à propinquis, à bonis etiam uiris, & futura post mortem fame, etiam detracto sensu, consulendum est. *idem* 3. de Finib.

Sunt, qui nihil laudant, nisi quod se imitari conseruunt. *idem* 2. Tuscul.

Compendiaria ad gloriam uia est, si quis qualis haberi uelit, talis esset. Socrat. apud Cicer. 2. Offic.

Paruum nihil tam est, quod gloriam parere nõ possit. Plin. Senior. lib. 15.

Non est necessaria solida laudis cupidini anxia diuitiarum comparatio. Max. lib. 4.

Laudare se, uani: ut uiperare, stultum est. *idem* libr. 7.

Nulla tãta humilitas est, quæ dulcedine gloriæ non tangatur. *idem* lib. 8.

Gloria nec ab his etiam, qui contemptum eius introducere conantur, negligitur. *ibidem.*

De suis homines laudibus insolenter quidem, & libenter prædicant. Cesar de bell. ciu. lib. 2.

Nemo tã effers moribus est, quin faciat, aut dicat nonnunquam aliquid, quod laudari queat. Gell. lib. 2.

Magna laus non abest ab admiratione, admiratio autem, quæ maxima est, non parit uerba, sed silentium. *idem* lib. 4.

Gloria maiorum, posteris lumen salust. in bell. Iug.

Gloria itinera duo: scilicet pacis, & belli. *idem* in coniurat. Catil.

Gloria industria alitur. *idem* de cep. Ord.

Gloriam inuidiam uincere, difficillimum. *idem* in coniur. Catil. Sequi gloria, non appeti debet. Plin. Iunior lib. 1. Epist.

Postquam desinimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus. *idem* lib. 3.

Omnes, qui gloria, & fama ducuntur, mirum in modum assensio, & laus, à minoribus etiam profecta delectat. Plin. lib. 4.

Nescio, quo pacto homines magis iuuat gloria lata, quam magna. *ibidem.*

Laudare, est acerrimus stimulus mouendi. *idem* lib. 5.

Muldo deformius amittere, quam non assequi laudem. Plin. Iunior. lib. 8.

Nihil non parum gratè sine comparatione laudatur. *idem* in Paneg.

Laudabilia multa etiam mali faciunt: laudare autem, nisi optimus non potest. *ibidem.*

Magnum est differre honorem, gloriam, maius. *ibidem.*

Omni bus patet honoris, & gloria

ria campus. *ibidem.*
 Nec videri potest optimus, nisi qui est omnibus optimis in sua laude præstantior. *ibidem.*
 Eximia gloria aliquando fortuna est, nõ virtutis beneficium. *Curius lib. 8.*
 Clarior laus est, quo maior est, quem vicers. *ibidem.*
 Cui gloria obsolecit in sordidis hostibus. *ibidem lib. 9.*
 In omni genere scientia & summi admiratio, veneratioque est, & inferioribus merita laus contingit. *Colum. lib. 1.*
 Excitat auditor studium, laudatq; virtus.
 Crescit, & immensum gloria calcar habet. *Ovidius 3. de Pont.*
 Satis laudat, qui tacet. *in Histor. Sax.*
 Gratia, & honor interdum in cupientibus opportuniora. *Linii lib. 1. Deca.*
 Principibus placuisse viris, non vltima laus est. *Horat. lib. 1. Epistol.*
 Dignum laude virum musa vetat mori. *ibidem lib. 4. carm.*
 Cuius prædicatio omnibus nondum grata est, hunc memorie potius, quam vocis testimonio comprobemus. *Cicer. 2. Philipp.*

EX SACRIS.

Bonum laudare, non laudato, sed laudantibus pro-

dest. *August. sup. Ioannem.*
 Laus mundi parum prodest, si conscientia criminis mordet. *id.*
 Laus, & gloria non in vulgo, sed in re ipsa suavis est. *ibidem.*
 Gloriam concupiscens, non cogitat de labore. *Chrysof.*
 Non est gloria, qua affectatur. *Erasm. in Epist.*
 Malo gloriam mihi serius contingere, sed solidam: quam maioris, verum penitentiam. *ibidem.*
 Si gloriari cupis, gloriam despicere omnibus eris gloriosior. *Chrysof. Homil. 92.*
 Cum bene vivitur, valde timidum est, ne mens despectu caris de glorie singularitate detur. *Greg. 6. mor.*
 Non recti plane, sed peruersi animus est, querere gloriam, & non exercere virtutem, & velle coronari, qui non legitime certavit. *Bern. in Sermo.*
 Virtus mater est gloria, sola enim est, cui gloria iusta debetur, & secunda impenditur. *ibid.*
 Si verè laudabilis esse cupis, laudes hominũ non requiras, quamvis alicui sit facile laudem non curare, dum negat est tamen difficile, nõ delectari, cum offertur. *Hier. ad Cal.*
 Velle addere laudem in verè laudato, decipere est. *Amb.*
 Laudes humana simul apparent, & evanescent. *Chrysof.*
 Valde perfectorum est, sic ostentare,

operi.

opere, autoris gloriam querere, ut illata laude nesciat priuata exultatione gaudere. *Gregor. 22. mor.*
 Nescit laudem fugere, dum suspexit, qui ad hanc didicit anhelare, dum cecisset. *Idem in Psal.*
 Natura sæpe ad laudem vel igna uos impellit. *Lact. lib. 3.*
 Laus est, non facere, quod facere non possis. *ibidem.*
 Aequo animo patitur laudem sibi detrahi, qui sibi nihil laudis arrogat. *Erasm. in Epist.*
 Iustus ex laude sua polluitur. *Gregor.*
 Remotis obstaculis vana opinio scelerata nuda presentur, nuda inspicantur, fallacia tegmina & vana laudis, & gloria auferantur, & apparebunt miserie peccatorum. *August. lib. 3. de Ciuit. Dei.*
 Securitas laudis in laude Dei est, ubi laudator securus est, ubi non timet, ne de laudato erubescat. *ibidem sup. Psalm.*
 Quid est, quod dicis? ego dives, ille pauper, sarcinam tuam commemoratus, pondus tuum laudas. taceas laudes tuas, qui miserationes tuas non commemoras. *ibidem de doctrin. Christ.*
 Non valde gaudere debemus, quando laudamur, nec contristari, quando vituperamur: quia nec deprauare iniuria, nec coronare potest laus. *id. in Epist.*

Laus dum vitatur, appetitur. *Hieronym. in Epist.*
 Vitium satis hominũ est, & suam laudem querentium, alios viles facere, quia alterius vituperatione se laudari putant, & qui suo merito placere non possunt, placere volunt in comparatione malorum. *ibidem.*
 Laudari interdum iusti appetunt, interdum refugiunt. *Gregor. sup. 1. Reg.*
 Laus hominum, periculosissima tentatio. *Augustin. lib. 10. con. fess.*
 Laus hominũ crudeliter aliquando contemnitur. *ibidem in lib. de bon. vid.*
 Laus humana non appeti, sed subsequi debet rectè operantem. *ibidem lib. 2. de sermo. Dom. in mont.*
 Qui laudes humanas appetit, testem suum querit in terra. *Gregor. lib. 13. mor.*
 Si laudibus crigimur, vituperationibus humiliamur. *Idem in ro. gift.*
 Laudes querere, ut maiora operetur, fallitur. *ibidem in 1. Reg.*
 Laudibus diuinis imputandum est, quicquid agere pensamus. *ibidem.*
 Cum pro bono opere laus transitoria queritur, æterna retributione res digna vili pretio vendatur. *Gregor. in Psal.*
 Laus bonorum operum comes. *Aug.*

Augustinus lib. 10. confessio.
cap. 37.

Gloria cupiditas pie fidei inimica. idem lib. 5. de Civitate Dei. cap. 14.

Gloria cupiditas nonnunquam bona est. idem lib. 5. de Civitate Dei. cap. 13.

Gloriari de malitia peccatum maximum. idem lib. 3. contra Epist. Petil.

Laudator errans, ingens malum est. idem lib. 7. de Trinit.

Mali Deum laudare non possunt. in Psalm. 47.

Laudibus nostris non crescit Deus, sed nos. idem sup. Psalm. 134.

Qui Deum laudat lingua, non semper potest. qui moribus semper potest. idem tract. 8. sup. Epist. Ioann.

Hominum laus etiam improbe actis periculose queritur. idem sup. Psalm. 79.

Laudē tentamur à diabolo. idem lib. 3. contra Petil.

Laus est in bonitate causæ, non in pœna acerbitate. idem sup. Psalm. 38.

Falsa laus, adulatio est. idem sup. Psalm. 140.

Laus à conscientia, non à vulgo estimanda est. idem tracta. 6. sup. Epist. beat. Ioann.

Laudamus saepe, ut mordeamus. Chryostomus sup. Epist. ad Corinth.

Castitas.

EX GRÆCIS.

AD pudicitiam nonnunquam conducit à proprijs viribus abstinere, ne quando commovearis in alienas. Plut. de curiosit.

Probe mulieris nomen, itidem ac corpus domesticis parietibus contineri oportet. Tucey. apud Plut. de clar. mul.

Honestatis simul frons, ac radix est, legitimam consequi disciplinam.

Ornamentum est, quod ornat, ut inquit Crates. ornat autē quod honestiorem mulierem facit. verò præstat non aurum, non smaragdus, non coccus, sed quæcunque gratuitatis meditatione, & pudoris speciem abhibent. Eurip. in Androm.

Pudicæ mulieris non concubitus modo, verum nec oratio publica esse debet. nec minus sermo, quam nudatio corporis est. simidanda, & ab externis te uere debet, propterea quod affectus, & mores, ac dispositio animi in sermone plane conspicuntur. ibidem.

EX LATINIS.

Non carere libidine, sed vincere libidinem, virtus est. Erasmus in Epist. HA

CASTITAS ET

PUDICITIA.

Haere femina incolumis pudicitia sunt, quæ modesta forma sunt. Ennius apud Gell. lib. 4. castitatis indicium, frugalitas est. Plin. Iun. lib. 4.

- Nulla reparabilis arte lapsa pudicitia est, deperit illa semel. Ouid. Epist. 5.

Li est cum forma magna pudicitia. idem Epist. 15.

EX SACRIS.

Fama pudicitia in femina tenera res est. Hier. ad Sal. Bona pudicitia coniugalis, sed melior continentia virginialis, vel vidualis. Aug. de sanct. vid. Honestati salus etiam postponenda est. Amb. 2. Off. Honestas à natura petenda. idem 1. Offic.

Pudicitia nescia est captiuitatis. Amb. de Virg. lib. 3.

Pudicitia comes, verecundia est. idem 1. Off.

Castitas conspectu impudico perditur. Aug. Epist. 109.

Pudicitia vi nec in carne, nec in animo violari potest. idem Epist. 122.

Pudicitia in diuite commendabilior. idem in Quæst. ex vtroq; test.

Pudicitia, virtus animæ est, & comitem habet fortitudinem. idem lib. 1. de Civit. Dei. cap. 18.

Pudicitia violata non obest, nisi omnium consensit. ibid. cap. 6.

Pudicitia coniugalis, Dei donum. idem lib. 1. de Nupt. cap. 3.

Pudicus dicendus non est, qui propter Deum pudicus non est. ibid.

Qui de castimonia carnis superbiunt, in immunditiam carnis cadere permittuntur. Gregor. lib. 11. Mor.

Nec castitas sine humilitate, nec humilitas sine castitate valet. idem 21. Mor.

Castitas non est magna sine bono opere, nec e contra. idem in Euang. Hom. 17.

Nihil æquè se prodit, quam castitatis dispensium. Amb.

Pudicitia res est anima, virginitas corporis; denique illa integra in animo permanente, potest ista de corpore violenter auferri; & cum ista integra manet corpori, potest illa in animo lasciuia voluptate corrumpi. Aug. contra Iul. lib. 4.

Nec casta est, quæ metu cogitur, nec honesta, quæ mercede concudatur.

Sex sunt, quæ incorruptam conseruant castitatem: scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, inhibitiu sensuum, raritas sermonis cum honestate, euasatio opportunitatis, & persona, & loci, & temporis. Cassiod. sup. Matth.

Minoris laboris est, incognitâ carnis cauere voluptatem, quam reuicere iam cognitam. Bern. sup. Esd. lib. 4.

Probata castitatis dicitur, qui non manifeste apparet incontinen-
s apud Iurisp.
Casta praesumitur mulier, quae in
praeterito fuit casta. *ibid.*
Continetia suaderi potest, impe-
rari non potest. *ibid.*
Castitas etiam loci abolet infamiam,
non locus infamat castitatem. *Amb. 1. de Virg.*

Concupiscentia, luxuria, & adulterium.

EX GRÆCIS.

Animalia multum coeuntia, cito senescunt. *Arist. de Long. vit.*
Incipientibus venerem vox transit in sonum virilem: abstinentibus vero e contrario. *idem de Ani. 7.*
Amatores aggrediuntur audacter terribilia causa concupiscentiae. *idem Eth. 3.*
Ira, & concupiscentia venerorum transmutant corpus, & quibusdam insanias faciunt. *idem Eth. 7.*
Plurimum Veneris habet non nox, ut Menander inquit, sed fortuna. *Plut. de Fort.*
Veneris finis, luxuria est. *Plut. de Tusend. bon. valet.*
Vino sublato, non est Venus. *Eu-rip. in Rhefo.*
Iniuriari foemina est, coire cum extranea muliere. *Arist. acco-*

nom. lib.
Adulterium, curiositas est alienae voluptatis. *Plut. de Curios.*
Veluti lupus animal est canis miles: ita & adulter, & adulator, & parasitus amico similis est:amicum igitur adveniens, ne canum custodum vice, perniciosum lupum nesciens, admittas. *apud Stob.*

Mulier eo die, quo prostituit corpus, & pudicitia modum deseruerit, statim animum immutat, ita ut familiares pro inimicis habeat: alienos autem suosidos reputet, ac de honestis & turpibus contrariam opinionem induat. *Lysias ibid.*

Nunquam nunquam (ne dicam semel tantum) mentem habentis permittere oportet, quibus vxor est, ut domum ad ipsam ingrediatur aliae mulieres, decet enim res malas, alia quae stus gratia matrimonium corrumpit, alia cum peccaverit, multas morbi sui vult habere socias, multae autem ex stultitia: hinc est, quod domus virorum male habeant: adveniens hoc igitur bene munita senis, & pessulus ostium ados. *Enrip. in And.*

EX LATINIS.

Luxurioso fugalitas, pons est pigro, supplicij locolabor est. *Senec. Epist. 72.*

Vacat pudicitia, libido occupatissima est. *idem de Ira. lib. 3.*
Non nutritur ferior concupiscentia, ubi frui licet. *Quint. Decl. 13.*
Felix, qui non nisi facultates in lupanari offudit. *id. Decl. 15.*
Libidinosus, & intemperans adolescentia effectum corpus tradit senectuti. *Cato maior.*
Facilior est transitus de virtute ad luxuriam, quam a luxuria ad virtutem. *Max. lib. 2.*
Blandum malum est luxuria, & quam accusare facilius est aliquanto, quam vitare. *id. lib. 9.*
Nec luxuria crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat. *Curt. lib. 9.*
Luxuries praedulce malum, quae dedita semper corporis arbitrius hebetat caligine mentes. *Claudianus.*
Luxuria, & otio militaris disciplina tollitur. *Linus 4. Dec. lib. 10.*
Adulterio quidam nobilitati sunt. *Plin. Sen. lib. 27. cap. 5.*

EX SACRIS.

Adulterium, naturae iniuria est. *Amb. lib. 5. Hexam.*
Adulter non prolem, sed voluptatem quaerit. *Ansel. sup. Epist. ad Corint.*
Adulterium nihil aliud est, quam matrimonium illicitum. *Tert.*
Adulterium virum facit mulier, ab eo discedens. *Aug.*

Vxoris celans crimen, patronus est turpitudinis. *Chrysof.*
Adulter dicitur, qui nuptias violat. *apud Iuriscos.*
Adulterium etiam ferus, ac barbarus detestabile. *Ambr. lib. 1. de Abraham.*
Qui adulterium perpetrari desiderat, tenebras amat. *Greg. lib. 5. Mor.*
Adulter est in suam uxorem amator ardentior. *Hieron. de Vest. sacerdot.*
Adulterium etiam voluntate committitur. *Aug. lib. 1. de Liber. arbitr. cap. 3.*
Adulteria proliis cupiditate non excusantur. *id. contra Iul. ca. 7.*
Luxuria, ignis Dei dicitur. *Gregor. 3. Mor.*
Luxuria in corde frangenda est. *idem 20. Mor.*
Luxuria ex superbia nascitur. *id. 26. Mor.*
Alia est luxuria carnis, alia est luxuria cordis. *idem 28. Mor.*
De ventris ingluvie luxuria nascitur. *idem 31. Mor.*
Libidinem suam nemo factus patrum defendit. *Aug. lib. 22. contra Faust.*
Luxuriam fugere non prodest, si auaritiam sectaris. *idem in Euang. Hom. 34.*
Luxuria plusquam cetera vitia diffamat. *Gregor. sup. 1. Re.*
Luxuria etiam omnem foedat. *senectutem extinguit. Pius senecund. apud Plat.*

Coitus animus dicitur. August. lib. 1. Soliloq.

Cor habet in ventre gulosus: lasciuus in libidine: cupidus in lucro. Aug.

Saeuus criminum stimulus est libido, quae nunquam quietum effectum manere patitur, nocte feruet, die anhelat. Amb. in lib. de Abel. & Cain.

Luxuriose viuentes senes fieri non expedit. Chrysost.

Quemadmodum si videris hominem amicitias medicorum asidue colentem, ex hoc facile intelliges, quod infirmus est: sic & cum videas, siue virum, siue mulierem, de dimittendis vxoribus, aut viris legem interrogantes, cognosce, quia vir ille lasciuus est, & mulier illa meretrix est. idem sup. Mat. 19.

Non est morbus libidine commoueri, sed esse libidinosum. Lact.

Nihil sic ad edomandum carnalium desideriorum appetitum valet, quam ut quisq; hoc, quod vnum diligit, quale sit mortuum penset. Greg. 26. Mor.

Lati ex propinquo habent luxuriam. Greg. in Past. 3. part.

Libido in paupere culpabilior. August. in Quest. ex utroq; testam.

Libido confusio est causa. idem 22. de Ciuit. Dei. cap. 17.

Concupiscentia nostra, tentationis causa. idem de Contr. cap. 17.

Concupiscentia minui potest, consu-

mi non potest in hac vita. idem lib. 5. contra Iulia.

Meretrices de rebus humanis aufer. & omnia libidibus tribu. idem lib. 2. de Ord. cap. 4.

Virorum peior est impudicitia propter superbam iactantiam. August. lib. 2. de Alter. coniug.

Adulterium consummatum, asperius cum curiofit. Chrysost. sup. Gen. Hom. 6.

Adulterij mater concupiscentia. idem de Penit. Hom. 8.

Adulterium, etiam impudicus visus. ibid.

Adulterium, mala cecitas. ibid.

Adulter de omnibus suspicatur. idem sup. act. Apost. Hom. 15.

Adulter erubescit, si adulterum catur. idem sup. act. Apost. Homil. 26.

Concupiscentia violentissima rei est. idem aduersus ritum. monast. lib. 3.

Concupiscentia saginato corpore offerescit. idem sup. Epist. ad Galat.

Fornicatio otiosa peculiare criminum. Chrysost. in cap. Matth. 21. Homil. 40.

In fornicationem non corpus dicitur, sed incontinentia. ibid. sup. Epist. prio. cap. 6. ad Corinth. Homil. 17.

Fornicatio ex amicitia nascitur. ibid. sup. Epist. Pauli ad Thess. cap. 3. Hom. 4.

Libido nescit modum. Chrysost. sup. Matth. Hom. 33.

Luxuria homicidas facit. ibid. in cap. Matth. 14. Hom. 49.

Luxuria ex temulencia venit. ibi. Carn. concup. ne sect. serm.

Meretrix amare nescit. ibid. ad popul. Antioch. Homil. 14.

Meretrix est vita in delicijs acta. Quid nemo leditur, nisi a semetipso. Homil.

Desiderium, Affectus, & Voluntas.

EX GRÆCIS.

Desiderium præcedens comprehensionem rei, magis dicitur dolor, quam voluptas. Arist. Metaph. 11.

Vehemens cuiusq; rei appetitio comitem habet formidinem illius amittenda, qua hebetem ipsa leuitia facit Plut. de traq. ani.

Cupiditas res est valde suauis. Arist. de anim. 11.

Non magna res est, assequi quæ quis desiderat, sed non desiderata ea, quibus nihil indiget. Thu.

cyd. apud Stob.

Signa voluntatis sunt, delectationes, & tristitia. Aristot. Reihor. 2.

Impromptam ad res gerendas voluntatem frangere, non est honestum: ita cum illa nos relinquimur, impetu violentia non est opprimenda. Plut. Vtrum seni sit ger. resp.

Non quantum valeat decretum,

sed scriptoris voluntas spectanda est. Demosth. aduers. Arist.

Volentem sine difficultate vocamus. Eurip. in Helen.

Voluntas euentibus accommodanda. apud Stob.

Accidere solet, ut cum alicuius probitate, virtutisq; audiamus, ita nescio quo pacto afficiamur, ut haud factus eum diligamus, et eius consuetudine iam diu nisi fuisset. ibid.

Affectio inducit tenebras effundit. Aesch. in Thim.

Affectus ex animo tollendi non sunt, sed cum decore, & moderatione conciliandi. apud Stob.

Facillimum est omnium seipsum quisque decipere. quod enim quisque cupit, id etiam animu inducit, & sibi persuadet. Demetr. apud Stob.

Affectus castigandi sunt. ibid.

Efferatos affectus non parui negotij est componere. Plut. de tranq. Anim.

EX LATINIS.

Cuius rebellat affectus: quocumque se verterit, pretium aliquod suæ occupationis inueniet. Senec. Epist. 68.

Imbecillus est omnis affectus, non obtinebit, ut desinat: si incipere permiseris, excluditur facilius, quam expellitur. idem Epistol. 117.

Facile desicit affectus, qui descendit. Quint. lib. 6.

In periculis maximè versatur affectus. ibid.

Summa circa mouendos affectus hæc est, vt moueamur ipsi. ibid.

Hic solus affectus maior est, quàm filios amare, silijs misereri. idem Declam. 5.

Nullum damnum nouit affectus. idem Declam. 6.

Quicquid rationem vincit, affectus est. idem Declam. 10.

Appetitus omnes coercendi, sedandique sunt, excitandaque est animaduersio, & diligentia, vt ne quid temerè, ac fortuito, inconsideratè, ac negligenter faciamus. Cicer. 2. Off.

Efficiendum est, vt appetitus rationi obediant, eamq; nec præcurrat, nec propter pigritiam, ac ignauiam deserant, sintq; tranquilli, atque omni animi perturbatione careant: ex quo elucebit omnis constantia, omnisque moderatio. idem 1. Offic.

Suum cuique pulchrum est, adhuc neminem cognoui potam, qui sibi non optimus videretur, sic res habet, me delectant mea, te tua. idem 5. Tuscul.

Ad omnes affectus impetu rapiuntur. Curt. lib. 7.

Nemo ferè est, qui sui periculi indet, non sibi se æquiorè, quàm reo præbeat. Cicer. pro Deiot.

Kt quisq; audit, mouetur. Quintil. lib. 11.

Voluntatem spes facit. idem lib. 3. Dissidet ambiguus semper mens obuia rois,

Nec voluisse homini satis est, optata recusat:

Esse in honore placet, mox penitet. Anson. in Aeglog.

In magnis voluisse sat est. in Hist. sax.

Multū ad rem pertinet, quo proposito ad rem accedas. Senec. Epist. 109.

Sacrificantium mens, non res attenditur. Plin. Senior. in prof.

Plus voluisse peccare nocuit, quam non peccasse profuit. Maxim. lib. 6.

Sic volo, sic iubeo, sit pro rationum voluntas. Iuuenal. Sat. 6.

Semper in fide quid senseris, na quod dixeris, cogitandum est. Cicer. 2. Offic.

Nulli affectu satis fuit, quod optanti nimium videbatur. Senec. Epist. 119.

Rerum expetendarum tria sunt genera, nam est quiddam, quod sua vi nos alliciat ad sese, non emolumèto captans aliquo, sed trahens sua dignitate, quod genus, virtus, scientia, veritas est: aliud autem non propter suam vim & naturam, sed propter fructum, atque utilitatem petendam, quod pecunia est: tertium est ex omnibus partibus inuentū, quod ex sua vi & dignitate nos inducit, & præferit quandam utilitatè, quæ

magis expetatur, vt amicitia, bona existimatio. Cicer. 2. de inuent.

Cupiditas agèdi aliquid, adolescit vna cum ætate. idem 5. de finib.

Inutiliter aliquid concupiscere, & in eo persueratè morari, exitio ea dulcedo vicina est. Max. lib. 7.

Nihil equè gratum est adeptis, quàm concupiscentibus Plin. Iun. lib. 2.

EX SACRIS.

Consecta desideria dilatactione crescunt: si autem dilatactione desiciunt, desideria non voluntas. Greg. Hom. 23.

Valentiores voces apud secretissimas aures Dei, non voces faciunt, sed desideria. idè in mor.

Ita sit, vt quod maximè queratur, fugiat maximè. Erasim. in Epist.

Inqualitate desiderij potest mès honesta cognosci. Castiod. li. 4. Epist. 25.

Desiderij religiosi facile est concedendum. Greg. Epist. 52.

Desiderium mutabile est. Aug. de subst. Dialect.

Affectanti cœlestia, terrena non sapiunt. Bern. in Epist. 110.

Desiderium est, ipsa oratio. idem sup. Psal. 37.

Desiderij, vox etiam est valida. Ber. sup. Cant. ser. 74.

Voluntas ad malè agendum libe-

ra est, ad bene non ita. Aug. serm. de verb. Apost.

Voluntas nõ est, vbi est necessitas. Bern. de lib. arbit.

Quicquid vis, & nõ potes, factum Deum computat. August. sup. Psal. 57.

Mala voluntate miser quisq; efficitur, sed miser, cum desiderium male voluntatis impletur. idem 13. de Trinit.

Voluntas Dei in omnibus operibus nostris atèdèda est. Gre. 6. mor.

Quos plerumque voluntas praua peruertit, aduersitas corrigit. idem 33. mor.

Voluntate propria aliene subijcere, maioris est meriti. idè su. 1. Reg. 1. propterea non facis furti, qui a times, ne videaris, intus in corde fecisti: furti reus teneris, et si nihil tulisti. Aug. de lib. arbit.

Abst, vt id, quod propter bonū, & licitum facimus, si ex hoc quicquam mali acciderit, præter nostram voluntatem nobis imputetur. idem in Epist.

Bonum prorsus condemnat inuètio praua, & non penitus excusat recta. Ber. de præcep. & discip.

Velle, fabricatio Dei est. Nazāz.

Quantū ad peccati rationem pertinet, nocuit qui nocere disposuit. Hier.

Omnia reliquit qui voluntatem habendi deseruit. idem.

In omni, quod dicitur, semper debemus tacitè recurrere ad mentem, & interiore testem &

inducem requirere. Greg.
 Voluntas humana non est libera,
 quandiu cupiditatibus subdi-
 tur. Aug. Epist. 144.
 Voluntas nō libertate gratiā, sed
 gratia libertatem consequitur.
 idem de concept. & grat.
 Ex voluntatum qualitate, non
 temporum spatijs facta me-
 titur. Aug. Epist. 49.
 Sic sit opus in publico, quatenus
 intentio maneat in occulto, vt
 et de bono opere proximo pra-
 beamus exemplum, & tamen
 per intentionem, qua soli Deo
 placere querimus, semper opte-
 mus secretum. idem.
 Voluntati nec leges imperant, nec
 principes dominantur, libera
 est, & maximē, si spiritu duci-
 tur: quia vbi spiritus, ibi liber-
 tas. Bern. in Epist.
 Nihil interest, quo animo facias
 quod fecisse vitiosum est. Lacf.
 lib. 5.
 Est aliqua pietatis pars, velle piū
 fieri. Eras. in Epist.
 Non sunt omnia bona, quae bona
 intentione fiunt. Aug.
 Verba iustorum, & iniustorum
 similia sunt, differunt autem
 intentione. Greg.
 Humanae aures talia verba nostra
 iudicant, qualia foris sonant:
 diuina verō iudicia, talia for-
 ris audiuntur, qualia ex inti-
 mis proferuntur. idem 28. mor.
 Voluntas testatoris est lex. apud
 Iuriscons.

Cum vult, non potest, quia quan-
 do potuit, noluit, & ideo per
 malum velle, perdidit bonum
 posse. Aug. de verb. Apof.
 Intentio peruersa si fuerit, praua
 est omne, quod sequitur, licet
 rectum videatur. Grego. lib. 1.
 Dialog.
 Bene velle, Dei donum est. Aug.
 lib. 1. contra Epist. Pelag.
 Et velle, & facere facit in nobis
 Deus. idem de liber. arbit.
 In voluntate meritum est. idem
 lib. 1. contra Pelag.
 Voluntas Dei, est ipse Deus. idem
 lib. 11. confess. cap. 20.
 Voluntas Dei, causa est omnium.
 idem lib. 1. de Genes.
 Voluntas Dei, est lex eius. idem in
 Psal. 36.
 Bona voluntati virtutes omnes
 adherent. idē lib. 1. de lib. arbit.
 Voluntas mali, nō est permittenda
 suae libertati. idem Epist. 204.
 Voluntas mala, primum animi
 vitium. idem in sent.
 Voluntatem malorum in bona
 Deus non conuertit, quia nō
 vult. idem 11. de Genes.
 Voluntas bona, etiam misericordia
 est. idem sup. Psal. 125.
 Nihil tam in nostra potestate,
 quam ipsa voluntas. idem lib. 1.
 de liber. arbit.
 Voluntas est, qua peccatur, & quae
 bene vivitur. idē lib. 1. retract.
 Quod ardentem volumus, moderatē
 iē dissimulare non possumus.
 Hier. ad Heliod.

Volo

Voluntas nō cogitur, & propterea
 sola meretur, vel demeretur.
 Bern. sup. Cant. serm. 59.
 Voluntas nostra, grande malum
 est, qua fit, vt bona nostra, bo-
 na nobis non sint. idē sup. Cant.
 serm. 172.
 Intentio bona, & recta requirit
 duos res, & causam, id est, quod
 intendas, & propter quid. idem
 sup. Cant. serm. 33.
 Intentio pugnantis, est causa, aut
 periculi, aut victoria. idem
 serm.
 Voluntas nostra voluntati diuinae
 subijci debet. Bern. de subiect.
 nostr. volunt.
 Affectio sine ratione, motus est
 bestialis. August. lib. 1. de
 amic. cap. 9.
 Affectus animi qui non habent,
 recte non viuunt. idem lib. 14.
 de Ciuit. Dei. cap. 9.
 Iudicare dignē de subditis ne-
 queunt, qui in subditorū cau-
 sis non merita, sed odium, vel
 gratiam consequuntur. Greg.
 Omnis humanus affectus ponend-
 us est ei, qui studeat veram
 pietatem animis hominum in-
 serere. Eras. in Epist.
 Affectus tuus pretium imponit
 operi tuo. Amb. 1. de Off.
 Expressio, affectus est iteratio.
 Bern.
 Affectibus non est dandū tēpus.
 Multa non facere cogit affectus,
 dum propinquitatem prospici-
 mus corporum, & corporis, &

anime offendimus creatorem.
 Hier. ad Ebiol.
 Quemadmodum fit, vt incertis de
 causis alia forma alios rapiat:
 ita videtur, & ingeniorū esse
 quaedam cognatio tacita, quae
 facit, vt certis ingenijs impense
 delectemur, caeteris non item.
 Eras. in Epist.
 Quicumque consanguinitate, aut
 amicitia, vel ecomerso hostili
 odio, & inimicitijs in iudican-
 do ducitur, peruertit iudicium
 Dei Christi, qui est iustitia.
 Hier. in Orig. sup. Amos.
 Personam hominis accipere, est ho-
 minem, nō quia homo, sed pro-
 pter aliquid, quod circa ipsum
 est, honorare. Greg. in Homil.
 Affectuum omnium capita sunt,
 delectatio, & dolor. Amb. lib.
 2. de Iacob.
 Affectus promerēdi coelestia tan-
 to fit capax, quanto fuerit spe-
 ctando longanimis. Grego. 20.
 mor.
 Appetitus lege natura subiectus
 est rationi. Amb. lib. 1. Off.
 Affectio alia est, quam caro gi-
 gnit: alia, quam ratio regit:
 alia, quam condit sapientia.
 Bern. serm. 2. sup. Cant.
 Affectiones ordinate, virtutes
 sunt: inordinate, vitia. idem in
 paru. serm.
 Affectio animae mutabili-
 tas diuina mutat nomina. idem
 de diuers. affect.
 Affectus liber est. idē Epist. 183.

Affectus suas voces habet. idem
serm. 69. sup. Cant.

Abstinet domine, ut in tabernaculo
tuo pro pauperibus accipiatur
persona diuitum, aut ignobili-
bus nobiles, quando potius in-
firma mundi elegisti, ut con-
funderes fortia. Aug. serm.

Affectus animae, quasi animalia
sunt cum corpore. Aug. lib.
2. de Genes.

Appetitus reprimendus, quem
omnino restinguere non possu-
mus. Bern. de tripl. gener. cogn.
nost.

Appetitus vanitatis, est contem-
ptus veritatis, & contemptus
veritatis, causa est nostrae caci-
tatis. idem sup. Cant. serm. 22.

Affectio obtenebrat iudicium.
Chrys. sup. act. Apo. Hom. 28.

Affectioibus singulis pharmaca
quarēda. idē sup. Gen. Hom. 32.

Voluntatem Dei scrutari, tutum,
& pium est, maiestatem vero,
temerarium, & formidādum.
Bern. sup. Cant. serm. 63.

Voluntas propria cesset, & infer-
nus non erit. idem de resurrect.
Domini. serm. 3.

Voluntas hominis libera cum ad-
iutorio Dei. idem sup. Matth.
Homil. 13.

Voluntas sacrificium exhibeat
Deo. idem sup. Epist. ad Co-
rinth. Homil. 41.

Inter verba laudantiū, vel vitu-
perantium ad mentem semper
recurrendum. Greg. in regist.

Necessitas.

EX GRÆCIS.

Necessitas facit industriā pu-
randi victus. Plat. de Rho.
Que necessaria sunt, turpe est ne-
scire. idem de Legib.

Necessarium non contingit aliter
se habere. Arist. Metaph. 4.

Necessē est, alteram partem contra-
dictionis esse veram. ibid.

Fortissima rerum omnium, neces-
sitas est. cuncta enim superant.
Thal. apud Diog. lib. 1.

Omne, quod ex necessitate fit,
seruitus est, testibus Philo-
phus. Eurip. in Orest.

Nulla res necessaria, turpis est ho-
minibus. apud Stob.

EX LATINIS.

Effugere non poteris necessita-
tes, vincere poteris. Senec.
Epist. 37.

Da operam, ut quicquid neces-
sitatum est, nunquam inuitum
facias. idem Epist. 62.

Repugnanti, non volenti neces-
sitas est: in volente necessitas non
est. ibidem.

Necessitas fastidium excutit, re-
cipiunt supernacua delectum.
idem Epist. 120.

Necessitas cogit, quod nō habes,
aliunde sumere. Cicero. de Orat.

Humana imbecillitatis efficacissim-
um duramentum est, necessitas.

tas. Max. lib. 2.
Necessitatis morbus gravissimus.
Cicero. contra Catil.
Necessitas, pars rationis est. Plin.
Iunior lib. 6.
Efficacior in aduersis necessitas.
Curt.

EX SACRIS.

Fœlix necessitas, quæ in me-
liora compellit. Aug. 87.
ad Arm. & Paul.

Necessitatis tempore omnia sunt
communia. apud Iuriscōs.

Necessitas dicitur, quæ in potesta-
te nostra non est. Aug. lib.
1. de Ciuit. Dei.

Necessitas mater est omnium hu-
manarum operationum.

Cogitatio, & confi-
deratio.

EX GRÆCIS.

Considerata meditatio ora-
tionē, & congrua mensu-
ra vagari non sinit. P. Lutar. de
educ. lib.

Antequā domo quis exeat, reco-
gitat quid acturus sit: cū redie-
rit, quid egerit. apud Dio. lib. 1.

Eadem est meditatio bene viuēdi,
& bene moriēdi. Epict. apud
Diog. lib. 10.

Consideratio est cogitationis con-
tentio. P. lat. in desin.

Apud mortales altera semper

cogitationes sapientiores sunt.
Eurip. in Hippoli

Et quæ loq̄e absunt, & quæ prop̄
sunt, considerari debent. ibid.

Quod expediat, latet, atq; obscu-
rum est, sed sapientis viri cogi-
tatione cernitur, hominis elo-
quentis oratione declaratur.

Demosth. 1. Olynthi

Quorundam subita cogitationes
meditatis aliorum cōsilijs pra-
cellunt. ibid.

Cogitatio, orationis est fons. Chry-
sipp. apud Stob.

Nescimus estimare res, de quibus
non cum fama, sed cum rerum
natura deliberandum est. Se-
nec. Epist. 83.

EX LATINIS.

A Liquid quotidie aduersus
paupertatē, aliquid aduer-
sus mortem auxilij. compara,
nec minus aduersus ceteras pes-
tes, & cum multa percurreris,

num exerce, quod illa die
concoquas. Senec. Epist. 2.

Quid pulcherris cōsuetudine exan-
diendi totū diē: idē de ira. lib. 3.

Nulla res magis prodest, quam co-
gitatio mortalitatis. ibid.

Minus afficit sensus saigatio,
quā cogitatio. Quint. lib. 1.

Cogitatio paucis admodum horis
magnas etiam causas comple-
ctitur. hac quoties intermissus
est somnus, ipsi noctis tenebris
adiuuatur: hac inter medios re-

rum actus aliquid inuenit vacuus, nec otium patitur. Quintil. lib. 10.

Ad rem gerendam qui accedit, caueat, ne id modo consideret, quam illa res honesta sit, sed etiam ut habeat efficiendi facultatem: in quo considerandum est illi, ne aut temere desperet propter ignauiam, aut nimis cōsidat propter cupiditatem. in omnibus autem negotijs, prius quam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens. Cic. 1. Off. Docto homini, atq; erudito cogitare, est viuere. idē 4. Acad. Quoniam multum prodest animi prouiso, & preparatio ad minuendum dolorem, sint semper homini omnia humana prae-meditata. idem 3. Tusc.

In omnibus quid tempora petant, aut personis dignum sit, semper considerandum est. Idem 2. de inuent.

Primus metus adimit consilium: recogitatio verò reddit confidentiam. Terent. in Eunuch.

Summa stultitia professio est, cogitatis sceleribus non ire obuiam, sed manere, operiri que, ut cum admissa, perpetrataque fuerint, tunc denique ubi facta sunt, insecta fieri non possunt. puniantur. Gell. lib. 7.

Simul cogitant defensionem, iniuriam molientes. Sallust. in bell. Jug.

Homines aut mortalitatem suam,

aut immortalitatem cogitare debent. Plin. Iun. lib. 9.

Nemo aliud potest cogitare, quam quod diligit. Colum. lib. 11. Versamur in varijs cogitationibus, ubi prima quæq; damnamus. Curt. lib. 6.

EX SACRIS.

Quicquid pudet dicere, pudeat & cogitare: affuejat animus sollicita semper, ac peruigili custodia discernere cogitationes suas, & ad primū animi motum vel probare, vel reprobare quod cogitat, vel bonas cogitationes alar, vel malas statim extinguat. Hier. ad Metr.

Cogitationes turpes vitare nō potest qui honestas non habet. Greg. sup. 1. Reg.

Ante oculos Dei vacuæ nō transuolant cogitationes nostræ, & nulla momenta tēporis per animum transuolant sine statum tributionis. Greg. 20. mor.

Quocunq; tempore non cogitaueris Deum, puta te tēpus illud perdidisse. Casiod. sup. P. salm.

Quemadmodum ortus cogitationum non pendet à nobis: ita reprobatio, vel electio consistit in nobis. idem.

Considerata infirmitas propria, mala nobis excusat aliena. Greg. 5. mor.

Spiritalis homo omne opus suum aterna

aterna quadam consideratione præuenit, prius quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat. Bern. de consi. Consideratio tui in tria quædam diuidatur, si consideres, quid, quis, qualis sis, quid in natura, quis in persona, qualis in vita. ibidem.

Omnis grauis angustia, si me inspicio, non tolero: si non inspicio, nescio me ipsum: si me considero, terret me facies mea, si me nō cōsidero, fallit me dāna. tio me a. Ansel. in suis. medit. Frustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nōdum idoneus est ad vidēdū seipsum. prius enim est, ut cognoscas inuisibilia spiritus tui, quam possis esse idoneus ad cognoscenda inuisibilia Dei. etsi non potes cognoscere te, ne præsumas apprehendere ea, quæ sunt supra te. Præcipuum speculum ad videndum Deum, est animus rationalis intuens seipsum. Hugo 3. de Dida. c. cap. 3.

Consideratio meliorum multum prodest ad humilitatem sanctorum. Grego. 37. mor.

Cuiuslibet officio, & statui contemplatio tribuitur. idē sup. Ex. ech. Cogitationes nostræ non sunt in potestate nostrā. Augustin. lib. 4. contra Epist. Petil.

Cogita, vnde venis, & erubescere: ubi sis, & ingemisce: quō vādis, & contremisce. Bernard. de

Prim. medit.

Cogitare debemus Dei maiestatem cum timore, charitatem cum amore. idem de aduent. Domin. Sermo. 3.

Consideratio querat quod sermo non expedit. Bernard. de consider. lib. 5.

Consideret seipsum homo, ut pie condescendat proximo. idē sup. Cant. Serm. 45.

Cogitationes obscenæ omni bestia ferociores. Chrysost. sup. Matth. Homil. 60.

Cogitationis peccatum contraria cogitatione dissoluitur. idē sup. Matth. Homil. 12.

Verbi visitationem putantes nostram esse cogitationem, periculose erramus. Bernard. sup. Cant. Sermo. 33.

Temeritas.

Res fallax, temeritas. Demetri. Phaler.

Temeritas, impetuis est sine ratione. apud Stob.

Temeritas omnis animorum calamitate corporum, frangitur. Quint. Declam. 1.

Temeritas cum sapientia non commiscetur. Cicer. pro. Murena.

Omnis actio vacare debet temeritate, & negligentia. Cic. 1. Off.

Nihil est temeritate turpius, nec quisquam tam indignum sapientis grauitate, & constantia, quam aut saluum sentire, aut quod nō satis exploratum,

Cognitum sine ulla dubitatione defendere. idē. 2. de Nat. deorum.

Temerarium est secundis non esse contentum. Plin. Iun. lib. 4.

Temeritas felix nunquam inuenit modum. Curt. lib. 8.

Vnum est temeritatis solatium, perpetua felicitas. idē. lib. 9.

Audacia, & temeritati potius serd, quam nunquam obuiandum est. Liuius. I. Dec. lib. 4.

Nimum praeceptis est, qui transire contendit, ubi conspexerit aliu cecidisse. August. in serm. de Ascens.

Qui se dicit scire quod nescit, temerarius: qui se negat scire quod scit, ingratus est. idem.

Compestat se humana temeritas, & id, quod non est, non querat, ne quod est, non inueniat. idem contra Manich. lib. 1.

Imperitam comitatur temeritas. Nazanz.

Fortitudo si nulla necessitate cogente, aut non pro causa honesta certum periculum subierit, in temeritate conuertitur. Lact.

Nō sibi quisq; proponat, & dicat, Habere volo, quod vincā. Aug. Periculis se offerre, temeritas est. Ambr. 1. Offic.

Cognitio, & Nomen.

EX GRÆCIS.

Philosophia est, qua quis se, & alios, bonine, au mali sint,

cognoscit. Plat. de Philosoph. Noti maxime de se inuicem soliti sunt.

Nosce te ipsum. Delph. script. apud Plat. de Nat. nom.

Vnusquisque bene indicat, quod cognoscit. Arist. Eth. 1.

Cōuent, vt sui quisq; pulsus peculiaris rationes nō ignoret (singulis enim diuersae sunt) nec suae temperaturae sit imperitus, quam calidum, quam siccum habeat corpus, nec quare rō vsu vel iuuari soleat, vel efendi. Plu. de tuēd. boni. vān.

Omnibus quidem innata est cupiditas quaedam & cognoscendū, & innotescendū. ibidem.

Difficile est in voluptatibus se bene noscere. Demetr. Phaler.

Cognoscens age. Sodiad.

O Iupiter, de auro, quod sit adaltrinum, iudicium hominibus praebisti manifestū: virorum autem quod conueniat malum exploratum habere, nullis ebraeracter insitus est corpori. Eurip. in Medea.

Pulchra nomina imponenda sunt pueris. Plat. de Sapient.

Denominatio fit ab affine, & digniore. Aristot. Polit. 8.

Multi, vt est verisimile, variis regionibus nomina eadem habent, & ciuitas cum ciuitate, & mulier cum muliere. Eurip. in Helena.

Nōmina cum re consentiunt. Demosth. 1. Olynth.

Non oportet ex significatione nominis de moribus iudicare.

Autorū nomina nō supprimēda sunt. Plin. Senior in Prolog.

EX LATINIS.

Discite omnia prater virtutem, mutare nomina. Senec. Epist. 96.

Errori par est, paruis dare modū excedentia nomina, nisi cum ex industria risus inde captatur. Quint. lib. 8.

Initium est salutis, cognitio peccati. Senec. Epist. 28.

Mulio ad rē magis pertinet, quam tibi videarū, quam alij idē Epist. 29.

Opus est ad latitiam sui experimento. idem de Prosp.

Totum inspicere mētis tuae aditum, etiam si nihil mali fecisti, potes facere. idem de ira lib. 3.

Noscat se quisque, & non tantum ex cōmūibus praeceptis, quam ex natura sua capiat consiliū formāde actionis. Quint. li. 11.

Minime sibi quisq; notus est, et difficillime de se quisq; iudicare, et sentire potest. Cic. 3. de Rhet.

Cognitione turpium vehemētium amatū honesta. Eras in Epist.

Caput est in omni negotio nosci, quid agēdum sit. Colum. lib. 1.

Pauci dignoscere possunt Vera bona, atque illis multum diuersa, remota

Erroris nebula. quid enim ratione timemus,

Aut cupimus? Iuuen. Sat. 10.

EX SACRIS.

Creatura non cognoscitur Deus, nisi quantum vult se reuelare. Anselm. sup. Euang. Cognitio infelicitatis, est summus ad felicitatem accessus. idem sup. Epist. ad Rom.

Qui vult intelligere, qualis est, tales debet aspicere, qualis non est. Grego. 2. 4. mor.

Quanto quis minus se videt, tanto minus sibi displicet, & quanto maioris gratiae lumen percipit, tanto amplius reprochensibilem se esse cognoscit. ibid.

Prudentis hominis est, nosse mensuram suam. Hier.

Cognitio Dei nihil prodest, nisi mutetur conuersatio. Aug. in Quae. ex utroq; test.

Abisq; notitia sui creatoris omnis homo, pecus est. Hier. ad Heliod.

Inuentionis pars est non minima, nosse quod queras. August. lib. 1. Quae. sup. Genes. cap. 1.

Nosci ab omnibus amatū. idē. 11. de Ciuit. Dei. cap. 27.

Glutinium duplex, cognitionis, & dilectionis. Bernard. in dedic. eccles. sermo. 1.

Nosse Deum, doctum facit hominem: timere Deum, sapientem. Bernard. in Epist.

Cognomen debet poni quando ex nominibus proprijs resultat incertitudo. apud Iuriscōsul.

Nisi rei nomē sciueris, cognitio rerum perijt. Isid.

Nomina apud veteres ratione aliqua ponebantur. Ambr. sup. Epist. ad Roman.

Nomen à noscēdo dictū est. August. lib. de Magist.

Vnde sit, eius nomē habere potest, quod inde fit. idem lib. 10. conf. cap. 19.

Nomen quasi notamen dictum. idem in Genes. ad lit.

In nominibus nō est laborandum, ubi de re constat. idem lib. 2. contra Cres.

Nomen sine re, nihil est. Idem in Epist. beat. Ioann.

Res significans significatē rei nomen, aliquando accidit. idem Epist. 102.

Nomina rebus sunt posteriora. Basil. contra Apolog.

Vestigare, quid desit, non sit tibi pigri, nec quod desit, verecundū sit fateri. Bern. de Consil. 2.

Affectionum animi mutabilitas diuina mutat nomina. Bernard. de diuers. affect.

Ars, & Ingenium.

EX GRÆCIS.

Peritiam ars, imperitiā fortunā sequitur. Plat. de Rhet. Quod caret ratione, ars non est. ibidem.

Omnes præceptiones artium, leges

sunt. idem de legib.

Res omnes vel natura, vel fortuna, vel arte fiunt. ibidem.

Oportet vt ars in hoc naturam imitetur, vt quicquid agit, propter finē agat. Arist. de Pot. 2.

Omnes artes vtuntur quibusdam communibus. idem Elench. 1.

Ex sensu sit memoria, ex multis memorijs sit experimentum: ab experimento autem vniuersale accipitur, quod est principium artis, & scientiæ. idem Post. 1.

Ars imitatur naturā, in quantum potest. idem Physic. 2.

Ars multa complet, quæ essure natura non potest. ibid.

Artifex, qui potest se assimilare naturæ, secundum suum posse, semper est melior. idem de sensu & sens.

Artifex sapientior est experientia. idem Metaph. 1.

Experientia artem fecit, imperitia vero casum. ibidem.

Experientia, singularium: ars vero vniuersalium cognitio est. ibidem.

Hominum genus arte, & rationibus uiuit. ibid.

Ars gubernandi ciuitates principatum tenet in omnibus artibus. Arist. Eth. 2.

Addimenta artium fiunt cūtemporum longitudine. idē Eth. 1.

Circa difficultia ars sit semper, & virtus. idem Eth. 2.

Vnusquisque artifex diligit opus suum. idem Eth. 9.

Ars laborat citra fortunā opem. idem de Fortit.

Cuiusq; rei quissiam vsus habet, hoc est vnicuiq; maius, quam

Troiam capere. Eur. in Andr.

Quoniam sagittarius artis suæ tam peritus est, qui non aliquando aberret ab scopo? Demosth. 1. Olynth.

Vir pauper, qui nullā didicit artem, non tuōd viuere potest. apud Stob.

Artem natura requirit. ibid.

Hominem ingeniosum, atq; mansuetum, atq; virilem difficile reperies. Plat. de Scient.

Consentaneum est, in genere nobili, quā in ignobili, ingenia esse meliora. idem de Nat. nom.

Hominem ingenium, seu cariem, & senium in otio contrahit. Plat.

Nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit. Arist. apud Sen. de Tranq. anim.

Ingenium seruitute opprimitur. Homer. Odys. lib. 12.

Bonus ingenij minore periculo consultitur. Demosth.

Magni est ingenij, statim in præsentia videre, atq; intelligere, quid dicto, & facto sit opus, turpe est re facta intelligere, quod fieri debuisset. Demosth. 1. Olynth.

Multa opportuna dictū fortunatis, & ingeniosis subito veniūt in mentem. ibid.

Homines acres nunquam otium agunt, semper aliquibus nego-

rijs faceffunt. ibid.

Ingenium magnum, & prauum, calamitosum est reipubl.

Remum impellit, qui didicit. Plutarch. de Curiositi.

Opus, quod sit à melioribus, semper est melius. Arist. Polit. 1.

Nullus est vsus statuae, etsi pulchre fabricata sit, nisi quis accedat, qui vim artis intelligat. apud Stob.

EX LATINIS.

Acutiora ingenia, & ad intelligendum apertiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus, ac tenuis, quā eorum, qui vtuntur crasso celo, atq; concreto, quinetiam cibo quo vtantur, interest ad mentis aciem. Cic. 2. de Nat. deorum.

Fere sit, vt ingenia aciora corpuscula sortiantur imbecilliora. Erasim. in Epist.

Paritas ingeniorum, emulationem facit. Gell. lib. 14.

Nulli tam clarum statim ingenium est, vt postit emergere, nisi illi materia, occasio, fautor etiam, atq; commendator contingat. Plin. Iun. lib. 6.

Aliud sollicitudinis, aliud securitatis ingenij est. idē in Pan.

Sæpe summa ingenia in occulto latent. Plaut. in Capt.

Aurum, & opes, & rura frequens donabit amicus.

Qui velit ingenio cedere, rarus erit. *Mart. lib. 8.*

Singula quid referam? nil non mortale tenemus,

Pectoris exceptis, ingenijq; bonis. *Ouid. 3. de Trist.*

Insulciter euenire solent quae tentantur inuitta *Minerva. in Hist. Sax.*

Ingenium hominis ad vitia procliue, perniciofa statim arripit. *ibid.*

Felix illud seculum ante architectores fuit: ista nata sunt iam nascente luxuria. *id. Epist. 1. r.*

Non desiderabis artifices, si naturam fueris secutus. *ibid.*

Omne, quod ars consummauit, à natura duxit. *initium. Quint. lib. 2.*

Tradi omnia, quae ars efficit, non possunt. *Quint. lib. 7.*

Artes virtutis sunt magistrae. *Cic.*

Omnes artes, quae ad humanitatem pertinent, habent cõmune quoddam vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur. *id. pro Arc. poet.*

Non est interdictum aut rerum natura, aut à lege aliqua, atq; more, vt singulis hominibus, ne amplius quam singulas artes nosse liceat. *idem 2. de Orat.*

Quam quisq; nouit artem, in ea se exerceat. *idem 1. Tusc.*

Ad quas artes aptissimi erimus, in his potissimè elaborabimus, si aliquando necessitas nos ad

ea detruferit. *idem 1. Off.*
Nulla ars imitari naturam solentiam potest. *idem 2. de Nat. deorum.*

Meliora sunt quae natura, quam quae arte perfecta sunt. *ibid.*

Vt non omnia prudenter dicantur, tamè in plerisq; officio suigi praeclarum est. *Demostr. 1. Olynth.*

Auaritia causa artes coluntur. *Plin. Sen. lib. 2.*

Quod ars adumbrare non ualeat, ea casus imitatus est. *ibid.*

Vsus, & experientia dominatur in artibus. *Colum. lib. 1.*

Nulla est ars, aut disciplina, quae singulari sit consummata ingenio. *idem lib. 4.*

Vt nulli venatori fuit vitio, non omnes feras capere: ita diffusam artem tractantibus, salu est maximam partem tradidisse. *ibid.*

Indubitata artis approbatio est rerum semper effectus. *Virg. lib. 2.*

Omnes artes in meditatione consistunt. *ibid.*

Nauita de uetis, de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnera, pastor oues. *Propert. lib. 2.*

Caput est artis dicere quod facias. *Quint. lib. 11.*

Quicquid fieri potuit, potest. *Sen. Epist. 99.*

Magnum lenocinium est, autot gratiosus. *Erasm. in Epist.*

Maius

Maius est propria facere, quam aliena disponere. *Laet. lib. 2.*
Opus nullum certum est mercedis incepta. *Tertul.*

EX SACRIS.

ARS infœcunda est sine usu, & usus temerarius est sine arte. *Chrysof. sup. Psal. 6.*

Artifex nouit suum opus. *Aug. sup. Ioan. tract. 2.*

Omnes artes in instructore indigent. *Hier.*

Qui non intelligunt artes, non mirantur artifices. *Sid. 5. Epist.*

Artes materis posteriores. *Basil. in Hexam.*

Artes pascendi, & regnandi, sorores sunt. *idem in Conc. sanct. Mart.*

Ingeniosum nasci, felicitas est. *Aug. lib. 4. de Ciuit. Dei.*

Doctrina politiora quidem, sed non meliora ingenia facit. *Tert.*

Sicut qui tardus est ad percipiendum, pro intentione tamen boni studij premium percipit: ita qui praestitum sibi à Deo ingenium negligit, condemnationis reus existit: quia donum, quod acceperat, despicit, & perdesidiam derelinquit. *Isid. de summo Bono.*

Grandes materias ingenia parua non sustinent. *Hier. ad Nepot.*

Maximum viuum est subtilitatis, nimis se ostendere, vtilissima est dissimulatio subtilitatis, quae affectu apparet, habitus latet. *Pet. Rauen. in Serm.*

Artis sua neminem pudeat. *Chrysof. som. sup. Epist. ad Corinth. Homil. 6.*

Artes non docent moderari passionem. *idem sup. act. Apostol. Homil. 28.*

Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes, Emollit mores, nec sinit esse ferros. *Ouid. 2. de Pont.*

Nulla vite pars vacare debet officio, in eaq; excolendo sita est vita honestas omnis, & in negligendo turpitudine. *Cic. 2. Off.*

Officia viri, & mulieris Deus pulchre digessit. *Chrysof. Homil. 34. sup. Epist.*

Eloquentia.

EX GRÆCIS.

Mores dicentis sunt, qui persuadent, non oratio. *Menand. apud Plut. de Polit.*

Arts recte dicendi non absq; veritate. *Plat. de Republ.*

Rhetorica persuadet, sed non docet. *idem de Rhet.*

Rhetorica docet, & iusta persuadere, & horum contraria fugere. *Arist. Rhet. 1.*

Rhetor non semper persuadet, nec medicus semper sanat. *idem Top. 1.*

Ciuile ius, & gratia eloquentiae non in postremis ducenda est

virtute

virtute magistra, & princeps: non enim rhetoricam suadendi opificem, sed adiutricem esse debemus existimare. Plut. de Polit.

Rhetoriam est agere verbis, philosophari autem licet etiā tacendo. Plutarc. probl. 1.

Tumidum orationis genus, civile nequaquam est, tenue vero nusquam mouet, quemadmodum enim corpus non solum incolume, sed etiam bone habitudinis esse oportet: ita & orationem non modo nō agrā, sed etiam robustam esse conuenit: nam quicquid tutum est, id solummodo collaudatur: quod cum periculo sit, id etiam admiratione prosequimur. Plutarc. de Lib. educ.

Dicendi peritus, dicendi quoque tempus cognoscit. Arch. apud Plut. in Apophth.

Præclara uesta præclaris indigent oratoribus. ibid.

Quantum in bello potest ferrum, tantum in Republ. prodest eloquentia. Demetr. apud Diog. lib. 5.

Bona causa bonæ orationis semper accusationem præbet. Eurip. in Hec.

Cum facundus orator malè sentiens persuaserit populum, exitium fert Republ. Eurip. in Orest.

Oratoris est consilium dare, populi rem gerere. Demosthe.

in Cher.

Non orator, sed oratio inspectanda. idem Exord. 14.

Grata, quàm utilia dicere, difficilius est. idem Exord. 15.

Oratio ad captum auditorum, & ad rei naturam accommodanda. idem Exord. 18.

Orator in bona causa auctoritate imperandi perditus est. Demosth. ex arg. lib.

Magna eloquentia vis potentissimos etiam reges expugnat. idem 1. Olynth.

Cauenda est oratori præsertim in rebus dubijs affirmatio, quæ contentiosiores facit auditorem. ibid.

Tanquam bonus singulus, oratio animam ornat. Plato apud Stob.

EX LATINIS.

Non esset in rebus humanis eloquentia, si tantum in singulis loqueremur. Quintill. lib. 1.

Eloquentia, quæ admirationem non habet, nullam iudicio. idem lib. 8.

Non satis efficit, nec ut debet, plene dominatur, si vsq; ad uires tantum uolet oratio. ibid.

Minus est totum dicere, quam omnia. ibid.

Sunt qui deserti esse malūt, quam boni. idem lib. 12.

Nemo est orator, qui non se similes

lem Demosthenis esse uelit. Cic. de optim. gener. orat.

Miser, & ut ita dicam, pauper orator est, qui nullum uerbum equo animo perdere potest. Quint. lib. 8.

Philosopho si offerat eloquentiam, non aspernor, si non habet, non admodum desidero. Cic. 2. Tusc.

Pacis est comes, otijq; socias, & iam bene constituta ciuitatis uelut alumna quadam eloquentia. idem de clar. orat.

Due sunt artes, quæ possunt homines locare in amplissimo gradu dignitatis, una imperatoris: altera oratoris boni. ab hoc enim pacis ornamenta retinentur, ab illo uero belli pericula propulsantur. idem pro Auren.

Eloquentia principibus maxime ornamento est. idem 4. de Finib.

Nihil est tam inhumanum, quam eloquentiam ad salutem hominum, & ad conseruationem datam, ad bonorum pestem, perniciemq; conuertere. idem 2. Offic.

Nihil est tam incredibile, quod dicendo nō fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione. idem in Parad.

Per hominis decus est ingenium: sic ingenij lumen, est eloquentia. idem de clar. Orat.

Sunt aliqui ita fortune muneribus habiles, ita oruatis ut non

nati, sed ab aliquo Deo facti esse uideantur. idem 1. de Orat. Orator tristitiam, atque seueritatem mitigat, & relaxat; odiosasque res sepe, quas argumentis dilui non facile est, risu, iocōque dissoluit. ibid.

Scholastica declamationes sunt eiusdem hominis, eiusdem fortune, non eiusdem tamen fortitudinis felicitatis. Gel. lib. 14.

Eloquentia est incunabula uirtutum. Sallust. contra Catil.

Supremus felicitatis cumulus, est laudator eloquentissimus. Plin. Iun. lib. 2.

Malè eloquentia sine moribus dicitur. idem lib. 3.

Inuenire præclarè enuntiare magnificè, interdum etiam barbari solent: disponere aptè, figurare uariè, nisi erudito, negatum est. ibid.

Ac uelut in magno populo, cum sepe coorta est Seditio, scuit que animis ignobile vulgus,

Iamq; faces, & saxa uolant: furor arma ministrat.

Tum pietate grauem, ac meritis forte uirum quem Conspexere, silent, arrectisq; auribus astant.

Ille regit dictis animos, & peccora mulcet. Verg. lib. 1. Aeneid. Dicitur, innocuas ut agat facundia causas:

Protegit hæc fontes, immeritosisq; premit. Ouid. 2. de trist.

Comes facundus in via pro vehiculo est. Pub. Mim.

EX SACRIS.

Finis oratoris est, persuadere. Aug. in princ. Rheth.

Eloquentia Ambrosij Augustinus liberatus est. idem libr. 5. confess. cap. 14.

Eloquentia non semper vera persuadet. idem libr. 2. de doctri. Christ.

Eloquentiam summam pauci assentunt. idem de vit. cred.

Eloquentiam non natura, sed disciplina parit. Chrysostr.

Ex duobus imperfectis melius est rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem. Hier. ad Nepot.

Benedicere ad paucos pertinet: bene autem vivere, ad omnes. Laet. libr. 1.

Non in lingua, sed in corde sapientia est. idem.

Vtinam tam multi bene facerent, quam multi bene loquuntur. ibid.

Rectus, ac nudus orationis ductus simpliciter naturam congruit. Eras. in Epist.

Precipua eloquentiae pars est, apposita dicere. ibid.

Non habet inter lachrymas eloquentiam locum. Hier.

Eloquens est ille, qui scit parva submisisse, media temperate, magna granditer dicere, qui

scit invenire praclare, enumerare magnifice, disponere aperte, & figurare varie. Cassiod. sup. Psal. 73.

Sepe reperitur simplicitas veritatis, & falsitas composita, quae hominem suis erroribus illicet. Isid. de summo Bono.

Eloquentia nec veram, nec falsam efficit orationem. Aug. confess.

Eloquentia sine sapientia multum obest. idem libr. 4. de doct. Christ.

Eloquentia praecipua loquentium etiam qui nunquam didicerunt. ibid.

Eloquentia in homine prava, est venenum in poculo aureo. idem libr. 1. de Anim.

Artificiosa oratio stultos, non sapientes fleclit. Pius. 11. apud Plat.

Oratio difficillima moderata. ibid.

Oratio tempestiva melior silencia. ibid.

Oratio non longa est, quae verba nata est. ibid.

Non debet sibi omnino displicere orator. Aug. de Catech. rud.

Breuitas.

Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. Arist. Physic. 2.

Orationi breui multum inest sapientiae. Soph. apud Stob.

Breui loquium silentio finitimum.

EX LATINIS.

est, & ideo commendabilis. Lycurg. apud Stob.

Breuitatem in hoc ponimus, ut non minus, nec plus, quam oportet, dicatur. Quint. lib. 4.

Quicquid praecipies, esto brevis, ut citò dicta

percipiatur animi dociles, teneantque fideles. Horat. de Arte poet.

Paucis opus est, & efficacibus. Senec. Epist. 38.

Nihil ita absque labore manifestam facit veritatem, sicut brevis, & pura narratio. Bern. ad Eug. lib. 1. cap. 9.

Quod inter principium, & finem clauditur, breue est. Aug.

Breuitas obscuritatem parit. August. lib. 3. retract. cap. 13.

Visus, dies, & lux.

EX GRÆCIS.

Difficile est, multa simul conspiciere. Arist. Elench. 1. Oculi morum indices. Demosth. in Orat. Amet.

Oculi inspicendi in ducenda veritate.

Dies est latitudo solis super terram. Arist. Topic. 6.

Quiuis homo, etsi seruus, delectatur, dum lumen videt. Eurip. in Orest.

Non licet presentem diem rectè vivere, nisi quasi ultimam virtutis cogitaueris. Mus. apud Stob.

Instar totius vite dies est. Sen. Epist. 62.

Vnumquemque diem non tamquam vltimum capio, sed tamquam posset esse vnus. ibid.

Nullus agens dies longus est. idem Epist. 123.

Fastidio est iam lumen gratitudo. ibid.

Quod illustranda alterius rei causa sumitur, debet esse clarior eo, quod illuminat. Quint. li. 8.

Lux naturalis solatiu est. Curt. lib. 8.

Discipulus est prioris posterioris dies.

Vitius nostris in animis per oculos via est. Quint. Decla. 1.

Totius hominis debilitas est, oculos perdidisse. idem Decla. 2.

Non inuenies debilitatem, quae magis cum paupertate conueniat, quam visus priuatio. ibi.

Oculi augent dolorem, quia ea, quae ceteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miseris cogitationem sinunt. Cicer. ad Torquat.

Acerba audire tolerabilis est, quam videre. idem ad Curion.

Facilius ad ea, quae visa sunt, quam ad ea, quae audita sunt, oculi mentis feruntur. Cicer. 3. de Orat.

A consuetudine oculorum animum abducere, difficillimum. idem 2. de Nat. Deorum.

EX SACRIS.

Subid procedēti de umbra ad solem, & de otio ad labore, graue cernitur omne, quod incipit. Bern.

Oculo prauo, vitiatōq; mala sunt, etiā quæ optima. Erasmi in Epist.

Impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. Augustin. de comm. vit. cleric.

Oculi corporis ad corporata: oculi verò cordis ad spiritalia sunt. Greg. sup. Ezech.

Oculi ad cognoscendum inter sensus principes sunt. Augu. lib. 10. confes. cap. 35.

Cæcitas ipsa visus præstantiam commendat. idem 22. de Ciuit. Dei. cap. 1.

Oculi per animam vident. Greg. sup. Cant.

Dum alia negligimus, oculum non habemus. idem sup. Exech. Homil. 6.

Oculi sunt fenestra animæ. idem in Euang. Homil. 6.

Visions internæ claritatem nemo, nisi bonis operibus inueniet. idem sup. 1. Reg.

Nouum iudiciū habemus, quoties aliquid cōtemplamur. Erasmi in Prolog. sup. Plut.

Lux, regina oculorum est. Aug. 10. confes. cap. 34.

Dies, imago vite: nox, mortis. idē de fid. & oper.

In nocte dies, & in die vespera

desideratur. Greg. lib. 8. mor.

Dies mentis, est splendor eruditio. nis. idem in 1. Reg.

Dies primus, lux prædicationis, craftinus est diuina gratia. ibi.

Lux mentium præsentem lucem multò superat. Augu. lib. 22. contra Faust.

Ante lucem creatam Deus non fuit in tenebris. ibid.

Lux erimus per fidem. idem Epist. stol. 200.

Sol nō omnes, quibus lucet, etiam calefacit. Bernard. sup. Cant. ferm. 24.

Videmus nunc Deum per speculū, & in enigmate, & ita videt nobis est. idem sup. Cant. ser. 32.

Cæcitas, & nox.

EX GRÆCIS.

Cæcus à natiuitate non potest disputare de coloribus, quātum ad quid rei, sed quantum ad quid nominis. Arist. Physic. 2.

Cæcus à natiuitate est sapiens surdo, & muto. idem de sens. & sensato.

Nati sine visu, & auditu habent virtutes interiores perfectiores. idem de somn. & vigil.

Noctū plerunq; reuerentiam habent tenebræ. Eurip. in Barch.

Surgere de nocte ad famiatē, & ad philosophiæ studia, prodest quā plurimū. Arist. Oeco. lib.

EX

EX LATINIS.

Parulis noctium turbamur offensis, excitat nos exigui plerunq; motus, vox incerta longinqua, & aliquādo ipsum silentium. Quint. Declam. 2.

Hoc boni habet cæcitas, quod mala sua nō videt: idem Decla. 5.

Nox ex incerto omnia maiora territis ostentat. Linius 1. Dec. lib. 8.

Nox ob quietem data natura benescio mortalibus. idem 4. Dec. lib. 10.

EX SACRIS.

Tenebrarū portenta sua sponte euanescent ad claram lucem. Erasmi in Epist.

Sub noctem omnia sunt suspecta. Ambr.

Cæcitas, morbus est. apud Iuriscōs. cæcitas ipsa visus præstantiam commendat. Aug. 22. de Ciuit. Dei cap. 1.

Cæci magis vident dormientes, quā vigilantes. idem lib. 10. in Genes. ad liter.

Nox, est vita præsens. August. in Psalm. 75.

Tenebræ non nisi in comparatione luci male sunt. idem in Quæst. ex vet. Test.

Tenebræ non videndo videntur. idem libro 11. de Ciuit. Dei. cap. 7.

Tenebræ morum, non oculorum

timenda sunt, idem tract. 37. exposit. Euang.

Tenebræ sunt; ubi Christus non respicit. Greg. in 7. Psalm.

Noctem non tenebræ, sed lucis discessus facit. Aug. in Quæst. ex vitroque Test.

Tenebræ videri non possunt. August. lib. 2. de Ord.

Tenebræ timorem significant. idem in lib. Quæst. Euang.

Tenebræ sunt; aër caris luce. idem 11. de Ciuit. Dei. cap. 10.

Iia.

EX GRÆCIS.

Maxima bona sunt per furorem diuinitus concessum. Plat. de Pulchrit.

Ira est tristitia, & perturbatio quadam cum vehementi appetitu vindictæ. Aristot. de Poët. 2.

Ira est factiua inimicitia, et odij. idem Rhet. 2.

Tempus quietat iram. ibid.

Ira res est impetuosissima ad aggrendenda pericula. Aristot. Eth. 2.

Satisfactio quietat irā. idē Eth. 5.

Iraisci in quibus non oportet, & nō irasci in quibus oportet, hominis est insipientis. Arist. Eth. 9.

Ira, & concupiscentia venererorū transmulat corpus, & quibusdā insanias facit. idē Eth. 7.

Caca est ira, & saepe non sinit cernere.

nerere quæ apertissima sunt, & percepta sæpe obscurat. Chrysof. apud Plut. de virt. morum.

Vt incendium, qui non addit materiam, extinguit: sic & iram, quisquis non aluit nascentem. Plut. de cohib. irac.

Quem admodum sperma mixtura est, ac temperamētum ex omnibus anima viribus reuulsa: ita & ira, semen quoddam est ex omnibus anima perturbationibus commixtum. siquidem & à dolore, & à voluptate, & à ferocia decerpta est. ibid.

Quando res ardua videtur, verè que est iram compescere: multo haud dubie maior erit custodia ipsa, & providentia, quæ prohibet, ne in iram incidas. Plut. de Poët.

Potentum ira, tumensque indignatio non commouenda. Plut. apud Diog. Laërt. lib. 8.

Ira perturbatrix omnium. Homer. Iliad. lib. 7.

Vir, aut mulier statim excandesces, facilius cauetur, quam taciturnus sapiens. Eurip. in Med.

Gravis, & immedicabilis ira existit, quando amici cum amicis cõgressi fuerint cõtentione. ibi.

Furor superior est consilio, qui sanè maximorum autor est malorum. ibidem.

Laudo iras placabiles. idem in Troad.

Maximum est iræ medicamentum, oratio.

Fugere semper oportet. dominos iratos.

Iracundia, vitium est animosæ paritatis, ad iram præcipitans. Aristot. de virt. & vit. diuis.

Iracundiæ sunt species tres: excaudescencia, seuitia, & iracundia. est autem iracundia nõ posse ferre sedas contemptionei, nec imminutiões. esse autè plangosum, & vindictæ cupidum, est de facili ad iram factio, rebore quouis moueri: affectant autem iracundiam morositas, & incõstantia, & sordida liberalitas, et de paruis angri, & de eisdem de repente affici, & per breue tempus. ibid.

Non aliud iræ pharmacum est, nisi viri grauis oratio. Menand. apud Stob.

Ab omnibus, quæ per iram committuntur, ratio recedit, superius iracundiã, tanquã acerbissimũ tyrannum. Herod. apud Stob.

Affectus iræ nisi curentur, & castigentur, in naturalem morbum abeunt. Apoll. ibid.

Iracundia est perturbatio immans affectione, dura, & violenta potentia, cadium causa, calamitatis sociã, iacturam concilians, & dedecus: pecuniarum perniciës: adhæc perditionis origo. Arist. apud Stob.

EX LATINIS.

Sapiens nunquam potentior iram prouocabit, imò declinabit

nabit non aliter, quam in nauigando procellam. Senec. Epist. 14.

Iracundi hominis iracunda oratio est. idem Epist. 115.

Ira sapius sibi excitiõsa est. idem de ira. lib. 1.

Nihil minus, quam irasci punientem decet. ibid.

Sitantum irascendum est sapientis, quam sceleris indignitas excigit, nõ irascendum illi, sed insaniedum est. idem de ira. lib. 2.

Tollit iram sapiens turba peccantium. ibidem.

Nemo irascitur, ubi vitium naturæ descendit. ibid.

Maximum iræ remedium, est morari. ibidem.

Non vis esse iracundus, non sis curiosus. idem lib. 3.

Retinemus irã, & augemus, quasi argumentum sit iuste irascendi, grauitè irasci. ibid.

Non docet Regem scia, & innoxabilis ira. Senec. de Clem.

Infacinus otiosus ardor irrumpt. Quint. Declam. 4.

Hæc est celebranda virtus, hæc animi suscipiendi moderatio, vincere iram, & inter similitates quoque vincere animum. idem Declam. 9.

Ira, vt inquit Ennius, est principium insanie. Cicero. 4. Tuscul.

Prohibenda est maximè ira in puniendo. nõquam enim qui iratus accedit ad penam, mediocritatem illam tenebit, quæ est

inter nimium, & parum. caduendum est igitur, ne maior sit pena, quam culpa. Cicero. 1. Offic.

Non sunt audiendi qui grauitè irascendum inimicis putant. ibidem.

Semper ira procul absit, cum qua nihil rectè, nihil consideratè fieri potest. quæ enim cum aliqua perurbatione sunt, ea nec constanter fieri possunt, nec ab his, qui adsunt, probantur. ibidem.

Proprium est irati cupere, à quo læsus est, eique maximum dolorem inurere. ibid.

Malo impunitum dimittere, quam propter iram grauius iusto punire. Max. lib. 3.

Ira dolorem cum inferre vult, patitur. idem lib. 9.

Ira, atque cupidus consultores pessimi. Sallust. in bell. Jug.

Dum furor in cursu est, currenti cede furori.

Difficiles aditus impetus omnis habet. Ouid. de remed. amor.

Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram:

Sæpe similitates ira morata facit. Ouid. lib. amor.

-Ne frena animo per mitte calèti,

Da spatium, tonèuque moram mala cuncta ministrat,

Impetus. Statius lib. 10.

Bonum apud virum cito moritur iracundia. Pub. Mim.

Consilio melius vincas, quam iracund

cundia idem.
 Homo extra corpus suum est, cum irascitur idem.
 Iracundiam qui vincit, hostem vincit maximum idem.
 Iracundia vitium generosus animos semper inuitat. in *Histo. Sax.*
 Vana est sine viribus ira. *Linus 1. Decad. lib. 1.*

EX SACRIS.

Sicut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit: sic ira corrumpit cor, si in alium diem durauerit. *Aug. in Epist.*
 Quid iracundus furor suus confert, quæ seuisimus exagitationum stimulis conscientia, ita ab omni consilio, ac mente deturbat, ut dum irascitur, in sanire credatur? *Hier. ad Demetr.*
 Per iram sapientia perditur, ut quid, quòue ordine agendum sit, nesciatur. *Greg. 5. Mor.*
 Plerunque per silentium clausa ira intra mentem vehementius aestuat, & clamorosas tacita voces format. *ibid.*
 Dandus est iræ locus. *Amb.*
 Resiste iræ, si potes: cede, si non potes. *idem 2. Offic.*
 Non mediocre est mitigare iracundiam, non inferius, quam animo nõ commoveri, hoc nostrum est, nature illud. *ibid.*
 Non potest fieri, ut rerum indignitate nõ moueamur: aliòquin non virtus, sed lenitudo est. *ibi.*

Non irasci, ubi irascendum est, nõlle emendare peccatum est. *Bern. in Epist.*
 Indignatio rationalis est, que ex affectu disciplina est. *Tertul.*
 Ira inimici tui in manu tua est. *Chryso.*
 Per iram iustitia relinquitur, quia dum perturbata mens iudicium sine ratione exasperat, omne, quod furor suggerit, rectum putat. *Greg. 5. Mor.*
 Quoties ira animum inuadit, mentem edoma, vince te ipsum, differ tempus furoris: cum tranquillam mens fuerit, fac quod placet. *ibid.*
 Ira consilium non habet. *Chryso. sup. Matth. 2.*
 Non est morbus irasci, sed iracundum esse. *Lact. lib. 5.*
 Ira vltionem desiderat. *ibid.*
 Irasci, rationis est: auferuntur enim delicta, & refranatur licentia, quod vtiq; iuste, sapienterque fit. *idem de ira Dei.*
 Naturale est bono, ad alterius peccatum moueri, incitariq; *ibid.*
 Nullus est, qui peccatorem possit videre tranquille. *ibid.*
 Vitio est in peccatis iræ cohibitio. *ibid.*
 Facile placatur qui nollens irascitur. *Erasm. in Epist.*
 Si non potes iram vitare, tempera: si non potes furorem cauere, cohibe. *Isid. lib. 1. Soliloq.*
 Ira interdum ex virtute, interdum ex vitio oritur. *Greg. 5. Mor.*

IRA

Ira plus in vindicta exigit, quam iniuria accipit. *idem 28. mor.*
 Ira in vindicta malorum debet sequi rationem, non preire. *idem Epist. 9.*
 Iracundus in amicitiam non recipiendus. *August. de Amic. cap. 12.*
 Iracundi, & cõtentiosi plurimum valent memoria. *Vines apud Aug. de Ciui. Dei. lib. 7. ca. 7.*
 Irasci homini est: iracundia autem finem ponere, Christiani. *Hier. ad Demetr.*
 Ira, animæ ebrietas est. *Basil. in Hexam.*
 Homicidij radix, iracundia. *Chryso. sup. Matth. Homil. 16.*
 In truculenta fera est. *idem sup. Genes. Homil. 4.*
 Ad iram nec demon potest pius concitare. *idem de Dauid; & Saul.*
 Ira iusto mater est disciplina. *idem sup. Matth. Homil. 11.*
 Ira etiam indicium fugiat conuator. *idem sup. Ioann. Homil. 26.*
 Motio locorum, iræ aut visitationis indicium. *Chryso. tom. sup. Actus Apost. Homil. 11.*
 Ira tenebrosa res est. *idem sup. Actus Apost. Hom. 39.*
 Ira mansuetudine soluitur. *idem ad pop. Antioch. Hom. 62.*
 In iracundo omnia sunt turpia. *ibidem. Homil. 18.*
 Irascens peccatis, misericors est. *idẽ sup. Epist. ad Corinth. Hom. 14*

Irascens, diaboli ludibrij est. *idem de mansuet. Sermo.*

Mansuetudo.

EX GRÆCIS.

Hominem mansuetum & ingeniosum, & virilem difficile reperis. *Plat. de Scient.*
 Mansuetudo est sedatio motus, qui ab ira solet excitari, temperatio animi moderata. *idem de desif.*
 Mansuetudo, virtus est animose partis, qua precliti egre mouentur ad iram. *Aristo. de virt. & vit. diuis.*
 Mansuetudinis est posse ferre moderate obiecta crimina, & contemptus, nec celeriter rapi in iratione, nec esse de facili mobilem ad iras, esse autem moribus comem, ac mutem, & ingenio quieto, & stabili. *ibid.*
 Hominem homini nihil aliud mansuetum, est mitem reddis, quam benevolentia, iustitia, & probitatis fides. *Plut. de Polit.*

EX SACRIS.

Pax, & mansuetudo, characteres animæ piæ. *Basil. in Epist.*
 Mansuetus homo, cordis est medicus. *Amb. ad Vercel. Episc.*
 Beatus, qui seueritatem, & mansuetudinẽ timeret, ut altero disciplina seruetur, altero innocen-

tia non opprimatur. idem.
 Sunt quidam mites, sed quando
 nihil dicitur, nec agitur nisi
 pro eorum arbitrio. patebit au-
 tē quam longē sint a vera man-
 suetudine, si levis orator occa-
 sio. Bernard. sup. Cant.
 Mitis est, quem nec rācor, nec ira
 afficit, sed omnia equanimiter
 sustinet, non irritat, non no-
 cet, non nocere cogitat. Hier. in
 glos. sup. Matth. 5.
 Regat disciplinā rigor mansuetu-
 dinem, & mansuetudo ornet
 rigorem: & sic alterū comen-
 detur ab altero, ut nec rigor
 sit rigidus, nec mansuetudo dis-
 soluta. Greg. 19. mor.
 Magna est virtus, si non ledas, a
 quo laesus es: magna est forti-
 tudo, si etiam laesus remittas:
 magna est gloria, si cui potui-
 sti nocere, parcas. Isido. in So-
 liloq.
 Multi mansuetē patietes iniuriā,
 postea mansuetudinem in ma-
 litiā vertunt. Greg. in Past.
 Mansueti cum praesunt, saepe tor-
 pore desidia patiuntur. ibid.
 Mansueti homines indignante do-
 mino ad iracundiam provocā-
 tur. idem in Registr.
 Mansuetudinem homini comatu-
 ralem concupiscentia carnales
 exterminant. Bern. sup. Cant.
 Sermo. 37.
 Tūc praecipua mansuetudinis laus,
 cum ira causa iustissima. Pli-
 nius Iun. lib. 9.

Mansuetudine nihil potentia.
 Chrysost. sup. Genes. Homil. 57.
 Mansuetudine furor vincitur. idē
 sup. Act. Apost. Homil. 31.
 Mansuetudinē in periculis osten-
 damus. idem sup. Epist. ad Co-
 rinth. Homil. 18.
 Mansuetudo sit in corripiente. idē
 sup. Epist. ad Corint. Hom. 27.
 Mansuetudo praecipue eos ornat,
 qui in potestatibus sunt. idem
 sup. Act. Apost. Homil. 8. 4.
 Mansuetus sibi & alijs utilis. idē
 sup. Act. Apost. Homil. 4.
 Mansuetus homo, velut nervus
 corpore. idē de mans. Sermo.
 Mitis, orphanorum est pater. ibid.

Memoria.

EX GRÆCIS.

Memoria, scriba est intus ma-
 nens. apud Stob.
 Mater musarū, memoria est. Plat.
 de Scient.
 Minus conseruant orationes homi-
 nes perturbati. Arist. Elēch. 1.
 Eorū, quæ frequēter intelligimus,
 cito reminiscimur. idē de Mem.
 Futura repeti memoria nō possit,
 sed opinione potius cōprehendi,
 & saepe praesumi possunt. ibid.
 Memoria magis valet, qui hebeti,
 obtusōq; sunt ingenio: remini-
 scentia verō magis vigent, qui
 acuto, dociliq; ingenio excel-
 lunt. ibidem.

Memoria

Memoria non est futurorum, nec
 praesentium, sed praeitorum.
 unde sensus est praesentium: opi-
 nio, seu fides futurorū: & me-
 moria praeitorum. ibidem.
 Quj̄ adolescunt, quiq; ad summam
 perveniunt senectutem, memo-
 ria acri non sunt: alteri pro-
 pter auctiōnem, alteri propter
 diminutionem. ibid.
 Quaedam semel videntes magis me-
 moria tenent, quā alia fre-
 quenter. ibidem.
 Bonitas memoriae attribuitur iu-
 venibus. ibid.
 Rerum praeitorum memoria,
 ad futurorum consultationem
 exemplar quoddam existit.
 Plut. de Educ. lib.
 Faciendus est ex iugi memoriae
 exercitatione habitus. Epicur.
 apud Diogen.
 Recordatio rerum praeitorum
 secundarum addit animos vul-
 go: sapienti non item huma-
 rum incōstantiam consideran-
 ti. Demosth. 1. Olynth.
 EX LATINIS.
Fortior forsā memoria est,
 qui nullum subsidium ex-
 tra se habet. Senec. Epist. 89.
 Omnis disciplina memoria con-
 stat, frustra q; docemur, si quic-
 quid audimus, praeterfluat.
 Quintil. lib. 11.
 Multum signa faciunt, & ex alia
 memoria venit alia. ibid.

Est sitū in nobis, ut adversa qua-
 si perpetua oblivione obrua-
 mus, & secunda incundē, ac
 suaviter meminerimus. Cice. 1.
 de Finib.
 Habet praeiteri doloris secura re-
 cordatio delectationem. idem
 ad Luceium.
 Memoria est signatarum rerum
 in mente vestigiū. idem 1.
 Tusc.
 Memoria minuitur, nisi exerceas
 eam: nunquam tamen quen-
 quam senum oblitum audiui,
 quo loco thesaurum obruisset.
 Cato maior.
 Rerum omnium thesaurus, memo-
 ria est. Cicer. 2. de Orat.
 Multo acrior est memoria impro-
 borū, quā bonorum. idem
 pro Flacco.
 Mallem oblivionis, quā memo-
 riā artem. meminī enim eorū,
 quæ volo, obliuisci non possūm
 quæ nolo. Themist. apud Cice-
 ro. 4. de Finib.
 Exultat animus, magnorum vi-
 rorum memoriam perlustrans.
 Max. lib. 4.
 Stultum est eorum meminisse, pro-
 pter quæ tui obliuisceris. Curt.
 lib. 4.
 EX SACRIS.
Non possunt memores esse qui
 multa mentiuntur. Erasim.
 in Epist.
 Memoria in primis oratori neces-
 saria. 2

saria est. August. in princip.
Rhet. cap. 1.

Memoria insida custos rerum. idē
lib. 2. contra Acad. cap. 9.

Memoriam optimam iracundi,
& contentiosi habent. idem li-
bro 7. de Ciuit. Dei. cap. 3.

Recordatio iniuria magis insti-
gat, quam mitigat. Bernard. in
Epistol.

Ostentariarius voluntatis, sit recorda-
tio caelestis glorie, & eius tha-
lami custos, sit recordatio pro-
funda gehennae. Bern. in paru.
Sermon.

Memoria auditorum, multitudine
verborum non obruenda est.
Chrysof. sup. Matth. Hom. 22.

Obluio.

Oblinisci eorum, quae quis fec-
de egit, bonorum est: re-
minisci autem, malorum. idem
Topic. 3.

Verē sapientis est ineptiarum ob-
luisio. Eurip. apud Plut.

O veneranda obliuio malorum,
quam es sapiēs, & miseris opta-
bilis dea. Eurip. in Orest.

Obluio, exitus est memoria. apud
Stobaeum.

Obluio, odiosa est. ibid.

Obluio non sit repente, sed paula-
tim. Augustin. lib. 6. Music.
cap. 4.

Obluio quaedam bona est: quae-
dā mala. Bern. in rigi. Na. Do.

Gratitudo, & Gratia- rum actio.

EX GRÆCIS.

Quicquid boni egeris, in deo
refer. Bias apud Diogen.
lib. 1.

Gratia sequitur eum, qui dat: non
autē eum, qui non capit. Ari-
stot. Ethic. 4.

Non perinde gratum est de ami-
co bene mereri, quam facinus,
id non facere, quoties opus est.
Plut. de utilit. cap. 1. d. ab inim.
Accipiens redde: habens grati-
ficare. Sodiad.

Nec à mortuo sermonem, nec ab
auaro gratiam expectes. Sen.
apud Volat.

Gratia non transgrediatur in ob-
liuam. apud Stob.

Quod citius conuenerit, gratia est.
Arist. apud Diogen. lib. 5.

EX LATINIS.

In conferendo beneficio, & in
referenda gratia hoc maxi-
mè officij est, ut quisq; opus in-
digeat, ita ei potissimum opor-
tulari. quod cōtra sit à pleriq;
à quo enim plurimum sperandi,
etiā si illi eo non egoant, ta-
men ei potissimum inferunt.
Cicer. 2. Offic.

Acceptorū beneficiorum delectus
habedi, & in primis quo quisq;
quo studio, vel beneuolentia
fecerit, ponderādum est. multi
enim

enim multa faciunt temeritate
quadam, sine iudicio, vel mo-
do in omnes, vel repetitio quo-
dam impetu animi, quasi ven-
to incitati: quae beneficia aequē
magna habenda non sunt, ac
ea, quae iudicio consideratē, con-
stantēq; delata sunt. ibid.

In referenda gratia, si modo He-
siodo credimus, debemus imi-
tari agros fertiles, qui multo
plus afferunt, quam accepe-
runt: etenim si in eos, quos spe-
ramus nobis profuturos, non
dubitamus officia conferre,
quales in eos esse debemus, qui
iam profuerunt. ibid.

Hesiodum illud laudatur ab om-
nibus, qui eadem mensura red-
dere iubet, quae acceperis, aut
etiā cumlatiore si possis. Cic.
de Clar. erat.

Leue est onus, beneficij gratia.
idem pro Planco.

Sera gratulatio reprehendi non
solet, praesertim ubi nulla negli-
gentia intermissa est. Cicer. ad
Curt.

Non est equum tempore, & die me-
moriā desiniri. idem ad Quir.
Pleisfende iniuriā facilius est rati-
o, quam beneficij remunerari
di: propterea quod superiorem
esse contra improbos, minus est
negotij, quam bonis exaqua-
ri: tum etiam ne tam necessa-
rium quidem est malè meritis,
quam optimè meritis referre
quod debeas. ibid.

Disimilis est pecunia debitis, &
gratia: nam qui pecuniam dis-
soluit, statim non habet id,
quod reddidit: qui autem de-
bet, ut retinet alienum: gratiam
autem & qui refert, habet. &
qui habet, in eo ipso, quod ha-
bet, refert. Cic. pro Planco.

Non solum gratius esse debet quod
accipit beneficium, verum etiā
is, cui potestas accipiendi fuit.
idem.

Cui gratia ferri non potest,
quanta debetur, habenda ta-
men est, quantum maximam
animi nostri capere possint. idē
Philip. 3.

Qui habet, non meminit gratiā
esse beneficentiae quod accipit.
Eras. in Epist.

Est aliqua gratitudinis portio,
sua quēq; bona nosse. ibid.

Tanto turpior gratiam non refer-
ri, quanto honestior causa refe-
renda. Plin. Iun. lib. 8.

Gratia quae tarda est, ingrata
est: gratia namq;

Cum serri properat, gratia gra-
ta magis. Auson. in Epig.

Bis est gratum, quod opus est, si
vltro offeras. Pub. Mim.

Quod bonus bene sit beneficium,
gratia ea grauida est bonis.
Plaut. in Capt.

Fictē refertur gratia inuidē dan-
ri. in Hist. Sax.

Ut his, qui imprudenter laeserunt,
ignosci conuenit: ita his, qui
necessario profuerunt, habe-

re gratiam non oportet. Cic. 1.
de Inuent.

EX SACRIS.

Gratia Deo etiam preces nostras non exaudienti agenda. Aug. 121.

Gratias agere Deo possumus, referre non possumus. idem sup. Psalm. 47.

Gratiarum actio beneficijs respondet acceptis. idem lib. Soliloq. cap. 18.

Deo reputare debemus, si quid virtutis habemus, alioquin fures sumus. Bernar. sup. Cantic. Serm. 12.

Non est superbia elati, sed confessio non ingrati, & habere te cognosce, & nihil ex te habere, ut nec superbus sis, nec ingratus. August. sup. P. salm. Custodi animam meam.

Grato animo nihil acerbius contingere potest, quam si quibus immensam gratiam habeat, ne mediocrem quidem referendi suppetat facultas. Eras. in Epist.

Gratia gratiam parit. ibid.
si libenter, & ingenie debeas, ex parte satisfacere creditori est. Hier.

Non esse superiore in referendo, quam in conferendo beneficio, hoc est esse inferiorem. Amb.
Danti rependi gratius quicquam ab accipiente non potest, quam

si gratum habuerit quod accipit: nam spiritui gratia contumeliam facit qui beneficium dantis grata mente non accipit. Bern. in Epist.

Gratia indignis nequaquam tangit. Nazanz.

Nemo potest intelligere quod accipit, nisi meminerit. Casiod. in quad. Epist.

Non dare cuiquam vix licet: modo reddere vero non licet. Ambr.
In omnibus benedicendus est Deus. Chryso. de Expul. Hom.

Gratiarum actio pudica sit, & mera simplicitate procedat. Bern. sup. Cant. Serm. 16.

Gratia mentio non respicit boni propositi primum. Chryso. 2. sup. Epist. ad Rom.

Gratitudinem nostram deus amat. idem sup. Gen. Hom. 18.

Gratitudo pauperis nunquam perit. idem sup. Epist. ad Coloss. Homil. 1.

Ingratitudo.

EX GRÆCIS.

Ingratitudinem potissimum impudentia sequitur, ad omnem turpitudinem maximam dux. apud Stob.

Ingratus quisquis est, si maiorem in modum deos, parentes, ac patriam negligit. ibid.

Ingrati cum iniurijs commemorandi sunt. ibid.

QUANTO

Quanto quisque maioribus beneficijs acceptis non reddit gratias tanto iniustior. ibid.

EX LATINIS.

Maximum omnium vitiorum signum, est ingratitude. Quint. Declam. 9.

Dedecus est semper sumere, nilque dare. Martial.

Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris. Pub. Mim.

Ingrato homini nihil peius terra creat. idem.

Ita sunt isti omnes nostri diuites, si quid bene feceris, leuior plurima gratia est: si quid peccatum est, plumbeas iras gerat. Plaut. in Pen.
Paupertas multos ingratos facit. idem.

EX SACRIS.

Qui se dicit scire quod nescit, temerarius est: & qui se negat scire quod scit, ingratus est. August. in Ser. de Ascen.

Si gratia homini non referre, simile homicidium est, quantum crimen est, Deo non referre? Ambr.

Peruersi cordis est, occasione ingratitude inuestigare, nemo id facit, nisi qui etiam gratis ingratus est. Bern. Serm. 52.

Quod non venit gratum, perditum

est, non datum. idem.

Ingratus est, qui post veniam peccat. Chryso.

Suspecta res est verbis beneficia rependere. Eras. in Epist.

Nulla est intolerabilior contumelia, quam qua pro benefactis rependitur. ibid.

Amico vero gratiam referre, ingratitude genus est. ibid.

Sunt qui pro beneficio reponunt maleficium. ibid.

Es malus est, qui de bene meritis dicit male. ibid.

Non est aequum ob ingratitude quorundam frustrari cunctos. ibidem.

Ingratis bene fecisse, bono viro dignum arbitror, praesertim Christiano. ibid.

Ingratitudo nullam recipit excusationem. ibid.

Sicut boni per contumelias meliores existunt: ita semper reprobi de beneficio peiores euadunt. Greg. in Homil.

Quanto maiora sunt beneficia hominibus constituta, tanto grauiora peccatis iudicia. Chryso. sup. Matth.

Ingratitudo est ventus vrens, sicca fontis pietatis, & fluenta gratia. Bern. de Contemp. mun.

Ingrati sunt Deo, qui se peccatores negant. August. Serm. 10. de Verb. Apost.

Ingratitudo, peremptoria res est, & hostis gratia. Bernard. de Euang. 7. Pan. Serm. 1.

EX

Sobrietas, frugalitas,
& temperantia.

EX GRÆCIS.

Omnis humana turba expers
temperantia vivit. Plat.
de Legib.

Temperatis hominibus, lex est
Deus: intemperatis verò volu-
ptas. idem Epist. 9.

Summo iure vivere moderatè: na-
vis enim tensa vi summa ruden-
tibus mergitur, erigitur iterù,
si laxaveris rudentes. Eurip.
in Orest.

Temperantia, quæ iucunda sunt,
auget, & voluptatè maiorem
facit. Democr. apud Stob.

Custos vitæ hominum, temperan-
tia est. Plat. in Charm.

Temperantia in moderatione vo-
luptatum constat. apud Stob.

Frugalitas auget animi magnitudi-
nem. ibid.

Magistra consiliorum prudentium
frugalitas est. Soph. apud Vol.
Vitiatio in parsimonia reponen-
dum. apud Stob.

Pennis virtutis est temperantia.
Menand. ibid.

Tam puram esse temperati vitam
oportet, ut ne suspicionem qui-
dem criminis incurrat. Aesch.
ibidem.

Difficile est aut diuitem esse tem-
perantem, aut eum, qui tem-
peras sit, diuitijs affluere. ibid.

Temperantia est, nihil mirari cor-
poris voluptates, & cuius
fæda voluptatis, & delectatio-
nis minimè appetentem esse, &
timere etiam iustam licetiam,
& intentum esse in vita
rationem similiter in parvis, &
magnis: affectatur autem tem-
perantiam ordo, moderatio, pu-
dor, reuerentia. Arist. de Vir-
& vit. diuis.

Sobrietas, virtus est appetitùs, per
quam prauæ voluptates non ap-
petuntur quidem. Aristot. de
Virt. & vit. diuis.

Quicumq; modum imperare ven-
tiri nescit, hic plura mala ma-
lis coaceruat. Sophoc. apud
Stob.

Commendamus frugalitatem non
quod tanti res viles, ac mini-
mè sumptuosas faciamus, sed
ut hoc pacto animi magnitudi-
nem augeremus. Apollon.
apud Stob.

Dulcium, quæ rarissima sunt, ma-
ximè delectant, si quis modum
excesserit, iucundissima quæq;
iniucundissima fiunt. Democr.
ibidem.

Moderata vita, diuinum officium.
ibidem.

Temperantia harmonia et similis ibi.
Firmi sumus, atq; fortissimus hono-
rum custos, modestia est. Plu-
tarch. de Polit.

Sicut hyemi per serenitatem pa-
rare conuenit: ita & mores bo-
ni, & optimum ad senectutem

tem vitaticum, modestia in ipsa
iuuentute reponuntur. idem de
educ. lib.

EX LATINIS.

In omnibus adhibendus est mo-
dus necessarius. nam & gra-
tia si minima est, & immodi-
canta et mores si multi, ac va-
rii: & verba si perpetua, &
infinita, & obtundentia: &
fama si magna, & inquieta,
& inuidiosa sit: nec laudabili-
s, nec vitiosa sunt. Gel. lib. 4.

Nihil tam æquè tibi proderit ad
temperantiam omnium rerum,
quàm frequens cogitatio bre-
uis eui, & huius incerti: quic-
quid facies, respice ad mortem.
Senec. Epist. 115.

Temperantia est, quæ in rebus aut
fugiendis, aut expetendis, ut
rationè sequamur monet: quæ
animi pacem affert, & eos
quasi quadam cõcordia lenit,
ac placat. Cicer. de finib.

Temperantia, est libidinum ini-
mica. idem 3. Off.

Suus cuiq; modus est, tamen ma-
gis offendit nimium, quàm pa-
rum. idem de Orat.

Inconstantis non puto sententiam
aliquam, tãquam aliquod nau-
igium, è reipubl. tempestate
moderari. idem pro Corn. Balb.

Nihil est tam præclarum, tam-
que magnificum, quod non
moderatione temperari desi-

deret. Maaxi. lib. 3.

Felicitas, & moderatio diui-
dium contubernium habent.
idem lib. 9.

Est modus in rebus, sunt certi de-
nique fines,

Quos ultra, citràque nequit con-
sistere virtus. Horat. 1. ferm.

Crede mihi, bene qui latuit, bene
vixit, & intra

Fortunam debet quisque ma-
nere suam.

Tu quoque formida nimium sub-
limitia semper,

Propositi que precor, contrahere
vela tui. Ouid. 3. Epist.

Vbi que moderatio virium adsit,
& quantum quisque possit, ni-
tatur. Cato maior.

Magna pars libertatis est, bene
moratus venter. Senec. Epi-
stol. 114.

Quod satis est, cui contingit, nihil
amplius optet,

Non domus, & fundus, non aris
aceruus, & auri,

Acrogro domini deduxit corpo-
re febris,

Non animo curas. Horat. 1. Epist.

Frugalitatem exigit philosophia,
non panam. Senec. Epist. 5.

Frugalitas paupertas voluntaria
est. idem Epist. 17.

Frugalitas producere senectutem
potest. idem Epist. 59.

Eas tres virtutes, fortitudinem,
iustitiam, prudentiam, fru-
galitas est complexa. Cicer. 5.
Tuscul.

Frugalitas, castitatis indicium est.
 Plin. Iun. lib. 4.
 Nunquam periclitati sunt fama,
 qui frugalitatem inter copiam
 seruare ceperunt. Veg. lib. 4.

EX SACRIS.

Frugalitas virtutum omnium
 mater. Aug. de vit. beat.
 Sobrietas metus, medicina est cor-
 poris. Amb. de Noë.
 Frugalitas, nequitia contraria est.
 Aug. de beat. vit.
 Temperantia cordis habeat anima
 munditiam, iustitia misericor-
 diam, prudentia pacem, fortitudo
 mansuetudinem. Amb. 3.
 de Offic.
 In te consistito, non supra attolli,
 non infra deiici, non euadere
 in longius, non extendi in la-
 tius, tene medium, si non vis
 perdere modum, locus medius
 tutus est, sedes mediæ, et modus,
 virtus. Bern. 3. de consid.
 Quia gaudia semper animos in-
 quietant, modus raro latius re-
 bus interuenit. Casio. 4. Epist.
 Moderatio virtutum pulcherrima.
 Amb. in lib. de vid.
 Temperantia, seminarum virtus
 est. ibid.
 Pulchrius est aliquando modestia,
 quam causa superiorem esse.
 Erasim. in Epist.
 Modestia comes est vrbinitas. ibi.
 Modestia est, cultum, & motum,
 & omnem nostram occupa-

tionem ultra defectum, & si-
 tra excessum sistere. Hug.
 Modestia à modo dicta est. Au-
 gust. de beat. vit.
 Modus pater est ordinis. idem lib.
 2. de ord.
 Modestia sit loco diuitiarum,
 Chrysof. sup. Epistol. ad Colof.
 Homil. 12.
 Modestia radix, paupertas. idem
 serm. 10. sup. Epist. ad Rom.
 Iam rusticitatus, & miseria, velle,
 quantum sat est. Senec. Epi-
 stol. 91.

Intemperantia.

Intemperantia, vitium est co-
 pida partis prauas volupta-
 tes amplectens. Arist. de vit.
 & virt. diuis.
 Intemperantia est, sequi delecta-
 tiones voluptatum noxtiarum,
 & turpium, & arbitrari ma-
 xime salices eos esse, qui in hu-
 iusmodi voluptatibus versan-
 tur, & facetum esse, & dica-
 cem, & vrbannum, & versu-
 tum tam in verbis, quam in
 rebus: sectatur autem intem-
 perantiam ordinis perturbatio,
 imprudentia, confusio, in-
 curia, negligentia, dissolutio.
 Arist. ibid.
 Sumptuositas, incontinentia parti
 est. apud Stob.
 Pauperibus, imò ditissimis imper-
 se insolita molestissima sunt.
 Demosth. in arg. lib.

Nihil

Nihil magis à cõtèplatione ve-
 ritatis impedit, quam luxus vi-
 ta. Aug. de ver. relig.
 Muds luxus, anima pia crux est.
 idem in manual. cap. 5.
 Superfluitas exterior, interioris
 vanitatis indicium est. Bern. in
 Apolog.

Cibus.

EX GRÆCIS.

Quod est modicum, citò dige-
 ritur. Arist. de Ani. 17.
 Cibo nõ indigent a ter-
 na. idem Metaph. 2.
 Diuersitas alimentorum facit di-
 uersas vitas animalium. idem
 Polit. 9.
 Plurimum genus hominum ex fru-
 ctibus terra domesticis viuunt.
 idem Polit. 1.
 Cauendi sunt cibi, qui non esu-
 rientes denud ad edendum in-
 uitent: cauendi sunt potus, qui
 non sitientes denud ad bibendum
 illectent. Socrat. apud Plut. de
 tuend. bona valet.
 Excarnium numero dulciores illa
 habentur, quæ non sunt car-
 nes, ex piscibus ij, qui non sunt
 pisces. idem.
 Mali idè viuunt, vt edant, ac
 bibant: boni verò cibum su-
 munt, ac potum, vt possint vi-
 uore. Plut. de Poët.
 Vtere legibus antiquis: opsonij
 verò recibus. Demet. Phaler.

Cibus vt famam medicamentum su-
 mitur. Plut. in comi. 7. Sap.
 Qui suauissimè comedit, minimè
 opsonij indiget. Socrat. apud
 Diog. lib. 2.
 Hora prandendi est diuini, quan-
 do vult: pauperi, quãdo potest.
 Diog. apud Laërt. lib. 7.
 Cibus, non qui plurimus, sed qui
 suauissimus eligitur. Epic.
 apud Diog. lib. 10.
 Simplicibus, & nõ magnificis ap-
 paratis cibus assuescere, & salu-
 britatis est, & hominem ad vi-
 tæ vsus necessarios impigrum
 reddit. ibid.
 Vter, imperiosa corporis pars est.
 Homer. Odyss. lib. 11.

EX LATINIS.

Parabile, & appositum est,
 quod natura desiderat: ad
 superuacanea sudatur, ad ma-
 num est, quod satis est. Senec.
 Epist. 4.
 Quemadmodum delicatas res de-
 siderare, luxuria est: ita vsta-
 tas, & non magno paratas su-
 gere, demetia est. idem Epist. 1.
 Copia ciborum subtilitas animi
 impeditur. idem Epist. 15.
 Facile est pascere paucos ventres,
 & bene institutos, & nihil
 aliud desiderantes, quam im-
 pleri: paruo fames cõstat, ma-
 gno fastidium. idem Epist. 17.
 Dij boni, quot hominũ vnius ven-
 ter exercet. idem Epist. 96.

Natura ventrem non delectari vult, sed impleri. idē Epist. 120. Cum optimis satiati sumus, varietas etiā ex vilioribus grata est. Quint. lib. 10.

Victus, cultusq; corporis ad valetudinem referatur, & ad vires, non ad voluptatē. Cic. 2. Offic.

Tantum cibi, & potationis adhibendum est, vt reficiantur vires, non opprimantur. Cato maior.

Incuranditas victus est in desiderio, non in satietate. Cicer. 1. Tusc.

Cibi condimentum est fames: potationis, sitis. idem 2. de finib.

Cibus simplex vtilissimus. Plin. Senior. lib. 12.

Cibū somno cōcoquere, corpulentia prodest, non viribus. idem lib. 24.

Tempus est stomachi sui non posse mensuram. Senec. Epist. 83.

EX SACRIS.

Alimenta, vt medicamenta sunt. Aug. 10. confess.

Non cibus, sed appetitus in vitio est: unde & lautiores cibos pletrunque sine culpa sumimus, & abiectiones nō sine reatu conscientie gustamus. Greg. 3. mor.

In cibo hęc mihi mensura tenēda videtur, vt nec cōtra honestatem, nec supra necessitatem sumatur. Hug. de didasc. monast.

Fames amica virginitati est, inimica lasciuia: saturitas verō castitatem proyicit, nutrit ille-

cebram. Amb. serm. 40. Simplicior cibus, & mēsa medicis complurimum iucunditatem habent. Chrysof.

Cibus anime, sermo Dei. Gregu. Sup. 1. Reg.

Aqua, & panis natura satisfaciunt. Hier. ad Surd. & frat.

Cibus omnis cū gratiarum actione sumendus est. Aug. 10. confess.

Alimentum non nisi corruptum, in corpus mutatur. idē de re. relig.

Esca solum secundū naturā nobis medicina est, Ambr. Hexaem. lib. 3.

Ciborum cupiditas malē sub menditiæ nomine excusatur. idem de morib. eccles.

Cibus omnis mundus mūdus. idem Epist. 59.

Cibus immodicus & anime, & corpori nocet. idem de salut. doct. cap. 35.

Cibus nullus cōtaminat animam. idē in lib. expos. quarūd. quest.

Cibum cū homine creauit Deus. idem libr. 2. sermo. Dominii monte.

Non cibus, sed luxur vituperandus est. idem contra Manich.

Ita se res habet, vt pro vniuersusque corporis congruentia vnde delectet esca, vel offendat. idē lib. 21. contra Faust.

Cibus in ore, psalmus in corde sapit. Bern. sup. Cant. serm. 8.

Cibus meus, Christus est, & ego eius. idem sup. Cant. serm. 7.

Cib

Cibo indigesto comparatur scientia sine operibus. idem super Cant. serm. 36.

Potus, aqua, & vinum.

EX GRÆCIS.

Vinum, remedium aduersus senectutis duritiem. Plat. de legib.

Sicut igne ferrum: ita vino corpus ferum molliuntur. ibid.

Dulce per se desideratur, vinum autem per accidens. Aristot. Topic. 2.

Inter pocula non est admonendum. Plut. de amic. & adulat.

Cauendi sunt cibi, qui non esurientes denno ad edendum inuitēt: cauendi sunt potus, qui non sitientes denno ad bibendum illectent. Socrat. apud Plutar. de tuend. bona valet.

Vinum potus est suavissimus, & pharmacum vtilissimum, & opsonimum quamminime no-

xiuum, si quidam temperatum esse contigerit, idque magis vt in tempore modicē sumas, quam vt aqua diluas. aqua verō non solum si vino admisceatur, verum si subinde inter vina diluta per se sola bibatur, magis innoxium reddit quod diuturnum est. ibid.

Vinum ad moderationis legē ingenia reuocat, placidiorē reddit hominem, aspernitatemqve

mitigat. idem probl. Deca. 1. In vino, sicut in speculo, multorum ingenia prauidētur. Plat. apud Plut. probl. Dec. 2.

Vitis tres vias fert: primā voluptatis, secundā ebrietatis, tertiā morosis. Anach. apud Digo.

Vinū, et caro vires quidē maiores faciunt, verum mētis impediūt actiones. Plut. apud Volat.

Vinum laborum pharmacum est. Eurip. in Troad.

Vino sublato, non est Venus. idem in Bacch.

Maximē situm est lignum vitis. idem in Cyclop.

Vehemens res est vinum, & ad colluctandum grauis. ibid.

Aes formæ speculum est: vinum, mentis. ibid.

Primum poculum sanitatis est, alterum voluptatis, tertium contumeliæ, vltimum insanie. Pythag. apud Stob.

Pueri vsque ad decimum octauū annū, vini vsum profusus ignorat: nempe eos mouebimus non oportere ignem igni in corpus, atq; animam suggerere, antequā viri effecti, subire labores incipiant. Plat. 2. de legib.

Vinū bibere nō cōuenit pueris, nec horū nutricibus: quia nihil distert pueros vinū bibere, & nutrices. Arist. de somn. et vigil.

EX LATINIS.

Aqua, & panis natura satisfaciunt. Senec.

Nam quanquam sapor est oblata dulcis in vnda,

Gratius ex ipso fonte bibuntur aqua.

Et magis adducto pomum decucere ramo,

Quam de calata sumere lance iuuat.

Quis sit vini, quis musti sapor iam scis, nihil interest centū per vesicam tuam, an mille amphora transeant, saccus est. Senec. Epist. 78.

Mulier, que vini vsus immoderate appetit, & virtutibus inuicem claudit, & delictis aperit. Max. lib. 6.

Id præstantius vinum est, quod suapte natura placere potest. Colum. lib. 12.

EX SACRIS.

Vinum vetus corpori commodius. August. lib. 12. de morib. Manich.

Vinum ad letitiam, non ad ebrietatem datum est. idem de salut. docum.

Aqua omnium nascentium mater. idē sup. Genes. ad lit. cap. 2.

Aqua, ignis alimentum est. idem libro 2. de mirab. Sac. script. cap. 31.

Aqua, liquorum omnium mater. ibid. cap. 18.

Tristitia remedium, vini vsus. Chrysof. sup. Genes. Homil. 29.

Vini abusus solum malus. ibid.

Ebrietas.

Temulentus, bus puer. Mat. de legib.

Ebrietas homines impetuosos facit. Arist. Polit. 7.

Senes in primis, femina minus ceteris vino capiuntur. Arist. de ebriet. apud Plutar. probl. Dec. 1.

Quicumque ebrius, modo domi manserit, sapiens est. idem in Cyclop.

Vinum equalem habet vim, ubi hominem subierit, quæ conturbat, illico prodit latentia in mētis recessu, animū quoque inuersum concutit. apud Stob.

Ebrietas nihil aliud, quam insania voluntaria est. Senec. Epist. 84.

Ebrietas facit delictū mitius puniri. apud iurisp.

Ebrietas, causa seruitutis. Ambr. de Helia.

Ebrietas cor mutare, & mentem alienare solet. Greg. sup. 1. Reg.

Primum ebrietatis malum est, publici & periculi. idē de virg. lib. 1.

Ebriosis delectantur falsis sensibus. Aug. lib. 8. confess. cap. 3.

Ebriosa virgo, coniugata sobria prior est. idē de bon. coniug. ca. 24.

Ebrietas excacat sensus. Chrysof. sup. Genes. Homil. 29.

Ebrietas, volūtarius est demō. ibi.

Ebrioso astutus melior. idem super Matth. Homil. 59.

Ebrietas quadam ira. idem super Ioann. Homil. 26.

Ebriet

Ebrietas mater scortationis. Chrysof. ser. 24. sup. Epist. ad Rom.

Ebrietatem immodestia facit. idē ad pop. Anth. Homil. 1.

Ebrietas, tempestas est tam in animo, quam in corpore. ibidem Homil. 46.

Ebrietas seipsam ignorat. idem de ieiun. ser. 1.

Manifestum est, senem non modo bis fieri puerum; sed inebriatum quoque. Plato apud Stob.

Conuiuium.

EX GRÆCIS.

Non est res apta conuiujs, esse sapientem. Agesil. apud Plut. de cohibend. ira.

Inter pocula non est admonendum. idem de amic. & adulat.

Si dextre, urbanitèrque recuses, non minus grata fuerit excusatio, quam potatio. idem de tuend. bona valet.

Odi memorem compotorem. idem, an conueniat philosophari inter pocula.

Quotus nostrum est, qui aut possit esse sapiens, aut velit? ibid.

In conuiuio eadem sermonis sit, qua vini communio. ibid.

Eiusdem est viri, & acie terribilissimā, & conuiujs latissimū instruere. Plut. probl. Dec. 1.

Non edendi, bibendique causa, sed nos mūdū inuitamus Aegias

apud Plut. probl. Dec. 2. Intempestiua inter potādum gratulitas plerisque, dum mugantur, transorsum rapit, & animos libidini obscundare compellit. Plut. probl. Dec. 7.

Ferenda est focj molestia in navigatione, & militia, quibus cum necessitas communis imposuerit: sed quibusuis se coniujs immiscere, hominis est amentis: idem de conui. 7. Sup.

Lingua semper ceret, præsertim in conuiuio retinenda. apud Diogen. lib. 1.

Præsens frequentia hominum in conuiuio habet ex sese delectationem. Eurip. in Med.

Ingenium esse eum, qui ad conuiuia inuitatur, oportet.

Non consentit epulantes audire luctus. Eurip. in Alcest.

Tā inter epulas fortis vir esse potest, quam qui in bello pugnas sequitur luctuosas. apud Stob.

EX LATINIS.

Conuiuia maioriū ministris maioris sint pretij, quam quibus ministratur. dedecet enim paucis toris, quibus accumbitur, multas animas inseruire. Epist. apud Stob.

Liigare, & contendere cum vbi que sit vitiosum, tum inter pocula maxime. ibid.

Qui dam cœnēt tecum, quia digni sunt, quidam, vt sint. Senec. Epist. 47.

EX SACRIS.

Conuiuium vix sine culpa celebrari potest. Greg. 1. mor. Quaedam sunt vitia, quæ a conuiuiis vix separari possunt. ibid.

Fames.

EX GRÆCIS.

Esuriens necessarijs vtatur potius, quam suauibus. Plut. de tuend. bon. valet.

Difficile est verba facere ventri aures non habenti. Cato apud Plut. in Aphobib.

Fames omnia reddit dulcia præter seipsam. Antiph. apud Stob.

EX LATINIS.

Paruo fames constat: magno fastidium. Senec. Epist. 17. Fames famem vincit. idem Epist. 117.

Nihil contentumnesit esuriens. idem Epist. 120.

Ambitiosa non est fames, contenta est desinere. ibid.

Expecta, nec ante edas, quam aut bonum panem habere ceperis, aut malum desinas fastidire. idem Epist. 124.

In aliena fame sui quisque miseretur. Quint. Declam. 5.

Non habitant simul pudor, & fames. idem Declam. 12.

In magna inopia quicquid emi

potest, vile est. ibid.

Cibi condimentum est fames: portionis, sicut. Socr. apud Cicer. 5. Tuscul.

Fames audaciam præstat. in Hist. Sax.

Fames, vltimum supplicium. Linius 3. Deca. lib. 1.

Fames, & frigus, miserima mortis genera. idem lib. 8.

Famis nullum licet contradicere verbum.

Fames multorum est magistra.

EX SACRIS.

Mirabile martyrium, et graue, inter epulas esuriri. Bern. in paru. serm.

Fames, naturalis morbus est. Ant. gust. sup. P. psalm. 37.

Fames mentis, est silētium diuina elocutionis. Greg. 6. mor.

Fames carnis, est subtractum subsidium corporis. ibid.

Famelici non faciliè ab alieno cibo abstinent, si sit oblata quouis modo edendi facultas. apud Plat.

Fames ab edendi amore differt. Aug. lib. 4. contra Iulian.

Fames septem dierum intolerabilis sanis. idem sup. P. psalm. 122.

Esuries Domini nõ ex necessitate. Chrysost. sup. Matth. Homil. 4.

Non esurire, si diuina est natura. idem sup. Matth. Homil. 5.

Fames ingens sanctos Dei vexat. idem sup. Genes. Homil. 66.

Fameli

Fames crudeles mortes tentauit.

idem ad popul. Antioch. Homil. 36. de eleemo. & miser.

Sitis.

Cibi condimentum est fames: potiois, sicut. Socr. apud Cicer. 5. Tuscul.

Sitis cõsuetudine vinci potest. Plinius Senior lib. 7.

Sitis est famis medicamentũ. Ant. sel. sup. Epist. ad Roman.

Gula, & Gustus.

EX GRÆCIS.

Vini, & carniũ plenior vsus corpus quidem validum, animum vero imbecillum facit. Plut. de tranquill. anim.

Aedificat homines tãquam immortales, & opsonant tãquam parũ victuri. Strat. apud eũd. de cupid. diuut.

Sunt, qui acutius pollent sensu palati, quam cordis. Cato apud Plutarch. de Poët.

Gustus mercatum inuitat. Eurip. in Cyclop.

EX LATINIS.

Vitium ventri, & gutturis, non solum minuit etatem hominibus, sed etiam aufert. Cicer. pro Marc. Celio.

Cibo homo maxime perit. Plin. Sc-

nior. lib. 26.

Epulariũ repletio vim veneni tardat. Linius Decad. lib. 10.

Amara non sunt eadem omnibus. Plin. Senior. lib. 22.

Fastidietus stomachi est multa degustare, quæ vbi varia sunt, & diuersa, coinquinat potius, quam alunt. Senec. Epist. 2.

Nullus animalibus, nisi ex fastidio nostro pax est. idem Epist. 98.

EX SACRIS.

Sæpe edendi ratio seruit gula, et seruire se simulat indigentia natura. Greg. 7. mor.

Cor habet in ventre gulosus, lasciuus in libidine, cupidus in lucro. Hier. sup. Matth.

Gula saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumque euertere facit. Isidor. lib. 1. de summo bono.

Valde absurdum est nimia saturitate velle placere martyrem, quæ cognouimus Deo placuisse ieiunijs. Hier. in Epist.

Gula est mater luxuriæ, quia venter, & genitalia sunt vicina. apud Iurist.

Non cibus, sed appetitus in vitio gula est. Greg. lib. 30. mor.

Gula sæpe loquacitatem, & luxuriam generat. idem in Past.

Gula per abstinentiam frangitur. idem sup. 1. Reg.

Gula vitio reciso, multa simul vitia subiungantur.

Gula innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum producit. *ibidem.*

Ebriosi delectantur falsusculis. *August. lib. 8. Confess.*

Gūstu contemplationis reſectus diuina habet intelligere. *Bernard. de considera. ad cleric.*

Gūstus diuine presentie variatur anime pro varijs eius desiderijs. *idem sup. Cant. Serm. 30.*

Saporem boni perdidimus in Eua. *Bernard. sup. Cant. Serm. 85.*

Sapores Dei, diuersè sumimus. *Bernard. in paru. serm.*

Gula excacat intellectum. *idem sup. Ioann. Homil. 44.*

Saturitas, morborū fons. *Chrysoſt. ad popul. Antioch. Homil. 55.*

Saturitas cadem diuitis, & pauperis. *Augu. Serm. 6. de verb. Domini.*

Saturitas, caſtitati inimica est. *idem Serm. 17. de temp.*

Iuramentum.

Nullum iuramentum graue est furi, & imposito. *Sophoc. apud Stob.*

Improborum iuramentum in aqua ſcribe.

Iuramenta non fidem afferunt viris, sed viri iuramenti. *ibidem.*

Presente ſtagello non poſtules iuramentum. *Apollod. ibidem.*

Qui iuramentum ad malo viro poſtulat, inſanit. *ibidem.*

A matorum iuramenta, decorum

non ſubeūt aures. *Callimach. lib. Dico vobis, ne iurare omnino, ne ſcilicet iurando ad facilitatem iurandi veniatur, de facilitate ad conſuetudinem, de conſuetudine in periurium decidunt. August. contra mendac.*

Iurauit David temere, sed non impleuit iuramentum maiore pietate. *idē de Decol. Ioan. Bapt.*

Ille, qui hominē prouocat ad maiorem irurationem, & ſcit cum falso iuraturum eſſe, vincit homicidam. quia homicida compus occiſurus eſt, ille animam, imò duas animas, et eius, quem iurare prouocauit, et ſeā. *ibidem.*

Non penitus iurare peritū, ſed occaſionem peritū, quod perſectius eſt, euitare docuit. *Gregor. sup. Matth.*

Quacunctq; arte verborum qui iuret, Deus tamen, qui conſcientia teſtis eſt, ſic illud accipit, ſicut ille, cui iuratur intelligit. *Iſid. de ſummo Bono. lib. 2.*

Iurans ſecundum illum, cui iurati, expectationem, fidem præſtat. *idem Epiſt. 124.*

Iurans multum, peccatum non eſt fugiet. *idem de ſalut. doct.*

Dei iuratio, promiſſionis eſt conſirmatio. *Idem sup. Pſalm. 88.*

Iuramentum facit præſumi verum, quod iuratum eſt, niſi contrarium probetur. *apud Iuſt.*

Iurans ex calore iracundie, non obligatur. *ibidem.*

Iuramentum interpretatur ſecundum

dum

dum intentionē deſerētis. *ibidem.*

Iurans per metum, ſeruari contractum, ſoluēdo non cenſetur approbare, & repetere poteſt. *ibi.*

Iuramentum iocose prolatum obligat ſaltem ad veniale peccatū. *ibidem.*

Iuramentum impedit obliuionem. *ibidem.*

Iuramentum magis indicium incredulitatis, quam fidei. *Chryſoſt. ſup. Epiſt. ad Ephe. Serm. 2.*

Iurat Deus, vt incredulitate condemnent. *idem sup. Matth. Homil. 21.*

Iuramenta ſequuntur periuria. *idē ad popu. Antioch. hom. 19.*

Non iurare, ſecurus portus eſt. *Chryſoſt. sup. Actus Apoſt. Homil. 14.*

Ad iurandum facile, parum pietatis habet. *idem sup. Epiſt. ad Ephes. Serm. 2.*

Periurium.

Periurus eſt, qui etiam per id, quod nihil eſt, falſum iurat. *Augu. Serm. 28. de verb. Apoſt.*

Falſum iurantem audiens, & tacens, peccat. *idem lib. 3. Quæſt. sup. Leuit.*

Ecce dico charitati veſtra, & qui per lapidem iurat, periurus eſt. *idem de decollat. Ioann. Bapt.*

Eatenus amicis, & familiaribus auxiliandū eſt, quatenus per-

urium non admittatur. *Lycurg. apud Stob.*

Teſtimonium falſum nemo contra ſeipſum dicere poteſt. *August. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 20.*

Nemo eſt, qui frequenter iuret, qui aliquando non periuret. *ſicut qui conſuevit multum loqui, aliquando loquitur impertuna. Chryſoſt. sup. Matth.*

Teſtis falſus accuſati poenam ſubiſcit. *idē lib. 5. Quæſt. sup. Deut.*

Teſtis de falſo non punitur, qui in accuſatorijs menitur, ſi in principali verax ſit. *apud Iuſticon.*

Teſtis falſidicus tribus eſt perſonis obnoxius. primū Deo, quem periurando contemnit: conſe-

quenter iudici, quem mentiendo fallit: poſtremò innocenti, quem falſo teſtimonio ledit. *Iſid. 3. de ſummo Bono.*

Qui ſemel à veritate deſlexit, à non maiore religione, ad periurium, quam ad mēdaciūm per-

duci conſuevit. *Cicer. pro Roſcio.*

Qui ſemel à veritate deſlexit, à non maiore religione, ad periurium, quam ad mēdaciūm per-

duci conſuevit. *Cicer. pro Roſcio.*

Qui ſemel à veritate deſlexit, à non maiore religione, ad periurium, quam ad mēdaciūm per-

duci conſuevit. *Cicer. pro Roſcio.*

Periurium tolerabile in promiſſis vò honeſtis. *Amb. lib. 3. de Off.*

Difficultas, & Impossibilitas.

Impoſſibile eſt idem eſſe propriū, & plurimū. *Ariſtotel. Topic. 5.*

Impoſſibile eſt ſcire quid ſcit ignorare, ſi eſt. *idem Poſt. 2.*

Nullum

Nullum impossibile fit. idē de celo, & mund.

Deus hoc solum primatur, insecta facere quæ facta sunt. Arist. Ethic. 6.

Non est possibile sine alimento vivere, & bene vivere. ibid.

Quicquid vult, habere nemo potest: illud potest, nolle, quod non habet. Senec. Epist. 124.

Non tentanda quæ effici omnino non possunt. Quint. lib. 4.

Difficilia sunt arcana reticere, & otium recte dispensare, iniuriâsque tolerare posse. apud Diogen. lib. 1.

Nullus cogitat quàm difficile sit, idem factis præstare quod inter deliberandū promittit. nam consultamus securi: in opere autem cum timore desicimus. Thucyd. apud Stob.

Difficilia sunt, quæ præclara. Plat. de Repub.

Difficillima res est, seipsum cognoscere. ibidem.

Rebus maximis difficultatem ipsa natura proposuit. in Sentent. Cicer.

Difficile videtur omne opus, antequam tentes. Veg. lib. 2.

Difficile est, quod non potest expediri, nisi per principem. apud Iuricons.

Impossibile, Deum peccare. Chryst. sup. Ioann. Homil. 37.

Impossibile nihil, quod à Christo imperatur. idem sup. Epistol. a d. Hebr. cap. 6.

Facilitas.

Malum est facile, & bonum difficile. Arist. Ethic. 2.

Qua in re excellit quisque, eò libenter, & promptè ducitur. Plut. Probl. Dec. 1.

Utro nonnunquam sunt quæ magno labore vix possunt fieri. Demosth. 1. Olynth.

Facilia ipsos quoque fugiunt negligentēs: difficilia verò cura, & diligentia capessuntur. Plu. de lib. educ.

Omnium rerum cupido læuescit, cum facilis occasio est. Plin. Inuicior lib. 8.

Contemptus est obnoxium omne, quod facile superatur. Nazæ.

Intellectus.

Intelligentes & illuminati plures reperiuntur, sed affecti pauci. Bern. in A. cens. Domi.

Intellectus est lumen, quod Deum infundit animæ. Aristot. Rhet. 3.

Plura contingit scire, sed non intelligere. idem Topic. 2.

Scire, est per demonstrationem intelligere. idem Poster. 1.

Quod parum distat ab intellectu, quasi nihil distare videtur. idem Physic. 2.

Vbi plurimus intellectus, et ratio, ibi minima fortuna: & vbi plurima fortuna, ibi minimus intellectus. idem de bon. sort.

Qui

Qui vnum nõ intelligit, nihil intelligit. Arist. Metaph. 4.

Intellectus fac duces. Solon apud Diog. lib. 1.

Deputemus intelligentiam datam, quasi pecuniam mutuata. quò plus nobis creditur ex benignitate, eò debitores tenemur amplius in opere. Greg. in Mor.

Intelligere est quasi euestigio subsequi. Lact. lib. 6.

Qui vult intelligere, qualis est, tales videre debet, qualis non est. Greg. 24. Mor.

Punge, & dabit lachrymam: strige, & dabit intellectum. Orig. sup. Exod.

Intellectus, spirituale donum. Amb. sup. Psal. 118.

Intelligere superflua non nocuit: nocuit autem didicisse. Aug. de Vit. cred.

Intellectus cum intenditur, eius in Deum affectus ardentior aperitur. Greg. 20. Mor.

Intellectus donum exercitandum, ne in otio torpeat. idē 22. Mor.

Quidam de intelligentia, alij de operatione exultant. ibid.

Affectus intellectui, & intellectui repugnantibus, vita infernalis est. Bern. Epist. 176.

Intellectus est pars animæ. ex sentent. Aug.

Intellectui fides viam aperit: infidelitas claudit. ibid.

Intellectus, merces est fidei. idem Tract. 29. in Euang. Ioan.

Aliud est intellectus, aliud ratio. idem Serm. 28. de Verb. Apost.

Intellectus ex litera erudiendus, atq; diripiendus est. Bern. sup. Cant. Serm. 73.

Intellectus rerum spiritualium, verus est anima panis. Bern. in Annunt. beat. Mar.

Intellectus, armatura est cordis. Chryst. de Spir. sanct. Rom.

Ita magis intelliges quædam placuisse, si quædam displicuisse cognoveris. Plin. Iun. lib. 3.

Qui dubitant, utrum oporteat venerari deos, & honorare parentes, annon indigent pœna? Arist. Topic. 1.

Qui dubitat, utrum nix sit alba, indiget sensu. ibid.

Dubitatorum solummodo est, veritatis inquisitio. idem Metaphys. 3.

In obscuris vti oportet apertis testimoniis. idem Eth. 2.

Solutio dubitationis, est inuentio veritatis. idem Eth. 7.

Maximū indicium est male mentis fluctuatio. Cic.

Bene præcipiunt qui vetat quicquam agere, quod dubites, æquum sit, an iniquum. idem 2. Offic.

Satius est, idipsum, de quo ambigitur, concedere, quam impudenter resistere. ibid.

In dubijs autores citandi sunt. Plin. Senior lib. 23.

Semper æstuet qui de singulis temporum articulis delibe-

rauerit.

rauerit. Suet. Tranq.
 In dubio plus alieno, quam proprio credimus consilio. Bern.
 Ambigua in meliorem partem sunt vertenda. Ansel. sup. Epist. ad Rom.
 Res dubia hominem negligentem facit. Chrysof.
 Ad incertum nemo vult laborare. Lact.
 Satius esse puto in nonnullis hallucinari, quam odiosa diligentia ea perquirere, quae melius latuissent. Eras. in Epist.
 In rebus dubijs non debet iudicium absolutum. Greg.
 Dubitatio electi oritur ex virtute humilitatis. Gre. sup. 1. Reg.
 Multa cadunt inter calicem, supermag; labra. Homer. apud Stob.
 Frustratio spei, & alius euectus perturbat, ac magnopere debilitat animos. Demost. 1. Olynt.
 Si omnes morerentur, quibus non contingit ea, quae desiderant, omnes sanè mærerentur. apud Stobæum.
 Tepidi quasi in inferno sunt. Bern. de Ascen. Dom. Ser. 3.
 Dubitare de Christo, mors est. Aug. Quaest. 73. ex nouo test.

Sensus.

Sensus pluribus intentus, est minor ad singula. apud Iurific.
 Vnusquisq; ex suo sensu abundat. Hier. ad Demetr.
 Sensus magis attendendus, quam

verba. Amb. sup. Luc. lib. 2.
 Sentire prius est, quam moueri. Aug. lib. 7. de Gen. ad Lit.
 Sensus melior in brutis, quam in hominibus. idè de Quant. ani.
 Sensus omnes falli possunt. idem lib. 2. soliloq. cap. 6.
 Sensus, velut nauis vtitur. idem lib. 1. soliloq. cap. 4.
 Sensus diuersi in corpore, idem in animo. idem lib. 5. de Trin.
 Sensusum ita clara sunt iudicia, & certa, vt si optio natura mstra detur, & ab ea Deus aliquid requirat, contenta ne sit suis integris, incorruptisq; sensibus, an postulet melius aliquid, nõ videam quid querat amplius. Cic. 2. Acad.
 Omnes tacito quodam sensu sine vlla arte, aut ratione quæ sunt in actibus, aut rationibus, rellæ, ac prana djudicant. idem 3. de Orat.

Auditus.

Auditus in homine est via ad disciplinam. Aristot. de Sens. & sensato.
 Aures magnæ, & erectæ vltimum sunt indices stultitiæ, atq; loquacitatis. idè de Anki.
 Auditus à turpitudine cohibendus. Plut. de Aud. poet.
 Audiendi magis, quam loquendi studiosos esse oportet. Eleob. apud Diog. lib. 5.
 Quæta dixeris, talia audis. Homer. Iliad. lib. 20.

Auditur

Auditor non solum ab oratoris verbis, sed ipse, quæ opus sunt, omnino considerare debet. Demosth. 1. Olynt.
 Audiamus duplo, quam loquamur. apud Stob.
 Audiendum sine ira. ibid.
 Qui libenter audiunt, & magis attendunt, & facilius credunt. Quint. lib. 8.
 Absentium sermones tinnitu aurium præsentuntur. Plin. Senior lib. 28.
 Legendi semper occasio est, audiendi non semper. Plin. Iunior lib. 2.
 Sunt quædam audientium aurius danda, præsertim si materia non refragetur. ibid.
 Quotus quisq; auditor, quem non potius dulcia, quam austeræ, & pressa delectant. ibid.
 Aures bona est, quæ libenter audit vtilia, prudenter discernit, obedienter operatur intellecta. Bern. in quad. Epist.
 Ipsa etiam audire, etiam scientibus prodest. Chrysof. Ser. 2. sup. Epist. ad Hebr.
 Non aque amici audiunt, & inimici. Hier.
 Secundum capacitatem auditorum moderetur lingua doctorum. Greg. 12. Mor.
 Propter bonos auditores malis doctoribus sermo datur: & propter malos auditores bonis doctoribus sermo subtrahitur. idè sup. Exech.
 Humana aures talia verba non strâ iudicant, qualia foris sonant. idem 26. Mor.
 Audire, volentis est: sustinere nolentis. idem lib. 15. Mor.
 Boni auditores verba non impugnant audita, sed credunt. idem 20. Mor.
 Alia sunt, quæ iacentes, alia, quæ stantes audire debemus. idem sup. Exech. Hom. 9.
 Audientes libenter predicatorum verba, facile non exaudiuntur. idem in Regist.
 Auditus, & non visu peruenitur ad notitiâ veritatis. Bern. sup. Cant. Ser. 23.
 Auditus, visus est preparatio. idem sup. Cant. Ser. 22.
 Auris ad obediendum preparari debet. ibid.
 Auditus ad meritum, visus ad premium. ibid.
 Aures prima mortis ianua, prima aperitur & vitæ. ibid.
 Audire non solum debemus, sed imitari. Chrysof. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 6.
 Auditor in delicijs agens, oscaritas est. idem sup. Act. Apost. Homil. 42.
 Auditores quiq; suum remedium in concionibus capiant. idem sup. Gen. Hom. 6.
 Auditores beneuoli, alacres reddunt predicatorum. idem sup. Gen. Hom. 54.
 Vocem illius doctoris libenter audo, qui non sibi plausum, sed mihi

mibi planctum moueat. Bern.
sup. Cant. Ser. 59.

Detractio, & execratio.

In sita oblectatio mulieribus est,
presentia mala in lingua ha-
bere. Eurip. in Alcest.

Amans oblectationem res est
mulierum genus, paruas enim
occasiones sermonum si nocte
fuerint, plures in super inferunt:
voluptas quaedam est nihil sa-
ni sibi inuicem loqui. idem in
Pheniss.

Penas dat quisquis bonis maledi-
cit. Plut. in Apophth.

Quod omnia nos pueritia mala
sequuntur, causa est, quod in-
ter execrationes parentum cre-
uimus. Senec. Epist. 6.

Quid interest, utrum deos neget,
an infames? idem Epist. 124.

Nihil est tam voluere, quam ma-
ledictum: nihil tam facile emit-
titur, nihil latius dissipatur.
Cic. pro Planc.

Deus maledicit, & maledicere
homo prohibetur. Gregor. lib.
5. Mor.

Non debes alijs detrahere, quod
vni sobsequeris. Plu. Prob. 2.

Cave, ne ipse detrahas alijs, aut
alios audias detrahentes, non
minus auribus, quam lingua
fugas detractationem: nam de-
tracto dum te videt non liben-
ter audire, non facile potest de-
trahere. Hier. in Epist. ad Nep.
Vilius satis hominum est, & sua

laudem quaerentium, alios vi-
les facere: quia alterius vitupe-
ratione se laudari putant, &
qui suo merito placere non pos-
sint, placere volunt in com-
paratione malorum. Hier.

Ii, quorum vita in exemplo imi-
tationis est posita, debent, si pos-
sunt, detrahentium sibi verba
compscere, ne eorum predicatio-
nem non audiant, qui audi-
re poterant, & in prauis mori-
bus remanentes, bene viuenti-
bus contemnunt. Greg. sup. Exch.
Homil. 9.

Linguae detrahentium sicut u-
stro studio non debemus exci-
tare, ne ipsi pereant: ita per sui
malitiam excitatas debemus a-
quam imiter tolerare, ut nobis
crescat in meritum. ibid.

Habet hoc oblectatio, ut etiam si
fide faciat, tamen auditor prius
de eo sentiat, qui narravit. E-
rasm. in Epist.

Aduersus malitiam calumniar-
di nihil est tutum. ibid.

Omnem, qui palam veretur dice-
re: quod in aure loquitur, su-
spectum habeas quod si coram
te indicare ille renuerit, dela-
torem iudices, non accusatorem.
Bern. de Confid.

Detractio, est locutio ex inuidia,
bona aliorum denigrans. Aug.
Qui contra supra posita sibi pote-
statem murmurat, liquet, quod
illum redarguit, qui eandem homi-
ni potestatem dedit. Gre. in Mor.
Disat

Disat non murmurare, qui male
patitur, etiam si ignoret, cur ma-
la patitur. per hoc quisque iuste
se pati arbitretur, quia ab illo
iudicatur, cuius nunquam iniu-
sta iudicia sunt. Isid. 3. de sum-
mo Bon.

Permittitur detractio, ut caueat-
ur elatio. Greg. 22. mor.

Detractio, venenum est amicitia.
Aug. de amic. cap. 13.

Detractione patientia nostra proba-
tur. idem lib. 3. contra lit.
Epist. Petil.

Detrahenti inimico non est cre-
dendum ibid. cap. 10.

Pior est detractio in magni no-
minis viris, quam in plebejs.
idem sup. P. sal. 49.

Detrahentes, in terram insufflat,
& puluerem in suos oculos mit-
tunt. Greg. in regist.

Murmurantes dicuntur intrare in
iudicium cum Deo. idem sup. 7. P. sal.
Lingua detractoria, vipera est.
Bern. de trip. cust. serm. 1.

Non maledicere, virtutis quaedam
particula est. Chrys. sup. Matth.
Homil. 65.

Suum cuique incommodum ferendum
est, potius quam de alterius co-
modis detrahendum. Cic. 3. Offic.

Iniuste in malis deos incusamus.
Homer. Odyss. lib. 1.

Iudicium Dei imprecari, maledi-
centis est. Aug. sup. P. sal. 53.

Non amicum est, sed sophisticum,
ex alienis erratis sibi gloriam
parare. Plut. de amic. & adul.

Homines alijs alijs multa possunt
objicere. Homer. Iliad. lib. 10.
De alicuius vxoribus nihil tandem
dicendum est. Plut. in Apoph.

Adulatio.

EX GRÆCIS.

Laudare presentem, adula-
toris est. Arist. Rhet. 2.
Non possumus aliquo amico uti,
& adulate. Plut. de praecep.
convub.

Sicut extremum iniustitia genus
est, iustum haberi, qui iustus
non est: ita & adulatio est pe-
riculosior, quae latet, non ea,
quam aliquis praese fert. Plat.
apud Plut. de amic. & adulat.
Adulatori semper curae est, secu-
das agere partes: sic imitatur
aequalitatem, ut superetur, sitque
inferior omnibus in rebus, praeter-
quam in malis. ibid.

Animal inter omnia maxime
noxium est, inter immitia ty-
ranus: inter mitia adulator.
Bias. apud Plut. ibid.

Assentatoribus, & adulatoribus
praesertim, res aduersa accepta
ferenda. Demosth. in Philip.
Decl. 3.

Assentatio gratior est admoni-
tione. idem Exor. 24.

Ligna dum augent ignem, ab ipso
consumuntur: opes dum alunt
adulatores, ab ipsis pereunt.
apud Stob.

Ut meretrices bona omnia praeter

teri de se quisque sua spōte dignatur, hoc sibi dici ab altero dedignetur. Greg.

Potentiam Deus tribuit, elationem malitia nostra adiuvenit. idem.

Superbia est vitiorum regina. idē. Tunc incipit adesse virtus diuina, quando incipit descere praesumptio humana. Cassiod. sup. Miser, mei Deus.

Si vix toleratur diues superbus, pauperem superbum quis ferat? Aug. serm. 29.

Omnis vitiosus diligit sui similem, solus superbus odit elatū, unde inter superbos semper sunt iurgia. Isid. cond. human.

Superbia, initium est omnis peccati. Ansel. sup. Epist. ad Tim. Principium hæresis, superbia est. Greg. 3. Mor.

Magna superbia est, in iudicij diuinis rationem querere. idē 9. Mor.

Superbia semper à veritate aliena est. idem 24. Mor.

Superbia vbi nasci intelligitur, statim eradicanda est. ibid.

Difficile quis in se inueteratam superbiam deprehendit. ibid.

Superbia lumen intelligentiæ abscondit. Greg. 8. Mor.

Multi per opera, & dona virtutum in superbiam cadunt. idem 33. Mor.

Euidentiſſimum reproborum signum est, superbia. idem 34. Mor.

Contra Conditorum superbiere, est precepta eius transcendere. idem 23. Mor.

Longos animo dies superbi sibi proponunt. idem 12. Mor.

Superbi cum se despici suspicantur, ad contumelias profluunt. idem 13. Mor.

Superbi tantò aliquem Deo despectum indicant, quanto afflicti sunt. idem 14. Mor.

Superbi iudicium diuinum non timent, sed humanum. idem 25. Mor.

Superbis graue onus est, doctrina humilitatis. idem 15. Mor.

Si qui letantur, quia similes iniustis non sunt, ij superbi sunt. idem 16. Mor.

Superbi sibi attribuunt quicquid sciunt. idem 18. Mor.

Superbi ea, quæ rectè sentiunt, rectè proferre nõ possunt. idem 23. Mor.

Superbi afflictorum tribulationibus non compatiuntur. idem 25. Mor.

Elatio superborum iustus viri sollet esse occasio virtutum. idem 26. Mor.

Corripiendo superbos, interdum laudum fomenta misceantur. idem in Past.

Superbia consortium odit. Aug. Epist. 120.

Superbia humana est, mala in Dominum referre, bona autem nobis tribuere. idem Epistol. 244.

Quæst

Quò à superbia recedimus, tantò dilectioni accedimus. idem Epist. 85.

Superbia remedium est, suis ipsius cogitare tenuitatem. idem in lib. 83. Quæst.

Superbiam pœna sequitur. idem in lib. de amicis.

Superbia mala, voluptatis initium est. idem lib. 14. de Ciuit. Dei.

Superbia peruersè Deum imitatur. idem lib. 19. de Ciuit. Dei cap. 12.

Superbia nonnunquam maior in inopia, quàm in copia. idem lib. 21. de Ciuit. Dei cap. 14.

Superbia bonis etiam insidiatur operibus. idem in Regulis.

Superbia virtutum maximè fugienda. idem in lib. Quæst. 83.

Superbia nos à Deo separat. idem de morib. Eccles. cath. lib. 1.

Superbia ruina maxima causa est. idem lib. 8. de Genes. ad liter.

Superbia fidei maximè resistit. idem in lib. expos. ad Galat.

Superbus indignus est misericordia. idem Epist. 137.

Superbis in peccata cadere utile est. idem lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 13.

Quoties hominibus præesse desidero, toties Deo meo præire contendo. Aug. sup. Psalm.

Superbi precibus contumaciores sunt. Eas. in Epist.

Superbia ecclesiæ corpus scindit. Chrysost. serm. 22. sup. Epist.

ad Roman.

Superbia in animo idem, quod tumor in corpore. idē sup. Epist. ad Timoth. Homil. 17.

Superbia, extrema quedam demencia est. idem contra desp. & superb. serm.

Humilitas.

EX GRÆCIS.

NE nimium de te humiliter sentias. apud Stob. Humiliter loquantur humiles. ibidem.

Humilitas cum grauitate pulchra est. ibidem.

EX LATINIS.

VIm rebus aliquando ipsa verborum humilitas affert. Quint. lib. 8.

Nulla tanta humilitas est, quæ dulcedine gloriæ nõ tangatur. Max. lib. 8.

Quo maior es, hoc te magis submittas in Hist. Sax.

Humilis satis est, qui æquo iure in ciuitate ruit, nec inferendo iniuriam, nec patièdo etiam. Linius 1. Dec. lib. 5.

EX SACRIS.

Honorari appetunt multi in schola humilitatis. Bern. sup. Missus est. serm. 1.

Humilitas, bonus fundus est. idem de consid. lib. 2.

Humilitas cordis, receptaculum est gratiæ. idem in Annunt. serm. 1.

Humilitas docet locum nonisimū tenere. idem sup. Cant. serm. 27.

Humilitas duplex, una, quæ parit veritas altera, quæ inflammat charitas. idem sup. Cant. serm. 42.

Humilitas, est contemptus proprie excellentiæ. idem in Epist.

Humilitas, simplicitas, & innocentia, decor sunt animæ. idem sup. Cant. serm. 45.

Humilitas, & mansuetudo, collectanea sunt. idem de virg. Mar. serm.

Omnes delectat celsitudo, sed humilitas, gradus est: quid tendis pedem? cadere vis, non ascendere, à gradu incipe, ascendisti. August. de verb. Domini.

Excelsa est patria, humilis est via: ergo qui querit patriam, cur recusat viam? idem sup. Ioann.

Perfacile est vestem contemptam habere, inclinato capite incedere, velum super capillos demittere, sed verum humilem patientia ostendit iniuriæ. idem. Multo facilius invenit siderum conditorē humilis pietas, quàm ordinem superba furiositas. idem.

Humilitas familiaris est Deo. Bernar. in vig. Nat. Domini. sermo. 2.

Humilitas, fundamentum virtutum est. idem de consid. lib. 5.

Humilitas magis necessaria est, quàm virginitas. idem Homil. 2.

Humilitas magna virtus, que meretur, quod nõ docetur. idem sup. Cant. serm. 85.

Humilitas concordiam ecclesiasticam custodit. idem in Regiū.

Humilitas subditorū acquirit alicana, quæ superiores per superbiam perdunt. idem in 1. Reg.

Humilitas vera est, quæ se ad culpæ emendationem offert. ibid.

Humilitas magna acta laudabiliter celat. idem sup. 1. Reg.

Humilitas principium beatitudinis. Chrysof. sup. Ioan. Hom. 33.

Humilitas nutrix dilectionis. idem sup. Matth. Homil. 9.

Humilitas non est sine magnitudine animi. idem super Ioann. Homil. 70.

Humilitas magnitudinem animi facit. idem sup. Epist. ad Corinth. Homil. 1.

Humiles ad locum superbiorū eriguntur. Greg. 25. Mor.

Deum non nisi humiles contempleri possunt. idem 27. Mor.

Humiles dum se deiciunt, ad Dī similitudinem ascēdunt. Greg. in Psal.

Humiles sepe ex timore peccant. ibidem.

Humilis est in oculis, qui se perfectè respicit. idem sup. 1. Reg.

Humilitatis effectus, est salu. Greg.

Greg. 16. Mor.

Potentibus viris magna est virtus humilitatis. idem 21. Mor.

Minus inops est, qui vestem non habet, quàm quò humilitatem. ibidem.

Perfectæ humilitatis indicium est, peccatum accusare, & accusantibus nõ negare. idem 22. Mor.

Ex humilitate vera secuta nascitur autoritas. ibid.

Humilitas maxime facit in veritate sciri se. idem sup. Cant. sermo. 76.

Humilitas, odor bonus est. idem sup. Cant. serm. 40.

Humilitas solido, & ex consuetudo placet Domino. ibid.

Humilitas, stabile fundamentum est. idem sup. Cant. serm. 36.

Humilitas virtus magna, cui etiã deitatis maiestas se inclinatur. ibid. serm. 37.

Humilitatis odor, voluntatis devotio. ibid. serm. 42.

Humilitas perfectio, consummatio est iustitiæ. ibid. serm. 48.

In humilitatis regno etiam militat superbia. ibid. serm. 18.

Humilitatis summa in eo consistit, si voluntas nostra per omnia divina voluntati subiecta fuerit. idē de subiect. nost. volunt.

Non indocta humilitas, sed quæ habeat sui modestiam, & scientiam, laui datur. Amb. de Off.

Non magnum est esse humilem in abiectione magna prorsus, &

vera virtus est, humilitas ho-

norata. Bern. sup. Miss. est.

Solus, qui verè humilis, parcat anīmæ suæ, qui ne putetur quod non est, semper quantum in se est, vult nescire quod est. idem.

Nec sterilis verecundia grata est, nec humilitas præter veritatem laudabilis. idem sup. Cant.

Humilitatis nõ est, facere quod necessitate cogens. Chrysof.

Ne nimium religiosus videri velit, nec plus humili, quàm necesse est: gloriam fugiendo ne quæras. Hier.

Humilitate tres gradus sunt, fructus penitentiæ, desiderium iustitiæ, opus misericordiæ. Bern. de grad. Humil.

Humilitate quid ditius? quid pretiosius? qua regnū celorum emittur? idem in vigil. Nat. Domini.

Humilis sis ad petendum veniam, facilis ad dādum, & sic omnia membra erunt in pace. idem de verb. Apost. serm. 2.

Humiles, & non elati replebunt templum paradisi. idē de verb. Esaiæ. serm. 2.

Humiles exaltari, superbos deici, nuntiavit Maria. idem super Cant. serm. 6.

Humiles, qui de se presumere nesciunt, martyrio inidonei sunt. ibid. serm. 48.

Germinabimus sicut lilium, si humiles inveniri fuerimus. ibid.

Humiliantur alij nequiter, alij patienter, alij libetè. idem sup. Cant. serm. 35.

Humiliare, & apprehēdisti. idem de Quadrage. serm. 5.

Humiliatos plures videmus, sed non humiles. idem de verb. Apost. serm.

Humiliari, propinquantis gratia signum est. idem sup. Cant. serm. 35.

Humiliat quosdam veritates, quos voluntas extollit. idē serm. 42.

Humiliauit se Christus non necessitate, sed voluntate. ibid.

Sola humilitas est laesa charitatis reparatio. Bern.

Multis homines, & culpam consistuntur, & humiles non sunt. nā multos nouimus, qui arguente nullo, peccatores se esse contententur: cum verò de culpa sua fuerint fortasse correcti, patrocinium defensoris querunt, ne peccatores esse videantur. Grego. 21. Mor.

• Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi inueniunt puluerem portat. idem Homil. 6.

Humilitas vera est, qua quis de se parua aestimat, & bona alterius sine inuidia, & liuore commendat. idem.

Viuius solum tempore, quo inuocenter, & humiliter uiuimus. idem.

Humilitas est ex intuitu propriae conditionis, voluntariae mentis inclinatio. Hugo.

Humilitas in paupertate grata est, in diuite gloriosa. Valer. Epist. in quod. serm.

Sape fecit humilitas, quod ne virtus potuit superare, nec ratio. Amb. in quad. Epist.

Humilitas rara in iuuenibus. idem in Psalm. 118.

Humilitate omnia facta nostra condiantur. August. Epist. fol. 58.

Visitat Deus humiles, superbus transilit. Bern. super Cant. serm. 174.

• Humilitas, sacrificium maximum. Chryso. in Psalm. 51. Homil. 2.

Humilitas, sublimioris philosophia mater. idem sup. Math. Homil. 39.

Lumen intelligentiae humilitas aperit, superbia abscondit. Grego. 25. Mor.

Seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina. idem 26. Mor.

Humilitas non debet deijcere prelatos. idem in Past.

• In rebus dubijs humilitas seruari iubetur. idem.

Iactantia.

EX GRÆCIS.

Aliena, tāquam propria nā rare, iactantia est. Aristot. Rhet. 2.

Iactator vituperabilior mendace. Arist. Eth. 4.

Quo magis cuique accedit ex philosophia rationis, eo plus decedit fastus,

fastus, & arrogantia. Plutar. de prof. morum.

Elatio, profectus impedimentum est. Bio apud Diog. Laert. li. 4.

Fastuos acerbe ferunt à tenuioribus potiores sermones. Eurip. in Androm.

In arrogantia, sicut in armis deauratis non similia sunt interiora exterioribus. Diogen. apud Stobæum.

Arrogans nemini amicus. ibid.

EX LATINIS.

Nihil facias eorum more, qui non proficere, sed conspici cupiunt. Senec. Epist. 5.

Vnuiquisque aliter viuit populo, aliter sibi. idem Epist. 95.

Omnis sui iactatio vitiosa est. Quint. lib. 11.

Ex copia, atque rerum omnium affluentia primū arrogantia nata est. Cicer. de Leg. Agraria.

Deforme est de seipso predicare, falsa praesertim, & cum irrisione audientium imitari militem gloriosum. idem 1. Offic.

Tum omnis arrogantia est odiosa, tum illa ingenij, atq; eloquentiae molestissima. Cicer. de diuin. in Verrem.

Est mimime inepti hominis, et eiusdem etiā faceti, cum de sapientia disceptatur, hanc sibi ipsi detrahere, eiusque tribuere illudentem, qui etiam sibi arrogat.

Idem de clar. orat.

Qui benefacta suaverbis adornat, non ideo predicare, quia fecerunt. sed vt predicarent, fecisse creditur. Plin. Tun. li. 1. Epist.

Homines cum rem destruere non possunt, iactationem eius incessant. ibid.

Nemo oculis tantum suis laetus est. itaq; irritamētum est omnium, quae in sanimus, admirator, & conscius, ne concupiscamus, effecies, si vt non ostendamus, effeceris. Senec. Epist. 93.

EX SACRIS.

Iactantiam tolle, & erimus paures omnies. August. lib. 5. de Ciuit. Dei. cap. 11.

Arrogantia deponatur, cum veritas inquiritur. idem.

O homo ideo non vicisti, quia de tuo praesumptisti: qui praesumit de viribus suis ante, quam pugnet, ipse prostermitur. idem.

Iactantia, non est vitium laudis humane, sed vitium animae peruersae amantis humanā laudem spreto testimonio conscientiae. idem 12. de Ciuit. Dei.

Noli te putare quicquam fecisse, cum aliquid feceris, & plenissime cuncta fecisti. Chryso. sup. Math.

Dum causa iactantiae pauper patitur, ipsum etiam misericordiae opus in peccatum conuertitur. Isidorus de summo bono.

Melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis superba gloriatio. apud Iurisp.

Detracta diuitibus insolentia, & iniquitate, nihil interest, utrum alij diuites, alij pauperes simus. Lact. lib. 3.

In proprias landes odiosa iactatio est. Cypr. lib. 2. Epist.

Inspiciens, quid tibi prodest vana gloria memoria, si ubi es, torqueris, ubi non es, laudaris? Hugo. 1. de Anim.

Qui ex deteriore factus est melior, caueat, de acceptis virtutibus extolli, ne grauius per vanam gloriam corruat, quam prius per lapsum vitiorum iacebat. Isido. lib. 1. de summo Bon.

Cum per accepta bona reprobi in sua laude se eleuant, ipsi muneribus contra largitorem pugnant. Greg. 8. mor.

Nulla presumptio perniciosior, quam de propria iustitia, ac scientia superbire. Augustin. sup. Ecclesiast.

Immensa presumptio est, a seniore sibi reuerentiam exigere, si lectum imperare meliori. Gregor. in mor.

In precipiti pedem porrigit, qui mensurarum suarum limitem non attendit: & plerumque amittit, quod poterat, qui audacter ea, ad quæ pertingere non valet, eripere festinat. idem.

Presumptio in errore, noxia.

August. lib. 2. de Trinit.

Inanis gloria, summum malum, idè de Quantit. anim. cap. 34.

Iactantia non tantum in pompa, & nitore, sed etiam in fordis est. idem lib. 2. de ferm. Domin. in monte.

Mirabile iactantia genus est, ut non possit putari sanctus, nisi sceleratus appareas. Bern. sup. Cant. Serm. 1.

Presumptioni debetur correctio, correctioni emendatio: emendationi remuneratio. idem sup. Cant. Serm. 45.

Arrogantia malorum omnium fons. Chryso. de verb. Esaiæ. Homil. 3.

Arrogans omnium est accusator. idem sup. Epist. ad Corin. 1. mil. 27.

Gloria inanis vbiq; arcem tent. idem sup. Matth. Homil. 12.

Gloria cupiditas sinceram amicitiam non admittit. idem sup. Matth. Homil. 59.

Gloria inanis gehennæ prociatrix. idem de inan. glor. capid. Sermon.

Gloriatio, præcipue iuvenile vitium. idem sup. Matth. Hom. 33.

Gloriatio, voluptatis est intentio. idè ad popu. Antioch. Hom. 18.

Gloriari, insipientia est. idem sup. Epist. ad Corin. Homil. 24.

Iactantiam subsequitur ruina. idè sup. Matth. Homil. 6.

Vana gloria excitat ad maiora audendum. Grego. sup. 1. Reg.

Inuid

Inuidia.

EX LATINIS.

EX GRÆCIS.

Inuidia necessario est potentia comes. Thucyd. apud Plut. de vit. verec.

Inuidia & cantor catori, & egenus egeno. Hesiod. apud Plut. probl. 1.

Sicut rubigo ferrum, ita inuidia inuidos cõsumit. Antist. apud Diogen. lib. 6.

Fac, ne declines inuidiam, miserabilis fias. Pittac. apud Stob.

Tandiu mihi fortunatus videro, quãdiu inuidiosus fuero. ibid. Inuidia hostis est sibÿpsi. Menæd.

Raud vlla fuisset in terris hominum inuidia, si equalis fuisset hominum conditio. ibid.

Inuidiam nõ probo, velim tamen propter bona, ab alijs inuideri. Eurip. ibid.

Sapientia causa potius, quam diuitiarum causa inuidere licet. ibi.

si quis inuidet viro fortunato, is etiam patriæ, ac toti reipubl. denique sibÿpsi inuidet. Euseb. apud Stob.

Iter facientes per solem, necessario comitatur umbra: incedentibus vero per gloriam comes est inuidia. ibidem.

Inuido vultu in terram deiecto aut magnum malum contigit, aut alteri magnum bonum. Plar. ibidem.

Inuidia seditionis parit initium. Democr. ibid.

Quam magnus mirantium, tam magnus inuidentium est populus. Senec. de vit. beat.

Inuidia est egritudo ex alterius rebus secundis. Cicer. 3. Tusc.

Virtutis comes inuidia plerumque bonos insecatur. Cicer. 4. ad Herenn.

Mos hominum est, ut nolint eundem pluribus rebus excellere, idem de clar. Orat.

Inuidia virtute parata, non inuidia, sed gloria putanda est. idem 1. inuect. in Catonem.

Inuidia ex opulentia oritur. Salust. in conu. Catil.

Non est congruum quem augere honoribus cupias, huic pretatis titulis inuidere, qui sunt omnibus honoribus pulchriores. Plinius Iunior libro 3. Epistol.

Qui inuidet, minor est. idem lib. 6.

Inuidi homines nihil aliud, quam virtutis sunt tormenta. Curtius lib. 8.

Fertilior seges est alienis semper in agris,

Vicinumque pecus grandius verber habet. Ouid. 1. de Arte amand.

Cui placet alterius, sua nimirum est odio fors. Horat. 1. Epist.

Alienum nobis, nostrum plus alijs placet. Pub. Maxim.

Inuidia supplicium suum est. Ouidius

Ouid. 2. Metamor

Nulla ingenia tam prona ad inuidiam sunt, quam eorum, qui genus, ac fortunam suam animis non aequant. quia virtutem, & alienum bonum oderunt. *Liuius 4. Dec. lib. 5.*

Inuidia filia est superbia. sed ista mater superbia nescit esse sterilis, ubi fuerit, continuo parit. suffoca matrem, & non erit filia. *Augu. de verb. Dom.*

Tolle inuidiam, & tuum est, quod habeo: tolle inuidiam, & meum erit, quod habes. idem sup. Ioan. Inuidia diabolium fecit diabolium. *Basil. in conc. habit. in La.*

Inuidia, arma diaboli. idem in Hexam.

Inuidia non solum multos, sed & optimos tangit. *NaZanZ.*

Inuidi color pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, membra frugesunt, sit in cogitatione rabies, in dentibus stridor. *Grego.*

Tanto quis plus inuidet alijs bona presentia, quanto minus ea ipse contempserit. idem 5. mor.

Inuidia, occultum vulnus est. *Cyprian. de zelo, & liuore.*

Inuidia est in meliores. *Gregor. lib. 18. mor.*

Inuidia cuncta bene gesta consumit. *ibid.*

Inuidia de superbia nascitur. idem lib. 5. mor.

Inuidis nihil infelicius, quos diu aliorum afficit poena, nequior-

res reddit. idem in Past.

Neminem inuenies aliena fama inuidere, nisi qui omnibus probis contaminatus desperat suum apud Posteros celebre nomen futurum. apud Platinam.

Dolere intra nos ipsos debemus, si inuidos nos esse sentiamus. *Bernard. sup. Cant. Serm. 59.*

Rara virtus est aliena non inuidere virtuti, nedum gaudere ad illam. *ibid. Serm. 49.*

Inuidia, radix est homicidij. *Chrysost. sup. Genes. Homil. 54.*

Inuidia, diaboli iumentum est. idem ad popul. *Antioch. Homil. 42.*

Inuidus contra suam ipsius salutem omnia facit. idem sup. *Genes. Homil. 61.*

Inuidus alienas iacturas, suum questus existimat. idem sup. *Matth. Homil. 41.*

Custodia, & Conservatio.

Qui custodiae praest, debet esse custodiae obseruantissimus. *Plu. probl. Dec.*

Longe facilius est, quam quis habet, custodire, quam omnia deo acquirere. *Demosith. apud Stobaeum.*

Custodes vrbium fideles sint. *ibid.*

Qui multorum se proficitur custodem, eum sapientes sui primum capitis aut esse oportere. *Cic.*

oportere. *Cic. Philip. 2.*
Carcer vindex nephariorum est. *Salust. in Orat. 2. contra Cat.*
Carcer habet tenebras, sed lumen sunt pi. *Tertul.*

Custodire rem sibi datam, hostis declinat insidias. *Greg. in reg. Carcer, poena est. Aug. lib. 1. de Serm. Dom. in monte.*

Solet dici: Bonum castellum custodit, qui corpus suum custodit. *Bern. in parv. Serm.*

Non minor est virtus, quam quaerere, paria tueri.

Casus inest illic, hic erit artis opus. *Ouid. 2. de Art. amā.*

O faciles dare summa deos, eademque tueri

Difficiles. *Lucan. lib. 1.*

Res familiaris queri debet ab his rebus, a quibus abest turpitudine, conservari autem diligentia, & parsimonia, eisdem etiam rebus auereri. *Cic. 2. Off.*

Propria custodi, alienis abstine. *Sodiad.*

Presentia bona tuebitur, qui non omnia fortuna crediderit. *Plutarch. in Apophth.*

Maiore tormento pecunia possidetur, quam acquiritur. *Senec. Epist. 116.*

Ordo.

Lapis componi debet ad regulam, non regula ad lapidem. *Plutarch. de Profect. morum.*

Nihil ordinatum est, quod precipitatur, & properat. *Senec. Epist. 40.*

Ordinatissimum est, minus ordinatum interdum aliquid facere. *Bern.*

Ordinate ad ordines accedendum est: nam casum appetit, qui ad summa loci fastigia positus gradibus, per abrupta ascensum quaerit. *Greg. in regist.*

Nunquam potest inuestigari quod non per viam suam quaeritur. *Lactan.*

Ordo pater est modi. *Aug. lib. 2. de Ordine.*

Omne ordinatum, pulchrum. idem de Vera relig.

Ordines ab ortu ecclesiae distincti. *Greg. in Regist.*

Non pro favore, venalitate, aut supplicationibus ad sacros promoueat ordines. *ibid.*

Ordines maiores, & minores debent esse in ecclesia instar angelorum in caelo. *ibid.*

Ordo ecclesiae confunditur, si illicita praesumantur. *ibid.*

Ordo ecclesiae bene custoditus, letitiam generat, expellendo tristitiam. *ibid.*

Accedendum ad Deum, non irruendum. *Bern. sup. Cant. Ser. 30.*

Ordinem, quo mundus regitur, ostendere difficillimum est. idem de Ord. lib. 1.

Ex ordine rerum Deus cognoscitur. *Augustinus de Vera religione.*

Ordinatum

Ordinatum ad unum finem non debet eius contrarium operari. apud Iuriconsf.

Curiositas.

EX GRÆCIS.

EVitanda est curiositas verborum. Plat. de Regno. Ridiculum est, cum quis sua ignoret, aliena scrutari. idem de Pulchr.

Homo curiosus utilior est hostibus, quam sibi. Plut. de Cur.

Curiositas non gaudet peranti- quis, & obsoletis malis, sed calidis, ac recentibus, nouasq; tra- gædias libenter spectat. ibid.

Existimat curiosus tribus horis immutari ciuitatem. ibid.

Curiositas, adulterium est aliena voluptatis. ibid.

Multa cognoscendi studia comitatur garrulitatis vitium. ibid.

Omni fide caret homo curiosus: quamobrem famulis, & hospiti- bus citius credimus epistolâs, ac sigilla, quam amicis, ac fa- miliaribus curiosis. ibid.

Curiosum esse, perniciosum est vi- ta. Eurip. in Hippol.

EX LATINIS.

VT non sis iracundus, ne sis cu- riosus. Sen. de Ira lib. 3. Satis superq; sit cuiq; suarum re- rum cura: alienis nimis impli-

cari, nimis molestum est. Cic. in Lelio.

Aliorum patroni, nostra tueri, tenerq; non possumus. Cic. de Orat.

EX SACRIS.

Multo facilius inuenit fide- rum conditorem humilis pietas, quam siderum ordines superba curiositas. Augustin. Serm. de Eclip.

Curiosus animus quantum sit peri- tus alieni meriti: tanto sit igno- rus sui. Greg. Hom. 36.

Tandiu quis peccata sua, que se- re debet, ignorat, quandiu curio- siosè aliena considerat. Prosp. de Vit. contemp. lib. 2.

Multis student plus alta, quam apta proferre, & erubescunt plana, & humilia, ut her se- lum scire videantur. Bernar. in Serm.

Quæ Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda: quæ autem ma- nifesta fecit, non sunt negli- genda, ne & in illis illicitè cu- riosi, & in his damnabiliter inueniamur ingrati. Prosp. de Vocat. gent.

Vbi inuestigari non potest, quan- ta iudicet Deus, sufficiat si- re, quis iudicet. ibid.

Lauda, & venerare, quod agi- tur, quia tuum est, nescire, quod agitur. ibid.

Curiositas est superflua inuestigatio

tio ad se non pertinetium. apud Iuriconsf.

Omnis indoctus, curiosus est. Au- gust. de Mirab. sac. script.

Curiositas, causa ferè est omnium, quæ cognoscuntur à nobis. idem lib. 10. Confess. cap. 35.

Curiositas cum temperantia pu- gnat. idem de Mor. ecc. cap. 21. Per oculos maxime curiositas præ- ualet. idem in Psal. 8.

Homo cum seipsum ignoret, omnia cupit cognoscere. idem lib. 10. Confess. cap. 8.

Propter solam curiositatem natu- re secreta inquiruntur. ibidem cap. 35.

Vius pulsator plerumq; inuenit, quod temerarius scrutator in- uenire non potest. Bernar. sup. Cant. Ser. 24.

Scrutanda non sunt, quæ supra nos. Chrysost. sup. Gen. Hom. 4.

Maiestatis scrutator opprimetur à gloria, non mirator. Bern. sup. Cant. Serm. 63.

Curiosi saepe decipiuntur. idem Ho- mil. 1. in Psal. 50.

Affinitas.

EX GRÆCIS.

Decet consanguineorū pericu- la vna subire, facultatè, si dederit Deus. Eur. in Orest. Antiqua nouis cedunt affinita- tibus. idem in Med.

Græues mortalibus consanguinea

caedes. ibid.

Affinitas ipsa præclara res est: inq; aduersis rebus nõ est quicquam melius domestico amico. Eurip. in Andr.

Cognatorum colloquia reconcilia- tio non parua sunt mètis. idem in Troade.

Cōsanguinei omnes omnibus sint. apud Stob.

Qui relictis fratribus alios amicos querunt, similes illis sunt, qui suū rus incultū sinunt, & alie- num excolūt. Deip. apud Stob.

Nec diuitiarum, nec regni, quod apud homines imperium est di- uinissimum, sine fratribus aut gratia, aut fructus esset. vllus. Plut. de Amicis frat.

Qui fratrem suum nõ amat, is nec parentes quidem, qui ambo- rum generationis cōmunes au- tores fuerunt.

Fratrum amantem, & pauperem dici præstat, quam fratru oso- rem, ac diuitem. Soc. apud Sto.

Fratres sunt corporis tui partes. ibid.

Communio cognationis colenda. ibidem.

EX LATINIS.

Cum fratrum seditiones factæ sint, ac truculentæ, pru- dentibus sedisimæ, ac trucu- lentissimæ videntur. Plutarch. de Fratr. beneuol.

Insanire mihi videtur, qui sibi fir- mam,

nam, constantem, veramque; amicitiam cum eo fore persuasum habebit, qui fraternam prodiderit. *ibid.*

Pessimus est mortalium, qui amari fratrem suum sine sui charitate putat. *Quint. Decl. 5.*

Pretiosum propinquitatis genus est, prius esse charum, quam proximum. *in Hist. Sax.*

Soror sorori matrimonium suo fortunatus invidet. *Liuius lib. 6. Dec. 1.*

Quod commune alteri est, desinit esse proprium. *Quint. lib. 7.*

Quod omnibus nascitur, industria premium est. *idem Decl. 3.*

Fas est uti publicis. *Eras. in Epist. Publica à paucis emi, periculosum est. Sallust. in Coniur. Catil.*

EX SACRIS.

Est approbanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias, si egerere cognoscas, non tamen ut illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre pauperibus. *Ambros. de Offic.*

Non sanguinis neque iudicij virtutis cognitio proximos facit. *Amb. sup. Malach.*

Con sanguineis potius est subueniendum, quam cateris. *Ant. sup. Epist. ad Rom.*

Collegium totum est suspectum, quando eius caput est suspectum. *apud Iurif. conf.*

Fratres homines omnes inter se. *Aug. lib. 2. contra Acad.*

Fratrem non tolerans, infirmum non diligit. *id. sup. Io. tract. 21.*

Frater infirmitates fratrum tam corporales, quam spirituales suscipiens, est verè fratrum amator. *Bern. sup. Cant. Ser. 13.*

In congregatione comorari facilius est, quam in solitudine. *Bern. in Circunc. Dom. Ser. 3.*

Fratres non sint solliciti de gubernatione Præpositi, sed sua curent. *Basil. in Quest.*

Fratri egestati impendendum quicquid ultra vite necessitatem habemus. *id. in Sum. mor.*

Frater à fratre protectus, est fortis virus. *Chrysost. de Sacra lib. 1.*

Philosophia.

EX GRÆCIS.

Ad disputationes forenses ineptus philosophus. *Plat. de Scient.*

Philosophia est, qua quis se, et alios, bonine an mali sunt, cognoscit. *idem de Philosoph.*

Philosophi propter veritatem debent sibi etiam contradicere. *Arist. Topic. 1.*

Melius est non indigentem necessariis philosophari, quam ditarem. *idem Topic. 3.*

Philosophia docet homines cognoscere creatorem suum. *id. de Mon.*

Plurim.

Purus, et perfectus philosophus mortificat desideria huius seculi, quæ adducit ad mortificationem animæ, et corporis. *ibi.*

Qui inuenit philosophiam, inuenit vitam in utroque seculo. *ibid.*

Propter admirari ceperunt homines in principio philosophari, et nunc. *Arist. Metaph. 1.*

Sophista intendit se videri philosophum, ut acquirat gloriam, aut aliquid gratiarum humanarum: philosophus autem tantum scire verum. *idem Metaph. 4.*

Facile est ditari philosophum, si voluit. *Arist. Polit. 1.*

Ad philosophiam recurrit, qui delectari vult sine tristitia. *idem Polit. 2.*

Magnum instrumentum est auspicandæ philosophiæ, contemptus. *Plut. de tranq. anim.*

Verè philosophantes sponte agunt, quæ ceteri legum metu facere solent. *Xenoph. apud Plut. de virt. morum.*

Dei munus est, quod viuimus, philosophiæ autem, quod bene viuimus. *Stoic. apud Plut. de sera numin. vindict.*

Rhetorum est agere verbis: philosophari autem licet etiam tacendo. *idem Probl. 1.*

Ideo philosophi diuitum limina terunt, et diuites non ita: quia illi sciunt quibus indigent: hi vero nesciunt. *Aristotel. apud Diog. lib. 5.*

Hoc ex philosophia lucratur, quod nobiscum loqui possumus. *Antist. apud Diog. lib. 6.*

Vel propter rempub. opera danda philosophiæ est. *Demothen. in Orat. amat.*

Quemadmodum nullus est fractus medicina, nisi morbos à corporibus exterminet: ita nec philosophiæ, nisi animæ vitia expellat. *Pyth. apud Stob.*

EX LATINIS.

Scitis ipsum philosophiæ nomen, etiamsi modeste tractetur, inuidiosum est. *Sen. Epist. 5.*

Frugalitatem exigit philosophia, non penam. *ibid.*

Quid aliud philosophia, quam vitæ lex est? *idem Epist. 95.*

Ad philosophiam confugiendum est: eæ literæ, non dico apud bonos, sed apud mediocriter malos insularum loco sunt. *idem Epist. 14.*

Nunquam intantum conualescet nequitia, nunquam sic contra virtutes coniuuabitur, ut non philosophiæ nomen venerabile, et sacrum maneat. *ibid.*

Non est philosophia populare artificium, gubernaculum est per ancipitia fluctuantium, dirigit cursum: hæc adhortabitur, ut Deum sequaris, feras casum. *idem Epist. 16.*

Quantum autem potes, in philosophiam secede: illa te suo sinu

prote

proteget, in huius sacrario aut tuus eris, aut tutor. idem Epistol. 104.

Non præstant Philosophi que loquuntur, multum præstant, quod loquuntur. idem de vit. beat.

Cum tota philosophia fructifera, & fructuosa, nec ulla pars eius inculta, ac deserta sit: tum nullus in ea feracior locus est, nec uberior, quam de officiis, à quibus constanter, honestè que vivendi præcepta ducuntur. Cicero. 3. Offic.

Philosophia, deorum inuentio est. Platon. apud Cicero. 2. Tuscul.

Est laudatarum artium omnium procreatrix, & quasi parens, ea, quam Græci philosophiam vocant. idem 2. de Orat.

Philosophia nihil aliud est, si rectè interpretari volumus, quam studium sapientiæ. idem 2. Offic.

Cultura animi, philosophia est, quæ extrahit vitia radicibus, & preparat animos ad status accipiendos. idem 2. Tuscul.

Philosophia est animi medicina, in Hist. Sax.

Qui philosophiam proficitur, gravissimam mihi personam sustinere videtur. Cicero. in Pis.

Philosophi virtutis magistri. idem 5. Tuscul.

Nō ex singulis vocibus philosophi spectandi sunt, sed ex perpetuitate, & constantia, resq; spectari oportet, non verba. ibid.

A philosopho si afferat eloquentiam, non aspiciatur: si non afferat, non admodum desidero. idem 2. Tuscul.

De gustandum est philosophia, non in ea ingurgitandum. Gel. lib. 5.

Non oratoria disciplina desideratur, quia perfectus orator nunquam repertus est: vel philosophia, quia nullus consummata sapientiæ. sed e contrario plurimi semetipsos exhortantur, vel aliquas partes earum addiscere, quia vniuersas percipere non possunt. Colum. lib. 11.

Quotusquisque philosophorum inuenitur, qui sit ita moratus, ut disciplinam, non ostentationem scientiæ, sed legem vite putet, qui obtemperat ipsis sibi, ac decretis suis videre licet alios, cum quorum vita mirabiliter pugnat oratio, quid quidem est turpissimum? Cicero. 2. Tuscul.

Facere philosophia docet, non dicere: & hoc exigit, ut ad legem suam quisque vivat, nec orationi vita dissentiat, ut ipsa in se vita sine omnium actionum dissensione vnius coloris sit. Seneca. Epistol. 2p.

EX SACRIS.

SI qua vera philosophi dicuntur, ab eis sunt, tanquam ab iniustus possessoribus, vendicanda

canda in vsum nostrum. Augustinus. lib. 2. de doctr. Christi.

Philosophia docet iustè, ac rectè regnare. Augustinus. in didasc. 3.

Philosophiæ præcepta noscenda: viuendū autem civiliter. Lactantius. lib. 3.

Philosophia, amor sapientiæ interpretatur. Augustinus. libr. 3. confess. cap. 4.

Philosophia rerum rationes promittit. idem lib. 2. de ord.

Philosophia non qualis, sed numerum animarum saluti proficit, disputandum est. idem Epistol. 40.

Philosophiæ studium in actione, & contemplatione versatur. idem lib. 8. de Ciui. Dei. cap. 4.

Vere philosophari, est amare Deum. idem eodem lib. cap. 9.

Philosophandi causa, est finis boni. idem lib. 19. de Ciui. Dei. ca. 1.

Philosophorum omnium commune studium fuit, querere vitam beatam. idem de Epicuro. & Stoico.

Philosophiæ mater afflictio est. Chrysostomus. Act. Apost. ca. 15.

Pudor.

EX GRÆCIS.

Inter homines pudentes versatur Deus. Platon. de scient.

Pudor adolescentiam decet, deinde admodum generosè respondet. idem.

Metus, & pudor sunt custodes

sufficientes. idem de repub.

Viro probo verecundia non conducit, quippe qua pro rebus improbis fiat. Aristot.

Verecundiam in iuvene laudamus, in senè vero vituperamus. ibid.

Magis mihi placent iuuenes, qui rubescunt, quam qui pallescent. Platon. apud Platon. de vit. verecund.

Habet hoc peculiare pudor vitiosus, quod cum ceteras cupiditates sequatur penitentia, hic non sequitur, sed protinus in ipsis factis adest. ibid.

Rubor, virtutis color est. Diogenes. apud Diogenem Laertium. lib. 7.

Pudor mendico inutilis. Homer. Odyss. lib. 11.

Ingenuitas tendit ad pudorem. Euripides. in Alceste.

Vir turpis verecundia moueri non potest. Euripides. in Suppl.

Malus est pudor, ubi vincit imprudentia. Theophrastus. apud Stob.

Omnès res humana consenscunt, præter solam impudentiam. ibi.

Pudorem mulier cum veste exiit. ibid.

Pudorè in muliere, pulchritudinis arcem esse dicebat Demades, apud Stob.

EX LATINIS.

Nec de altero quidem satis fiducia habeo, excepto eo, qui adhuc peccare erubescit.

nutriendus est hic pudor, qui
quandiu in animo eius dura-
uerit, aliquis erit bonæ spei lo-
cus. Senec. Epist. 25.

Plures pudore peccandi, quam
bona voluntate prohibitis ab-
stinent. idem Epist. 84.

Verecundia vitium est, sed ama-
bile. Quint. lib. 12.

Non habitant simul, pudor, & fa-
mes. idem Declam. 12.

Custos virtutum omnium dede-
cum fugiens, & laudem maxi-
mam consequens, verecundia
est. Cicer. de Orat.

Moderatrix cupiditatum, vere-
cundia est. idem 2. de finib.

Sæpe videmus factos pudore, qui
nulla ratione vincerentur. idē
2. Tusc.

Pudor in bello est maximè peri-
culosus. Planc. ad Cicer.

Verecundia parens est omnis ho-
nesti consilij, tutela solennium
officiorum, magistra innocen-
tiæ, chara proximis, accepta
alienis, omni loco, omni tempore
favorabilem præ se ferens
vultum. Max. lib. 4.

Vbi studium verecundia est, cu-
piditas rationi seruit. idem
lib. 6.

Verecundia liberi est, serui verò
timor. apud Terent. in And.

Forma pudor honestat. Cur. lib. 6.

Sæpe minus est constantia in ru-
lore, quam in culpa. Curt.
lib. 9.

Illum ego perisse dico, cui quidē

perit pudor. Plant. in Bacch.
Verecundia timorem vincit. Li-
uius 1. Dec. lib. 2.

Pudor malignitatem vincit. idem
4. Dec. lib. 8.

EX SACRIS.

Verecundia, soror est conti-
nentia. Bern. sup. Cant.
serm. 86.

Nec sterilis verecundia grata, ne
humilitas præter veritatē lan-
dabilis. idem.

Est verecundia pudicitia comes,
cuius societate castitas ipsa
tior est. Amb. 1. de Offic.

Pudore culpa minuitur, defensi-
ne cumulatur. idem de mir.
Abel.

Mitigat iudicem pudor reorum,
excitat autem pertinacia dem-
gantium. Aug.

Verecundia laudabilis in malis,
reprehensibilis in bono. Greg.
Homil. 10.

Quos tormenta non vincunt, in-
terdum vincit pudor, & inge-
nia liberaliter educata fati-
lius verecundia, quam metum
superat. Hier. ad Pammach.

Verecundia magistra ipsa natu-
ra est. idem.

Sustineat in audiendo verecun-
diam, qui noluit in faciendo
habere disciplinam. Hug. de
discip. Monach.

Quicquid pudet dicere, pudeat &
cogitare. Hier.

Confusio nascitur ex reprehensio-
ne. Ansel.

Erubescit a causa, est peccatum.
Aug. ser. 4. de verb. Domini.

Erubescimus vulnere ligaturis,
qui de vulnere interdū glo-
riamur. Bern. in circuncis. Do-
mini. serm. 1.

Verecundia venustatem ingerit,
& gratiam auget. idem super
Cant. serm. 33.

Pudor bonus, quo peccare, aut
peccasse confunderis. Bern. ad
milit. templ.

Pudor frænum vitiorum est. Chry-
sost. sup. Matih. Homil. 33.

Impudentia.

Quisquis pudore vacat, non
sentit dolorem ex turpiter
factis. Plutar. de vit.
verec.

Impudentia falso magnanimitas
putatur. Plut. de Off. audit.

Maximum omnium vitiorū, quæ
inter homines sunt, impudentia
est. Eurip. in Medea.

Impudentia dux est ad turpia.
apud Stob.

Impudentia, morbus maximus.
ibidem.

Impudentia non consenescit. ibid.

Impudentia post peccata maximè
Deo displicet. Chrysof. de verb.

Esaia. Vidi Domin.

Quantum Deo displicet peccato-
rum impudentia, tantum vere-
cundia placet. Bern. sup. Cant.

serm. 3.
Impudentes quidam absque cau-
sa sunt. Chrysof. super Genes.
Homil. 8.

Impudentem facit mala conscien-
tia. idem super Act. Apost.
Homil. 17.

Mores, & qualitas.

EX GRÆCIS.

Quot mores hominum, toti-
dem respub. Plat. de re-
publi.

In re frequenti cognoscuntur ha-
bitus. Arist. Eth. 3.

Qualis unusquisque est, taliter vi-
uit. idem Eth. 4.

Diversitates morum nequaquam
ad dilectionē sunt aptæ. Ari-
sto. Oecon. lib.

Mores boni approbant verba.
Plut. de Offic. audit.

Ne sis nimium moribus facilis,
neu nimium difficilis. Demetr.
Phaler.

Habebis in negotio memoriam, in
occasione cautionem, in mori-
bus generositatem, in labore cō-
stātiā, in diuitijs amicitiam,
in oratione persuasionem, in si-
lento ornatum, in sententiā iu-
stitiam, in audacia fortitudi-
nem, in actione potentiam, in
natura pietatem. idem.

Sis in adolescentia continens, in
media etate iustus, in sene-
ctute sapiens, in morte sine do-
lore.

lore. Sodiad.

Nec vinum austerum est aptum potioni, nec mores agrestes conuersationi. Socrat. apud Stob.

Mores iusti peculium suum pretiosissimum. ibid.

Mos bonus stabilior est lege. ibid. Mores dicentis, non verba persuadent. ibid.

Perfarum reges ante sacrificia de pietate dixerunt: antequam bibant, de temperantia: pugnatu- ri vero, de fortitudine. ibid.

EX LATINIS.

Sibi quisque dat mores, ministeria casus assignat. Senec. Epist.

Plura moribus, quam viribus vincimus. Quint. Declam. 3.

Ea magna voluptas, aequalem, ac parem verbis vitam agere, atque ita vivere, ut omnis oratio moribus consonet. Cicero contra Sallust.

Pectoribus mores tot sunt, quot orbe figura:

Qui sapit, innumeris moribus aptus erit. Ouid. 1. de ar. am.

EX SACRIS.

Quoniam in disponendo statu, ornandisque moribus periculo maiore peccatur, maior diligentia adhiberi debet. Lact. lib. 2.

Mores prani grauioribus inimicis

sunt, quam inimici infestis; Ambro.

Mores nostri ex eo, quod diligimus, iudicatur. Aug. Epist. 32. Non omnes par morum qualium astrinxit. Greg. 30. Mor.

Qualitas morum permutat ordinem personarum. idem in Past.

In omnibus moribus nostris nihil fiat, quod cuiusque offendat aspectum, sed quod nostra decet sanctitatem. Aug. in Regul.

Quisquis rebus pretereuntibus stultus vititur, quam sese habent mores eorum cum quibus vitit, aut intemperans est, aut superstitiosus. August. 3. de doctr. Christi.

Conditio personarum semper inspicitur. apud Iuricons.

Remedium.

Remedia malorum in ipsa sunt mora. Eurip. in Her. fur.

Quibusdam remedia monstranda sunt, quibusdam inculcanda. Senec. Epist. 27.

Animi remedia inuenta sunt ab antiquis: quomodo autem admoventur, aut quando, nostri operis est querere. idem Epist. 65.

Gubernator ubi naufragium timet, iactura, quicquid seruari potest, redimit. Curt. lib. 5.

Tutus arbitror mali remedium ab animo, quam a loco petere. Erasim.

Erasim. in Epist.

Qui remedium expectat, celare suum malum non debet. ibid.

Remedium semper tempus affert rebus immedicabilibus. ibid.

Ex consideratione remedij, pericoli estimatur quauitas. Bern. in Nat. Domin. serm. 6.

Remedia superstitiosa fugienda sunt. Chrysost. sup. Epist. ad Colossitomis. 8.

Roma.

EX LATINIS.

Roma lux orbis terrarum, & arx gentium est. Cicero in Catil.

Roma domicilium est imperij. ibidem.

Romani preclara agere, quam scribere malebant. Sallust. in coniurat. Catil.

Romanis principio visum est melius, amicos, quam seruos quare.

Romanum est fortiora facere, & pati. Livius lib. 1. Dec. 1.

Romani plus auxerunt imperium parcendo victis, quam vimendo. idem lib. 10. Dec. 3.

Patres censent, populus iubet. idem lib. 1. Dec. 4.

Spiritus Romani magis magni, quam viles. idem lib. 1. Dec. 3.

Romanus senatus precipiebat Cossili, ne quem inuitum militem duceret in aciem. idem libro

2. Dec. 4.

Romani nec, si vincantur, animos minuant, nec si vincant, secundis rebus insolescant. Liv. lib. 32.

EX SACRIS.

Roma est communis patria. Roma apud Iuricons.

Roma diuinitus apostolica sedes est collocata. ibid.

Tot in Roma reges videbantur, quot ciues. Cincas Pyrrhi legatus. apud Platin.

Natura vires omnes in unam urbem effudisse videtur. ibid.

Que orta sunt, occidunt, que aueta, senescunt. Imperium Romanum magnum habuit incrementum: verum postea principum, ac populi ignavia splendor ille Romani nominis in obscuras tenebras conuersus est. ibidem.

Roma caput est omnium ciuitatum. August. in Quest. ex utroque.

Roma se suauissimum magnitudine fregit. idem lib. 18. de Ciuit. Dei.

Curia Romana facilius bonos recipit, quam facere consueuit. Bern. de Cons. lib. 4.

Vestis.

Cum veste multo pudorem exiit. Herod. apud Stob.

Vestis, corporis concinnitatem, bene

nevolētia autem peccatum ob-
tegit. *ibidem.*

Vestis decet in foro honeste, do-
mi, quod satis sit. *Gel. lib. 1.*

Cultus, & vultus familiaris vi-
tam indicant. *Terēt. in Heaut.*
Non vestis, sed pudicitia, vera
matronarum ornamenta. *Iust. lib. 20.*

Quod pro sola inani gloria vesti-
mentum pretiosius queritur,
res ipsa testatur: quia nemo
vult ibi pretiosius vestibus in-
dui, ubi ab alijs non possit vi-
deri. *Greg. in Homil.*

Exterior superfluitas, interioris
hominis indicium est. *Bern. in
Apolog.*

Sub quavis veste bene colitur pie-
tas. *Bern. in Epist.*

Neglecta mundities, & inculta
vestis, colus ipse sine cultu.
Aug. de doctr. Christ.

Vestis pontificis, ostentatio est bo-
nae conversationis. *Greg. super
1. Reg.*

Qui veste muliebri vtuntur, ne-
scio, vtrum falsos viros, an fal-
sas mulieres melius vocē. *An-
gust. lib. 1. Soliloq.*

Vestitus mundus secundum viri
voluntatem mulieri concedi-
tur. *idem Epist. 19.*

Cultus provinciae morem sequa-
tur. *Hierony. in Epitaph. Ne-
potis.*

Sordidae vestes, candidae mentis
indicia sunt. *idem ad Rust.*

de muliebri veste vtentes, infames

redduntur. *August. lib. 2. So-
liloq. cap. 6.*

In vestibus pretium affectatur &
multis, non necessitas. *Ber. sup.
Miss. est. serm. 1.*

Vestiu curiositas, deformitas men-
tium, & morum indicium.
idem de consid. lib. 3.

Vestes nostrae, virtutes sunt. *idem
de Quadrag. lib. 3.*

Habitus exterior clarus, cum mi-
tus grauitate est accipiendus.
Greg. in regist.

Opportunitas.

Opportunitas non obseruata
cum omnibus quidem in
rebus ingens affert malum,
tunc vero maxime in admoni-
do detrahit utilitatem. *Plut. de
amic. & adulat.*

Cupidae occasiones tandem oblata
arripiuntur. *Demosth. ex a-
gu. lib.*

Grauisime sunt, & sapientissime
occasione conciones, eadem-
que perspicuae, nec sine pi-
nicie negliguntur. *idem 1.
Olynth.*

Occasionis vox nihil aliud est,
quam diligens temporis, & ce-
terarum circumstantiarum con-
sideratio. *ibid.*

Adolescentibus praesertim fugit-
da occasio mali. *Erasm. in
Epist.*

Temporibus medicina valet, data
tempore profunt.

Et data non apto tempore vi-
na nocent. *Ouidius 1. de re-
med. amoris.*

Sum dea quae rara, & paucis
Occaso nota.

Quid rotule insistiū? Stare loco
nequeo.

Quid talaria habes? Volueris
sum, Mercurius quae
Fortunare solet, tardo ego, cum
volui.

Crine tegis faciem? Cognosci no-
lo. sed heus tu,
Occipiti caluo es? Ne tenear su-
griens.

Occasio in praelio amplius solet in-
uare, quam virtus. *Veg. lib. 3.*

Occasione dimidium negotiū con-
fiscis. *in histo. Sax.*

Tempus sortitus medicus, multum
poteft.

Magna res, parua in tempore da-
ta.

Cum vult non poteft, quia quan-
do potuit, noluit: ideo per ma-
lum velle perdidit bonum pos-
se. *Augustin.*

Delinquendi materia debet pra-
cidi. *apud Iurisp.*

Nihil praeterendum est, quod ad
rem pertineat. *Demosth. in ar-
gum. lib.*

Ad opportunitatem superfluum
inutile est. *Chryostom. de pa-
nitent. 7.*

Mare, & Naui- gatio.

Fidelis terra, infidele mare,
infatiabile lucrū. *Demetr.
Phaler.*

Vt nauigatio iuxta litus: sic am-
bulatio circa mare incundissi-
ma est. *Plut. probl. Dec. 1.*

Qui nauigant, tantum à morte dis-
tant, quanta est nauis crassi-
tudo. *Anatharxis apud Dio-
gen. lib. 1.*

Securissima è nauibus est, quae in
portum venit. *ibidem.*

Boni gubernatoris est, ventorum
se flatibus accommodare: viri
autem sapientis, animi affecti-
bus. *Aristo. apud Stob.*

Incundum est, mare ex terra in-
tueri. *Callimach. apud Stob.*

In terra pauperem esse praestat,
quam diuitem nauigare. *Me-
nander. ibidem.*

EX LATINIS, ET SACRIS,

Magna pars hominū, quae
nauigatura est, de tēpe-
state non cogitat. *Senec. de trā-
quil. anim.*

Maris nauigatio, mortis causa.
Plin. Senor. lib. 19.

Mare nauigare coegit auaritia.
ibidem lib. 22.

Improbè Neptunum accusat, qui
iterum naufragium facit. *Pub.
Mim.*

Venturam melius praesagit nauis

ita mortem:
Vulneribus didicit miles habe-
re metum. Propert. lib. 3.
Nec violasse fidem tentantibus
æquora prodest:
Perfidia penas exigit ille locus.
Dido apud Ouid.

Difficile naufragiū patitur qui
ventorum rationem diligenter
inspexerit. Veg. lib. 4.

Mare viua in se corpore retinet,
mortaua reſcit. Greg. 6. mor.

Maris fluctus dicuntur, mentis co-
gitationes. idem lib. 11. mor.

Nauis Petri, ecclesia designatur.
idem 17. mor.

Promissio.

EX GRÆCIS.

SPonde, propinqua est noxa.
Plut. in Conn. 7. Sapien.
Iniustum, quod promittitur, di-
citur, sed non promittitur. A-
gell. apud Plut. in Apophth.
Fac magna, non magna promitte.
Phocis apud Stob.

EX LATINIS.

Pacta semper, & promissa ser-
uanda sunt, quæ nec vi,
nec dolo malo facta sunt. Illa
seruanda non sunt, quæ non
sunt ipsi vitia, quibus illa
promissis. Cicer. 3. Offic.
Promissa seruanda non sunt, si ti-
bi plus noceant, quam illi pro-

ſint, cui promiseris. idē 1. Offic.
Quod affirmatiuè, quasi Deo te-
ſte promiseris, id tenendum est.
idem 2. Offic.
Sponsionis vinculum non leuat di-
gnitas rerum sponſarum. Li-
uius 1. Dec. lib. 8.
Sponſo neminem præter sponſo-
rem obligat. ibid.

EX SACRIS.

Promissionum perceptio, est
custoditio præceptorum.
Chryſoſto. ſup. Act. Apoſtol.
Homil. 1.

Quoniã iam vouiſti, iam te aſtrin-
xiſti, aliud tibi facere non li-
cet, non talis eris, ſi non feceris,
quod vouiſti, qualis mâſiſſe, ſi
nihil tale vouiſſes. minor enim
tunc eſſes, non prior: modo au-
tem (quod abſit) miſerior, ſi
ideo fidem fregers, quãto bea-
tior, ſi perſolueris. Auguſt. de
Armet. & Paul.

Tolerabilius eſt promiſſum non fa-
cere, quã facere quod turpe
eſt. Amb.

Cuius animum neſcis, de eius vo-
luntate periculoſè promittas.
Hieronym.

In malis promiſſis reſcinde fidem,
in turpi voto muta decretum,
quod incauſe vouiſti, non fa-
cias: impia eſt pmiſſio, quæ ſer-
uare adimpletur. Iſid. 2. Solilo.

Quantò citius malum votum im-
pleri promittitur, tantò celerius
punit

punitur. Greg. lib. 16. mor.
Bona vota quoties effectum per-
cipiunt, multiplicantur. idem
34. mor.
Dignus eſt ſupplicio, qui ſcipſum
Deo ſubtrahat, à voto reſiliens.
ibidem.
Mundi promiſſa ſemper fallunt:
Dei autem promiſſa nunquam
fallunt. Aug. ſerm. 3. de verb.

Apoſt.
Promiſſio eſt beneficium. idem E-
piſtol. 120.

De promiſſionibus Dei nihil du-
bitandum. idem in Quaſt. ex
viroque.

Promiſſa ſua vt Deus compleat,
non eſt in Dei, ſed in hominis
potēſtate. idem lib. 1. de prædi-
ſanct.

Vultus.

EX GRÆCIS.

Ex ſpecie cõprehenduntur mo-
res. Clean. apud Diogen.
lib. 7.
Ad vultum boni viri aſpicere,
dulce eſt. Eurip. in Ion.
Non intemperanter, ſed arte qua-
dam facies futura vxoris con-
ſideranda. benigni enim oculi
ſummam animi pulchritudi-
nem comitantur: quæ autem
maligna, & odioſa fuerit, ea
ſtatim & oculis tranſuerſè, im-
placideq; intuetur. Qui ſto-
lidus, ac ſimplex eſt, pupillas.

& oculos patentes gerit, vt aſi-
ni, & oves. Cui ſupercilia con-
iunguntur, improbus eſt. Cu-
ius ſupercilia in vultu non
ruber, ſed obſcura, caligino-
ſaque eſt, huius anima nun-
quam vllò modo exhilaratur.
ceterum eiſmodi notæ non ſo-
lum virginibus, et mulieribus,
ſed etiam viris inſunt. vnde de
mulieribus, quales futura ſint,
nihilò antè raticinantur Indi.
Nicof. apud Stob.

EX LATINIS.

Magnorum virorū non mi-
nus vitii eſt præſentia,
quã memoria. Senec. Epiſt. 102.

Frons pluribus generibus peccat.
Quintil. lib. 1.

Fronte ac vultu ſimulatio facilli-
mè ſuſtinetur. Cicer. ad Lent.

Vultus, ac fons, animi eſt ianua.
Vultus, qui ſignificant voluntatē ab-
ditam, & occultam. idem de
petit. Conſul.

Frons triſtitia, hilaritatis, clemen-
tia, ſeueritatis index. Plin. Se-
nior lib. 11.

Neu quã difficilis eſt, crimen nõ
prodere vultu. Ouid. 2. Meta-
morpho.

Nec bene mendaci riſus componi-
tur ore,
Nec bene ſollicitis ebria verba ſo-
nant. Tibul.

Froni nulla fides. Inuenal. Sat. 11.

Non ita exprimit affectum dignus, sicut vultus. Bern. In plerisque iusti aspectus, admonitio correctionis est: perfectioribus autem latitia. Ambr. sup. Beat. immac.

Faciem crassitudo operit. Gregor. lib. 12. mor.

Facies Dei, cognitio eius est. idem in 2. Reg.

Facies notat conversationem. ibid.

Frons, pudoris sedes. Augustin. de verb. Apost.

Formarum varietas, & specierum numerositas in rebus conditis quid, nisi quidam radij deitatis? Bernard. sup. Cant. Sermo. 31.

Mercatura, & Lucrum.

Cum nihil restauratur, habitata finiuntur velociter. Aristot. Ethic. 4.

Lucrum turpe, accusatio nature est. apud Stob.

Omnis homo lucri cupidus est. Plutarch. de cupid. lucri.

Lucrum est auxilium indigentia. Arist. Ethic. 8.

Quod cum maiore labore acquiritur, magis diligitur. idem Eth. 8.

Necessarium est in omni ciuitate aliquid vendi, & aliquid emi. idem Polit. 6.

Fidelis terra, infidele mare, insula

tiabile lucrum est. Demetr. Phil. Damnis potius, quam turpe lucrum eligendum est. Diogen. lib. 1. Nisi lucrum esset, nemo esset improbus. Deiph. apud Volat. Mercatura exercetur rerum permutatione. Homer. Iliad. lib. 7. Non in omnibus lucrum tibi proponas.

Parua lucra maiora detrimenta afferunt.

Pecunia in emendo, & vendendo aequat summes infimis, tollitque dissidium. Demosth. in arg. lib.

In emendo tempore qui prior est, prior citam iure putatur. ibid.

Et paucis dicam, quantumvis sapientem animum lucrum visus perat. apud Stob.

Spes mali lucri, initium est iacturae. Xenoph. apud Stob.

Lucrum iustitiam praerunt impij. ibi.

Agricola, & mercatores ab admittendo bello melius deterri non possunt, quam si eis negotiationis euerisio, illis agrorum vastatio proponatur. Demosth. in arg. libr.

Avarus animus nullo satiatur lucro. Senec. Epist. 95. Nullus, nisi ex alterius damno questus est. idem de ira lib. 2. Sordidi putantur, qui mercantur a mercatoribus, quod statim redant. nihil enim proficiunt, nisi admodum metiatur. Cic. r. Offic. Malo

Malo emere, quam rogare. idem 6. Act. in Verr.

Emptum cum male est, semper pernitet. Plin. Senior lib. 18.

Quid non facit, aut patitur mercator? Erasmi in Epist.

Publicum a paucis emi, periculosum est. Sallust. in Coniur. Catil.

Lucri bonus odor ex re qualibet. Iuuen. Sat. 24.

Difficile salva erit ciuitas, in qua pluri, quam bos, venundatur piscis. Cato apud Plutarch. in Apophth.

Qui praecocia magno emunt, desperant se ad maturitatis tempus peruenturos. Socr. apud Diog. Laert. lib. 2.

In magna inopia quicquid emi potest, vile est. Quintilia. Declam. 12.

Res partim emuntur pecunia, vt domus: partim tempore, & diligencia, vt liberalium disciplina. Diog. lib. 6.

Terra omnia parit, & rursum recipit.

Quæstus magnus, conscientie puritas. Chrysol. sup. Matt. Homil. 58.

Dammum qui certat evitare, potior est eo, qui certat lucrum querere. apud Iuriscons.

Lucrum non querendum in rebus diuinis. Amb. sup. Luc.

Mercatorum laboriosa vita est. Aug. Ser. 48.

Nemo habet iniustum lucrum sine iusto damno. idem.

Non sic sepiet lucrum, quam dolet damnum idem.

Quæstum facile negligit generosus animus. Hier.

Aurum, & diuitias per bella querere, nefas est: per maria periculum: per falsitates opprobrium: per agriculturam verò licitum est. honestum verò est lucrum, per quod nemo laeditur, iuste acquiritur, & nulli prauidetur. Cassiodorus in Epist.

Vltronea vilescunt merces, & pretia facilitate decreescunt. Hieron. ad Demetr.

Pretium rebus imponit affectus. Amb. 1. de Offic.

Emptio praesumitur facta ex pecunia illius, cuius cantat instrumentum. apud Iuriscons.

Emptor bonæ fidei dicitur esse, quod aut ignorauit rem alienam, aut putauit eum qui vendidit, habere potestatem vendendi. ibid.

Lucra interdum damni occasione colligimus. Chrysol. sup. Matt. Homil. 9.

Lucri spes omnia difficilia facit iucunda. idem de Sacerdot. lib. 3.

Mercator homo vix Deo potest placere. idem sup. Matt. Homil. 38.

Habes, ne fœnereris, quia nõ indiges: non habes, ne fœnereris, quoniam satisfacere nõ poteris. Plutar. de *Vsur. vit.*
Fœnus, omnis est etiam diuitibus intolerabile. ibid.
Si necessarius contenti essemus, minime vsurariorum genus pessimum inueniretur. ibid.
Delicia fœneratores fecerunt, non secus ac aurifices, vnguentarios, ac tinctorios. ibid.
Et esca, vsura est, & vestis, vsura est, & quodcumq; sorti accidit, vsura est: quod velis ei nomen imponas, vsura est. Ambrosii lib. de David.
Peior cuius existimatur fœnerator, quàm fur. Cato de Re rust.
Fœneratio etiam ijs inuisa est, quibus succurrit. Colum. lib. 1.
Turpis lucra fœnoris, & velox inopes vsura trucidat. Aus. in Aeglog. de Vit. hum.
Vsura liberos seruos faciunt. Pub. Mim.
Qui sub vsura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit, sed vsura per omnes eius facultates decurrit, & totum conuertit in debitum. Chrysost.
Prudentis viri est, qui mutuũ prouiderit dedit, id amicè recipere: non postquam humaniter contractum est, adiosè recipere. Theoph. apud Stob.
Ad sacros ordines non sunt pro-

monendi vsurarij. Gregor. in Regist.
Fœnus, extrema impudentia signum. Chrysost. sup. Matt. Homil. 57.
Vsurarius super omnes mercatores maledictus. idem sup. Matt. Homil. 38.

Latro.

Omnis fur malignus est. Arist. Rhet. 2.
Non solum qui clam tollit, sed etiam qui palam tollere vult, latro est. idem Topic. 6.
Nemo ad humanum sanguinem propter ipsum venit, aut admodum pauci, nudũ latro transmittit: etiã in obfessa via, pauperi pax est. Sen. Epist. 14.
Nulli etiam, cui rapina feliciter cecit, gaudium rapti duravit in posterum. idem Epist. 17.
Nullum est aliud latronum beneficium, nisi vt commemorare possint ijs se vitã dedisse, quibus non ademerunt. Cicer. Phil. 2.
Insidiatori, & latroni potest afferri iniurta lex. idem pro Milone.
Nihil est turpius ingenio, nihil minus libero dignum, quam in conuictu maximo cogi à magistratu furtum reddere. idẽ 4. Act. in Perrem.
Furtum deprehendi, infelicis ingenui est. Plin. Senior in praesat.

Furtu

Furto sublata quadam fertilius proueniunt. idem lib. 19.
Turpe est, virtutis gloriam magnitudine prada minui. Max. lib. 6.
Si propterea non fecisti furtum, quia times, ne videaris, intus in corde fecisti: furti reus tenevis, etsi nihil tulisti. Aug.
Fur nemo rei suae est. Tertull.
Maleficio prada coniuncta est. Lact. lib. 3.

Si penale est clanculo auferre, multo maioris pena est, violenter eripere. Aug. in quodam serm.
Plerumq; amittit qui poterat retinere, qui audacter ea, ad qua pertingere non valet, eripere festinat. Greg.
Qui recipiet, qui aliena tulerit, si semper ardebit, qui sua nõ dedit. Rab. sup. Matth.
Vsura omnes crudelitates est: diuitem velle fieri de exiguitate mendici. Eras. in Epist.
Latro meritiõ grauiora legibus patitur, quam contra leges ipse commisit. Aug. contra Epist. Parm. cap. 7.
Latro bonus magnam peccatoribus praestat fiduciam. Gregor. in Regist.
Fur nocturnus si occidatur, non committitur homicidiũ. Aug. lib. 2. Quæst. sup. Exod.
Quod inuenisti, & non reddisti, rapuisti. idem Serm. 19. de Verbo Apost.

Ablatio rei alienae, restitutione dissoluitur. Chrysost. sup. Matt. Hom. 12.
Abstinentia manus ab alienis, si pecunia exigere non possumus. idem de Virt. & vit. Ser.
Fur mentitur, ac peierat. idẽ sup. Epist. ad Philip. Ser. 1.
Furtum segnitiei est. idem sup. Epist. ad Hebr. Ser. 6.

Debitum.

Magis redde mutuũ, quàm amicis tribue. Aristot. Eth. 9.
Secundum delictum arbitrantur per se mentiri: secundum verò debitorem esse, quandoquidem qui debent, vt plurimum mentiri coguntur. Plutarch. de Vit. vsur.
Mutuũ sumere, mendaciõ principium est. Basili. in Hexam.
Nihil grauius, quàm audire, Red de. ibid.
Parum interest, vtum ab homine, vel à fortuna mutuũ acciperis. Sen. Epist. 87.
Est animi ingenui, cui multũ debes, ei plurimum velle debere. Cic. ad Curt.
Reddit beneficium, qui libenter reddit. in Hist. Sax.
Stultus est debitor, qui gaudens, pecuniam accipit, & tempus, quo reddere debeat, non attendit. Greg. in Mor.
Censum non soluere, est vsurpatio liberta

libertatis. apud Iurisper.
 Debita, que diuiti oramus, pec-
 cata sunt. Aug. Epist. 54.
 Debitum qui exigit, non peccat.
 idem lib. 29. contra Faust.
 Debitores sumus pro capite quinq;
 scilicet, corpori, cordi, fratri,
 sancti, & mortuis. Bernard. de
 Verb. Domini.
 Bellantibus sumptus debentur ab
 eis, qui in pace sunt. Chrysost.
 sup. Epist. ad Philip. Ser. 4.

Privilegium.

Nihil odiosius, quam reuocare
 ea, que maiorum beni-
 gnitas indulget. Eras. in Epist.
 Privilegium est principis benefi-
 cium contra ius commune in-
 dultum. apud Iuriconsf.
 Privilegium ita vni ecclesia con-
 ceditur, vt alteri iniuria non
 irrogetur. Gregor. ex Regist.
 lib. 2.

Spectaculum, ludus.

Vita sine festiuitatibus longa
 est via sine diuersorij.
 Democ. apud Stob.
 Iocus sepe numero remissio studij
 est. Plato de summo Bono.
 Requies, & ludus in vita necessa-
 ria. Arist. Eth. 4.
 Ludus est propter requiem. idem
 Polit. 8.
 Statim a primis annis pueri ho-

nestus iocis assuefaciendi sunt:
 nam si iocis minus decentibus
 assuecant, nunquam legitimi,
 probiq; viri euadere poterunt.
 ibidem.
 Ludendi est quidam modus re-
 tinendus, vt ne nimis omnia
 profundamus, elatiq; voluptate
 in aliquam turpitudinem
 elabamur. Cic. 1. Offic.
 Pueri non omnem licentiam lu-
 dendam, sed eam, que ab
 honestatis actionibus non sit
 aliena. idem 1. Off.
 A duersus miseros inhumanus est
 iocus. Quint. lib. 4.
 Si dammosa senem iuuat alea, lu-
 dit & heros. Luuen. Sat. 4.
 Instrumenta luxurie, tympana,
 & tripudia. Iust. lib. 30.
 Ambitiosissimum gloriandi ge-
 nus est, etiam deridere. Quint.
 lib. 11.
 Ioci ab ecclesia remouendi. Am-
 bro. 1. Off.
 Saltatio ad adulteras pertinet,
 non ad pudicas. idem de Virg.
 lib. 3.
 Aleam inuenit demon. Aug.
 lib. 4. de Ciuit. Dei.
 Spectacula & ludij seculi peni-
 tendi, fugienda. Augustinus
 de Vera & falsa penitentia
 cap. 15.
 Spectacula theatri, vera insa-
 nia sunt. August. de Catech.
 rudib.
 Saltatio, barathrum est diabo-
 li. Chrysostomus sup. Matth.
 Homil.

Diuisio.

Homil. 48.
 Spectaculorum admiratio elo-
 quentiam Dei in contemptum
 ducit. Chrysost. de verb. Esaiæ.
 Homil. 1.
 Theatra risuum, ac turpium vo-
 luptatum incontentores sunt. Chry-
 sostom. super Mattha. Homi-
 lia 6.
 Theatra, magna mala efficiunt
 ciuitatibus. idem sup. Acta
 Apost. Homil. 52.
 Theatrum officina iniquitatis est.
 idem de penit. Homil. 8.
 Vrbanitas mollem animum facit.
 idem super Epistol. ad Ephes.
 serm. 17.
 Urbano nihil impudentius. ibi-
 dem.

Cum nimis in diuisione propo-
 ramus, tardiores absolui-
 mus. Plat. de Regn.
 Distincta melius seruantur. Sen-
 Epist. 8.
 Rescit animos, ac reparat varie-
 tas ipsa, aliquantotumque diffici-
 lius est in vno semper perseue-
 rare. Quint. lib. 1.
 Facilis est multa facere, quam
 diu. ibid.
 Distinguendum semper est inter
 manifesta, & dubia. Bernar.
 sup. Cantic. serm. 18.

Numerus.

Omnia terminatur numero.
 Arist. Eth. 3.
 Oportet esse vnu numero id quod
 maximum, & optimum dicitur.
 Arist. Topic. 7.
 Vnus quidem, nec vnus quide est.
 Arch. apud Diog. lib. 3.
 Multi dicuntur pauci, habito re-
 spectu ad plures. apud Iurisc.
 Perfectio solet in septenario nu-
 mero designari. Greg. in 1. Reg.

Venatio.

Nouerca.
 Qui liberis suis nouercam su-
 per induxit, non hono-
 re dignus, sed insa-
 nis sit, vt pote dissensionis au-
 tor domesticæ. apud Stob.
 Nihil boni aiunt nouercam cu-
 pere filijs spurij, quarum re-
 prehensionem vita. Eurip. apud
 Stob.
 Inimica consequens nouerca li-
 beris prius genitis, vipera ni-
 hilo clementior est. Eurip. in
 Alcest.
 Nunquam duplicia connubia lau-
 dauero mortaliu, nec binas
 matres habentes liberos. idem
 in Androm.

Venandi studium, ac volu-
 ptas multo labore affi-
 cit, & incommodo. Linius 1.
 Dec. lib. 1.
 Incuranda post venationem mensa
 plena est. Eurip. in Med.

Animal brutum.

A Nimalia cuncta noscūt sibi salutaria prater hominē. *Plin. Senior lib. 27.*
Animalia gulę carcere coercere cępimus. idem lib. 22.
Beneficiorum Dei animalia etiā partem habent. Chrysof. super Genes. Hom. 28.
Sensus melior in brutis, quā in hominibus. Aug. de Quantit. Anim.
Vniuersis animalibus data est ratio, brutis tantum ad vitam tuendam; homini autē ad propagandam. Laet.
Animalia fecit Deus propter hominem: hominem autem propter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo hominibus non ministrabit propter seipsum? Chrysof. sup. Matth.
Nullum est animal prater hominem, quod habeat aliquam notitiam Dei. Cicero de legib.

Meritum.

H Abent in meritis gratiam periculum, & difficultas. *Quint. lib. 7.*
Iniquissima magnorum meritorum conditio est, si quicquid non fuerit abiectum, de prioribus perijt. idem Declamatio. 5.
Non perdat autoritatem meri-

tum, quod vltra expectationem est. idem lib. 6.
Multiplicata obsequia demerentur potius, quā offendunt. Laet. lib. 4.
Nemo meritis Deū prauenit. Gregor. 23. Mor.
Magna sunt vite actiua merita, sed contemplatiua potiora. ibid.
Sis auarus in petēdo, modo sis idoneus in promerendo. Amb.
Multorum merita quantūtur vniu delicto. idem.
Sufficit ad meritum scire quod non sufficit meritum. Bernat. serm. 53.
Preposterus ordo est, ante meritum exigere premium, & ante laborem sumere cibum. idem sup. Cant.
Iuxta meritum plebis Deus sola providere de pastore. Gregor. 28. Mor.
Merita maiorum in natos transiciuntur. August. lib. 6. de Genes. ad lit.
Meritum dispar habet, qui socialiter viuit, & qui vtiliter pręest. Bernard. super Cantic. serm. 23.
Meritum hominis totum est, si vitam suam ponat in Domino. idem sup. P. salm. Qui habitat.
Respectus Domini variatur pro meritibus eorum, quos respicit. ibid. sup. Cant. ser. 57.
Merita nostra sunt munera Dei. Aug.

Sepultura.

Aug. confess. 10. cap. 13.
Dona sua, non merita nostra coronat Deus. idem Epist. 105.
Meritu parentum gaudent nati. idem 6. de Gen. ad lit. cap. 9.

Scandalum.

S I de veritate sumitur scandalum, vtilius permittitur nasci scandalum, quā veritas relinquatur. *Gregor. sup. Ezechie.*
Scandalum malē scandalo resarcitur. Bern. de præcept. & discipl.
Cum carpuntur vitia, & inde scandala oriuntur, ipse sibi scandali causa est, qui fecit quod argui debeat, non ille, qui arguit. non ergo timeas contra charitatem esse, si vniu scandalum multorum compensaueris pace: melius enim est, vt pereat vnus, quā vniu. Bern.

Odor.

O Dor bonus, testimonium bonum. *Bern. sup. Cantic. serm. 71.*
Odorem morum fama dijudicat colore conscientie. ibid.
Odorat tantum peccator Dominum: iustus etiam gustat. Bern. sup. Cant. serm. 67.
Non bene olet, qui bene semper olet. Hier. ad Demetr.

S Epultura nullus sit respectus. *Aug. in sent. suis.*
Sepultura nulla est pie iactura. idem libr. 19. Questio. super Genes.
Sepultura pompa magis est viuorum solatium, quā mortuorum refugium. idem de cura pro mor.
Sepelitus fidem resurrectionis astringit. idem lib. 1. de Ciui. Dei, cap. 13.
Hominis solum post mortem sepultura cura. Plin. Seni. lib. 7.

Testamentum, & hæreditas.

T Estatoris voluntas seruanda, aut hereditate carentium. *Aug. de quinque hæres. Tabule testamenti est aboletæ sunt; è legatis tamen patrimoniij amplitudo potest intelligi. Demosth. contra Aphobum: Testamenta hominum spectacula sunt morum. Plin. Iun. lib. 8.*
Optima hereditas, quæ à patribus traditur liberis, est gloria virtutis, rerumque gestarum, cui dedecori esse, nefas, & vitium indicandum est. Cicero. 1. Officio.
Licet patri apud filium gloriari, ad quem hereditas sua huius gloria, & factorum imitatio pertinet. ibid.

Omnia heredum officia sunt praesumenda. Plin. Iun. lib. 4.
Quod meum est, mihi legari non potest. apud Iurisp.
Testamentum vetus mutabile erat, testamentum nouum immutabile est. Gregor. sup. Ezech. lib. 1.
Qui hereditatem aut successionem paternam renuit, hereditaria non debet onera subire. Greg. in Reg. lib. 5.
Vxor heres, pudicitia pretium est. Hier. ad Saluinam.
Testamentum, hominis morte confirmatur. August. in expost. Epist. ad Galat.
Hereditas, in qua Christi coheredes sumus, non minuit multitudinem filiorum, nec sit angustior numerositate coheredum. in sent. Aug.
Hereditas nostra, pater immortalitatis est. Aug. in lib. 83. Quaest.
Hereditas nostra pax est. idem P. salm. 124.
Hereditas ecclesiae, est Deus. idem in P. salm. 5.
In testamento aliquid pauperibus relinquendum est. Chryso. Homil. 2. sup. P. sal. 50.
Testatoris voluntas, lex est. apud Iuriconsult.

Experientia.

Experientia artem facit: imperitia vero casum. Arist.

Stotel. Metaph. 1.
Experientia singularium, ars vniuersalium cognitio est. ibi.
Multitudo temporis facit experientiam. idem Ethic. 6.
Insania aliena frui, optimum est. Plin. seni. lib. 18.
Par est eos, qui generi humano res vtilissimas conquirere, & perpernas, exploratasque memoria tradere concupierint, cuncta tentare. Colum. lib. 1.

Per varios casus vsus experientiam fecit, exemplo monstrante viam. Manil. lib. 1.

Non trepidat de euentu inuentionis suae qui probatis eam experientia comparauit. Iulius Front. in praesa.

Arsiduitas experiendi subtrahit paulatim admirationem. August.

Multa fieri re ipsa comperio, qua in experto nullatenus persuaderi queunt. Bernard. in Epistol.

Experto in sua scientia credendum est. apud Iuricons.

Rerum progressus ostendunt multa, quae initio praecaveri non poterant. Demosthen. in argumentum. lib.

Argumentum, & disputatio.

Argumentum est quicquid quocumque modo rei dubia, de qua

de qua disputatur, fidem facit. apud Iuricons.

Arguendo, & disputando veritates inuenitur. ibid.

Argumento cognoscitur quod liquido constare non potest. ibi.

Arguitur iniuria tripliciter: nepe lege, ratione, & exemplo. ibidem.

In disputationibus validius, & vrgentius argumentum in sine seruandum est. ibid.

Optimus, & efficacissimus modus convincendi aliquem, est per retortionem, & legem propriam. ibidem.

Studiosus iuris in quouis argumento praecipue considerare debet, an peccet penes aliquam fallaciam. ibid.

Disputans non debet extra propositum vagari: alioquin audit, Amice quod aus, impertinens est. ibidem.

Ars contradicendi, omnia in dubium vertere potest. Plat. de scient.

Qui positioni non credit, reprobare debet: qui reprobare non potest, positioni credat. idem.

Manifesta negare, irreuerentia est. Arist. Rhet. 2.

Seruos negantes, ac contradicentes magis flagellamus. ibid.

Quolibet contra opiniones sapientum proferente, sollicitum esse, ignorantia est. ibid.

Vno inconueniente dato, plurima contingunt. idem Physic. 2.

Magis dicimus scire illum rem, qui scit eam affirmatiue, quam qui scit eam negatiue. idem Metaph. 3.

Pruderi incredulitate non est quicquam vtilius mortalibus. Eurip. in Helena.

Colloquendum duorum irato altero, iste, qui verbis non refragatur, prudentior est. Eurip. apud Stob.

Ingentia mala non aliter, quam ex aliqua contentione oriuntur. Plat. in Phaed.

Contradicentem docere oportet, non contradicendo compefcere. nam nec insano, si vicissim insaniat, aliqui maderbitur. ibid.

Sermones sophisticis facilius contradicuntur, quam disputantur. Arist. Physic. 2.

Quaedam quaestiones, subtilius est contemnerem, quam soluere. Senec. Epist. 50.

Disputare docemur, non vivere. idem Epist. 46.

Non te prohibeo aliquando sophisticata tractare, sed tunc cum non voles aliquid agere. idem Epist. 113.

Necesse est contentiose loquaris, quod probare non possis. Quint. Declam. 18.

Mala, & impia consuetudo est, contra Deos disputandi, siue ex animo hoc facias, siue simulatè. Cicer. 2. de nat. Deorum.

Contentio tandiu sapiens est, quoad diu proficit, aut si non proficit,

non obest. idem pro Cluent.
 Rem manifestam negare, auctoris est crimen, non diluentis.
 Plin. Iuni. lib. 4.
 Nimirum altercādo veritas amittitur. Pub. Mim.
 Contentione nōnunquam obruuntur ingenia discipulorum. Erasim. in Epist.
 Nunquam ad rationem veritatis intrabit, quisquis a discussione caperit erudiri. in Collect. Nest. abbat.
 Contentio summæ difficultatis est initium. August. de ver. Relig. cap. 24.
 Argumenta captiosa breuibus regulis soluenda sunt. August. contra Acad. lib. 3.
 In disputationibus non est querenda victoria, sed bonum, & rectū. idem cōtra Acad. lib. 1.
 Non disputatio veritate, sed veritas disputatione requiritur. idē lib. 1. sup. Genes.
 In disputationibus sine scripturarū autoritate nihil temere asserendum. idē lib. 2. cont. Pelag.
 Argumentum ab absurdo tollitur, si absurdius sequatur. apud Iuriconsf.
 Disputare sine timore Dei, est veritatem subuertere. Chrysof. sup. Matth. Homil. 35.
 Disputationes insana à Satana suggeruntur. idem sup. Ioani. Homil. 7.
 Quæstionis nulla necessitas, ubi fides est. Chrysof. sup. Matth.

Homil. 1.
 Necessē est alteram partem contradictionis esse veram. Arist. Metaph. 4.
 Nemo à similitudine vocum, nisi qui disputat, captus est. Senec. Epist. 45.
 Disputatio ad iudicium pertinet. Greg. in Mor.

Litigium.

Lis de rebus facile corruptibilibus, celeriter debet terminari, vel res vendi. apud Iuriconsul.
 Publica contradictiones, & controuersia, si primatas offensionis subducas, leniores efficit solent. Plut. de Polit.
 Paruo ab initio cōtentionem magnam hominibus lingua supeditat: hoc vero sapientes homines maxime cauent, amicum non fabricare litem. Eurip. in Androm.
 Diuersitas opinionum, est causa litis. Metaph. 5.
 Multi litigant in foro, non tam ut ipsi aliquid consequantur, quam ut alios vexent, atque molestant. Hesiod.
 Ille forum, & litigium vitare debet, qui sibi nō est conscius magnarum diuitiarum. ibid.
 Maior plerumque lite questio est. Quint. Declam. 13.
 Nil bono viro, ac quieto magis conuenit, quam abesse à ciuilibus

libus controuersijs. Cicero ad Atticum.
 Causarum occupationibus agitarus debet ad aliquem habere recursum. Greg. in Regist.
 Causæ dubiæ sunt Romæ determinanda. ibid.
 Inter turbas causarum non moueri, magni est animi. ibid.
 Contentions finis nunquam inuenietur, si ea, quæ iudicata sunt, differantur. Greg. in Regist.
 Contentiones de terrenis diu habere, religiosi indignum est. Greg. in Regist.
 Contentiones per formam pacis cōcordiam componere, valde laudabile. ibid.
 Genus humanum ad contentiones natum est. Chrysof. sup. Act. Apost. Homil. 7.

Absit pertinax contentio in familiaris sermone. Ambr.
Contumacia redargui non potest, nisi exemplo. Lact. lib. 4.
Pertinaces plus de se, quam sentiunt. Greg. in Past.
Pertinacia ex superbia oritur. ibidem.
Contumax habetur pro presenti. apud Iuriconsf.
Contumaces plerumque auari. August. de bon. vid.
Obstinati in suo sensu pessimi. Bernar. de resurrect. Domini. serm. 3.
Impenitentia cordis, est peccandi obstinata voluntas. Bernar. de conuers. ad cleric. serm.
Pertinacia nō sinit hominem corrigi. Aug. Epist. 210.

Motus.

Corporis motus, vox quædam est animi. Ambr.
 Motum natura informet: si quid sanè in natura ritij est, industria emendet. idem.
 Motio locorum, ira, aut visitationis indicium. Chrysof. super Act. Apost. Homil. 11.
 Primi motus non sunt in nobis. Aristot.

Conditio.

Conditio, cuius euentus operatur, non debet spectari. apud Iuriconsf.

Contumacia, & impenitentia.

In malè ceptis honestior videtur pertinacia, quam impenitentia. Senec. de Ira. lib. 1.
 Cuiusuis est hominis errare, nullius nisi insipientis perseuerare in errore. Cicer. Philip. 2.
 Hominibus nimia pertinacia, atque arrogantia accidere solet, uti eò recurrant, & id cupidissimè appetant, quod paulò ante contempserint. Cas. ac bell. Ciuil. lib. 1.

Conditio difficilis habetur pro impossibili. *ibidem.*

Exprobratio.

Beneficia non sunt exprobranda apud memores. *Linivus 1. Dec. lib. 9.*

Odiolum est genus hominum officia exprobrantium, quae meminisse debet is, in quem collata sunt, non commemorare, qui contrahit. *Cicer. in Latio.*

Beneficium qui dicit se dedisse, perit. *Pub. Mim.*

Crede mihi, quamvis ingentia Posthume dones,

Autoris pereunt garrulitate sui. *Mart. lib. 5.*

Hypocrita, & simulatio.

Hypocrita, si bonum est; non esse, ut quid vis apparere, quod non vis esse? si malum est, malum esse, ut quid vis esse, quod non vis apparere? melius est bonum esse, si malum est, malum apparere: peius malum esse: ergo aut appare, quod es, aut esto, quod appares. *Chrysof. sup. Matth. 7.*

Hypocriticos macula pauci carent. *Hier. in Epist.*

Quod maxime dissimulas, frequenter exit in lucem.

Simulata equitas, non equitas est,

sed duplex iniquitas: quia iniquitas est, & simulatio. *Aug. sup. Psalm. 63.*

Vult hypocrita scire divina eloquia, nec tamen facere: vult recte loqui, nec tamen vivere. *Greg. 11. Mor.*

Hypocritism excludit simplicitas. *Ansel. sup. Epist. ad Roman.*

Hypocritarum laus praeda dicitur. *Greg. 5. Mor.*

Hypocrita sua opera perdidisse putat, si a nemine conspiciantur. *Greg. 8. Mor.*

Hypocritism Ecclesiasticorum putanda labes est. *Bern. super Cant. ferm. 43.*

Hypocritism malum abscondit, quod est, & bonum, quod non est, mentitur. *ibid. ferm. 65.*

Hypocritism contra veritatem praevalere non permittatur. *Greg. in Regist.*

Hypocrita sanctus esse non appetit, sed vocari. *idem sup. Cant.*

Hypocritarum opera ante finem deficiunt. *ibid.*

Hypocritae domus est delectatio fauoris. *ibid.*

Hypocritae in hac vita recipiunt mercedem suam. *ibid.*

Deus hypocritis largitur dona operis, sed sortem denegat hereditatis. *Greg. lib. 8. Mor.*

Hypocritae pro peccatis alieni cruciabuntur. *ibid.*

Mens hypocritae semper preparat dolos. *idem 12. Mor.*

Hypocrita gaudium ad similitudinem

dinem puncti est. *idem 15. mor.*
Vita hypocritarum in fine ab omnibus plerumque cognoscitur reprobata. *ibidem.*

Hypocrita malum sub lingua, non in lingua habent. *ibidem.*

Hypocrita sacris literis interdum studet ad inanem gloriam. *ibidem.*

Hypocrita saepe in haesum labitur. *ibidem.*

Hypocrita Graecè dicitur, Latine simulator. *idem 18. mor.*

Hypocrita in Deo delectari non potest. *ibidem.*

Hypocritarum facies rationalis, sed corpus bestiale est. *idem 33. mor.*

Hypocrita viuunt alijs, & sibi moriuntur. *idem in Pasi.*

Musica.

Melodia iratos, & alijs passionibus occupatos saepe alleviat; ipsos latos faciens. *Aristot. Polit. 8.*

Musica est potens laetificare homines. *ibidem.*

Musica valet ad deductionem temporis, & ad delectationem. & ideo pueri conveniunt studere musicae. *ibidem.*

Musica docebit amor, imperitus sus licet. *apud Plu. Prob. Dec. 1.*

Musica Iupiter canenda suggerit. *Homer. Odyf. lib. 1.*

Musica sensum docet. *apud Stob.*

Musica, & nuptia comparantur. *ibidem.*

Occulta musica nullus est fructus. *Suet. Tranq.*

Musica, Dei donum. *Aug. Epi. 28.*

Musica ignorantia Scripturarum intellectum impedit. *idem lib. 11. de doct. Christ. cap. 16.*

Musici cantibus anima citantur, & sedantur. *idem lib. 1. contra Iulianum.*

Non solum cantantes, sed intelligentes psallere debemus. nemo enim sapienter quicquam facit, quod non intelligit. *Cassiod. sup. Psalm. Psallite sapienter.*

Psallere, & orare inter laborandum res est Deo accepta. *Augustin. de opere monach.*

Bene psallere, & male vivere, Deo abominabile. *idem in Psalm. 40.*

Mundus, & Terra.

Terra patria nostra est, & sepulchrum. *Chrysof. sup. Genes. Homil. 9.*

Mundus diligendus, & odiendus est. *August. in sent. suis.*

In terra, & sub terram, & infra terram ignis est. *idem lib. 2. de Civit. Dei.*

Mundus, maximum omnium visibilibus. *idem lib. 11. de Civitate Dei, cap. 4.*

In mundo nihil melius, quam spiritus. *idem 22. de Civitat. Dei, cap. 1.*

Mundus ratione, non casu administratur. idem de duabus anim.

Mundi huius ornatus pulcher quidem per se: in Dei verò comparatione nihil. idē de Quat. ani.

Mundus hic, quasi diluuii quoddam existit. idem de substitut. dilect.

Mundus inimicus est ijs, quos beatos facit. idem in Quæstio. ex viroque.

Mundus amaram potionem suis dilectoribus propinat. idem Sermo. 110. de temp.

Mundi huius diuites, & superbi experiuntur in fine, vanitatem fuisse. Idē Sermo. 181. de temp.

Mundus hic, velut carcer est. idem sup. Psalm. 141.

Mundo viuere, mortis opus est. idem Epist. 36.

Mundi amicitia fornicatio est. idem lib. 1. Confess. cap. 9.

Christianus utatur mundo, non fruatur. Bernard. sup. Cantic. Sermo. 86.

Mundus, nauigiū est. Chryso. ad popul. Antioch. Homil. 10.

Quidam mundi actiones fugiunt, sed nullis virtutibus exercētur. Grego. 5. mor.

Mundus tot floribus, quot hominibus plenus est. idem 11. mor.

Cor.

Cor in quatuor affectibus est: quid diligas, quid me

tuas, vnde gaudcas, seu contrisus. Bern. de ieiun. Serm. 2.

Cordi custodia, quæ præstantior est, sine manu, & lingua haberi non potest. idem de quadrup. deb.

Cordi pij est, cedere importunitati. idem in Epist.

Non discor det cor tuū a facie tua: non habeas faciem iursum, & cor deorsum. idem sup. Cant.

Apud omnes cor ex verbis: apud Deum verò verba pensantur ex corde. ibid.

Plura machinatur cor meum vno momento, quam omnes homines perficere poterunt vno anno. Hugo. 1. de anim.

Cor paruum est, & magna cupit: vix ad vnius milii refectiōe sufficere potest, & totus mundus ei non sufficit. ibid.

Vis scire de fratre tuo quale cor habeat: attende, vnde libēius, & frequentius loquatur. ex abundantia enim cordis eo loquitur. Cassiod. sup. Psalm.

Nihil nobis vicinius est corde nostro, & tamen sepius enagatur. Greg. sup. 1. Reg.

Cor, & anima Dei, est sacra eius scriptura. idem,

Cor nostrum non habemus, quoties graniter deliquimus. ibid.

Corda secularium aspera sunt, s̄ prius religioforum exempla nō vident. ibid.

Cor sacerdotis, est arca Dei. idem in regif.

Anima, & Mens.

EX GRÆCIS.

Anima libro, & tabula rase similis. Plat. de summo Bono.

Anima est principium, quo viuimus, sentimus, & mouemur. Arist. de Anim. 2.

Anima dat viuere viuentibus. ibidem.

Plus temporis proficit anima in ignorantia, quam in scientia. ibidem.

Delectationes animæ sunt: cognoscere Creatorē, considerare opera celorum, & sapientiam suam. idem de Morte.

Bona anima proprijsimè, & maxime dicitur bona. idē Ethi. 1.

Animal constat ex anima, & corpore, inter quæ anima est regens naturaliter: corpus vero reatum. idem Polit. 1.

Mens cernit, mens audit, reliqua surda, cæcæque sunt, & rationis indiga. apud Plutarch. de Fort. A lex.

Præcipuus animi morbus, dementia est. idem de Morb. anim. & corp.

Corpus indigentia, & alimento: animus vero remissione, atque labore conseruatur. idē de educand. lib.

Velocissima omnium rerum mens est: per omnia enim discurrit. Thal. apud Diog.

Mens optima, vates est, & bonum consilium. Eurip. in Helen.

Animus, virtutis studiosus adiuuenit artem carminū ad laudandum bona, & ad vituperandum mala. Arist. de Poët. 1.

EX LATINIS.

Cogita in te, præter animū, nihil esse mirabile, cui magno nihil est magnum. Senec. Epist. 8.

Bona mens non emittit, nec commodatur: & puto si venalis esset, non haberet emptorē. idem.

Quid aliud voces animū, nisi Deum in humano corpore hospitem? Senec. Epist. 32.

Non est huius animus in recto, cuius acta discordant. idem Epist. 34.

Cogenda est mens, ut incipiat, deinde non est opus acerba medicina. idem Epist. 51.

Corpus multis eget rebus, ut valeat: animus ex se crescit, seipsum alit, se exercet. ibid.

Valentior omni fortuna animus est: beate, ac misere vite sibi causa est. idem Epist. 99.

Rege incolūmi, mēs omnibus vnus est, amisso, rumpitur fides. rex noster, est animus, hoc incolūmi, cetera manent in officio. idem Epist. 115.

Quodcumque sibi imperauit animus, obtinuit. Senec. de ira lib. 2.

Maximum est argumentum animi, ab altiore venientis sede, si hæc in quibus versatur, humilia indicat, & angusta, si exire nõ metuit. scit enim, quò exiturus sit, qui vnde venerit, meminit. idem Epist. 121.

Humanus animus facilius sequitur, quam ducitur. idẽ de Clem.

Opus est, te animo bene valere, vt corpore possis. Cicero.

Animus solus nec cum adest, nec cum discedit, apparet. Cato Maior.

Omnium animi immortales sunt, sed bonorum, fortiumq; diuini. Cicero. 2. de leg.

Sic habeto te non esse mortalem, sed corpus hoc. idem de somn. Scip.

Duplex est vis animorum, vna pars in appetitu posita: altera in ratione, qua docet, explanat quid faciendum, fugiendumve sit: ita vt ratio præsit, appetitus verò obtemperet. Cicero 2. Offic.

Aegris corporibus simillima est animi ægritudo. idem 2. de Finib.

Errat, qui vllum aut corporis, aut fortunæ vitium, animi vitij grauius existimat. idem 3. Tusc.

Vt multo maiora sunt opera animi, quam corporis: sic eæ res, quas persequimur ingenio, ac ratione, gratiosiores sunt, quam hæ, quas vitibus. idem 2. Offic.

Corpus tandiu gaudet, dum presentem sensu voluptatem, animus & presentem percipit pariter cū corpore, & prospicit venientem, nec præteritam præterfluere sinit. idem 3. Tusc.

Corpus est, quasi vas animi, & quoddam receptaculum. idẽ, Tusc.

In animis hominum multa sunt latebra, & multi recessus. idem pro Marcello.

Animus æger nec pati, nec peti potest. Ennius apud Cicero. Tusc.

Vt ciuitas in discordia non potest esse beata, nec in discordia domorum, domus: sic animus à seipso discedens, secumque discordans, nullam gustare partem liquidæ voluptatis, ac liberæ potest. idem 1. de Finib.

Illud modo videto, vt Deum noris, etsi ignores locum, & scienciam: sic animum tibi tuum notum esse oportet, etiam si ignoras locum, & formam. idem 1. Tusc.

An dubium est habitare Deum sub pectore nostro,

In cælumque redire animas, cælumq; venire? Mamilius lib. 4.

Exemplumq; Dei quisque est in imagine parua. ibid.

Est Deus in nobis, agitante uel scimus illo,

Impetus hic sacre semina mentis habet. Ouid. 6. Fast.

Summum crede nefas, animam præferri

præferre pudori
Et propter vitam, viuendi perdere causas. Luuen. Sat. 8.

EX SACRIS.

ANIMA oculus, mens est. Augustinus in soliloq. cap. 5.

ANIMA patria, est Deus ipse. idem de Quantitat. ani. cap. 1.

ANIMA nihil propinquius carne. idem Epist. 21. cap. 13.

ANIMA nihil minus vult, quam falli. idem de Epic. & Stoic. cap. 8.

ANIMA iusti, est sedes sapientia. idem sup. Psal.

ANIMA pes, amor est. idem sup. Psalm. 9.

ANIMA pinguedo, est sapientia. idem sup. Psal.

ANIMA hominis aut à Deo, aut à diabolo regitur. idem ser. 8. de Temp.

ANIMA medicina est, credere in Christo. idem de Verb. Dom.

ANIMA etiã pessima melior optimo corpore. idem lib. 9. de Ciuit. Dei. cap. 9.

ANIMA post Deum nihil melius. idem lib. de Hæres.

ANIMAS mortuas multi in corpore viuo habent. idem Homil. 3. in Apocal.

ANIMA opus regere inferiorem, & regi à superiore. idem lib. 6. Music. cap. 5.

ANIMA, & corporis dulce consortium. idem Epist. 120.

ANIMA mortuæ sepulchrum est corpus. idem sup. Psal. 87.

ANIMUS humanus vult quidem latere: se aliquid lateat, non vult. idẽ lib. 12. Confess. cap. 23.

ANIMUS, corporis decus est. idem sup. Ioan. Tract. 2.

Vt vt seruiat caro tua anima tue, Deo seruiat anima tua, debes regi, vt possis regere. idẽ.

Sic conditi mirabiliter sumus, vt ratio animam, & anima possideat corpus. Greg.

Tutius arbitror mali remedium ab animo, quam à loco petere. Erasmus in Epist.

Spiritus quorundam magis magni, quam viles. ibid.

ANIMUS autor culpæ, caro verò ministra. Ambrosius Offic. 1.

Maior animorum, quam corporum presentia est. idem lib. 1. de Puenit.

Semper in robusto, & vegeto corpore animus mollior iacet, atq; tepidum cor, & rursum in corpore debili, & infirmo fortior riget, promptiorq; spiritus. Bernar. in Apolog.

Non minus pium est docere animam scientiam, quam præbere escam corpori. ibid.

Non bilem hospitem habet corpus, quem honorare debet. idem.

Animi motus si nõ euelli, at præcaueri conuenit. Ambrosius Offic. 1.

Homo animam suam non cognoscens, patienter Deum non intelligit. Cypr. in Prolog.

Anima malignitate capta, stultior cunctis efficitur. Chrysost. sup. Matt. Hom. 7.
Anima insensibilis est, quæ peccat. idem sup. 4. Matt. Hom. 14.
Anima segnis continua admonitione indiget. idem Hom. 4.
Anima, consilij locus est. idem sup. Matth. 18. Hom. 51.
Anima reuiuenscit inter angustias. idem de Resurrect. Ser. 1.
Anima locum artificis obinet. idem sup. Epist. ad Rom. 7.
Anima inter virtutes, & vitia posita est. idem sup. Epist. ad Galat. 5.
Anima resultat, vt equus indomitus. idem sup. Epist. ad Heb. Homil. 31.
Anima luctu impedita nihil facit, nec audit, nec dicit. idem.
Anima nobilitas perpetuo cogitanda. idem sup. Genes. Homil. 12.
Anima alacritatem corporis imbecillitas vincit. idem sup. Gen. 12. Homil. 41.
Anima magna est curare quietem alienam, & suam despiciere. idem sup. Act. Apost. Homil. 47.
Quidam venalem animam habent pro tenui argento. idem.
Dilatari oportet animam, vt fiat habitatio Dei. Bern. sup. Cant. Serm. 28.
Gemit anima deuota Christi absentiam. idem sup. Can. Ser. 59.
Rectitudo animæ, fides, & actio.

idem sup. Cant. Ser. 24.
Similitudo animæ ad Deum, per peccatum non deleta, sed obfigurata est. idem sup. Cant. Ser. 83.
Mens, Verborum comes sit. Chrys. sup. Gen. Hom. 30.
Mens sine oculis videt. idem sup. Matth. Homil. 30.
Mentē nouit nemo, quàm qui habet. idem sup. Ioan. Hom. 32.
Videre perperam, animi est. idem sup. Epist. ad Galat.
Vt visus in oculo, ita mens in anima. Sophoc. apud Stob.
Animus ex corpore motu cognoscitur. Amb. 1. Off.
Anima à Deo derelicta redire plerumq; vult, & non potest tanta est in reditu difficultas. Bern. Ser. 38.
Anima Dei studiosa, tria non cessat inquirere, iustitiam, & iudicium, & locum habitationis. ibid. Serm. 33.
Anima Deo chara, iuxta varias sui dispositiones Deum videt transformatum. ibid.
Anima discedente à corpore, lingua silebit, & omnes sensus obmutescunt. idem Hom. 7. de aduentu Dom.
Anima fidei, deuotio est: fides vero, qua non operatur ex dilectione, cadaver est. ibid.
Anima sedes Christi est, vbi libenter inhabitat. ibidem sermo 27.
Anima in carne inter spinas versatur. ibid. Serm. 47.

Anima in spiritu ambulans, domus est sponsi. ibid.
Anima in sui conditione accepit, etsi non esse, posse tamen esse beata. ibid.
Anima magna res est, quæ Christi sanguine redempta est. idem in Epist.
Anima non est imago Dei, sed ad imaginem, & imaginis capax. idem Ser. 89.
Anima prior reparanda est, deinde corpus. idem in aduentu Dom. Hom. 1.
Anima querens Deum, præuenitur ab eo, vt quærat. idem Ser. 84.
Mens plerumq; decipitur, vt aut qualitate mali, aut quantitate boni fallatur. Greg. 1. Mor.
Mens cum se in elationem erigit, quasi in tyrannidem erumpit. idem 2. Mor.
Mens iusti, arca testamenti. idem 5. Mor.
Mens reproba coram iudice turbatur. ibid.
Mens ad cælestia secreta eleuata contremiscit. ibid.
Machina mentis, est vis amoris. idem lib. 6. Mor.
Mens intus consilio carens, anxia est. ibid.
Mens peccati consuetudine cecata, nescit quò vadat. idem lib. 7. Mor.
Accusat mens ipsa quod perpetrat. idem lib. 9. Mor.
Mens à luce veritatis excussa, nihil in se, nisi tenebras inuenit. idem lib. 11. Mor.
Vera latitia mentis, creator est. idem 12. Mor.
Mens prauis dilatata cogitationibus, ventri pleno comparatur. idem 23. Mor.
Mens nostra amore presentis seculi prostrata dormitat. idem 27. Mor.
Mens, quæ apud se tota non est, seipsam cogitare non potest. idem 32. Mor.
Quanto mens circa terrena plus sagittat, tanto in cælestibus minus videt. idem sup. Ezechiel. lib. 2.
Quies mentis in hac vita perfecta esse non potest. ibid.
Bonarum mentium est, agnoscere culpam, vbi culpa non est. ibidem.
Mens humana per ignorantiam tenebrosa est: per veritatem, lucida. idem sup. 1. Reg.
Mentes nostras regis imperio subiugamus. ibid.

Corpus, & caro.

EX GRÆCIS.

IN prauis, ac malè dispositis, corpus dominatur animæ. Arist. Polit. 1.
 Bene corpus, & animam habet. Demetr. Phaler.
 Bona in pueris corporis habitudo, bonæ quoq; senectutis fundamenta

damenta iacit. Plat.
Corpus indigentia, atq; replemen-
to: anima verò remissione, atq;
labore conseruatur. idem de
Educ. lib.
Corporis bona, propriè bona non
sunt. Plat. de Legib.

EX LATINIS.

Hanc sanam, & salubrem
formam vitæ teneto, vt
corpori tatum indulgeas, quan-
tum bona valetudini satis sit.
Durius tractandum est, ne
animo malè pareat, cibus fa-
mem sedet, potio sitim extin-
guat, vestis arceat frigus, do-
mus munimentum sit aduersus
infesta corpori. contemne om-
nia, quæ supernaculus labor ve-
lut ornamentum, ac decus po-
nit: cogita, in te, præter ani-
mum, nihil esse mirabile, cui
magno nihil est magnum. Se-
nec. Epist. 8.
Fateor corporis nostri nobis insti-
tam charitatem: fateor huius
gerere tutelam: non nego in-
dulgendum illi: seruiendū ne-
go. idem Epist. 13.
Cecere nos debemus, non tãquam
propter corpus viuere debeam-
us, sed tanquam nõ possumus
sine corpore. ibid.
Honestam ei vile est, cui corpus
nimis charum est, agatur eius
diligentissima cura, ita tamè,

vt exigit ratio: cum dignitas,
cum fides exigit, mittendum in
ignem est. ibidem.
Quantum potes, circumscribe cor-
pus tuum, & locum animo la-
xa: multa sequuntur incommoda
da huic deditos cura. idem
Epist. 15.

Quicquid facies, citò redi à corpo-
re ad animam. ibid.
Corpus hoc animi pœna, ac pœnus
est, premedo, illo vrgetur, in
vinculis est. idem Epist. 66.
Maior sum, & ad maiora geni-
tus, quàm vt mancipium sim
corporis mei: quod certè non a-
liter aspicio, quàm vinculum
libertati meæ circumdatum.
ibidem.
Contemptus corporis sui, certa li-
bertas est. ibid.
Vis aduersus hoc corpus liber esse,
propono tibi quandoq; hoc con-
tubernio carendum, & fortior
eris ad necessitatem exeundi.
idem Epist. 71.
Corpora nostra motum non nisi de
mente sumunt, & ociosa sunt
membra, donec illis animus vi-
tur. Quint. Decl. 11.
Sic habet, te non esse mortalem,
sed corpus hoc. Cicer. de somn-
Scipio.
Corpus est, quasi vas animi, aut
aliquod receptaculum. idem
Tusc. 1.
Corporis bona facillè dilabun-
tur. Sallustius in coniuratio-
Catil.

EX

EX SACRIS.

Vis vt seruiat caro tua anime
tuæ, Deo seruiat anima
tua: debet regi, vt possis regere.
Aug. sup. Ioann.
Quocunque pergimus, nobiscum
inimicum portamus. Hiero. in
Epist.
Nobilem hospitem habet corpus,
quem honorare debet. Bern. de
aduent. Domin. Homil. 1.
Sic conditi mirabiliter sumus, vt
ratio animæ, anima possideat
corpus. Greg. 1. Mor.
Corporis debilitas nimia etiam vi-
res animi frangit, mentis quo-
que ingenium marcescere facit.
quicquid cum modo, &
temperamento sit, salutare est,
optimus in omnibus modus, lau-
dabilis vtique mensura. Hiero.
in Epist.
Animus autor culpæ, caro verò
ministra. Amb.
Carnis institutio facilior, quàm
restitutio. Tertul.
Caro aliquando nobis est sedu-
ctrix in malo opere, aliquando
autem adiutrix in bono. Si igitur
ei plus, quàm debemus tri-
buimus, hostem nutrimus: & si
necessitati ei, quæ debemus, nõ
reddimus, ciuem necamus. sa-
tandus est itaque caro, sed ad-
hoc, vt in bono opere nobis suf-
ficiat. Greg. Hom. 5.
Corpore molli reddito & delicato,
necesse est & animam partici-

pare ex corporis morbo. Chrys.
Homil. 29.
Carne hic æquamur, separamur
autem spiritu. Cypr. de Mor-
tal.
Corpora, vincula sunt anima-
rum. Augusti. Sermo. 143. de
temp.
Corpus nostrum tactus vsum ha-
bet, caput verò omnium sensuum.
Greg. 3. Mor.
Corpus si non reficitur, vox ipsa
subtrahitur. Gregor. in Euang.
Homil. 19.
Caro mala non est, si malo ca-
reat. August. de Continent.
cap. 8.
Carnis passiones durissimæ sunt
animo. idem Epist. 120.
Caro iusta lege repugnat spiritui.
idem lib. 9. de Genes. cap. 21.
Carnis concupiscentiæ cum vita
hac tantum finiuntur. idem
in expositio. Epistola ad Ga-
latas.
Carnem qui sapiunt, à Deo rece-
dunt. idem in exposit. Euange.
Ioan. tract. 21.
Corpora propter ciborum defectum
minora sunt iusta mensura.
Aug. de Vit. beat.
Inter corpus, & animam nul-
lum est medium. idem libr. 33.
Quest. 54.
Corporis nostri præstantia, Dei
providentiam loquitur. idem
lib. 22. de Ciuit. Dei.
Corporis partium harmoniam, &
numerum, vt nemo inuenit:

E ita

ita nemo satis admirabitur.
 ibid.
 Carnales concupiscentia natura-
 lem homini mansuetudinem
 exterminant. Bern. sup. Cantic.
 Serm. 37.
 Caro semper propositum peccandi
 habet. Chrysof. sup. Matth. Ho-
 mil. 16.
 Caro, vinculum spiritus est. idem
 sup. Epist. ad Rom. Ser. 24.
 Carnis natura non est impedimentum
 ad salutē. idem sup. Ioan.
 Homil. 75.
 Caro instrumentum est animæ.
 idem sup. Epist. ad Galat.
 Carnis ministerium, innumerabili-
 um bonorum causa. ibid.
 Corporis vitia sine animi dolore
 non sunt. idem de Adam.
 Corpus, vestimentum est animæ.
 idem super Matth. Homil. 25.
 Corpus, si anum optimum est. idem
 super Epistol. ad Corinth. Ho-
 mil. 17.
 Corpus coercendum, non accusan-
 dum. ibid.
 Corpora nostra, vasa fictilia sunt.
 idem sup. Epist. ad Timoth.
 Homil. 5.
 Corpus aggravat animam, ne lu-
 men incircumscriptionem videat.
 Bern. super Cantic. Ser. 26.
 Corpus trahit animam in regio-
 nem suam. idem in fest. sanct.
 Marti.
 Hi frequenter maiores tribulatio-
 nes ex carne suscipiunt, qui
 carnis voluptatibus delectan-

tur. Greg. 12. Mor.
 Hostes hominis Christiani, sunt
 facta carnis. August. de Con-
 tinent.
 Hostem crudelissimum circumferre
 cogimur, quem sustentare
 licet, non perimere. Bern. sup.
 Euang. septem pan.
 Carne quiescente, spiritus desi-
 cit: sed ea laborante conua-
 lescit.
 Corporis bona, propriè bona non
 sunt. Aug. lib. 9. de Civit. Dei.
 cap. 4.
 Carnem Christi nemo manducat,
 nisi prius adoret. August. in
 enarrat. Psalm. 98.
 Carnis inobedientia, iusta pri-
 mum peccati pena est. idē 14.
 de Civit. Dei. cap. 15.
 Spiritus deficit, ubi caro requie-
 scit: ut enim caro mollior,
 sic anima duris nutritur: il-
 lam blanda resouent, hanc
 aspera exercet. August. super
 Ioann.
 Cur carnem tuam pretiosis re-
 bus impinguas, & adornas,
 quam post paucos dies vermi
 deuoraturi sunt in sepulchro:
 & animam tuam bonis ope-
 ribus non adornas, quæ Deo,
 & angelis eius præsentanda
 est in iudicio? cur ergo ani-
 mam tuam vilipendis, & ei
 carnem præponis? dominam
 ancillari, & ancillam domi-
 nari, magna abusio est. Bern.
 in Serm.

Deu

Deus.

EX GRÆCIS.

Deus nec latatur, nec trista-
 tur. Plat. de sum. bon.
 Deus boni causa est, non mali.
 idem de Rep.
 Deus inter homines prudentes ver-
 satur. idem de Scient.
 Qui dubitat vtrum oporteat Deos
 venerari, & parentes hono-
 rari, annon indigent panæ?
 Arist. Topic. 1.
 Deus hoc solum priuatur, infecta
 facere, quæ facta sunt. idem
 Ethic. 6.
 Deus diuidit omnia bona, mi-
 cuique secundum merita, vel
 secundum aptitudinem eius.
 idem Eth. 9.
 Dii taciti iuuant. Plut. de Amic.
 & adul.
 Cauere debemus, ne quasi ex op-
 porteo ad solem conuersi, & in
 meridie noctem agentes, per-
 inde respiciamus Deum, ac si
 mortalibus oculis sufficienter
 conspici possit: tutius enim vi-
 debimus, si ad imaginem eius
 respiciamus. Plato.
 Antiquissimum eorum omnium
 quæ sunt, Deus est, ingenitus
 enim est. Thal. apud Diogen.
 lib. 1.
 Non latet Deos homo malè agēs,
 nec cogitans quidem. ibid.
 Deus initio & fine caret. ibid.
 Deus, animal immortale, ad bea-

tè viuendum seipso contentus,
 vis sempiterna, & bona na-
 turæ causa. Plat. in Desinit.
 Phæbum solum oportet futura
 prædicere hominibus, qui ne-
 minem metuit. Eurip. in Phæ-
 nijs.
 Diuitia sunt sapientibus, Deus:
 cætera, inania verba sunt,
 & verborum ornamenta. idem
 in Cyclop.
 Non querendum est, an Dii sint,
 sed protinus credere. nā qua-
 sitione proposita, etiam ille quò
 impissimam opinionem de-
 fendit, nempe Deos non esse,
 superare conatur. Euseb. apud
 Stobæum.
 Deum cogitare animo, est diffi-
 le: alloqui, impossibile. ibid.

EX LATINIS.

Deus est, qui riget, qui sen-
 tit, qui meminit, qui re-
 git, & moderatur. Cicer. de
 Som. Scip.
 Nulla gens nec tam immanis, nec tam
 ferrea, quæ non etiam
 si ignoret qualem Deum ha-
 bere deceat, tamen habendum
 sciat. idem 1. de leg.
 Quid potest esse tam conspicuum,
 tamque apertum, cum cælum
 conspiciamus, cælestiæque con-
 templati sumus, quam esse ali-
 quod numen præstantissimæ
 mentis, quo hæc regantur? idem
 de nat. Deorum.

Dij semper fuerunt, nati nunquā sunt, aeterni futuri. *ibid.*

Deum cognoscimus ex operibus eius. *idem Tusc. 1.*

Deus ipse qui non intelligitur à nobis, alio modo intelligi non potest, nisi mens soluta quadam & libera & segregata ab omni concretionem mortali, omnia sentiens & mouens, ipsaque pradita motu sempiterno. *ibid.*

Mala & impia consuetudo est, contra Deos disputandi, siue ex animo hoc fiat, siue similitudine. *Cicer. 2. de natu. Deorum.*

Illud videto, vt *Deum* noris, et si ignores & locum & faciem: sic animum tuum tibi notum esse oportet, etiam si ignores & locum & formam. *idem 1. Tuscul.*

Homini timide de potestate Deorum, & pauca dicenda sunt. *idem pro leg. Man.*

Quanto magis considero *Deum*, tanto mihi videtur obscurior. *Simonid. apud Cicer. 1. de nat. Deorum.*

Dei formam querere, imbecillitatis humanae est. *Plin. senior lib. 2.*

Dei est, mortali iuuare mortalem. *ibid.*

Estq; *Dei* fides, nisi terra & pontus & aer.

Et caelum & virtus: superos quid querimus vltra?

Iupiter est quodcumq; vides, quo-

unque moueris. *Luc. lib. 9.*

- *Cedat* Iouis omnia regno. *Ouid. 12. Metamorph.*

- *Rex* Iupiter omnibus idē. *Verg. 12. Aeneid.*

Propē *Deus* est, tecū est, intrus est. ita dico *Lucili*, facer intra nos spiritus sedet, bonorum malorumq; nostrorum obseruator & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat: bonus verò vir sine *Deo* nemo est. *Senec. in Epist.*

EX SACRIS.

Quaramus, inueniendū, quaramus inuentum, vt inueniendus queratur, occultus est: vt inuentus queratur, immēsus. *Aug. sup. Ioā. Cum Deo* non est disputandum. *idem sup. Psal. 61.*

Deus mentium rex est. *idem Can. Ioan. tract. 8.*

Dei coniux, ipseus est voluntas. *idem de quinque her. cap. 3.*

Deum semper credamus esse presentem, cuius diuinitatis secretis mentis patent: ita viuamus, vt propitium semper habeamus: nunquam vereamur iratum. *idem.*

Ex perpetuitate creaturarum intelligitur creator aeternus, et magnitudine omnipotens, et ordine & dispositione sapientis, ex gubernatione bonus. *Aug. sup. Ioan.*

Deus

Deus totus oculus est, quia omnia videt: totus manus est, quia omnia operatur: totus pes est, quia vbique est. *idem Epistol. 36.*

Tunc minus inuenitur *Deus*, quā dō is qui vbique totus est, in parte queritur. *Grego. libro 2. Mor.*

Penē omne quod de *Deo* dicitur, eo ipso iam indignum est, quod potuit dici: nam cuius laudi non sufficit obsequens conscientia, quomodo sufficere loquens lingua? *ibid.*

Deus nusquam deest, & tamē ab iniquorum cogitationibus longē est: nec tamen ibi deest, vbi longē abest. quoniam vbi non est per gratiam, adest per vindictam. *Deus* vbique praesens est: & vix inueniri potest. *stans* tem sequitur, & apprehendere non valeamus. *ibid.*

Iniquorum malis operibus bene vitur *Deus*. *August. super Ioan. tract. 27.*

Deus anime decus est. *idem tracta. 32.*

Dulcissimi est *Dei* colloquium. *idem in Solil. cap. 24.*

Deus simul iustus, & misericors est. *idem sermo. 107. de Temp.*

Deus sine diuina gratia non potest cognosci. *idem serm. vltim. inter octau. Epiph.*

Omnia habet, qui *Deum* habet. *idem ser. 177. de Temp.*

Deus melius scitur nesciendo. *idem lib. 2. de Ord. cap. 16.*

De *Deo* optimē existimare, pietatis est exordium. *idem lib. 1. de Lib. arb. cap. 3.*

Vnusquisque quod praeter ceteris colit, quod super omnia miratur, & diligit, hoc ei *Deus* est, si quid illud est, quod in dilectionis laude praeponderat, hoc tibi *Deus* est. *Orig. Homil. 2.*

Nescio quid spiritualiter & corporaliter in nobis facit *Deus*, quod nec sonus sit qui percutiat, nec color qui oculis disceratur, nec odor qui naribus capiatur, nec sapor qui faucibus indicetur, nec durum & molle, quod tangendo sentiatur: & tamen aliquid est quod sentire facile est, explicare non possibile. *Augustinus super Ioan.*

Deum vt cognoscamus, vacandum est ab omnibus. *idem de ver. Relig. cap. 37.*

Deum nemo vidit vnquam, visuri tamen sumus. *idem Epistol. 112.*

Deus inuisibilis, inuisibiliter videtur. *idem Epistol. 101.*

Deum videt, qui cor mundat. *ibidem.*

Nulla *Dei* cognitio satis magna. *idem sup. Psal. 39.*

Prima *Dei* cognitio est: scire quid homo sit. *ibidem.*

Duo sunt, quae in cognitionem *Dei* ducunt, Scriptura scilicet &

creatura. idem super Psalmo 34.
Ad Deum, credendo venimus. idem serm. 12. de verb. Apostol.
Deus in homine tanquam in speculo relucet. idem de Spir. & anim. cap. 52.
Deus facit, quæ se rogari præcipit. idem Epist. 107.
Deus si fert auxilium, misericors: si non, iustus esse creditur. idem in Quæstio. vet. Test. cap. 36.
Deus adiuuat, ita ut homines etiam aliquid agant. idem in Quæst.
Deus in omnibus quæ bene fiunt, laudatur. idem super Psalmo 34.
Merceres Deum colentium est ipse Deus. idem sup. Psal. 35.
Dei manus, illius potestas. idem sup. Psal. 118.
Pascit nos Deus, & profectibus nostris pascitur. Bern. sup. Cât. serm. 71.
Penes Deum nec pietas est sine iustitia, nec iustitia sine pietate. Chrysost. Serm. 145.
Deus dissimulat nonnunquam se scire quod nouit. idem.
De Deo etiam vera dicere periculosum est. Cypri. in Symb.
Dimittis desiniri nequit. idem in quod. prol.
Deus tibi totum est: si esuris, panis tibi est: si sitis, aqua tibi est: si in tenebris es, lumen tibi

est: si nudus es, immortalitate tibi vestis est. August. super Ioan. serm. 29.
Deus medicamentum est non sano, regula est plano, lux est tenebrato, habitatio est deserto. Idem de charit.
Quidquid præter Deum est, dulce non est, quiddam mihi vult dare Dominus meus auferat totum, & se mihi det. idem super Psal. 26.
Deus in aduersis cogitandus. Hieron. ad Paul.
Deus non reprehendus in creaturis. idem libro 3. aduersus Pel.
Dei substantia, omnis creatura est. idem ad Damasum.
Deo vnum sumus, secundum gratiam, non naturam. idem aduers. Iovin. lib. 2.
De beneficio Dei superbire, malè dicere Deo est. Greg. 1. Mor.
Nescire Dei, reprobare est. ibidem.
Deus tempora siue tempore intuetur, & in luce tenebras videt, & diuersa ordinans, non est diuersus. ibid.
Deus iniquos patitur, ut iniquorum vita purgetur. idem lib. 5. Mor.
Deus aliquando iniustos celeriter trucidat. ibid.
Deus multis modis se nobis dat intelligi. ibid.
Respondere Dei est, effectum precibus præbere. idem 30. Mor.

Deus quem spectando vult corrigere, aspiciendo non vult punire. idem 8. Mor.
Deum per sui amoris vestigia indagandum est. idem 11. Mor.
Deus in quibusdam donis suis, quasi in vestigijs cognoscimus. ibidem.
Deus angelica atque humana subtilitati inuestigabilis est. ibidem.
Aliud est, quod Deus misericorditer tribuit: aliud quod iratus habere permittit. ibidem.
Disputare cum Deo, est facta conscientia nostra subtiliter discutere. ibid.
Deus mendacio non eget. ibidem.
Deus ab aeterno futura prævidit, & decreuit. idem 12. Mor.
Deus manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse supra omnia, ipse infra omnia, superior est per potentiam, inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem, sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, interior penetrans. Greg. 2. Mor.
Non parum apprehendisti, si hoc tibi de Deo cõpertum sit: quod nusquam sit, qui non clauditur loco, & nusquam non sit, qui non excluditur loco. Bern. de consid. lib. 5.
Deus non partibus constat ut corpus, non affectibus distat, ut anima, non formis substans, ut omne quod factum est. ibidem.
Quam diues in misericordia, quam magnificus in iustitia, quam munificus in gratia. Domine Deus noster non est qui similis sit tibi. Bern. sermo. 57.
Omnia in ipso reperimus: vnum est, qui quaritur, sed in quo omnia continentur. ô lucrum mirabile, ô compendium singulare, cur nos per diuersa fatigamus? ad ipsum ergo unanimiter festinemus, post quæ cuncta bona vltra non quaeremus, sed tenemus. Cassiod. super Psal. m.
Deus non attendit quantum quisque facit, sed quantum relit. Greg. 12. Mor.
Deus persequitur bonus dicitur. idem 14. Mor.
Deus mutat sententiam, consilium verò immobile manet. idem 16. Mor.
Deus ita nos aspicit, ut à nobis aspici nequeat. ibid.
Deus proprie nec recordari, nec obliuisci dicitur. ibid.
Deus ab homine sumpsit naturam, non culpam. idem 17. Mor.
Deus interdum quos in exordio vite deseruerat, ad virtutis culmen reuocat. ibidem.
Quos Deus in æternum diligit, aliqu

aliquādo ad tempus relinquit.
idem 20. Mor.
Deo nec peccata nostra nocent,
nec bene gesta cōcurrunt. idem
26. Mor.
Deus qui magna dona tribuit,
etiā parua reprehēsbilia re-
linquit. idem 3. Dial.
Deo se amicum denegat, qui eius
placet inimico. idem lib. 1. super
Exech.
Deus vni regioni non dat quod
alteri. ibid.
Deus non querit, quod pro eo
moriatur. idem super Euang.
Homil. 12.
Deus eligit quos mundus despicit.
idem sup. Euang. Homil. 36.
Deus vult placari precibus. ibi-
dem.
Deus in calis non erubescet, qui
Deum in terris non erubuit.
idem sup. Euang. Hom. 11.
Deus non permittit nobis homi-
nes nocere quantum volunt.
idem in Regist.
Deus est splendor nunquam defi-
ciens, vita indefessa, non mori-
ens, fons semper scaturiens,
feminale vitæ seminalium, sapi-
entiae principale principium,
initiale bonitatis initiū. Alā.
de Conq. nat.
Diuina natura melius credendo,
quā disputando intelligi ac
comprehendi potest. Pius 2.
apud Platinam.
Deus non omnia quae potest fa-
cit. August. de quinque he-

ref. cap. 3.
Causa Dei, cum magno timore de-
bet disponi. Greg. in Reg.
Deus saepe humano more loqui-
tur. ibidem.
Deus cum reprobos punit, sanctos
erudit. ibid.
Deus vult nos signis ad sua cog-
nitionē potentia peruenire. Am-
bro. in Hex.
Deus non placatur muneribus, sed
affectu. Ambr. de Cain, lib. 2.
Deus & Dominus, nullam in no-
minibus diuersitatem habet.
Chrysof. sup. Genes. Homil. 11.
Deus miro modo obsequitur iusto.
idem sup. Genes. Homil. 42.
Cum Deus aliquem punit, con-
doleamus. idem super Actus
Apost. Homil. 43.
De Deo multa intelligimus, quae
alioqui nō possumus. idem sup.
Epist. ad Heb. Homil. 2.
Deus iudex, medicus, & magis-
ter est. idem ad pop. Antioch.
Homil. 17.
Deus si quid sanciat, non est opu-
ultra inquirere. idē Hom. 76.
Deus sine mediatore exorabilis
est. idem de panit. Homil. 4.
Deus non est velox ad panam.
ibidem. Homil. 5.
Deus timeri exigit ut dominus,
honorari ut pater, ut sponsus
amari. Bernar. super Cant. ser-
mo. 83.
Deus veritas est, & tales qua-
sitores requirit, qui quarant
eum in spiritu, & veritate.
idem

idem ad frat. Sermo.
Dei potestas seruo reuelatur, mer-
cenario felicitas, filio veritas.
idem sup. Cant. Serm.
Operatio Dei triplex, creatio, for-
matio consummatio. Bernard.
de grat. & lib. arbit.
Deus amat ut charitas, nouit ut
veritas, sedet ut aequitas, domi-
natur ut maiestas, regit ut prin-
cipium, tuetur ut salus. opera-
tur ut virtus, reuelat ut lux,
assistit ut pietas. Bernard. de
Consid. lib. 5.
Deus charitas est, & quando quis
Deo coniunctior, tanto chari-
tate plenior. idem sup. Cant.
Sermo. 4.
Deus cui proprium est misereri, ex
se miserandi sumit materiam:
quod autem condemnet, eum
cogimus. idem sup. Cant. Ser. 7.
Deus de seruitute corporea nō ef-
ficaciam, sed congruentiā qua-
rit. idem sup. Cant. Serm. 6.
Deus est pater reproborum. idem
de Consid. lib. 5.
Deus aternitas est: ideo non in-
uenitur, nisi ab qs qui perse-
ueranter eum quaerunt. idem
ad frat.
Deus in nobis loquitur pacem,
pictatem, & iustitiam. idem
sup. Cantic. Serm. 33.
Deus in omnibus creandis, guber-
nandis & disponendis, corpo-
ris non indiget instrumentis.
idem sup. Cant. Serm. 2.
Deus quamuis omnipotens, nō ta-

men potuit facere creaturam
ei aequalem. idem sup. Miss. est.
Homil. 4.
Deus querendus est debito tem-
pore, modo, & loco. idem sup.
Cant. Serm. 75.
Deus ratione videntibus lux est,
recte videntibus virtus, vincen-
tibus gloria. idem sup. Cantic.
Sermo. 5.
Deus requiri vult, quod pollice-
tur. idem sup. Miss. est. Serm. 1.
Deus simplex est, simplicitate cor-
dis requirit. idem ad frat. Ser-
mon. 3.
Deus sollicitus querendus est. idem
sup. Cant. Serm. 84.
Deus nec maior in magno, nec mi-
nor in minimo. Augustin. 7.
de Confess.
De Deo disputandum est animo
sereno. idem Episto. 178.
Deus verius cogitatur, quā dici-
tur. idem 7. de Aetern. cap. 4.
De Deo nihil dicendum quā
quod Scriptura habet. idē lib.
4. sup. Genes.
Deus non carnis, sed cordis oculis
contemplandus. idem de essent.
diuinit.
Nihil de Deo dicitur, quod non
est Deus. idem in Quaest. noui
Testamē. Quaest. 51.
Dei visio, fidei premiū est. idē 22.
de Ciuita. Dei, cap. 23.

Trinitas.

VNius diuinitati: tres esse per-
sonas, nō qua ratione pro-
betur,
E 5

betur, sed à quo dicitur, animaduertendum. Pius 2. apud Platinam.

Trinitatis seu diuinitatis arcanū nec ab Angelis, nec ab hominibus nisi Spiritu sancto reuelante cognoscitur. Bernar. sup. Cant. Serm. 5.

Trinitas exactissimè vnica est. Chryso. sup. Epist. ad Rom. Trinitas nulli terminis circumscripta. August. de fide.

Trinitas ad personam refertur, vnitas ad naturam. ibid.

Trinitas vnitatis simplicitatem nō excludit. idem de Trinit. lib. 7.

Trinitas, verbo multis, re paucis cognita. idem lib. 83. Quæstio.

Trinitatis vestigia in anima sunt. idem de Cinit. Dei. lib. 11.

Trinitatis nomina sunt dulcissima. idem de Spirit. & anim.

Vbi queritur vnitas trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec fructuosius aliquid inuenitur: non pigebit me, sicuti hesito, querere: nec pudebit, sicuti erro, discere. Quisquis ergo hoc audit, vel legit, vbi pariter certus est, pergat mecum: vbi pariter hesitat, querat mecum: vbi errorem suum cognoscit, redeat ad me: vbi mecum, reuocet me, ita ingrediamur simul charitatis viam, tendentes ad Deum, de quo scriptum est: *Querite fa-*

ciem eius semper. Augustin. i. de Trinita.

Qui hoc, id est, Trinitatis mysteriū, vel ex parte, vel per speculum, & in enigmate videt, gaudeat cognoscens Deum, & gratias agat: qui verò non videt, tendat per pietatem ad videndum, non per cacitatem ad calumniandum, quoniam vnus est Deus, sed tamen Trinitas. Idem 6. de Trinit.

Videmus solem in celo currētem, fulgentem, calentem, similiter ignis tria habet, hoc est motum, lucem, & feruorem: diuide ergo si potes Arriane solem vel ignem, & tunc demum diuide Trinitatem. idem de verb. Domini.

Apertè tunc videbimus, quomodo & vnum diuisibiliter tria sunt, & indiuisibiliter tria vnum. Gregor. in mor.

Inquirere de Trinitate peruersa curiositas est: & credere & tenere sicut sancta ecclesia tenet, fides & securitas est: videre autem eam sicuti est, perfecta, & summa felicitas est. idem. Bernar. in paru. serm.

Pater.

Locus Dei, est verbum genuisse. Grego. 23. mor. Deus exercituum dicitur Deus Pater. idem sup. 1. Reg.

Deus pater vnicum filium suum in vtero virginis humana natura coniungens, Deum ante secula sibi coeternum, fieri voluit hominē in fine seculorum: & quem sine tempore genuit, saluandū hominibus cum tempore ostēdit. Greg. 2. mor. & 6. Pater Filium osculans, illi arcana sua diuinitatis plenissimè erulcat. Bernar. Cant. Serm. 8.

Gignētis, genitique cognitio & dilectio osculum est suauissimum, sed secretissimum. ibid. Testis Filij Dei Pater est. Grego. 13. mor.

Pater videt Filium, & cōtrā Filius Patrem. Augustinus Epist. 113.

Semper gignit Pater, & semper nascitur Filius. idē Epist. 174. Pater est totius deitatis principij. idem lib. 4. de Trinit.

Pater nō est vnus, sed vnum cum Filio. idem de Fide symb.

Pater non est prior tempore Filio. idem de Trinit. & dig. Dei

Filius.

Filius est imago Patris. Gregorius 5. Mor.

Filius Dei dicitur manus eius. idē 18. Mor.

Filius per incarnationem dicitur Angelus. idem 28. Mor.

Sermo Filij, est ipsius Patris. idem sup. Euang. Homil. 30.

Initium Dei Filius est. idē sup. 7.

Psal. 120.

Imago Verbum, anima verò ad imaginem. Bernar. sup. Cant. Serm. 8.

Filij Dei natiuitas in diuinis comparationem nullam admittit. August. Serm. de verb. Domini.

Filij Dei participatione fieri possumus, quia ipse participatione factus est Filius carnis. idem Epist. 120.

Filij Dei officimur, voluntatem eius implendo. idē lib. 1. de Ser. Domini in monte.

Spiritus sanctus.

Spiritus sanctus omnia viuificat. Amb. de spiritu sancti. Spiritus sancti templum sumus. ibidem.

Spiritus sancti opus est regeneratio. idem de sacr.

Spiritus sancti cognitio ab ipso spiritu sancto est. Basil. in Cōc. de spiritu sancti.

Spiritus sanctus scriba est. idem in Hexam.

Mens que spiritus sancti ignorat abscēssum, patet seductioni: & que reditum non obseruat, erit ingrata visitationi. Bern. sup. Cant. Serm. 18.

Patre & Filio cognitū, cognoscitur vtriusq; bonitas, que est spiritus sanctus. idē sup. Cāt. ser. 8. Spiritus sancti doctrina non curioſitatē acuit, sed charitatem

- accendit. idem sup. Cant. sermon. 5.
- Spiritus sancti gratia indigemus, ut custodiat corda & intelligentias, ne forte cum non aderit, adesse putemus. idem sup. Cant. serm. 18.
- Spiritus sanctus non semper est eodem modo in viris spirituales. idem sup. Cant. serm. 12.
- Spiritus sancto praparare nos debemus. idem sup. Cant. serm. 18.
- Spiritus sanctus quos reperuerit, cognoscere facit eos à misericordia fuisse praeventos. idem in die Pent. serm. 3.
- Spiritus sancti nomina non naturae convenientia, sed apparitioni. Chrysostom. de Spirit. sancto. Homil.
- Spiritus sanctus, est impletio legis. ibidem.
- Spiritus sanctus, regia substantia est. idem sup. Epist. ad Corinth. Homil. 24.
- Spiritus sanctus in causa est, quod scripturas habemus. idem sup. Epist. ad Heb. Homil. 8.
- Dona Spiritus sancti usque adeo necluntur, ut separari nequeant. Grego. 1. mor.
- Spiritus sanctus per sonum se discipulis manifestavit. idem 5. mor.
- Spiritus sanctus mentem quam replet, obumbrat. idem sup. Cant. Vinbra Christi protectio est Spiritus sancti. ibid.
- Spiritus sanctus inter perfectos discurrit. idem 9. mor.
- Spiritus sanctus in quibusdam virtutibus, electis suis adest, aliquando se subtrahit. ibidem.
- Spiritus vite animum tangit legentis diversis modis & ordinibus. ibidem.
- Spiritus sanctus cor replet, simplices facit & ardentis. idem in Regist.
- Vbi spiritus sancti praesentia est, ibi desperatio esse non potest. ibidem.
- Grave facinus, Spiritum sanctum, qui omnia redemit, vendare. ibidem.
- Spiritu sancto repleti, coelestia praedicant, & amant. idem sup. 1. Reg.
- Spiritus sanctus aequalis non minor Patre & Filio. August. de Trinit. lib. 5.
- Spiritus sanctus non cedit veniente Patre & Filio. idem de Trinit. lib. 15.
- Spiritus sanctus nec genitus est, nec ingenuus, sed procedens. idem lib. 2.
- Spiritus sancti dona etiam indignis vita aeterna dantur. idem ad Simpl. lib. 2. Quest. 2.
- Spiritus sanctus in consistente est. idem de Bapt. lib. 7.
- Spiritus sanctus gemit, id est gemere nos facit. idem sup. Evangel. Ioan. tract. 6.
- Spiritus sanctus non nisi credentibus datur. idem sup. Epist. ad Rom.

- ad Roman.
- Spiritus sancti vires sufficiunt martyribus. idem de Temp. ser. 185.
- Spiritus sanctus solus aperit oculos, & docet veritatem. ibid.

Iesus.

- Nomen Iesu, cibus est. Bern. sup. Cant. ser. 16.
- Nomen Iesu, lux est. ibid.
- Dilectionis aculeus, Iesus, & hic crucifixus. Bernard. de Dilig. Deum.
- Discere Iesum, omniscibili est salubrius. idem in Epist.
- Iesus mansuetus omnem tulit asperitatem. idem in Epiph. Dom. serm. 4.
- Iesus nomen, lux, cibus, medicina est. idem sup. Cant. ser. 16.
- Iesum cum nomino, hominem mihi propono mitem, & humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, omni honestate, & sanctitate conspicuum. ibid.
- Parvulus est Iesus, pro parvo placari potest. idem in Epiph. Dom. ser. 1.
- Vocatum est nomen Iesus, non impositum. idem sup. Ioan. Hom. 1.
- Iesus, id est, salvator. Aug. 17. de Civit. Dei. cap. 18.

Christus.

- Christus semper meditandus. Hier. in Catal.
- Christi exemplo adversa patientia

- da. idem ad Eustoch.
- Christus in carne virgo, in spiritu monogamus. idem advers. Iovi. lib. 1.
- Christum imitari tutissimum est. idem ad Celant.
- Christi qui non est, antichristi est. idem ad Damasum.
- Christus Ecclesia sponsus est. idem in Hom. sup. Cant.
- Christus per Scripturas cognoscitur. Aug. in Epist.
- Christus Ecclesiam suam, tūquam homo carnem suam, amat. idem de Continent.
- De Christi nomine gloriantur omnes sectae, quamvis peruersae. idem de subst. dilect.
- Christus semper est predicatus. idem contr. Faust. Manich.
- Aut cum Christo aut cum diabo lo nos esse oportet, nec est locus medius. idem de Grat. Christi contra Pelag.
- Christum in corde habere, parum est, nisi ore consistearis. idem sup. Psal. 118.
- Christus propter se querendus, non propter aliud. ibid.
- Christum quod non sapit, inspicendum est. idem sup. Euang. Ioan. tract. 9.
- Per Christum ad Christum venitur. idem sup. Euangel. Ioan. tract. 13.
- Christus intus docet. idem de Mag.
- Christus de patre natus sine matre, & de matre natus sine patre. idem sup. Euan. Io. tract. 8.

Vita Christi tota disciplina morum fuit. idem de vera Relig. Christi vita tota, humilitate docet idem sup. Psal. 31.
 Christi facta omnia ad fidem nos vocant. idem de verb. Dom.
 Christi humilitas, misericordia, non impotentia fuit. idem sup. Psal. 56.
 Christus iuxta humanitatis naturam Deum timuit. Gregor. in Past.
 Christus vt Deus dat omnia, vt homo accipit omnia. ibid.
 Christus per corpus adhuc multa quotidie patitur. idem 3. Mor.
 Christus ipsos a quibus tenebatur, tenebat. idem 13. Mor.
 Multi qui gladijs non possunt, peruersis actibus Christum persequuntur. idem 13. Mor.
 Christus est caput bonorum, vt autem corpus eius. idem 4. Mor.
 Christus est expectatio iustorum. idem 13. Mor.
 Christus postquam per prophetas loquutus est, tandem proprio ore loquutus est. idem 14. Mor.
 Christus contradictor est ad culpam, amicus ad penam. idem 9. Mor.
 Instabilis est domus, que Christum non habet in fundamento. idem 7. Mor.
 Christus hominibus peccata que ignorabant, aperuit. idem 11. Mor.
 Christus non est alter in humanitate, alter in diuinitate. idem

18. Mor.
 Christus aliud ex patre est, aliud ex matre, non tamen alius. idem 18. Mor.
 Christus dicitur murus. idem Mor. 20.
 Christus nunc mansuetus est in suo testamento, sed districtus erit in iudicio. idem 22. Mor.
 Christus duos parietes coniunxit in vnum. idem 24. Mor.
 Christus ex patre natus sine tempore, ex matre autem cum tempore. idem 28. Mor.
 Christus est via, per quam lux spargitur. idem 29. Mor.
 Christus fugit quod omnes appetunt: appetit quod omnes fugiunt. idem 30. Mor.
 Christus vitam nobis ignotam demonstrauit. ibid.
 Christus in carne diuinitate abscondens, quasi hamo diaboli cepit. idem 23. Mor.
 Corpus Christi dicitur domus & templum Dei. ibid.
 Christus, Rex fieri noluit, ad crucis vero patibulum sponte peruenit. idem in Past.
 Christus dicitur flos campi. ibid.
 Christus dicitur arbor fructifera. ibid.
 Caput Christi, Deus est. ibid.
 Christus fuit Rex & sacerdos. idem sup. Euang. Hom. 19.
 Christus creuit, & Ioannes imminutus est. idem sup. Euang. Homil. 20.
 Christus fuit mors mortis, &

mortis

morsus inferni. idem sup. Euang. gel. Homil. 22.
 Christus conditor noster, factus est praliator noster. idem lib. 2. Dial.
 Christus ante mortem gloriam fugit, post mortem cognosci voluit. idem sup. 1. Reg.
 Christus legis finis est. Amb. sup. Psal. 118.
 Christus omnia nobis est. Amb. de Virg. lib. 3.
 Christi velle fecisse est. idem de Bono mort.
 Christus nunquam risit. Basil. in Quast.
 Christus intrepide consistendus est. ibid.
 Appropiat Christus de se loquens. Bern. sup. Cant. ser. 9.
 Christus comes est facundus. idem sup. Cant. Ser. 3.
 Christus factus est nobis sapientia in predicatione: iustitia, in peccatorum absolutione: sanctificatio, in conuersatione: redemptio, in passione. idem sup. Cant. Ser. 22.
 Christus communitatis amator est. idem in Epiph. Dom. Ser. 4.
 Christus fidelis consiliarius, fortis auxiliarius, efficax patronus. idem de aduentu Dom.
 Christus humanitatem suam ab Ecclesia subtraxit, vt daret locum fidei. idem sup. Cantic. ser. 75.
 Christus in carne didicit misereri. idem sup. Cant. Ser. 56.
 Christus minister bonus, carnem suam in cibum, sanguinem in potum, animam in pretium dedit. idem sup. Cantic. sermo 50.
 Christus totus mihi datus, totus in meos vsus expensus est. idem in circunc. Dom. ser. 3.
 Christus viuendo, viuere docuit, moriendo, mortem securam reddidit. ibid.
 Christum apprehendere poteris citius, sequendo, quam legendo. Bern. in Epiph.
 Nomen Christi sonat aut maiestatem, aut pietatem. Bern. de Fal. lac. presen. vita.
 Vilem & contemptibilem monstrare se Christus potuit, sed planè non reputare. Bern. sup. Cant. Ser. 40.
 Christus requies nostra est. idem sup. Matth. Hom. 1.
 Christus porta est caeli. ibid.
 Christus & Dominus, nomina dignitatis sunt. idem sup. Ioan. Hom. 2.
 Christi caro spiritum sanctum quasi pedagogum habuit. idem de Spir. sanct.
 Christus suos non signis, sed charitate dignosci voluit. idem de incom. Deit.
 Christus seruator manet, etiam si multi pereant. idem de Fide.
 Christi gloria inimicorum impugnatione creuit. Chrysost. sup. Epist. ad Heb.
 Habemus in Christo quod amemus,

mus; imitemur, admiremur. idē
Epiph. Dom. ser. 3.
Encassum laborat in acquisitione
virtutum, qui eas alibi quam
in Christo quarit. Bernar. sup.
Cant. ser. 22.

Sicut mare est origo omnium flu-
minum; sic Christus omnium vir-
tutum. idem sup. Cant. ser. 16.

Lectus Christi, vterus Virginis:
presepium, tumulus. idem sup.
Cant. ser. 75.

Prudentia vera in Christi doctri-
na, iustitia in Christi miseri-
cordia, temperantia in Christi
vita, fortitudo in eiusdem pas-
sione, reperiuntur. idem sup.
Cant. serm. 2.

Christus pretium hominis est. Ba-
sil. in Hexam.

Odor Christi predicatio est. Au-
gust. Sent. 351.

Christum sapientissimum etiā gen-
tes fatentur. idem 1. de Consen.
Euang. cap. 7.

Christum etiam exteri prophetae
predixerunt. idem sup. Epist.
ad Rom.

Aduentus, & incarnatio.

Aduentum Domini in luxu
ciborum ducens, Christiū
in honorat. Bern. de aduen. Do-
mi. ser. 3.

Aduentis personā consideran-
da maiestas, dignationis ma-
gnitudo, charitatis latitudo, hu-
mane naturae exaltatio. ibid. 4.

Agnoscitur in Christi incarna-
tione longitudo brevis, latitu-
do angusta, altitudo subdita,
profunditas plana. idem sup.
Miss. est.

Apparuerat potentia in rerum
creatione, sapientia in rerū gu-
bernatione, sed humilitas &
benignitas in humanitatis as-
sumptione apparuit. Bern. in
vig. Nat. Dom. ser. 1.

Humanitas Christi fidē instruit,
spem roborat, charitatem accen-
dit. idem in Epiph. Dom. ser. 2.

Christi primus aduentus erat vt
iudicaretur, secundus vt iudi-
cet. August. sup. Epist. Ioan.
tract. 4.

Christi incarnatio, nostra emun-
dationis oblatio est. Gregor. in
Past.

Christus suae incarnationis & au-
tor & opus est. August. con-
tra Faelic.

Incarnationem Christi tota Trini-
tas operata est. idem.

Christi incarnatio fidelium nu-
ptia. idem de Trin. lib. 6.

Christi incarnatio vix inuestigari
potest. Gregor. sup. Euangel.
Homil. 7.

Christus ad nos veniens, vide-
mus quis veniat, vnde, quō, ad
quem, quando, & quā. Ber. de
aduentu Dom. ser. 1.

Christus in mundum venit, a quo
non aberat, sed apparuit qui
latebat. idem de aduentu Dom.
ser. 3.

Christus

Natiuitas.

Christus in spirituali praesepio
quaerendus. Chrysost. ser. 7. sup.
Epist. ad Rom.

Incarnatio Domino, discordata
corda concordata sunt. Gregor.
17. Mor.

Incarnatio opus restauracionis
est. Augustin. libr. de subst.
dilect.

Humanitas Christi non est muta-
ta in diuinitatem, nec e contra.
idem sup. Epist. ad Rom.

Formam viri sumendo, & de vir-
gine nascendo, vtrūque sexum
honorandū indicauit. Aug.
cont. Faust.

Si ratio quaeritur, non erit mira-
bile: si exemplum posicitur, non
erit singulare, demus Deum
aliquid posse, quod nos fateam-
ur inuestigare non posse, in-
taubus rebus tota ratio facti
est, potentia facientis. Aug. ad
Volusianum.

Vultus eius saltus agnoscere? de
celo venit in vterum, de vtero
in praesepium de praesepio in
crucem, de cruce in sepulchrū,
& de sepulchro redijt in caelū.
Greg. Hom. 32.

Venit medicus ad egrotos, redem-
ptor ad venditos, ad errantes
vita, ad mortuos vita. Bern. ad
milit. Temp.

Nulla causa veniendi fuit, nisi
peccatores saluos facere. tolle
morbos, tolle vulnera, & nul-
la causa est medicinae. Hugo
de Sacramen.

Clamat stabulum peniten-
tiam, clamat praesepio, cla-
mant lachrymae, clamant pan-
ni in Christi natiuitate. Bern.
in Nat. Domini. ser. 6.

Natus quibusdam nondū Chri-
stus est, quibusdam nondum
passus, quibusdam nondū sur-
rexit, quibusdam nonāū ascen-
dit, alijs nondum misit spiri-
tum sanctū. idem de resurrect.
Domini.

Aurum soluitur quasi Regi ma-
gno, ihus immolatur vt Deo,
myrrha praebet, tanquā pro
salute omnium morituro, ha-
bet enim predicatorum angelos,
narrātes coelos, adoratores ma-
gos. Aug. ser. de Epiph.

Nobilitas fuit Christi nascentis
in virginitate parientis, nobi-
litas parientis in diuinitate
nascentis. idem sup. Ioan.

Caeli Rege nato, Rex terra turba-
tus est: quia nimirum terrena
altitudo confunditur, cum cel-
situdo caelestis aperitur. Greg.
Homil.

Vbi aula regia, vbi thronus, vbi
curiae regalis frequentia? nun-
quid aula est stabulum, thro-
nus praesepium, & totius curiae
frequentia Ioseph & Maria?
Ber. in serm. de Epiph.

Non mediocre hoc tibi fidei vi-
deatur exemplum, non vilis
persona pastorum. certē quō
F vilior

Passio.

vilior ad prudentiam, ed

```

  riosior ad fidem, non sapien-
  zes, sed simplices, qui ficare
  audita nescirent. Dominus sui
  pracones elegit; non rhetores,
  sed piscatores ad euangeli-
  zandum destinavit. Bed. sup.
  Luc. lib. 1.
```

Licet Deus cunctos dies creave-
rit, singulariter tamen hunc
diem fuisse dicitur, qui Chri-
sti Domini natiuitate sacra-
tus est, in quo merito exul-
tare conuenit & letari, quo-
niam in eo & diabolus ius
perdidit, & salutem mundus
accepit. Castod. sup. Psal.

Mihi impossibile est generatio-
nis scire secretum: mens defi-
cit, vox filet, non mea tan-
tum, sed & angelorum: supra
Potestates, supra cherubim
& supra Seraphim, & supra
omnem sensum est. Quomodo
est supra omnem sensum tan-
ta generatio? tu ergo manum
ori impone, scrutari non li-
cet superna mysteria, licet sci-
re quod natus sit, non licet
discutere quomodo natus sit.
hoc enim querere, meius est:
ineffabilis enim illa genera-
tio. vnde Esaius ait, Genera-
tionem eius quis enarrabit?
hæc humanum sensum & in-
telligentiam mundi excedit:
hoc non capit humana intelli-
gentia ratio, sed prudentia fide-
lis professio est. Amb. cōtr. Her.

Christus multatur morte, tur-
patur cruce. Bernard. in
Deel.

Passio Christi opus nostræ redem-
ptionis, totum amorem nostrum
vindicare debet. Ber. sup. Cant.
serm. 20.

Passiones Christi meditari, sapien-
tia est & sublimis philosophia.
idem sup. Cant. ser. 47.

Passio Domini tria habet, opus,
modum, causam, in opere pa-
tientia: in modo, humilitas: in
causa, charitas commendatur.
idem in Dom. Ram. Pal.

Quidquid es, quidquid potes, de-
bes creanti, redimenti, vocati.
idem de verb. Apost. serm.

Recordatio vulnerum Christi, me-
dicamentum est efficax. idem
sup. Cant. serm. 51.

Videri vult vulnera sua Chri-
stus, tāquam bonus dux signa.
idem sup. Cant. serm. 61.

Passio Christi, beatitudinis caput.
Chrysost. sup. Matth. Hom. 55.

Passio Christi, credentibus so-
lum vsui. idem sup. Episto. ad
Galat.

Passionum Christi communicatio
ex fide est. idem sup. Episto. ad
Philip. serm. 10.

Fructus nostræ redemptionis Chri-
stus, rationi futurus est plen-
tudo lucis, voluntati multitu-
do pacis, memoria continuatio
eternitatis. Bar. sup. Cat. ser. 12.
Chri

Christus sanguinem sudans, pas-
siones martyrum præfiguratur.
Aug. sup. Psal. 93.

Passio Christi & resurrectio, vite
nostræ figura sunt. Aug. de
Spir. & lit.

Christi passio etiā veteribus pro-
fuit. idē de peccat. orig. lib. 2.
Imminente passione, Christus di-
scipulis suis vbique præcepta
dedit. Greg. in Psal.

Sanguis Christi, noster potus est.
Chrysost. sup. Matth. Hom. 7.

Sanguis Christi nobis causa vite,
idem sup. Matth. Hom. 7.

Sanguis Christi nobilitatē anima
irrigat. idem sup. Io. Hom. 45.

Homo mirabiliter conditus est,
sed mirabilis redēptus. Greg.
in Euang. Hom. 20.

Homo eius bonitate reformandus,
cuius formatus est. August. de
quant. anim.

Si tuum me debeo pro me facto,
quid addam iam pro me rese-
cto? Bern. de dilig. Deum.

Crucifigunt Christum quotquot
verbo illius resistūt. Aug. sup.
Psal. 48.

Fusus est sanguis medici, & factū
est medicamentum phrenetici.
Aug. cont. quinque heres.

Congruit nostræ deuotioni, vt qui
Domini crucifixi passionē ce-
lebraturū sumus, reprimendū
carnalium voluptatum
cruce nobis ipsi etiā facia-
mus. idem in ser. de Quadrage-
simæ Fratres, vt à peccato sanemur,

Christum crucifixum intuea-
mur: quomodo qui intuebatur
serpentem aneum in deserto,
non peribant morsibus serpen-
tum: sic qui intuetur fide Chri-
sti mortem, sanatur morsibus
peccatorum. idem sup. Ioan.

Stultum est cum gladijs querere
eum, qui vitro se offert, & in
nocte per proditorum inuesti-
gare quasi latentem, qui quo-
tidie in templo docet: sed factū
congruit tempori & persona,
quia cum essent tenebre in te-
nebrosio tempore, tenebrosum
opus exercebant. Ambros. sup.
Euang.

Autor pietatis in cruce pendens
testamentum condidit, singu-
lis pietatis opera distribuens,

Apostolis persecutionem, Iu-
dæis corpus, patri spiritum, vir-
gini paranympheu, latroni pa-
radisum, peccatori infernam,
Christianis penitentibus cru-
cem. Amb. sup. Matth. 27.

Doles Domine non tua vulnera,
sed mea, non tuam mortem, sed
nostram infirmitatē. idem su-
per Luc.

Hora Christi non fatalis, sed vo-
luntatis fuit. Aug. in quest.
ex utroque test.

Omnis creatura compatitur Chri-
sto moriēti. sol obscuratur, ter-
ra mouetur, petra scinduntur,
velum templi diuiditur, sepul-
chra aperiuntur; solus miser
homo non compatitur, pro quo
F 2 solus

solus christus patitur. Hiero.
 sup. Matth.
 Cum possit etiam nobis non mori-
 endo succurrere, voluit tamē
 hominibus moriendo subueni-
 re: quia nos videlicet minus
 amasset, nec vim sua dilectio-
 nis nobis ostenderet, nisi hoc
 quod à nobis tolleret, ad tem-
 pus ipse sustineret. Gregor. lib.
 moral.
 Nihil adde graue est, quod non
 equanimiter sustineatur, si
 christi passio ad memoriam
 reducatur. idem in quadam
 Epist.
 Passio tua, Domine Iesu, vltimum
 est. refugium, singulare reme-
 dium, deficiente sapientia, ius-
 titia non sufficiente, sanctitati
 succumbentibus meritis, illa
 succurrit: cum tamen defecerit
 virtus mea, non conturbabor,
 non diffido, scio quid faciam,
 calicem salutari accipiam, &
 nomen Domini inuocabo. Ber.
 sup. Cant. serm.
 O bone Iesu, quid tibi est? mori
 nos debuimus, & tu solus? nos
 peccauimus, & tu luis? opus
 sine exemplo, gratia sine me-
 rito, charitas sine modo. idem.
 Scio quòd merita mea non mihi
 sufficiunt: quod mihi deest,
 audacter vsurpo ex visceri-
 bus christi, quae misericordia
 effluunt, nec desunt forami-
 na, per quae desuuant. patet
 enim arcanum cordis per fora-

mina cordis, patent viscera
 misericordia Dei nostri, in
 quibus visitauit nos, oriens
 ex alto. Bernard. in quodam
 sermo.

Quid fecisti dulcissime puer, vt
 sic iudicareris? quid commi-
 sisti d' amantissime iuuenis,
 vt tam viliter tractareris? quod
 scelus tuum, quae noxa tua,
 quae causa mortis, quae occa-
 sio damnationis? ego tui sum
 causa doloris, ego tuae passio-
 nis liuor, tui cruciatus labor,
 tuae viae meritum, tuae vindi-
 ctæ flagitium. Ansel.

Crux.

Signo Crucis omnia auspica-
 da. Ambros. serm. 47.
 Crux in mente formanda est.
 Chrysosto. super Matth. Ho-
 mil. 55.
 Crux christi paradisi clauis est.
 idem sup. Luc.
 In Cruce omnes inueniunt vir-
 tutem. idem de Cruc. & La-
 tron.
 Crux in fronte, quasi columna
 quaedam figuranda. idem ad-
 vers. Gent.
 Crux omni cultu dignior est.
 ibidem.
 Crux gloriandi est pijs mate-
 ria. idem super Epistol. ad
 Galat.
 Crux vitæ fons est. idem ad po-
 pul. Antioch.

Non

Non est aditus ad caelestem glo-
 riam; nisi per crucem. Eras-
 m. in Epist.

Crux christi contra viciorum pu-
 gnationes est adiutoriu. Au-
 gust. Epist. 4.

Crux christi nobis est multorum
 bonorum causa. idem ser. 29.

Crux christi candelabrum est.
 idem in ora. de quinque haeres.

Crucem, vt in ea gloriemur, Do-
 minus suo gestans humero, pro
 virga regni nobis commenda-
 uit, quod est grande ludibrium
 impijs, grande mysterium pijs,
 & vnde mundi philosophus
 erubuit, ibi Apostolus thesau-
 rum reperit, quod illi visum est
 stultitia, Apostolo factum est
 sapientia, & gloria. idem ad
 Galat. 6.

Si ingressi fuerint ad te latruncu-
 li per oculos, per aspectum cru-
 cis preme eos. Hier. in Epist.

Duobus modis crux tollitur, cum
 aut per abstinentiam affligi-
 tur corpus, aut per compas-
 sionē proximi affligitur animus.
 Greg. in Homil.

Crux christi, clauis est paradisi:
 haec infirmorum baculus, passio-
 rum virga, conuertentium ma-
 nuductio, proficientium perse-
 ctio, anima salus, & corporis,
 omnium malorum auersio, om-
 nium bonorum datrix. Da-
 masc. lib. 4.

Crux nō solum dicitur, quae tem-
 pore passionis ligni affixione

conficitur, sed quae totius vite
 curriculum cunctarum discipli-
 narum virtutibus coaptatur,
 vt non solum intelligatur crux
 ligni patibulum, sed piae vite,
 virtutisque propositiu: vnde o-
 mnis christiani vita, qui secū-
 dum Euāgelium vixerit, crux
 est, atque martyrium. Maxim.
 serm. de Martyr.

Resurrectio.

Resurrectio christi vera fuit
 non in phantasmate. Hier.
 ad Pammach.

Resurrectionis fide solari debe-
 mus. Amb. de Iacob.

Fides nostra de resurrectione Chri-
 sti, regulanda est per fidē Apo-
 stolorum. Greg. 14. Mor.

Resurrectio ex miraculis indubi-
 tata probatur. Chrysost. super
 Act. Apost. Homil. 1.

Corpora meliora crux post resur-
 rectionem, quam erant ab ini-
 tio. August.

Caro nostra post resurrectionem
 eadē erit per naturā, & diuer-
 sa per gloriam. Greg. 14. Mor.
 Resurrectioni nō credens nullius
 virtutis curam habet. idem de
 resur. serm. 1.

Resurrectionē absoluta cōtempla-
 tione, nemo potest docere. Item
 de incōpreh. Dei nat. Hom. 2.
 Resurrectioni nemo diffidat. idem
 sup. Epist. ad Corinth. Hom. 17.
 Resurrectionem diabolus conatur

in dubium ponere. idem super Epist. ad Gal. cap. 1.
 In resurrectione uniuersa fidei nostra spes sita est. idem super Epist. ad Corinth. Homil. 2.
 Resurrectio mortuorum non finit nos lugere. idem super Epist. ad Corinth. Homil. 2.
 Resurrectio est diuina virtutis opus. idem super Epist. ad Theosal. Homil. 9.
 Resurrectio corporum exemplis deprehendi potest, ratione non potest. Greg. 6. Mor.
 Redemptor noster ostendit resurrectionem, ut nos resurrectiones speremus. idem 14. Mor.
 Resurrectionem nostram in alimentis suis mundus imitatur. ibid.
 Exemplo Iob credimus resurrectionem Christi factam, qui cognouit faciendam. ibid.
 Resurrectio credenda est non inuestiganda. idem super. Exech. lib. 2.
 Resurrectio Christi est festinitas hominum, & Angelorum. idem super. Euang. Homil. 21.
 In Christi resurrectione ablata sunt omnia argumenta perfidie. ibi.
 Resurrectionis gloria est virtus Christi. idem super. 7. Psal.
 Multi cum Christo surrexerunt, ne de resurrectione nostra dubitaremus. idem 14. Mor.
 Corpora sic resurgent, ut deforme & indecorum nihil habeant. Aug. li. 12. de Civ. Dei ca. 19.
 Resurrectio non est contra naturam. Aug. in sent. suis.

Resurrectio mortuorum ex aliorum operum Dei fide ediscenda. idem super. Psal. 144.
 Resurrectionis fides summa laus est Christianorum. idem super. Psal. 101.
 Resurrectio Christi, potentiam eius declarauit. idem super. Psal. 61.
 Surrexit Christus, exultet uniuersus mundus. par etenim est, ut sicut omnis creatura lugubri doluit ploratu in morte Creatoris sui, & qua funere noctis obscuro prosequuta est exequias in cruce morientis: nunc triumphalem ab inferis reditum leta suscipiat resurgētis. August. in Enchir.
 In hac die peccator de indulgentia desperare non debet. si enim latro paradysum meruit, cur non mereatur veniam Christianus? etsi illi Dominus, cum crucifigitur, miseretur, multo magis huic miserebitur, cum resurgit. nam si passionis humilitas tantum praestitit consenti: resurrectionis gloria quantum tribuit deprecanti? largior enim solet esse ad praestandum leta victoria, quam addicta captiuitas. August. in serm. de Pasch.
 Venit Christus, & completa sunt in ortu eius, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione, omnia praecoria prophetarum. Aug. in Epist. ad Volus.
 Quod discipuli tarde crediderunt,

non tam infirmis illorum, quam nostra infirmitas fuit. nam illis dubitantibus resurrectio multis argumentis monstratur: quia et comedit, & se oculis videndum, & manibus palpandum, & contractandum praebuit quod de solo spiritu esse non potest. minus Maria Magdalene praestitit, qua statim credidit, quam Thomas, qui diu dubitauit. Gregor. super Matth.
 Consideremus paruum cuiuslibet arboris semen quod in terra iacitur, ut arbor ex illo producat: & comprehendamus, si possumus, ubi in illa tanta paruitate seminis tam immensa arbor latuit, qua ex illo processit? ubi lignum, ubi cortex, ubi viriditas foliorum, ubi uertitas fructuum? nunquid non in semine tale aliquod uidebatur, cum in terra iaceretur? quid ergo mirum, si tenuissimum puluerem a nostris oculis in elementa redactum, cum uult Deus in hominem reformat, qui ex tenuissimis seminibus immensa arbusta redintegrat? Greg. in Mor.
 In omni re, aut actu uirtus agendi spes est futuri: qui enim arat, arat ut metat: qui pugnat, pugnat ut vincat. Et post pauca, Tolle ergo spem resurrectionis, & resoluta est omnis obseruantia pietatis. Chrysol. super Matth.

Si igitur resurrectio non est, nec Deus est, nec prouidentia est: tunc casu omnia feruntur, & aguntur. uidemus enim plures iustos esurientes, & iniuriam patientes: peccatores autem & iniustos in diuitijs, & in omni uoluptate abundantes: sed quis usquam hoc iusti iudicij, uel sapientis prouidentiae opus bene sciens suspicabitur? Erit ergo resurrectio: iustus enim Deus est, & his, qui confidunt in eum, mercedis retributor. Damasc. lib. 4.
 Resurget iustus, ut iudicet: peccator, ut iudicetur: impius, ut sine iudicio puniatur. Cassiod. super Psalms.
 Affligimur in eius passione, gaudeamus in eius resurrectione sic enim possumus pii dici, si eius dispensationibus meremur aptari. Cassiod. sup. Psalms.
 Quod Apostoli resurrexissent Dominum uirginibus nuntiantibus aut non credunt, aut deliramentum indicasse referuntur, grauius nemo arguat: alte dubitat qui altius credit: decipi non potest qui non est facilis audire: ignauus nimis est, qui post exemplum inuenitur incautus: rudis miles ad aciem occurrit, qui causam belli nescit, uim bellatoris ignorat. peritiam autem est, non segnitiam, cum sensum miles ueteranus accedit. Chrysol. serm. 79.

Maria.

Maria aula regalis dicta est. Amb. 3. de virg.

Maria Desipare exemplo viuant virgines. ibid.

Accessum ad Deum habemus per Mariā. Ber. de aduēt. Do. ser. 2.

Maria ante sancta, quam nata. idem in Epist.

Maria aqueductus est. idem in natal. Beat. Mar.

Maria gratia plena est: quia Deo & hominibus grata. idem de virg. Maria.

Maria in omnibus inuocāda necessitatibus. idem sup. Miss. est Homil. 2.

Maria mediante habemus quidquid gratia in nobis est. idem in fest. S. Mich.

Maria quater duntaxat legitur loquuta fuisse, et eius taciturnitas laudatur. idē de virg. Mar.

Maria si piē à nobis pulsata fuerit, nō deerit necessitati nostrā. idem.

Maria veneratione digna, in qua humilitatem exalcat fecunditas, & partus consecrat virginitati. idē sup. Miss. est. Hom. 1.

Mariam venerari vult, qui totum nos habere per Mariam voluit. idem in natui. Mar.

Vt sole sublato nō luceat, sic sublata Maria nihil nisi densissima tenebra relinquuntur. idem in nat. Mar.

Felix Maria cui nec humilitas

desuit, nec virginitas. Bernar. sup. Miss. est Homil. 2.

Gloriatur Maria virgo, singulariter multus de causis. ibid.

Index certissimus mansuetudinis, & verecundiae in Maria fuit, tarditas ad loquendum. Bern. in circunci. Domini. serm. 3.

Maria ab Angelo interrogata, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognouit? non de facto dubitauit, sed modum inquisiuit. Bernar. sup. Miss. est serm. 4.

Maria facies terrae est, quae à fonte, id est spiritu sancto irrigatur. Aug. lib. 2. de Genes.

Maria ex gratia mater facta. idē in Enchir.

Maria magis profuit, quod Christum in corde, quam in carne gessit. idem de sanct. virg.

Maria virginitas non ideo non credenda, quia semel accidit. idem Epist. 7.

Auctrix peccati, Eva: auctrix meriti, Maria. Eva occidendo obfuit, Maria viuificādo profuit: illa percussit, ista sanauit. Aug. in serm. de Assump.

Maria gratia plena, Dominus tecum, tecum in corde, tecum in ventre, tecum in vtero, tecum in auxilio. idem in serm. de nat. beat. Mar.

Non quia peperit inuupta, terretur, sed quia genuit, cum exultatione miratur. idem de virg.

Felicio partus spiritualis, quam carnal

carnalis, beator enim Maria fuit concipiendo Christum si-
de, quam carne. materna enim
propinquitas nihil ei profuisse,
nisi felicitas ipsum fide,
quam carne gestasset. ibidem.

Quam appellat felice? inde est felix, quia verbum Dei custodit, non quia in illa Verbum caro factum est. idem super Luc. 11.

Quāta in vna virgine species virtutum emicant, vexillum fidei, deuotionis obsequium, virgo intra domum, comes ad ministerium, mater ad templum? Ambr. de virg. 2.

Quod natura non habuit, vsus necessiuit, ignorauit ratio: mens nō capit humana, paueat cœlum, stupet terra, creatura omnis etiam cœlestis miratur. hoc totum est, quod per Gabrielem Maria diuinitus nuntiatur. Hieron. in serm. de Assumpt.

Quid nos tantilli, quid actione pusilli, quid in eius laudibus referamus: cū etiam si nostrum omnium membra reverterentur in linguas, eam laudare sufficeret nullus? altior eum cœlo est de qua loquimur: abyssoprofundior, cui laudes dicere conamur. Si cœlum te vocem, altior es: si matrem gentium, pracedis: si formam Dei te appellem, digna existis: si dominam Angelorum, prima esse probamur. Quid ergo de te dignē

dicam? idem.

Ceteris virginibus per partes praestatur gratia, Maria verò se tota infundit gratiae plenitudo. idem.

Non est in mundo locus dignior vtero virginali, in quo Dei filii Maria suscepit, nec in calis solio regali, quo Mariam Dei filius sublimauit. ibidem.

Virgo, regia est via, per quam Saluator aduenit, procedens de ipsius vtero, tanquam sponsum de thalamo suo. per te accessum habemus ad Filium, o benedicta inuentrix gratiae, genitrix vite, mater salutis, ut

per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis, excuset apud ipsum integritas tua culpa nostra corruptionis, & humilitas Deo gratia nostra veniā impetret variati, copiosa charitas tua nostrorum cooperat multitudine peccatorum, fecunditas gloriosa fecunditatem nobis conferat meritum. Bern. serm. 2.

Nihil est, quod tantum me terreat, nec est aliquid quod tantum me delectet, sicut de beata Virgine sermonē habere. terret inquam me indignitas propria, sed me delectat virginis laus & excellentia. idem in quod. serm.

Quicumque sibi Mariæ optat praemium, imitetur exemplum. Amb. de Virg.

Sicut in transitu meo Maria non

est corrupta virginitas, sic mea
ibi non est maculata maiestas.
Augustin. cont. duas her.
Eua inobediens meruit penam,
Maria obediendo consequuta
est gratiam: illa gustando pro-
hibitum maledicta, hec credē-
do Angelo benedicta. ibidem.
Sicut in comparatione Dei nemo
bonus, ita etiam in compara-
tione matris Domini nulla in-
uenitur perfecta, quamuis exi-
mia virtutibus comprobetur.
Hier. in serm.

Maria, quia mente passa est,
plusquam martyr fuit: nimirū
& eius dilectio amplius fortis,
quia mortem Christi suam se-
cit. ibidem.

Magna fuit sanctificatio Hiere-
mie, qua potuit facile vita-
re culpam mortalium: maior.
Ioannis Baptiste, qua potuit
frequētiam vitare venialium:
maxima virginis Marie, qua
potuit vitare, imō vitauit om-
ne peccatum. Bernar. ad Ca-
non. Lugd.

Que est virgo tam sublimis, vt sa-
luctur ab Angelo? tam humi-
lis, vt desponsata sit Fabro?
idem Homil. 2.

Angelus.

Angelus Græcè, Latine num-
tius. August. de Trinit.
lib. 2.

Cor Angelos Deus patribus lo-

quutus est, & apparuit. idem
de Trinit. lib. 3.

Angelus tuba Dei est: idem de
eternit. Deit.

Angelus officij, non natura no-
men est. idem in tract. Ego sum
qui sum.

Angeli multas formas assumere
possunt. idem de mirab. sacr. scri-
ptura.

Angeli capilli sunt Dei. idem de
essent. Diuinit.

Angeli ad ministerium pro no-
stra salute semper mittuntur.
Gregor. in Past.

Angeli quocunq; mitantur, sem-
per faciem Dei vident. ibid.

Vox Angelorū est in laude Con-
ditoris ipsa admiratio intima
contemplationis. ibid.

Sancti Angeli nos à diabolo de-
fendunt. idem in Past.

Angeli præsent hominibus, Ar-
changelij præsent Angelis: idē
lib. 1. Dialog.

Singulis provincijs singuli An-
geli præponuntur. idē in Euan-
gel. Homil. 4.

Ante Christi aduentum Ange-
li se permittebant adorari, non
autem post. idem in Regist.

Angelus est prima Dei creatura.
ibidem.

Apostata Angelo similis effi-
citur homo, qui hominibus esse
similis designatur. idē in Past.

Angeli persistentes in munere
acceperunt, vt omnino cadere
non possent. idem super Ez. ecli.
Hom.

Homil. 7.
Angeli astant orantibus, & cre-
dentibus. idem

Angelo nostro debemus reueren-
tiam pro presentia, deuotionem
pro benevolentia, saluticam pro
custodia. idem.

Angelorum auxilium imploran-
dum est. idem de trip. gen. Bon.

Angelos Deus collocauit non in
summo, sed in tuto: homines au-
tem non in summo, nec in tuto,
sed in casu. ibidem.

Angelus rehiculum est verbi.
Chrysof. de David. serm.

Angelorum natura somno non
est obnoxia. idem sup. Ioann.
Homil. 15.

Vnusquisque in quantum sufficit,
si à prauitate proximum reuo-
cat, si exhortari ad bene ope-
randum curat, si æternum re-
gnum, vel supplicium erranti
denuntiat, cum verba sancte
annuntiationis impendit, pro-
fecto Angelus extitit. Grego-
in Homil. 6. sup. Euang.

In hoc est natura angelica à na-
tura nostra conditione distin-
cta, quod nos & loco circun-
scribimur, & cecitatis igno-
rantia coarctamur. angelorum
verò spiritus loco quidem cir-
cumscribatur, sed tamen eorum
scientiæ longè super nos incom-
parabiliter dilatatur: interius,
& exterius sciendo distincti
sunt, quoniã ipsum fontem sciē-
tia contemplantur. quid enim

de his, quæ sciēda sunt, nesciunt,
qui scientem omnia sciunt? Gre-
gor. 2. lib. mor.

Nouem Angelorum esse ordines,
restante sacro eloquio, scimus:
scilicet Angelos, Archange-
los, virtutes, potestates, princi-
patūs, dominationes, thronos
Cherubim, atq; seraphim. Gre-
gor. in Homil.

Apostolus.

Apostoli frustra dicunt, nisi
Christus miserit. Hier. ad
Alg. Quest. 5.

Apostoli ex aquo fundant Ec-
clesiam. idē aduers. Iouin. lib. 1.

Apostoli sunt oculi. Augustin.
in bened. Iacob.

Apostolus non ab hominibus, sed
à Deo doctus est. idem Quest.
ex novo Testa. *

Apostoli nihil diuersum à Chri-
sto docuerunt. idē de cōsen. Euā.

Apostolorum honoratiores fue-
runt Petrus, Iacobus, & Ioan-
nes. idem sup. Epist. ad Galat.

Apostolorum eloquia fuerunt
eorum miracula. idem de Ciu-
tate Dei. lib. 2.

Apostoli Iuris periti, & consilia-
rij Christianorū fuerunt. idem
cont. Iud. eos. Pag. & Arrian.

Multa tradiderunt Apostoli, quæ
litteris non mandauerunt. Au-
gust. de Bapt. lib. 2.

Apostoli sunt pedes Domini. idē
sup. P. salm. 92.

Apostoli porta sunt duodecim.
August. sup. Psalm. 86.
 Apostoli columna dicti. idem
sup. Psalm. 73.
 Apostoli, meatici. idē sup. Ps. 87.
 Apostoli Prophetis successerunt.
Greg. 27. Mor.
 Apostoli plus quā propheta edo-
 cti sunt. idem sup. *Exech. hom.*
 Doctrina ianna per Apostolos
 orbi patefacta est. *Chrylosto.*
sup. Matth. hom. 16.
 Doctrina apostolica perpetuo ma-
 net. idē de *Ascens. Domini.*
 Apostoli illiterati Philosophorū.
 ora obtinuerunt. *Chrylost. sup.*
Genes. hom. 28.
 Apostoli tyrannis facti sunt for-
 tiores. idem sup. *Genes. hom. 32.*
 Apostoli alijs odor mortis, alijs
 vite. idem sup. *Matth. hom. 15.*
 Apostoli ceu volucres orbem ter-
 rarum percurrunt. idem sup.
Actus Apost. hom. 1.
 Ebrj fuerunt Apostoli in die
 Pētecostes nō musto, sed spiri-
 tu sancto. *Ber. sup. Cāt. ser. 47.*
 Paulus gelu erat, sed in aquā re-
 dūit. *Greg. 25. mor.*
 Quis iam non desperet aut de hu-
 militate generis, aut de magni-
 tudine criminis, cum videat sic
 inundasse celestis gratie fon-
 tem, ut et piscatorem regibus
 preponeret, & persecutorem
 Apostolū coaquaret? ille enim
 dum pauperiem suam curat,
 alimēta quotidiani victus quæ-
 rit in pelago, factus est dives in

Christo, cui reges, & nationes
 famulātur in seculo. Paulus ve-
 rō dū vyget gladijs sanctorum
 fide, suscepit iugū, & magister
 factus est gentiū, forma marty-
 rii, formā dæmonū, indultor
 criminū, fonsq; virtutū. *Aug.*
in ser. Apost. Pet. & Paul.
 Dedit Dominus potestatem Apo-
 stolis super naturā, ut eam cu-
 rant: super dæmones, ut eos
 euerterent: super elementa, ut
 ipsa immutaret: super mortem,
 ut eam contēnerent: super An-
 gelos, ut corpus Domini con-
 servaret. hæc etiā potestatis data
 est corū successoribus secūdum
 illud *Apoc. 6.* Hi habent pote-
 statem claudendi cælum, &
 conuertendi aquam in sangui-
 nem. idem in sermon. de Apo-
 stol.
 Christū Iesū, & Petrū, & An-
 dream, & alios, per quos opera
 tū est salutem, non de foro In-
 stiniani, sed de simplicitate pi-
 scatoria legimus assumpsisse,
 inflat enim sapiētia huius mū-
 di, & legū ventosa loquacitas,
 elegit non reges, non senatores,
 nō philosophos, sed plebeios, pau-
 peres, indoctos, piscatores, ineru-
 atos liberalibus disciplinis: nō
 peritos Grāmatica, non arma-
 tos Dialectica, non Rhetorica
 inflatos, piscatores Christus cū
 retibus fidei paucissimos admi-
 sit, atq; ita ex omni genere tā
 multos pisces, & tam nullū mi-
 rabili-
 rabili-
 rabili-

rabiliores, quā nō rariores etiā
 ipsos philosophos cepit. *Aug.*
in ser. de Apost.
 Piscatores illiterati mittuntur ad
 predicandū, ne fides creditiū
 non virtute humana, sed elo-
 quentia, & doctrina Dei fieri
 putaretur. *Hier. sup. Mat. lib. 1.*
 Nemo Apostolis pauperior fuit,
 nemo tantum pro Domino de-
 reliquit. idem in *Epist. ad*
Exuberan.
 Misit Christus Apostolos, quasi
 sol radios, quasi rosa suauitates
 odorū sui, quasi ignis scintillas
 suas dispersit: ut sicut sol in ra-
 dijs apparet, sicut rosa in odo-
 ribus suis sentitur, sicut ignis in
 scintillis suis aspicitur: sic in il-
 lorum virtutibus Christi poten-
 tia agnoscat. Quis enim vi-
 dens discipulos suos bene instru-
 Etos, non scientiam magistri
 collaudat? faciebat enim mira-
 bilia Christus: faciebant &
 discipuli eius: & inter mira-
 bilium operationes maior fa-
 ma virtutum crescebat. *Chry-*
lost. sup. Matth.
 Frater mi Timothee, si vidisses a-
 gones consummationis ipsorum,
 defecisses quidem præ tristitia,
 & dolore. Quis non fereat illa
 hora, quando præceptum sen-
 tentiæ egressum est in eos, ut
 scilicet Petrus crucifigeretur,
 & Paulus decollaretur? vi-
 didisses quidem tunc turbas Iu-
 deorum, & Gentium percu-

tientes eos, & expuentes in fa-
 ces eorum, sed aduenienti ter-
 ribili tempore consummationis
 ipsorū ligarūt columnas mun-
 di, non utiq; absq; fratrum ge-
 mitu, atq; ploratu: & cum sepa-
 rarētur abinuicem, tunc Paulus
 ait Petrus, Pax tecum, fun-
 damētum ecclesiarum, pastor
 ouium & agnorum Christi.
 Ac Petrus ad Paulum: Vade
 in pace predicator honorū, me-
 diator, & dux salutis iustorū.
 Cum autem elongassent
 eos abinuicem, secutus sum ma-
 gistrum meum, scilicet Paulū:
 non in eodem loco, siue vico oc-
 ciderunt eos. *Dionys. in Epist.*
ad Timoth.
 Scimus, quod viri isti nec sibi vi-
 xere, nec sibi sunt mortui, sed
 ei, qui pro ipsis mortuus est: ma-
 gis autem nobis omnibus pro-
 pter illum: pro nobis facit eo-
 rum vita, eorum doctrina, &
 etiam mors ipsa, & in conuer-
 sione eminentiam, in predica-
 tione sapientiam, in passione
 sua patientiam nobis beati A-
 postoli contulerunt, qui etiam
 vsq; hodie conferre non cessant,
 misericordia pleni, & sancta-
 rum orationum fructibus. *Ber.*
in serm. Pet. & Paul.

Martyrium.

Martyres non honorantur
 satoritate. *Hier. ad Eustoc.*
 Martyr quisq; esse potest sine vo-
 luntate,

luntate, sed non contra voluntatem. Bern. in Natiuit. Dom. serm. 1.

Martyrii genus est paupertas voluntaria. idem in Fests. omnium Sanct. ser. 1.

Martyrium fiducia, fortitudo, & tolerantia ex vlcibus & vulneribus Christi. ibid. sup. Cantic. ser. 61.

Martyrium fructus est Ecclesie. ibidem.

Martyrium loculi visitandi, vt benedictionem percipiamus. Chrysof. sup. Gen. 3.

Martyres magnis luminaribus clariore. idem de aduentu Dom.

Martyrium exercitatio pietatis est. ibid.

Martyrium proposito non euentu estimatur. idem de Aduentu Domini.

Martyrium sine charitate implere impossibile est. idem sup. Epist. ad Hebr. Hom. 20.

Veri martyres in Ecclesia fiunt. Greg. 18. Mor.

Sancti martyres presentem vitam non despexissent, nisi certiore animarum vitam subsequi scirent. idem Dial. lib. 4.

Martyrem nō facit poena, sed causa. idem in Reg.

Totus mundus martyribus plenus est. idem sup. Euang. Hom. 26.

Martyres feliciter infelices sunt. Aug. sup. Psal. 127.

Martyres vt fidem seruarent, omnia perdidierunt. idem sup.

Psal. 52.

Martyrum sanguis ad multiplicationem Ecclesie proficit. idem sup. Psal. 40.

Non constituimus martyribus templa, & sacerdotia, quoniam nō ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Aug. 8. de Ciuit. Dei.

Mori a persequete, martyrium in aperto opere: ferre vero contumelias, & odientem diligere, martyrium est in occultata cogitatione. Greg. in Hom.

Hoc enim baptismus, scilicet martyrium in gratia maius, in pietate sublimius, in honore pretiosius. Cypr. in quad. Epist.

Sanctitas.

DE Sanctorum meritis periculum est disputare. Hier. ad Damas.

Sancti non mortui, sed dormientes sunt. idem aduers. Vig.

Sanctorum fides non seruat. Ambr. de Abrah.

Mirabile sanctitatis genus est, vt non possit putari sanctus, nisi sceleratus appareas. Bern.

Ista sunt, qua sanctitatis cause seruanda sunt, pudicitia corporis, castitas anima, & veritas doctrina. Aug. de Vit. Christ.

Dicamus ad Sanctorum inuidiam, vt imitemur patientiam, & cognoscamus illos nō naturae praestantiorū fuisse, sed obseruantia maiorū, nec vitia rescisse, sed

sed emendasse. Amb. de Ioseph. Sancti viri quō altius, virtutis dignitate proficiunt, eō subtilius indignos se esse deprehendunt, quia dum proximi lucrifunt, quicquid eos in seipsis latebat, inueniunt. Greg. in Mor.

Summopere nobis desideranda sunt suffragia Sanctorum, vt quod possibilitas nostra non obtinet, eorum intercessione donetur. Bern. Serm.

Quae est ista iustitia, sanctos colere, & sanctitatem negligere? Primus gradus est sanctitatem diligere, postea sanctos, qui nō sancti ante sanctitatem fuerunt, sed sanctitas ante eos, sine causa enim iustos honorat, qui iustitiam negligit. Chrysof. sup. Matth. 24.

Sanctum facit affectio sancta. Bern. ad Frat.

Sanctorum exempla ad emendationem fidei multum prosunt. idem ad Soror.

Sancti in terra positi, si multa potuerint, nunquid non plura in caelo? idem.

Sanctorum bona opera, nobis scripta sunt. Chrysof. sup. Genes. Hom. 45.

Sanctorum mos est afflictis compati. idem super Genes. Homil. 44.

Sanctimonia est excellens mentis castitas. idē sup. Epist. ad Theosal. Hom. 4.

Sancti viri in prosperitate disimulant. Greg. 5. Mor.

Sanctis bonorum studijs maliorū vita contradicit. idem 7. Mor.

Sancti viri nec ex elatione liberi, nec ex timore sunt submissi. ibidem.

Sancti viri ex conscientia bona vita sidenter expectant premium aeternum. ibid.

Sancti ad cordis secreta semper redeunt. ibid.

Sancti certissime sciunt, quia in hac vita requiem habere non possunt. ibid.

Quo verius sancti summe cognoscunt, eō sublimius terrena despiciunt. ibid.

Sancti etiam sine causa flagellantur, non vt puniantur, sed vt probentur. idem 9. Mor.

Viris sanctis ab improbis decribit, ad testem conscientia Deum recurrant. idem 10. Mor.

Sancti viri irrideri non metuntur. idem 15. Mor.

Sanctorum virorum est bona sua occultare. idem 19. Mor.

Sancti viri interdum coram hominibus bona facere compelluntur, vel facta narrare. ibid.

Quidam sancti venerari appetunt, vt reuerenter audiantur. ibid.

Sancti sic de spe certi sunt, vt tamen sint semper de tentatione timidi. idem 10. Mor.

Probatio sanctitatis non est signa facere. ibid.

Sanctos suos Dominus veniendoadiunat, derelinquendo probat.

bat, donis firmat, tribulationibus tentat. *ibid.*
 Sancti viri nō praeesse cateris gaudent, sed prodesse. *idem 21. Mor.*
 Sancti viri cūm praesunt, non in se potestatem ordinis, sed aequalitatem conditionis attendunt. *ibidem.*
 Sancti viri non suam gloriam, sed subditorum iustitiam quaerunt. *ibid.*
 Sancti viri interdum de bona opinione sua gaudent. *idem 21. Mor.*
 Sancti sententiam suam abscondunt, quando aliorum vitam, loquendo, lucrari non possunt. *ibidem.*
 Non solum quod sancti viri dicunt, prophetia est, sed etiam quod agunt. *ibid.*
 Sancti in hac vita diuina naturae secreta, quasi sub quadam imaginatione conspiciunt. *idē 13. Mor.*
 Sancti humanum iudicium non timeant, sed diuinum. *idem 24. Mor.*
 Sancti viri nec insidijs, nec iniurijs, nec disputationibus, nec penis terrentur. *idem 31. Mor.*
 Vir sanctus quō maiore persecutione premitur, eō ad praedicandum acrius instigatur.
 Qui viam sanctitatis appetunt in errore lapsi, tardius emendantur. *idem 32. Mor.*
 Sancti dum tentantur, humiliantur.

tur: dum humiliantur, iam diaboli esse desunt. *idem 33. Mor.*
 Sancti viri sunt templa Dei. *idem in Pass.*
 Sancti viri ut ab illicitis longe absint, etiam licita abscondunt. *idem Dial. lib. 4.*
 Sancti viri inter elusiones & reuelationes somnorum discernunt. *ibid.*
 Sancti viri caveant, ne vitia sub specie virtutis nutriantur. *idem sup. Ezech. lib. 1.*
 Nemo sanctorum ad caelestem gloriam, nisi patientiam seruando peruenit. *ibid.*
 Sancti viri in iudicijs suis faciles non sunt, qui Deo displicere metuunt. *idem sup. 1. Reg.*
 Sanctus quisque hoc accipit a Christo, quod sanctus est. *ibid.*
 Sanctificatio corporis, castitas mentis autem, charitas & humilitas. *ibid.*
 Sanctitas a faciendo dicta est. *Aug. de Trin. lib. 1.*
 Sanctitas in iustitiæ operibus consistit. *idem de salutaribus documentis.*
 Sanctitatis iudiciū est pax. *idem de Temp. ser. 144.*
 Sanctorum numerus certus est apud Deum praescitus. *idem Epist. 106.*
 Sanctus pauperibus a diuitibus ministrandum est. *idem de Oper. monac.*
 Dei respectu nec angeli sancti dicuntur.

dicuntur. *idem contr. Prisc. & Orig.*
 Sanctorum vita vna, sed praemia diuersa. *idem de temp. sermo. 191.*
 Sancti honorandi imitatione non adoratione. *idem de ver. religio.*
 Sancti non in seipsis, sed in Domino sunt laudandi. *idem cont. duas Epist. Pel. lib. 3.*

Iustificatio, & Innocentia.

EX GRÆCIS.

Iustus vir, & bonus, & Felix: iniustus, turpis, & miser. *Plat. de Rhet.*
 Quod iuste fit, sapienter fit, quod vero iniuste, ignoranter. *Aristot. Top. 2.*
 Non sufficit iuste egisse, sed secundum iustitiam agere. *Plut. An seni sit gerend. resp.*
 Iustus vir pluri faciendus, quam propinquus. *Antist. apud Dio gen. lib. 6.*
 Non est signum innocentiae, si a paucis accusari. *Demosth. cont. Mid.*
 Iustus vir natus est in proximi commodum. *Eurip. apud Stobæum.*
 Vnus iustus infinitos iniustos vincit adiuantibus Deo & iustitia. *ibid.*

Iustus est, qui legibus obtemperat. *ibid.*

EX LATINIS.

Prima virtus est vitio carere. *Quint. lib. 8.*
 Petant etiam innocentes misericordiae auxilium. *ibid. lib. 11.*
 Innocentia per gradus certos ab homine discedit, & ne in maximis trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. *ibid. Decla. 1.*
 Nihil innocenti facere conuenit quod negandum sit. *ibid. Decla. 3.*
 Male hæret ibi innocentia, ubi secretum est vulnus. *ibid. Decla. 13.*
 Verba reperire innocenti facile est. *Sophoc. apud Stob.*
 Si iustus fueris, mores habebis tanquam leges. *Menand. ibid.*
 Iusti mores iniuriam facere nesciunt. *ibid.*

EX SACRIS.

Iustus prosperitate turbatur. *Greg. 4. mor.*
 Esca iustorum est conuersio peccatorum. *ibid.*
 Iustus vir murus est patriæ. *Ambros. 1. de Abraham.*
 Nunquam iustus solus est, quia cum Deo semper est. *ibid. 3. de virgin.*
 Iuste fit quod iure fit. *Aug.*

Prudentia iustorum à sapientibus
mùdi stultitia indicatur. Gregor.
10. mor.

Iustorum proprium est, non solum
suam, sed & proximorum edi-
ficationem in dictis & factis
querere. Grego. 11. mor.

Verba iustorum & iniustorum
similia sunt, differunt au-
tem intentione. ibid. 12. mor.

Ille bene agit quæ pia sunt, qui
scit prius agere quæ iusta sunt.
ibid.

Iustus iniusta patiens, non tam
ad iram, quam ad preces con-
uertitur. ibid. 4. mor.

Iusti partem à Domino non ac-
cipiunt, sed ipsum Dominum.
ibid. 15. mor.

Iustus in principio sermonis se-
ipsum accusat. Basil.

Iusti de errore percussorum læ-
tari non possunt. Gregor. 16.
mor.

Iusti semper ad cordis secreta-
rium redeunt. ibid.

Iustorum mentes per intentionem
Domino semper assistunt. ibi.
17. mor.

Indignum est iustum ab iniustis
iudicari. ibid.

Iustorum vita conspicienda est.
ibid. 24. mor.

Iusti non humana, sed diuina iu-
dicia afficiunt. ibidem super
Ezech.

Iusti vituperium suum non sem-
per patiuntur. ibid.

Iusti aliquando opera sua alijs

narrant. Gregor. super Exe-
chiz.

Iustorum mors bonis est in adi-
torium. ibidem sup. Euang. Ho-
mil. 34.

Innocens non est qui reus iudi-
catur. Aug.

Innocentem condemnare peius
est, quam nocentem absolvere.
ibid.

Sape sit calamitas innocentis,
ignoranti iudicis. ibid.

Nemo sibi innocentiam tribuat.
ibid. lib. 2. Conf. cap. 7.

Ille est innocens, qui cum alijs
non nocet, nec sibi nocet: qui
enim & sibi nocet, non est in-
nocens. ibid.

Difficile est innocentiam pressam
malis non dolere. Hiero.

Innocentia est sapienti spes im-
punitatis, non latebra. Am-
bros.

Hoc est innocentem esse, ignorare
quod noceat. ibid.

Abstinentes se à malis, innocens
est, non iustus. Chrysost.

Quæ virtus esset innocentia, nisi
raritas pretium dedisset? Lact.
lib. 5.

Iusti afflictionem requiem pu-
tant. ibid. lib. 8. mor.

Iniustus semper sunt grauius ver-
ba iustorum. ibid.

Iustorum bona vsque ad termi-
num vite crescunt. ibid.

Iusti nec præsentia bona curant,
nec præsentia mala timent.
ibid. 9. mor.

Iusti

Iusti etsi sciendo, aliorum facta
arguunt, cum tamen compas-
sione reprehendunt. Gregor. 11.
mor.

Iustus Dei illustratione non com-
paratione iustus est. ibid. 17.
mor.

Vilitati iustorum militat potestas
iniquorum. ibidem. libr. 20.
mor.

Iusti, quos clementer tolerant, do-
cere non cessant. ibid.

Iusti aliquando in correctione mi-
tes, aliquando seueri sunt. ibid.
25. mor.

Laus sua iustos cruciat, iniquos
exultat. ibid. 26. mor.

Iusti cum laborem suum sine fru-
ctu esse considerant, in alium
locum ad laborem cum fru-
ctu migrant. ibidem Dialog.
lib. 2.

Iusti detrahentium verba redar-
guunt. ibid.

Adhærere Deo, vnus spiritus est,
sed non vnus cum eo. Ber. ser.
sup. Cant.

Innocentiam seruare plures inue-
niuntur, quam qui dignè pen-
itentiam agant. Bernard. de
quad. deb.

Iustus quisque sapiens est. Bern.
sup. Cant. serm. 63.

Noli esse nimium iustus. ibid. sup.
Palm. Qui habitat in adiut.
serm. 6.

Rectitudinem spiritus seruare
monet rectitudo corporis. ibid.
serm. 2. sup. Cant.

Recta facere & inutilem se præ-
stare, apud paucos reperitur.
ibid. in Epist.

Aequitas, magna virtutis indi-
cium est. Chrys. in Act. Apo-
sto. cap. 23. Homil. 48.

Iustus non continet, sed tantum
in principio sermonis accusa-
tor est sui. Bern. sup. Cantic. ser-
mo. 12.

Iustificatio ex timore & amore
procedit. ibid. in Epist.

Iustorum vita totius philosophiæ
continet doctrinam. Chrysost.
sup. Genes. Rom. 5. 4.

Iusti sepe pro iniustis mortem pa-
tiuntur. ibid. super Psalm. 96.
Homil.

Iustus est solum peccantibus ap-
parens grauis. ibid. sup. Epist.
ad Corinth. Homil. 9.

Illud est magnificum, si subiectus
contumeliosus, iudicium Dei lau-
des: si vexatus aegritudine, in-
dicio Dei deputes: si te inopia
premit, non reuocet, quò minus
laudes iustitiam Dei. Amb.

Magnificentia Domini est, pec-
catoris iustificatio. Augu. sup.
Psalm. 110.

Perfectio.

EX GRÆCIS.

Totum & cõpletum est, quod
habet principium, mediũ,
& finem. Aristot. de Pot. 2.

Totum nihil aliud est, quam con-

gregatio partium. idē Physi. 2.
Totum & perfectum est, cui nihil
deest. idem Physi. 3.

Is demum in magnis viris est ha-
bendus, qui quidquid ē rep. sit,
intelligit, atque idem dicendo
explicare potest, quod si id
quoque acceperit, ut strenuē
consciat, nihil ad eius laudes
accedere posse videtur. Demo-
sthen. 1. Olynth.

Qui rem in integrum restituere
volunt, causam malorum in-
uestigare & tollere debent.
Demosth. in arg.

EX LATINIS.

Non est perfectū quicquam,
quo melius est aliud. Quin-
til. lib. 12.

Nihil est simul & inventum, &
perfectum. Cice. de Clar. Orat.
Omnia praeclara rara, nec quic-
quā difficilius, quā reperire
quod sit ex omni parte perfe-
ctum in suo genere. Cic. in Læl.

Id est integrum quod est ut fuit.
Caesar de bel. Alex.

Nihil in simplici genere natura
omni ex parte beatum atque
perfectum expoliuit, tanquam
ceteris nō habitura quod lar-
giatur, si vni omnia cōcesserit.
Cicer. 2. de inuent.

EX SACRIS.

Perfectus nemo est, qui perse-
ctior esse non appetit. Ber-

nard. in Medit.

Et studere perfectioni, est esse per-
fectum, & nolle proficere, desi-
cere est. idem in Epist.

Hec est in omnibus sola perfectio,
sua imperfectionis cognitio.
Hier. in Epist. ad Theop.

Tanto quisque perfectior est, quan-
tō perfectius sentit dolores alie
nos. Greg. in Homil.

Quidquid verum est ac bonum, id
perfectum non potest esse, nisi
fuerit singulare. Lact.

Sicut perfecta laudem pariunt,
ita & vituperationem gene-
rant, quae in medijs conatibus
aegra deseruntur. Caesiod. lib. 4.
Epistol.

Perfectio solet in septenario nu-
mero designari. Gregor. sup. 1.
Reg.

Perfectio de sapientia nascitur.
idem lib. 3. mor.

Omnes perfecti perfectionis sua
rectitudinē ex quatuor Evan-
gelij didicerunt. idem lib. 1.
sup. Ezech.

Vbi honor non est, ibi & con-
temptus est: vbi contemptus,
ibi frequens iniuria, ibi & in-
dignatio: vbi indignatio, ibi
quies nulla: vbi quies non est,
ibi mens a proposito sepe deū-
citur: vbi & per inquietudi-
nem aliquid aufertur ex stu-
dio, minus fit ab eo quod tol-
litur: & quod minus est, per-
fectum dici non potest. ex hac
supputatione sententia illa na-
si

BEATITUDO, ET AETERNITAS. 469

scitur, Monachum non posse in
patria sua esse perfectum: per-
fectum autem esse nolle, delin-
quere est. Hier. in Epist.

Valde perfectorum est, ostenso ope-
re, auctoris gloriam quaerere, ut
illata laude, privata nesciat
exultatione gaudere. Gregor.
8. Mor.

Altior virtutis perfectio, altio-
rem debet tenere viam. in glos.
Perfecto omnia dimittenda. Hie-
ronym. ad Heliod.

Homo perfectus, cautus sibi, pla-
cens Deo, utilis suis. Bern. super
Cant. serm. 59.

Homini perfectio continentia si-
bi, innocentia proximo, patientia
vtrique. Bernar. sup. Cant.
serm. 70.

Beatitudo, & aeter-
nitas.EX GRÆCIS, ET
LATINIS.

Mortalium nemo est beatus
vir, sed diuitijs affluen-
tibus alius alio est felicitior, bea-
tus verò non. Eurip. in Med.
Beatitudo in excelso est, sed vol-
entim penetrabilis. Senec. Epi-
stol. 65.

Miraris hominem ad Deum ire,
Deum ad hominem venire: nul-
la sine Deo mens bona est: se-
mina in corporibus humanis

dispersa sunt, quae si bonus cul-
tor excipit, similia origini pro-
deunt. idem Epist. 74.

Summum bonū nec satietatem ha-
bet, nec poenitentiam. idem de
vit. beat.

Cum vnusquisque maximē poste-
ritati seruiat, esse aliquid ve-
rissimile est, cuius post mor-
tem sensum sit habiturus. Cicer.
1. Tuscul.

Beatus esse sine virtute nemo po-
test. idem 1. de nat. Deorum.

Beati dicuntur, qui sunt in bo-
nis, nullo adiuncto malo. idem
5. Tuscul.

Qui beatus est, non intelligo quid
requirat, ut sit beator: si est
enim quiddam quod desit, non
beatus quidem est. ibid.

Cui ascensus in caelum pater, quā-
uis maxima, tamen debito mi-
nora sunt, quae in terris tri-
buntur. Max. lib. 8.

Immortalitatis naturā vnusquis-
que magnopere cupidus est.
Plat. 4. Dial.

EX SACRIS.

In gloria celesti, mira serenitas,
plena securitas, aeterna
felicitas. idem super Cant. ser-
mo. 12.

Gloria Dei in rebus videri po-
test, in seipso pro hac vita non
potest. Gregor. super Ezech.
Homil. 8.

Querenda est gloria Dei, per vias

eius. idem 16. Mor.

Aeternum pro eo, cuius finis non constituitur. August. libro 1. Quæst. super Genes.

Vera aternitas, in solo Deo est. idē in sent. suis.

Aeternitas Dei est ipsius substantia. idem sup. Psal. 101.

Aeternitatis prætolantes, vires ex aduersitatibus sumunt. Greg. 26. Mor.

Ad aternitatis gloriam acquirendam nullus longum durus, nullum tempus longum videri debet. Bern. in Doct.

Pro magno diligi non debet quidquid sine concluditur: illa appetenda, illa magnopere diligenda, quæ nec inuenta transiunt, nec adepta deficiunt. Grego.

Facilius dicere possumus in vita aterna, quid ibi sit, quam quid ibi non sit. August.

Regnum colorum non est dantis, sed accipientis. Hierony. super Psal. 68.

Ecce venale est regnum Dei: eme si vis, nec multum existimes de pretio propter rei magnitudinem: tantum valet, quantum es: te da, & habebis illud. Sed dices, Malus sum, & foris me non accipiet. Dando te illi, bonus eris. August. de Spirit. & anim.

Immortalitas nostra magna non mole, sed virtute. August. Epist. 57.

Immortale corpus, cibo non eget. idem in Quæst. ex vet. Test.

Immortalitas, sanitas sola est. idem serm. 75. de temp.

In gloria recedat error à ratione, dolor à voluntate, à memoria timor. Bern. sup. Cant. serm. 12. Paradisus, patria nostra est. Basil. de virg.

Beatitudo duplici modo tenetur, spe, & re. Aug. 10. confess.

Alterius beatitudine, nemo sit beatus. idem lib. 2. De lib. arb.

In beatitudine alius alio præstantior. idem in Enchir.

Beatitudo ab humilitate incipit. idem de serm. Domini in mont. lib. 1.

Beatitudo vera non est, de cuius aternitate dubitatur. idem de Ciuit. Dei, lib. 12.

Beatitudinem externam quietem dicit Aristoteles. August. de vult. Eccles.

Beatitudo posita est in vera fide. idem de temp. serm. 6.

Beatus necessarius est sapiens. idem cont. Acad. lib. 2.

Qui beatus non est, miser est. idem de beat. Vir.

Beatus, non potest errare. idē cont. Acad. lib. 1.

Beatus ex seipso nemo esse potest. idem de Ciuit. Dei, lib. 12.

Beati videntes supplicia damnatorum, magis se sentiunt debitorum Deo. Greg. 33. Mor.

Beatum nihil, nisi quod caret peccato. Amb. lib. 2. Off.

Beatit

Beatitudo nostra futura, non præsens. idem 1. Offic.

Beatitudo est & in doloribus, nec perditur aduersis. idē de Iacob Regnum Dei conceditur, ostenditur, promittitur, percipitur. Bernar. lib. Sap.

Regni colorum via arcta, nec recipit nisi paruos. idem de pass. Domini.

Cæli iustus designant. Grego. lib. 15. Mor.

Cælum dicitur Ecclesia electorum. idem 30. Mor.

Cælum est anima iusti. idem sup. Exech. Homil. 15.

Ornamenta colorum, sunt virtutes prædicantiū. idem in Euāg. Homil. 31.

Cælum nulli hominum pateret, nisi filius hominis carnem sumpsisset. idem sup. 7. Psal.

Curia cælestis præstatur consumptionem nostram. Bernar. in vig. nat. Domini.

In cælum ascendere mente licet. Chrysost. de verb. Esaiæ.

Cælum propter ecclesiam creatum est. idem de expuls. Homil.

Cælum ager est fidelium. idem sup. Epist. ad Rom. serm. 8.

Cælum non curiose scrutemur. idem sup. Epist. ad Thessal.

Cælo meliores licet nobis fieri. idē sup. Epist. ad Heb.

Cælum mercatura est. idem de penit. Homil. 9.

In cælis Deus habitare dicitur, quod ibi sit voluntas eius.

August. Epist. 57.

Beatus non est, qui quæ vult habet, si mala velit. ibid.

Ecclesia.

In Ecclesia illicitum, nec domi licet. August. in Apolog. aduersus Iovin.

Ecclesia ista certa, quæ ab Aposto- lis fundata. idē aduersus Lucif.

Ecclesia non est, quæ non habet sacerdotem. ibid.

Ecclesia nunc orat pro omnibus, nec tamen pro omnibus exauditur. idem.

Ecclesia ciuitas vna ex Angelis, & hominibus. idem.

Ecclesia velut lilium inter spinas malis, & bonis est permixta. idem lib. 5. de Baptis.

Ecclesia velut domus vasa habet varia. idem lib. 3. cont. Episto. Pelag.

Ecclesia de latere Christi facta est. idem sup. Psal. 126.

Ecclesia hereditas Deus est. idem sup. Psal. 5.

Ecclesia amatores Spiritu sancto accipiunt. idē sup. Euang. Ioan.

Ecclesia & Christus vnum corpus sunt. idem sup. Psal. 142.

Ecclesia mater est, sicut Maria virgo. idem de temp. serm. 16.

Ecclesia ossa, sunt Apostoli. idem Epist. 120.

Ecclesia caput humanitas Christi, anima, & vita ipsa diuinitas. idem 10. de Ciuit. Dei.

Impudentia est ecclesia unitatem propter hominum scelera relinquere. idem Epist. 50.
Sola ecclesia sequenda est, nullus autem hominum. idem lib. 3. cont. lit. Petil.
Ecclesia ager Dei est fertilissimus. idem.
Sedes apostolica de aliarum ecclesiarum tuitione debet esse sollicita. Grego. in regist. lib. indict. 9. cap. 70.
Causa ardua sunt ad sedem apostolicam deducenda. idem in reg. lib. 2.
Quae semel autoritate apostolica formata sunt, non amplius egent firmitate. idem in Regist.
Ecclesia dicitur lilium inter spinas. idem 1. Mor.
Ecclesia aduersitatibus proficit. idem lib. 3. Mor.
Ecclesiae vestimenta, cuncti sunt ecclesiae fideles. ibid.
Ecclesiae rectores, principes dicuntur. idem lib. 4. Mor.
Sancta ecclesia simplicitatis, & rectitudinis vias a timore incipit, & in charitate consumitur. idem 1. Mor.
Ecclesia ex gentibus electa innocula dicitur respectu synagoga. idem 11. Mor.
Dolore ecclesia premitur, quando peruerfos in sua malitia crescere intuetur. idem 13. Mor.
Maxillam ecclesia peruerfi feriunt. ibidem.
Ecclesia in omnibus, quae sapit, sensum suum humiliter deprimat.

idem lib. 14. Mor.
Ecclesia omnes ab haereticis ad veritatem reuertentes recipit. idem lib. 16. Mor.
Columnae ecclesiae sunt praedicatores. idem 17. Mor.
Ecclesia per synagogam transiit, sed non pertransiit. idem lib. 18. Mor.
Ecclesia sancta per spiritum agnoscit quod synagoga antea non valuit. ibid.
Ecclesia incrementum ex signis, & prodigijs emicuit. ibid.
Ecclesia est oculus ceco, & pes claudus. idem lib. 19. Mor.
Sancta ecclesia consistit unitate fidelium, sicut corpus unitate membrorum.
Ecclesia filios suos in nido nutrit. ibidem.
Ecclesia quotidie corda fidelium consolatur. ibid.
Ecclesia in sua predicatione spem miscet, & metum. 16.
Ecclesia afflictionis tempore pro uerbium prauis efficitur. idem lib. 20. Mor.
Sancta ecclesia persecutionis suae tempore fide stat, desiderijs clamat. ibidem.
Ecclesia multa mala, ultima persecutione passura est. idem li. 2. mor.
Ecclesia deslet quos exhortando trahere non potest. ibid.
Locus uidentium Deum, est ecclesia. idem 25. Mor.
Deus ecclesiam suam sine digna administratione non deserit. idem 26. Mor.

Ecclesia tot vestibus induitur, quot vestibus fidelium decoratur. idem 28. mor.
Non solum ex Iudaeis, sed ex Gentibus ecclesia doctores accepit. idem 30. mor.
Extra ecclesiam non est salus. idem 35. mor.
Vna erit in fine mundi de Iudaeis, & Gentibus ecclesia. ibidem.
Ecclesia sine nouum Testamentum recipit, ut vetus non abiciat. idem in Cant. cap. 8.
Ecclesia in veteri lege Christum exoptabat. ibid.
Ecclesia sancta, murus dici potest. ibidem.
Ecclesia soror Christi vocatur. ibi.
Rini ecclesiae, sunt sancti praedicatores. idem sup. Ex. ech. lib. 1.
Deus de tota simul ecclesia loquitur, acsi de una anima loquitur. idem sup. Ex. ech. Homil. 15.
Ferculum regis nostri, ecclesia est. ibidem.
Sancta ecclesia duas vitas habet: temporalem, & aeternam. idem sup. Ex. ech. Homil. 21.
Ecclesia nunc spiritualiter facit, quod per Apostolos corporaliter faciebat. ibidem.
Ecclesia praesens vocatur regnum Dei. idem sup. Ex. ech. Hom. 27.
In ecclesia nec boni sine malis, nec mali sine bonis esse possunt. idem sup. Ex. ech. Homil. 31.
Ecclesia filios sine dolore Deo generat. idem sup. 7. P. salm. panitent.

Saculum ecclesiae non decet turpibus lucris inquinari. idem ex Regist. lib. 1.
Ecclesia defuncto pastore, diu sacerdotio priuari non debet. idem ex Regist. lib. 2.
Ecclesiae militantis ordines ecclesiae triumphanti conformari oportet. idem ex Regist. lib. 5.
A nullo debet suscipi, quem Romana depellit ecclesia. ibidem.
Ecclesia non potest ultra tres menses carere Episcopo. idem ex Reg. lib. 7.
Ecclesia tenetur necessitatem patientibus praebere subsidium. ibidem.
Ecclesia relicta, retinere sacrilegium est. idem ex Reg. lib. 8.
Ecclesia sola succedit in bonis Episcopi, in episcopatu acquisitis. idem ex Regist. lib. 9.
Ecclesia habet pauperes defendere. ibidem.
Ecclesia usque in mundi finem dicitur. Greg. in Reg.
Ecclesiae sublimatio, est synagoga depressio. ibid. sup. Reg.
Ecclesia Christus crucis heredem constituit. ibidem.
Ecclesiastica potestas est in humanitate Redemptoris. ibid.
Ecclesiae autoritas sine misericordia nulla est. ibid.
Ecclesia creditur à Iudaeis ebria. Greg. in Reg.
Ecclesia doctorum, electa synagoga, magnam apud Gentes inuenit reuerentiam. ibidem.

Ecclēsiasticis famulātis obsequijs
ecclēsiasticum debent adipisci
subsidiū. *ibid.*
Ecclēsiastici reditus, in quatuor
partes diuidantur. *ibidem.*
Ecclēsia ciuitas Dei est. *Ambro.*
sup. P. salm. 118.
Ecclēsia possessio, sumptus est ege-
norum. *ibidem. lib. 5. Epist. 31.*
Præsūmit ecclēsia non de suis me-
ritis, sed de Dei misericordia.
Bernard. sup. Cant. serm. 6.
Synagoga pactum conuentionis
egit cum Deo, ecclēsia uero be-
neplacito voluntatis immititur.
ibid. sup. Cant. serm. 11.
Tenet ecclēsia Christum, & ab eo
tenetur. *ibid. sup. Cant. ser. 79.*
Ecclēsia synagoga nō inuidet, sed
ad eam Christum introducere
nititur. *Bern. sup. Cāt. ser. 79.*
Ecclēsia nomine non tantum vna
anima, sed multarū vnitas desi-
gnatur. *ibid. sup. Cant. ser. 61.*
Ecclēsia pulcher status auctoritas
p̄latorum, clericorum decus,
populi disciplina, monachorum
quies. *ibid. sup. Cant. serm. 46.*
Ecclēsia varias artes, & varia
vasa habet. *Basil. in Hexam.*
Ecclēsia nauis demergi nō potest.
Chryso. de verb. Esaie. Hom. 4.
Ecclēsia locus est medicina spiri-
tualis. *ibid. sup. Genes. Hom. 1.*
Ecclēsia radix in celo est. *ibid. de*
verb. Esaie. Homil. 4.
Ecclēsia celo honoratior est. *ibid.*
Homil. 4.
Ecclēsia angelorum celebritas est.

ibid. sup. Matth. Homil. 51.
Ecclēsia vna sit in vniuerso orbe.
*ibid. Homil. 1. sup. Epist. ad Co-
rinth.*
Ecclēsia nomen est consensus, &
cōcordiæ nomen. *ibid. sup. Epi-
stol. ad Galat. cap. 1.*
Ecclēsia diuisio Deū irratat. *ibid.*
sup. Epist. ad Eph. ca. 4. ser. 11.
Ecclēsia nomen plerunq; multitu-
dinis est. *ibid. sup. Epist. ad The-
sal. cap. 1. Homil. 1.*
In ecclēsia omnia quæ cōsiderātur,
in Christiū referri possunt. *ibid.*
sup. Epist. ad Heb. cap. 1. Ho. 2.
Ecclēsia cōlūna orbis est. *ibid. sup.*
Epist. ad Timo. 1. ca. 3. Hom. 11.
Ecclēsia est Deus. *ibid. de expuls.*
Ioann. Chrysoſt.
Ecclēsiæ rudi leuia imponenda.
Hier. aduers. Iouinian. lib. 1.
Ecclēsiastica tantum predicanda
non humana & philosophica.
ibid. ad Hedebiam, Quæst. 10.
Ecclēsiā pauperū fraudare nefas.
ibid. ad Nepot.

Summus Pontifex.

In Sacerdotis summi dignitate
pendet ecclēsia salus, id est,
Christi. *Hieronym. aduers. Lu-
cifer.*
Apostolica cathedra propter ho-
minum iniquitatem non est ca-
lumnianda. *August. cont. Pet.*
lib. 2.
Potestas ecclēsiastica nec ex libi-
dine amplecti debet, nec ample

xxa pro formidine deserit. *Greg.*
25. mor.
Priuegia ecclēsiastica Aposto-
licus debet illaesa seruare. *idem*
28. mor.
Graue Pontificis onus, sed beatum
ei, qui bene refert.

Concilium.

Concilia debent cum maturi-
tate celebrari. *Greg. in 7.*
P. salm. pœnit.
Concilia sine odio, & inuidia ce-
lebranda sunt. *ibidem.*
Concilia debent celebrari ad vti-
litatem ecclēsiarum, & paupe-
rum. *ibidem.*
Concilia sine auctoritate Romani
pontificis congregata nihil va-
lent. *idem ex Regist. lib. 7.*
Concilia vniuersalia particulari-
bus, & posteriora prioribus
semper anteposita. *Augustin.*
*lib. 2. de baptis. contra Dona-
tist. cap. 10.*

Sacramentum.

Sacramenta foris percipimus,
ut intus sancti spiritus gra-
tia repleamur. *Gre. sup. 1. Reg.*
Sacramenta dicta sunt, quoniam
ad res pertinent diuinæ. *Au-
gust. Epist. 4.*
Sacramentum non intellectū ter-
ret, intellectum gaudium pium
parit. *idem 3. Quæst. sup. Leuit.*
Sacramenta qui contemnit, in se
vitam non habet. *idem contra*

Fausl. lib. 13.
Sacramentorum sanctitas in nul-
lo peruerso violatur. *idem con-
tra Epist. Parm. lib. 2.*
Sacramentum, ministratio ex Spi-
ritu sancto est, siue per bonum,
siue per malum fiat. *idem.*
Sacramentum habent pleriq; , at
sacramenti virtutem minimè.
idem sup. Epist. B. Ioan. 1.
Sacramenti aqua corpus, at spiri-
tus animam abluit. *ibid.*
Sacramentorum mutatio Prophe-
tici vocibus prædicta est. *idem*
Epist. 4.
Sacramenta omnia & veterum,
& nostra ad vnā fidem re-
currunt. *idem Epist. 138.*
Sacramēta noua legis paucissima,
facillima, sed præstantissima
sunt. *idem Epist. 118.*
Sacramentum gratiæ Deus dat
per malos, sed ipsam gratiam
non, nisi per seipsum. *idem de*
baptis.
Sacramenta tutius in ecclēsia,
quàm extra eam accipiuntur.
ibidem.
Sacramenta talia cuiq; fiūt, qualis
accedit. *idem contra liter. Petil.*
lib. 2.
Sacramētorum virtus, est gratia.
idem sup. P. salm. 77.
Sacramenta indignè sumens, sibi,
non alteri nocet. *idem de verb.*
Apost. sermo. 2.
Non omnes, qui sacramenta su-
munt, sunt de membris Christi.
idem de verb. Domini.

Baptismus.

Ane baptismum liberius olim peccabatur. Augustin. lib. 1. Confess.

Baptismi aqua per spiritum efficitur. idē lib. 13. Confess. cap. 114.

Baptismus non est tantō melior, quāto à meliore datur. idem in Epist.

Baptismus secundus, est fons lacrymarum. idem de salut. docum.

Baptismus, Trinitatis est opus. Idē contra Pelag.

Baptisma per Circumcisionem significatum. idem contra Iulianum. lib. 2.

Baptismus propter fidem falsam nō corrumpitur. idem de vnic. baptisf.

Baptismi aqua non est illius, aut alterius, quā nos mundat. idem contra Petil. lib. 1.

Per baptismum suos voluit Christus regenerari. idem de pecc. merit. & rem.

Per baptismum oves Christi incipimus esse. ibidem.

Baptismus qui accipit indignē, iudicium accipit, non salutem. idem contra Fulgent.

Non omnes, qui tenet baptismum, tenent ecclesiam. idem de bapt. contra Donat. lib. 5.

Baptismus legitimus heretici habent, sed non legitime. ibid.

Baptisma charactē infixus. idem sup. Psalm. 59.

Baptisma tale est, qualis est, per cuius potentiam datur, non qualis ille, per quem datur. idem in Euang. Ioan. tract. 5.

Baptismus semel mundat per fidem. idem de verb. Domin. sermo. 30.

Baptismi vices, passio, fides, conversio cordis supplent. idem contra Donat. lib. 4.

Baptismus suo exemplo commendavit Christus. idem de mira. sacr. script. lib. 3.

Baptismi carentes, saluari non possunt. idem de eccles. dogm.

Baptismi tam fidem, quā opera docendi. idem de fid. & operib.

Baptizare potest laicus in necessitate. idem contra Epist. Parme. lib. 2.

Baptizandi potestatem Dominus sibi tenuit, seruis ministerium dedit. idē in Euang. Ioā. tract. 5.

Baptizati inuiti ad pristinā infidelitatem vertuntur. Greg. in Reg.

Baptismi typus, fuit transitus maris rubri. Ambro. de ys, qui myst. init.

Baptizantur paruuli propter originale peccatum. Chrysostō. de Adam, & Eva. Homil.

Baptizantur non à sacerdote, sed à Deo. idem cap. Matth. 14. Homil. 51.

Baptizari mortuos, ridiculum idē sup. Act. Apost. Homil. 2.

Baptizare cuiuslibet est, modo fungatur sacerdotio. idem in Epist. ad Corinth. Homil. 2.

Baptizā

Baptizare iterum, est Christum secūdo crucifigere. idem de laud. D. Paul. Hom. 5.

Baptizatus fundamentum fidei sciat. idem de laud. Paul.

Baptisma Christi ineffabilem donorum liberalitate donatum. idem sup. Matth. Hom. 12.

Baptismo accepto, delictis non est vacandum.

Baptismus, signaculum fidei. idem sup. Matth. Hom. 5.

In baptismo precipua pars spiritus. idem sup. Act. Apostol. Homil. 1.

Baptismi dilatio periculosa. ibid.

Baptismus nobis crux, & sepulchrum. idem ser. 12. sup. Epist. ad Rom.

In baptismo Rex, Sacerdos, & Propheta efficitur. idem in Epist. ad Cor. Hom. 3.

Baptismus non corporis est lauatō, sed anime. idem Epist. ad Hebr. Hom. 19.

In baptismo sensibilis aqua donū confert. idem de sum. indignē ministr. diuin.

Baptismus etiam rerum temporalium spe acceptus, regenerat. Aug. Epist. 25.

Baptismus omnia peccata mundat. idem Epist. 50.

Baptismus non est irritus, à malo collatus ministro. idē Epist. 166.

Baptismus extra ecclesiam esse potest, sed non prodesse. idem Epist. 50.

Baptismi gratia nunquam, nisi

propria impietate amittitur. idem Epist. 22.

Baptismo vita respondeat. idem lib. de Fid. & oper. cap. 16.

Baptisma crux est. idem contra Iulian. lib. 1.

Baptismus baptizato inseparabiliter adheret. idē lib. 5. de Baptisf. contra Donat.

Confessio.

Confessio Dei ad salutem non sufficit. Hier. ad Celan.

Pleriq; homines mala sua consistuntur, & humiles non sunt. Greg. 21. Mor.

Mala, quā facimus, sponte confiteamur, & hec alijs arguentibus non negemus. ibid.

Apud aures Dei vox valida, deuota confessio est. idē 26. Mor.

Per amarum poculum confessionis peruenitur ad gaudium salutaris. idem in Euang. Hom. 6.

Confessio est via ad portam paradisi. idem sup. Ex. ech. 2.

Confessio aperit vulnus peccati. idem in Euang. Hom. 40.

Confessio est & peccati, & laudis. idem sup. 7. Psalm.

Confessio vi extorta non recipitur à iure. idem in Regist.

Confessio extorta facit crimen, nō factum fateri. ibid.

Confessionis vera signū est in afflitione pœnitentiæ. idem sup. 1. Reg.

Confessio erroris, medicina est. Amb.

Ambr. de Insti. virg.
 Bona mentis est, ibi agnoscere culpam, ubi culpa non est. *Greg.*
 Apertas confessionis fenestras inueniat in nobis Dominus. *Ber. sup. Cant. Ser. 59.*
 Confessio, ornamentum est animæ. idem in *Epist.*
 Confessio humilis sit, pura, fidelis. idem *sup. Cant. Serm. 16.*
 Confessio mater est indulgentiæ. *Chrysof. de Conf. Serm.*
 Confessio peccatorum, est etiam abolitio peccatorum. idem *sup. Gen. Hom. 20.*
 Confessio vera fontes lachrymarum habet. idem *Hom. 1.*
 Confiteri peccata, non est confessio. idem *Serm. de Penit.*
 Confessio peccatorum habet mercedem. *ibid.*
 Confessione suspecta non est standum. *apud Iurisconf.*
 Confessio partis, est plenissima probatio. *ibid.*
 Quod maxime accusatori est optandum, confitens est reus. *Quintil. lib. 8.*
 Optimus est portus erranti, mutatio consilij. *Cic. Philip. 2.*
 Confessio extraiudicialis sine causa non inducit probationem, nisi sit geminata. *apud Iuric.*
 Non confitetur Deum, qui negat factis. *Aug. lib. 1. sup. Genes. Quest. 151.*
 Confessio non tantum peccatorum, sed & laudis Dei est. idem *Epist. 121.*

Confessio peccatorum humiles nos facit. idem in *Enarrat. P. sal. 47.*
 Confessio peccatorum in corde anre, quam os petat, exauditur. *ibid. P. sal. 31.*
 Confessio oris ad fidem pertinet. idem *P. sal. 114.*
 Confessione, & humilitate vincunt Christiani. idem *Hom. 5.*

Eucharistia.

Corpus Christi accipere, maius, quam orare. *Hieron. ad Celant.*
 Corpus Christi accipere prohibent coitus. idem in *Apolog. aduers. Iouin.*
 Eucharistia, charitatis est symbolum. idem *ad Theoph.*
 Carnem suam ad manducandum cordi, & oritur Deus. *August. ad Oros.*
 Communionem priuantur contumaces, & inobedientes, etiam si alia culpa desit. *Greg. in S. Christi corporis, & sanguinis participatio necessaria est ad vitam æternam. Basil. in Sum. mor.*
 Eucharistiam indignè sumentes, saturari non possunt. *Gregor. ex Regist.*
 Corpus Christi aliter pius, aliter incredulus sapit. *Chrysof. sup. Epist. ad Cor. Hom. 7.*
 Corpus, & sanguinem illius, qui in caelestibus sedet, gustamus. idem *sup. Epistol. ad Ephes. Serm. 3.*

Peccata

Peccata si non tanta sunt, ut excommunicandus quisque videatur, non se debet à quotidiana medicina Domini corporis separare. *Aug. lib. 1. Epist.*

Ille non audet honorando sumere, & ille honorando non audet unum diem prætermittere contempnum solum non vult cibus iste. *ibid.*

Quotidie eucharistiæ communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo: omnibus tamè dominicis diebus suadeo, & hortor, si tamen mens sine voluntate peccandi sit. *August. de Eccl. dogm.*

Quanta enim cordis contritio, & lachrymarum fonte, quanta reuerentia, & tremore, quanta corporis castitate, atque animi puritate illud diuinum, & caeleste mysterium est celebrandum, Domine Deus, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi summus ima, humanis diuina iunguntur: ubi adest sanctorum presentia angelorum: ubi tu es sacerdos, & sacrificium mirabiliter & ineffabiliter? quis dignè hoc celebrare mysterium potest, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? *Ambr. in orat. ante Mis. dicen.*

Si tantum valuit sermo Eliæ, ut ignem de caelo deponeret, non valebit sermo Christi, ut spe-

cies elementorum mutetur? De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt. Sermo igitur Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat: non potest ea, quæ sunt, mutare in illud, quod non sunt? nõ enim minus est, nouas rebus dare formas, quam mutare naturas. *Ambr. de sacr. lib. 3.*

Liquet, quia præter naturam ordinem Virgo generauit, & hoc, quod cõsimum, corpus ex Virgine est: quid quaeris naturæ ordinem in Christi corpore, cõ præter naturam sit ipse partus ex Virgine? *ibid.*

Ne veluti quidam horror esset cruoris, sed maneret gratia redemptionis: ideo in similitudine quidem acceptis sacramentis, sed vera nature gratiam, virtutemque consequeris. *Ambros. de sacr.*

Sacramentum Dei altissimi suscipiendum est, non discutiedum: venerandum, non dijudicandum: sicut sortitum, non innatum: traditione sanctum, non ratione adiuuentum. *Bernard. in Epist.*

Sicut corporalis cibus cum vètrem inuenerit, aduersus humores occupatum, amplius ledit: magis nocet, & nullum præstat auxilium: ita & iste spiritalis cibus, si aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdit,

dit, non sua natura, sed accipiens vitio. Chrysof. Homil. 5. sup. Matth.

¶ *Tradentibus Christum ad crucifigendum: sed vae cum maligna conscientia sub sacramento sumentibus illum: etsi non tradant Iudaeis ad crucifigendum, tradunt tamen ipsum membris inimici ad sumendum. Remig. sup. Matth. glos.*

Contritio.

Compunctionis principalia sunt, timor, & amor. Gregor. lib. 3. Dialog.

Compunctio prima electorum ex timore nascitur. idem sup. 1. Reg.

In culpam incidisse, natura est: dolere, virtus. Amb.

Alia est compunctio, siue contritio, quae per amorem nascitur: alia quae per timorem, quia aliud est supplicia fugere, aliud, premia desiderare. Gregor. lib. 8. Mor.

Afflicta mens certius inuenit malum quod fecerat quam reatum suum, cuius secunda non meminit. ibid.

Quo verius culpa fletur, eo altius cognitio veritatis attingitur. idem 27. Mor.

Dominus nescit differre, quem compuncto corde sibi senserit supplicare. Cassiodorus super Psalm.

Pungeris bene, si compungeris. Bernardus super Cant. sermo: ne 47.

Compunctionem, vel contritionem peccatorum qui non habet, non habet mundam orationem. Bern. ad Soror.

Contritio est unguentum, sua fragrantia totam domum Ecclesiae replens. idem sup. Cantic. sermo. 10.

Compunctio cordis non riget in delicijs.

Indicium verae compunctionis, subtractio occasionis est. Bern. in die sancto Pascha.

Qui nescit lugere quod grauat, non valet proferre quod subleuat. vis compunctionis poros cordis aperit, & pennas virtutum fundit: cumque se studiose mens de pigra vetustate redarguit, alacri nouitate inuenescit. Greg. 21. Mor.

Sola compunctio est, quae facit animam horrescere purpuram, desiderare cilicium, amare lachrymas, fugere risum. Chrysofostomus in lib. de Compunct. cord.

Contritio est humilitati cordis vera compunctio: magna agere, & humilia loqui: iuste operari, & super peccatis timere, ac tremere. ibid.

Contritio est gemebundi cordis commotio salutaris, seipsum lachrymarum eruptione testificans. Hugo.

EX

Poenitentia.

EX GRÆCIS ET
LATINIS.

Qui non poenitet ex concupiscentiarum prosecutione, insanabilis est. Arist. Ethic. 3.

Quaedam emendatio poenitentia est.

Quint. Declam. 9.

Gravior in dies facti poenitentia est. idem Declam. 12.

Sepe leuant poenas, ereptaque lumina reddunt,

Cum bene peccati poenituisse vident. Ouid. 1. de Pont.

Satis poenarum est, poenitentia erroris. Liu. 3. Dec. lib. 8.

EX SACRIS.

Egressus malitiae, virtutis operatio est. Amb. de Cain, & Abel.

Fit plerumque, gratior Deo amore ardens vita post culpam, quam in securitate torpens innocetia. Greg. in Past.

Semper maior est ex poenitentia fides. Laet.

Poenitentia nulla sera est. Cypri. contra Demetr.

Poenitentia, secunda tabula naufragis. Hier. ad Demetr.

Per culpam Deo discordes sumus, & per flagella ad Deum redimus. Greg. 3. mor.

Poenitentia, arma Christianorum.

Chrysof. sup. Epistol. ad Corinth. cap. 2. Hom. 3.

Poenitentia sapor, ieiunium est. idem serm. de Poenit.

Poenitentia, medicamentum est, peccatum extinguens. idem de poenit. Hom. 5.

Poenitentia praecipua poenitentiae. ibi.

Poenitentia misericordiae est mater. idem de poenit.

Poenitentia reserat quod peccatum claudit. ibid.

Dilatatio poenitentiae usque ad mortem, valde periculosa est. Bern. in paru. serm.

Post poenitentiam virtus virtutem excitat. Greg. lib. 1. sup. Ezech.

Poenitentia est vnum ex perfectis donis descendentibus à patre luminum. idem sup. 7. Psal.

Poenitentiam in presenti pro peccatis faciens, tribunal Christi securus afficiet. ibid.

Suspirat ante, quam comedit poenitens. idem 5. mor.

Poenitens, de misericordia Dei, quam postulat, praesumat. idem in Past.

Poenitentes de spe fiduciam habeant. idem 12. mor.

Plerique poenitere incipiunt, sed statim ad solita recurrunt. idem.

Poenitentia vera vix sine lachrymis esse potest. Aug. de ver. & fals. poenit.

Poenitentia in baptismo, tanquam in fundamento operatur. idem sup. Epist. ad Rom.

Poenitentiam gratia Dei praecedit. H dit.

dit. idē in Quest. ex utroq; test.
 Pœnitentia à solo Deo datur, &
 completur. idem de sanct. virg.
 Pœnitentia nō est aliena natura,
 sed nōstra voluntatis. idem de
 act. cum Manich. lib. 2.
 Pœnitentiam nō agimus, nisi Do-
 mini beneficio excitati. idem
 de grat. Christ. lib. 1.
 Pœnitentia prædicatio ad emen-
 dationem magis, quam ad li-
 centiam prouocat. idem super
 Psalm. 101.
 Pœnitentia in alio est seculo, sed
 cassa. idem sup. Psalm. 36.
 Pœnitentia sine fide inutilis est.
 idem de ver. & fals. pœnit.
 Pœnitentia non proderit perman-
 entibus in peccatis. idem de
 fide, & operib.
 Pœnitentia quotidiana, pœna fi-
 delium. idem Epist. 109.
 Pœnitentia sine ieiunio vacua est.
 idem contra Iulian. lib. 1.
 Pœnitentia non est seruanda vsq;
 in senectutem. idem de temp.
 serm. 45.
 Quod David peccauit, conditionis
 est: quod supplicauit, correctio-
 nis: lapsus communis: confessio
 specialis. in culpam itaque inci-
 disse, natura est: dolere, virtu-
 tis. Amb. de David. lib. 1.
 Qui pœnitentiam agit, paratus esse
 debet ad opprobria perferenda,
 iniuriasq; subeundas, nec com-
 moueri, si quis ei peccati sui cri-
 mē obiciat. Amb. li. de Ioseph.
 Quoniam sic pœnitens, vt tibi ama-

riū sapiat in anima, quod amē
 dulce fuit in vita, & quod te
 prius oblectabat in corpore,
 ipsum te cruciat in corde, iam
 tūc bene ingemiscis ad Deum.
 Amb. in quod. serm.

Apud Deum non tam valet men-
 sura temporis, quam dolor: nō
 abstinentia tam ciborū, quam
 mortificatio vitiorum, propter
 quod tempora pœnitentia pro
 fide, & conuersatione pœniten-
 tium abbrevianda præcipiuntur,
 & pro negligentia prote-
 landa existimatur, cū pro qui-
 busdam culpis modi pœnitentia
 sunt impositi. Hier. in quod. ser.
 Deus etsi pœnitenti veniam spon-
 pondet, peccanti tamen crastinu-
 m non promisit. Gregor. in
 Homil. quad.
 Nunc laudandū tempus est, nunc
 purificationem patet esse neces-
 sariam, quoniam nemo mūdus
 à sorde, nec insans, cuius vita
 est vnus diei super terrā. Ber.
 in quod. serm.
 Si erramus, paruam pœnitentiam
 imponendā, melius est de mise-
 ricordia Deo rationē reddere,
 quam de austeritate. vbi enim
 paterfamilias est largus, dispē-
 sator non debet esse auarus: etsi
 Deus benignus, vt quid sacer-
 dos austerus? Chryso. o. super
 Mathil.
 Non dolere, quia peccauerimus,
 magis indignari, atque irasci
 facit Deum, quam illud pecca-
 tum,

tum, quod amē perpetuū
 Chryso. Homil. 32. sup. Mathil.
 Clerici peccantes, difficilē pœni-
 tentiam agunt, erubescit enim
 aliquando fieri reus, qui sem-
 per fuerat iudex. Chryso. sup.
 Mathil.

Sicut in præceptis medicina medi-
 cam: eum quidem multas her-
 bas recipit, vnam autem domi-
 nantissimam: sic in pœnitentia
 elemosyna dominatior, & po-
 tentior est, & vniuersum ipsa
 conficit. Chryso. in quod. serm.

Pœnitentia appellata est, quasi
 pœnitentia: eō quod ipse homo
 in se pœnitendo, punit quod
 malē admisit. Hugo libr. 3. de
 myster. ecclesl.

Pœnitentia aboleri peccata in-
 dubitanter credimus, & in vl-
 timo vite spiritu, si admissio-
 rum pœniteat. Aug. de ecclesl.
 dogma.

Nolite negligere, quod vos Domi-
 nus pius peccantes sustinet:
 quia quanto diutius expectat
 vt emendetis, tanto grauius iu-
 dicabit, si neglexeritis. Aug.
 in lib. de util. agend. pœnit.

Ad agendā pœnitentiā non suffi-
 cit mores in melius cōmutare,
 & à malis factis recedere, nisi
 & de his, quæ facta sunt, sa-
 tisfacias Deo per penitentia
 dolorem, per humilitatis gemi-
 tum, per contriti cordis sacrifi-
 cium, cooperantibus elemosy-
 nis. Aug. lib. de pœnit.

Inanis est pœnitentia, quā sequens
 culpa conuinquat: nihil profunt
 lamenta, si replicantur pecca-
 ta: nihil valet à malis veniam
 postulare, & mala de nouo ite-
 rare. Aug. in Soliloq.

Qui per penitentiam peccata di-
 luit, angelica felicitatis con-
 sors in æternum erit. Aug. de
 mirab. sac. script.

Si quis positus in extrema necessi-
 tate sua ægritudinis voluerit
 accipere pœnitentiam, & acci-
 pit, & mox reconciliabitur, &
 hinc vadit: fateor vobis, nō illi
 negamus quod petit, sed non
 præsumimus, quod bene hinc
 exit: si securus hinc exit, ego
 nescio, pœnitentiam dare possu-
 mus, securitatem autē non, non
 quidē dico, dānabitur, sed nec
 dico, liberabitur. vs ergo à di-
 bio liberari: tene certū, & di-
 mitte incertū. age pœnitentiā,
 dum sanus es. si sic agis dico ti-
 bi quod securus es: quia pœni-
 tentiam egisti eo tempore, quo
 peccare potuisti, si vis agere
 pœnitentiam, quando iam pec-
 care nō potes, peccata te dimi-
 serunt, nō tu illa. Aug. ser. 36.

Conuersio.

Non cadere facilius est, quam
 post casum resurgere. Chry-
 sost. sup. Ioan. Homil. 70.
 Expectat Deus delinquentes, be-
 nignē suscipit reuertentes. Ber.

nard. sup. Cant. ferm. 9.

Conuersio peccatorum, esca est inforum. Greg.

Nunquam est sera cōuersio. Hier. ad Latam.

Corporis cōuersio si sola fuerit, erit nulla. forma quidē cōuersionis est, non veritas, vacuā virtutem gerens, & formam pietatis. Ber. sup. Cant. ser. 4.

Primordia conuersorum, blandis sunt refoienda modis, ne si ab asperitate incipiant, exterriti ad peiores lapsus recurrant. Ifid. lib. 3. de sum. Bon.

Multos remissa conuersio ad pristinos errores reducit, ac viuēdi tempore resoluit. idem 2. de sum. Bon.

Valet interdum cōuersis pro anime salute mutatio loci, plerunque enim, dum mutatur locus, mutatur mētis affectus. congruum enim est, inde etiam corporaliter euelli, ubi quisque illecebris deseruiuit. nam locus ubi quisque prauē vixit, hic aspectui mentis opponit quod semper ibi vel cogitauit, vel gēsit. ibid.

Conuersiois initia bonis, malisq; moribus sunt permixta. Gregor. 31. mor.

Conuersio nostra semper inueniet Deum paratum. August. sup. Psal. 6.

Noviter conuersorum immoderata vehementia. Bern. sup. Cant. ferm. 19.

reductus ad veniam, sub disciplina melius viuit. Gregor. 9. mor.

Homo lapsus in peccati foueam, suis viribus surgere non valet. ibid.

Conuersio ad bonum non homini, sed Deo ascribenda. August. Epist. 130.

Plerunque conuersus quisque talibus tentationum stimulis agitur, qualibus ante conuersionis gratiam, nunquam pulsatum se esse reminiscitur: non quia tunc hac eadem tentationis radix deerat, sed quia non apparebat. Greg. 24. mor.

Maius de peccatore conuerso, quam de iusto stante gaudium sit in caelo: quia & dux in praelio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus, hostem fortiter peremit, quam illum, qui nunquam ali- quid fortiter fecit. sic agricola illam amplius terram amat, quae post spinas vberes fruges profert, quam eam, quae nunquam spinas habuit, & nunquā fertilem messem produxit. Gregor. Hom. 34. super Euangel.

Jeiumium, & Abstinentia.

Ieiunio aie due sunt: orationis videlicet, & iustitia. Bern. de Qu.

de Quadrag. lib. 4.

Ieiunia moderata esse debēt. idem ad soror.

Ieiunare non solum ore, sed omnibus membris tenemur. idem de Quadrag. ferm. 3.

In ieiunio, stertus, & plancu querendus est Dominus. idem in fest. omnium sanct. ferm. 5.

Ieiunandum cōtinentius in Quadagesima. Hier. ad Lat.

Sic debet ieiunare, vt non palpitēs, & respirare vix possis. idem ad Demetr.

Ieiunium non perfecta virtus, sed ceterarum virtutum fundamentum est. ibid.

Paradisī vita, ieiunij imago est. Basil. in Hexam.

Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiunij disputat. Hier. in Epist.

Ieiunium, vnguentum est spirituale. Chrysof. ad popul. Antioch. Homil. 10.

Ieiunans sermē angelus est. idem de ieiun. ferm. 1.

Ieiunium in paradiso institutum est. idem sup. Genes. 1. Homil. 1.

Ieiunium, anima alimentum est. ibidem.

Ieiunium arma ministrat contra diabolū ibid.

Ieiunium animarum tranquillitas, senum decor. idem sup. Genes. Homil. 2.

Ieiunium est abstinentia à vitij. idem super Genes. 1. Homil. 8.

Ieiunio preces oportet esse coniunctas. idem super Genes. 11. Homil. 30.

Ieiunium, præceptum Dei. ibid.

Ieiunium absque elemosyna nihil utilitatis habet. idem super Matth. 25. Homil. 7. 4.

Ieiunium, cōmilito maximus. idem ad popul. Antioch. Homil. 5.

Ieiunium, modestia principium est. ibid. Homil. 43.

Ieiunium, angelorum est imitatio. idem de ieiun. ferm. 1.

Ieiunium sententiam Dei reuocat. ibidem.

Ieiunium immortalitatis cōciliatrix. ibidem.

Ieiunium agrotis maximè opus. Chrysof. super Matth. 17. Homil. 58.

Ante annos robustæ atatis periculosa est teneris grauis abstinentia. Hier. ad Lat.

Melior est abstinentia vitiorum, quam ciborum. Bern. ad soror.

Per abstinentiam non caro, sed carnis vitia extinguenda sunt. Greg. 20. Mor.

In abstinentia discretio seruanda est. ibidem.

Abstinentia nimia sepe vitium generat idem in Past.

Abstinentia tua, atque ieiunium tuū eò magis Deo grata sunt, quòd cum moribus sanctis offeruntur, vt que in alijs sunt vmbacula vitiorum, in te sunt ornamenta virtutum. Hierory. ad Demetr.

Mater sanitatis est abstinentia: mater egritudinis voluptas: sine enim carne, & vino cito friget Venus: & à patre Libero ad incócessam Venerem proximus est intemperantia locus. Hiero. in Epist.

Modicus, & temperatus cibus, & anima, & corpori utilis est. idem ad Ruñt. mon.

Abstinentia virtus nulla est, si tantú quisque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata est, si atterit plus, quam valet. Gregor. 20. Mor.

Quid prodest tenuari corpus abstinentia, si animus inuimescit superbia: Hiero. ad Celant.

Qui à paradisi gaudijs per cibum cecidimus, adhuc in quantum possumus, per abstinentiam resurgamus. Greg. in Homil.

Sic abstinere, & ieiunare debemus, ut non nos necessitati reuoluerandi subdamus, ne iam noui deuoti, sed inuiti rem voluntariam faciamus. Prosp. lib. 2. de vit. contemp.

Ipsis grauior consuetudo subtracti cibi, qui se ejus alijs nesciunt consolari. Cassiod. super Psalm. 130.

Abstinens est etiam, qui bene comedit. apud Iuriconsf.

Abstinentius magni propter sanitatem, quam propter beatitudinem. Chrysof. sup. Matth. 7. Homil. 31.

Ieiunare multi in futurum proponunt, nunquam in praesens. Greg. sup. 1. Reg.

Ieiunia, et eleemosyna orationem iuuant. August. Epist. 121.

Ieiunium, humilitatis signum. idem Epist. 176.

Ieiunium res magna, sed gula ali quando patrociniatur. in Psalm. 86.

Eleemosyna.

Pauperes qui nutrit, Christo cibant. Chrysof. sup. Epist. ad Hebr. Homil. 19.

Amorum suauitate cura pauperum profluit. idem de mans. sermo.

Eleemosynas ex rapinis non suscipit Deus. Greg. lib. 12. mor.

Qui semper vult peccare, non redimit animam suam, dando eleemosynas continuas. ibid.

Eleemosyna superbi diuitis cum redimere non valet. ibid.

Qui cum fastu eleemosynam tribuit, maiorem culpam intus peragit superbiendo, quam extrà, largiendo mercedem. idem lib. 2. Mor.

Mundari debet prius animus, qui dat eleemosynam. idem 22. Mor.

Aliud est eleemosynam ex praecipio facere: aliud ex charitate. idem sup. Exech. Homil. 10.

Eleemosyna tegunt maculas peccatorum. idem in Euangel. Homil.

Homil. 36.
Aetas, debilitas, & verecundia largiendo pauperibus consideranda. Amb. 1. Offic.

Res pauperibus dare, par sacrilegij crimen esse dignoscitur. Bern. in deciamat.

Sunt qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant, quae magis venatio appellanda est, quam eleemosyna. melius est enim non habere, quod tribuas, quam impudenter petere, quod des. Hieronymus in Episto.

Quamuis omnem censum tuum pauperibus distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, quam quod manibus tuis ipse confeceris. ibid.

Qui vult ordinatè dare eleemosynam, à seipso debet incipere, & eam primum sibi dare. Aug. in Nicher.

Si potes dare, da: si non potes, asfabilem te fac. Auguit. super Psalm. 13.

Multa sunt genera eleemosynarum, quae cum facimus, adiuuamur, ut nobis dimittantur peccata. sed ea nihil est maius, quam cum ex corde dimittimus peccata. idem in Nicher.

Fecundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum. Aug. de verb. Domini.

Via caeli, pauper est. ibid.

Quid prodest misereri inopis, nisi eleemosynam largiaris eidem?

Amb. super Psalm. Beat. immacul.

Pars sacrilegij est, rem pauperum dare, non pauperibus. Laudent te ejiurantium viscera, non rusticum opulenta conuiuia. Hiero. in Epist.

Quicquid tribuitur pauperi, si subtili consideratione pensatur, non est donum, sed mutuum: quia quod datur, sine dubio, multiplicato fructu recipitur. Greg. in Regist.

Qui indigenti proximo exteriorem substantiam praebet, sed vitam suam à nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, & se peccato. hoc, quod minus est, tribuit auctori: & hoc quod maius est, seruaunt iniquitatem. Greg. 19. Mor.

Quae stultitia est, illic relinquere, quo exiturus es, & illic non praemittere, quo iturus es? illic ergo substantiam tuam colloca, ubi patriam habes. Chrysof. sup. Matth. 6.

Quicquid pro anima tua feceris, hoc iuum est: quod autem reliquisti, perdidisti. ibid.

Non est ingrata Deo, quae visa fuerit ab hominibus eleemosyna, sed quae ideo facta est, ut visa sit. Chrysof. tom. super Matth. 5.

Cur tu abundas, & ille mendicat, nisi ut tu bona compensationis merita consequaris, ille vero patientia bravo decoretur? Ba-

fil. Homil. 5.
 Quicquid pauperi dederis, tu habebis: quicquid non dederis, habebit alter. Petr. Rau. in quod. serm.
 Eleemosyna, ac fides ne nos deserant. Chrysof. ad Philipp. ser. 1.
 Eleemosyna semini comparatur. Chrysof. sup. Genes. Homil. 35.
 Eleemosyna donorum caput. idem sup. Genes. Homil. 43.
 Eleemosyna etiã decima est. idem sup. Matth. Homil. 73.
 Eleemosyna carens, peribit. idem sup. Matth. Homil. 79.
 Eleemosyna, preparatio est orationis. idem super Matth. Homil. 15.
 Eleemosyna, vestis mortuorum. idem sup. Ioan. Homil. 85.
 Eleemosyna pedagoga vere philosophia. idẽ sup. Act. Apost. Homil. 14.
 Eleemosyna tua alios liberat à peccatis. idẽ sup. Act. Apost. Homil. 1.
 Eleemosyna ex malitia profecta nihil prodest. idem sup. Epist. ad Corinth. Homil. 14.
 Eleemosyna, gratia dicitur. idem super Epist. ad Corinth. Homil. 15.
 Eleemosynam dare, non semper in potestate nostra est. idem super Epist. ad Galat.
 Eleemosyna, torquis aurea. idem super Epist. ad Philipp. sermo. 1.
 Eleemosyna artifex magna, &

auxiliatrix. idem sup. Epist. ad Hebr. Homil. 32.
 Eleemosyna ars omnium quæstuosissima. idem ad popul. Antioch. Homil. 35.
 Eleemosyna nobiscum semper sit, sicut vestimentum. ibid.
 Eleemosyna cæli nota ianitoribus. ibid.
 Pauperi datum, non est datum, sed mutuum. Greg. in Regist.
 Facundus est ager pauper, citò reddit donantibus fructuum: via cæli est pauper, per quem venit ad patrem, incipe erogare, si non vis errare. Aug. de verb. Domini.
 Deo dat, qui pauperi dat. idem sup. P. psalm. 56.
 Eleemosyna utilius malis negatur, quàm conceditur. idem Epist. 48.
 Eleemosynam vxor præstet, marito consensu eam faciat. idem Epist. 199.
 Eleemosyna ad necessitatem, non ad pigritiam accipienda. idem de oper. monach. cap. 16.
 Eleemosyna est, ignoscere proximo. idem in Enchir. ad Laurent. cap. 71.
 Eleemosyna extra ecclesiam nihil prodest. idem lib. de fid. ad Petr. cap. 3.
 Eleemosyna summa est, inimicos diligere. idẽ in Enchir. ad Laurent. cap. 73.
 Eleemosyna & sceleratè uiuentibus nihil profunt. ibid. cap. 75.

Elem

Eleemosyna in nos ipsos primum est facienda. idem lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 27.
 Eleemosyna ex rapina Deo odibiles. ibid. cap. 5.
 Eleemosyna tristis meritum perdit. idẽ in enarrat. P. psalm. 43.
 Plus accipit, quàm dat, qui prestat eleemosynam. idẽ in enarrat. P. psalm. 102.
 Eleemosyna alia orationes sunt. idem serm. de temp. 59.
 Eleemosyna præmittenda, ut paratam domum inuenias. idem serm. 26. de verb. Domini.
 Eleemosyna etiã ingrato concessa non perditur. idem de verb. Apost. serm. 22.

Petitio, & Oratio.

E X G R A E C I S .

Non precandum, ut uoluntate nostrã cuncta sequantur, sed ut prudẽtiam nostram uoluntas. Plat. de Legib.
 Preces parentum aduersus liberos sæpe audiuntur. ibid.
 Aliquãdo preces maioribus precibus indigēt. Plut. in Apophth.
 Homines, quæ sibi bona videntur, nõ quæ re uera bona sunt, precantur. Diogen. apud Laërt. lib. 7.
 Iniquum aliquãdo est petendum, ut æquum feras. Demosth. 1. Olynth.

Tunc scitò te omnibus cupiditatibus esse solutum, cum eò perueneris, ut nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. Senec. Epist. 100.

Sic loquere cum Deo, tanquàm homines audiant, sic cum hominibus, tanquàm audiat Deus. ibidem.

Honestis precibus occurre, exorare, antequàm rogeris. idem de rit. beat.

Qui maleuolo sunt animo, deterioris sunt rogati. Cicer. ad Curt.

Malo emere, quàm rogare. idẽ 6. Act. in Verr.

Rogat efficacissimè, qui reddit causas rogandi. Plin. Iunior lib. 2.

Quid honestius aut efficacius pijs precibus amanti? idem lib. 6.

Animaduerto deos ipsos non tam accuratè adorantium precibus, quàm innocentia & sanctitate letari, grauioremq; existimari qui delubris eorum puram castamque mætem, quàm qui meditatam carmen intrulerit

Efficacissimum pro candidato rogandi genus est gratias agere.

Flectitur iratus uoce rogante Deus. Ouidius 1. de arte amãd.

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano. Iuuenalis Satyr. 10.

O Ratio tua, locutio est ad Deum: quâ uo legis, Deus tibi loquitur: quâ do oras, cum Deo loqueris. *Augustin. sup. P. salm. 85.*

Si pro te rogas tantum, solus pro te rogabis: si autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt. *Amb. in Hexam. lib. 7.*

Multorum preces impossibile est contemni. idem de poenitent.

Talis requirendus est ad orandum, qui sit idoneus ad placandum: quia si is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. *Grego. in Past.*

Orandi tempus tota vita. *Basil.*

Orandi hora diuise habeantur. *Hier. ad Eustoch.*

Orationis instantia exauditur. idem ad Damasum.

Auxilium Dei in oratione postulandum est. *Chrysoſtom. sup. Matth. Homil. 2.*

Orare commune opus angelorum & hominum. idem de Orand. Deum.

Orante homine legitime nihil fortis. idem de ieiun.

Orandum semper etiam cum acceperimus postulata. *Hieron. ad uer. P. ela.*

In oratione sacrificium offertur. *Hier. in Epitaph.*

Ne desicias in oratione, Deo quod concessurus est, etsi differt, non

auferit: non leuitate ducitur, qui promissit: non facile de Sententia mouetur: quod promissit, est fixum, fallere non potest, habet unde faciat. *August. sup. P. salm. 65.*

Orationis adiutorium, ieiunium est. *Chrysoſtom. super Matth. Homil. 15.*

Oratio indigentibus medicina est. idem ad pop. *Antioch. Homil. 1.*

Oratio cœlium aperit. idem super Act. *Apost. Homil. 36.*

Oratio in ecclesia efficacior, quam quæ domi sit. idem de incompreh. *Dei nat.*

Oratio seruandam mentem requirit. idem ad pop. *Antioch. Homil. 39.*

Orationes aliorum profunt nobis, cum nos cooperamur. *ibid.*

Oratio ingentia pericula depellit. idem de orando Deum. *lib. 1.*

Oratio signum iotius iustitiæ est. *ibidem.*

Sæpe Deus multos non exaudit ad uoluntatem, ut exaudiat ad salutem. *August. de summo Bon. lib. 3.*

Non uerè inuocat Deum, qui ea desiderat, quæ illi displicent. idem sup. *P. salm. 13.*

Cogitando, & orando, pijs plus proficiunt, quam legendo. idem *Epist. 112.*

Exaudi non postulat, qui tepidè postulat. *Bernard. serm. 16.*

Orans considerare debet quid petit, quem petit, seipsum qui

petit.

petit. *Bernard. in Sent.*

Orationes nostras non parui pendimus. nam aut quod orantes petimus, dabitur: aut aliquid aliud uilius. idem in *Quadr. serm. 5.*

Orantes uerecundiam seruare debent. idem sup. *Cant. serm. 8.*

Orans non sit multiloquus. *Bern. in sum. ad or.*

Orare uel uadato capite, mulier uel uel uadato. *ibidem.*

Oratio ad eos sanctos præcipue fiat, quibus orans magis afficitur. *Bern. sup. Cant. serm. 33.*

Oratio & mediatio coniunctione sibij uicem copulantur. idem in *Homil. de duob. discip.*

Oratio non sit multiloquus. *Bern. in sum. ad or.*

Orans non sit multiloquus. *Bern. in sum. ad or.*

Oratio ad eos sanctos præcipue fiat, quibus orans magis afficitur. *Bern. sup. Cant. serm. 33.*

Oratio & mediatio coniunctione sibij uicem copulantur. idem in *Homil. de duob. discip.*

Per orationem illuminatur meditatio. *ibidem.*

Oratio cordis est non labiorum. idem ad soror.

Oratio fidelis, humilis seruens si fuerit, cœlum sine dubio penetrabit. unde certum est, quod uacua non redibit. idem de *Quadr. lib. 4.*

Oratio potius est anime. *ibidem.*

Oratio præcipuum est remedium, ne quid contra Dei uoluntatem uelimus aut faciamus. idem sup. *Cant. sermo. 47.*

Oratio recta non est, si aliud petitur præter Deum, uel propter Deum. idem sup. *Cant. ser. 89.*

Oratio secretum amat. *ibidem.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

Orantes nonnunquam in principio tepidi sunt, qui tandem feruentes euadunt. idem sup. *Cat.*

sermo. 9.

Persistentibus in oratione infunditur gratia, quamuis forte in initio aridi sint. *ibidem.*

Nemo nostrum parui pendat orationem nostram: dico enim uobis, quod ipse ad quem oramus, non parui pendet eam. *ibidem.*

Orationibus mundamur, lectionibus instrumur. utrumque bonum est si liceat: si non licet utrumque, melius est orare, quam legere. idem de *summo Bono. lib. 3.*

Quomodo obtinebit quis, ut in oratione sensus suus non uagetur, si certus sit assistere ante oculos Domini? *Basil. in Hexam. lib. 9.*

Ipsi est oratio perfecta, cuius & causa clamat, & lingua, & actus, & sermo, & uita, & cogitatio. *Cassiod. super P. salm. 16.*

Potentis negligentia reprehenditur, ubi de danti misericordia non dubitatur. *Chrysoſtom.*

Iustum est, ut iugiter rogetur, qui si non petatur, offendatur. *Cassiod. sup. P. sal.*

Animus ingenuus nihil magis quam rogare erubescit. *Aug.*

Oratio sit communis & publica. *Cypr. de lapsis.*

Petentes superbe non accipiunt, eo quod male petunt. *Greg. 21. mor.*

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

Petentes iniusta audiri non debent.

bent, & iusta petentes exaudi. Greg. in Regist.
Precibus nostris obedit Deus.
August lib. 2. de mirab. sacræ Scripturæ.
Oratio omnis boni caput est. Chrysof. de cruce.
Oratio, animi nervi. idè de orando Deum.
Oratio merces est calamitatum. Chrysof. de pat. Iob. Homil. 3.
Orare pro altero gratiæ est. idem sup. Matth. Homil. 14.
Orare cum ira, frustaneus est labor. idè sup. Act. Apost. Hom. 28.
Orare non est, multa loqui. idem sup. Epist. ad Ephes. serm. 13.
Orationis vis naturam superat, idè Genes. Homil. 5.
Oratio iugis infirmitas hostium. idem de Mose, serm.
Oratio sit brevis & crebra. idem de fide Anna.
Oratio habeat mētis vigilantiam. idem sup. Psalm.
Oratio promeruit, quod amicitia non potuit. idem sup. Epist. ad Hebr.
Oratio bona armatura est. idem sup. Epist. ad Heb. Hom. 14.
Oratio continua indignam facit dignam. ibidem.
Oratio etiam ingenium malum ad misericordiam pertrahit. idè idem de orando Deum.
Preces difficilia leuia faciunt. idem sup. Genes. Homil. 29.
Preces iustorum plus valent quàm arma. idè de orad. Deū. lib. 2.

Petitiones nostras Dominus prouenit. Chrysof. tom. sup. Genes. Homil. 27.
Petitiones nostras Deus sua liberalitate transcendit. idem sup. Genes. Homil. 73.
Ad petitionis utilitatem Deus spectat. idem super Matth. Homil. 26.
Quærendi Dei tria obseruanda sunt, tempus, modus, locus. Bernard. sup. Cant. serm. 61.
Qui quis orat inimici detrimentū, contra Deum pugnat. Gregor. Homil. 27.
Orans & non attendens, clamans tacet. idè sup. Euang. Hom. 37.
Non est orandum pro damnatis, sicut nec p. diabolo. i. e. in Reg. Cum Deus in oratione non queritur, citius in oratione lassatur. idem 18. mor.
Importuna cogitationes in orationis sacrificio se sepe ingerunt. idem in Regist.
Apud Deum oratione fulciatur operatio, & operatione oratio. idem 18. mor.
Orationis præstatio temporum procella superamus. idè sup. 7. Ps.
Oratio mutua orantes inuicem sustentat. ibidem.
Orationes nostræ a Domino exaudiuntur, si nos proximorum necessitatibus subuenimus. ibidem.
Oratio electi denota, nunquam est infuuctuosa. idem sup. 1. Reg.
Preces nostra tanto celerius ad diuinas feruntur aures, quāto

eas vicissim offerimus. ibidem.
Orare etiam gratia est spirituales. Aug. lib. 2. de Perseuer.
Orantes sine Christo ad vitam æternam non exaudiuntur. idem sup. Psal. 42.
Qui rectè nouit orare, rectè nouit viuere. idem sup. Psal. 118.
Maldè orantes tutius est non exaudiri. idem in Sent. fus.
Orandi tempus est post galli cantum. idem sup. Psal. 118.
Orando prius Dei est laudanda iustitia. idem sup. Psal. 144.
Oratio obedientis citò auditur. idè lib. de Opere monach.
Alimentum spirituale est oratio, & eloquium diuinum. idè lib. 1. Quest. sup. Genes.
Orationes Sanctorum incensum sunt Domini. idem cont. aduer. leg. lib. 1.
Oratio quò spiritualior, hòc melior est. idem de Temp. ser. 177.
Oratio, nisi bona vita præcedat, non exauditur. idem de Ordil. lib. 2.
Oratio inter gratia munera est. Aug. Epist. 105.
Oratione diabolus vincendus est. idem lib. 1. de Cont.
Oratio plus confert, quàm exhortatio. idem de Bon. vid.
Orationem sedulam etsi non exaudit Deus, non tamen inanis est. idem sup. Epistol. B. Ioan. tract. 6.
Oratio & sacra lectio iungit nos Deo. idem de Temp. ser. 112.

Meditatio, & contemplatio.

Contemplationi deditus quasi dormire dicitur. Gregor. 5. Mor.
Animus cõtèmplantis videre valet, quod loqui non valet. ibidem. 5. Mor.
Ne contemplatio inflet, tentatio aggravat. ibidem. sup. Ezech. 2.
Cuiuslibet officio & statui contemplatio tribuitur. ibidem.
Contemplantes, in terra paleas metunt, in celo panem. ibidem in 1. Reg.
Ad contemplatiuam vitam actiua via est. Bernard. ser. 47. sup. Cant.
Vitam contemplatiuam qui perfectè vult tenere, debet ab omnī opere terreno cessare. Bern. ad Soror.
Contèplatio humanis ministerijs occupatur. Greg. lib. 5. Mor.
Contemplatio nunquam cõtōtioni iungitur. ibidem.
Homo conditus fuit ad contemplandum Creatorem. ibidem lib. 8. Mor.
Contemplationi deditus potest nimis interdum negotijs implicari. ibidem. 19. Mor.
Contemplatio non semper summis, sed interdum infimis datur. ibidem. sup. Ezech.
Contemplatio interdum tumultus tolerat. ibidem. in Euan. Hom. 36.
 Contem

Contemplatio interme lucis clarif.
fima dies est. *ibid.* 1. Reg.
Meditatio Dei dulcis est. *Aug.*
in Man. cap. 13.
Meditatione pericula agnoscimus
oratione evadimus. *Bernar. de*
sanct. And. ser. 2.
Cogitationes vanae contemplationem
impediunt. *Bern. de Trip.*
gen. bon.
Contemplatio diuina suauitatis
& gloriae solis mente & corpo
re puris conceditur. *ibid.* sup.
Cant. ser. 67.
Contemplationis & actionis neces
saria vicissitudo est. *ibid.* sup.
Cant. ser. 38.
Contemplationis accessus duo sunt,
vnus in intellectu, alter in af
fectu, vnus in lumine, alter in
feruore, vnus in acquisitione,
alter in deuotione. *ibid.* ser. 49.
Contemplationis otium & studiū
predicationis vicissim inter
mittat anima Deo deuota. *ibi*
dem sup. Cant. ser. 57.
Contemplationis quietes pro lucro
animarum libenter intermit
tenda est. *ibid.* ser. 52.
Contemplationis quietes prauidica
ri non debet sanctae obedientiae
actibus. *ibid.* sup. *Cant. ser. 48.*
Contemplationi vacantes non sunt
vt otiosi spernendi. *ibid.* ser. 13.
Contemplatione pausat anima a
grota. *ibid.* ser. 16.
Contemplatiuam ante actiuam
(quae sub obedientia agitatur)
quærere, est ordo praeposterus.

ibid. ser. 45.
Contemplatiua vita est nobis eli
genda, actiua vero si praecipit
ur, patienter est toleranda.
ibid. sup. *Psal. 84.*
Contemplatiuorum alij ascendunt,
alij rapiuntur. *ibid.* in *Epist.*
Trepidum cum te reperis, ne disce
das ab eloquio Dei, quod val
de est ignitum. *Ber. de Multipl.*
utilit. verb. Dei.
Contemplatio, merces est fidei.
Aug. lib. 1. de Trin. cap. 8.

Dilectio.

EX SACRIS.

AMOR verus seipso contentus
est. *Bern. de Dilig.*
Amoris Dei suauitas experimen
to & non ratione percipitur.
ibid. ser. 67.
Quos fama bene comendat, se in
uicem videre desiderat. *Aug.*
Amor sanctus verum incensum.
idem 20. de Ciuit. Dei.
Dilectio, donum est Dei. *idem in*
Sentent. sent. 368.
Qui verè diligit, credit, & spe
rat. *ibid.* in *Ench. cap. 117.*
Dilectio vacare non potest. *ibid.*
sup. Psal. 31.
Sola charitas lucem Domini vi
det. *ibid.* lib. 7. *Confess.*
Charitas finis est precepti. *ibid.*
Semper habet, unde det, cui plenus
est pectus charitatis. *ibid.* sup.
Psal. 36.

Aman

Aug. de Laud. char.
Ad Deum, qui vbiq; praesens est,
vbiq; totus est, non pedibus li
cet ire, sed moribus: mores au
tem nostri non ex eo, quod
quisq; nouit, sed ex eo, quod
quisq; diligit, iudicari solent.
ibid. in *Epist. ad Maced.*
Beatus qui amat te, & amicum
in te, & inimicum propter te.
idem lib. Confess.
Ponderibus suis feruntur omnia,
pondus meum, amor meus: illò
feror, quocunq; fertur. *idem*
13. Confess.
Verus amor non sentit amaritu
dinem, sed dulcedinem, quia so
ror amoris dulcedo est, sicut
soror odij amaritudo. *ibid.*
Dilectio character est discipulo
rum Christi. *ibid.*
Superna amare iam sursum ire
est. *Greg. 5. Mor.*
Amor sanctus impatientiam non
habet. *Hier. ad Damas.*
Perfecta dilectio excludit timo
rem. *idem.*
Amanti Deum dilatio imponi
tur, vt ex dilati amoris deside
rio, meritum retributionis au
geatur. *Greg. 16. Mor.*
Amor Dei amorem proximi ge
nerat, & amorem proximi ca
lescit amor Dei. *Gregor. in*
Homil.
Quantum Deum diligas, debes ex
dilectione legis ostendere. *Au*
gust. de Spir. & lit.
Primus diligendus est Deus, securus

Aug. de Laud. char.
Amandus est Deus affectuose
circumspectè, dulciter, fortiter,
& prudenter. *ibidem* in *serm.*
de Tribulat.
Amans qui libet vigilat, & obser
uat. *ibid.* ser. 56. *sup. Cant.*
Amor Dei amorem anime pa
rit. *ibid.* ser. 70.
Amor Dei Zelum parit, amor
proximi mansuetudinem. *ibid.*
ser. 45.
Dilige, & fac quicquid voles: ni
hil tam facile bona voluntati
quam ipsa sibi, & hoc sufficit
Deo. *Aug. de verb. Dom.*
Non memini me legisse mala mor
te mortuorum, qui libenter opera
charitatis exercuit. habet enim
multos intercessores: & impossi
bile est multorum preces non
exaudiri. *Hier.*
Si necessitas venerit, vt amor pa
rentum, siue filiorum, amore
Dei comparetur, & non possit
vtrunq; seruari, odij in suos,
pietas in Deum seruanda est.
ibidem.
Ille in amore Dei maior est, qui
ad illius amorem plurimos at
trahit. *Greg. in Hom.*
Nunquam Dei amor otiosus est,
operatur enim magna, si est: si
verò operari requit, amor non
est. *ibid.* in *Hom.*
Incipiat homo amare, & non a
mabit in homine, nisi Deum.
August.
In charitate pauper est diues, si
ue charitate diues est pauper.

do

do parentes, inde filij, post domestici, qui etiam si boni sint, malis filijs proponendi sunt: inimicos autem non sicut teipsum, sed simpliciter, sufficit enim, quod odio non habeas. Aug. sup. illud can. Ordinavit me in char.

Verè diligit, qui sine tristitia, sine timore, voluntario potius studio quam coacto precepta conseruat. Amb. sup. Beati immac.

Non melius, nec decentius, quam per dilectionem rependi potest quod per dilectionem datum est. Bern. sup. Psal.

Dilectionis flammam Satan ferre non potest. Chrysostr. sup. Epist. ad Corinth.

Ordinè dilectionis illi peruertunt, qui modò diligendi non custodiunt, qui aut mundum qui contemnedus est diligunt, aut corpora sua minus contemenda plus diligunt, aut proximos suos sicut seipfos, aut Deum plusquam seipfos forte non diligunt. Prosper. lib. 1. de Vit. contemp.

Vs scire ubi thesaurizans? attende quid cogitas, ita fiet ut thesaurum ex tuo amore cognoscas, & amorem tuum ex iudicio tue cogitationis intelligas. Fulg. in quod. serm.

Charitas vinculum est. Chrysostr. sup. Epist. ad Coloss. Hom. 10.

Charitas magnus doctor est. idem sup. Epist. ad Cor. Hom. 33.

Charitas omnes philosophia par-

tes explet. idem sup. Epist. ol. ad Corinth. Hom. 25.

Charitas optimum amoris genus. idem de Char. serm.

Charitas id potest, quod natura negat. idem ad pop. Antioch. Homil. 50.

Dilectionis aculeus Iesus est. & hic crucifixus. Bern. de dil. Deo.

Diligere est se toto quisque debet, à quo se toto habet. ibid.

Diligere nos ipsos debemus propter Deum. ibid.

Diligere tota anima, est sapienter amare. ibid.

Diligere tota virtute, est fortiter pro iustitia sustinere. ibid.

Diligere toto corde, est omne quod blanditur, amore Christi postponere. ibid.

Diligendi Deum modus est, eum diligere sine modo. Bernard. de Dilig. Deum.

Lingua amoris ei barbara est, qui amorem non novit. Bern. sup. Cant. ser. 71.

Dilectio sit sine simulatione. Chrysostr. ser. 17. super Epist. ol. ad Rom.

Diligentes diligendi sunt. idem super Epist. ol. ad Corinth. Homil. 26.

Diligentes bestia diligit. id. ser. 27. sup. Epist. ad Rom.

Signum is habet à Deo diligi, qui Deum ardentè diligit. Bern. sup. Cant. ser. 70.

Sapientia Deus est, propterea non solum dulciter, sed & sapienter

ter vult diligi. idem sup. Cant. ser. 20.

Accedendum est ad Deum, non irruendum. idem.

Amandus est generator, sed preponendus est creator. Aug.

Charitas fortis equè ut mors. Aug. gust. Epist. 29.

Charitas impendendo augetur, non minuitur. idem Epist. 62.

Charitas prius infirmos, quam fortes respicit. idem Epist. 158.

Charitas via Dei ad homines est, & via hominis ad Deum. idem de spirit. & lit.

Charitas fidem & spem inclusas habet. idem in Ench. cap. 17.

Charitas sine fide languescit. id. lib. 1. de doct. Christi.

Charitas melior est scientia. idem de bon. coniug. cap. 8.

Ex charitate multa sunt agenda, que non sunt precepta. idem de adult. coniug. cap. 14.

Charitas haberi non potest, nisi in veritate ecclesie. idem lib. 2. cont. lit. Petil.

Charitas & emendat, & commendat cetera. idem lib. 1. de bap.

Charitas est radix, fructus sunt opera. idem sup. Psal. 41.

Charitas latum mandatum est. idem sup. Psal. 118.

Charitas languet peccatis multiplicatis. idem sup. Psal. 39.

Charitas ubi est, ibi & pax. idem sup. Epist. Beat. Ioan.

Charitas cor unum fratrum multorum facit. idem sup. Euang.

Ioan. cap. 3.
Charitas nobis non est à longinquo petenda. idem ser. 59.

Scriptura Sacra.

Modus ipse dicendi, quo sacra scriptura corexitur, quamvis omnibus accessibilis, paucissimis tamen penetrabilis, Aug. 2. Epist. ad Volus.

Scriptura sacra aliquando nobis cibus est, aliquando potus. cibus est in locis obscurioribus, quia quasi exponendo frangitur, & manducando glutitur: potus verò est in locis apertioribus, quia ita sorbetur, sicut inuenitur. Greg. in mor.

In sacra scriptura quicquid docetur, veritas: quicquid precipitur, bonitas: quicquid promittitur, felicitas est. nam Deus veritas est sine fallacia, bonitas sine malitia, felicitas sine miseria. Hug. 3. de Anim.

Autoritates diuinae scripturae sunt approbate, & possunt tanquam leges allegari in causis, apud Iuricons.

Scripturae exigua cognitio toti hu mane philosophia preferenda. Aug. lib. 2. de Genes. ad lit.

Scripturarum vnicus scopus, est dilectio. idem lib. 2. de doct. Trin. Christi.

Scripturis credendum, non proprijs suspicionibus. idem lib. 3. de Trin.

Scriptura amara, sed perfidus. idem in *Quaestio. ex nouo test. sta. 7. 2.*
 Scriptura doctrina regulam praescribit. idem *libr. de Sapient. cap. 1.*
 Scriptura nostro captui se accommodat. idem in *Dialog. 65. quest.*
 Scriptura prius amanda, quam discenda. idem *de utilit. credend.*
 Scriptura non culpanda, quae peccata hominum non nunquam recenset. idem *lib. 2. 2. cont. Faust. Manich. cap. 62.*
 Scriptura ubi deficit, illic auctoritas ecclesiae incipit. idem *lib. 2. cont. Crescon. gram. cap. 33.*
 Scriptura, Dei ager. idem *tract. 23. in Euang. Ioan.*
 Scripturam nemo iudicare debet. idem *lib. 12. confes. cap. 29.*
 Quae scriptura dicit, Deus dicit. idem *lib. 13. confes. cap. 29.*
 Scriptura diuina obscuritas propter nostram exercitacionem relicta est. idem *Epist. 5.*
 Sine scripturarum auctoritate nihil definiendum est. idem *Epist. 151.*
 Scriptura auctoritatem circumstantia aperiuunt. idem in *lib. 83. quest.*
 Scriptura pleraque praetermittit, quae magis intelligere, quam quare debemus. idem *libr. 1. quest. sup. Genes.*
 Scriptura non omnia, sed quae ne-

cessaria sunt, complectitur. idem *lib. 5. de Genes. ad lit. cap. 5.*
 In scripturarum interpretatione temeritas respicienda. idem *lib. 12. confes. cap. 25.*
 Ad scripturae intellectum rerum naturalium cognitio necessaria est. idem *lib. 2. de doctrin. Christ. cap. 16.*
 Scripturae locum vnum varie intelligi, nihil prohibet. idem *lib. 3. de doct. Christ. cap. 27.*
 Scripturas scripturus interpretari incundius est, quam humanis rationibus. idem *3. de doctrin. Christ. cap. 28.*
 Scripturam nemo intelligit, qui lingua, qua scripta sunt, ignorat. idem *lib. 2. de Ciuit. Dei. cap. 13.*
 In scriptura non solum quid, sed a quo dicitur, obseruandum est. idem *contr. Prisci. & Origenist.*
 Scriptura intellectus in diuersis diuersus. idem *sup. Psalm. 75. versu. Quia calix.*
 Scriptura tunc commodissime explicantur, cum haereticis respondere cogimur. idem *super Psalm. 76.*
 Scripturarum intellectus a Deo petendus. idem *tract. 1. exposit. sup. Euang. Ioan.*
 Scripturarum intellectum impedit mens impia. idem *serm. 13. de verb. Apost.*
 Scripturarum intellectus est fidei praemium. idem *sermo 51. de verb.*

verb. *Domini. super Euangel. Ioann.*
 Scriptura gladius est bis acutus. idem *ex lib. quest. ex Matth.*
 Scriptura bonis vberis, malis laqueus idem *sup. Psalm. 10.*
 Scriptura in hac vita iuuauit. idem in *Psalm. 124.*
 Scriptura lectio obiecta fortuito, est oraculo. idem *lib. 8. confes.*
 Scriptura deuotis, & sollicitis sensus aperiuunt. idem in *quest. ex nouo test.*
 Ab scriptura sensu aberrare leuius est, quam scripturam falsam dicere. idem *lib. 12. confes.*
 Scriptura semper manet integra, etiamsi falsis opinionibus corrumpatur. idem *lib. 3. de bapt. cap. 15.*
 Euangelium, mare est. *Ambr. in Hexam.*
 Sacrae literae habent etiam sermonis rhetorici ornamentum. *Ambr. sup. Luc.*
 Historia lectionem sacram multum iuuant. idem *lib. 2. de doct. Etri. Christi.*
 Euangelij praecones, sunt labra Christi. *Basil. in Hexam.*
 Euangelium praeterita, & futura bona annuntiat. *Chrysost. sup. Epist. ad Rom. cap. 1. Hom. 1.*
 Euangelij sermo ad omnia utilis. idem *de sacerdot. lib. 4.*
 Scriptura non credens, ut vel superflundus vitandus. *Chrysost. sup. Genes. 1. Hom. 2.*
 Scriptura nihil temere loquitur.

idem *sup. Gen. 4. Hom. 18.*
 Scriptura mens non in superficie est. idem *sup. Ioan. 5. Hom. 46.*
 Scripturae expendenda, non reprehendenda sunt. idem *sup. Gen. 9. Homil. 24.*
 Scriptura diuina, arma quotidiana p[ro]p[ri]is dat. idem *sup. Genes. 11. Homil. 31.*
 Scriptura diuina domestica gratiam habet. idem *sup. Genes. 16. Homil. 36.*
 Scripturarum exercitatio demonis insidias excludit. *ibid.*
 Scripturae diuinae cum timore audiendae sunt. idem *sup. Gen. 29. Hom. 49.*
 Scripturarum intelligentiam Dominus dat diligenti lectori. idem *sup. Gen. 14. Hom. 35.*
 Scriptura loca obscura frequenter percurrenda. idem *sup. Luc. 16. conc. 3.*
 Scriptura, sors est nunquam deficiens. idem *sup. Luc. 16. conc. 4.*
 Scriptura lectio non sufficit, nisi fides accedat. idem *sup. Ioan. 5. Homil. 40.*
 Scriptura sancta etiam angelis proponenda sunt. idem *super Epist. ad Gal. 1.*
 Scripturae verba nuda, expensa solum, multi errores dant. *ibid.*
 Scripturae a Deo venerunt. *ibid.*
 Scripturas quod habemus, spiritus sanctus in causa est. idem *sup. Epist. ad Hebr. Hom. 8.*
 Scriptura tota, consolatio est. idem *ad popul. Antioch. Homil. 7.*

Scripturarum lectio, murus firmis-
simus. idem de peniten. Ho-
mil. 7.

Historia veteris testamenti in cor-
dibus depingenda sunt. Chryso-
de David, & de Saul.

Sacra scriptura habet eruditionē,
admonitionem, & consolatio-
nem. Bern. sup. Psal. Qui habit,
serm. 8.

Intellectus sacra scriptura à solo
Deo sperandus est. idem super
Cant. serm. 2.

Sacra scriptura verba pudicis au-
ribus suscipienda sunt. Bern.
sup. Cant. serm. 63.

Verba sacra scripturae delicioſa,
solida, atque efficacia sunt,
idem sup. Cant. serm. 69.

Scriptura in aduersitatibus, sola-
tio est. Hier.

Quid scripturam dixerim, nisi
sylvam, cuius sententias, quasi
fructus quosdam dulcissimos
legendo carpinimus, tractando
ruminamus? Hugo 3. de Didaf.

Liber sacri eloquii intus scriptus
est per allegoriam, & foris per
historiam. Gregor. sup. Ezech.
Homil. 10.

Oculus fidei in scripturis indige-
mus. Chrysoſto. sup. Genes. Ho-
mil. 8.

Euangelij doctrina utilis rei pub.
moribus. Aug. Epist. 5.

Euangelium iam predicatum est
in toto mundo. idem Epist. 79.

Euangelium predicant exterius
homines: interius autem Deus

operatur. idem lib. 3. de Trinit.
cap. 8.

Euangelium gratia dicitur, quia
gratuitò datum. idem exposi.
Epist. ad Roman. lib. 1. cap. 1.

Euangelium annuntiantibus de-
betur victus. idem lib. 2. de con-
sens. Euang. cap. 31.

Euangelia non crederem, nisi ec-
clesia catholica me commoue-
ret autoritas. idem contr. Epist.
Manich. cap. 2a.

Euangelium etiam contradicen-
tibus predicandum. idem contra
Crescon. cap. 7.

Euangelium à malo bene predi-
catum proderit. idem lib. 2. con-
tra Epist. Parm. cap. 9.

Euangelio contradicentes magis
Christum ledunt, quam qui illi
crucifixerunt. idem de nat. &
grat. cap. 11.

Euangelium, & legem dedit
idem Deus. idem de temp. ser-
mo. 49.

Euangelio nulla pietas tempora-
lis praeferatur. idem de verb.
Domini. serm. 7.

Vetus testamentum noui propheta-
e est. idem lib. 15. contr. Faust.
Manich. cap. 2.

Veteris testamenti sacrificia re-
missionem peccatorum signifi-
cabant, non praestabant. idem
Epist. 59.

Veteris testamenti librorum au-
toritas à Christo roborata est.
idem 1. de peccat. merit. & re-
miss. cap. 29.

Testa

Testamentum nouum, charitas
est. idem.

Testamentum nouum, abolitio est
peccatorum. idem quaest. ex vet.
Test. 44.

Testamentum nouum veteribus in
significatione datum. idem lib.
12. contra Faust. Manich. ca. 3.

In veteri testamento est occultatio
noui, & in nouo manifestatio
veteris. idem lib. de catech. ru-
dib. cap. 4.

Testamentum vetus est initium:
nouum, finis. idem in Psal. 77.

Lex diuina, & præ- ceptum.

Lex iram: Euangelium gra-
tiam nuntiat. Hieronym. ad
Damas.

Diuina eloquia messes, & diui-
tia vocantur. Greg. lib. 5. mor.

Eloquiorum Dei obscuritas, ma-
gne est utilitatis. idem super
Ezech. Homil. 6.

Diuina eloquia cum legente cre-
sunt. ibidem.

Sacri eloquij lector, quicquid sci-
re querit, historicum, mysti-
cum, aut morale, haec illum se-
quuntur. ibid.

Diuina eloquia aliquando ex tē-
pore, aliquando ex loco causas
assignant. ibid.

Eloquium omne sacrum intelligen-
re, difficillimum est. idem in
Euang. Homil. 24.

Qui lege accepta nati sunt, pleri-

que lucem non viderunt. Greg.
24. mor.

Lex ostendere peccata potuit, non
asferre. idem 17. mor.

Legis laborem mutauit Christus
in libertatem. idem 29. mor.

Adueniente lege Christi, præ-
cepta, quae per figuram dicta sunt,
iuxta figuram prohibentur ser-
uari. idem in Regist.

In his rebus, in quibus nil statuit
certum scriptura diuina, mos
populi Dei, vel instituta ma-
iorum pro lege tenenda sunt:

& sicut prauaricatores legum
diuinarum, ita contemptores
consuetudinum ecclesiasticarum
coercendi sunt. August.

in Epist. ad Cas.

Lex natura maior est, quam le-
gum prescriptio. Ambro. 1. de
Abraham.

Lex iubet, gratia iuuat. idem
Epist. 95.

Lex dita est, ut hominem sibi ipsi
ostenderet. idem Epist. 157.

Maiorum precepta leges apostoli-
cas arbitretur prouincia. Hier.
ad Lucianum.

Præceptum Dei duplex, prohi-
bendi, & imperandi. idem ad
Celant.

Iussa non sine culpa negliguntur,
& nō sine crimine contemnu-
tur. Bernar. de præcept. &
discipl.

Qui vnum mandatum custodit,
& aliud prauaricatur, nihil ei
prodest. Aug. de parad.

Non est amicus recti, quādo si fieri possit, mallet id, quod rectum est, non iuberi. August. super Psalm. 66.
 Contentum cuiusque præcepti, præcipientis iniuria est. Hiero. in Epist.
 Merito dedit præceptum, qui præmisit exemplum. Cassiod. super Psalm.
 Præceptum idem amantibus gratia, & timētibz lex est. Aug. ad Simpl. Quæst. 1.
 Multa, quæ non sunt præcepta, ex charitate faciēda sunt. idem lib. 1. de adult. coniug.
 Præcepta ex statuto, ita seruanda, quasi iurasses. idem super Psalm. 118.
 Præcipientium autoritas, & præceptorum qualitas attendenda est. Bern. de præcept. & discipl. Ad mādāta Dei hominibz inest secundum naturam inclinatio, ac vis. Basil. in quæst.
 Finis mandatorum Dei est vita æterna. ibid.
 Mandati operatio est cibus anime. ibidem.
 Præcepta Dei possibilia sunt homini. Basil. in Hex.
 Mandata Dei leuia, & facilia. Aug. sup. Genes.
 Sine lege natura nullus inquam hominum vixit. Chrysost. super Epist. ad Roman. ser. 32.
 Lex ostendit peccatum. idem super Epist. ad Corinth. Homil. 7.
 Lex si an vice imposita est. idem

sup. Epist. ad Galat.
 Lex in ista secula est. idem super Epist. ad Philipp. serm. 11.
 Lex malis suppliciorum est denūtiatrix. idē sup. Epist. ad Theofal. Homil. 2.
 Legem per fidem statuimus, non euacuamus. idem serm. 14. sup. Epist. ad Roman.
 Præcepta decalogi magnum est gaudium seruare Gregor. libro 14. mor.
 Qui diuina præcepta metuant, Dei tabernacula fiunt. idem 12. mor.
 Qui Dei præceptis inseruiunt, aduentum illius spe certa præstolantur. idem 31. mor.
 Præcepta Dei comparantur speculis mulierum. idem in Euāg. Homil. 17.
 Præcepta dominica, & multa sunt. & vnum. ibid.
 Lex omniū artium veritas. August. de ver. relig. cap. 3.
 Lex scripta in cordibus est spiritus sanctus. idem lib. de spirit. & liter. cap. 21.
 Lex æterna, diuina est voluntas. idem lib. 7. quæstio. super Indic. 13.
 Legem, & Euangelium idem dedit. idem serm. de temp. 53.
 Veteris, & nouæ legis varietas ad sapientiam Dei referenda est. idem Epist. 95.
 Præcepta Dei semper seruanda, etiamsi contra mores fuerint. Aug. lib. 3. confess.

Præce

Præcepta sua Deus non dedit sua vilitatis, aut voluptatū causa. idem lib. 1. Retract.
 Præcepta decem omnia seruanda præter sabbati, quod figura est. idem in Enchir.
 Ex decem præceptis omnia, quæ iussit Deus, pendunt. ibid.
 Qui legem carnaliter accipit, infulsus cibum comedit. Gregor. lib. 6. mor.

Nemo religioni præferre debet pietatem. Hiero. in Epist.
 Religionis causa est, probitatis magnitudo. ibidem.
 Tu, qui in congregatione es, bene vive, ordinabiliter, sociabiliter, & humiliter: ordinabiliter tibi: sociabiliter proximo: humiliter Deo. Bern. in quod. sermo.

Superstitione peruertitur religio. Cypri. lib. 4. Epist.

Christiana religio etiamsi miraculis non esset approbata, sua honestate recipi debnerat. Pius 2. apud Platnam.

Monachalis obseruatiā in duo diuiditur: in præcepta videlicet, & remedia. Bern. de præcept. & discipl.

Religio munda secundum baptismā est. idem de dupl. bapt.

Religio non sentit fatigationem. Chrysost. super Matth. Hom. 35.

Religionis difficultas mutatio est. idem super Epist. ad Corinth. Homil. 7.

Bona religionibus concessa sunt perpetuo possidenda. Greg.

Religio pietas est erga Deum. Aug. 4. de Ciuit. Dei. cap. 23.

Religio ubi nulla est, virtutes esse non possunt. idem 19. de Ciuit. Dei. cap. 24.

Religio vera prius fide, quàm ratione discenda. idem 2. de Ciuit. Dei. cap. 4.

Religione indignus est, qui sicto peccatore accedit. ibid.

I 4 Relig

Religio.

EX LATINIS.

Cum in amicitia, quæ honesta non sunt, postulantur, religio, & fides anteponantur amicitia. Cicer. 3. Offic.

Omnes religione mouentur, & deos patrios, quos à moribus acceperunt, colendos sibi diligenter, & retinēdos arbitrantur. idem 6. Act. in Verr.

Religione vita constat. Plin. Senior. lib. 14.

Omnia prospera eueniunt sequentibus Deos: aduersa autem spernentibus. Livius 1. Dec. lib. 5.

Religiones piæ magis, quàm magis coluntur. idem 1. Dec. lib. 2.

Religiones piæ magis, quàm magis coluntur. idem 1. Dec. lib. 2.

Religiones piæ magis, quàm magis coluntur. idem 1. Dec. lib. 2.

Religiones piæ magis, quàm magis coluntur. idem 1. Dec. lib. 2.

Religiones piæ magis, quàm magis coluntur. idem 1. Dec. lib. 2.

Religiones piæ magis, quàm magis coluntur. idem 1. Dec. lib. 2.

Religiones piæ magis, quàm magis coluntur. idem 1. Dec. lib. 2.

EX SACRIS.

Agitur religio Dei, quādo magis premitur. Lact. libro 5.

Religio in veritate, non in falsitate consistit. idem lib. 3. contra Gaud. cap. 15.

Monachus.

Monachus fugiendo mundum vincat. Hierony. aduers. Vigilant.

Monachi non cum matre habitent. idem ad Rust. monach.

Monachi lectioni sacra instent. ibi.

Monachi minimè otientur. ibid.

Monachi nihil in futurum repouant. idem ad Demetr.

Vagus monachus, diaboli mancipium est. Pius 2. apud Platinā.

Virtutes clerum ditant, vitia pauperem faciunt. ibid.

Ostij spe plerique monachatum amplectuntur. Augustin. de oper. monach.

Monachorum vita crucigera. Basil. in serm. exercitat.

Monachi plures cum primum religionem intrant, timorati satius, sed fiducia tandem accepta in superbiam, & praesumptionem assurgunt. Bernar. contr. vit. ingrat. serm.

Monachi officium, non docere, sed lugere. idem sup. Cant. ser. 6. 2.

Monachis, quibus ritique nunquam doctrina caelestis deest, nulla de ignorantia excusatio. idem in ascens. Domini. serm. 6.

Pertinaces monachi magistrum habent voluntatem suam, non regulam, non abbatem. idem

sup. Cant. serm. 19.

Monachorum dulcis vita. Chrysof. sup. Matth. 21. Homil. 69.

Monacho preces id, quod venatori gladius. idem de comp. reg. & monach.

Excusationem de ignorantia non habent monachi. Bern. de aduent. Domini. serm. 3.

Habitus monachi est contemptus mundi. Greg. in regist.

Monachi aut summè boni, aut summè mali. Aug. Epist. 137.

Sacerdos, & clericus.

Sacerdotis lapsus difficilè restituitur. Hier. ad Heliod.

Abbas prius probandus, quam eligendus. Greg. in regist. lib. 8.

Nec imperatoris est, libertatem dicendi negare: nec sacerdotis, quod sentiat, nò dicere. Amb. sacerdotis petitio, doctrina pietatis est. idem.

Sobriam à turbis grauitatem, seueram vitam, singulare pondus dignitas sibi vendicat sacerdotalis. idem Epist. 6.

Sacerdotis est scire legem Domini, & ad interrogationem respondere de lege. Hierony. sup. Arg. 2. g. 2. Prophet.

Nos, qui ex oblatione fidelium viuimus, quæ quasi illi pro suis peccatis obtulerunt, si comedimus, & tacemus, proculdubio peccata manducamus. Gregor. in Homil.

Castitas perpulchrum ornamentum, sacerdotum honorat. Bernar. in Epist.

Sacerdotiù regno maius est. Chrysof. o. de verb. Esaiæ, Homil. 4.

Sacerdotis est monere, non arma mouere. ibid.

Sacerdotem mansuetudo ornat. idem de verb. Esaiæ, Homil. 5.

Sacerdos medius inter Deum, & hominem. ibid.

Sacerdotum bona conuersatio, populi conditura est. idem super Matth. Homil. 10.

Sapientissimū esse oportet, & perspicacem in omnibus sacerdotem, & mille (vt aiunt) ex omni parte oculos habentem, quippe qui non solum sibi, sed etiam populo viuut. Chrysof. o. de Dignit. sacerdot.

Multi sunt sacerdotes, & pauci sunt sacerdotes: multi in nomine, & pauci in opere. Chrysof. sup. Matth.

Melius est propter bonos etiā malos fouere, quàm propter malos etiam bonos contemnere: propter bonos ergo sacerdotes etiā malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. ibidem.

Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantibus non erudiuunt, aut peccantes non arguunt. Isido. 3. de summo Bon.

Sacerdos pro populo oret, non contra. Ambr. sup. P. I. psalm 37-

Sacerdotibus solum ius est ligandi, & soluendi. idem de vid.

Sacerdotis officiū est munus Spiritus sancti. ibid.

Sacerdotis est, velle prodesse omnibus. idem lib. 3. Offic.

Sacerdotis est, liberalem esse. ibid.

Mali medici corpora: imperiti sacerdotes animas occidunt. Pius. 2. apud Platin.

Sacerdotes vicarij sunt Christi. idem sup. Matth. Homil. 17.

Sacerdos Dei orationē offert pro cunctis. idem sup. Epist. ad Hebræ. Homi. 16.

Pulchritudo animi sacerdotis clarificat omnibus. idem de sacerdot. lib. 3.

Clerici Dominum possideant, & ab eo possideantur. Hierony. ad Nepot.

Clerici nudi sint, & nudi Christi sequantur. ibidem.

Clerici hospitalitatem excludant. ibidem.

Clerici: conuiuia declinanda sunt. ibidem.

Clericorum est sepelire mortuos. idem ad Innocent.

Clerici colloquia mulierum denitent. idem ad Nepot.

Clerici munuscula à mulieribus non accipiant. ibid.

Clericorum officium ad ecclesiæ ornatum, non ad sæditatem actuum pertinere debet. Grego. in Regist.

Clerici à laicis iudicibus non sunt opprimendi. ibid.

Clerici pro suis excessibus à suis episcopis puniti, non sunt ab alijs defendendi. *ibid.*

Vehementer ecclesiã Dei destruit, meliores esse laicos, quam clericos. *Hier. sup. Epist. ad Timoth.*

Clericorum nomẽ nouerint semina, vultum nesciant *Hier. ad Rust.*

Clericis conceditur, vt bene vinentes, & altario seruientes, de altario viuant, viuant quidem, non luxurientur. *Bernard. in Epistol.*

Magna sacerdotũ gloria est, rectitudo subditorum. *Grego. in 10. mor.*

Sacerdos membrorum Domini prima pars sunt. *idem 14. mor.*

Sacerdos irreprehensibilis graditur, cum priscorum patrum exempla indefinenter intuetur. *idem in Psal.*

Sacerdos predicationis nescius, est prece mutus. *ibid.*

Sacerdos debet esse petra salis in populis. *idem in Euangel. Homil. 17.*

Sacerdos sit seuerus, & mansuetus. *ibidem.*

Mundus multas ex sacerdotibus malis calamitates patitur. *ibidem.*

Sacerdotes mali similes sunt aquę baptismatis. *ibidem.*

Sacerdotes etiam hodie demonia possunt eicere. *idem in Euang. Homil. 29.*

Populus saepe ruit ex culpa sacer-

dotum. *idem in Euang. Homil. Sacerdotis opera debent charitate decorari. idem in Regist. Sacerdotes sonitum dare debent. ibidem.*

Sacerdotis magna merces est, post iniurias in veritate permanere. *ibidem.*

Contumelia sacerdotũ est, de Diuinis cultibus admoneri. *ibid.*

Sacerdos humilitatem in mente, & dignitatem in honore sacerdotiq; seruare debet. *ibid.*

Deus à sacerdotis officio nõ querit aurum, sed animas. *ibid.*

Clerici specialius ad laudem Dei electi. *Augustinus in presat. Psalm.*

Clericus mercimonia exercens, intercessionem redens, viduarum munera amplectens, negotiator magis, quam clericus est. *idem in serm. 20. Væ pregn.*

Clerici, milites spirituales. *ibidem.*

Sacerdotes bonorum ecclesie non possessores, sed dispensatores sunt. *Aug. in Epist. 50.*

Sacerdotibus manibus operari nõ licet. *idem ad frat. serm. 30.*

Electio.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Opinio diuiditur in verum, & falsum: electio verò in bonum, & malum. *Arist. Ethic. 2.*

Elect

Electio non est de præterito, sed de futuro probabili. *idẽ Eth. 6.*

Pluralitas personarum in electione præfertur paucitati, similiter magnitudo præfertur. *ibidem.*

Etiam in minimis eligendum est, quod melius est. *Plur. de vitijs. verec.*

In duobus malis leuius eligẽdum. *Cicer. ad Quint. frat.*

Non potest esse delectus, vbi numero laboratur. *Quintilianus lib. 8.*

EX SACRIS.

Deus non eligit dignos, sed dignos eligẽdo facit. *August. lib. 5. contra Iulian.*

Electi in tentatione proficiunt, & quod eis diabolus preparat ad ruinam, hoc Deus conuertit eis in gloriam. *Greg. lib. 2. mor.*

Deus electum suum custodiendo deserit, & deserendo custodit. *ibidem.*

Deus eligit, quos hic mundus despicit. *idem lib. 5. mor.*

Electos suos non permittit Deus tentari supra id, quod possunt. *idem lib. 6. mor.*

Electi non compatiuntur damnationi. *ibid.*

Electi Deo seruientes, vite præsentis subsidijs indigent. *idem lib. 8. mor.*

Electi ad æternitatis intentionem tendunt. *ibidem.*

Electi peccata, qua consenserunt, districtè animaduersionis fletibus prosequuntur. *ibid.*

Electus mundi honores metuit. *idem 10. mor.*

Electi culpis suis nesciunt parcere. *idem lib. 11. mor.*

Electi plus student agere, quam sit eis præceptum. *idem libr. 15. mor.*

Electi casum in peccatum prævident. *idem lib. 16. mor.*

Electis, & reprobis vita dispar est, carnis in morte corruptio dispar non est. *ibid.*

Electi nihil præsentis glorię querunt, vt possint in sine coronari. *ibidem.*

Electus nisi Deum cognosceret, vtique non amaret. *ibidem.*

Electi Deum per fidem cognoscens, ipsum per fidem videre anheliunt. *ibid.*

Electi non promittant sibi pro hac vita securitatem. *idem 20. mor.*

Deus electorum suorum aduersario temporaliter permittit crescere. *ibidem.*

Electi persecutionis tempore paratros sunt mori, quam tacere. *ibid.*

Electi tantò acius timent, quanto æterna retributio vicinior est. *idem lib. 24. mor.*

Mors carnis electos luci restituit: lucem suam reprobis tollit. *idem 24. mor.*

Nemo perscrutetur, cur alius eligatur, & alius reprobetur, &

eccont

contra. *ibidem.*

Argumentum pravorum ad electorum salutem proficiunt. *idem* 31. mor.

Electi in desideria prava aliquando ruentes, à Domino retinentur. *idem* 34. mor.

Egestas electorum alia est ab egestate reproborum. *ibidem.*

Si electi tanti iudicij terrorem expavescent, quid facient qui iudicij aduentum oderunt? *ibidem.*

Electorum proprium est, quòd de se semper sentiunt infra, quam sunt. *idem* 34. mor.

Electi de nulla virtute superbiunt. *ibidem.*

Electus bene utitur malo. *ibidem.*

Omnes electi sunt membra nostri Redemptoris. *idem* lib. 1. sup. Ezechie.

Electi sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. *ibidem.*

Electi in faciem, reprobi retrorsum cadunt. *idem* sup. Ezech. Homil. 9.

Electi quantumvis à Deo donentur bonis, humiliantur amplius. *idem* sup. Ezech. Homil. 9.

Vnum signum electionis est, soliditas charitatis. *idem* sup. Ezechie. Homil. 15.

Deus quandoque suos electos labi permittit. *idem* in Euangel. Homil. 22.

In electione non fit venalitas.

idem ex Regist. lib. 4.

Electus pretio, indignus efficitur sacerdotio. *ibid.*

Electum pramijs, & eligetes par pama respicit. *ibid.*

Non ex favore, sed ex iudicio debet fieri electio. *idè* ex Regist. lib. 8.

Extraneus non preponatur intraneus in electione. *ibid.*

Electio differri potest, si non inueniatur idoneus. *idè* ex Regist. lib. 9.

Electi, spirituales esse cupiunt, sed non videri. *idem* in 1. Reg.

Electorum est peccare, & respicere. *ibidem.*

Electi non solum predicatio, sed & conuersatio Deo placet. *ibidem.*

Electorum multiplicatio, reproborum est diminutio. *ibidem.*

Electi à malis etiam predicatoribus bona suscipiunt. *ibid.*

Electi sine peccato esse non possunt. *ibid.*

Electio boni antisitis non fit humano iudicio, sed Diuino. *ibidem.*

Eligendi ad ecclesiam, à Deo monstrari debent. *ibid.*

Discant electorum principes, successores sibi non eos, qui constanti genere generis iuncti sunt, nec qui carnis propinquitate otiantur, testamentum signare, nec hereditarium tradere ecclesie principatum, sed referre ad iudicium Dei. *Orig. sup.*

sup. illud Numero 27. Prouideat Dominus.

Hac est iusta ex aequitate veniens partitio, ut meliores semper in officijs preferantur: pessimi autem ciues, vel minus boni luce careant dignitatis. non potest quisquam eligere quae meliora sunt, nisi sciat simul reuere, ac vitare quae mala sunt. *Lact. de Ira Dei.*

Electio Dei non est violenta. *Chrysof. Hom. 46.*

Electio diuina, benignitatis indicium est. *idem* sup. Epist. ad Ephes. ser. 1.

Electio, virtutis signum. *idem* ser. 16. sup. Epist. ad Rom.

Ex electis nemo peribit, nec desiciet fides illorum. *Aug. lib. de Correct. & grat. cap. 7.*

Electio nomen non inuenitur in malis. *idem* lib. 2. Quæst. sup. Gen. cap. 17.

Prælatio.

Prelatus increpatione, & instructionem suam vacuū aspiciens, non mediocriter torquetur. *Bernard. sup. Cantic. sermo. 42.*

Prælati esse volunt formidini, uti litatirard. *idem* super Cantic. ser. 22.

Prælati debet habere dementia pietatem, Zeli relictitudinem, discretionem harum mediatrix. *idem* de Confid. lib. 2.

Prælati contraria Deo iubentibus non est obediendum. *idem* in Epist.

Prælati cauere debent personarum actionem, quo vitio solent iudices inquinari. *idem* de Confid. lib. 3.

Prælati boni aduersus murmur subditorum parant medicinā. *idem* sup. Cant. ser. 25.

Pastorum est vigilare super gregem propter tria necessaria: videlicet ad disciplinam, ad custodiam, ad preces. *idè* in Sent. Nauis prælatorum tribus lateribus compacta esse debet, cordis puritate, conscientia bona, & fide non ficta. *idem* in fest. Magdal. ser.

Prælati mansueti sint subditis, ut matres filijs. *idem* sup. Cantic. serm. 22.

Prælati medici sint, non domini. *ibidem.*

Prælati paratus sit omnium necessitatibus succurrere. *idè* sup. Cant. ser. 72.

Prælatorum profectus, debet esse profectus subditorum, & quicquid plus eis merentur, cum eisdem debent partiri. *idem* de Tripl. gen. bon.

Prælati sunt oneri infirma anima. *idem* in Epist.

Pastorum gloria ouium multitudo est. *Chrysof. Post red. prior. exil. Homil.*

Pastoris gaudium est, cum agni exultant. *idem* de Regress. 3. exilij

exiliū de Asia.
 Nil me praelatus prohibeat horū,
 quae promisi, nec plus exigat,
 quam promisi. Ber. de præcept.
 Nonnulli abbates humili sub habi-
 tu, superbè agendo, volunt à
 suis subditis strictissime obedi-
 ri, & ipsi superioribus obedire
 recusant. Amb. in Epist.
 Nulla est excusatio pastoris, si lu-
 pus eo sciente, oves comedat.
 Greg. in Regist.
 Pastores, Dei contemptores, simi-
 les angelis erunt, quorum ima-
 gines vestiunt. idem in Past.
 Pastorum culpa subtilius iudican-
 tur. idem sup. I. Reg.
 Pastores cupiditate intrusos Do-
 minus ignorat. ibid.
 Pastor bonus à Domino magnis
 precibus querendus est. ibid.
 Pastores tam conuertendū, quam
 conuersi, debent vigilare. ibid.
 Pastor negligēt præst, qui sub-
 ditorum & fortitudinem, &
 infirmitatem nescit. ibid.
 Ecclesia prelati subditorum pecca-
 ta, quasi propria plāgū. Gre-
 gor. 13. mor.
 In prelatū debet esse consolā mi-
 sericordia, & piē sciens disci-
 plina. idem 20. Mor.
 Prelati debēt humiliter pati incre-
 pationē à subditis. idē in Past.
 Potestas prelati non honor, sed
 onus estimatur. idē 24. Mor.
 Prelati omnes subditorum, minus
 sapientes, quam ipsi sunt, arbi-
 rantur. idem 25. Mor.

Praelatus debet studere, nō timeri,
 sed diligi, & amorē suū pro se-
 ipso non querere. idem in Past.
 Nonnulla peccata aperitè cognita
 sunt à praelato maturè tollēda,
 aliqua dissimulanda, aliqua
 subtiliter & occultè perscrutā-
 da, aliqua vehemēt in crepā-
 da, aliqua leuiter arguēda. ibi.
 Prelati tot moribus digni sunt,
 quot à subditos suos perditio-
 nis exempla transmittunt. ibid.
 Prelati circumspectionis studio,
 oculos perungiles habeant. ibid.
 Peccatum prelati grauius est pec-
 cato subditi. idem sup. 7. Psal.
 Praelatus est nihil sibi timeat, cō-
 missis tamen sibi timere debet.
 ibidem.
 Prelati suis precibus debent adiu-
 uare subditos. ibid.
 Prelati defectu, non debet grex
 pastorali cura destitui. ibid.
 Praelatus plus misericors, quam
 seuerus esse debet. idem in Reg.
 Praelatus per ignorantia peccas,
 negligētia arguitur: per scientia
 verò dignus est magna puni-
 tione. idem in Reg.
 Prelati propria vita non sufficit,
 subditis verò sufficit. ibidem.
 Praelatus electus, dicitur salus Do-
 mini. ibid.
 Prelati, & subditi reprobam vi-
 tam simul ducentes, pœnas pa-
 riter patiuntur. ibid.
 Praelationis officium, electi viri
 refugunt. ibid.
 Praelationis culmen pro alijs, non
 pro

pro nobis ascendimus. ibid.
 In prapostorum operibus sibi ra-
 tio totū vendicet. idem in Reg.
 Prapostorum sollicitudo, subdito-
 rum est cauta. ibid.
 Hoc scire soliciū rector debet,
 quod plerunq; vitia virtutes
 esse mentiuntur. idem in Past.
 Rector spiritualis gubernatori na-
 uis comparatur. idem in Reg.
 Rectorem sancti spiritus gratia
 petere necesse est. ibid.
 Debet quisq; proprias virtutes
 pendere, ac pro qualitate vi-
 rium suarum curam aliorū su-
 scipere: ne dum delectatur loco
 gloria, fiat subditus auctor rui-
 na: & qui grauatur pondere
 suarum, velit fieri iudex alie-
 narum culparum. durum est
 enim, ut qui nescit tenere mode-
 ramina vite suae, iudex fiat vi-
 tae alienae. Chrysost. sup. Eccl.

Episcopatus.

Episcopi sacris literis eruditi
 sint. Hier. ad Paul.
 Episcopus, ecclesiae lumē est. idem
 Aduers. Lucifer.
 Episcopo errante, manus in eccle-
 sia error. ibid.
 Episcopi patres sint, non domini.
 idem in Epithap. Paul.
 Episcopi locum Apostolorum te-
 nent. idem ad Marcel.
 Tam episcopo, quam laico non li-
 cet, quod non licet Christiano.
 idem aduer. Lucifer.
 Episcopus, ecclesiae condimentum
 est. ibid.
 Non omnes episcopi, episcopi sunt.
 idem ad Heliod.
 Episcoporum grandis est honor,
 sed grande pondus huius hono-
 ris. Greg. in Euang. Rom. 34.
 Episcopus eligitur, ut sit interces-
 sor ad Dominum pro populo.
 idem ex Regist.
 Episcopi violenter à suis locis ex-
 pulsi, ab alijs sunt recipiēdi. ibi.
 Episcopus ad exemplum Christi
 debet habere curam orphano-
 rum, & viduarum. ibid.
 Episcoporum sedes propter hosti-
 les incursum mutari solent. ibid.
 Episcopus conuiuus occupatus cor-
 ripiendus est. ibid.
 Episcopus debet potius animarum
 lucrum intendere, quam tempo-
 ralibus. ibid.
 Pro iniuria propria episcopo ali-
 quem excommunicare non li-
 cet. ibid.
 Eligendus in episcopū debet esse deo
 gratus, & hominibus. ibid.
 In electione episcopi cōmuni vili-
 tati, non suo commodo quisq;
 prospiciat. ibid.
 Episcopus verborū correptione, nō
 verberibus timeri debet. ibid.
 In episcopali ceruice nihil splen-
 didius fulget, quam humilitas.
 ibidem.
 Episcopi officium est, in eccle-
 sia veritatem reducere, qui à
 fidei veritate dissentiunt. idem
 in Regist.
 Episcopi exhibeant in opere quod
 signa

significat in nomine. *ibid.*
 Episcopi ecclesie dicuntur astra
 cali. *ibid.*
 De rebus, quas episcopus ante or-
 dinationem habebat, potest tes-
 tari. *ibid.*
 Episcopus non solum lectioni, &
 orationi: sed & elemosinis va-
 care debet. *ibid.*
 Episcopus in causis pauperum ex-
 ercendus est, vel saltem bona
 sit voluntatis. *ibid.*
 Episcopus tenetur scandalum da-
 tum auferre. *ibid.*
 Episcopo egroto sufficiatur vice-
 gerens. *ibid.*
 Nullus episcopus propter infirmi-
 tatem est deponendus. *ibid.*
 Tres sunt pastoris voces: suavis,
 dulcis, & alta: suavis ad infir-
 mum: dulcis ad morientem: ad
 surdum pertinet alta. *Hug. de*
claustr. ani.
 Episcopus, ecclesie lucerna est.
Basil. in Epist.
 Episcopus iuramenta purgare po-
 test. *Greg. in Reg.*
 Episcopus causas clericorum non nisi
 cum senioribus audiat. *ibid.*
 Episcopi necessarij sunt in episcopi
 consecratione. *ibid.*
 Episcopus vnus diocesis, vel pro-
 uincia, nihil in aliena dia-
 cesi, vel prouincia exerceat.
ibidem.
 Quilibet episcopus privilegium
 sue dignitatis seruare debet.
ibidem.
 Qui episcopatum ad gloriam ha-

noris quarit, non ad ministrum
 rium quarit. *Gregorius in*
Past.
 Duos episcopatus in vnum redi-
 gere episcopatum catholica po-
 test autoritas. *idem in Reg.*
 Episcopus, id est, speculator.
Augusti. de Ciuit. Dei. lib.
1. cap. 9.
 Episcopus ne cum alio episcopo in
 eadem sede simul sedeat. *idem*
Epist. 110.
 Episcopi munus, vt hac vita ni-
 hil difficilem, ita apud De-
 um nihil beatius. *idem Epi-*
stol. 124.
 Episcopi est, posse contradicen-
 tes conuincere. *idē cōtra Cresc.*
cap. 9.
 Episcopi custodes sunt ecclesia.
idem in Psal. 126.
 Episcopi in locum Apostolo-
 rum successere. *Augusti. in*
Psal. 45.

Prædicatio.

Verbum Dei audire & non
 facere, etiam vtile est.
Chrysoſtomus sup. Matth. Ho-
mil. 13.
 Verba salutis sæpius audita, repro-
 bis vilescunt. *Bernard. in die*
Apostol.
 Predicandi officium viris nō mo-
 lieribus commissum est. *Ambr.*
in Epist. ad Rom.
 Predicatio cum puritate mentis,
 Deo accepta est. *Bernard. sup.*
Cant.

Cantic. serm. 63.
 Predicatio cum impuritate men-
 tis, Deo odibilis est. *ibid.*
 Predicationis fructus magis ne-
 cessarius est, quàm contempla-
 tionis. *idem super Cantic. ser-*
mo. 9.
 Predicator plus intendere debet,
 ad imbueda corda, quàm ad
 exprimenda verba. *idem sup.*
Cant. ser. 16.
 Verbum Dei aliter sapit electis,
 aliter reprobis. *Bern. de verb.*
Abach.
 Verbi Dei impletio, cibus & pa-
 stus eius est. *idem sup. Cantic.*
serm. 61.
 Concionari mortuis auribus, te-
 dioſa res est. *Chryſost. sup. Gen.*
Homil. 6.
 Concionandum est ad horam. *idē*
sup. Epist. ad Rom. serm. 17.
 Iuvenes etiam rectè sapientes nō
 debent incautè ad predicandū
 proſilire. *Greg. 19. mor.*
 Multi verbis predicant, que mo-
 ribus impugnat. *idem in Past.*
 Infirmis mentibus non debent al-
 ta predicari. *ibid.*
 Idem predicant lex, Prophetæ &
 Euangelium, & Apostoli.
idem lib. 1. sup. Ezech.
 Vt seruetur veritas predicandi,
 teneatur necesse est altitudo
 viuendi. *ibid.*
 Predicans Iesum, debet eius pas-
 siones imitari. *idem sup. 1. Reg.*
 Deus rudes prius predicatione nō
 aperta docuit. *idem 28. mor.*

Predicatio non facillè accipitur
 eius, qui moribus leuis esse vi-
 detur. *idem lib. 1. sup. Exech.*
 Laudem de predicatione quare-
 re, est rem magnam vili pre-
 tio venundare. *idem lib. 2. sup.*
Ezech.
 Ignari literarum debent predi-
 catione instrui. *idem in Reg.*
 Predicator audientis modū con-
 sideret. *idem 17. mor.*
 Predicator prius euellat nociua
 ab auditorū auribus, & postea
 plantet vtilia. *ibid. 18. mor.*
 Predicator causarum origines, à
 sacris paginis sumat. *ibid.*
 Cum auditores predicantium vi-
 tam suspiciunt, vim predica-
 tionis necessariò admirantur.
idem 19. mor.
 Boni predicatorum honorem pro-
 pter elationem fugiunt, licet
 honorari propter imitationem
 velint. *ibid.*
 Predicadores non sibi tribuant
 profectum auditorū, sed Deo.
idem 19. mor.
 Predicator verba auribus dare
 potest, aperire corda non potest.
ibid.
 Dum doctrine discretio à predi-
 catore cautè custoditur, ei di-
 ninitus largior copia predica-
 tionis datur. *ibid.*
 Forma bellica, predicatoribus est
 seruanda. *idem 31. mor.*
 Predicadores sancti propter per-
 secutionem à predicatione non
 defistunt. *ibid.*

Inanis gloria sepe inuadit praedicatorum. idem in Past.
 Praedicator post aliorum curationem, ad seipsum redeat. ibid.
 Quando auditores in charitate proficiunt, tanto praedicatoribus gratia datur. idem 12. mor.
 Praedicator, sanguinis iusti cadentis reus erit, si tacuerit. ibid.
 Praedicator ponunt contra demones, insidias, castra, & munitiones. ibid.
 Praedicator potest petere sumptus & alimenta. idem sup. Euang. Hom. 18.
 Praedicator meritum accipit, etiam si auditores non conuertantur. idem in reg.
 Praedicator carnalis, dicitur lucerna caca. idem sup. 1. Reg.
 Praedicator in ordine praedicationis perfectus non est, si contemplationis reuelatione caruerit. ibid.
 Praedicator circumstantias considerare debet. ibid.
 Praedicator in umbra Redemptoris requiem habet. ibid.
 Praedicator falsi mel in lingua, non sub lingua portant. idem.
 Praedicare nihil est, si corde dissentiat. Aug. super. Psal. 57.
 Frustra praedicatur, nisi Dominus det incrementum. idem sup. Psal. 125.
 Praedictio Christi bona est a quocumque fiat. idem contr. Epist. Parm.
 Praedicatorum ex omnibus geni-

bus sunt eligendi. idem sup. Psal. 67.
 Praedicatoribus dandum est liberalius ceteris egentibus. idem sup. Psalm. 103.

Christianus.

Christianus semper patitur persecutionem. Hic. ad Hel.
 Christianus a bono opere cessans, vix se excusabit apud Dominum. idem in Euang. Hom. 18.
 Christiani sunt membra Christi. Greg. in reg.
 Christianus est lux, sal, fermentum. Chryso. super Ioan. Homil. 52.
 Christianorum spes in futuro est. idem ad Colof. ser.
 Christianum non faciunt parietes. Aug. lib. 8. confes. cap. 1.
 Christiani non pugnando, sed moriendo vincunt. idem Epist. 42.
 Christianus non generatur, sed fit. idem lib. quest. ex nouo testamen.
 Christianorum dignitas non in terra, sed in caelo posita est. idem lib. quest. ex utroque.
 Nec captiuitas Christianis nocet, quoniam illic Deum suum inueniunt. Aug. lib. 1. de Ciuit. Dei. cap. 14.
 Per malos Christianos nemo se excusare potest, ne fiat Christianus. idem sup. Psal. 25.
 Nihil periculosius falsis Christianis. idem sup. Psal. 53.

Fides

Fides, & Fidelis.

Fidelis totum mundum habet, cum Deum habeat. Aug. lib. 5. confes. cap. 4.
 Fides indubitata ardue ad Deum reperitur. Hier. aduers. Lucif.
 Fides est simplicitas mentis, & deuotio animae ad Dominum. ibi.
 Accedere ad Deum est illi credere. Aug. aduers. Iud.
 Fides, spes & charitas sunt spiritualis edificij portae. Grego. sup. Exech. Homil. 19.
 Atrium spiritualis edificij est multitudo fidelium populorum. ibid. sup. Exech. Homil. 22.
 Fidelis in modico censetur dignum munere ampliori. Bern.
 Semper maior est fides, quam penitentia reponit. Lact. lib. 5.
 Dormiens fides censura caelesti erigitur. Cypr. de lapsis.
 Fides vera nunquam turbatur. Amb. de fide cont. Turianos.
 Fides praecedat deuotionem. ibid. lib. de Ioseph.
 Fides in exercitata cito laeguescit. ibid. in Psal. 118.
 Fides animae redemptionis est. ibid. lib. 1. Epist. 1.
 Fides est bonorum omnium fundamentum. ibid. de fide.
 Fides vna est, non multa. ibid. lib. 13. de Trinit. cap. 2.
 Quandiuis homo altiora scrutari non potest, fide viuat. ibi. de Ago.
 Fides nostra sine initio est. ibid. in quest. ex utroque.

Fides nisi praecedat, bona vita sequi non potest. ibid. de fide & oper.
 Fides potestati terrena non est subdita. ibid. in exposit. quart. quaest.
 Fides excitat voluntatem ad exercitium. ibidem in quaestio. ex utroque.
 Fides omnem differentiam sexus, conditionis, & generis tollit. idem.
 Fides in rebus humanis necessaria est. ibid. de fide reru inuis.
 Ratio subsequatur fidem, ut intelligat fidelis quid credat. ibid. in quest. ex utroque.
 Fidem in extremis suscipere non satis tutum est. ibid.
 Vires fidei tentatione discuntur. ibid. in Psal. 36.
 Fidei opus est dilectio. ibid. in Psal. 31.
 Fidem Dominus non seruans seipsum fraudat. ibid. tract. 3. in exposit. in Epist. 6. Ioan.
 Fides alia magnam scripturarum cognitionem habet, alia non magnam habet. ibid. serm. 139. de temp.
 Sicut cuius ad Deo parata est mensura fidei, sic quisque proficit. ibid. serm. 144. de temp.
 Omnia temporaliter gesta a Domino nostro Iesu Christo fidem nobis inferunt. ibid. serm. 19. de verb. Domini.
 Fides ex auditu, ex visu confirmatio est. Bern. sup. Canti. sermo. 6.

Credere, intelligere, & facere, consequuntur. Basil. de baptisf.
Deus non glorificatur absque fide in Christum. Basil. in Apolog.
Qui Deum fide tenent, adhuc spem ignorant. Greg. 16. mor.
Plurimi fidem tenent, vitam fidei non tenent. ibidem 26. mor.
Deus militibus suis ante omnia fidei fortitudinem præbet. ibi. 31. mor.
Nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non cognoscat. ibid. 35. mor.
Non charitas fidei, sed fides charitatem præcedit. ibidem super Exech.
Fideles miracula non quarant. Aug. lib. 4. de cõsensu Euangel. cap. 9.
Fideles nos esse audemus dicere, iustos non item. ibidem in Psalm. 32.
Fidelis hoc tantum gaudet, quod nomen suum scriptum est in cælo. Aug. in Psalm. 130.
Fideles perscquentes, foueam sibi faciunt. ibid. sup. Psalm. 5.
Cum Christus se nobis ostenderit, fides finietur. ibid.
Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. ibidem in Euangel. Homil. 26.
Verã fides est, quæ verbis credit, moribus non contradicit. ibidem in Euangel. Homil. 29.

Fide carens, iustus esse non potest. Greg. sup. sept. Psalm.
Merito fidei bellorum paratur victoria. ibid. ex regist.
Fides præcepta bonis operibus est exercenda. ibid.
Fidei nostræ sacramenta alijs sublata, alijs sunt reuelata. ibid. sup. 1. Reg.
Fide velut fama Deum cognoscimus. ibid.
Fundamentum anima humane est fides. Greg. 28. mor.
Auditus præcedit visum, & fides visionem. Bernard. sup. Cant. serm. 45.
Dei visio fidei præmium est. Aug. 22. de Ciuit. Dei. cap. 29.
Mysteria magna fidei cognoscetes, ea maioribus comunicet. Bern. sup. Cant. serm. 33.
Oculus fidei thesaurum inuenit absconditum. Bern. in Psalm. Qui habitat. ser. 17.
Verã & plena fides vniuersa præcepta complectitur. Bern.
Diuina credenda, nõ discutienda. Chrysa. sup. Epist. ad Timoth. 1. cap. 1. Hom. 1.
Fides in Deo secunda anchora. Chrysof. sup. Gen. 6. Hom. 25.
Fides lumen animarum est. ibid. sup. Matth. 2. Hom. 2.
Fides recta nihil proficit, si vita praua est. ibid. super Ioan. 11. Homil. 62.
Fide persuadet Deus, non rationibus. ibid. sup. Epist. ad Corinth. cap. 1. Homil. 4.

Fid 8

Fides scutum est. ibidem sup. Epist. Paul. ad Ephes. cap. 8. sermo. 23.
Fidei proprium, nunquam omnino turbari. ibid. sup. Epist. ad Timoth. cap. 1. Homil. 1.
Fides animam facit quiescere. ibidem.
Fides petra infracta est. ibid. sup. Epist. ad Timoth. cap. 6. Homil. 17.
Credere Deo oportet sine iuramento. Chrysof. in Epist. Paul. ad Hebr. cap. 6. Homil. 11.
Credunt quidã quando fidei nulla utilitas. Chrysof. in Epist. ad Coloss. cap. 1. serm.
Credens, omnia patitur. ibid. super Epist. ad Thessal. cap. 1. Homil. 1.
Fides non est nostrum opus. Chrysof. in Act. Apost. cap. 14. Homil. 30.
Fide indigent quæ rationem humanam excedunt. ibidem in Epist. prior. cap. 1. ad Corinth. Homil. 4.
Fides mater signorum. ibidem in Epist. prior. cap. 12. ad Corinth. Homil. 29.
Fides certior ratione est. ibid. super Epist. ad Coloss. cap. 1. Hom. 4.
Fides, & spes, mutua sibi vice coniuncta sunt. ibid. sup. Epist. ad Hebr. cap. 1. Homil. 2.
Fides ex rebus ipsiis elicitur. ibid. super Epist. ad Timoth. cap. 1. Homil. 1.
Fides cõtraria cogitationibus vagantibus. ibidem super Epist. ad Hebr. cap. 13.
Deo credidisse, Deum audisse est. Bern. sup. Cant. serm. 4.
Fidelis, qui nec sibi credit, nec in se sperat. Bernar. in vigil. nat. Domin. serm. 5.
Fidelis homini totus mundus diuitiarum est. ibidem super Cant. serm. 22.
Fides suadenda, non imponenda. ibid. sup. Cant. serm. 63.
Fides sola absque baptismo in necessitate sufficit ad salutem. ibid. in Epist.
Fidei vita, charitas est. ibidem in die sanct. Pasch. serm. 2.
Fide mundandus est oculus, quo Deus videndus est. ibid. super Cant. serm. 23.
Credendo sanatur anima. Aug. confess. lib. 6. cap. 4.
Credere aliud est ab intelligere. ibidem lib. 2. de liber. arbit. cap. 2.
Prius credendum, quàm intelligendum. ibidem.
Credit frustra, qui non amat. August. in Enchir. ad Laurent. cap. 17.
Credere velle dat ipse Deus. ibid. de spirit. & litera, cap. 34.
Credimus, quia non videmus. ibi. lib. 13. de Trinit. cap. 1.
Non omne credere, bonum est. ibidem de spirit. & litera, cap. 3.
Credere omnia, equè vitiosum, vt nihil credere. ibid. de ver. & fals. panit. cap. 20.

K 3 Quando

Quantò est occultius, quod creditur, tantò maior est merces. *ibidem*. in quæst. ex vtroque Testa. 22.

Nullus credit inuitus. *ibid.* lib. 1. ad simplic. quæst. 2.

Credere sapientibus est iustissimum. *ibid.* de vtilit. credend. cap. 12.

Credere in Deum, Dei donum est. *ibidem*. de spirit. & anim. cap. 18.

Qui credit, iam surrexit. *ibidem* expos. in Euang. Ioann. cap. 15. Tract. 22.

Credendo venimus ad Deum. *ibi.* cap. 8.

Credentium signum est, acceptio spiritus sancti. *ibid.* in quæst. ex vtroque. 122.

Credientibus humana non negligenda auxilia. *ibid.* in quæst. sup. Genes. 102.

Credentes tardè, dilationis poenitebit. *ibid.* in quæst. ex vtroque. 123.

Credulitas via est ad religionem. *ibid.* de vtilit. cred. cap. 8.

Fides ab eo, quod fit. August. Epist. 19.

Fides etiam hosti seruanda. *ibid.* Epist. 205.

Fides est honorum omnium fundamentum. *ibid.* lib. de fide. cap. 1.

Fides tollitur, si non est assensio. *ibi.* in Enchir. ad Laur. cap. 20.

Fides electorum, aut nunquam deficiet, aut statim reparatur. Aug. de correct. & grat.

Fidei opus est dilectio. *idem* super Psal. 31.

Fidei cuique mensura est sua. *idem* de temp. ser. 144.

Ad fidem nos omnia facta Christi inuitat. *idem* de verb. Domini. serm. 18.

Fides visibilibus negligens, invisibilibus inhiat. *idem* Epist. 31.

Fides vna est, qua omnes saluari est necesse. *idem* lib. 2. cont. Arrian.

Fides perfecta rarissimè inuenitur. *idem* cont. Manich.

Fide euacuata, nulla remanet institia. *idem* Epist. 95.

Fidem posse habere omnium est, sed habere solius gratiæ Dei. *idem* 1. de prædest.

Fide meremur scire quod credimus. *idem* de morib. eccles.

Fides animam Deo subijcit. *idem* de agone Christ.

Omnes fideles Apostolorum dicuntur filij. Greg. sup. 7. Psal.

Omnes fideles vnum sunt in Christo. *idem* in reg.

Omnis fideles corpus constituunt ecclesia. *ibid.*

Opera bona, & mala.

Opus bonum intentio facit. Aug. sup. Psal. 31.

Operum bonorum initium, confessio malorum est. *idem* super Euang. Ioan.

Opera misericordiae sunt semina futura messis. *idem* quæst. 4.

Boni

Boni operis sollicitudo contemptationi nocet. Greg. sup. 1. Reg.

Vt opera digniora videantur, necesse est, vt indigna reputentur. *idem* 5. mor.

Vnusquisque pro operibus suis mercedem accipiet, nec possunt in die iudicij aliorum virtutes vitia subleuare. Hier. in Epist.

In opere perfectus non est, cui adhuc lingua prauitas contradicit: nec in sermone laudabilis, qui hoc quod loquitur, opere non ostendit. Greg. in mor.

Actus nostri causa, etsi omnibus non datur, tamen ab omnibus examinatur. Amb.

In operibus nostris omnibus nos, & non Deum iuuamus. Greg. 15. mor.

Sicut vestimentum corpus, ita bona opera protegunt animam. *idem* 16. mor.

Opera interiora nostra solius Dei oculis patent. *idem* 18. mor.

Bona opera occultentur studio, sed necessitate publicentur. *idem*.

Opus trina consideratione debet præuenire, id est, an liceat, debeat, expediat. Bernar. de inter. dom.

Operationes indicat naturas. Basil. in Epist.

Aliud est opus ex præcepto, aliud ex affectu facere. Greg. 19. mor.

Virtus in manu, magnitudo est in operatione. *idem* lib. 20. mor.

Super fidem opera construuntur. *idem* 25. mor.

Ecclesia nunc exigit operum meritum, non virtutum signa. *idem* 27. mor.

Multis fidei, quam credunt, operibus contradicunt. *idem* 29. mor.

Secretorum Dei inter homines operum diuersitas. *ibid.*

Bonum opus plerumque publicum est, cum occultè sit, & occultum cum sit publicè. *idem* sup. Psal.

Quidam bona opera facere studet, vt gratiam aliena operationis obumbilent. *ibidem*.

Merces ex bono opere quæsita, ex malo perditur. *idè* sup. Execel.

Opus Dei homo est, opus autè hominis, vitium. *idem* in reg.

Bonis operibus auxilium præstans mercedis est particeps. *ibid.*

Opus bonum lumen est. *idem* sup. 1. Reg.

Opera patrum filijs prosunt. *ibid.* dem.

Opera libera, non seruilla probantur à Domino. Amb. ser. 18.

Opera magis suadent, quam verba. Amb. ad Timoth.

Opera nostra munda sunt, cum stupera sunt intentione. August. lib. 2. de serm. Domini. in monte.

Opera fidem consequi, non præcedere debent. *idem* ad simplic. quæst. 2.

Non opera, sed fides iustos ab iniustus discernit. *idem* 3. cont. Epist. Gela.

Opera recta fructus noster, quem reddimus agricola. *idem* super

per Psalm. 118.

Opera nostra bona, Dei sunt opera. idem de Spirit. & anima.

Opera nostra laudanda sunt, si finis in quem fiunt, laudabilis est. idem lib. 2. de morib. Manich.

Opera bona, non tantum spirat, sed perficit Deus. idem Epist. 143.

Opera bona facienda, quia iustitia id requirit. August. super Epist. ad Galat.

Opera bona nostra spectent homines, & non spectent. idem lib. 2. de ser. Domini in mont.

Bona opera multa facit in nobis Deus, quae non facit homo: nulla autem facit homo, quae non faciat Deus. idem lib. 2. cont. Epist. Pelag.

Secundum opera quae fecit, non quae facturus erat, iudicabitur homo. idem Epist. 107.

Cures prius facere, quam docere: & sic dabis voci tuae vocem virtutis. Bernar. super Cant. serm. 60.

Opera misericordiae sola, in districto examine laudari merentur. idem de pass. Domini.

Salutis nostra opus tres simul cooperantur, Deus, Angelus, homo. Bern. sup. Cant. serm. 78.

Opera bona non sunt remissa faciendi. Chryso. sup. Ioan. Homil. 79.

Opera misericordiae cum benignitate, & hilaritate debent fieri.

Greg. 21. mor.

Qui dat, & non dimittit, nullam misericordiam facit. idem 22. mor.

Misericordiae opera, & hic iuuat, & in futurum praemiant facientem. idem in regist.

Virginitas.

Virginibus insidet Christus. Hier. ad Eustoch.

Virgines sedent ad pedes Domini. ibidem.

Virgines semper Domino colloquantur. ibid.

Virgo ieiunet, humilis sit, & lateat. ibid.

Virginitas frumentum, nuptiae hordeum, fornicatio stercus incupatur. idem aduers. Iovin.

Virginitas aurum, nuptiae argentum. ibidem.

Virgines raro procedant. idem ad Demetr.

Virgines sunt Angeli in terris. idem ad Eustoch.

Virginitas difficile seruetur. ibidem.

Virgo periclitatur in conuiuio secularium. idem de vitand. iust. contub.

Virginitas dexter: nuptiae sinister oculus. idem aduers. Iovin.

Virginis definitio est, sanctum esse corpore, & spiritu. idem ad Nep.

Virgines non sunt omnes, quae simulant virginitatem. ibid.

Virgin

Virgines orbatas locare conubio, liberalitatis est. Ambrosius 2. Offic.

Virginitas non pudica, quae lege tenetur, nec casta, quae metu cogitur, nec honesta, quae mercede conducitur. idem de Virginita.

Virgo habitus tantum, bis adultera est. idem ad Virgin. laps.

Virginibus solis palmae publice salutis scriptura dedit. idem in apolog. David.

Virginitas imperari non potest. idem de Virg.

Virgines viuunt caelestem vitam in terris. ibid.

Felicior est mulier nupta, quam virgo nuptura. Augustin. de sanct. Virg.

Virginitas superba deterior est, quam humile coniugium. idem Epist. 99.

Virgines corpore, & mente prudentes sint. Bernard. ad soror.

Virgines de suis meritis gloriautes hypocritis comparantur. ibid.

Virgo cum deuotione reddat quae Deo promissit. idem serm. 26.

Virgo non rideat immoderate. ibi.

Virginitas laudabilis, sed humilitas necessaria, & ipsarum pulchra permixtio. idem sup. Misus est. Homil. 1.

Virginitas consulitur, humilitas vero praecipitur. ibid.

Virgo etiam eunuchos vitet. ibid.

Virginis anima, speculum est. Basil. de Virg.

Virginitas regenerationis semen. ibidem.

Virginitas est naturalis, & amissa irrecuperabilis. ibid.

Virginitas cum coniuge comparata, semper primas partes tenit. Chryso. serm. quod reg. fem. vir cohabit.

Virginitas secum sororem eleemosynam habet. idem de vir. Homil. 9.

Virginitatis dignitas in Paradiso. id. sup. Genes. 4. Hom. 18.

Virginitatis custos, secessio. idem de continent. Ioseph. serm.

Virginitatem exercere, res stupenda. idem sup. Epist. ad Rom. 7. sermo. 13.

Virgo eam, quae in conubio est, ne despiciat. id. sup. Epist. 12. Homil. 30. ad Corinth.

Virgo à bello nunquam cessat. idem de parit. Homil. 9.

Virginitas non est de praecepto. Greg. lib. 23. mor.

Virginitas vera non est, si foris, & intus non est. id. sup. 1. Reg.

Prophetia.

Propheta mentalibus oculis futura viderunt. Chryso. sup. Genes. Homil. 12.

Prophetarum ora sunt Dei os. idem de verb. Esai. Homil. 2.

Prophetarum silentium, signum est ira diuina. idem de verb. Esai. Homil. 4.

Propheta aliqua Evangelistis dicenda

cenda seruauerunt. idem sup. Matth. Homil. 12.
Propheta in vita raro accepti. idē sup. Matth. Homil. 41.
Propheta loquuti sunt, scripserūt, & praefigurauerunt futura. idem sup. Epist. ad Roman. sermo. 1.
Propheta suos non derelinquunt, etsi calumnijs vexentur. idem sup. Epist. ad Rom. serm. 14.
Prophetae adhuc hodie nobiscum loquuntur. idem de elemosyn. sermo.
Propheta plus mouet, quā signum. idem sup. Ioan. Hom. 18.
Propheta non solum de futuris, sed & de praeteritis enuntiat. Greg. 4. mor.
Propheta non est, nisi intelligatur quod ostenditur, vel auditur. idem 11. mor.
Propheta moris est, subito mutare materiam. idem sup. Exechie. Sermo. 1.
Non omnes prophetae sanctitatis metam attingunt. idem 26. mor.
Propheta non minus verbo, quā scripto, & exemplo terram rigauerunt. ibid.
In propheta locutione alter est qui praesidet, alter qui obsequitur. idem super Cantic. Homil. 2.
In prophetis verbis res, & verba rebus exponuntur. ibid.
Prophetae omnes vno prophetarūt spiritu. Augustin. de consens. Euang. lib. 3.

Prophetae officium est, orare pro populo. idem in Quast. ex vet. Test.
Prophetica autoritas omnibus caeteris scriptis antiquior est. idem de Ciuit. Dei. lib. 18.
Prophetae triplices, Indaeorum, Gētium, & veritatis. idem lib. 19. contra Faust. Manich.
Multa prophetata contra deos falsos, at nihil contra Deum verum. idem. 11. de Trinit.
Quaequid futuram ecclesiam significat, prophetia est. idem.

Gratia, & Benedictio.

Gratia Dei; cibus anima est. Bernard. sup. Cant. serm. 35.
Gratiam duplicem consistet ecclesia: praenientem, & subsequēntem. idem sup. Cantic. sermo. 67.
Gratiam percepisse, multū nō profuit eo, quod temperamentum de veritate pariter non acceperunt. idem super Cantic. sermo. 74.
Quantum quis crescit in gratiam, tantum in fiducia dilatur. idem sup. Cant. serm. 3.
Querere Deum nō potest anima, nisi praenentiat, vt querat. idem sup. Cant. serm. 85.
Gratia Dei inuisos efficit. Chrysostom. sup. Genes. 1. Homil. 4.
Gratia saluat, & laborum retributiones dat. idē sup. Genes. 7.

Hom.

Homil. 24.
Gratia Dei murus inexpugnabilis. idē sup. Genes. 22. Hom. 46.
Gratiam dare, Dei est: hominis, fidem exhibere. idē sup. Ioā. 1. Homil. 9.
Nemo admittit Deum, nisi deceptus: nemo querit, nisi admonitus: nemo inuenit, nisi purgatus. August. in Soliloq.
Gratia iuste animam vocat: tentatio interrogat. Greg. 20. mor.
Gratias gratis datae dantur diuersis diuersimode. idem 24. mor.
Gratiae gratis datae conuersis plerisque dantur. ibidem.
Dominus gratiae alique replens, eius vitam in lamentum conuertit. idem 27. mor.
Ex Dei gratia homo veterem hominem exuit. idem 31. mor.
Nullus primam gratiam meretur. idem 33. mor.
Punitione graui dignus est, qui se pius Dei gratiam contempsit. idem sup. Euang. Homil. 37.
Gratia diuina adhibetur omne, quod prosperē a nobis geritur. idem sup. 1. Reg.
Gratia Spiritus sancti pluribus datur ad bene viuendum, non autem ad bene docendum. ibid.
Benedictio Dei ad fecunditatem valet. Aug. de Genes. ad liter. imperf. cap. 15.
Benedictio sacerdotalis magni estimanda. idem cap. 9. Quast. ex utroque.

Benedictiones multae sunt, & omnes a Deo. idem Psalm. 66.
Gratia Dei, non nostra potestate in melius mutamur. idem lib. 1. Retract. cap. 22.
Gratia diuina etiam reluctanti- bus datur. idem Epist. 106.
Non nisi magna Dei gratia terreni corporis vincemus errores. idem Epist. 91.
Gratia non solum adiuvat iustum, sed etiam iustificat impium. idem lib. de Patient. cap. 20.
Gratia facit, vt peccatum nobis non dominetur. idem lib. de Cōtin. cap. 4.

Obedientia.

EX GRÆCIS.

Quantō quis diligentius ob- sequitur, tantō maiorem gratiam obtinebit. Aristot. Oecon.
Legibus obtempera. Demetrius Phaler.
Nullum est maius, quā inobedientia, malum. apud Stob.
Quae hoc tempore habemus bona, ob nullam aliam causam adepti sumus, quā ob praestitam obedientiam principi. Xenoph. apud Stob.
Obedientia ciuū, felicitas vrbis. ibidem.

EX LATINIS.

Deo parere, libertas est. Sene. de vit. beat.

Cornump

Corrumpitur, atq; dissolvitur imperantis officium, si quis ad id, quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non considerato respondet. Gel. lib. 1.

Maior est obsequii gloria in eo, quod quis minus velit. Plin. In uior in Paneg.

Suis quoq; parent placidius. Curt. lib. 6.

Ut ilius parere dicto, quam afferre consilium. idem lib. 7.

Obsequio mitigantur imperia. idem lib. 8.

His peccatis, cum peccati obsequium accommodas. Pub. Mim.

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat. idem.

Potentiori omnia parent. in hist. Sax.

Multa mala sequuntur ex impunitate. Livius lib. 8. Dec. 1.

EX SACRIS.

Non attendit verus obediens, quale sit, quod precipitur: hoc solum contentus, quod precipitur. Bernard.

Obediencia non seruilis metu, sed charitatis affectu seruanda est, non timore pœne, sed amore in scitiae. Greg. 12. mor.

Obediencia victimis verè præponitur: quia per victimas aliena caro per obedientiam vero voluntas propria maculatur. Grego. 35. mor.

Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itinervi, manus operi: & se totum intus colligit, ut mandatum peragat imperantis. Bernard. de præcep. & discipul.

Non est dubium, quin ampliore gratiam mereatur qui paratum se exhibeat ante madata, quam qui obedire satagit post mandatum. idem in serm.

Sola est, quæ fidei possidet meritum, obediencia. apud Iurisperitos.

Obediens in grauibus mitius puniatur. ibidem.

Obediencia sola est, quæ Deo hominem conciliat. Ansel. super Epist. ad Hebr.

Obediencia virtutum omnium mater, & custos. August. 4. de Ciuit Dei.

Obediencia maius bonum, quam continentia. idem de bon. coniug.

Nullum malum debet per obedientiam fieri. Gregorius 35. mor.

Aliquod bonum debet aliquando per obedientiam intermitteri. ibidem.

Obediencia aliquando si de suo quid non habeat, minima est. ibidem.

Obediencia dilatio post citationem ostendit hominem culpabilem. idem ex Reg. lib. 5.

Obediencia vincimus demones, ceteris

ceteris virtutibus impugnamus. idem in 1. Reg.

Adam non furto, non homicidio, non rapina, sed inobediencia corrui. idem in 1. Reg.

Obediendum est Deo etiam ratione non data. August. in Sent. suis.

Obediencia bonum in primo declaratur homine, & illius præcepto. idem in Psal. 70.

Inobediencia non tam pensanda est, quam intentio inobedientis. Bern. de Præcep. & discipul.

Obediencia amica salutis. Bern. in Declam.

Obediencia circa difficilia gratior: contemptus circa minima damnabilis. idem de Præcep. & discipul.

Obediencia molestâ est suspicari de omni præcepto. ibid.

Obediencia falsus nummus, propria voluntas: bonus, charitast. idem in die sanct. And. ser. 1.

Oculum, & aurem, quos inobediencia claudit, aperiat obediencia. idem sup. Cant. ser. 22.

Obediendum Deo absq; signis. Chrysost. sup. Act. Apostol. Homil. 15.

Obediencia speculum, Christus. Bern. de Grad. humil.

Obediencia fides exigit. Chrys. ser. 27. sup. Epist. ad Rom.

Obediendum propter Deum hominibus. idem super Matth. Homil. 21.

Sacrificium, & altare.

Officium diuinum ordinatè, reuerenter, & attentè dicendum est. Bernard. sup. Cant. ser. 8.

Sacrificia stultorum, ignis solum alimenta sunt. Pitt. apud Stob.

Sacrificantium mens, non res attenditur. Plin. Sen. in Prolog.

Oportet virum, qui admiratione dignus haberi velit, sacrificandi studiosum esse, non quod sumptuosè, sed quod crebrò huc honorem numini tribuat: illud enim diuitiarum, hoc pietatis est signum. Theophilus apud Stob.

Sacrificandum dijs sine parsimonia. ibid.

Cæremonia obseruanda sunt. Hier. de epitaph. Nep.

Cultus quem homo exhibet Deo, non Deo, sed ipse homini prodest. Aug. 10. de Ciuit. Dei.

Altare Dei est ipse populus. Aug. lib. 2. Quæst. sup. Exod.

Altare spirituale est fides. idem lib. 1. de ser. Dom. in monte.

Altare Dei, cor nostrum est. idem lib. 10. de Ciuit. Dei.

Altare verum, est Christus. idem contra Faust. Manic.

Altare Domini est cor iusti. Gregor. in 1. Reg.

Decimas rerum, & dierum Deo debemus offerre. idem in Euang. Homil. 15.

Offerre se Deo, Christianorum est.

Hier. ad Lucinum.
Oblatio tria debet habere: constantiam virilem, continentiam carnalem, & conscientiam humilem. Bernard. in purific. beat. Mar. ser. 1.

Toties sacrificamus, quoties bonum aliquod, piūq; facimus. Lact.

Sacrificium precum, si quid incepturi sumus, Domino prius offerendum. Chrysost. sup. Genes. Homil. 65.

Sacrificium impium irritat Deū. idem sup. Ioan. Hom. 3.

Sacrificium Christi semper nos purgat. idē sup. Ioan. Hom. 17.

Sacrificium, cibus spiritualis est. idem ser.

Sacrificium, Christus est secundum carnem. idem de Cruc. & Lat. Si recte offers, & non recte diuidis, peccasti. Bern. sup. Cantic. serm. 24.

Non respicit Deus munera, quae dantur, sed à quo dantur. Greg.

Sacrificium Deo acceptabile est, ipsum puro corde laudare. idē in Regist.

Gratum Deo sacrificium est, afflicto contra peccatum. idem in Euang. Hom. 9.

Sacrificium & sacerdotis, & plebis aspernatur Deo, si nō ad fuerit bona conscientia. Aug. contra Fulg.

Sacrificium pro peccatis, est spiritus contribulatus. idem Quaestio. 83.

Sacrificia pro mortuis facta inuuant. idem de Fide.

Pietas.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Habet suos impetus pietas. Quint. Decl. 6.

Pietate erga deos sublata, fides etiam ac societas generis humani, & vna excellentissima virtus iustitia tollatur necesse est. Cic. 2. de Nat. deorum.

Pietas Deo grata est. idem 2. de Leg.

Prima pietatis magistra, natura est. in Hist. Sax.

Quo miserius experitur pietas, eō certius. ibid.

Sis paruum acutus, modo sis pius. ibidem.

Ad pietatem attinet iusta non subducere mortuis. Eurip. in Hel.

EX SACRIS.

Pietas est verus Dei cultus. Aug. Epist. 52.

Pietatis gradus, fides. idem super Euang. tract. 22.

Primus gradus pietatis est iste, ut quos autores tibi voluit esse Deus, honores obsequijs, abstineas cōtumelijs, nec vultu ledēda est pietas parentū. Amb.

Pieta

Pietatis genus est impium esse pro Domino. Hier. ad Marc.

Nemo pietatem anteferre debet religioni. idem ad Paulam.

Nulla est scientia, si vtilitate pietatis nō habet, & valde inutilis est pietas, si scientia discretionē careat. Greg. in Mor.

Est aliqua pietatis pars, velle fieri pius. Erasim. Epist.

Sub quaui veste bene colitur pietas. ibid.

Penes Deum nec pietas sine iustitia est, nec sine pietate iustitia. Petr. Chrysol. ser. 145.

Rectus ordo est post Deum amare patres & amicos, si tamen necessitas venit, ut vtrunq; seruari non possit, odium in suos, pietas in Deum seruanda est. Hier. ad Paul.

Ille bene agit quae pia sunt, qui scit prius seruire quae iusta sunt, ut collatus in proximos misericordiam inuoluit, de iustitia fonte ducatur. Gregorius lib. Mor.

Perfecta pietas est, quae antequam flectatur precibus, nouit considerare fatigatos. Cassiodor. 4. Epist.

Grandis in suos pietas, impietas in Deum est. Hier. in Epist.

Pietatem multi à progenitoribus discunt. Chrysost. sup. Epist. ad Corinth. Hom. 6.

Pietas magnus quaestus est. idem sup. Epist. ad Philip. ser. 9.

Pietas reconcedenda, non aurū. idē

de Miser. serm.

Deuotio.

Deuotio in frigidis accenditur afflatu, aspectu, vel memoria spiritualium virorū. Bern. sup. Cant. ser. 18.

Deuotio, unguentum est, animae dolorem leniens. idem sup. Cantic. ser. 16.

Deuotionis, & charitatis feruori, ac dulcedini anhelans, nihil aliud, quam osculum petit. idē sup. Cant. serm. 9.

Deuota Deo anime vicissim apparet, & disparet Christus sponsus. idem sup. Cant. ser. 31.

Deuoti quiq; semper Deum orare debent dicendo: Cito nos anticipent misericordia tua. idem sup. Cant. ser. 84.

Deuotio est feruor bonae voluntatis, quem mens cohibere non valet, certis manifestat indicijs. Hugo.

Melius est deuotum in minoribus, quam indoctum in maioribus professionibus inueniri. Cassio. in collect. Ioan. abbat.

Conscientia.

EX GRÆCIS ET
LATINIS.

Sola bona conscientia caret in vita metu. Bias apud Stob. Sola

Sola bona conscientia, libertas est.
Periand. *ibid.*

Conscientia pudescit. apud Sto-
beum.

Bona conscientia prodire vult, &
conspici, ipsas nequitia tene-
bras timet. Sen. Epist. 98.

Multo negligentius custodit fer-
rum bona conscientia. Quint.
Declam. 1.

Magna conscientia est, felicitatem
meruisse. *ibid.* Decl. 9.

Conscientia mille testes. *ibid.*

Stulti malorum conscientia tor-
quentur, sapientes bona præ-
terita renouata grata recor-
datione delectant. Cicero. 2. de
Finib.

Recta conscientia non oportet
quanquam in omni vita sua
transuersum unguem discede-
re. Cicero. ad Attic. lib. 3.

Nobis persuasum esse debet, si deos,
hominesque calare possumus, ni-
hil in avaritia, nihil in invidia,
nihil libidinosè, nihil inconti-
nenter esse faciendum. honesta
boni, non occulta querunt. Cicero.
3. Offic.

Conscientia, graue pondus est.
ibid. 3. de Nat. deor.

Nullum theatrum virtutis conscien-
tia maior est. Cicero. 2. Tuscul.

Conscientiam a dijs immortalibus
accepimus, que a nobis diuelli
non potest. Cicero. pro Cluent.

Si optimorum consiliorum, atque
factorum testis in omni vita
nobis conscientia fuerit, siue

vello meum summa cum hone-
state viuemus. *ibid.*

Conscientia recte voluntatis ma-
xima consolatio est rerum in-
commodarum. *ibid.* ad Torq.

Magna est vis conscientie in vi-
traque parte, ut nec timeant,
qui nihil commiserunt, & pec-
nam semper ante oculos ver-
sari putent, qui peccauerunt.
ibid. pro Milone.

Maior honestatis fructus in con-
scientia, quam in fama repo-
nitur. Plinius Iunior lib. 1.
Epist.

Nihil ad ostentationem, omnia
ad conscientiam referenda sunt,
rectique facti non ex populi ser-
mone merces, sed ex facto pe-
tenda est. *ibid.*

Multa famam, conscientiam pau-
ci verentur. *ibid.* lib. 3.

Bona conscientia turbam aduo-
cat: mala etiam in solitudine
anxia, & sollicita est. Senec.
Epist. 43.

EX SACRIS.

SI conscientia criminis mor-
det, laus mundi parum pro-
dest. Augustinus.

Bene sibi conscius falsis non debet
moueri conuictus, nec estimare
plus ponderis in alieno conui-
ctio, quam in suo testimonio.
Ambrosius de Offic.

Duo sunt tibi necessaria, conscien-
tia & fama: conscientia, pro-
pter

pter te: fama, propter proxi-
mum. *ibid.*

In omni, quod dicitur, tacite sem-
per debemus recurrere ad men-
tem, & interiore testem, &
iudicem requirere. Gregorius. sup.
Ezech. Homil. 9.

Aduersus omnes casus sola suffi-
cit bona conscientia. Erasmus. in
Epist.

Seipsum unusquisque, & ani-
mum suum, seuerum iudicem,
sui ultorem sceleris, & vindic-
cem criminis habet. Ambrosius. in
Epist. ad Const.

Nulla poena grauior poena con-
scientia. vis autem nunquam
esse tristis, bene viuere. Isidorus. lib.
2. Soliloq.

Conscientia criminosa est, latere.
Ambrosius.

Conscientia bona coram Deo suf-
ficit. Anselmus. sup. Epist. ad Co-
rinth.

Conscientia impiorum magna po-
ena est: piorum vero gaudium
magnum. *ibid.* sup. Epist. ad
Corinth.

Faciens contra conscientiam edi-
ficat ad gehennam. Anselmus. sup.
Epist. ad Rom.

Quid acquiri putatur, ubi bona
conscientia perditur? aut in qua
parte possit homo proficere, si
innocentiam probatus fuerit
amississe? Cassiodorus. 4. Epist.

Humana conscientia semper in lu-
brico est. Gregorius. 11. mor.

Conscientia semper remanet ac-

cusatrix. *ibid.*

Conscientia delictorum est maxi-
ma omnium afflictionum. *ibid.*
sup. 7. Psalm.

Liber est, quem conscientia non
accusat. *ibid.* Epist. 9.

Conscientia mala bene spera-
re non potest. Augustinus. in
Psalm. 31.

Tranquillitate conscientia nihil
excoquitur beatus potest. *ibid.*
21. de Ciuit. Dei.

Conscientiam malam laudantis
preconium non sanat, nec bo-
num vulnerat conuictum. *ibid.*
contra liter. Petil.

Conscientia iudex, Deus est. Chry-
sostomus. in Symb. Homil. 1.

Conscientia, incorruptus iudex
est. *ibid.* super Genes. Homi-
li. 17.

Conscientia, sufficiens magister
est. *ibid.* super Genes. Ho-
mil. 4.

Conscientia peccati, formidinis
mater. *ibid.* sup. Psalm. 50. Ho-
mil. 1.

Conscientia est codex, in quo
quotidiana peccata conscri-
buntur. *ibid.* sup. Psalm. 50.

In conscientia non potest fieri dol-
lus. *ibid.* super Matth. Homi-
lia 13.

Conscientia mala oculum pertur-
bat. *ibid.* sup. Epist. ad Hebræ.
Homil. 18.

Conscientia, tanquam in fœnis
equus repugnat. *ibid.* ad po-
pul. Antioch. Homil. 4.

Templum.

EX GRÆCIS ET
LATINIS.

Omibus commune aſylum,
Deorum ara. Eurip. in
Heracl.

Alius animus ſit intrantibus tē-
plum, quàm deorū ſimulachra
ex vicino cernenti. Senec. Epi-
ſtol. 95.

EX SACRIS.

Templum Dei, fidelis quiſque
eſt. Grego. ſup. Exech. Ho-
mil. 15.

Templum Dei, eſt conſcientia. idē
ſup. Euang. Homil. 37.

Templi decor, eſt pia habitantium
religioſitas. Bern.

Templum Dei facit is, cuius non
eſt decepta ratio, voluntas per-
uerſa, inquinata memoria. idē
in Dedic. eccleſ. ſerm. 2.

Feſtiuitas.

EX GRÆCIS, ET
LATINIS.

Viro bono omniſ dies feſtus
eſt. Dioge. apud Plut. de
tranq. anim.

Feſtus maximè diebus animo im-
perandum eſt, vt tūc volupta-
tibus ſolus abſtineat, cum in
illas omniſ turba proceſſit.

FEſTIVITAS.

Senec. Epiſt. 18.

Non minus iucundi, atque illu-
ſtres hi dies ſunt, quibus con-
ſeruamur, quàm hi, quibus na-
ſcimur, quòd ſaluti certa lati-
tia eſt, naſcendi incerta condi-
tio, & quòd ſine ſenſu naſci-
mur, cum voluptate conſerua-
mur. Cicer. ad Caton.

Luce ſacra requieſcat humus, re-
quieſcat arator:

De graue ſuſpenſo vomere ceſ-
ſet humus. Tibul. Eleg. 11.

EX SACRIS.

Feſtiuitas ſempiterna in do-
mo Dei eſt. Auguſt. ſuper

Pſal. 41.

Feſtiuitatibus ſanctorum plures
amplius de vanitate, quàm de
feſtiuitate gaudent. Bern. ſup.
Cant. ſerm. 2.

Tria ſunt, quæ in feſtiuitatibus
ſanctorum vigilanter conſide-
rare debemus: auxilium ſan-
cti, exemplum eius, conſuſione
noſtram. Bern. in ſerm.

Feſtum anime ſenſate, ieiunium
eſt. Chryſ. de Iacob & Abrah.

Admiratio, & Mi-
raculum.

EX GRÆCIS.

Res, quarum natura eſt, vt
caſu accidunt, mirabiles
exiſtunt. Ariſt. de Poët. 2.

Quod

Quod admirabile eſt, delectabile
eſt. Ariſt. Rhet. 3.

Qui rei cuiuſlibet inueſtigare pro-
babilem rationem ſatagit, is
rerum miracula vbique tollit
ſunditus, & euertit. Plut. Pro-
ble. Dec. 5.

Propter admirari ceperunt homi-
nes nunc, & primum philoſo-
phari. Ariſt. Met. 1.

Qui dubitat, & admiratur, igno-
rare videtur. ibid.

Admiratio ſuperuacaneorū ſta-
tim ſequitur neceſſariorum in-
digentiam, etque contubernalis
eſt. Plut. de conui. ſeptem Sap.

EX LATINIS.

Sunt maximè mirabilia, quæ
maximè inſpectata. Plin.
Iun. lib. 9.

Miracula plerunque affiguntur
lociſ inſignibus. Liuius 3. Dec.
lib. 3.

Quàm magnus admiratiū, tam
magnus inuidentium populus
eſt. Senec. de vit. beat.

Auferunt nobiſ vocem, quæ fieri
poſſe non credimus, & ſilen-
tium eſt, admiratio ſubita mi-
ſerorum. Quint. Declam. 9.

Admiratio, quæ maxima eſt, non
parit verba, ſed ſilentium. Gel.
lib. 4.

Ehoc prauum, malignūmq; eſt,
non admirari hominem ad-
miratione dignum. Plin. Iun.
Epiſt. 1.

EX SACRIS.

Ad mirationem ſubtrahit pau-
latim aſſiduitas expe-
riendi. Aug.

Admiramur multa, quæ non vi-
demus. Chryſoſt. ſup. Epiſtol. ad
Corinth. Homil. 8.

Bona felicitatis pars eſt, nihil
magnopere admirari. Eraſm.
in Epiſt.

Miraculum dicitur propriè illud,
quod contingit contra naturam.
apud Iuriſſer.

Miracula ex aſſiduitate vile-
ſcunt. idem ſuper Euang. l. Ho-
mil. 26.

Admiratio de rebus inſperatis
naſcitur. idem lib. 1. de Geneſ.
contr. Manich.

Miracula ſunt: introitus ad ſi-
dem. Auguſt. lib. 12. Confeſſ.
cap. 21.

Miracula non rerum virtute, ſed
Dei imperantiſ poteſtate ſunt.
idem de mirac. ſacr. ſcripſit.

Miracula rara maiorem homi-
nibus aſſerunt ſtuporem. idem
tract. 9. expoſit. Euang.

Signa inſidelium cauſa ſunt.
Amb. in Epiſt. ad Coloſſ.

Miracula non præiudicant na-
ture. Hier. ad Vitalem.

Mortuam animam ſuſcitare, ma-
ius eſt miraculum, quàm cor-
pus. idem ſerm. 45. de verb.
Domini.

Diuina mirabilia ſemper debent
conſiderari per ſtudium, &

nunquam discuti per intellectum. Greg. in mor.

Miracula leguntur in populis, vt credantur, nec in populis tamen, nisi credita legerentur. Augustin. libr. 22. de Ciuita. Dei.

Dicamus aliquid Deum posse, quod nos fateamur inuestigare non posse, in rebus enim mirabilibus tota ratio faciendi est ipsa potestas faciendi, idem.

Nihil mirabilis in rebus humanis, quam diligere inimicos. idem confess. lib.

Quicquid igitur mirabile fit in hoc mundo, profecto minus est, quam totus hic mundus, id est, celum, & terra, et omnia, quae in eis sunt, quae certe Deus fecit. nam & omni miraculo, quod fit per hominem, maius miraculum est homo. quamuis igitur miracula visibilitate naturarum videndi assidue vilescent: tamen ea cum sapienter intuemur, inusitatissimis, rarisque maiora sunt. Augustinus 12. de Ciuitate Dei.

Miracula vt fiant hodie, nulla necessitas est. Chryl. sup. Matth. Homil. 20.

Miracula ferè calumnia notantur. idem super Ioann. Homil. 18.

Signa ingratis nihil persuadent. idem super Matth. Homil. 41.

Signorum petitio tentantium est. idem super Ioann. Homil. 23.

Signa incredulis dantur. ibid. Signis non habet opus, qui propheta attēdit. Idem sup. Act. Homil. 17.

Signum datur, vt rem ipsam inquiramus. idem sermo. 8. super Epistol. ad Rom.

Homo prius mutandus est, vt mutantur opera. Augustin. sermo. 22. de verb. Apost.

Gratiæ gratis data conuersis plerisque dantur. Gregori. 24. mor.

Miracula diuina consideranda sunt, & non discutienda. Gregor. lib. 4. mor.

Qui inuisibilia despiciunt, visibilibus miraculis moueri aliquando possunt. idem 26. mor.

Miracula sanctorum insensibilitatis nostrae tenebras illustrat. idem 27. mor.

Primitiua ecclesiae miraculorum adiutorio indignit. ibid.

Miraculis sanctorum fracta est violentia tyrannorum. idem 28. mor.

Miracula aliquando ex potestate, aliquando ex postulatione sunt. idem in Dial.

Qui Deo familiaris seruiūt, aliquando mira ex potestate facere possunt.

Miracula sanctitatem ostendūt, sed non faciunt. idem in Euan. gel. 29.

Mira

Miracula facienti non profunt. August. lib. 2. contra lit. Pet. tit. cap. 55.

Omnia fecit Deus in pondere, mensura & numero. Bernar. in par. serm.

Creatio.

Creatura.

Facta nō omnia propter utilitatem hominis, sed quaedam propter magnificentiam Dei. Chrysof. super Genes. Homil. 7.

Plantatio Dei, homo bonus. Bern. sup. Cant. serm. 22.

Plantæ Dei, animæ sunt. idem sup. Cant. serm. 58.

Rectus dominus rectum fecit hominem. idem sup. Cant. ser. 22.

Quicquid es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocati. idem de verb. Apost. serm.

Decorum à summo opifice in humano corpore formando seruatum est. Amb. 1. Offic.

In hominis adiutorium omnia à Deo creata sunt. August. de ver. & sal. penit.

Creare plus est, quam fingere. August. Epist. 28.

Non creauit Deus quod odiat. idem lib. 1. ad Simp. quaest. 2.

Omnis disciplina sapientiae est, Creatorem, & creaturam cognoscere. ibid.

Creator omni creatura maior. idem in expos. cap. 3. Euang. Ioann.

Creatoris, & creaturae diuersa substantia. idem sermo. de temp. 28.

Rationalis creatura ad imaginem Dei facta est. Grego. lib. 5. mor.

Omnia, quae creata sunt, bona sunt. idem 9. mor.

Cuncta creata ex nihilo facta sunt. idem 16. mor.

Ex creatis cognoscimus, quantum à Creatoris sublimitate distamus. idem 26. mor.

Omnia creata habuerunt principia. idem 27. mor.

Creaturae singule ratione quadam conditæ sunt. Chrysof. sup. Genes. Homil. 11.

Creatura omnis, serua est. idem de Trinit. serm.

Creatura omnis bona, etsi quibusdam non apta. August. confess. 7. cap. 14.

In creatura nihil displicet sanæ mentis homini. ibid.

In creaturis si quid erratum cogitamus, inde est, quod non congruis sedibus ea quarimus. idē lib. 3. de lib. arbitr. cap. 2.

Omnis creatura in comparatione nihil iure laudatur. idem lib. de ver. relig. cap. 42.

Aliter ratio, aliter visu creaturas æstimat. idem lib. 3. de lib. arb. cap. 5.

À creaturis aptas deriuare similitud.

litudines, non est irreligiosum.
idem Epist. 119.

Creatura non à tempore, sed tempus à creatura cœpit. idem lib. 5. de Genesi. ad lit. cap. 5.

Creatura difficilior, quam creator cognoscuntur. ibidem capit. 16.

Creaturis omnibus Deus ut vult vititur. idem libro 3. de Trinit. cap. 3.

Creatura omnis Deo seruit velit nolit. idem in expos. Epist. 10. ad Gal.

Creaturae omnes bonae valde: est alia alijs sit melior. idem super Epist. ad Rom.

Non creaturae, sed earum abusus vituperandus. idem 11. de Ciuit. Dei cap. 22.

Ex creaturarum miraculis Dei potentia cognoscenda. ibid.

Creaturarum corruptio ordinem non turbat. idem de nat. bon. cap. 6.

Creaturarum laus in Deum referenda est. idem super Psalmo. 144.

Creaturarum causa est Domini voluntas. idem sup. Psal. 134.

Creaturarum species voces quaedam sunt laudantium Deum. idem sup. Psal. 26.

Creaturae hominis seruitio destinate sunt. idem lib. 2. medit. cap. 3.

Creaturarum amor magna creatoris iniuria illi praefertur. ibidem.

Continentia.

Continenter viuere paucorum est. Aug. lib. 2. de adult. coniug. cap. 10.

Continentiam Deus iubet per legem, dat per gratiam. idem Epist. 89.

Continentia à solo Deo est. Aug. lib. 6. conf. cap. 11.

Continentia maxima omnium cõingalis. idem de cont. cap. 1.

Vniuersaliter continentia nobis opus est, ut declinemus à malo. idem de continen. cap. 7.

Continentia libidinis, nisi in alijs vitijs contineas, cõtinentia dicenda non est. idem de cont. cap. 12.

Continentiam mulier viuente marito vouere potest, si eius consensu fiat. idem de bon. vid. cap. 10.

Continentia non corporis, sed animi virtus est. idem de bon. coniug. cap. 21.

Continentia plurimorum, ciuitas Dei citius completur. ibidem cap. 10.

Continentia non habet meritum, quae gloriam humanam requirit. Bern. sup. Cant. ferm. 8.

Continentens ceteris paribus coniugato praefertur. Aug. lib. 10. de Ciuit. Dei. cap. 36.

Continentia est, posse colibere ratione cupiditatem ferentem ad malas delectationes, & voluptates, & pati & tolerare pro natura

natura indigentia, & agritudinis. apud Stob.

In virginali ac viduali continentia, non solum nuptias capefferre, sed etiam si non nubant, nubere velle, damnabile est. Grego.

Hospitalitas.

EX GRAECIS ET LATINIS.

Hospitem inuitum detinere, inhumanum est. Home. Odyss. lib. 9.

Turpe est apud plorantes epulari hospites. Eurip. in Alcest.

Non conuenit tetricum hospitibus famulum esse, sed accipere affabili animo. ibid.

Hospes non pradabile genus. idem in Helen.

Turpius eicitur, quam non admittitur hospes. Ouid. 5. de trist.

EX SACRIS.

Disce Christiane sine discretionem exhibere hospitalitatem, ne forte cui domum clauderis, cui humanitatem negaueris, ipse sit Deus. August. cont. haeres.

Qualem mercedem habent, qui propter Deum peregrinantur, talem habet qui suscipit peregrinantem: & sunt ambo a qua-

les, & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. Chrysost. super Mattheum 11.

Hospicio multo melius fertur malus, quam eicitur bonus. August. Epist. 149.

Hospitem suscipiens, suscipit Christum. Greg. ex Regist.

Hospitalitatem nesciens, non fiat episcopus. idem sup. 1. Reg.

Hospitalitatis officio ad Christi cognitionem venimus. August. lib. 2. quaest. Euang.

Hospitales angelos, & Christum suscipiunt. Chrysost. sup. Genes. Homil. 44.

Hospitalitatis non est, singula diligenter perscrutari. idem super Genes. Homil. 51.

Hospitalitas non in sumptuosa mensa. idem super Genes. Homil. 43.

Zelus.

Zelus charitatis à Deo immixtus, signum est aduentus Dei ad animam. Bernar. super Cant. ferm. 70.

Zelus pietatis suauiter ardet: efficaciter explet. ibid.

Zelum immittere, misericordiae: zelum incendere, iudicij. ibidem.

Zelus veniam negans, furor est. Chrysost. de nom. Abrah. Hom.

Zelum temperare, misericordiae. ibidem.

Infirmitas.

Infirmetas multorum nec contemnenda, nec valde curanda. Chrysoſt. in Act. Hom. 46. Chriſtiana infirmitas, fortitudo eſt. Amb. ſerm. 22. Infirmitas, virtutis officina eſt. idem ſup. Pſalm. 36. Imbecillior fortiore mouere poteſt.

Simplicitas.

Simplicitas malitiæ locum dat. Chryſoſt. de Adam & Eva, Homil. Simplicitas, via eſt ad philoſophiam. ibid. ſup. Act. Apoſt. Homil. 19. Simplicitas ſapientiæ coniuncta eſt. Tert. Simplex eris ſi te mundo non implicaueris, ſed explicaueris: explicando enim te mundo, ſimplex, implicando, duplex eris. Aug. Homil. 2 ſup. Ioan. Omnibus nobis in conuerſionis initio nulla virtus magis neceſſaria eſt, quam ſimplicitas humilis, & grauitas recedenda. Bern. in ſerm. quod. Simplicitas ſine reſtitutione diſſoluta eſt, et ſtulta: reſtitutione autem ſine ſimplicitate auſtera nimirum exiſtit & dura: verum vtraque virtus coniuncta perfectum reddit hominẽ. Bed. de temp. ſal. lib. 1. Simplicitas cõtraria dolo cõmendatur. Laet. lib. 1.

Simplicitas quaſi ſine plicatione. Anſel. ad Rom. Simples perfectiſſimis adhaerentes, eorum intellectu paſcuntur. Greg. 2. mor. Simplicitas manſuetudinem notat. ibid. lib. 1. mor. Simplicitas candor eſt, & operationes eius. Ber. ſup. Cãt. ſer. 71. Simples diligit Deus. Aug. in Quaest. ex vtroque Teſtam.

Impietas.

Impietas timida eſt. Chryſoſt. de verb. Eſaiæ, Homil. 5. Impietas mors anima. ibid. ſuper Epiſt. ad Rom. ſerm. 3. Impietas non differt à ſuperbia. Greg. 32. mor. Impietas ad infidelitatem pertinet. Greg. ſup. Exech. Hom. 11. Impij tentationibus non reluctantur, ſed ac quieſcunt in eis. ibid. 9. mor. Impij tot habent in mundo effugia, quot ſibi præparant delectamenta. ibid. Impius ſemper paſſionibus agitur. ibid. Lux impiorum eſt poſteritas vitæ præſentis. ibid. 14. mor. Impij in ſine cognoscunt, quam brevis ſit laus vitæ præſentis. ibid. 14. mor. Impij tanto magis in culpa proficiunt, quanto minus ex culpa feriuntur. ibid. 15. mor. Impiorum oculos culpa claudit, ſed pena aperit. ibid.

Impium

Impius eſt, qui à religionis pietate ſeparatur. ibid. 25. mor. In hoc mundo non omnia impiorum ſcelera punit Deus. ibid. Iniquitas pluſquam peccatum ſonat. Greg. in 10. mor.

Qui diu in iniquitate tolerati ſunt, ſubita morte rapiuntur, vt nec flere liceat ante mortem qui peccauerunt. ibidem. 15. mor.

Iniquis obſequenti diabolo, vitia vitijs ſuccedunt. ibid. 12. mor. Iniquus iuſtis & iniuſtis nocet. ibidem.

Iniqui maiorum malorum debitores, ſupplicijs traditi, vſq; ad nouiſſimum quadrantem perſoluent. ibidem.

Iniqui partem à Domino, quam ipſum Dominũ habere maluerunt. ibidem.

Iniquorum nequitia tranſit ad pœnam. ibid. 15. mor.

Iniqui appetunt non obſtantibus futuris ſupplicijs hic ſecundum votum viuere. ibid.

Iniqui ſemper iuſtorum afflictiones expectant. ibidem.

Iniqui quotidie ad ſupplicium trahuntur, & nesciunt. ibid.

Iniqui mens pluſ, quam aque ſuperficiæ, inſtabilis eſt. ibid.

Iniquus moriens quosdam renocat terrore tormenti, quos ad peccatum traxerat. ibid. 18. mor. Iniqui ſunt vmbra diaboli. ib. 32. mor.

Iniqui contra correctionem ſcuta

diaboli opponunt. ibi. 33. mor. Iniqui peccata præterita vident, ſed præſentia non vident. ibid.

Peccatum.

EX GRÆCIS,
ET LATINIS.

Veriſſimile eſt in multis magis fieri peccatum, quam in paucis. Ariſt. Top. 7.

Acquẽ facinori videtur obnoxius, qui auxilium præſtat agenti, & qui perpetratum facinus quaſi iure factũ collaudat. Plur. de Clar. mulier.

Facilis ad infernum via eſt. clauſis enim oculis illuc iur. Bion apud Diogen. lib. 4.

Qui peccare ſe nescit, corrigi non vult. Senec. Epiſt. 28.

Multum intereſt, vtrum aliquis peccare nolit, an nesciat. ibid. Epiſt. 91.

Peccare eſt, tanquam tranſilire lineas. Cicer. Parad. 3.

Peccare certè licet nemini. ibidem.

Peccati dolor, & maximus & æternus eſt. ibid. ad Atticum. Que parua videntur eſſe delicta, nec à multis intelligi poſſunt, ab his etiam diligentius eſt declinandum. Cicer. 1. Offic.

Præter culpam & peccatũ homini nihil poteſt accidere quod ſit horribile, atq; pertimeſcendum. Cicer.

Singulis criminibus ſingula velut

causa cōtinētur. *Plin. Iun. li. 9.*
Omne animi vitium tantō conspectius in se crimen habet, quāndō maior, qui peccat habetur. *Iuuen. Sat. 8.*
Oderūt peccare boni virtutis amore. *Horat. Epist.*

EX SACRIS.

Homo sine querela potest esse, non autem sine peccato. *August. in Quest. ex utroque testamē.*

Quia impunitum non debet esse peccatum, puniatur à te, ne in pro illo puniari: peccatū tuum iudicem te habeat, non patronum. *ibid.*

Definūt esse peccata, quæ propter grauiora vitanda, suscipiuntur, *ibid. in quod. sermo.*

Sicut nonnunquam grauius est, peccatum diligere, quā perpotrare: ita nequius est odisse iustitiam, quā non fecisse. *Hieron. in Epist.*

Vitata culpa obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad rectitudinem: conatur, & laboratur, quia vbi diu sponte perstiiit, ibi & cum noluerit coacta cadit. *Greg. sup. Euangel. Homil. 37.*

Vnius delicto multorum merita quantiuntur. *Ambr.*

Quæ quis timore pænæ adhuc bona agit, nondū penitus à malo recessit, quæ eo ipso peccat, quod peccare vellet, si inultè possit.

Grego.

Peccati cessatio, radix est veniæ. *Terul.*

Magna crimina & tardè credenda sunt, cum audiuntur, & citius puniendā eum veraciter agnoscuntur. *Bern. sup. Cant.*

Timendum est, ne nobis cadētibus surgat, qui nobis stantibus irridetur. *Greg.*

Grauior culpa est post veniam, renouatam vulnus peius dolet post curam. *Chrysof.*

Delictum idem apud diuersos non semper meretur eandē pœnam. *Basil.*

Peccat grauius, quod sæpius peccat. *ibid.*

Libenter peccat, qui peccare se sentit. *Laët.*

Ipse peccati aspectus indignus est. *ibid. de ira Dei.*

Vitiosa est in peccatis iræ cohibitio. *ibid.*

Natura omnes homines aequales genuit, sed alios alijs culpa postponit. *Greg.*

Peccatum ex peccato nascitur: *ibidem.*

Malum est nobis de nobis, quia dimisimus te, dimisisti nos nobis. *August. de verb. Dom. ser. 4.*

Quantum ad rationē peccati pertinet, nocuit qui nocere disposuit. *Hier. in Epist.*

Ex quo incipit homo præcepti esse capax, ex illo incipit posse peccare. *Augusti. 3. de lib. arbit.*

Peccatum quod ex peccato oritur,

non iam peccatum tantummodo est, sed peccatum est, & pœna peccati. *Greg. 24. mor.*

Primum peccatum est cogitare, quæ mala sunt: secundum cogitationibus acquieuisse peruersis: tertium quod est deterius, opere compleisse: quartum non facere penitentiam, & in suo sibi complacere delicto. *Hier. 1. sup. Amos.*

Non nunquam in paruo deterius, quàm in maiore peccatur. maior enim quò citius quiescit, culpa cognoscitur, eò etiam celerius emendatur: minor vero, dum quasi nulla creditur, eò peius, quò & securius in vsu venit. *Grego. Homil. 52.*

Quare peccas? quia nescis quid facias? absit, quia cogis vt facias? absit, sed quia placet, vt sic facias. *Bern. in quod. serm.*
Maioris est culpæ, manifestè, quàm occultè peccare. dupliciter enim reus est, qui aperit deliquit: quia & agit, & docet. *ibid.*

Leuisima culpa est, non prouidere quod sapientissimus quisque prouidisset. *apud Iuriscōsul.*

Lata culpa est nescire iura ciuilia, quæ omnes scire debent. *ib.*

Culpa non est facere quod facit maior pars hominum. *ibidem.*

Delinquens in vno, factus est omnium reus. *ibid.*

Delinquendi materia debet præcedi. *ibidem.*

Nocense est, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit, vt pluribus noceat. *Laët. de ira Dei.*

Peccatū nihil est, & nihil sunt homines, dum peccat. *Augu. sup. Ioann.*

Quis peccat in eo, quod nullo modo cauere potest? *ibid. libr. 3. de libe. arbit.*

Peccantium multitudo impunitatem non facit criminis. *Ambr. ad virg. laps.*

Peccatores emendandi, non abijciendi. *ibid.*

Peccata minima pro maximis cauenda sunt. *Hieron. ad Sel.*

Culpa fauoribus nutrita incessanter crescit. *Greg. lib. 5. mor.*

Culpa deleta, si delectat, rursum animam maculat. *ibid. lib. 9. mor.*

Cum culpa animam tentat, mens vite breuitatem inspiciat. *ib.*

Culpa pri^o in cogitatione est, postmodum in opere. *ibid. lib. 14. mor.*

Vitam anima qualibet culpa polluit. *ibid. lib. 10. mor.*

Culpa peruersis sua pœna est. *ibidem. 15. mor.*

Culpa superbia est docere meliorem. *ibidem. 16. mor.*

In culpa nulla libertas est. *ibid. 15. mor.*

Peccare leuius est, quàm post peccatum non pudere. *Chrysof.*

Peccatores equi diaboli sunt. *ibid. aduers. Iud. orat. 3.*

Peccator hic punitus, beator immo.

- punito. *ibidē sup. Luc. cap. 16. de Laz. Conc. 3.*
- Peccatorum magnitudinem scire, non parua via ad virtutis reditum. *ibidem in cap. Genes. 1. Homil. 6.*
- Peccati pœna peccatum est. Chrysof. de Adam & Eva. Homil.
- Peccati natura, grauissimum pondus. *ibid. de Iacob, & Esau. ser.*
- Peccata omnia confiteri, impossibile. *ibid. in illud Psalm. Quis est homo, &c.*
- Peccatum magnus dæmō. *ibidem. sup. Matth. cap. 5. Homil. 16.*
- Peccatum plumbi talentum est. *ibidem. sup. Matth. cap. 1. Homil. 1.*
- De peccatis non dolere, exitiale. *ibidē ex Luc. cap. 16. de Laz. conc. 4.*
- Peccatum omne ex stultitia ortum habet. *ibid sup. Ioan. cap. 6. Homil. 4. 1.*
- Peccata quæ publicè nocent, maxime vitanda. *ibid. sup. Ioann. cap. 12. Homil. 67.*
- Peccatum impudentiores facit. *ibidē sup. Act. Apost. cap. 4. Homil. 10.*
- Peccatum relinquit in anima venenum. *ibidem sup. Act. Aposto. cap. 19. Homil. 4. 1.*
- Peccatum omne corruptio est. *ibidē sup. Epist. ad Ephes. ser. 20.*
- Peccata aliorum pios modestos reddunt. *ibid. sup. Epist. ad Philipp. sermo. 10.*
- Peccatorum rogius lachrymis extinguendus. *ibid. de pœnit. Hom. 5.*
- Peccatorum memoria, vitilis res est. *ibid. de pœnit.*
- Reatu culpæ depressus, ad Deum leuare faciem non audet. *ibid.*
- Culpus nostras negligendo, earum iudicium ignoramus. *ibid.*
- Culpa precedens est causa sequentis. *ibid. 25. mor.*
- Culpæ culpi feruntur. *ibid.*
- Pœna debetur culpæ, nō pœnitenti. *ibid. 16. mor.*
- In parua deterius aliquando, quam in maiore culpa peccatur. *ibid. in Past.*
- Culpa populi aliquando prelato inscribitur. *ibid. sup. 1. Reg.*
- Sicut ager ad medicum sic peccator se habere debet ad Deum. Bernard. in sentent. suis.
- Peccator dissolui nō cupit, sed formidat. Bern. sup. Cāt. serm. 56.
- Peccator humilis melior est quam iustus superbus.
- Peccatorum culpa Deo inculpatisimo non est scribenda. Chrysof. sup. Genes. 14.
- Culpa non necessitatis est, sed voluntatis. *ibidem sermon. 5. in cap. 2. Epist. ad Roman.*
- Peccata & vitia sunt tanquam parietes inter Deum & homines mediantes. Bern. sup. Cant. sermo. 56.
- Peccatum morbus est animæ. *ibid. de aduent. Domin. Homil. 1.*
- Homo peccando, Dei similitudinem perdit. Greg. 19. mor.

Homo & peccator, quasi duo rei sunt. Augustin. tract. 13. in Euang. Ioan.

Infernus.

- Gehenna supplicio amissio regni calorū grauior. Chrysof. sup. Matth. Hom. 24.
- Gehenna esse ne per experientia discamus. *ibidem sup. Epist. ol. ad Rom. ser. 32.*
- De gehenna persuasum esse, multum utilitatis affert. *ibidem sup. Epist. ad Thessal. Hom. 8.*
- Gehenna Dei providentiam commendat. *ibidem sup. Epist. ad Timoth. Homil. 15.*
- Infernus terra tenebrosa est. Gregor. 9. Mor.
- In inferno dolor dilaniat, & paucior angustiat. *ibid.*
- Inferno profundior Deus est. *ibi.*
- Apud inferos nulla nec veritas, nec ratiocinatio est. August. de Ver. relig. cap. 51.
- In inferno alius alio miserior. *ibidem in Enchir. ad Laurent. cap. 3.*

Diabolus.

- Diabolus cum seruos Dei tentat, etiā utilitati seruit: cum eos per tentationes suas non decipit. Bern. ad Sor.
- Diabolus scandalorum magister. *ibidem in Epist.*

- Diaboli abiectio nobis debet esse humiliationis occasio. *ibid sup. Cant. ser. 55.*
- Inuidet diabolus humano generi, volens illud habere subiectum, quia prauidit hominem Deum futurum. Bernard. sup. Cantic. serm. 18.
- Diaboli multa nomina. Hieron. ad Damas.
- Diabolus sanctos adoritur. *ibidem ad Eustoch.*
- Antichristus in fine mundi adueniet. Gregor. lib. 4. Moral. cap. 11.
- Sicut Christus simplices, & idiotas elegit, ita antichristus astutos, & duplices in fine mundi eliget. Greg. lib. 3. Mor. cap. 6.
- Antichristus vult videri Deus. *ibidem sup. 1. Reg. cap. 2.*
- Antichristus sua fallacia breui tempore prosperabitur. *ibidem Mor. 29. cap. 10.*
- Tota virtus diaboli in antichristo stringitur. *ibidem Moral. 22. cap. 11.*
- In persecutione antichristi, prædicatio & patientia sanctorum periclitabitur. Greg. 3. Mor. cap. 4.
- Antichristus erit gladius diaboli. *ibid.*
- Dæmonum manus euadere, magnum, imò maximum est. *ibidem in 1. Reg.*
- Dæmones bene agentibus semper inuident. *ibid.*
- Dæmonia in cordibus reproborum

tot requiescunt, quot *desideria* immunda. *ibid.*
 De diaboli manu non euaditur, nisi citius ad penitentiam recurratur. *idem 1. Mor.*
 Diabolus primò opera nostra, deinde verba, & tandem cogitationes accusat. *idem 2. Mor.*
 Cum diabolus mala, qua accuset, non inuenit, ad malum flectere ipsa bona querit. *ibid.*
 Non est formidandus diabolus, sed vis diuina timenda. *ibid.*
 Diabolus à facie Domini exiit, quia potestatem tētionis accipiens, ad malitia suæ vota peruenit. *ibid.*
 Diabolus nō solum intuetur, quid faciat, sed quando faciat. *idem 2. Mor.*
 Diabolus acrius insurgit, quando disciplina custodes ventri seruire cognoscit. *ibid.*
 Diabolus humilitate nostra sternitur. *ibid.*
 Diabolus patientia nostra superatur. *ibid.*
 Diabolus sepe nostris cogitationibus se interferit. *idem 3. Mor.*
 Diabolus non solum per seipsum, sed & per eos, qui nobiscum sunt, nos tentat. *idem 4. Mor.*
 Diabolus quò valentius vincitur, eò adhuc ad insidias ardentius instigatur. *ibid.*
 Nullus ad hunc mundum venit, qui non diaboli aduersa sustinuerit. *ibid.*

Diaboli versutia baptismi sacramento superatur. *idem 4. Mor.*
 Diabolus non cessat primā, quam intulit, culpam augere. *ibid.*
 Diabolus cum reprobus vna persona est. *ibid.*
 Diabolus contra consentientes fortis est, contra resistentes debilis. *ibid.*
 Diabolus alijs leo, alijs formica. *ibid.*
 Dentes diaboli sunt bonorū persecutores. *idem 9. Mor.*
 Diabolus nocendi potestatem non habet, nisi ei voluntas Dei permiserit. *idem libro 14. Mor.*
 Insidia diaboli bonorum utilitati seruiunt, quos purgant, dum tentant. *idem 16. Mor.*
 Omnis voluntas diaboli iniusta est, & tamen omnis eius potestas iusta. *idem 18. Mor.*
 Diabolus leuigat, quia Deus minatur. *idem 24. Mor.*
 Diabolus eos tētare negligit, quos quieto iure se possidere sentit. *ibid.*
 Diabolus in reproborum cordibus, quasi in antro suo latet. *idē 27. Mor.*
 Diabolus sub virtutum specie, iniqua nobis opponit. *idem 31. Mor.*
 Diabolus victus de tentatione libidinis, elationem suggerit de seruata castitate. *ibid.*
 Diabolus in peccatoribus ardentius ante mortem satagit, omne

exagg

exaggerās peccatum. *idem 32. Mor.*
 Diabolus expulsus, acriores conatur infligere stimulus. *ibid.*
 Casus diaboli debet hominem ab elatione terrere. *ibid.*
 Diabolus est Dei seruus sempiternus ex pacto. *idem 33. Mor.*
 Diabolus se transfert interdū in angelum lucis. *ibid.*
 Diabolus aliter tentat iustos, aliter mundanos. *ibid.*
 Diabolus tantò crudelius seuit, quanto magis mundus senescit. *ibid.*
 Diabolus prius tentandum virtutibus spoliatur, quàm qui tentatur, intelligat. *ibid.*
 Diabolus plures varijs illusionibus decipit. *idem 34. Mor.*
 Diabolus est lupus oues dilaniās. *idem in Euang. Hom. 13.*
 Diabolus à secundo homine eisdem tentationibus victus est, quibus primum vicerat hominem. *idem in Euang. Homil. 17.*
 Diaboli insidias subtiliter cauere debemus. *idem ex Regist. lib. 5.*
 Diabolus otiose menti cautè insidiatur. *idem ex Regist. lib. 7.*
 Diabolus tantò ardentius seuit, quanto feruentius ad cœlestem patriam anhelare cognoscit. *ibid.*
 Demoniibus non credendum est, si vera dicant. *Chryst. sup. Luc. de Laq. conc. 1.*
 Demones etiam vestes sanctorum formidant. *idem contra Gent. lib. 1.*
 Satan etiam in somno nos tentat. *idem sup. Act. Apostol. Homil. 41.*
 Satan ex hominibus bruta facere studet. *idem ad popul. Antioch. Homil. 50.*
 Diabolus mala bestia. *Chrysoſt. sup. Gen. Hom. 42.*
 Diaboli ars est per similitudines decipere. *idem sup. Matth. Homil. 47.*
 Diabolus mansuatos, humiles, castos, eleemosynarios, etiam habet. *idem sup. Matth. 4. Homil. 5.*
 Diabolus, tyrānus crudelis. *idem sup. Matth. Hom. 14.*
 Diabolus apud diuites non opus habet multo labore. *Chrysoſt. sup. Act. Apost. Hom. 52.*
 Diabolus ex nobis ipsis sortitur occasionem. *idem ser. 4. sup. Epist. ad Cor.*
 Diaboli locus, peccatum. *idem ser. 8. sup. Epist. ad Rom.*
 Diabolus lutum præbet, vt aurū auferat. *idem ad popul. Antioch. Homil. 31.*
 Diabolo mali principium inuadendi præstant. *ibid.*
 Hostis antiquus in iuuenem nequitia valde rescitur. *Gregor. sup. 1. Reg.*
 Hostis inuisibilis credendo vincitur. *August. ser. 8. de Verb. Domini.*
 Hostes indefessi nos assiduè oppugnant

gnant modò apertè, modò fraudulenter, quos ne videre quidem possumus, quòd minus conuere. Bernar. sup. Euang. sept. pan. ser.

Satan nihil facere putat, nisi animam sauciet. Greg. 2. Mor.

Damones volutatem nocendi habent, sed non potestatem. August. 2. de Trin. cap. 7.

Damones vasi sunt, non sapientes. idem 11. de Ciuitate Dei. cap. 4.

Damones superare omnes possumus. idem lib. 5. contra Iulian. cap. 4.

Damnatus.

Damnati nò solùm foris sentiunt tormenta, sed etiam intus cruciantur. Gregor. lib. 6. Mor.

Damnati per ignem cruciantur in corpore, & per dolorem ardent in mente. idè lib. 16. Mor.

Damnatus ad pœnam seruat cogitatio, & memoria. idem in Euang. Hom. 39.

Nullus sine cogitatione damnatus est. idem ex Regist. lib. 2.

Damnati in inferno vident beatos in cœlo. idem in 1. Reg.

Maxima pœna damnatorum est, carere fruitione diuina. Aug. in Enchir. cap. 14.

Damnationi æternæ nullum malum potest comparari. idem de Catech. rud.

Iudicium extremum.

Quam iram Christi toleret, cuius mansuetudo non potuit tolerari. Gregor.

sup. Euang. Hom. 2.

Iudicij extremi consideratio nos deterret à peccatis. Ambr. ad Virg. laps.

Quoties diem illum considero, toto corpore contremisco: siue enim comedo, siue bibo, siue aliquid aliud facio, semper videtur illa tuba terribilis sonare in auribus meis, Surgite mortui, venite ad iudiciũ. Hier. in Epist.

Iudicij tempus misericordiam nõ recipit. Chrysost.

Vnusquisq; in eo iudicabitur, in quo inuentus fuerit. August. de Salut. docum.

Pessimè iudicabuntur falsò iudicantes. idem sup. P. sal. 25.

Melius est, Christũ modò arguentem, & docẽm audire, quam in die iudicij iudicantem. Ber. sup. P. sal.

Delictorum in die iudicij sera recordatio est. Chrys. sup. Matth. Homil. 55.

Iudicium Dei non indiget accusatore.

Hec homini sententia imputatur, in qua moritur. August. ex utroq; test. 102.

Iudex supremus ante iudiciũ placari potest, in iudicio non potest. Greg. 15. Mor.

In die iudicij reprobi erubescunt. Greg.

Greg. 8. Mor.

Iudicium Dei nec peccator, nec iustus effugit. idem 9. Mor.

Malos in iudicio & boni, & mali accusabunt. idem 15. Mor.

Proponendum est contra se futurum iudicium. idem 25. Mor.

Quidam in iudicio iudicantur, & pereunt: quidam in iudicio nõ iudicantur, & regnant. idem 25. Mor.

Christus in iudicio tranquillus iustus, & iratus apparebit iniustus. idem 31. Mor.

In die iudicij pœnitentia impiorum irrita erit. idem 33. Mor.

Ad iudicium sine intermissione properamus. idem sup. Euang. Homil. 15.

In iudicio pastores cum suis gregibus apparebunt. ibid.

Iudicij venturi sententiam fugere per pœnitentiam possumus. Greg. in Regist.

Iudicia Dei.

Iudicia diuina dum nesciuntur, nõ audaci sermone discutenda sunt, sed formidolosò silentio veneranda. Greg. in Mor.

Rationem de occulto Dei iudicio querere, nihil aliud est, quam cõtra eius consilium superbire. idem Homil.

Operum Dei causa si lateat hominem, non se obliuiscatur esse hominem, nec propterea Deo det insipientiam, quia non bene ca-

pit eius scientiam. August. de Spir. & lit.

Iudiciorum Dei contemplatio tremorem inducit, & efficit ad sapientiam initia contemplatẽ.

Bern. sup. Cant. serm. 34.

Quia homo de humo sumptus est, iudicia Dei discutere dignus non est. Greg. 11. Mor.

Tanta debent iudicia Dei humilitate venerari, quanta obscuritate nequeunt. Idè 27. Mor.

Inuisibilia.

Inuisibilia Dei per animam rationalẽ, quam per alia, que facta sunt, melius conspiciuntur. Bern. sup. P. sal. 84.

Inuisibilia credenda multis argumentis probata. Aug. de Fide rerum inuis.

Inuisibilium omnium maximum, Deus est. idem lib. 11. de Ciuit. Dei. cap. 4.

Inuisibilia in nobis meliora sunt. idem ser. 17. de Verb. Apost.

Ira Dei.

Ira Dei tunc metuenda est, cum peccata non punit. Bern. sup. Cant. serm. 42.

Non dolere, quia peccaueris, magis indignari facit Deum, atq; irasci, quam id ipsum, quod ante peccaueras. Greg. 5. Mor.

Ex ira Dei est ad bonũ tarditas, ex ira Dei est ad malum pron-

mitas. *August. in Ench. cap. 7.*
 Ex ira Dei aliquando delicta nõ
 intelligimus, ne penitentia se-
 quatur. *Cypr. lib. 1. Epist.*

Divinitati Dei secreta mentis pa-
 tentiã viuamus, vt & propiti-
 tũ semper habeamus, & nun-
 quam mereamur iratũ. *Lact.
 de Ira Dei.*

Dei indignatio, non ultionis exe-
 cutio, sed absolutionis operatio
 magis est. *Ambr. 1. de Pœnit.*
 Ad iram Deus prouocatur, quan-
 do mala in Deum non puniuntur.
Greg. in Regist.

Deus iratus aliquando petentibus
 concedit petita. *August. 1. de
 Pecc. & merit.*

Quis Christi iram toleret, cuius
 mansuetudo non potuit tolerari?
Greg. sup. Euang. Hom. 2.

Excommunicatio.

Sententia excommunicationis pa-
 storũ, siue iusta, siue iniusta
 metuenda est. *Greg. in Regist.*
 Si quis illicitẽ quempiam excom-
 municat, seipsum, nõ illum ex-
 municat. *ibid.*

Infidelitas.

Ignorantiam infidelitas parit.
Chryst. sup. Epist. ad Timoth. Homil. 3.
 Librorum diuinorum nullam con-
 suetudinem habens, nõ mirum
 in: redũlum esse. *idem aduers.*

vitup. *vit. monast. lib. 3.*
 Incredulitas quietem animi pa-
 rit. *idem sup. Epist. ad Corinth. Homil. 17.*

Incredulitas peccatum peccato-
 rum omnium. *Aug. serm. 60.
 de Verb. Dom.*

Infideles Christum contumelijs læ
 cessere non cessant. *Gregor. lib. 6. Mor.*

Resurgunt infideles non ad iudi-
 cium, sed ad tormentum. *idem 26. Mor.*

Sine obedientia quisque infidelis
 esse conuincitur. *idem.*

Infidus homo suo malo cordatus
 est. *August. lib. de Beat. vit. disput. 3.*

Infidelium vita omnis, peccatum
 est. *idem lib. Sentent. 106.*

Infideles quantumuis probi, boni
 tamen dicendi non sunt, sed
 mediocriter mali. *idem super Psal. 25.*

Infidelium numerus semper maior.
Idem sup. Psal. 114.

Infidelium pater, diabolus: & ma-
 ter, Babylon. *idem sup. Psal. 26.*

Tentatio.

Tentari tantum permittitur,
 quantum nobis prodest.
Aug. sup. Psal. 61.

Tentatione vnusquisque se discit.
Idem sup. Psal. 36.

Tentatio ad probationem non ad
 desolationem est. *Ber. sup. Psal. Credentes & baptizati ad tenta-*
 tionem

tionem statim preparãdi sunt.
Basil. in sum. mor.

Tentationibus nemo se vltro obij-
 ciat, sed oremus potius, ne in-
 tramus in tentationem. *ibid.*

Tentationibus resistendo victoria
 acquiritur. *Bern. de Quadrage. Sermon. 5.*

In tentationibus & afflictioni-
 bus esse, diuina prouidentia est.
Chryst. sup. Gen. Hom. 44.

Tentationes signũ sunt, quod deus
 nostri curam habeat. *idem sup. Gen. Hom. 33.*

In tentationes saepe iusti cadũt, &
 improbi euadunt. *idem sup. Ge-
 nes. Hom. 33.*

Tentationes quadaẽ eueniunt Deo
 permittente, quadaẽ Deo iu-
 bente. *idem sup. Epist. ad Hebr. Homil. 25.*

Tentationum natura religiosiores
 facit. *idem sup. Matth. Hom. 11.*

In tentationibus armatura depre-
 catio est. *Chryst. sup. act. A-
 post. Homil. 3.*

Quicumque tentatur, in se tenta-
 tur. *Greg. 17. Mor.*

Aliud est tentari, aliud tentatio-
 ni consentire. *Idem 21. Mor.*

Differenter tetamur vitijs, & at-
 terimur flagellis. *Idẽ 23. Mor.*

Immunda tentatio ab ipso homi-
 ne nascitur. *Idem 11. Mor.*

Tentationibus resistere non potest
 qui verbi Dei gladium postpo-
 nit. *idem 19. Mor.*

tim roboratur. *Idem 21. Mor.*
 Tentationis violentia cogitationes
 virtutum deturbat. *Idem 26. Mor.*

Tentatio cuique fit, iuxta mores
 suos. *Idem sup. 1. Reg.*

Tentatio immundorum spirituum;
 nox est. *ibid.*

Tentatus deuotione vincit demo-
 nem. *ibid.*

Tetati mortis appropinquant, nisi
 per Deum liberentur. *Idem 23. Mor.*

Vita nostra in hac peregrinatio-
 ne non potest esse sine peccato,
 sine tentatione, quia profectus
 noster per tentationem nostram
 fit: nec sibi quisquã innotescit,
 nisi tentatus, nec potest corona-
 ri, nisi vicerit, nec potest vince-
 re, nisi certauerit, nec potest cer-
 tare, nisi inimicum, & tetatio-
 nes haberit. *Aug. su. Psal. 60.*

Duplicem aciem producit mun-
 dus contra milites Christi: blan-
 ditur enim, vt decipiat; terret,
 vt frangat. Non nos teneat vo-
 luptas propria: non nos terreat
 crudelitas aliena, & victus est
 mundus, ad vtrosque aditus
 occurrit Christianus, & non vin-
 citur Christianus. *August. in
 Serm. sanct. V inc.*

Bonus si fuerit, qui tibi præest, ni-
 tritor tuus est. malus si fuerit,
 tentator tuus est. & nutrimen-
 ta libenter accipe, & in tenta-
 tione approba te. *August. de
 Verb. Dom. Ser. 6.*

Deus ipse omnium rector, ac dominus cum omni angelorum militia certamen tuum expectat, tibi que contra diabolum dimicanti parat aternitatis coronam.

Ambr. in quad. Epist.

Plerumque qui plus in contemplatione rapitur, contingit, ut amplius in certamine fatigetur, sicut quibusdam contingere bene proficientibus solet: quorum mentes dum aut compunctio mentis afficit, aut contemplatio super semetipsam rapit, statim etiam tentatio sequitur, ne deus, ad quæ raptus est, extollatur. Greg. Hom. 2.

Hostis noster quanto magis nobis rebelare conspicit, tanto amplius expugnare contendit: eos enim pulsare negligit, quos quieto iure se possidere sentit. ibidem.

Humanum est in corde tentationem perpeti: demoniacum verò est in tentationis certamine, et in operatione superari. Gregor. in Past.

Hostis nostri malitia tanta arte se palliat, ut plerumque ante

decepta mentis oculos, culpas virtutes fingat, ut inde quisque quasi expectet præmia, unde æterna dignus est invenire tormenta. Greg. in Mor.

Quis sit spiritus, qui loquitur, ipsa suggestio declarabit: semper enim spiritus carnalis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. ibid.

Antiquus hostis ex proprio certamine dum se succumbere considerat, ad alia tentationum bella restaurat: intuetur humani generis uniuscuiusque mores, cui vitio propinqui sint: et illa opponit ante faciem, ad quæ facilius novit inclinare mentem. ibid.

Non impulit, non tetigit: sed tamen dixit, Mitte te deorsum, ut intelligamus, quod qui obedit diabolo, ipse se deponit: diabolus enim suggerere potest: cogere non potest. Chrysost. sup. Matth.

FINIS.

